

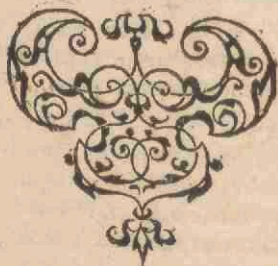
Doctrinae Jesuitarum praecipua capita : a doctis quibusdam theologis (quorum libri sequente pagina continentur) retexta, solidis rationibus testimoniisque sacrarum scripturarum & doctorum veteris Ecclesiae confutata.

<https://hdl.handle.net/1874/416847>

DOCTRINAE
IESVITARVM
PRÆCIPVA
CAPITA;

À doctis quibusdam Theologis (quorum libri
sequente pagina continentur) retexta, so-
lidis rationibus testimoniisque sacrarum
Scripturarum & Doctorum veteris Eccle-
siæ confutata.

*Altera Editio, priore emendatior, &
duplo auctior.* PARTE PRIMA

RVPPELLÆ,
APVD THEOPHILVM REGIVM
M. D. LXXXIIII.

I. THEOLOGIA IESVITARVM præcipua capita, ex quadam ipforum Censura, quæ Colonia anno 1560. edita est, annotata per MARTINVM KEMNERTIVM, D. Pagina

II. ASSERTIO VETERIS AC VERI Christianismi, aduersus nouum & fictum Iesuitismum seu societatem Iesu: authore P. BOQUINO Biturige, sacrarum literarum in Academia Heydelbergensi professore. 122

III. FIDES IESV ET IESVITARVM, hoc est, Antitheton seu collatio doctrinæ Iesu cum doctrina Iesuitarum Papisticorum, ex Sacris literis, Patrum scriptis, & Iesuitarum farraginibus collecta per DONATVM GOTVISVM Triuonensem Theologiæ professorem. nunc denuo recognita & emendatior edita. 128

*antiquissima
sex annis
1711*

III. ACADEMIÆ NEMAVSENSIS & modesta responsio, Ad Professorum Turnoniorum, societatis, vt aiunt, Iesu assertiones, quas Theologicas & Philosophicas appellant. *J. Joanne Berrand* 153

*antiquissima
sex annis
1711*

V. ACADEMIÆ NEMAVSENSIS EXPOSTVLATIO de Iesuitarum Turnoniorum bis coacta (vt ipsi disertè aiunt) Crambe. *J. Joanne Berrand* 643

VI. CONSENSVS IESVITARVM ET CHRISTIANORVM in doctrina Religionis, vbi examinantur propositiones Cõfessionis Augustinianæ: quibus ceu Catholicis pronunciatis, D. Hieronymus Torrensis Iesuita, summam totius Iesuiticæ Theologiæ complecti voluit. 674

VII. COLLOQVIVM IESVITICVM, toti orbi Christiano, ad rectè cognoscendam, hætenus non satis perspectam, Iesuitarum religionem, vtilissimum 788

CHRISTIANI

CHRISTIANO LECTORI,
SALVTEM.

HAbes, lector Christiane, varios tractatus de præcipuis doctrina Iesuitica capitibus diuersis locis & temporibus editos, hæcque editione in unum uerum collectos: quibus nonnulla alia eiusdem argumenti diuina fauente clementia breui accedent. Dum uero alterum tomum tibi paramus, tuum est quam perniciosis Christiano gregi pseudonymorum istorum colluuiis etiam atque etiam considerare, & attenda sacrarum Scripturarum lectione, adhibitis etiam Patrum suffragijs, sophisinata Iesuitica detegere & execrari. Ante annos aliquos, quum nonne istius sectæ consilium non satis adhuc pateret, & de scholis occupandis tantummodo solliciti esse Iesuita uiderentur, monachismi reformationem nescio quam nonnulli somniabant: at in lucem prodeunibus Catechismis, Censuris, alijsque Iesuitarum sarraginibus, que ad tempus latuerat hypocrisis & impietas, tandem exerto capite p̄s omnibus apparuit. Mihi uero paulo propius istorum dogmata consideranti protinus occurrit uerissimū Terulliani dictum, hereticos, si de scripturis solis questiones suas sistat, stare non posse. Ausfer enim Iesuitis paralogismos, & detortas patrum sententias: profer & obijce illis Prophetica & Apostolica testimonia: tunc stare non poterunt. Verumtamen ne veteris Ecclesie lumina ad tenebras ueritatis offundēdas sibi ad manū esse perpetuò gloriarentur, firmissimis prophetarum & Apostolorum pronuntiatis non pauca ueterum suffragia tertius tractatus adiunxit, ut tibi constet

quam impudenter Iesuita in patrocinium errorum suorum
doctores Ecclesia pertrahere conentur. Reclamabunt, sci-
scio, & proferent confessionem Augustinianã à suo Torren-
confarcinatam, Opus item catechisticum Canisii, tot vete-
rum testimonijs refertum, aliãque eiusmodi: denique Patrum
cũ Patribus comittet. Est o sane, nec enim veteres sibi semper
constare assero: sed tantisper dum solida doctrina eorum ex-
plicatio diem videat, illud responsum habeant Iesuita ex
epistola 19. Augustini ad Hieronymum: Ego, inquit, scri-
ptor charitati tuae solus eis Scripturarum libris, qui iam ca-
nonici appellantur, didici hunc timorem honorẽque defer-
re, ut nullum eorum auctorem scribendo aliquid errasse fir-
missime credam. Ac si aliquid in eis offendo literis quod
videatur contrarium veritati, nihil aliud quam vel menda-
sum esse codicem, vel interpretem non assequutum esse quod
dictum est, vel me minime intellexisse non ambigam. Aliud
autem ita lego ut quantalibet sanctitate doctrinaeque præ-
polleant, non ideo verum putem quia ipsi ita senserunt, sed
quia mihi vel per illos auctores canonicos, vel probabili ra-
tione quod à vero non abhorreat, persuadere poterunt. Ni-
te, mi frater, sentire aliquid aliter existimo: prorsus, inquam,
non te arburor sic legi tuos libros velle, tanquam Prophe-
tarum vel Apostolorum, de quorum scriptis quod omni er-
rore careant, dubitare nefarium est. Absit hoc à pia humi-
litate & veraci de temetipso cogitatione, qua nisi esses præ-
ditus, non utique diceres: Vtina mereremur cõplexus tuos
ut collatione mutua vel doceremus aliqua vel disceremus.
Et hæc quidẽ sapienter & Christiane Augustinus, cui si as-
sentiuntur Iesuita: regulam certã examinis omnium doctrina-
rum habent: sin autem suo more, sancta Scripturae autoritate
Patrum iudicijs subucere pergunt, in sania sua fruuntur. Sed
ut ad te redeam, Lector, non incommodum erit, quaedam ex
Kemnicij & Boquini præfationibus hic attexere, ut instituti-
eorum certior factus, tibi libellos oblatos includiore animo per-

curras. Hæc sunt igitur verba epistolæ Kemnicæ ad illustris-
simū principem Ioachimū Marchionē Brandendurgensem.

M V L T I S sane tristissimis difficultatibus & mi-
seriis exposita sunt postrema hæc tempora, non tantum
propter languidam & quasi effœtam mundi senectam, sed
precipue quia Draco ille antiquus, quo propius una cū mū-
di sine æterno sibi imminere exitiū intelligit, eo acerbiori
odio in Hierarchias diuinitus institutas, Ecclesiam scilicet,
Rempubicam & Oeconomiam grassatur. Sicut Filius Dei
diserte vaticinatus est de periculis postremi temporis. Est
tamen de quo vera animi gratulatione Deo gratias aga-
mus, quod in hæc ipsa tempora, etas nostra incidit, in qui-
bus, Deus æternus Pater Domini nostri Iesu Christi, pro ea
sua immensa misericordia, qua vult omnes homines saluos
feri, & ad agnitionem veritatis peruenire, detectis varijs
& horrendis abominationibus regni pontificij veram & ge-
nuinā vocē verbi sui, ex fontibus Prophetis & Apostolicis
Ecclesie sue, quasi accensa in densissimis tenebris clarissima
lucē, restituit. Hoc summū beneficium decet nos, qui mēbra
sumus vera Ecclesie, grata mente agnoscere & celebrare.

Et quidē homo ille peccati, & filius perditionis, quē Pau-
lus vere ita nominat, sentit, quale in regno suo ex hac Euāge-
ly luce plagā acceperit. Neq; hoc dissimulat. Ideo nullū non
mouet lapidē, vt lucē illā diuinitus accensam, vel opprimat
& extinguat, vel certe nebulas & caliginē obijciat. Et ve
de reliquis quæ à Pontificijs vel ex insidijs, vel aperto Marte
gerūtur, iā nō dicā. Recens ante nō multos annos, à Romano
Pōtifice, creata est noua secta, Iesuitarū, hoc cōsilio, quia re-
liqui conducti Pontificie turpitudinis patroni, partim ob
literarū inscitiā, id ad quod conducti sunt, prestare non pos-
sunt, partim languidius agere videntur, vt in nouam hunc
ordinem cooperarentur, qui a primis annis, & a teneris quasi
unguiculis, calicem abominationis, Apoc. 17. imis medullis

& visceribus imbiberent, & postea linguarum, & politioni
litteratura praesidiis, gloriosius quam verius, instructi, Ger-
maniam potissimum invaderent, si haec forsitan nova Pontifi-
cis creatura (id quod à reliquis haecenus magno quidem
conatu, sed non pari successu tentatum est) posset Germa-
nis vel per Hypocrisim eripere vel violentia illius quam si-
bi insolenter arrogant eruditionis, extorquere veram agni-
tionem voluntatis Dei in scriptis Prophetis & Apostolicis
patefacta. Et intra paucos annos, in multa examina, non
haec Pontificis foetura, excrevit, quae multas iam partes Ger-
manis occupavit. nomē igitur Iesuuitarum coepit iam ubi-
que fere notum esse, quae vero sit doctrina, quam sub nova
hypocrisi velatam, ad inficiendam puritatem fontium Israel
circumferunt, vulgo haecenus non fuit usque adeo notum, nisi
quod quaedam ex mysteriis illorum obscure in vulgus emi-
narunt. Occupati enim haecenus fuerunt, collocandis & pro-
ferendis suis nidis & ne ipse suo se iudicio forex, priusquam
vidum recte cōposuisset, proderet, sermone magna ex par-
te abstinerunt, vel certe si quid scripserunt, ita involu-
runt ambiguis generalitatibus, ut quid secta haec praeceteris
propria haberet, non facile posset deprehendi.

Anno vero 60. à Iesuuitis, qui nunc Colonia totam sa-
cultatem Theologicam representant (ut ipsorum verbis
vitar) edita est censura quaedam, de praecipuis doctrinae cele-
stis capitibus quae ita superbe & insolenter scripta est, ut reli-
quos pontificios scriptores facile omnes impudentia superet.
Illi enim multa, quae videntur nimis esse manifesta, dissimulant
multa mitigant, multa aliter interpretantur.

De Iesuuitarum vero censura, hoc possum vere affirmare,
nihil unquam tam notorie falsum, nihil tam flagitiose im-
pudens in Pontificia Ecclesia, vel per somnium excogita-
tum esse, quod non ausit censura ista valam probare, & ma-
iori impudentia defendere. Et quasi non satis haecenus per-
fricta

fricta fuisset frons Thaidis Babylonica, in singulis articulis
Censura ista Iesuitarum nouum addit impudentie cu-
mulum.

Ut igitur emissarij isti Romani Pontificis plenius inno-
tescant, & nostris precipue Ecclesijs quibus turbandis ab
idolo suo creati sunt, non de nomine tantum, verum preci-
pue de flagitiosa impudentia doctrine noti fiant, iudicavi me
facturum opere precium, si ex censura ista colligerem preci-
pua capita Theologie Iesuuitarum, ut illa quasi in breui ta-
bella descripta, & publice spectanda proposita, ab omnibus
agnosci, & pro eo ac meretur celebrari possit. Si enim primi-
tie propymnasium tales sunt, quid porro Germania ab
hac secta, si quando plus virium acceperit, expectandum sit,
cordatus Lector ipse statuet. Nolui autem instituere iustam
vel explicationem vel refutationem, sed tantum axiomata
sue propositiones illorum nuda recitatione annotavi. Res
enim tam manifesta est, ut ab illis etiam, qui prima tantum
principia doctrine Christiane didicerunt, possit intelligi &
iudicari. Et tamen spero fore, ut Iesuuita irritati, ipsi his
lineamentis addant colores, & si qua habent alia mysteria
magis recondita nobis patefaciant, & tunc forsitan non de-
erunt, qui plenius respondeant. Hanc vero qualemcunque
meam descriptionem cum de amicorum consilio constituissem
edere, volui Illustrissime Elector V. Cels. dedicare, hanc po-
tissimum ob causam. Interest enim Principum Germania,
recte nosse qualis sit noua illa secta, quam Romanus Ponti-
fex principaliter in perniciem Ecclesiarum Germania, crea-
uit, & quid ab ea expectandum sit illis, qui eam in sinu fo-
uent. Existimabam autem propter illustrissimum Cels. V.
nomen, plures eo libentius inspecturos hanc quasi tabellam,
proponentem non quidem viuos colores, sed tantum lineam-
enta turpitudinis istius sectae. Arbitrabar etiam Cels. V.
hanc descriptionem vel hoc nomine non fore ingratham, quia

anno precedente, Cels. V. huius sectæ hominem, coram au-
diuit, crassissimas quasque pontificij regni abominationes
impudenter defendere, & quidem cum manifesta veritate
conuictus esset, nihil aliud potuisse respondere, quam sibi
esse integrum, propter Pontificis auctoritatem aliter scribere.
Boquinus autem sic habet in sua ad comitem Ludouicum
à Sem epistola.

A M I C O R V M aliquot meorum crebris adhor-
tationibus adductus sum, ut cogitationes quasdam meas, de
uo Monachorū ordine, quæ Italia altera in isto genere Afri-
ca, nuper in Christianum orbem inuexit, in publicum exitum
paterer. Ex quo enim audiui & titulum quo se ornauit, &
artem qua se mundo insinuauit noua hac Satana phalanx
varia animum meum subiere cogitationes, tum de hosti-
litatis implacabili in Christum odio, tum de eius in oppro-
brianda Ecclesia astu & viribus. Ut enim in capiendis con-
silijs singularem suam astutiam prodat, ita in his exequen-
dis, & qua vult perficiendis, miram qua præditus est osten-
dit potentiam, quarum rerum seriam meditationem magnè
ad pietatem adferre adiumentum existimo. Quam ob rem
ut qua mihi venerant in mentem communicarem candidè
lectoribus (nam ceteros non moror) mihi persuaderi facili-
sum passus. Huc usque Kemnitius & Boquinus. Aliorum
consilium, ex libris quos tibi exhibemus, facile perci-
pies. Vale Christiane lector, & humili prudenti-
que animo proba Spiritus an ex Deo sint:
doctrinas explora: quod bonum fue-
rit retine.

INDEX CAPITVM

qua à D. M. Kennicio ex-
plicantur;

1.	De origine Iesuitarum, & quo consilio secta illa recens instituta sit.	pagina 1.
2.	De sacra Scriptura	8.
3.	De Peccato.	16.
4.	De Libero arbitrio	27.
5.	De Lege	37.
6.	De Euangelio	44.
7.	De Iustificatione	45.
8.	De Fide	58.
9.	De Bonis operibus	67.
10.	De Cœna Domini	74.
11.	De Inuocatione Sanctorum	93.
12.	De Pœnitentia	103.
13.	De Confirmatione	109.
14.	De Extrema vnctione	111.
15.	De Imaginibus	112.
16.	De Coelibatu	116.
17.	Axiomata Iesuitarum	118.

SERIES CAPITVM

Assertionis P. Boquini.

1. Non leuiter peccare eos qui nomina sibi minime conuenientia in religionis negotio, sumunt. pagina 127.
2. Filio Dei in carne manifestato nomen IESVS, & titulum CHRISTVS mandato Patris fuisse attributa 131.
3. Credentes in Christum Spiritu sancto auctore iam inde ab initio collectę Ecclesię Christianos appellatos fuisse 134.
4. Christum ignorare ab eoque deficere eos qui alium quam Christianum religionis titulum sibi sumunt 138.
5. Nouitiam sectam ex ipso cognomine à nomine IESV petito ream peragi nouitatis, schismatis atque sacrilegij 143.
6. Extra societatem IESV, nulli spem salutis relinqui 150.
7. Vt vera cum IESV ineatur societas, ineundam esse viam, quam ipse commōstrauit 154.
8. Primum gradum ineundę cum IESV societati necessarium esse veram in ipsum fidem 158.
9. Nouitium IESVITARVM sodaliticum verę fide præditum non esse 164.
10. Secundum gradum ad retinendam cum IESV societatem necessarium, esse vitam Christiano dignam 171.
11. Non apparere in nouitio IESV sodalicio Christianę vitę studium. 174.
12. Tertium gradum quo societas cum IESV confirmatur esse tolerantiam crucis ipsius 182.
13. Nullum

13. Nullum crucis IESV vestigium conspici in sodalitia quod ab eo nomen sibi finxit 186.
 14. IESVITAS cū Nazaręis hęreticis crucis Christi inimicis magnā habere similitudinē 191.
 15. Retinendum esse in Ecclesia cum antiqua pietate veterem Christianorum titulum 203.

CAPITA ANTI THE-
 seos seu collationis doctrinae Iesu
 & Iesuitarum.

1.	De sancta Scriptura pagina.	209.216.227.233.242.
2.	De Peccato	256.259.264.275.
3.	De Lege	286.287.291.304.307.
4.	De Euangelio	312.
5.	De Libero arbitrio	316.
6.	De Fide	333.338.351.358.
7.	De Iustificatione	364.369.374.379.380.383.
8.	De Bonis operibus	384.
9.	De Satisfactione	396.
10.	De Inuocatione Sanctorum	407.
11.	De Coena Domini	419.421.428.
12.	De Traditionibus	438.
13.	De Imaginibus	449.
14.	De Coelibatu & matrimonio	460.467.
15.	De Purgatorio	478.
16.	De Ecclesia	485.494.

R E S P O N S I O N I S A C A -
demie Nemaufen. ad Theses Iesui-
tarum Turnoniorum partes
præcipue.

De verbi & Ecclesiæ Dei autoritate	574
De Imaginibus	569
De vera corporis Christi præsentia veraque ipsius perceptione in sacrosancto Eucharistiæ sacra- mento	591

C A P I T A P R Æ C I P V A
Expositionis.

Præfatio	643
Vetus & Catholica doctrina cum nouis & Iesui- ticis commentis collata	649. 652
Iesuitas Turnonios Transsubstantiationem atque adeo synagogæ Pontificiæ fundamenta conuel- lere	654
Responsio ad Sophismata Iesuitica contra veram Christi in Cœna præsentiam	678

C O N S E N S V S I E S V I T A -
rum & Christianorum loci præcipui.

De Ecclesia visibili	686
An Ecclesia possit errare	687
An Scriptura Sacra sit obscura	689
De interpretatione scripturæ	691
De Traditionibus, non scriptis	693
An Petrus fuerit caput Apostolorum	695
De fundamento Ecclesiæ	698
An Petrus fuerit Romanus Pontifex	699

An Primatus sit penes Romanam Ecclesiam	702.
De autoritate Ecclesie Romanæ	704.
De autoritate Doctorum Ecclesie	705.
An veteres sint iudices controuerſiarum nostri ſe- culi	708.
De officio Christianorum	710.
De peccato originali	711.
De concupiscentia	712.
De libero arbitrio	715.
De actionibus Infidelium	716.
An Sola fides iustificet	719.
De Iustificatione	722.
De meritis	725.
De certitudine salutis	727.
De infidelitate	733.
Quibus detur fides	734.
De Lege & Euangelio	735.
De fide & operibus	737.
Quomodo efficiamur Filij Dei	738.
De operibus fidelium	739.
De Sacramentis Hæreticorum & Schismaticorum	740.
De Sacramentis	741.
De Exorcismo & Baptismo	741.742.
De quinque pseudosacramentis	743.
De Transubstantiatione & communionem sub al- tera specie	744.
De Sacrificio Eucharistie	746.
De Sacrificio Missæ	748.
An aqua vino Eucharistico misceri debeat	752.
De ordinibus Papisticis	753.
De confessione auriculari	755.
De satisfactione	756.
De remissione peccatorum	757.
De Coniugio	758.
De igne purgatorio	659.
De intercessionem Sanctorum	761.

De Ieiunio	765
De Ieiunio Quadragesimali	766
De adoratione, inuocatione & patrocinijs sancto- rum	764
De Ciborum delectu	767
De Matrimonio & cœlibatu	768
De Virginitate.	769
De Continentia	770
De Voto castitatis	771
De Monachatu & paupertatis voto	771

COLLOQVIVM IESVITICVM
hypocrisin & fraudes Sociorum Iudæ de-
regit.

FINIS.

*AXIOMATA QVÆDAM EX SCRIP-
TURIS CANONICIS VETERIS ET
noui Testamenti desumpta, quæ Iesui-
tica sectæ errores facillime
conuincunt.*

1. *Omnia Dogmata fidei Christiana necessaria ad salutem in Sacris & Canonicis scripturis continentur. Ioan. 20. Hebr. 1.*
2. *Ante mundi constitutionem Electi sunt in Christo, ut essent Sancti, quos Pater adoptaret postea in filios, per Christum in sese, pro beneuolæ affectu voluntatis suæ. Ephes. 1.*
3. *Lex Dei est Electus & renaris pedagogus ad Christum. Galat. 3.*
4. *Christus unica est Electorum omnium coram Patre caelesti sapientia, iustitia, sanctificatio & redemptio. 1. Cor. 1.*
5. *Colligimus cum Apostolo Paulo, hominem iustificari fide in Christum absque operibus Legis. Rom. 3.*
6. *Membra Christi capiti suo carnalis ac naturalis coniunctionis modo non uniuntur. Sed virtute Spiritus Sancti & fide, Christum ipsum, & eius beneficia participant. Ioan. 6. Ephes. 5.*
7. *Dicunt electi cum Paulo, Vixit in me Christus: credunt se transituros etiam à morte in vitam, iuxta Christi promissum: nec ullum aliud nomen sub celo datum sibi fuisse existimant per quod oporteat homines seruari, præter Christi nomen: nec enim est in alio quoquam salus. Gal. 2. Ioan. 5. Act. 4.*

The first part of the book is devoted to a general history of the world, from the beginning of time to the present day. The author discusses the various stages of human civilization, from the earliest times to the modern era. He also touches upon the different religions and philosophies that have shaped human thought.

The second part of the book is a detailed account of the history of the United States. It covers the period from the first settlement of the continent to the present day. The author describes the various events and movements that have shaped the nation, from the American Revolution to the Civil War and the Reconstruction period.

The third part of the book is a history of the world from the beginning of time to the present day. It covers the various stages of human civilization, from the earliest times to the modern era. The author discusses the different religions and philosophies that have shaped human thought.

The fourth part of the book is a history of the world from the beginning of time to the present day. It covers the various stages of human civilization, from the earliest times to the modern era. The author discusses the different religions and philosophies that have shaped human thought.

The fifth part of the book is a history of the world from the beginning of time to the present day. It covers the various stages of human civilization, from the earliest times to the modern era. The author discusses the different religions and philosophies that have shaped human thought.

The sixth part of the book is a history of the world from the beginning of time to the present day. It covers the various stages of human civilization, from the earliest times to the modern era. The author discusses the different religions and philosophies that have shaped human thought.

The seventh part of the book is a history of the world from the beginning of time to the present day. It covers the various stages of human civilization, from the earliest times to the modern era. The author discusses the different religions and philosophies that have shaped human thought.

The eighth part of the book is a history of the world from the beginning of time to the present day. It covers the various stages of human civilization, from the earliest times to the modern era. The author discusses the different religions and philosophies that have shaped human thought.

The ninth part of the book is a history of the world from the beginning of time to the present day. It covers the various stages of human civilization, from the earliest times to the modern era. The author discusses the different religions and philosophies that have shaped human thought.

The tenth part of the book is a history of the world from the beginning of time to the present day. It covers the various stages of human civilization, from the earliest times to the modern era. The author discusses the different religions and philosophies that have shaped human thought.

DE ORIGINE IESUVI-
tarum, & quo consilio secta illareccens
instituta sit.

Per Martinum Kemnicium.

POST FRANCISCVM & Dominicũ, Sectarum
auctores.
cum sæculum esset feracissimum om-
nis generis Sectarum, quæ nouas vi-
uendi regulas (sicut vocant) ab homi-
nibus excogitatas & præscriptas, lon-
ge præferebant Christi mandatis: multi fuerunt,
qui zelo non malo censuerunt in cultibus diuinis,
& negotiis pietatis, esse potius regulam Iesu, quã Regula
Iesu.
Francisci vel Dominici vel aliorum quorumcun-
que sectandam. Platina enim annotauit circiter
annum DOMINI 1326. ortos fuisse in Lusitania, qui
se voluerunt nominari milites Iesu Et mox, anno Milites
Iesu-
Iesuati.
1366. Iesuatorum deuotio Senis orta est. de quibus
ita scribit Sabellicus: Colligebantur ab initio do-
mesticatim, simplici habitu amicti, multa innocẽ-
tia & pietate viri, victũ sibi labore & opera quæ-
ritantes, Apostolici ab initio Clerici nũcupati. Hi
neque sacris iniantur, neque celebrant Missarum
solennia, tantum orationi vacant: Iesuati ab eo di- Cur sic
dicti.
cti, quod Iesu regis summi frequens sit nomen in
illorum ore, & c. Recitat etiam Volaterranus Ste-
phanum quendam Bononiensem, anno Domini 1410. Ordo ser-
uatoris.
Conuen-
tus Iesu-
torum.
ordinem seruatoris inuenisse. Et conuentus quos-
dã Iesuatorũ in Italia fuisse, Sabellicus & Volater-

ranus testantur Sed sensim & quasi sua sponte con-
 siderunt, cū præ cæteris monachorū sectis, ad nu-
 lam possent authoritatē emergere. Publice enim
 tunc in Ecclesiis, sicut extat apud Antonium, scri-
 bebatur: Sub Pauli quidem imagine, per hūc in-
 ad Christum, sub Dominici vero imagine, Sed sa-
 cilius per istū. Et dignum est obseruatione quod
 Volaterranus annotauit, Iesuatos istos, cum Apo-
 stolici nuncuparentur, & Iesu nomen frequens esse
 fet in ipsorū ore, Pontifici Urbano suspectos esse
 se, quasi cum fraticellis, siue VValdensibus senten-
 rent, hoc est, quasi verbum Dei, in scriptis Prophe-
 ticiis & Apostolicis patefactum, præferrent homi-
 num traditionibus.

Imaginū
 cultus.

Iesuatorū
 ordo sus-
 spectus
 Pontifici.

Iesuaita-
 rum noua
 religio.

Pater Ie-
 suaitarū.

Cur Sedes
 Babylo-

Iesuuitarum vero de quibus hæc tractatio in-
 stituta est, noua plane est Religio, valde recēs, ante
 paucos annos à Romano Pontifice creata, & orbi
 Christiano obtrusa. Vtque de nouitate huius se-
 ctæ omnibus constaret, studiose vitarūt vètetes il-
 las, de quibus dixi, appellationes. Noluèrunt enim
 assumere vocabulum militum Iesu, nec Iesuatorū,
 nec ordinis Seruatoris: sed nouo inuento, noua at-
 tributa est appellatio Iesuuitarum scilicet. Foras
 vt ostenderent se alienos esse à suspitione illa ve-
 terum Iesuatorum, de qua diximus. Prima vero
 origo sic se habet: Iohannes Petrus Catapha, qui
 postea Cardinalis, & tandem Anno Domini 1517
 Pontifex factus, Paulus Quartus dictus est, sectam
 hæc priusquam ad fastigium illud eueheretur, Ve-
 netiis primū instituisse scribitur, quā postea Car-
 dinalis & Pontifex factus, ita auxit, illustrauit, &
 tandē canonizauit, vt toti orbi Christiano infici-
 riis quidem illorum, ad quæ solis forsitan iniciatio
 aditus patet, nihil dicam: Sed huius tantum veluti
 lectorē commonefactum, vt consideret quo cœli-
 151

lio, siue ut magis proprie dicā, qua astutia & qui-
 bus technis, post tot Monachorum examina, qui-
 bus mundus obsessus tenetur, Thaidis Babylo-
 nica Iesu-
 uitas tan-
 dem eni-
 xa sit.
 cæ sedes nouas has creaturas, siue excluderet siue
 enixa sit. Illa autē tantum recitabo, quæ non igno-
 ta sunt. Scitit homo ille peccati & filius perditio-
 nis, cœptum iam illud esse, quod Paulus prædixit 2. Thessal. 2.
 (Quem Dominus cōficiet spiritu oris sui, hoc est,
 verbo suo) Et videt reliquorum ordinum quantū-
 uis præpingues & crassos ventres, non posse fulci-
 re labascentem Romanam sedem, hanc maxime
 ob causam, quia illam partem regulæ Frācisçi quæ
 sic habet (Nescientes non curent discere literas)
 omnes solícite obseruāt, sicut Epigramma quod-
 dam dicit: Cauisti bene tu ne te vlla occidere pos-
 set Littera, nam nulla est littera nota tibi. Ita vt
 Ordo fra-
 trum i-
 gnorantiæ
 Catholi-
 cus.
 ordo fratrum ignorantie Catholici-
 cus. factus sit iam vniuersalis. Ordo fra-
 trum i-
 gnorantiæ
 Catholi-
 cus.
 Animaduertit igitur Pōtifex (nec mirū, omnia e-
 nim iura habēt in scrinio pectoris sui) opus esse re-
 gno suo noua creatura. Et quia, extra de trāslatio-
 ne Episcoporum c. quanto, glossa affirmat, Papam
 immutare rerum naturas, & posse aliquid de nihi-
 lo facere: aggressus est igitur magno animo &
 multo maiori spe creationem huius noui ordinis,
 & in regula cauit non esse onerandos immodicis Astus Pō-
 tificius.
 ceremoniis, sed adhibendos summa diligentia ad
 discendas literas, ad cognoscenda studia lingua-
 rum, ad euoluenda scripta veterum, vt erroribus
 & abusibus, ex verbo Dei toti iam mundo dete-
 ctis, plausibile aliquā specie orationis lenocinio in-
 duere, & neruos regni Pōtifisij cōseruare discerēt
 & conarētur, vt si vsus periclitātis iā in tāta Euāge-
 lij luce regni Pōtifisij, ita flagitaret, ex illo ordine
 possent tāquā emissarij in omnē terrā submitti Pō-
 tifisij turpitudinis patroni. Hinc in recēti Pōtifi-
 cis legatione per Germaniā, præcipue Iesuitarum

Iesuuitarum impudētia. nomen auditum fuit. Et quidem in scripto illo, cuius examen iam instituemus, gloriosē magis quam solide & vere ostentant cognitionem linguarum flosculos aliquos politioris literaturæ, & multā lectionem antiquitatis. DEINDE animaduertitur est & hoc in Germania præsertim, etiam illos qui Pontifici iurati sunt, imo apostatas etiā, qui magnā mercede conducticiam linguam Romanæ sedis locarunt, quædam in manifestis erroribus, & nimis crassis abusibus improbare, quædam timidius defendere, de quibusdam nimis modeste & mitius quæ status regni Pontificij ferat loqui, propterea quod in Germania educati clarissimam Euangelij lucē etiam inuiti sentiāt in testimonium ipsis. Inita igitur in exordio huius religionis fuit hæc ratio, ut in teneris annis pueri in quib⁹ spes aliqua videretur ingenij in hunc ordinem cooptarētur, & procul luce Euāgelij quod Dei benignitate Germaniæ affulsit, Romam missi, ibi in mediis abominationibus educarentur,ingerentur & formarentur. (Nota est enim illud Vergilij: Adeo à teneris assuescere multum est. Item illud Terentij: Si quis magister ad eam rē cœperit improbum, ipsam animum & grotū facile ad deteriore partē applicat.) Et postquā viderētur imis visceribus imbibisse abominationes & spurcicies, quas meretrix Babylonica Apoc. 17. calice suo propinat, & satis esse characterē bestię confirmati: ut tunc per Germaniam tanquam Locustarum examina dispergerentur, si hoc forsartificio Germania posset rursus sub iugum Pontificiū reduci, & Ecclesijs lux illa quæ ex verbo Dei affulsit, eripi: aut certe obscurari, si nō plane extingui, sicut sapius locustarum examina eripiunt oculis solem lucemque diemque. Tibi igitur, o GERMANIA & salutis tuæ, Iesuuitarum secta principaliter in exordio suæ creationis opposita fuit. Et

Pueros
 quærunť
 Iesuuitarum.

Germa-
 nia pri-
 mū ex-
 cepit Ie-
 suuitarum
 impetum

res notoria est: occuparunt enim iam examina illa Partes
 Austriam, obsederunt, Bavariam, & recens inuase- Germa-
 runt magno strepitu VVestphaliam, & prospectat nia à Le-
 ià de aluariis suis lati⁹ proferedis, & in illis quos sumitis
 occuparunt locis aperiunt ludos pro pueris, etiam primum
 illis qui prima literarum elementa discunt. Et ve occupat
 multos ad auditoria sua alliciat, profitentur ibi no- st
 tantum Theologica, verum etiam studia politioris, st
 literaturę: id quo cõsilio fiat, lector ex illis quę di- st
 ximus, intelligit. POSTREMO, Vetus est narratio Supersti-
 de rustico quodam, qui cum in Hercynia sylua ma- tiõ Pont-
 iorem ætatis partem consumsisset, venit aliquando ificia à
 in vicinam urbem, & incepit sciscitari à ciuibus, rustico
 quis esset iporum Deus, illi respondent: Deus pa- exũbilata
 ter Domini nostri Iesu Christi, quem Pater nobis
 proposuit Saluatorem, Redemptorem & Mediato-
 rem. Rusticus perguit per ciuitatē & obuios quos-
 que interrogat, cuius hoc est templum, quis ibi co-
 litur, quem homines illic inuocant? *vver ist dorth*
gnedig? &c. Cumque omnes vicos vrbis percontan-
 do perreptasset, semper reipsonsum est de Sanctis.
 Rustic⁹ igitur egressus vrbe, cepit exclamare: Quã
 hoc est mirabile: Pater Domini nostri Iesu Christi,
 est Deus huius ciuitatis, & in tota ciuitate ne vnũ
 quidem templum habet, sed omnia sunt occupata
 patrocinijs, cultibus & inuocationibus Sanctorũ.
 Et inde forsã factum est, quod inter multa millia
 templorum, quę Sanctis dedicata sunt, alicubi vnũ Idolola-
 esse auditur, quod appelletur Saluatoris. Eodem tria Papi-
 plane modo in Papatu nullus fere sanctorum est, lica.
 cui non peculiaris ordo religionis consecratus sit,
 solus vero Dominus noster Iesus Christus nullum
 inter ipsos ordinẽ habet. Quia igitur vident Pon-
 tificij rusticos in hac Euangelij luce illud animad-
 uertere, cœperunt cogitare, tandem etiã Domino
 nostro Iesu Christo, verbi gratia, esse locũ aliquem

Heretici
quarunt
nomina,
re ipsam
fugiant.

Iesuuitici
nominis
Etymolo
gia.

Iesuuita

Esauita.
Iebuuita.

Sūma pro
fessionis
Iesuuiti-
ca.

Iesuuiti-
cū nomē,
Germa-
nicum.

dandum inter tā multos & varios Pontificiæ reli-
gionis ordines, & sectam illam nuper natam, iulle-
runt vocari Iesuvvitarū, vt ipsa appellatione fauo-
rem illi apud Germanos cōciliarent, quasi qui do-
ctrinam & vitam Iesu profiteantur & sequantur.
Quam verum autem sit, postea videbimus.

PORRO, sicut fieri solet, in re & appellatione
noua variæ ortæ sunt de Etymologia vocabuli dis-
putationes. Et ego sane illam tantam Grammati-
corum litem nolim meā facere, sed varias opinio-
nes recensebo, & deinde lectori liberum permittam
iudicium. Quidam Romano more quæsiuerunt
Etymologiam, sicut enim olim Romanorum impe-
ratores dicebātur Aphricani, Germanici, Asiatici
& c. nō quod amici & socij essent illorum populo-
rum, ita dictos putat Iesuvvitas quasi profectos &
iuratos hostes Iesu. Alij ex historiis veteris Testa-
menti *neguouitas* quæsiuerūt, dictos esse Iesuuitas,
quasi Esauitas, vel certe Iebuuitas, & historiæ illæ
non male sane quadrant ad sectā Iesuvvitarū. Sed
sunt, qui contra disputent, non esse quærendā He-
braicam Etymologiam, cum Romæ nata vel certe
confirmata sit illa appellatio. Contēdunt igitur dic-
tos esse Iesuvvitas, quod symbolū, regula & sum-
ma professionis & vitæ ipsorum hæc sit (Iesum vi-
ta) Ego vero vt meas etiam cōiecturas in re & ap-
pellatione noua, afferā, arbitror ex Germanica lin-
gua rationem appellationis posse commodius &
melius inueniri, nec immerito, quia debēt Germa-
norum esse Apostoli. Sunt autem duo potissimum
in Germanicā līngua idiomata: si itaq; iuxta ideo-
ma Germaniæ inferioris vocabulum examineto
etymologia erit, Iesu! vviyt, quasi qui & ipse Iogē
sit à Iesu & procul abducatur à Iesu. In idiomate ve-
ro Germaniæ superioris dicitur, Iesuvviter, quæste
su vvider. Est enim inter t & d symbolifimus ve-
tatis.

rat^o, vt Tumber & dummer Herr. Et sicut nomina
 sepe sūt fatalia, ita Iesuvvitę ipsa appellatione præ
 se ferūt characterem bestię Apocalypseos, Vocat
 tur autem homo ille peccati, a Paulo, ἀντικρίστος, à
 Iohanne Antichristus: Sicut igitur Germanice ad
 Verbū diceretur Gottsvyder vnd Christo vvider, Iesu vvi-
 Ita hæc secta vocatur Iesu vvider, oppugnāt enim der.
 præcipue nomen Iesu, quod ipse saluum faciat po-
 pulum suum à peccatis eorum. Matt. 1. & Ac. 4. Nō
 est aliud nomen datū hominibus, in quo oporteat
 ipsos saluari. Sunt præterea Grammatici quidā, qui
 per vsitatas in scholis figuras προειρηται scilicet &
 ἀφαιρηται etymologiam quærun, & disputant pri-
 mam syllabam superflue additam. Vero autem no-
 mine sine figura appellādos esse Suitas, quos Hora
 tius vocat Epicuri de grege porcos. Et durior sane
 videri posset hæc derinatio, sed ipsi ostēdūt tales e-
 tymologias in Pōtificiæ religionis ordinib. esse v-
 sitatas. Qui. n. vocātur Canonici regulares, vita &
 factis demōstrant se prima syllaba dēpta, esse gula-
 res, sed vt dixi hāc etymologicā litē nō faciā meā.

Suitz.

Doctrina
& fides
Iesuvvita-
rum ad
tempus la-
ruit.

Exponam autem lectori instituti mei rationem. Doctrina
 Peruagati sūt hæctenus Iesuvvita bonā partē Ger-
 manix, & plerisque de nomine saltē noti fuerunt: Iesuvvita-
 que vero doctrina & fides ipsorū sit, vix pauci su-
 spicari potuerunt. Et non dubiū est hæc omnia ar-
 te quadam ita instructa esse, vt nō prius spurcities
 suas enomāt, & venena palam diffundant, quā lō-
 ge lateque nidos suos fixerint. Ante annos VIII. in
 Austria Catechesis quædam à Iesuvvitis conscripta Cateche-
 edebatur, sed ipsi nomen suū non profitebātur, & sis Au-
 de plerisque cōtrouersis articulis, licet nō obscure striaca.
 indicabant, in quam sententiam inclinarent: tamē
 timide & quasi suspēso gradu tergiuersabātur ma-
 gis, quam aperte se explicabāt. Sed anno 60. Colo-
 niæ ediderunt censuram quandā (ipsi, quia vicinos
 ensis.

Censura
Coloni-
ensis.

Consi-
liū
Authoris

habent iniquiores, prædicant esse valde doctâ explicationē) de præcipuis locis doctrinæ Christianæ, in qua manifeste, crasse, & impudenter se aperiuūt. Et cū primū eam legerem, optabam aliquem ex nostris prodire, qui ex illa censura Germanicæ proderet mysteria Iesuvvitarum, vt qui nomine iā essent noti, re ipsa etiam innotescerent, quid in doctrina monstri alant. Tādē hortatu amicorū, ipsa laborem hunc in me recepi. Nō autem institui vel pleniorē explicationem veræ sententiæ vel iustam refutationem errorum. Hæc enim in aliis nostrorum scriptis tradita extant: sed tantū volui Germanicæ monstrare, quæ sit forma doctrinæ & fidei Iesuvvitarū, vtque illud breuius & ordine aliquo posse præstare, per propositiones seu axiomata annotaui capita Theologiæ Iesuvvitarū, & verba ipsorum signatis etiam in censura Coloniensī foliis descripsi, vt linguam & mentem Iesuvvitarū lector quasi in tabella spectare posset, quod si irritati hoc scripto, rursus in aciem prodierint, & plenius se declararint, dabitur occasio Germanicæ clarius monstrandi, quid in medio ipsius sinu sentiat & querant Pontificiæ illæ creaturæ, & nō difficile fuisset addere pleniores explicationes, sed iudicavi lectori hanc rationem gratiorem fore. Sed ingrediamur iam penetralia Iesuvvitarum, & qualis vox doctrinæ ibi sonet auscultemus.

DE SACRA
SCRIPTURA.

Cur à s.
Scriptura
sumat ini-
tium.

Ab hoc articulo ideo sumemus exordium. Solent enim in Ecclesia Pontificia ordines omnium religionum (quas Anshelmus propriè & ventrè appellat facticias) in illius quo nomen habent regulam iurare, illam à præstantia & vtilitate & apud se probare, & aliis

aliis etiam miris & vere stupendis modis prædicare: Ita verbi gratia, Franciscani regulam Franciscii, Dominicani regulam Dominici, non tantum ad cælum vsque, sed vltra cælos cælorum, nõ di-
co iam emendicatis, sed impudèter ementitis en-
comiis efferunt, vt facticiæ suæ religioni authori-
tatem concilient. Cum igitur noua hæc factio Ie-
suvvitarum nomen Iesu (vere ne an in vanum po-
stea videbimus) sibi assumat, vt præ reliquis omni-
bus ordinibus ipsa appellatione populo Christia-
no se insinuet, operæ precium est in principio ob-
seruare quid illius (à quo se nomen habere si-
mulant) regulæ tribuant, & quam reuerenter de
ea loquantur. Vocatur autem Scriptura Sacra, Ca-
nonica, ideo & inde, quia regula est fidei Chri-
stianæ, & doctrinam Apostolorum, Psal. 19, vocat
Canonem, amussim seu regulam. Quod si Franciscani omnia præcepta generis demonstratiui in cõ-
mẽdanda Frãcisii regula absumunt, quæ encomia
Iesuvvitis erunt conquirenda in celebranda au-
thoritate Scripturæ Sacræ, quæ regula est eius cu-
ius sibi nomen, sicut lupus vestimenta ouium, cir-
cundant. Audi igitur nuper creatæ factionis Pon-
tificiæ axiomata de Sacra Scriptura.

Scriptura
S. cur Ca-
nonica
vocetur.

I. Scriptura sacra est doctrina mutila, manca
& imperfecta, quæ non continet omnia quæ ad fi-
dem moresque pie viuendi pertinent: sed ille de-
fectus sarcieudus est, assumendo traditionum, qua-
rum certitudo & veritas vsque adeo ex nullo au-
tentico scripto potest probari, vt ab ipsis Ponti-
ficiis ideo appellentur tacitæ. Huius axiomatis sen-
tentia extat fol. 220. in scripto Colonienfium.

Iesuvvita-
rum axi-
omata de
S. Scriptu-
ra.

II. Sacra Scriptura in illis ipsis siue dogma-
tibus siue præceptis quæ continet & proponit, est
veluti nasus careus, non præbens certam aliquam
& immoram sententiã, sed quæ in quamuis inter-

pretationem flecti potest. Fol. 117. Hoc est, sicut Albertus Pighius loquitur, scriptura est veluti Lesbix cuiusdam edificationis plumbea regula: Sicut enim hæc omni figuræ, ita Scriptura omni errori facile potest accommodari, quia flecti, duci, & in diuersâ etiâ sententiâ trahi se facile patitur. Hæc impurum illud os euomuit.

III. Omnia & singula quæ in scriptura comprehensa sunt, tãtis inuoluta sunt obscuritatibus, vt ne doctissimi quidẽ certam cognitionem inde colligere possint, nisi illam aliunde mutuentur, ex prætoria scilicet prælatorum Ecclesiæ interpretatione. Et ideo qui saluam volunt esse religionem, omnino debent Laicis interdicerere in vniuersam lectione Sacrarum literarum, Et inde ne quidem historiam passionis excipiunt: Artic. I.

De Le-
ctione
Scripturæ
S. Iesuui.
tarum Cõ-
futa.

IIII. Lectio sacræ scripturæ non tantum non est utilis, sed multis modis perniciofa Ecclesiæ. Hæc enim Colonienfium sunt verba fol. 21. vt audentius dicamus, nulla vnquam reperta est hæresis, quæ non ex scripturis occasionem acceperit, &c. Ita in colloquio Vormaciensi, Pontifici nõ potuerunt aliam magis cõtumeliosam vocem excogitare, quam si palam profiterentur, sacram scripturam esse materiam litis. O felicem ergo & beatam Ecclesiam, si nulla vnquam sacra scriptura à Spiritu sancto fuisset inspirata, & Ecclesiis tradita. O quam præclarum, ergo & salutare opus fecit Diocletianus, qui sacros libros in medio foro combussit. Et quam rationem hisce censoribus, ipse Deus redditurus est: qui Ecclesiæ suæ tam male consuluit, eo quod scripturam fontem & causam omnis mali tradidit, sine qua res Ecclesiæ multo melius, reatius, & tranquillius se haberent: sublata enim esset occasio hæreseõ & materia litis, sicut ipsi loquuntur. Non institutam autem iustam refuta-
tatio-

tationem harum blasphemiarum: volui enim hæc Iesuyitarum axiomata, nuda tantum recitatione Ecclesie proponere, vt quid noua illa factio monstrat, vel à cæcutientibus palpari possit.

Si Franciscanus de Frãncisci Regula tam inique sentiret, & tam scabiose (vt pingui vocabulo vtatur) loqueretur, quam non bilem totus iste ordo conciperet? Et populo Christiano ne quærelæ quidem liberæ erunt, quando audiunt foedissimas istas Iesuyitarum exuclationes, tam contumeliosè conspurcantes sacrosanctam authoritatem Scripturæ. HOC VERO percommode cecidit, quod ipse Sorex in primo statim articulo suo se indicio prodat, quæ scilicet causa sit, quod de regula Christi, hoc est, de sacra Scriptura tam contumeliosè loquantur, & omnes alios ita velint sentire: Hæc enim sunt post interdictam lectionem scripturæ ipsorum verba: Populus Ecclesiasten audiant, Euangelion & Epistolam eius interpretatione discat, audita domi repetat, &c. O formidolosam religionem, quæ tanto conatu etiam impio & nefario, cauet, ne doctrina eius ad Regulam Scripturæ sacræ exigatur, Ipse filius Dei non tantum hanc libertatem suis auditoribus concedit, sed præcipit: Scrutamini scripturas. Et Act. 17. Berthoenses laudantur, quod quotidie scrutabatur Scripturas, an illa quæ à Paulo & Sila audierant, ita se haberent. Iebusita verò volunt simpliciter à populo credi, quæ ab ipsis proponuntur, nulla habita ratione, an cum Scriptura sacra consentiant, an vero pugnent. Hæc enim ratione vident religionem suam sine magno negotio se posse probare, quæ alias periclitaretur. Et hæc est via illa compendiaris, quam Pighius quondam Paulo tertio Pontifici monstrauit, in assertione Ecclesia-

Blasphemie voces Iesuyitarum adu. Scripturam S.

Iesuitica Superstitio, formidolosa.

sticæ Hierarchiæ: Non esse cū Lutheranis ex scriptura disputandum: ex hac enim ratione plus damni, quam commodi hactenus accepisse Pontificiā ecclesiam, sed simpliciter ponendum esse hoc principium: Quicquid Pontifex Romanus cum sua cōiurata cetera decernit, statuit, & proponit, statim amplectendum & firmiter credendum esse, sine vlla inquisitione, an consentaneum sit scripturæ sacre, an vero manifeste pugnet.

PLUTARCHVS in vita Demetrii venuste dicit: Sicut Geometræ sua quædam habent *arbitraria*, quæ non tam probant, quam postulant credi, ita esse *arbitraria* regia eos, quos arbitrantur suis cupiditatibus obsistere, è vita sine iudicio tollere.

Impium
arbitria Ie-
suitarum.

Eodem modo Iesuvitæ in principio hoc *arbitria* flagitant, vt iudicium quod ex sacra scriptura de quavis doctrina formatur, è medio tollatur, alias enim vident, se id quod volunt, non posse in tanta luce Evangelii obtinere. Et vt postulatum hoc sit vere, iuxta Plutarchum, regium, ita scribunt, fo. 136. Si Lutherus ante annos 40. ferro aut igne sublatu fuisset, aut alii è medio sustollerentur, non tot dissidiis orbis concuteretur.

An cõtro-
uersia in
doctrina
fidei ex
sola Scri-
ptura di-
iudicari
non pos-
sint.

PRÆTENDUNT autem, ideo controuersias ex sola scriptura diiudicari non posse, quia Iohannes dicit, Christum multa fecisse, quæ nõ sunt scripta. Sed hæc obiectio ab ipsis veteribus soluta est, quorum verba tantum adscribam. *Aug. in Iohan. tract. 49.* Iohannes testatur, multa Dominum Christum fecisse, quæ scripta non sunt, electa sunt autem quæ scriberentur, quæ saluti credentium sufficere videbantur. Ita *Cyrillus in Iohan.* dicit, Nõ omnia, quæ fecit Dominus, conscripta sunt, sed quæ scribentes tam ad mores, quàm ad dogmata purarunt sufficere. Sed, sicut dixi, non institui nunc quidem iustam

iustam refutationem, alias possem multa illustri^a testimonia de dignitate & autoritate S. Scripturæ, ex ipsa etiam antiquitate, cuius prætextu & ostentatione tantopere se venditant, hisce flagellatoribus Scripturæ opponere. Hoc vnum tantum addam: multis patrum testimoniis probant, esse in Scriptura loca quædam difficilia & obscura, & inde inferunt: ergo omnia & singula in Scriptura sunt obscura, & illa per partes ita enumerant, vt ne historiam quidem passionis excipiant. Quam sophisticum autem hoc argumentum sit, etiã pueri nostri intelligunt. Et in hanc sententiam citant etiam Irenæum & Augustinum, sed veteratoriẽ illam distinctionem, quæ apud vtrunque extat, o-mittunt. Hæc enim perpetua est Augustini sententia in libris de doctrina Christiana: licet multa sint in scriptura difficilia & obscura, in illis tantamen quæ manifestè posita sunt, inueniri omnia, quæ ad fidem morèsque videndi pertinent. Hæc enim ipsius verba: Item, nihil ferme de obscuritatibus illis eruitur, quod non planissimè dictum alibi reperiat. Et epistola tertia disputans de profunditate Christianarum literarum, addit hanc correctionem: Non quod ad ea, quæ necessaria sunt salutem, tanta in scripturis perueniatur difficultate, &c. *Irenæus* in illo ipso loco quem citant Colonienses lib. 2. cap. 47. distinctè loquitur de illis, quæ in scripturis soli Deo sint committenda. Hæc enim sunt eius verba: Habentes itaque regulam ipsam veritatem, & in apertum positum de Deo testimonium, non debemus per quæstionem declinantes in alias atque alias ab-solutiones eicere firmam & certam de D E O sententiam. Et mox: Quædam in scripturis absol-uamus secundum Dei gratiam, quædam autem commendemus D E O. Et inter hæc exempli gra-

Perpetua
Augusti-
ni senten-
tia de S.
Scriptura

tia numerat hanc quæstionem: Si quis interroget, antequam mundum faceret Deus, quid agebat. Et postea inquit: Si ad hunc modum quædam quæstionum Deo commiserimus, & fidem nostram seruiamus, & omnis scriptura à Deo nobis data consonans inuenietur, & parabolæ iis quæ manifestè sunt dicta, consonabunt, & manifestè dicta absoluent parabolæ, & c. Hoc modo veteres distinctè loquuntur, quâdo de obscuritate scripturæ disputant, disertè enim affirmât, ea quæ saluti necessaria sunt, apertè & manifestè in scriptura posita esse, quæ non alia dogmata, sed eadem habeat in promptu, quæ in reconditis, sicut Augustinus loquitur Epistola 3. & tradunt regulam, quomodo loca obscuriora interpretanda sint ex manifestio-

Paralogismus Iesuitarum.

ribus. Hæc Iesuitarum veteratorie supprimunt, inuoluunt, & deprauant, ut totam scripturam infamem reddant. Donum sane interpretationis non est commune omnibus. Paulus enim dicit 1. Corinth. 12. Vni per Spiritum datur donum linguarum, alii interpretatio linguarum. Et Act. 8. Eunuchus dicit, quomodo possum intelligere quæ lego, nisi sit qui quasi viam præmonstret? Philippus vero non ideo dicit: abiice scripturam, detestare eius lectionem, sed interrogando & respondendo monstrat fontes & fundamenta interpretationis, & veræ sententiæ: ita ut Eunuchus ipse, ex illa manu ductione Philippi cognoscat & certo intelligat, quæ sit illius loci, quem legebat, sententia. ILLUD VERO artificium est dignum Phil. 19. & 119. (præceptum Domini lucidum illuminans oculos. Item: Lucerna pedibus meis verbum tuum, & c.) ita ludificant: loquitur, autem de solo præcepto legis diuinæ, non de scriptura. Atqui Deus ipse scripsit Decalogum, & Moyses

Deut.

Deut. 31. reliqua legis præcepta scripsit, & tradidit scripturam illam Sacerdotibus & Senioribus. Quæ igitur est illa quæ fingitur differentia inter præcepta legis, & inter scripturam? forsan obscurum, non scriptas, sed per manum traditas & illis (quia Iesuvvitarum diis ita placet) tribuunt lucem illustrantem corda (traditionibus certe & scriptis Patrum manifeste hoc tribuunt) præceptis vero ab ipso Deo, & iussu Dei per Mosen scriptis tribuunt caliginem & tenebras. QVOD

SI QVÆRAS, quæ causa sit, quod tanto conatu fideles deterrent à lectione sacræ Scripturæ? Respondent, Pietas non attendit, quali agnitione credatur, sed magis quanta deuotione quod creditur diligatur, hoc est, si ipsorum verbis planius dicatur: Volunt Ecclesiam rursus in Babyloniam seruitutem fidei implicitæ coniicere, quæ nec sciat, nec cogitet, nec quærat, num incertis & perspicuis verbi Dei testimoniis fundata sit, sed tantum seruet capitulum: Si Papa. Est enim fides implicita, simpliciter seruilis opinio, non ex verbo Dei, sed ex humana persuasione concepta. Atqui hæc non est vera illa fides quam scriptura celebrat. Quid igitur ab illis expectes, qui talia sumunt professionis suæ principia, quod scilicet sacram Scripturam ex ciuitate Dei proscribunt, & veram fidem, quæ ex verbo Dei & concipitur & alitur, sepultam & extinctam volunt? Non autem addam pleniorum refutationem, nunc enim tantum institui doctrinam factionis Iesuvvitarum ex censura Colonienfium colligere, & quam fieri poterit breuissime in certis articulis, quasi in synopsi quadam, verè Ecclesiæ spectandam proponere, vt quid monstri sub no-uitia illa Hypocrisis lateat, ab omnibus depræ-

Cur Iesu-
uitæ de-
terrent fi-
deles à le-
ctione
Scripturæ

Fides im-
plicita
quid.

hendi possit. Hoc igitur modo Iesuvvitæ regit-
lam Iesu, quem ordinis sui authorem mentiantur
tractant.

DE PECCATO.

Agnitio
vera pec-
cati quam
necessari-

Num est ex præcipuis doctrinæ coe-
lestis capitibus, vera agnitio peccati
sicut Christus inquit: Spiritus sanctus
arguet mundum de peccato: nec po-
test intelligi magnitudo beneficii

Christi, si ignoretur quid sit peccatum: sicut vulgo
dicitur ad sanitatem gradus est, vere nouisse mor-
bum: & si admittatur hallucinatio in doctrina de
peccato, sequitur ruina in reliquis omnibus arti-
culis. Videamus igitur quomodo nouitium illud
genus creaturæ Pontificiæ philosophetur de pec-
cato. Et tantum axiomata illorum recitabo, signa-
tis foliis, ne querantur me aliquid ad prægranabi-
facticiam illam religionem fingere.

Definitio
peccati.

I. Diserte reiciunt & explodunt illam defini-
tionem, Quicquid legi Dei repugnat, esse pecca-
tum, fol. 46. Atqui hanc definitionem ipse Spiritus
sanctus, & quidem totidem verbis tradidit, 1. Ioh-
han. 3. peccatū est *aduersus*. Et hoc vocabulo in mul-
tis aliis scripturæ locis peccatum describitur. Pau-
lus Roma. 3. inquit: Per legem agnitio peccati. Ro-
ma. 5. Vbi nō est lex, peccatum non imputetur. Ro-
ma. 7. Peccatum non agnouissem, nisi per legem
nam concupiscentiam nesciebam, nisi lex diceret
non concupisces. Deum immortalem, quanta im-
pudentia est, has manifestissimas sententias, ino-
ipsas voces Spiritus sancti in Ecclesia negare. Ve-
re non iurarunt Iesuvvitæ in verba Christi, sed
coniurarunt contra sententiam, & quidem contra
ipsa verba Spiritus sancti. Negant enim, quicquid
legi

legi Dei repugnat, peccatum esse. Olim Sophista Iesuitæ,
Sophista.

vt ingenia ostentarent, quærebant materias à s^b
 quas Gellius vocat infames, ita videntur Iesu-
 vitæ aucupari famam Esauiticę eruditionis, si au-
 sint contra manifestissima doctrinæ cœlestis prin-
 cipia disputare. Quale hoc est: Quicquid legi Dei

repugnat esse peccatum, Paulus enim Roma. 7. le-
 gem peccati ita definit, Repugnantem legi mētis
 meæ. Et quæ illa lex sit declarat, cum inquit, Con-
 delector legi Dei, secundum interiorem hominē:
 sed siste cādide lector. Nondū enim habes omnes

gradus impudentiæ Iesuvvitarum. Nam postquam Gradus
impuden-
tiæ Iesu-
uiticæ.

illud principium reiecerūt, quicquid legi Dei re-
 pugnat, peccatū esse, dicunt & edicunt, quicquid
 pugnat cum traditionibus Pontificū, cum inuete-
 rata errorū consuetudine, & cū receptis abusibus,

tam horrēdum esse peccatum, vt quicumque cōtra
 legem & auctoritatem Pōtificiæ Ecclesiæ filij Dei
 institutionem & testamentarium mandatū secu-

tus, vtranque speciem in communione sumserit,
 non fructum aliquem salutis, aut gloriam, sed per-
 ditionem æternam, & perpetuam reportet igno-

miniam: fol. 309. Et hic allegant illud Iacobi: Qui
 offendit in vno, factus est reus omnium, & hæc
 scilicet sententia vera est de traditionibus pugna-

tibus ex diametro cum verbo Dei, non autem ve-
 ra est de lege Dei, quia sicut Iesuvvitis placet, fal-
 sum est, quicquid legi Dei repugnat esse peccatū.
 Quæ potest profligatior esse impudentia, & vel ex
 hoc solo vngue potes cognoscere rugientem il-

lum Leonem de quo Petrus concionatur.

II. Quæsiui igitur quam nam censores isti de- Iesuitica
definitio
peccati.

fnitionem peccati cōstituāt, & inueni hanc: Pec-
 catum est nō quicquid legi Dei repugnat, sed hoc
 proprie vocatur peccatū, quod libera volūtate, &
 à scientie committitur, fol. 44. item peccatum nihil

Pelagii
hæreii. à
Iesuitis
renouata.

est. Peccatū est priuatio & boni absentia, volūtatique à lege diuina auersio, tāque est volūtarium, si voluntas nō foret, peccatū nō esset, fol. 46. Aliud nihil de hac definitione dicā, quā quod lectorem velim cōmonestū, vt cogitet id, quod apud Augustinum extat, Pelagium olim cū vellet euertere doctrinā de peccato originis, arcē quasi causā suę collocasse in hac definitione: Si enim illud tātū vere & proprie est peccatum, quod libera volūtate sciēte cōmittitur, ergo vitium originis, quādo Dauid in peccatis concipitur & nascitur, non est vere & proprie ex se, & natura sua peccatū, sed improprie & abusue ita vocatur. Notum est etiā, quantū negocij fecerit Augustino, in disputationibus de peccato originis contra Pelagium, hæc sententia rationem peccati pertinere, vt sit voluntarium.

De peccato
origi-
nis.

III. De peccato originis nō manifeste se aperitū quid sentiāt, & tamē quid velint, nō obfcure colligi potest: nā fol. 28. monent, ne quis peccata hominū, aut naturam nimium exaggeret, vt nihil in eis boni insit. Et fatētur Gē. 8. Hebręis ita haberi, quoniam signum cordis hominis malū ab adolescentia sua: sed quia Rabbini Hebręorū secus interpretantur, dicunt Iesuvvitæ sensum esse: in corde humano tantū esse pronitatem ad malum, & illā rationi & arbitrij libertati in nō renatis, sine Spiritu sancto esse subiectam, tali subiectione, qua vix maior est, ita vt nihil quicquam agere possit tempore nō annuēte, f. 33. Et meminerit lector disputationē esse, non tantū de externa disciplina, sed in genere de deprauatione humanæ naturæ. Hęc quātum ab sint à Pelagianismo æquus lector iudicet. Cente Pelagius ita locutus est, sicut recitat Augustinus de bono perseueratiæ, ca. 11. ignoratiā & difficultatē, sine quib⁹ nullus homo nascitur, esse primordia, nō supplicia naturæ. Et de peccato originali libro 2. ca. 13. omne bonum vel malum, quo vellet

dabiles vel vituperabiles sum⁹, nō nobiscū oritur, sed agitur à nobis: capaces enim vtriusque rei nō pleni nascimur, & vt sine virtute, ita & sine vicio procreamur, atq; ante actionē propriæ voluntatis id solū in homine est, quod Deus cōdidit. Præclara vero est *Augustini* sententia de natura & gratia, c. 53. Quid tantum de naturæ possibilitate præsumitur vulnerata, sauciata, vexata, perdita est. Vera confessione non falsa defensione opus habet.

III. Fol. 40. asseuerant, post susceptum baptismum peccatum in renatis nullū remanere, vel quod apertum sit, vel etiam quod regatur vel operiatur. Bone Deus! quāta est impudētia istorum hominū, hic cōstituatur, Beati quorum testā sunt peccata. cum Roma. 4. consensus veteris & noui Testamēti Iesū vitæ contra dicūt: Beati qui nullum omnino peccatum siue testum siue apertum. Quod si obiiiciatur sententia. 1. Iohan. 1. Si dixerimus quod peccatū non habemus, ipsi nos leducimus, & veritas in nobis non est: Excipient, scripturā esse obsecuram, & quasi nasum cæreum: quid autem faciēt *Augustino*, qui in Psalm. 31. inquit: Qui sunt beati? non in quibus non inuenerit peccatū, nā in omnibus inuenit, omnes enim peccauerunt, & egent gloria Dei. Si ergo in omnibus peccata inueniuntur, remanet, vt non sint beati nisi quorum remissa sunt peccata. Eandem sententiam illis ipsis ferme verbis repetit *Bernardus*, Sermo 23. super cantica. Et *Augustinus* de bono perseverantiæ, lib. 2. cap. 5. inquit, Etiam hoc Pelagiani audent dicere, hominem iustum in hac vita nullum habere omnino peccatum, & c. Agnoscant igitur tandem Iesū vitæ quorum sint discipuli & sectatores.

V. Magnas agitāt tragœdias, cōcupiscentiā quæ reliqua est in renatis, licet repugnet legi Dei, tamen nō esse proprie, vere, in se, vel ex se, & sua natura peccatū.

Peccatū
an nō re-
maneat
in rena-
tis post su-
ceptum
baptismū

An cōcupiscentia
in renatis
non sit
peccatū.

tura peccatum. Hæc enim sunt ipsorū verba solā
& sequētib. Hic mihi venit in mētē quod *Augu-*
stinus dicit contra Iulianum, lib. 6. cap. 6. Ergo per
baptismum, ipsa cōcupiscētia sanctificatur, vt qua
ante baptismum erat in se & natura sua res mala
displicens Deo, & digna morte æterna, iā post ba-
ptismum sit sancta Dei filia, quæ in se & natura sua
iā nō sit amplius res mala & displicens Deo. Quæ-
ta hæc est absurditas? Quare vero tātopere tumultu-
entur in hac disputatione, ipsi explicant solā
vt scilicet hæc fulcra regni pontificij stabiātur. Ho-
minē renatum in hac vita perfecta obediētia possit
legi Dei satis facere. Item, bona opera renatorum
posse consistere in iudicio Dei, & opponi iuxta dicitur
næ. Item, hominem in hac vita posse esse sine pec-
cato, vt hæc non sit perpetua beatitudo hominum
in hac vita: Beati quorum tecta sunt peccata.

Blasphe-
me voces
Iesuuita-
rum.

Pelagiani
& Iesui-
tæ in eo-
dem erro-
re versā-
tur.

Paralogis-
mi Iesu-
uitici re-
futatio.

AD ARGUMENTA, quia non institui iustam re-
sutationem, hoc tantum dicam: Iulianum plane
eodem modo argumentari apud Augustinum, lib.
6. cap. 6. Si reatus concupiscētiæ in baptismo solū
tus est, ergo post baptismū amplius nō est res ma-
la. *Augustinus* vero ita respondet: Dicimus reatu
cōcupiscētiæ, nō quo ipsa rea erat, neq; enim per-
sona aliqua est, sed quo reum hominē originaliter
faciebat, remissum & solutum esse: ipsam vero esse
malā, ita vt ab ea, postea regenerati desiderant ac-
que optent sanari. Hæc Augustinus. Est autē
tū puerilis illa fallacia, qua tantopere gloria-
tur Iesuitæ. In baptismo fit per gratiam plena &
perfecta remissio omniū peccatorū, ergo in reatu
tis nullū omnino manet peccatū. Aliud enim est re-
missio peccati, quæ tollit reatū, aliud mortificatio
abolitio seu destruētio peccati: quod si dixerim in
baptismo per gratiam ipsum malum peccati nō
tantum mortificari, vt nouus homo de die in die
renouetur.

renouetur, 2. Corin. 4. sed penitus deleri, extingui, aboleri & extirpari, ita vt nihil amplius mali habet in carne reatorum: Repugnabunt non tantum multa manifestissimæ sententiæ Scripturæ, sed & omnium vere piorum quotidiana experientia.

MULTAS congerunt sententias ex Augustino: sed non debebant ignorare, qui rã opere ostentant Augustinus aduersus totum Dogmatum Iesuitarum de Cõcupiscentia.lectionem antiquitatis, ipsum Augustinũ se declarasse: Nam libr. 5. contra Iulianum cap. 3. extat illa obiectio Iuliani: Si concupiscẽtia reliqua proprie non est peccatum, sed tantum pœna peccati, sicut Augustinus dicit, ergo nõ est res mala, seu vituperanda, sed potius laudanda. Ibi *Augustinus* respõdet: Sicut cæcitas cordis & peccatũ est, quo in Deũ nõ creditur, & pœna peccati, qua cor superbũ digna animaduersione punitur, & causa peccati, cũ mali aliquid cæci cordis errore cõmittitur. Ita cõcupiscentia, aduersus quã bonus cõcupiscit Spiritus & peccatũ est, quia inest ei inobediẽtia contra dominatum mentis, & pœna peccati, quia reddita est meritis inobediẽtiæ, & causa peccati, defectione consentientis vel contagione nascentis. Et li. 2. contra Iulianũ: lex peccati in baptismo remittitur, nõ finitur. In Iohannem tractatu 42. Non regnet peccatũ: non ait non sit, sed nõ regnet, quamdiu enim viuus, necesse est peccatũ esse in mēbris tuis, saltẽ illi regnum auferatur, non fiat quod iuber: & hanc sententiam iisdem verbis repetit in Psalm. 50. 75. & de perfectione iustitię. Sed nolo iã singula hæc persequi, tantum enim axiomata doctrinæ Iesuvitarũ colligo. Et summa sententiæ ipsorum hæc est: cõcupiscentiã in baptismo per gratiã credẽtibus non tantũ remitti, vt non imputetur ad damnationem, sed hoc effici, vt ipsa concupiscentia in se & sua natura non sit amplius mala & displicens Deo, & etiam si Deus cum illa vellet in iudicium

intrare, remoto gratiæ umbraculo, non tamē posset reum facere æternæ damnationis, fol. 38. Item concupiscentiæ reliquæ in renatis non opus esse, ut post baptismū obedientia Christi, & gratia detegatur & operiatur, quia in se & sua natura non fit amplius aliquid displicens Deo, fol. 40. De hac sententia liberè iudicent omnes sani:

Sententia
Augustini
de o-
peribus
infidelium.

Iesuuitæ
Augusti-
num im-
pugnant,
sed operā
indunt.

VI. Augustini dogma est: opera non renatorū quantumvis videātur speciosa, inter peccata recensenda esse. ita enim inquit contra Iulianū, lib. 4. ca. 3. Si gentilis nudum operuerit, periclitantē liberauerit, ægri vulnera fouerit, ad testimonium falsum nec tormētis potuerit impelli, nūquid quia nō est ex fide, peccatum est? prorsus in quantum nō est ex fide, peccatum est. Sed Iesuuitæ pronūntiant fol. 41. Durū profecto est tale aliquid docere: Itē dogma istud nimis magdō 7 est. Extat etiam apud Longobardum hæc sentētia citata ex Augustino de vera innocentia, cap. 56. omnis vita infidelium peccatum est, & nihil bonum sine summo bono. De hac per stillator quidā Ambrosius Spiera dicit: crudelis est illa sentētia. sed cōsideret lector, quid hinc sequaturū sit, ergo mala arbor poterit bonos fructus parere. Et falsa erit Christi sentētia, arborem esse faciendam bonā, si fructus debent boni esse. Aliquid igitur quod non est ex fide, nihilominus non est peccatum, contra Paulū. Et notet lector Iesuuitæ sentētiā illam Pauli, plane eodē modo deprauare sicut Iulianus apud August lib. 4. eam restringere ad solos cibos legales. Sed quorsum illa Iesuuitæ tendunt? Respondeo, ut meritum Cōgrui statiliatur, secundum quod gratia detur. Imo ut Tractatus per Monachorū suffragia post mortē saluari, sicut impudenter mentiūtur. Quas vero afferat rationes contra Augustinum, audi. non satis, inquit, accēmodant

modū est hoc dogma, his quæ doctores hæc tēpe-
 state asseuerant. Item dogma illud sub anathema-
 tis interminatione damnatū est in Tridētina Syn-
 odo Canonē 7. Graues sane rationes, propter quas
 reicienda sit, & Scripturæ, & antiquitatis senten-
 tia. Exstat enim illa sententia etiam apud Ambro-
 sium de uocatione gentium, libr. 1. cap. 3. sine cultu
 veri Dei, etiam quod uirtus uideatur esse peccatum
 est. Et Augustinus de ciuitate Dei, lib. 19. cap. 35. di-
 cit: uerius esse uitia quam uirtutes. SED QVI-
 DAM, aiunt, ex ueteribus aliter quam Augustinus
 senserunt. Dicant igitur Iesuu itæ diserte, quid
 senserint quidam ex ueteribus, de operibus infi-
 deliū. Iustinus in utraque Apologia disputat: Eth-
 nicos qui secundum rectam rationem uixerunt,
 quales apud Græcos fuerunt Socrates & Heracli-
 tus, fuisse Christianos, & Christum ipsis non fuisse
 ignotum. Clemens primo Stromatum dicit: per
 se quoque aliquando Græcos iustificabat Philoso-
 phia. Itē, sicut lex Iudæis fuit pædagogus ad Chri-
 stū ita philosophia Græcis. Epiphanius dicit quos-
 dā sine lege Moſis & gratiæ, sola lege naturæ sal-
 uaros. Hæc Iesuu itæ proferre non audent, sunt e-
 nim palam impia. Interim, sicut conductitij Rhe-
 rores, strepitu allegationum fucū faciunt: ut, quod
 Augustinus ex Scriptura tanta asseueratione affir-
 mat, ipsi reicere & negare ausint, & tamen de cō-
 sensu ueræ antiquitatis nusquam non gloriantur.

Errores
 quorundā
 ueterum
 de infide-
 lum o-
 peribus.

De Pec-
 cato ue-
 niali.

VII. De ueniali peccato ita loquuntur, fol. 194.
 Leuia illa peccata, in quæ quotidie labimur, non
 sunt talia, quæ nos sordidos & Deo exosos reddāt.
 Itē, Leuia illa nec impios, nec malos nos efficiunt,
 neq; operū nostrorū obsunt efficaciam. Nota lector
 hæc distinctionē iuxta Iesuu itarum Theologiam:
 Quædā quæ legi Dei repugnant, nullā omnino ha-
 bēt rationē peccati: Quædā uero quæ peccata sunt,
 B. iij.

Scholasti-
corum ex-
tores d-
peccato ve-
niali.

contra legem diuinam, adeo sunt leuia, vt non sunt
digna, quibus Deus irascatur, sed in se & sua natura,
sunt digna venia. Olfacio enim in istis verbis
Iesuyvitarum scetores Theologię scholasticę Be-
nauentura dicit: De veniali peccato per se non est
necesse pœnitere, sed tantũ quia pręparat ad pe-
riculũ. Idẽ dicit: Adulto debet displicere origina-
le peccatũ, nõ tamen necesse est, vt propterea cõ-
tēatur, quia nõ est actu nostro cõmissum. Thomas
dicit: Venialia sunt reparabilia sine virtute diuina
& disputat quã facilibus remediis curētur, vt non
opus sit cõtritione nõ fide apprehendēte Christiã
sed tantũ aspersione aquę benedictę, benedictione
Episcopali, & similibus nugis. Idẽ cõtra Anselmũ
sententiã ita concludit: Irrationabiliter dicitur qd
primi motus cõcupiscentiæ etiã in infidelibus sint
peccata. Idẽ Iesuyvitæ cõfirmāt, fol. 88. Nihil enim
in toto Papatu tam impudenter dictum est, quod
Iesuyvitæ non palã affirmare & defendere audent.

Franci-
scani cu-
insdã ma-
taologia.

Sicut quõdam Franciscanus quidã Colonien-
nõ veritus est dicere, concupiscentiã esse rem bo-
nã, sicut lumen solis. inquit enim: Si præcipere-
carni, non concupisces, perinde est ac si Deus præ-
cipiat Soli & Lunæ ne lucerent, igni ne arderet.
Hęc enim omnia agunt vi naturę impellente. Sed
OPPONO breuem, solidam & immotã refutationẽ.
Certũ est mortalia ideo vocari peccata, quia repu-
gnant legi Dei: Extat autem perspicua sententiã
in Mose, quæ etiã à Paulo repetita est: Maledictus
omnis, qui nõ permãserit in omnibus, quæ scripta
sunt in libro legis. Ergo quicquid repugnat legi
Dei, in se, & natura sua, dignũ est æterna maledi-
ctione. Hoc argumētum nulla cauillatione potest
eludi. Iacobus loquens de peccato in se, & natura
sua cõsiderato, dicit: Qui delinquit in vno, reus factus
est omniũ. Et Mat. 5. Christus reprehēdit plane

Peccatã
omnia
suapte na-
tura & in
se cõsi-
derata,
mortem
merentur
æternam.

simile distinctionē Phariseorū, qui fingebant quē-
 dam mandata legis esse magna, quædam vero mi-
 nima, quorum transgressio per se leuis sit, non ob-
 noxia iudicio & iræ Dei, etiamsi Deus cum illis
 in iudicium intret. Quam grauius vero Christus
 intonet de minimis etiam apicibus legis notum
 est. Sed inquit, tamen Paulus cum fatetur Rom. 7.
 peccatum in carne sua habitare, mox addit: Nulla
 nunc condemnatio est in his, qui in Christo Iesu
 sunt: de alio vero peccatorum genere dicit, Qui lesuuitæ
distinctio
nem mor-
talis & ve-
nalis pec-
cati depra-
uant.
 talia agunt, regnum Dei non possidebunt. Ergo
 vera est distinctio peccati mortalis & venialis.
 Respondeo, non nego, nec improbo veram illam
 & necessariam distinctionem: Sed hoc dico. Iebu-
 sitica illa pecora, fundamenta huius distinctionis
 non intelligere, sed deprauare. Sunt sane gradus
 peccatorum, sicut Christus ad Pilatum dicit, Ioh-
 han. 19. Qui me tradidit tibi, maius peccatum ha-
 bet. Et Math. 11. Sodomitis in die iudicii tollerabi-
 lius erit, quam Capernaitis. Sed tamen non hoc
 vult vera illa distinctio: peccatum quando, per se,
 & in se, iuxta legem consideratur, aliud esse mor-
 tale, aliud vero veniale, hoc est, per se venia di-
 gnum. Stat enim sententia Dei: maledictus qui nō
 permanet in omnibus, quæ scripta sūt in libro Le-
 gis. Neque hoc verum est, in infidelibus aliud esse Nulla in
infideli-
bus sunt
peccata
venialia.
 peccatum mortale, aliud veniale, quia scriptū est:
 Qui non credit in Filium, ira Dei manet super il-
 lum; sicut Anselmus recte dixit. Illa etiam nō est
 sententia huius distinctionis, quasi sit quoddam
 peccatum, quod sanguine Christi non possit dele-
 ri, vel quod poenitentiam agentibus, & in Chri-
 stum credentibus non remittatur. Vera enim est
 Ambrosij sententia, quam Thomas allegat: Omne
 peccatum per poenitentiam fit veniale. Quid igitur Vnde di-
scrimen
illud mor-
 tur facit discrimen illud, vt aliud sit peccatum ve-

talis & ve
nialis pec
cati.

veniale, aliud mortale? Respondeo. Non substantia peccati, vt ita dicam, sed persona quæ vel recinet pœnitentiam & fidem, vel excutit. Paulus enim habet peccatum, Roma. 7. Illud vero non damnat Paulum, sed est veniale, non quod per se res tam leuis sit. Aliud enim testatur tristissima illa querela, Rom. 7. Sed, quia retinet pœnitentiam, cui duplicet illa deprauatio, & repugnat ei, retinet etiã fidem, quæ in Christo quærit & apprehendit solutionem seu remissionem peccati. Et meritum Christi in pœnitentibus & credentibus omnia peccata tegit, ne imputentur. Illi vero peccatores, de quibus Paulus loquitur 1. Corinth. 6. Gal. 5. Eph. 5. Coloss. 3. delectantur commissione peccati, quærunt occasiones perpetrandi. Ibi certe nulla est pœnitentia. Et scriptum est: Nisi pœnitentiam egeritis, omnes peribitis. Item quærunt vt emulent peccata, pergunt & perseverant in sceleribus, ibi certe nulla vera est fides, quia fidei proprietatis est, quærere, vt à peccatis soluantur. Vbi vero nulla est pœnitentia, nulla vera fides, ibi Spiritus sanctus non est, ibi Christus non habitat, ibi nulla fit applicatio meriti Christi. Et extra Christum potentia peccati lex est, 1. Corinth. 15. iuxta dictum: Maledictus omnis, qui, &c. Hæc alias plenius explicabuntur, nunc tantum volui ostendere Iesuvvitarum Theologiam nihil habere sani de vera agnitione peccati. Et posita depravatione huius articuli, non mirum est, ipsos ta leuiter postea & defunctorie de articulo Iustificationis agere: quibus enim peccatum tam leue quiddam habetur, quid illi de redemptione in sanguine Christi magnifice sentirent? quidni operibus nostris omnia tribuerent? Sed volui tantum proponere axiomata Iesuvvitarum, vt lector confideret, quam crassa sit factio istius impudentia.

IN hoc articulo non multa nunc disputabo, sed tantum instituem collationem, & Deo bene iuuante, manifeste ostendam Iesuvvitarum doctrinam de LIBERO ARBITRIO, simpliciter & ex professo esse Pelagianam. Ostendam etiam quam malitiose, & falso citet Augustini quasdam sententias. Et ex hoc solo articulo depræhedi poterit Iesuvvitis recte convenire illud Ciceronianum: Qui semel verecundiæ fines transiit, illum oportet gnauiter impudentem esse.

Iesuvvitarum doctrina de libero arbitrio est ex professo Pelagiana.

ARBITRII igitur libertas, de qua hic disputatur, non intelligitur renouatio hominis per Spiritum sanctum, sed facultas, quæ in hac deprauata natura ante renouationem & sine renouatione Spiritus sancti adhuc reliqua est: vt quæstio sit, non quid homo renatus per Spiritum sanctum velit, possit, & faciat. Et vt distinctius dicam, non est quæstio: An in hominis arbitrio sit positum mouere pedem dextrum vel sinistrum, sicut Valla disputat: vel curuare digitum, sicut Pelagianus apud Hieronymum dicit. Nec quæstio est de disciplina morali rationis. Illud etiam Augustinus extra controversiam ponit: Hominem in malo habere liberum arbitrium, & quale hoc sit explicat. Sed quæstio est quid liberum arbitrium naturale, quale est ex prima natiuitate, valeat & possit in rebus spiritualibus, seu ad salutem pertinentibus. Nam quando mens & voluntas renouari coepit per Spiritum sanctum, dicimus cum Augustino de gratia & libero arbitrio, cap. 16. Certum est, nos velle, cum volumus: sed ille facit, vt velimus, qui operatur velle, &c. Itē de correptione & gratia c. 2. Intelligent,

Arbitrii libertas, quo sensu accipienda in hac quæstione

Status controversia de libero arbitrio.

si filii Dei sunt, se spiritu Dei agi, vt quod agendum est agant, & cū egerint, illi à quo aguntur gratias agant: aguntur enim vt agant, non vt ipsi nihil agant. Hæc ideo dico, ne per æquiuocationes terminorum res ipsæ turbentur.

Artificiū
Iesuitarum à Pelagio mutuum.

I. Igitur dicunt Iesuvvitæ fol. 37. Sāctissime dicitur, absque diuino auxilio, nihil nos quod bonū sit operari posse. Quis hic aliquid fraudis suspicatur? sed & hoc artificium à Pelagio mutuari sunt vt per verisimiles locutiones, inuidiam declinent, & maiori cum foenore fallant. Augustinus enim contra duas epistolas Pelagii lib. 1. cap. 19. refert Pelagium cū videret, se nimium crassis & pinguibus propositionibus pios statim offendere & abalienare, tandem coepisse ita loqui: In omni opere bono hominem semper adiuuari à gratia. Et lib. 4. cap. 6. recitat hanc Pelagij propositionem. Gratiam adiuuare bonum cuiusque propositum. Et Augustinus recte inquit: Sine scrupulo hæc acciperentur, si nō ab istis, quorum sensus notus est, dicerentur. Ita enim Pelagius hæc interpretabatur, Quando ex libero arbitrio procedit voluntas cupientis, tunc Dominus dat Spiritum sanctum petentibus. Et Augustinus inquit: Dicis hominem in bono opere à gratia adiuuari, tanquam per se aggressus in ipso primum opere adiuuetur. Hoc erat Pelagij artificium. Videamus iam quam feliciter Iesuvvitæ Pelagii vestigia sequantur.

Propositio & Opinio Iesuitica de viribus humanis Pelagiana censentiens.

II. Fol. 35. Vendicant sibi hanc propositionem non tantum in moralibus officiis & actionibus plurimum habere momenti arbitrium humanum, verum etiam in rebus ad salutem pertinentibus. Hæc tam manifeste sunt Pelagiana, vt diserte sint refutata ab Augustino & Maxentio. August. enim 3. Hypognost. dicit: Esse fatemur liberum arbitrium

trium omnibus hominibus, habens quidem iudicium rationis, non per quod idoneum sit in iis quæ ad Deum pertinent, sine Deo, aut inchoare, aut certe peragere, sed tantum in operibus vitæ præsentis, tam bonis quàm malis, & c. Maxentij vero sententia, quam repullulanti suo tempore Pelagianismo Maxentij Sententia de humano arbitrio. opposuit, hæc est: Liberum naturale arbitrium ad nihil aliud valere credimus, nisi ad discernenda & desideranda carnalia, siue secularia, quæ non apud Deum, sed apud homines possint fortassis gloriosa videri: Ad ea vero, quæ ad vitam æternam pertinent, nec cogitare, nec velle, nec desiderare, nec perficere posse, nisi per infusionem & inoperationem intrinsecus Spiritus sancti. ad has sententias propositio Iesuvitarum conferatur, & manifestum erit factionem illam in hoc coniurasse, ut quicunque Pontificia, etiam si manifestissime pugnent cum verbo Dei, etiam si diserte & expresse in puriori etiam antiquitate sint refutati, tamen ab istis creaturis impudentissime, Ecclesiæ rursus obrudantur, hoc solum nomine, quia creatori ipsorum Pontifici ita placet. Reliqui vero Pontificiæ turpitudinis patroni, illa, quæ tam crassa sunt, conantur qualicunque specie vel occultare vel mitigare, sed meretriciam illam & perfrictam Iesuvitarum frontem, nihil pudet. Habes igitur hic candide lector specimem, quid ex Iesuvitarum religione Germaniæ sit expectandum. Nondum vero habes omnia. Sed restant de hoc articulo adhuc crassiora, quæ iuxta institutum ordinem annotabimus.

Coniuratio Iesuitarum.

Arbitrii humani vis in rebus ad salutem per-

III. Quid igitur & quantum momenti habet arbitrium humanum in rebus ad salutem pertinentibus? Respondent fol. 33. Deum desiderio peccati & concupiscentiæ præfecisse rationem &

Anētibz
 si Iesu-
 ticā fa-
 ctioni est
 credendū

arbitrii libertatē, cuius imperio subiiciatur pec-
 catum, tali subiectione, qua vix maior est, vt ni-
 hil quicquam agere possit, teipso non annuente.
 Hæc sunt ipsorum verba. Sic sic pergite boni fr-
 tres, vt totus mundus eo facilius vōs agnoscat. In-
 ratio & arbitrii libertas, tantum habet momenti
 in rebus ad salutem pertinentibus, sicut impudē-
 ter asseueratis, quorsum opus est Spiritu sancto
 Paulus vero Rom. 7. de renouatione per Spiritum
 sanctum non audet ita loqui. Eradantur ergo senten-
 tiæ illæ ex scriptura: Non sumus idonei ex nos-
 bis ipsis cogitare aliquid, ipse operatur & velle &
 facere. Et Ephes. 4. Gentes ambulant in vanitate
 sensus sui, tenebris habentes obscuratum intelle-
 ctum, alienati à vita Dei, per ignorantiam, quæ
 inest in illis, propter cæcitatem cordis ipsorum.
 Colos. 1. Et vos cum essetis alienati & inimici tri-
 bus cor nouum & Spiritum nouum, &c. *Augu-
 stinus* certe dicit, sententiam illam manifeste esse
 Pelagianam libr. 2. de baptismo. Sunt quidam
 ita præsumentes de libero arbitrio, vt ad non pec-
 candum, nec adiuuandos nos diuinitus arbitren-
 tur, semel ipsi naturæ nostræ concessio liberæ vo-
 luntatis arbitrio, vnde fit consequens, vt nec or-
 re debeamus, ne intremus in tentationem. Et in
 Epistola ad Innocentium opponit Pelagianis sen-
 tentiam Pauli 2. Corinth. 13. Oramus Deum, vt ni-
 hil mali faciatis. Et lib. 1. de gratia Christi ca-
 pite 28. recitat hæc verba Pelagii: cum tam fac-
 te & tam firmum ad non peccandum liberum in-
 nobis habemus arbitrium, quod generaliter na-
 turæ humanæ creator inseruit, rursus eius inelli-
 gibili bonitate quotidiano ipsius munimur auxi-
 lio. Hæc Pelagii verba ideo ascripsi, ne arbitrentur
 Iesuvs

Sententia
 manifeste
 Pelagianam

Iesuyvitæ se posse elabi, si dixerint se non reicere
 auxilium diuinum, etiamsi ita prædicent vires li-
 beri arbitrii, idem enim Pelagius factitauit. Et
 meminerit lector statum disputationis esse, non
 de externa disciplina rationis, sed de rebus ad
 salutem pertinentibus, sicut ipsi Iesuyvitæ supra
 dixerunt.

III. Fol. 37. dicunt: Deus sua gratia semper De prapa-
ratione
ad recipi-
endam
gratiam
error Ie-
suyvitarū
& Pelagi-
anorum.
 præsto est, si vidèrit animum ad eius susceptio-
 nem paratum & promptum, si non reluctantem
 reperiat. Hæ sunt præparaciones illæ liberi arbitrii
 ad gratiam, ex quibus exstruunt scholastici meri-
 tum Congruui, & quidem sunt ipsa etiam Pelagii
 verba; ita enim recitat Augustinus contra duas
 epistolas Pelagii lib. 4. cap. 6. & lib. 2. cap. 5. Gra-
 tiam reluctanti studium virtutis immittere, nec
 inuito inspirare boni cupiditatem. Et sine scrupu-
 lo, inquit Augustinus, hæc acciperentur: si non ab
 istis, quorum sensus notus est, dicerentur, sentie-
 bat enim Pelagius, hominem sine Spiritu sancto,
 ex viribus liberi arbitrii, posse se reddere prom-
 ptum & paratum ad susceptionem gratiæ, posse
 flectere cor lapideum, vt non sit inimicitia aduer-
 sus Deum, & tunc Deum dare Spiritum sanctum.
 Nam lib. 1. cap. 19. inquit *August.* In bono opere sic
 putat Pelagius adiuuari hominē à gratia Dei, vt
 in excitanda eius ad ipsum bonum opus volun-
 tate, nihil eam credat operari. Et libr. 2. cap. 8.
 Hominem suis viribus posse desiderare & expe-
 tere conuersionem, & ita consequi gratiam
 Spiritus sancti. De gratia Christi, lib. 1. cap. 14.
 ponuntur hæc verba Pelagii: Quando ex libe- Pelagii
Sententia
Iesuiticæ
permissi-
 ro arbitrio procedit voluntas cupientis, tunc
 datur Spiritus sanctus penitentibus. Cap. 23.
 Quando libero arbitrio ad Dominum currimus, lis.

& ab ipſo nos regi cupimus, tunc demum datur
 Spiritus ſanctus. Capi 31. adeo homines non Chri-
 ſtiani damnandi ſunt, inquit Pelagius, quia cum
 habeant liberum arbitrium, per quod ad fide-
 venire poſſent, & Dei gratiam promereri, male
 vtuntur libertate conceſſa. Contra duas epiſtolas
 Pelagii; lib. 4. cap. 7. & 10. dicit Auguſt. Spiritum
 ſanctum fatendum eſt, etiam antiquis tempo-
 ribus, non ſolum mentes bonas adiuiſſe: quod &
 iſti volunt, verum etiam bonas eas feciſſe, quod
 nolunt. Et ſicut inquit lib. 1. de prædeſt. ſanctorum
 Dei eſt volūtas qui ex nolentibus volentes facit.
 Semper autem nos addimus hanc regulam: or-
 DINEM eſſe à verbo Dei, quod eſt Miniſterium
 Spiritus; & certum eſt, quandiu homo ita relucta-
 tur gratiæ ſeu Spiritui ſancto, vt nulla planè fiat
 applicatio, nullam ibi eſſe conuerſionem. Sed
 quæſtio eſt, de cauſſa efficiente, vnde hoc homo
 habeat, vt in conuerſione non reluctetur, ſed ap-
 plicet ſe ad gratiã. *Concilium Aſiaticum*, Can-
 6. recte decernit, Si quis dixerit, Volentibus, con-
 ſtantibus, petentibus, quærentibus nobis miſeri-
 cordiam conferri, non autem diuinitus, per inſi-
 ſtionem & operationem Spiritus ſancti fieri, vt inſi-
 limus, conemur, petamus, quæramus, &c. Anathe-
 ma ſit. Hæc ex Auguſtino recitauit, vt videant Ie-
 ſuſuſſitæ, non tam ſimiles eſſe liberos genitoribus
 ſuis, quam ipſi ſunt Pelagio. Et vt manifeſtum e-
 uadat, quam belle Ieſuſſitæ conueniat cum tota
 poſteritate Pelagianorum, aſcribam ſententiã
 quaſdam Caſſiani, ad amuſſim conuenientes cum
 Ieſuſſitarum dogmate, quas Proſper poſt Augu-
 ſtinum recte damnauit vt Pelagianas. Sunt autem
 hæ Caſſiani ſententiæ: Deus cum in nobis oritur
 bonæ voluntatis viderit, qua vel ipſe plantauit
 vel noſtro conatu viderit emiſſiſſe, conſeſtim de
 lumine

Pelagius
 pater Ie-
 ſuſſitarum

luminat, confortat, &c. Item euidenter apparet, etiam per naturæ bonum, quod beneficio creatoris indultum est, nonnunquam bonarum voluntatum prodire principia: quia Paulus dicit, velle adiacet mihi. Videantur plures similes sententiæ in collatione Cassiani.

Vt igitur noua hæc factio Iesuvvitarum miraculo aliquo canonisetur, spargatur sane hæc fama per totum orbem Iesuvvitas à mortuis resuscitasse Pelagium cum tota ipsius schola. Et quis iam Iesuvvitis, propter tam illustre scilicet miraculum, non crederet sine exceptione?

V. Ne quid à patre suo Pelagio degenerarent, plane iisdem vtuntur testimoniis & argumentis ad probandâ arbitrij libertatem, quibus olim vsus est Pelagius. Fol. 34. dicitur: Si eligere iubemur, Deut. 30. est ergo libera in nobis voluntas. Et fol. 35. cur cõcionibus, adhortationibus, disputationibus, & id genus aliis mediis mutanda vita consulitur, si in eorû facultate mutatio posita non est? Sed instituitur collatio. *August.* de gratia 16. Magnû aliquid se scire putant Pelagiani, quando dicunt, non iuberet Deus quod sciret ab homine nõ posse perfici. Cõtra duas epistolas Pelagij lib. 2. cap. 10. Nihil in scripturis sanctis homini à Deo video iuberi, propter probandum liberum arbitrium, quod non inueniatur vel donari ab eius bonitate, vel posci, propter adiutoriû gratiæ demonstrandû. Idem inquit: O homo, in præceptione agnosce quid debeas agere, in correptione agnosce tuo te vicio nõ habere, in oratione vnde accipias quod vis habere. Et propter illud argumentû scripsit *August.* peculiarẽ librû de correptione & gratia. De prædest. sanctorû lib. 1. cap. 11. Pelagius dicebat, facta carnis mortificare, nõ esse donû Dei quia scilicet ab homine exigitur præmio vitæ, si hoc fecerimus, obla-

Pelagii
argumen-
ta à Iesu-
vitis re-
ponuntur.

Refutatio
ex Augu-
stini di-
sputatio-
nibus col-
lecta.

to: absit, inquit August. vt hoc placeat participium
& defensoribus gratiæ Pelagianorum error est
damnabilis. Ideo autem hæc & nobis præcipitur,
& dona Dei esse monstrantur, vt intelligatur
quod & nos ita facimus, & Deus facit vt illa
ciamus. Hæc Augustinus.

Fol. 35. de testimonio Syracidæ cap. 15. vociferan-
tur: Quid dici potest apertius pro libero arbitrio
Sed in eandem plane sicut Iesuvitas sententiam
Pelagiani dictum illud Ecclesiastici allegarunt, &
vera explicatio cōtra Pelagianos tradita est apud
Augustinū Hypognoſt 3. & de gratia & li. arb. cap.

Non addā pleniorē refutationem: volui enim
tantū lectori ostendere Iesuvitas, sicut decet talis
ordinē, iuxta votū paupertatis nihil habere pro-
prij, sed omnia habere communia cū Pelagianis, &
etiā argumenta, pro defensione liberi arbitrij. In
dicet ergo lector, quid de Iesuvitis sentien-
dū sit.

Iesuvitas
Augusti-
ni sensum
depravare
conantur.

VI. Quia vident se August. autoritate nimis pre-
spicue premi, dicunt, fol. 36. Augustini sententia de
libero arbitrio hanc esse, q̄ vocati sumus, Dei donum
esse: quod verò vocati ad Christū venerimus, Dei
posse nos nobis tribuere. Itē neminē posse credere
ex libero arbitrio, si nulla sit sitatio vel vocatio
credat: Deum vero operari velle, quādo in verbo
suadet, & vocat: cōsentire autē vocationi Dei, esse
propriæ nostræ volūtatis. Quid iā faciemus Iesuvitas,
tis, qui gloriantur se Augustini cōsensum habere
Et ne quis de fide allegationis dubitet, assignat lo-
ca in Augustino. Video sane ipsos etiā illud Cice-
ronianū Symbolū sibi vendicare: Audacia pro-
pietia licet vti. Vt enim nihil dicā, quod quādo ali-
firmāt (quod vocati venerimus, posse nos nobis tri-
buere) filiū Dei arguūt mēdacij, qui inquit, Nemo
venit ad me, nisi pater meus traxerit illū. Hoc ce-
te manifestum est, & ipsis Iesuvitis non ignotum
Aug.

Audacia
Iesuvitice

mus. Sed inquis, hæc sententia Iesuyvitas plurimum iuuat, quare igitur tu verba ascribis, cum ipsi tantum locum notarint? Respondeo, vt ostendam Iesuyvitas perpetuo & vbiq; esse sui similes: Illa enim Hieronymi sententiam, ipse Pelagius pro confirmatione suæ opinionis allegauit, sicut constat ex Augustino de natura & gratia. Et Augustinus cogitur quæram mitigationem illius sententiæ, satis longe periclitari vt eam Pelagio eripiat. Iesuyvitas vero significat illam sententiam sicut sonat sibi cum Pelagio probari, aut certe non displicere. Notant etiam locum quædam ex Ireneo & Tertulliano scriptoribus vetustissimis: sed si quæris, quare verba non assignentur tibi: Patres isti nondum motis certaminibus Pelagianis, cum tantum Valentinianos & Marcionitas sibi propositos haberent, tam incommode de libero arbitrio locuti sunt, vt ipse Pelagius non ausus fuerit ita loqui. Et Augustinus coactus fuerit in Pelagio ex verbo Dei illa refutare, quæ multo durius extant in vetustioribus. *Irenæus* enim li. 4. c. 71. dicit: Vnde à Deo non fit, propter hoc consilium quidem bonum datur: posuit autem in homine potestatem electionis, sicut in Angelis, &c. Et ca. 72. Omnes sunt eiusdem naturæ potentes retinere & operari bonum, & potentes id amittere & non facere. Item, non tantum in operibus, sed & in fide liberorum & suæ potestatis arbitrium homini seruauit Deus. Et ca. 9. Homo liber in arbitrio, & suæ potestatis ipse sibi causa est vt aliquando quidem frumentum, aliquando palea fit: quapropter & iuste damnabitur. *Tertullianus* lib. 2. contra Marcionem inquit: Non poneretur lex ei qui non haberet obsequium debitum legi in sua potestate. Eadem arbitrij libertas & potestas, quæ fuit in Adam, etiam nunc efficit victorem de eodem Diabolo, &c. Similia extant apud Iustinum & Clementem Alexandrinum: Illa verba Iesuyvitas ascribere non

Irenæus
& Tertul-
lianus à
Iesuyvitis
cum Au-
gustino
comissi.

Iesuyvita-
rum astu-
tia,

DE LEGE.

37

non audent, quia sunt manifeste Pelagiana. Loca tamen notant, vt significant in quam sententiam inclinaturi essent, nisi inuidiosum nomen Pelagianorum & Augustini autoritas quomodocumque obstarent. Et hæc sit collatio doctrinæ Iesuyvitarum & Pelagianorum de libero arbitrio, in qua si quid vehementius dictum exciderit, rei indignitati à candido lectore hoc tribuatur.

DE LEGE.

Vantum referat, verbū Dei recte se-
care, ita vt Lex intra suos limites, & Legis & Euangelij discrimē.
quidem legitime proponatur, ne termini transferantur, & fiat confusio

Legis & Euangelij, ostendunt certamina illa, quæ viuentibus adhuc Apostolis, ab illis mota sunt, qui legis zelum ita præ se ferebant, vt ipsum Euāgelium in legem trāsformarēt. Et quantā ruinam hæc metamorphosis in Ecclesia Galatarum secum traxerit, notum est. Atque vtinā posteriora tempora non suppeditarent multo triftiora exempla. Videamus igitur quæ sint mysteria doctrinæ Iesuyvitarum de Lege: qui enim emissarii sunt Pontificis Romani, ad turbandam & conspurcandā puritatē doctrinæ cœlestis in Germania, mirum si aliquid sani relinquāt in doctrina legis. Ordine autem sicut instituti nostri ratio fert, axiomata illorum signatis locis recensebimus.

I. Dicūt nō omnia esse vere & proprie peccata, quæ Lege Dei arguūtur: pronūciant enim falsū Axiomata Iesuyvitarū aduersus Legem Dei.
esse axioma, Quicquid Legi Dei repugnat, peccatum esse, fol. 46. Item primos motus concupiscentiæ, quos tamē Paulus Rom. 7. dicit voce legis argui. fol. 54. & 89.

II. Quædam peccata, contra quæ lex tonat &

C. iij.

fulminat, adeo sunt in se & per se leuia, vt factores nec sordidos, nec malos, nec impios, nec Deo exosos reddere possint. fol. 194.

III. Sunt vero alia multa, quæ voce legis quædam non arguuntur, & tamen sunt multo grauiora & damnabiliora peccata quam illa quæ legi Dei repugnant, scilicet quæ committuntur contra traditiones humanas, contra receptos abusus & inueteratos errores. fol. 309.

IIII. Illa quæ lex concionatur de perfecta integritate ex toto corde, tota mente, tota anima, omnibus viribus, ita vt nulla sit mala concupiscentia, ad nos, qui in hac mortali vita versamur, non pertinet. Ideo non est timendum, ne lex nos accuset quod illam integritatem præstare non possumus, quæ illa rigida norma obligat non nos in terra, sed illi tantum qui sunt in altera vita, &c. Ideo affirmamus legi plene & abunde à nobis satisfieri, si quantum in nobis est præstiterimus, fol. 194. Quid vero

Abfurda
impia &
blaphe-
ma quæ
ex axio-
matis Le-
fuiticis
oriuntur.

hæc principiis consecutorum arbitraris optimis est? qualis quæso doctrina est vox legis diuinæ quæ multa atrocissime accusat peccata, quæ tamen in se vere & proprie non sunt peccata? Multa vero arguit lex, vt cælum destillet, nubes fulguret, mons Sina fumiget, terra contremiscat, Israëlites tremant & attoniti fugiant, quæ tamen nunc Iesuvvitis ea ad quam à Pontifice creati sunt autoritate, pronuntiant, tam esse leuia, quam quæ leuissima peccata multis vero lex plane nullam facit mentionem, tamen, sicut ex Iesuvvitis discimus, sunt atrocissima peccata, & illa, si diis placet, periculose ignoraremus, nisi nobis scrinium pectoris Pontificis illa cruetaret, siue quis hoc malit, euomeret. Scimus cuius problematis existimas esse hanc rationem, sicut Geometræ loquuntur? Huius sine dubio rationem peccatorum, reconciliationem, redemptionem &c.

&c. non esse rem vsque adeo operosam, arduam & difficilem, quin homo ipse possit suis operibus eā promereri, & quasi licitādo comparare. huc enim omnia illa tendunt. Et quæ non Esauitica inde cōsequentur, si tā facile legi satisfiat? multa igitur poterunt supererogari, quæ per Babylonicā nūdinationē aliis possunt cōmunicari. Christus factus est sub lege, vt à maledicto legis nos redimeret. Quod si grauiora illa sunt peccata, quæ legi Dei nō repugnāt, sed tantū traditionibus, quis prohibebit pluris fieri indulgentias Romani negociatoris, quam meritū mortis filij Dei? Et hæc scilicet est illa Helena, de qua creaturæ istæ Pōtificis partim ex insidiis partim aperto Marte dimicāt. Sed hæc principia forsan cōmunia sunt cum reliquis factitiæ religionis (vtimur enim Anselmi vocabulo) ordinibus. Iesuuitarū vero ordo nouus & peculiaris est: & cuius erit existimationis, si tātum vetera & obsoleta illa repeterēt? Nouū & peculiare aliquid oportet eos afferre, quod (sicut dicitur) sit vltra omnes. Sic fama paratur, sic digito monstratur, iuxta dictū: Aude aliquid breuibus Gyaris & carcere dignum, si vis esse aliquid. Arrige igitur aures, lector, audies enim dogma, ad cuius recitationē ambæ aures tibi tinnient, si quid habes verę pietatis.

V. Misericordia Dei in Christo, quam Euangelium celebrat, in qua nostra omnium vita & salus consistit, hæc est: quod Deus addidit legi promissionē, qui fecerit hæc, viuet in eis. Vide sol. 26. & inuenies nebulones istos sententiā illā (In sola Dei misericordia consistit nostra omnium salus) ita explicare: Summæ fuit Dei misericordiæ, vt recte operantibus vitā æternā promitteret, &c. Si Valla in hac luce Enāgelij vixisset, præ indignissima indignitate, sicut alias de Cōstantini donatione fecit, exclamaret, q̄ Poeta quidā ita reddidit, Hoc tamē alto Chri

Misericordia Dei
quid, & Iesu
uitis
fides ad
hibenda
est.

ste vides coelo, prohi dolor & pateris: Ego vero nihil addam, sed tantum hanc Iesuvvitarum propositionem relinquam pio lectori considerandam. Et hanc tam prodigiosa audent in tam clara luce Evangelij proferre. Sed forsitan, quod ego miror, mirum non est: verus enim dictum est: Non audeat stigijs Plutone tentare, quod audeat Effrenis Monachus, &c.

Euangelium prorsus evertunt Iesuvvitarum.

Axiomata Evangelicis deliria sua Iesuvvitarum opponunt.

An renati in hac vita possint suis operibus Legis perfectionem consequi.

VI. In precepto legis cuius plenitudo est dilectio, vita omnis nostra, totaque salus consistit, solus est. Anathema ergo sit Paulus qui legem vocat ministracionem mortis & damnationis, 2. Cor. 3. Et Gal. 3. affirmat non datam esse legem quam possit vivificare. Immerito igitur Paulus reprehendit Iudaeos Rom. 9. & 10. quod in lege etiam cum magno zelo quaesierint iustitiam & vitam. Certe Gal. 2. Paulus discrete dicit: Ego per legem legi mortuus sum, & vitam iam non ego, sed vivat in me Christus. Et Ro. 1. allegat consensum veteris Testamenti: Iustus ex fide vivit. Lex vero non est ex fide, Gal. 3. Et quod tunc ipse filius Dei magna cum asseveratione affirmat: Qui credit in me, habet vitam eternam. Contra haec manifestissima principia Iesuvvitarum ponunt sua axiomata. Sicut enim inter Philosophos, quosdam nominis gloriam aucupati sunt inde, quod possent contra *νοτιὰς ἐννοίας* disputare: Idem, si apparet, Iesuvvitarum propositum est, contra manifestissima doctrinae caelestis principia. Porro esse quaedam dicenda de illa sententia Ro. 7. Invenit enim mihi mandatum, quod erat ad vitam, hoc esse ad mortem: sed non institui nunc iustam refutationem.

VII. Folio 48. incipiunt magna vehementia confirmare, & longa oratione contendere, renatos in hac vita posse suis operibus legis perfectionem consequi: Et de hac quaestione utile esset vera fundamenta monstrare, sed illud hoc tempore non est nostri instituti: fiet vero Deo bene iuvante alias, Iesuvvitarum

ita volentibus. Nunc tantum argumenta Iesuvi-
tarum recitabo. Dicunt igitur, nemo tantam im-
pietatem in homine ferat, vt serio alicui imperet,
quod absolvere non possit, & tamē nisi præcepto
obtemperet, supplicia interminetur. Ergo nisi ve-
limus Deo, vel inscitiam, vel impietatem impin-
gere, dicendum est, nos ea quæ Deus in lege præ-
cepit, posse perfecta & integra obedientia imple-
re: Quasi verò scriptum sit, per legem agnitio vir-
tutis nostræ, quid scilicet & quantum possimus
præstare: imo per legē, inquit Paulus, agnitio pec-
cati, quid scilicet non possimus præstare. Et vt bre-
uibus absoluam, Eodem argumento Pelagianos
fuisse vsos, antea ex Augustino ostendimus. Non
præciperet Deus, quod sciret ab homine nõ posse
impleri. Vtuntur & hoc argumento Iesu vitæ fol-
3. Gentes quæ legem non habent, naturaliter ea
quæ legis sunt faciunt, quomodo ergo lex nõ pos-
sit à renatis perfecta integritate impleri? Item, si
renati in hac vita non possent suis operibus legis
perfectionem assequi, sequeretur Adæ inobedien-
tiam plus nobis ademisse, quam Christi passio &
gratia restituere posset. Qui diligit, legem imple-
uit. Item præcepta eius grauiora non sunt. Et Eze-
chias, 4. Reg. 20. dicit, se corde perfecto, ea quæ
Deo placita sunt, egisse. Lucæ 1. Zacharias & Elisa-
beth incedunt in mandatis Dei sine querela.

Citant etiam quasdam ex Patribus sententias: Abutuntur
Deum nihil impossibile homini præcepisse, cum Sententiis
tamen sciant libellum istum, ex quo hæc sententia Patrum
citatur, esse *Ἰεσοῦς ἡγερον*. Et Bernardus in Cantica pseudo-
serm. 50. Non latuit præceptorem præcepti pon-
dus, hominum excedere vires. Item, ergo mādan-
do impossibilia, non præuaricatores homines
fecit, sed humiles, vt omne os obstruatur, & sub-
ditus fiat omnis mundus Deo. Hæc fere sunt argu-

Lex ar-
guit nos
iniustitiam

Abutuntur
Sententiis
Patrum
pseudo-
Iesuuitæ.

menta ipsorum. Possem vero ex scriptura firmas
 & solidas refutationes opponere: sed nunc, ut ra-
 tionē instituti nostri sequar, hoc tantū addam, Pe-
 lagianos dictum illud Hieronymi, quod Iesū vitæ
 citant, fol. 50. Anathema sit, si quis dixerit Deum
 præcepisse impossibilia, obiecisse ipsi Hieronymo,
 sicut patet lib. 2. dialogorum. Hieronymus quidem
 simpliciter ita respondet: Sunt impossibilia, natu-
 ra, sed possibilia gratiæ. Et gratiam intelligit de
 auxilio & renouatione Spiritus sancti. Et Augu-
 stinus ita inquit: Gratia sanat voluntatem, ut vo-
 luntas sanata impleat legem. Et hoc illud ipsū est,
 quod Iesū vitæ contendunt, sed non debebant i-
 gnorare oculatissimi isti patrum lectores, quid po-
 stea securum sit. Cœlestius enim Pelagii discipu-
 lus, illud Hieronymi & Augustini axioma arre-
 puit, & cœpit docere, hominem in hac vita, licet
 non possit naturalibus liberi arbitrii viribus, posse
 tamen instructum gratia, hoc est, dono renouatio-
 nis, legem perfectā obedientia suis operibus im-
 plere, ita ut sine peccato esse possit in hac vita,
 quia qui legem perfecte impleuit, in nullo reus est
 in lege, & quando lex nihil potest accusare in ho-
 mine, tunc est sine peccato. Ibi Augustinus cor-
 ruptus fuit Scripturæ testimonia de hac questione
 penitus considerare. Et hac occasione scripsit li-
 brum de perfectione iustitiæ, cuius argumentum
 hoc est: Renatos qui aguntur Spiritu sancto, te-
 men in hac vita non posse peruenire ad illam
 perfectionem quam lex requirit, sed illam demum
 futuram in altera vita. Et idem affirmat de spiri-
 tu & litera, cap. 6. Item epistola 45. ad Hierony-
 mum. In illo libello, de perfectione iustitiæ con-
 tra Cœlestium, gratiam interpretatur non tantum
 de auxilio Spiritus sancti, sed inquit: gratia Dei
 tiam si quid in præceptis Dei minus seruat, igno-

Cœlestius
 sceleste
 hæreseos
 pater.

Ab Augu-
 stino refu-
 tatus.

Misericor-
 dia Dei
 piorum
 est meri-
 tum.

scit. Et alibi: Tunc tota lex impletur, quando quic-
 quid nō sit ignoscitur. Et hoc modo præcepta Dei
 non sunt graua. In illo libello recenset & refutat
 Cælestii argumenta, quæ adduxerat pro confirma-
 tione perfectionis iustitiæ legalis in hac vita. Et
 illa eadem planè sunt, quæ à Iesuvvitis proferun-
 tur, ideo non iudicavi instituendam esse pecu-
 liarem refutationem. Recitavi autem hæc, vt can-
 didus lector videat quam insidiosè, veteratorie
 & maligne tractent Iesuvvitæ, non tantum sa-
 cram Scripturam, verum etiam scripta & testimo-
 nia Patrum, ex quibus, quâdo Scriptura destituun-
 tur, petunt prætextum suis erroribus. Et est hoc i-
 psorum artificium, quando inueniunt in veteribus
 quædam securius, (sicut Augustinus loquitur) in-
 commodius, minus explicate, & circumspectè di-
 cta, illa statim arripiūt, & licet bene sciant illa ali-
 bi à Patribus rectè explicata, imo sæpe retractata:
 tamen fortiter hoc dissimulant, vt imperitis fucū
 faciant, comportatis multis allegatis. Hoc quale
 sit lector iudicet. Sed illud ferme exciderat, quod
 fol. 52. dicunt: Scripturæ sententias, quæ loquuntur
 de difficultate & impossibilitate legis, quam gra-
 ue onus sit, quod nec nos nec patres nostri ferre
 potuerint, intelligendas esse, nō de diligēdo Deo
 ex toto corde, & de non concupiscendo, sed tan-
 tum de ceremoniis Mosaicis. Hoc igitur tantum e-
 rit summum illud beneficium Dei mediatoris no-
 stri, quod nos à ceremoniis Mosaicis liberauit: re-
 liqua enim legis, nos ipsi perfecte possumus, iuxta
 Iesuvvitarum dogma, implere. Et hæc sunt potissi-
 ma Iesuvvitarum axiomata de Lege.

Iesuvvita-
rum ma-
lignitas.

Ridiculū
Iesuvvita-
rum ca-
uillium.

Crucis Ie
su Chri
sti hostes
Iesuuita.

Quid de
Lege &
Euāgelio
statuant
Iesuuita.

Iesuuitis
cum D.
Paulo
nullū est
foedus.

Altum, longum, latum & profundum est silentium de ipso etiam vocabulo Euāgelii in censura Iesuuitarum. Et quidni? Iesuuitarum enim vita omnis, totāque salus consistit in lege, quam quia perfecte possunt in hac vita implere, quorsum opus esset istis sanctulis, doctrina Euāgelii. Inueni tamen post longam inquisitionem ipsos semel aut ad summum bis mentionem facere Euāgelii, id quod interpretor ipsos honoris (quod dicitur) gratia fecisse, aut forsā per imprudentiam (sicut Erasmus de Longolio inquit) ipsis vocabulum hoc excidisse. Audi vero quid de Euāgelio sentiant, fol. 204. De distinctione Legis & Euāgelii ita loquuntur: Lex imposuit opera atque præcepta, sed non largita est gratiam et implendi. Euāgelium vero etiam opera iniungit. (Est enim Euāgelii doctrina: Si vis ad vitam ingredi serua mandata) sed addit gratiam & vires implendi. Hic mihi lector paulisper consideret impudens illud Suitarum os. Paulus manifestissimis verbis dicit Rom. 10. Moses describit iustitiam quæ ex lege est, qui fecerit hæc homo, viuet in eis. Quæ autem ex fide est iustitia sic dicit: Si confitearis in ore tuo Dominum Iesum, & in corde tuo credideris quod Deus illum suscitauit à mortuis, saluus eris. Et Galat. 3. Iustus ex fide viuet: Lex autem non est ex fide, sed qui fecerit ea, viuet in eis. Rom. 4. Ei qui non operatur, credenti autem in eum qui iustificat impiū, &c. Contra has manifestissimas sententias audent Iesuuitæ palam contrarium affirmare. Et nihil præterea addant nisi quod rogatum volo pium lectorem, vt Iesuuitas cū Paulo conferat, conciliare enim nullo modo

DE IUSTIFICAT.

45

modo poterit. Vt autem lector statum disputatio-
nis recte capiat, Non est controuersia de benefi-
cio renouationis, de quo Euangelium conciona-
tur, sed hoc impugnamus, quod affirmant doctri-
nam Euangelii propriam hanc esse: Si vis vitam
æternam ingredi, serua mandata. Paulus enim
contrarium docet. F o l. 89. Vbi disputant pri-
mos motus concupiscentiæ non habere rationem
peccati, dicunt Christum ideo tradidisse consilia
sua Euangelica, vt etiam illæ perturbationes ani-
mi, quæ in se & per se peccata non sunt, paulatim
euellantur, extinguantur & tollantur. Huius quanta
est illa perfectio, hominem esse non tantum sine
omni peccato, vt non opus ei sit illa consolatione
Psalmi: Beati quorum tecta sunt peccata (hoc e-
nim manifeste asseuerant fol. 40.) verum etiam lon-
ge plus ultra. Nouum igitur aliud & peculiare
cælum exædificandum erit nouo huic Euange-
lio, nouo ordini & nuper creatæ religioni Ie-
suiuitarum: Christus enim cælum illis meruit,
quorum beatitudinem Dauid describit: Beati
quorum remissa sunt iniquitates & quorum tecta
sunt peccata. Sed quæ sit Iesuiuitarum de doctrina
Euangelii sententia, in loco de Iustificatione &
fide audiemus. Ad illos igitur locos accingemur.

Consilia
Euange-
lica.

Nouum
Iesuiuita-
rum Euan-
gelium.

DE IUSTIFICATIONE.

Quæritur est hunc articulum esse qua-
si arcem totius religionis Christia-
næ. Ideo enim proponitur doctrina
cælestis, vt iustificati ipsius gratia,
heredes simus, secundum spem vitæ æternæ, Tit. 1.
3. Et hanc arcem inuadunt quotquot salutem Ec-
clesiæ à fundamentis conuellere nituntur. Quid
igitur in hoc summo articulo sani possumus ex-

Iustifica-
tionis ar-
ticulus,
arx Chri-
stianæ re-
ligionis.

pectare ex Iesuyvitarum doctrina, qui in prece-
dentibus locis ipsa principia doctrinae coelestis
conuellere & negare non sunt veriti, vt sibi ad
præstruerent ad deprauandam doctrinam de Iustifi-
catione. Sed sicut instituiamus, axiomata doctrinae
Iesuyvitarum de Iustificatione annotabimus.

Iustifica-
tionis vo-
cabulum,
quomodo
à Christia-
nis, & à
Iesuyviticis
sideratur.

I. Animaduertunt Grammaticam explanationem
vocabuli Iustificationis, ex veris fontibus re-
traditam, plurimum afferre lucis huic doctrinae.
Quia enim in Hebræa lingua est verbum foren-
(quod ipsi Iesuyvitiæ negare non possunt) totum
quasi actum iustificationis pulcherrime ob oculos
ponit. Quod conscientia lege Dei accusata, & sen-
su iræ Dei propter peccata territa, quasi ad tribu-
nal Dei sistitur, & quia ex milibus non potest ali-
vnum respondere, omne os obturatur, & totus
mundus reus fit Deo. Pronunciatur enim illa sen-
tentia Gal. 3. Quotquot ex operibus legis sunt, & totus
maledicto sunt, quia scriptum est, Maledictus qui
non permanferit in omnibus, quæ scripta sunt in li-
bro legis. In hoc agone conscientia, doctrina Eu-
uangelii monstrat Agnum Dei, qui tollit peccata
mundi, qui factus est nobis à Deo iustitia. Et fide-
docta hoc ex Euangelio, prouocat à throno iustiti-
æ iustitiæ ad thronum gratiæ (sicut Gerson pulcherrime
hunc actum describit) ibi interueniente sanguine
Christi, quæ fides vera fiducia apprehendit
Deus, peccatorem, qui iam passus est iustam sen-
tentiam legis, per & propter Christum restituit &
absoluit à reatu & sententia damnationis, im-
putata ipsi per fidem iustitiæ filij sui mediatoris. Ex his
Grammatica explanatione, quæ vera est, sicut multi-
tis argumentis possemus probare, pulcherrime
possunt intelligi sententiæ scripturæ de Iustifica-
tione, & inde tota doctrina plana & expedite
redditur.

redditur. Sed hæc explicatio vocabuli Iesuuitæ-
 tum scenæ non seruit: quam leuiter de pec-
 cato sentiunt, supra ostensum est. quam leuiter de
 reconciliatione loquantur, iam videbimus. Quid
 igitur Iesuuitæ de vocabulo iustificationis tra-
 dunt? Audi ipsorum verba, fol. 157. ita dicunt, Mi-
 rum est, cum Monhemius Grammaticen & Ari-
 stotelem profiteatur, non potuisse ex vtraque
 scientia iustificationis etymon, aut veram signi-
 ficationem deprehendere, vt ad Hebraismum
 confugiendum fuerit. Nota hoc lector: de signifi-
 catione vocabuli iustificationis in doctrina cæ-
 lesti, volunt consistui, non ex phrasi, quæ Scriptu-
 ræ, in qua doctrinâ iustificationis patefacta est,
 propria & peculiaris est: sed ex ethicis Aristote-
 lis, & ex vsu linguarum vulgariarum. Cum certissi-
 mum sit, Spiritum sanctum voluisse, in articulo
 iustificationis, non tantum res ipsas & sententias,
 verum ipsas etiam appellationes, peculiari signi-
 ficatione distinctas esse à vocabulis Philosophi-
 cis, vt ipsæ appellationes admonerent, esse discrimen
 inter doctrinam Ecclesiæ de iustificatione, & inter
 opinioniones Philosophicas de iustitia: ne si qua
 intercederet cognatio inter appellationes, sumeretur
 inde occasio confusionis in ipsis etiam sententiis.
 Iesuuitæ vero palam & impudenter edicunt,
 propriam & genuinam significationem vocabuli
 iustificationis, petendam esse, non ex vsu & consuetudine
 sacræ Scripturæ, sed ex Aristotele: vt scilicet, sicut ille
 docet, qua ratione acquiritur habitus iustitiæ, in qua
 potentia animæ in hæreat, ita & nos de iustificatione in
 Ecclesia sentiamus. Quanta hæc sit impudentia in tanta
 Euangelii luce, lectori relinquo considerandum.

Ex Aristotele Christianismus eruitur à Iesuuitis

Aliter Ecclesia loquitur de iustitia hominis corâ Deo, aliter Philosophi

Q u o d vero dicunt ex Grammatica, non ex

De vocabulo Iustificat.onis.

Thammeri matæologia.

Hebraismo deprehendendum esse etymon iustificationis, bene intelligo quid velint. Abutuntur enim vulgi inscitia, quod iustificare, ratione compositionis, significare videatur infundere qualitates iustitiæ. Sed respondeo Iesuuvitas non posse ostendere in vllis probatis purioris ætatis linguæ Latinæ autoribus, verbum iustificare in tali forma. Proferant si quid habent. Augustini sane ætate, videtur in vsu communis linguæ fuisse, sed in qua significatione, ex illo exemplo potest intelligi. De bono coniugali cap. 14. ita inquit: Si quis ex agro iniuste inuaso largas faciat eleemosynas non ideo rapinam iustificat. In Græca lingua vulgaris, duas habet significationes: vel significat id quod Scriptura dicit, in iudicium cum aliquo sumere, sicut Germani dicunt Rechtsfertigen. Exempla, ne nimium excrescat scriptio, extant in Suida & Varino. Aristoteles 7. Ethicorum dicit illud *δικαιώσαι*, cui id quod meretur tribuitur. Si hac ratione Iesuuvitæ iustificari voluerint coram Deo, ipsi viderint: Dauid certe talem iustificationem deprecatur, Non intres in iudicium cum seruo tuo, quia non iustificabitur in conspectu tuo omnis viuens. Ex linguis igitur communibus non possunt probare iustificare idem esse, quod infundere iustitiam inhærentem. Et video iustum Deum in iudicium, quod etiam quando in studiis linguarum aliquid profecerunt: tamen id ipsum turpiter deprauant, sicut Thammerus disputat de vocabulo *λογίζεσθαι*, quod quia *λογοτερος* deriuatur, dicitur iustitiam fidei, talem esse debere, quam homo sua ratione possit intelligere & comprehendere. Item quia *δωρεάν* à Varino explicatur, quod sit *δωρεάν χάριτος*, ideo, quando Paulus dicit, Nos gratia iustificari, Thammerus contendit sensum esse operibus nostris reddi debitam mercedem. For-

dem modo Iesuvvitæ, cū ostendāt se agnoscere forensē significationem verbi Iustificare, tamen id ipsum mox deprauant. Sed excipient esse vocabulum Ecclesiasticum. Hoc & nos volumus, & ideo contēdimus de significatione eius statuendū esse, nō ex Aristotele, nec ex vulgari lingua: sed ex scriptura. Sed video me institutæ breuitatis rationem excedere, alias adderem quædam de exēplis, quæ Iesuvvitę adducūt, & de patribus, in qua significatione illi sapius vsurparint verbum iustificare: Nō enim de Patrum loquela, sed de Spiritus sancti lingua in scriptura, hoc loco disputamus.

II. Fol. 147. Hæc habent verba, Iustificatio nihil aliud est, quā iustitiæ acquisitio, vel si Philosophice loquendum sit, motus ad iustitiam. Et non incommode ex aliis motionibus huius quoque naturam inuestigare licebit, & c. Hæc fundamēta digna sunt tali ædificio. *Augustinus* inquit, de rebus diuinis esse ex præscripto loquendum: Iesuvvitæ vero dicunt, Philosophice loquendum esse, Et quidem præcipiunt, ex doctrina de motionibus Physicis, siue ex Aristotele, de generatione & corruptione inuestigandam esse naturam iustificationis. Iustificatio & salus Aristotelica Iesuvvitæ debetur. Ibidem ponunt hoc paradoxon. Iustificati sunt quōdam cœlestes spiritus, prius priuati, hoc est carentes iustitia, & a priuatione moti. Hoc quid sit non disputabo, non enim proprie ad nostrum institutum pertinet: Volui tamen annotare vt sit specimen sapientia Iesuvvitarum.

III. F. 158. Reconciliatio, quā iustificationem De Recō-
fateri cogimini, non nisi per dilectionē, sit, quæ est ciliatione
Spiritus sancti donū diffusum in cordibus nostris, cum Deo
Et vere magna est charitatis virt⁹, atq; vsque adeo, quid sentiant Iesuvvita,
vt etiam nos filios & amicos Dei efficiat. Hæc illi.

Nihil aliud hîc dicâ, quâ si verû est, quod recôciliatio cû Deo & adoptio, nostra dilectiõe cõparatur falsum esse quicquid scriptura concionatur de recôciliatione & adoptione per & propter Christum. Iusto ergo dolore exclamabim⁹ cû Paulo, Gal. 2. Si nostra charitate, quæ est legis summa Deo recôciliamur, & filij Dei efficimur, frustra ergo Christus mortuus est. Sed quia Dei beneficio Pauli Theologia nota est, cõtentus ero nuda recitatione, quâ vi recôciliationis & adoptionis Iesuvvitæ proponit.

Iustitia
Dei in Eu
angelio,
quid Ie-
suuitis.

III. Iustitiam Dei, quæ in Evangelio reuelatur, ita definiunt fol. 186. Est virtus in Deo, quæ iustitiam vniuersi cuiusque dignitatem singulis tribuit. Iudicet lector quam Euangelica & cõsolatoria sit hæc definitio: In re enim manifesta non est opus prolixa declaratione.

De Dei
misericor
dia quid
sentiant
Iesuuitæ.

V. Misericordiam Dei in Christo, in qua nostra omnium salus consistit, dicunt hanc esse, quod Deus recte operantibus, hoc est, legem implentibus, vitam æternam promiserit, fol. 26. Hanc sententiam tertio iam repeto, quia est specimen & probatio, quo spiritu Iesuvvitarum factio circumferatur. Quam tristis & horrenda deprauatio doctrinæ celestis de iustificatione, ex prodigiosis illis principis sequatur quiuis lector potest considerare. Iudicet eo axiomata tantum istorum recito.

Sophistarum
ingenium.

VI. Valde prolixa oratione cõfirmant, de qua nulla est controuersia, Quando cum Deo in Christo per fidem reconciliamur, simul dari Spiritum sanctum, qui mentem illuminat, cor renouat, noua dona & nouas virtutes inchoat in mente, voluntate & corde renatorum. Nos vero non negamus hoc fieri in conuersione, sed diserte profiteamur, & distincte tradimus, vtrûque esse beneficium filij Dei Mediatoris, vtrûque donari in vera conuersione, & reconciliationem & renouationem seu sanctificationem.

DE IUSTIFICAT.

51

tionem. Sed illam nouitatem vitæ Iesuvvitæ cum reliquis Pontificiis contendunt esse iustificationem seu iustitiam fidei.

Nos defendimus nouitatē vitæ esse renouationem seu sanctificationem: sed in ea nõ consistere, nec ab ea dependere iustificationem seu iustitiam fidei. Ergo inquis tantum de vocabulis certamen est, quod rem illā, quā in renatis inchoari & existere vtrinque fatemini, alius vult vocari iustificationem, alius renouationem. Respondeo, non est tantum *νομομαχία*, Sed quæcunque res cōstituatur cui tribuitur appellatio iustificationis & iustitiæ

Iustificatio à nouitate vitæ non pendet: igitur sanctificationis Iustificationis mater est.

illi iuxta Scripturā simul tribuatur reconciliatio cū Deo, Rom. 3. Remissio peccatorum, Rom. 4. Pax cum Deo, accessus ad gratiā Dei, spes gloriæ Dei, Rom. 5. Beatitudo & salus æterna, Ro. 4. Benedictio, Gal. 3. hæreditas vitæ æternæ, Tit. 3. absolutio ab accusatione legis & damnatione, Rom. 8. Quando igitur fide apprehendimus Christum cum omnibus suis meritis, & simul per Spiritum sanctū inchoatur in renatis nouitas vitæ, Quæstio est, quæ sit iustificatio & iustitia fidei coram Deo, hoc est, Quæ illa res sit, propter quam Deus nobis donet reconciliationem, remissionem peccatorū, beatitudinē, hæreditatē vitæ æternæ, &c. An id fiat propter Christum fide apprehesum? An vero propter alias virtutes, quæ in nobis à Spiritu sancto accensæ sunt? Hæc certe non est verbalis, sed maxime realis & valde grauis quæstio.

VII. Quæ igitur est Iesuvvitarū de iustificatione sententia? Respondeo: f. 166. ita dicunt, Christus Iesuvvitarum sententia, ignominiosa ac acerba sua morte hoc à Patre implectetur, ut quicūque fide mortem eius amplecterentur, iustitia vera imbuerentur, quæ est sanctitas, virtus, seu noua qualitas inhærens in ipso homine. Et propter illam inhærentem nouitatem, quæ est dile-

DE IUSTIFICAT.

ctio, accipimus reconciliationem & adoptionem
fol. 158. Et bona opera, quæ ex charitate illa pro-
fluunt, promerentur tandè vitam æternâ, quam o-
peribus nostris in charitate factis, tanquam debi-
tum præmium & iustam remunerationem donari
constat. Hæc sunt Iesuvvitarum verba, fol. 149.

Quid tri-
buât Chri-
sto Medi-
atori.

VIII. Audi, quid & quântum Christo Mediatori
tribuât in sua illa iustificatione. Duplex inquit
est iustificatio, prior & secûda (recito enim illorū
vocabulary) fol. 148. Et Christus morte sua hoc me-
ruit, vt credêtes imbuâtur & ornêtur charitate &
aliis virtutibus. Et hæc est prior iustificatio, sicut
ipsi in suis terminis loquuntur. Acceptis vero no-
uis illis qualitatib⁹ propter meritū Christi, tū po-
ro homo ipse, inhærente illa iustitia, promeretur
maiores, pleniores, & auctiores iusticiâ, fol. 149
reconciliationem & adoptionem, fol. 159. Et tandè
vitam æternam, fol. 149. Hoc igitur tantum Filius
Dei, Mediator, nobis meruit, vt nos ipsi possemus
promereri reconciliationem, adoptionem & vitam æ-
ternam. Et dignum est obseruatione, quod dicunt
secundam iustificationem, quam nos ipsi promere-
mur, esse maiores, pleniores & auctiores, quam
priorem, quæ gratis propter Christum donatur. Et
secundam illam iustificationem promereri vitam
æternam, non priorem. Notet & hoc lector, Iesu-
vvitas tantum mutatis vocabulis reducere ranci-

Rancida
Scholasti-
corum Di-
stinctio.

dam illam distinctionem scholasticorū, quod Chri-
stus primâ tantum gratiâ nobis meruerit, vt nos
ipsâ, concurrente libero arbitrio, possumus prome-
reri remissionem peccatorum, salutem & vitam æ-
ternam. Idem volunt sua distinctione de iustifica-
tione prima & secunda, quam non differunt se i
Scholasticis mutuo accepisse, sed mutatis paulil-
per vocabulis, ne fraus tam facile agnoscatur.

De prapa

IX. Annotabo & hoc, quod dicunt quidē prio-

rem iustificationem gratis, sine præcedentibus no-
stris operibus, propter meritum Christi, fide nobis
donari: sed nostrum tamen esse, ut animum ad di-
uinum illud munus accipiendum accommodemus.
Disponimur enim fide, timore, spe, dilectione ali-
qua & poenitentia. Hæc sunt ipsorum verba, fol.
148. Et fol. 171. dicunt. Fides siquid est hoc in nobis a-
git, ut præparentur atque accommodentur animi ad
iustificationem primam in se recipiendam. Neque
vero id fides efficit sola, sed præterea charitas, sed
misericordia & eleemosynæ, sed timor Domini,
sed poenitentia, multaque id genus alia, quæ lon-
gum foret enumerare. Hæc illi.

Colligat se autem quæso pius lector & consideret,
si hæc omnia, quæ Iesuvvite enumerat, nostra pro-
pria sunt, quæ oportet in nobis adesse, priusquam do-
netur nobis prima illa, quæ sic vocant, iustificatio:

Quid igitur, & quantum quæso est, quod merito
Christi, etiã in prima Iesuvvitarum iustificatione
tribuitur? Quid aliis accidat nescio, ego sane ex-
horresco hæc referens. Tu lector considera. Si ante
primam iustificationem in homine adest fides, chari-
tas, misericordia, spes, & alia illa multa, quæ Iesu-
vvita noscunt enumerare, quid igitur prior illorum iu-
stificatio confert, quæ Christi merito dicunt donari?

X. Disce & hoc lector, quam flagitiose Iesuvvi-
ta ludificant verba & sententias Pauli de iustifica-
tione, fol. 166. Sententiam Pauli, quod fides Abraham
reputata ipsi sit ad iustitiam, ita eludat. Primam il-
lam iustitiæ inhærentis infusionem nemo operibus
suis potest promereri, sed illa gratis à Deo propter
meritum Christi donatur, fides vero tunc ad iustitiã
reputari dicitur, quando eam in hominibus inuē-
ram Deus admittit, dignaque dicit, cui iustitiæ in-
hærentis donum conferatur. Alia vero est ratio se-
cundæ iustificationis. Hæc Iesuvvita. Non dicam hic,

Sophisma
Iesuvviti-
cũ dete-
gitur.

Iesuvvita
verba &
Sententias
Pauli de
Iustifica-
tione fla-
gitiose lu-
dificant.

quod Pelagius eodem plane modo de fide loquutus est. Vide Augustinum de prædest. sanctorum. 3. Nec disputabo quam flagitiose deprauent vocabulum imputationis, manifestum enim hoc est. Sed hoc tantum dicam, ipsos impudentissime mentiri, quod Roma. 4. describatur prima (sicut ipsi loquuntur) iustificatio. Spiritus sanctus enim per Moysen & Paulum, monstraturus exemplum veræ iustificationis in Abraham, studiose non voluit fingere illud tempus cum Abraham primum ex idololatria Chaldaica vocaretur & cōuerteretur. Scilicet cum à cap. xi. Genes. vsque ad 15. per multos annos in variis exercitiis fidē Deo obedisset. Hebr. n. in medio illo cursu, cum multis præstantissimis virtutibus à Spiritu sancto esset ornatus, sumit Patrus Abrahamum, & dicit, Abraham nō operati credenti autem in eum qui iustificat impium, reputari fidem eius ad iustitiam, ita vt beatitudo eius sit quod Deus illi imputat iustitiam sine operibus iuxta dictum: Beati quorum tecta sunt peccata.

Summa
Iesuitarum
impudentia.

Nec vlla sophistica eludi possunt: & magna impudentia est Iesuitarum, quod existimant se necesse quibus præstigiis posse Ecclesiæ eripere manifestissimas illas sententias. Nō est, nō est, boni fratres, cui, tēpus illud, quod fuit ante centū annos: aperuit enim nobis Deus per verbū suū oculos. Præsertim tantū talibus artificiis impudentiā vestrā. Sed audiamus reliqua. fo. 170. Quod Paulus dicit iustificari hominem per fidem sine operibus, ita exponunt, quia fides est causa preparatoria, & via ad iustificationem, vt aliq̄ re postea iusti simus coram Deo, non fide apprehendente Christum. Fol. 170. Hęc extant verba, Aduerte quam solidam causam Catholicis, tā veteres, quam recentiores afferant, etiam multus fuerit Apostolus in fidei cōmendatione. Exploratum habebat, Romanos aliosq; Iudeos fideos.

fidem, tanquam aduentitium quiddam & extraneum, non ita magni facere. Ut igitur ad fidei amplexum magis hortaretur, fidem pro dignitate sua commendat, nihil interim aliorum, quæ & ipsa ad iustificationem requiruntur excludens, &c. Nec expectes lector, ut hanc tuam explicationem probent, sed statim postquam Iesuy vitæ hoc dixerint, est tibi hoc credendum, sine vlla inquisitione. Est enim huius ordinis autoritas omni exceptione maior. Atqui Germania (quod vobis dolet, & doleat in æternum) Dei beneficio oculos recepit, illustrata luce verbi Dei. Paulus voces illas exclusivas ingeminat, fide sine operibus: non ex operibus: non secundum opera: non ex vobis: si gratia, iam non ex operibus, alias gratia non esset gratia. Iesuy vitæ vero dicunt, Pauli non excludere opera à merito, causa & forma iustificationis: Et tanta impudètia est, quod sperat se etiam eruditos hisce manifestissimis mendaciis posse fascinare. Fol. 175. Dicunt fidei tribui iustificationem, non ideo, quia apprehendit Christum cum omnibus suis meritis: sed quia demonstrat quis nam sit author in nobis bonorum omnium, & quia dirigit actiones omnes in debitum finem: siquidem Philosophorum vulgatum axioma est, si finis bonus est, vniuersam quoque actionem bonam esse. Ibidem & fol. 176. Hæc est ratio cur tantopere ac disertis verbis fidem extulerit Apostolus, non quod illam voluerit esse veram iustificationis causam, sed ut intelligeremus, fidem omnium bonorum operum, quæ nos Deo commendant, ac gratos faciunt, esse basin atque fundamentum. Hæc sunt Iesuy vitæ, quæ nuda recitatione propono, & lecto-ri relinquo iudicium. Illud vero non possum præterire, quod artificium Iesuy vitæ ostenderint in Catechismo suo in Austria edito. In prima enim editio-
ne fo. 58. hæc erant verba, Fide apprehēdimus miseri-

cordiam & bonitatem Dei in Christo partam: illa
 verba expunxerunt, & alia substituerunt. *Velle*
 hoc à lectore bene notari, Non posse ferre hoc ge-
 nus hominum vniuersæ Scripturæ perpetuam sen-
 tentiam, de fide apprehendente misericordiam
 Dei in Christo mediatore.

Doctrina
 de iustitia
 Christi
 nobis per
 fidem im-
 putata
 quibus
 contume-
 liis à le-
 suitarū
 grege ex-
 agitetur.

XI. Annotabo & hoc quibus contumeliis ex-
 gitet doctrinā de iustitia Christi, quæ nobis per fi-
 dem imputatur. Et tātum verba ipsorū recensebo
 Fol. 161. Nunquam ne hanc argumentandi formam
 in Aristotele legisti? Iust^o est, igitur iustitia est per
 ditus. Doctus est aliquis, habet ergo doctrinā. Vt
 de quid in 1. cap. 2. lib. Topicorum tum ipse, tum
 etiā Arabes, Græci, Latini que eius interpretes di-
 cāt. Fol. 162. Sed dices externam esse predicationē
 Mira vero est hæc externa attributio, & à seculo
 nunquam, præterquā ab his præstigiatoribus audi-
 ta, vt à qualitatibus quæ inesse possunt, extrinsecus
 nomē res aliqua sortiretur: vt scilicet credētes iu-
 sti censeantur corā Deo, nō ex qualitatibus inhæ-
 rentibus, sed ex aliena iustitia, Christi scilicet me-
 diatoris, quæ fide nobis applicatur. De hac predi-
 catione, quam reuerentur Iesuvvitē loquantur, le-
 ctor cōsideret. F. 163. Cui vnquam docto persuades-
 re poteris, iustum quempiam externa iustitia posse
 appellari? An tu fortasse vidisti vnquam quempiam
 externa viuere vita? Hæc tã à ratione quam experi-
 entia videbūtur alienissima. Fol. 169. Si quis dicat
 hominem fide esse iustum, idem est, ac si quispiam
 diceret asinum asinina forma esse hominem, fide
 enim fideles, iusti vero dicimur iustitia. Fol. 162. Si
 iustitia est imputata, ergo & salus erit non vera
 & inhærens, sed absens & imputata. Nihil respon-
 debo regulis Aristotelis. Piscatoribus enim, si-
 cut *Ambrosius* inquit, credimus, non Dialecticis
 Nihil dicam de ratione & experientia. *Raria*
 enim

enim captiuanda est in obsequium fidei. Sed hoc tantum dicam, Contumelias illas omnes reducere in ipsum Filium Dei, & sacrosanctum eius meritum. Fides enim iustificat, non quatenus virtus est, sed quia in verbo & Sacramentis apprehendit Christum cum illa obedientia, qua legi pro nobis satisfecit. Quando igitur Christus per fidem inhabitat in cordibus nostris, cum illa iustitia, quã sanguine suo nobis promeruit an dicemus, quando pater illam nobis imputat, quando Christus illa tegit nostras sordes coram Deo, An inquam dicemus idem esse, ac si asinus asinina forma esset hominis? Nostris virtutibus inhaerentibus tribuunt Iesu vitæ mercedem veram & inhaerentem, Christi vero merito per fidem apprehenso & imputato dicunt deberi mercedem imputatam, quam ipsi interpretantur imaginatiuam seu phantasticam, hoc est, non veram. Paulus dicit, viuo iam nõ ego, sed viuit in me Christus. Iesu vitæ vero centent absurdisimum esse, si fideles dicantur viuere vita externa, hoc est, quæ in Christo est. Sed desino, volui enim tantum axiomata doctrinæ Iesu vitæ de Iustificatione inspicienda & consideranda proponere. Et duo hæc lector per se animaduertit. 1. Contumeliosa est doctrina Iesu vitæ in filium Dei mediatorem & meritum eius, sicut ostendimus. 2. Eripit conscientias veram & firmam consolationem, quæ fundata est in Christo & imputatione obedientiæ ipsius: & ablegat nos ad nostras novas inhaerentes virtutes, vt non certior sit reconciliatio, adoptio, & salus nostra, quã certa est perfectio nostrarum virtutum.

Sed nondum habes omnia mysteria Iesu vitæ de articulo Iustificationis, peculiare enim tractatus instituerunt de fide & de bonis operibus, & ibi ordinem nos etiam sequemur.

Qualem
fidem Ie-
suvvitarum
profitean-
tur.

Non repetam hoc loco integram Ecclesiarum nostrarum doctrinam de fide, sed quid Iesuvvitarum de ea sentiant & tradant, ex scripto Galioniensi, in breves propositiones colligam: ut lector quasi in tabula spectare possit qualem fidem Iesuvvitarum profiteantur. Luduntur tamen in multis locis, generalibus fidei descriptionibus, ut quod sit virtus quaedam coelitus nobis Deo infusa, cuius beneficio certissime iis omnibus inhareamus, quae divino verbo accepimus. Item generalem illam assensionem, quae in genere statuit: vera esse illa quae in verbo Dei patefacuntur: esse saepe etiam in iis, quibus in illa die Dominus dicitur, Discedite a me, &c. Item nonnullam aliam esse veram & viam, quandam esse mortuam & hypocriticam. i. Timoth. i. Haec sunt generalia, quae nullam admodum habent controversiam. Pergam ergo ad illa colligenda, quae a scriptura dissentiant, & Iesuvvitarum sunt partim cum aliis pontificum turpitudinis patronis communia, partim propria.

Quid sit
fides Ie-
suvvitarum.

I. *Fol. 91.* dicunt fidem esse firmissimam assensionem, non tantum eorum, quae in scriptura patefacta sunt, verum etiam illorum, quae sine scriptura per manus tradita sunt. Et huc pertinet declaratio, quam Iesuvvitarum in primo articulo tradunt, quae scilicet Scriptura est imperfecta, dubia & obscura: traditiones vero perfectae, illustres & certae. Ideo fidem certius & firmiter inniti traditionibus quam Scripturae. Et hoc est primum fundamentum Iesuvvitarum, quod fidem a Scriptura abducunt & ideo non est mirum quod illi suae fidei non assentiantur iustificationem.

II. Videamus porro, quas cōquirāt præstigijs, vt ex professo contra Paulum probent fidem non iustificare. *Fol. 92.* & III. contendunt fidem, cui scriptura tribuit iustificationem, esse tam in impijs quam in pijs. Et hoc ideo contendunt, vt obtineāt, non fidem esse, quæ iustificet hominē, quia illa etiā in multis impijs sit, qui non iustificantur: sed præter fidem esse aliud quiddam inhærens in homine, charitatem scilicet, quæ sit formalis iustitia peccatoris coram Deo ad vitam æternā. Diximus autem antea, fidem historicam, hypocriticam seu mortuam, esse in multis impijs. Sed de vera fide multa sunt dicta in hanc sententiam, Qui credit in eum, non peribit, sed habebit vitam æternam. Item, qui non crediderit, condēnabitur. Item, qui non credit iam iudicatus est, quia non credit in nomine vnigeniti filii Dei.

Iesuita
in Paulū
insurgunt

Sophisma
Iesuuiti-
cū in ho-
monymia
vocis fidei

Hinc contra omnes inferorum portas cōsequitur illos qui pereunt & condēnantur, non habere veram fidem, cui scriptura tribuit Iustificationem & vitam æternam. Quid autem existimas Iesu vitas aliud querere hac propositione, quam quando Paulus affirmat fidem iustificare, non opera, ipsi possint qualicumque specie contrarium docere. Immo fides non iustificat, quia potest etiam esse in impijs: falsum ergo est Pauli dogma.

Reprobi
vera fide
carent.

Sic
Iesuita
docet

Iesuita-
rū prestigi-
a & calumnia.

HÆ SUNT Iesuuitarum præstigiæ, quibus simpliciorum oculos perstringunt, quasi nos mortuæ fidei, quæ sine poenitentia, in sceleribus perierat, tribuamus iustificationem. Nostræ vero Ecclesiæ, ex verbo Dei diligenter monstrant & inculcant doctrinam de discrimine inter viuam & mortuam fidem. Paulus enim manifeste dicit, fidem quæ in Christo Iesu valet, esse efficacem per dilectionem. Et Iacobus negat mortuam fidem, quæ nõ parit bona opera, iustificare. Vera ergo & viuam

fides efficax est per charitatē, hoc est parit bona opera: illa vero fides, quæ nulla bona opera parit sed secundum carnē ambulat, nō est vera, sed mortua fides, quæ nō iustificat. Et qui dilectionē abieciunt & ad vomitum reuertuntur, nequaquam retinent fidem iustificantem. Ita enim Apologia confessionis Augustanæ loquitur. Si quis dilectionē abiecerit, etiamsi habuit magnam fidem, tamen non retinet eam. Non enim retinet Spiritum sanctum. Item, nec fidem nec iustitiam retinent illi qui secundum carnem ambulant, &c. Quis igitur est status controuersæ, si vtrinque conceditur, veram fidem debere bona opera parere? Respondetur.

Quæstio hæc est, an fides iustificet propter opera illa, quæ parit? An vero propter Christum, quem apprehendit, qui factus est nobis à Deo iustitiam vel sicut Lutherus loquitur. An opera faciant personam iustam? an vero iusta persona faciat ista opera?

Status controuersæ de iustitia Christiana.

De obiecto fidei iustificantis.

III. Fol. 118. disputant obiectum fidei iustificantis, non esse promissionem misericordie à Christo mediatore: sed versari in omnibus illis quæ à Deo Ecclesiæ in verbo reuelata sunt. Et in genere hæc vera sunt. ideo particula illa in vtriusque definitionibus additur, fides est assentiri omnino verbo Dei. Sed quando quæritur, quod sit illud obiectū, quod fides respiciat, apprehendat, & cui innitatur vt iustificationem, salutem & vitam æternam accipiat? Hic Paulus disertis verbis dicit. Lex non est ex fide. Iuxta Paulum ergo, lex, hoc est, præcepta & prohibitiones legis, promissiones legales & comminationes, non sunt proprium obiectum, in quo fides quærat & accipiat remissionem peccatorum & vitam æternam. Quod vero sit proprium obiectum fidei iustificantis.

ficantis, perspicue Paulus explicat, describit & recitat Ro. 4. & 10. Gal. 3. Philipp. 3. Et in multis locis Euangelii. Qui credit in me habet vitam æternam. Nū igitur reliqua capita doctrinæ cælestis nullum habēt vsum in conuersione hominis? habent omnino, sed suo loco. Nunc vero quæstio est, quod sit proprium obiectum fidei, cuius apprehensione iustificet? Iterū vero lector cogitet, quare Iesuy vitæ planissimam doctrinam de fide iustificante inuoluant istis generalitatibus, vt scilicet Pauli doctrinam paulatim conuellant. Quando enim Paulus dicit, fides iustificat, Iesuy vitæ opponunt, imo non iustificat. Et ratio est, quia fides credit omnī verbo Dei, & qui serio credit, verū esse illud quod scriptum est, Maledictus qui nō permanserit, & c. profecto, hoc ipso, non iustificatur: sed omne os obturatur, & totus mundus reus fit Deo. Item, quia fides apprehendit & hoc verbum Dei, Si vis in vitam ingredi, serua mandata: Ergo fides iustificat, non quatenus Christum apprehendit, sed quatenus est genitrix bonorum operum, vt coram Deo ad vitam æternam iusti simus nostris operibus, ad quam iustitiam fides tantum sit præparatio. Huc tendunt generalitates illæ Iesuyvitarum.

III. Non docent fidem ideo iustificare, quod apprehendat Christum, qui est iustitia nostra, sed folio 118. hæc habent verba, Tam sunt necessariae operationes, tantumque habent momenti, vt fidei suam vitam largiantur. Item fol. 92. & 114. dicunt formam, hoc est, vim iustificandi, fidem mutuari & accipere à nostra charitate. Non mouebo hic disputationem de philosophico illo axiomate: An vna qualitas possit esse forma alterius qualitatis: sed tantum institui collationem. Paulus quidē dicit, Quod nūc viuo in carne, in fide viuo

Opera vitæ suam fidei largiuntur, i Iesuyvitis fides adhibetur.

Blasphemia Iesuuitica.

filij Dei, viuo iam non ego, sed viuit in me Christus. Iesuvvitæ contra dicunt, Quod iustus ex fide viuit, illud non habet in Christo, sed ex operatibus suis, fol. 118. Item, quod fides iustificat, illam formam seu vim non habet ex Christo quem apprehendit & possidet, sed à charitate nostra: fol. 114. Hæc Iesuvvitæ, & iudicet lector.

Mysteria Iesuuitica deteguntur.

V. Hastenus vulgaria audiisti lector, iam incipient se pandere mysteria Iesuuitica, & multo forsitan dubitabunt, an tam crassa impudentia credere possit in animal rationale, nedum in creaturam Pontificis: sed ideo folia noto. Pagina igitur 52. dicunt, fides, si hæc nostra tempora contemplerur, versatur in propositionibus generalibus, & qui crediderit, & baptisatus fuerit, saluus erit. Qui seruat mandata, ad vitam ingredietur. Non vero est istorum. Ego, ad vitam ingrediar, aut mihi peccata remissa sunt.

Fidem volunt esse vniuersalem Iesuvvitæ.

Fol. 97. Hæc sunt verba Iesuvvitarum, Quis vniuersam de fide ita disseruit, vt ad eam referendam putauerit certi cuiusdam priuati hominis propriam salutem. Fides est rerum certissimarum, quæ neque falli potest, nec fallere. Admodum vero incerta est priuata hominum iustificatio, multoque magis æterna ipsorum salus. Quomodo igitur in his rebus que adeo incertis certissima fides versabitur? Hæc ibi. Et postea fol. 122. repetitur hæc sententia: Fides est generalium pronunciatorum, si hæc nostra memoremur tempora: spes autem specialium, &c. Habes lector Iesuvvitarum dogma, de quo antea forsitan non potuisti suspicari, fidem scilicet meam non debere in Christo hoc quærere, vt ego saluer, sed debere contentam esse generali assensione, certam esse hanc sententiam, Qui crediderit saluus erit. An vero ego qui credo saluus sim futurus, me nec debere nec posse

Refutatio.

posse credere. A Iesuvvitis igitur discemus falsum esse quod Petrus dicit, fidei nostræ esse salutem animarum nostrarum. Et quis iam dicet, nullam fuisse causam, cur meretrix Babylonica conciperet & pareret novum hunc ordinem? Eia age, tu pulchr. creatura, quam probe refers faciem & lineameta matris tuæ? quid ni tibi blandiatur purpurata tua genitrix, quæ in primis creationis tuæ annis spem facis, te superaturam frontem illam perficatissimam, quæ Apocap. cap. 17. describitur. Sed si obiiciatur, quod Paulus dicit, Et nos in Christum credidimus, vt iustificemur. Item, Ego vivo in fide filij Dei, qui dilexit me, & tradidit semetipsum pro me. Rom. 4. scriptum est propter nos, quibus imputabitur credentibus. Item illud sapissime in Evangelio repetitum, fides tua te saluum fecit. Remissa sunt tibi peccata tua, &c. Miraberis forsan, quid responsionis loco fingere possint Iesuvvitæ ad hæc tam manifesta. Sed homines sunt valde acuti, addût enim cautionis gratia parêthesin, Fides est generalium Sophisma pronunciatorum (si hæc nostra contemplemur & Iesuvviti- cum. meriamur tempora.) Quid hoc sit, ego nō intelligo, sed multa sunt mysteria, nobis, qui sumus viles pulli, iuxta poetam, non obuia. Forsan hoc volunt tempore Christi & Apostolorum veras fuisse has sententias, fides tua te saluum fecit, remissa tibi sunt peccata tua, nostro vero tēpore detritam & obsoletam esse veritatem harum sententiarum.

VI. Quod si quæras in quem usum Iesuvvitæ Spem cur paradoxon illud præstruxerint? quod fides sit ge- loco fidei, neralium tantum pronunciatorum, spes vero ge- substituât neralia accomodet ad species & ad individua: Iesuvvitæ. Audi iam sol. 93. ita dicunt, Sperat siquidem quisque pius, peccata sibi condonata esse, ac proinde,

de Dei bonitate ac suarum operationum reman-
 ratione confidit, non tamen ita firmiter credit,
 illa affectum esse, ut errare non queat, inani
 quippe foret illa confidentia: sed sperat, & quod
 paulò maius est, confidit etiam, non tamen credit.
 Scilicet quia poetæ dicunt, fallitur augurio spes
 bona sæpe suo. Et fol. 108. Æternam salutem spe
 donandam firmiter sperant. Sperant dicimus fir-
 miter & magno animo, non tamen credunt, fides
 enim falli nequit: spes autem subinde fallitur
 cum alioqui spes non foret. Deum immortalis
 quanta est impudentia harum bestiarum! cum
 Paulus diserte dicat Rom. 5. Spes non confundit.
 Et gloriamur spe gloriæ Dei. Heb. 6. Spes anchora
 animæ tuta ac firma. Psal. 30. In te domine speravi
 non confundar in æternum Fol. 122. Et sane cere-
 tudo spei, non est tanta, ut quis ea nixus non de-
 beat de salute sua hæsitare: quamdiu enim spera-
 mus, incerti sumus, quemadmodum vel nominis
 etymon nos perspicuè edocet. Hæc vero planè
 noua est Grammatica sperare in Deum, confidere
 Deo, iuxta ipsius verbum, idem esse quod dubita-
 re. Sit igitur Iesuvvítica glossa, In domino comi-
 do, id est, non credo, sed dubito. Accedamus cum
 fiducia, id est, cum dubitatione. Sed in re. manife-
 sta, non est opus verbis. hoc igitur tantum dico.
 Habes hic Germania quod à Iesuvvitis præceptor-
 ribus discas, quod hæctenus ne per febrim qua-
 dem somniare potuisses. Scribantur hæc ad per-
 petuam rei memoriam, & ad æternam noui huius
 ordinis gloriam. Pertinet huc etiã illud quod fol.
 105. recitant historiam de Gregoria quadam
 bicularia Augustæ, quæ post absolutionem, veram
 Christum fide acceptam, à Gregorio Papa sæpius
 certi aliquid de remissis sibi peccatis cognoscere
 desiderabat. Gregorius vero tandem ita
 respondit.

Iesuvviti-
 ca glossa.

respondit, rem & difficilem & inutilem postulasti. Difficilem quidem, quia ego indignus sum, cui reuelatio fieri debeat. Inutilem vero, quia secuta de peccatis tuis fieri non debes, nisi cum iam in die vitæ tuæ ultimo plangere eadem peccata minime valebis. Hæc ille. Porro, quæ sit differentia inter veram fiduciam & inter carnalem in peccatis securitatem, in nostris Ecclesiis recte & diligenter explicatur. Et hoc addo propterea, quia Iesuvvitæ synophantice hæc commiscent. Porro propono & hoc lectori considerandū, quod inter ipsos Pontiosum sit dogma de incertitudine salutis & dubitatione vere credentium. Editi sunt canones Concilij provincialis Coloniensis, anno Domini 1536. quorum Gropperus autor fertur ubi, fol. 170. dogma de dubitatione diserte reiicitur & improbat. Sed Iesuvvitæ, hoc sibi semel proposuerūt, nullū tam impudens dogma esse in Papatu, quod non ipsi, & quidem profligatori impudentia defendere ausint, præcipue vero dubitationem, ut scilicet nudinatio supererogationum & suffragiorū pro viuis & pro mortuis eo facilius retineatur. Nam laudat venales qui vult extrudere merces.

VII. Operæpretium est etiam audire, quas afferant rationes academicæ suæ dubitationis. Ita enim scribūt. fol. 103. Incertitudinis huius causa si exponenda sit, non est illa in Deum referenda, sed nobis ea tribuenda est. Deus enim vult gratiam & æternam salutem illis omnibus largiri, qui præscriptas condiciones seruauerint. Iam nescimus sæpe, an eum afferamus dolorem, quem peccatorū desiderat remissio, an satis præparati cū emendæ proposito sacerdotē adeamus, an omnia proferamus, in actionibus vero nostris sæpe arrogantia se ingerit, &c. Bene igitur quidē speramus, non tamen certo

Canones
Concilij
Coloniensis
Dogma Iesu-
uiticum
de dubi-
tatione
damnant.

Rationes
Academi-
cæ dubi-
tationis
Iesuuita-
rum.

Stulto se-
cundum
eius stul-
titiā re-
sponde.

credimus nos habere remissionem peccatorum & spem gloriæ Dei, quia nescimus an omnes conditiones, quæ requiruntur, perfecte impleuerimus. Hæc sunt fundamenta Esauitica dubitationis. Sed quo ego nunc me vertam miser. Perspectis enim illorum fundamentis, video & agnosco me peccatorem in e. aggrauamus, reaggrauamus, eo quod reprehenderim tantos viros in illo dogmate, quo dicuntur non certo credere, sed dubitare de salute sua. Offendo igitur me ad confessionem oris & satisfactionem operis. Et palam ad perpetuam rei memoriam cetero palinodiam, & dico: Quia Iesavvita fundamentum, causam & meritum reconciliationis, adoptionis & salutis suæ non collocat fide in merito & obedientia Christi: sed in sua charitate, operibus, & impletis conditionibus: ideo eos non tantum recte facere quod incerti dubitent de sua salute. Sed addo amplius aliquid, ipsos nec debere, nec posse vel credere vel sperare ullam salutem, quia Paulus non dubitativè, sed magna asseveratione inquit: Quotquot ex operibus legis sunt, sub maledictione sunt. Item, ex operibus legis non iustificabitur omnis caro. Iam certe post talem palinodiam, Elias non poterit irasci Jacobo, &c.

Locorum,
quorum
dam Scri-
pturæ
falsa, id
est Iesu-
uitica in-
terpreta-
tio ad fra-
biliendam
dubita-
tionem.

VIII. De testimoniis Scripturæ, quæ pro confessione manda sua dubitatione adducunt, possem multa luculenter dicere, & sane gestit animus totum illud argumentum plenius tractare: sed instituti nostri ratio nunc quidem hoc non patitur. Hoc igitur tantum notabo, quod abutuntur falsatione textus Ecclesiæ. Ita enim allegat: De propiciato peccato noli esse sine metu: quasi sensus sit, etiam quando peccatum remissum est, non tamen debes credere certo, quod sit remissum, cum sciant textum Syracide habere *ὡς ἐξίλασις*, hoc redditum fuit (de propiciato) quod cum Monachis nihil significare videretur in mac-

in margine ascripserunt, de propiciato peccato. Et illa falsatio Iesuvvitis est autentica, quia servit ipsorum proposito. Sententiam etiam Salomonis Ec. 9. Nescit homo vtrum amore vel odio dignus sit, sciunt nec à Septuaginta nec à Hieronymo ita esse redditâ: sed abutuntur vitio vulgatæ translationis. Sed operę precium est & hoc notare, Quomodo respondeant ad locû Pauli, Rom. 8. Certus sum enim quod neque mors neque vita, &c. Primo dicit Paulû non fide ex verbo Dei, sed peculiari revelatione diuinitus certum esse factum de sua salute, sicut & Petr. 2. Pet. 1. Sed quia Paulus 2. Tim. 4. dicit, Scio cui credidi, & Rom. 8. non de se tantum loquitur, sed dicit, Nos nemo separabit, &c. ideo quærunt aliam rimam, vt elabantur. Dicunt enim f. 110. Certum esse, non indicat fidei certitudinem, sed idem est quod sperare seu confidere. Et fol. 122. quando speramus incerti sumus, Fo. 108. Spes subinde fallitur. Et addût: Paul. Rô. 8. nō habebat fidē ea de re quam verbo diuino nusquam didicerat. Hęc est, vere magistralis (sicut ipsi loquuntur) solutio. Et quid possem ad hanc flagitiosissimâ ludificationem textus respōdere, lector ipse videt. Sed nostris hominibus quibus fundamenta nota sunt, tantum ostendo impudentiam horum nebulonū. Talis igitur est Iesuvvitarum fides, sicut hęc propositiones ex ipsorum censura collectæ ostendunt.

DE BONIS OPERIBUS.

SI quid forsan in præcedentibus minus aspere, crasse, impudenter & flagitiose de articulo iustificationis dictum fuisset, id voluerunt Iesuvvitæ hoc loco sarcire, vt mensuram patrum suorum non tantum

Impudentia nullus est nris.

implerent : sed redderēt confertam, concussam & exundantem. Colligemus itaque & huius loci Elitica axiomata.

Axiomata Iesuuitica de bonis operibus.

Calumniarum Sophistarum dilutio.

Cur necesse sit adultos bona opera facere.

Testimonia scripturae de necessitate bonorum Operum.

I. Exordium sumunt à Sycophâtica calumnia dicunt enim fol. 176. de nostra doctrina : volūt sibi ad omnem impietatem fræna laxari, & facultatem flagitiosis hominibus facere, quæuis etiam scelestæ (quo plures in suam sententiam pertrahant) committendi, &c. Ad istam calumniam, vt latina phrasa respõdeam, dicã id quod Cicero pro Cluentio dicit, Magnum & impudens est hoc mendaciũ. Quis serio enim in nostris Ecclesiis proponantur, & vt geatur exhortationes ad vere bona opera, mōstratis ex Scriptura veris causis & finibus, non tantum libri nostri, sed & quotidianæ cõciones, corã toto mundo testantur. Sonora enim voce reiiicimus & damnamus flagitiosam illam Antinomorum propositionem, NOVAM OBEDIENTIAM IN IUSTIFICATIS ESSE ARBITRARIAM. Et iuxta formulam Augustanæ confessionis docemus QUOD NECESSE SIT BONA OPERA FACERE. Et, QUOD DILECTIO SIT NECESSARIA : Non vt confidamus per ea opera iustificationem corã Deo mereri : sed causas, quibus iustificatos ad studium bonorum operum exhortamur, sumimus ex his & similibus scripturæ sententiis. Rom. 8. Debitorum sumus. 1. Thess. 4. hæc est voluntas Dei, sanctificatio vestra, Ephe. 2. Creati in Christo Iesu ad bona opera, &c. Lucæ 1. Veliberati seruiamus ipsi. Matth. 6. Sic luceat lux vestra coram hominibus, &c. 1. Ioan. 4. In hoc cognoscimus quod in eo manemus, &c. Philip. 1. Vobis est iudicium salutis. 1. Tim. 1. Quidam repellentes bonam conscientiam, etiam circa fidem naufragium fecerunt. 1. Tim. 5. qui domesticorum curam non habet, fidẽ abnegauit. 1. Ioã. 1. Si dixerimus, quomodo societa-

focietatem habemus cum ipso, & in tenebris ambulamus, mentimur. Rom. 8. Si secundum carnem vixeritis, moriemini. Iacobi 2. Fides sine operibus est mortua. 2. Pe. 1. Cui nō prāsto sūt hęc, cæcus est, & oblitus purgationis præcedentium peccatorum. Ideo satagite firmam facere vestram vocationem & electionem, & c. Sed nolo iam de ista Iesuvitarum calumnia plura dicere. Germanicū enim prouerbiū est, ad manifestum & notorium mendacium non opus esse operosa responsione.

II. Folio. 178. multis disputant, Renatos suis operibus mereri perfectiorem, pleniorē & auctiorem iustificationem, quam illa prior sit, quæ gratis propter meritū Christi donatur credentibus. Imo ad priorem illam iustificationem dicunt nostra etiam opera esse necessaria, vel re ipsa, vel saltē desiderio exhibita. Sed si obieceris illud Pauli Rom. 4. Beatitudinē esse eius hominis, cui Deus imputat iustitiā sine operibus: Antea in loco iustificationis dixerunt hoc pertinere tantum ad primam iustificationem quam ita vocant: nunc vero diserte dicunt, ne primam quidem iustificationem fieri sine operibus. Quod si vrgeas illam Pauli exclusiuam (sine operibus) confugient ad locum communem de obscuritate & incertitudine Scripturæ. Expungantur itaque Pauli exclusiue, & substituātur hęc Iesuvitarū axiomata, Non iustificamur sine operibus, nec in prima, nec in secunda iustificatione: sed ad primā sunt necessaria, secundā vero promerentur. Audis, lector, novos terminos: nec mirum, noua enim est hęc, non Paulina theologia.

III. Plenis buccis principiū hoc petunt & re-
petunt, Renatorum bonis operibus, æternā vitam
sempiternaque gaudia deberi, tāquam iustā & de-
bitam mercedem. Hęc enim sunt illorum verba, fo-
lio. 181 & 176. Et fol. 210. dicunt: Fatemur nos,

An rege-
nerati me
reantur
suis ope-
ribus per-
fectiorem
Iustifica-
tionem.

Petitio
principij
in doctri-
na de Iu-
stificatio-
ne.

Christi fideles operari recte, Dei adiuuante gratia
 posse, reiectis omnium peccatorum sordibus, atque au-
 ctiores cæli gloriam, tum denique vitam æternam
 promereri, &c. Et ut agnosceremus, quæ non con-
 temnendam Iesuvvitæ operam posuerint in perditionem
 dis præceptis Rhetorices, sententiam illam ampli-

Flagitiosa
 Iesuuita-
 rum im-
 pudencia.

ficant & expoliunt. Audi vero quæ Rhetorice, fol.
 185. ex Hieronymo Christum introducunt ita loquen-
 tem: Dicerem, ait vobis quia vado & præparabo vo-
 bis locum, si non mansiones multæ essent apud Pa-
 trem, hoc est, si non vnusquisque mansionem suam
 non ex largitate Patris, sed ex propriis operibus
 præpararet, & ideo non est meum, inquit Christus, præ-
 rare: sed vestrum. Bone Deus quæ flagitiosa est hæc
 impudentia, Christo mediatori tribuere hæc ver-
 ba, consideret quæso æquus lector. Fol. 186. De no-
 stro est beata illa æternitas promerenda, præparan-
 dumque est aliquid ex proprio. *Ibidem*. Ideo in Deo
 commendatur iustitia, quia iuxta vnus cuiusque di-
 gnitatem singulis tribuit. Ecquid tibi lector vide-
 tur hæc Iesuvvitarum progymnasmata: & nuda illa
 ipsorum ita recito verbis, ut lector iudicet.

Staphylus
 Pontificis
 Romani
 adulator
 Iesuuita-
 rum dog-
 ma de me-
 ritis ope-
 rum im-
 probat.

Libet huc ascribere Staphyli apostatae verba, qui
 quiritatur Papistis falso à nostris tribui, quod do-
 ceant hominem posse vitam æternam propriis me-
 ritis & operibus & virtutibus suis promereri. Et
 addit, Catholici euincunt, quod neutrum probantur
 vnquam. Noui Staphylum semper fuisse dubium, si ta-
 mē vllius fidei, qui discedens ex Prussia, Secluciano
 Polonico cōcionatori hæc verba dixit: Ego per aliquos
 quot hic annos publice professus sum Theologiam
 sed hoc scio, neminem ex meis auditoribus posse
 pro certo affirmare quæ sit mea in vno aliquo arti-
 culo sententia. Et hic tamē dubiæ fidei homo agnoscebat
 tamē nimis impudens esse dogma de merito vite
 æternæ. Iesuvvitas vero nihil pudet. Fol. 191. extra
 hæc

hæc sententia. Deus ob immensam suam liberalitatem, ut nos ad pias actiones vehementius accendat, non contentus iustitia distributiua, voluit aliquam inire rationem, ut quadam etiam commutatione nobiscum ageret, vitamque æternam venale proponeret. Et quid iam lector ultra desiderabis, postquam Iesu vitæ cælum tanquam sub hasta venale proponit? Affigatur itaque cælo, sicut in auctiōibus solent charta, quæ significet, Deo cælum esse venale, modo emtores inueniat. Ego nihil aliud dicam, quam quod B. Mantuanus cecinit. *Venalia nobis*

Vitam æternam venalem esse Iesu vitæ cohoras affirmat.

Cælum Iesu vitæ venale.

*Templa, sacerdotes, altaria sacra, corona,
Ignes, thura, preces, cælum est venale, Deusque.*
Et quod alius quidam venuste lusit:

*Vendidit & cælum Romanus & astra sacerdos:
Ad stygias igitur cogitur ire domos.*

III. Annotandum vero & hoc est, quam redolent sententiæ huius rationem, fol. 189. Opera hominum, si per se considerentur, non possunt promereri vitam æternam. Nam finiti ad infinitum nulla est proportio. Sed Christus passionis suæ acerbitate, nostris actionibus, hæc omnino virtutem tribuit, ut facultate essent præditæ promerendi vitam æternam. Ex Christi enim passione & Spiritu sancto inhabitate, infinitas quædam operibus nostris tribuitur, &c. Passus ergo est, quantum hic audio, Christus, non propter peccata nostra, sed propter bona nostra opera: & ipse sua passione non est promeritus vitam æternam, sed ideo tantum passus est, ut nostris operibus tribueretur illa facultas, virtus & gloria, promerendi scilicet vitam æternam, tanquam iustam & debitam mercedem. Christus ergo ipse non est iustitia & vita nostra, sed tantum hoc meruit, ut nos operibus nostris, plenius, perfectius, & auctius iustificati, hæc redes efficeremur vitam æternam secundum opera nostra. Fol. 192. Deus bonis renatorum opera

Sophisma Iesu vitæ merito vitam æternam.

Refutatio.

Aliud Ie-
suitarū
cauillum.

Refuta-
tio.

Obie-
ctiones
aduersus
falsa dog-
mata sua
quomodo
soluant Ie-
suitarū.

Bernardi
locus de
vita eter-
na gratis
data quo
sophisma
te à Iesu-
uitis elu-
datur.

ribus vitam æternam, tāquam debitam mercedem
persoluit, quia pactum nobiscum inuit, Si vis ad vi-
tam ingredi, serua mandata Atqui Paulus expres-
sis verbis dicit, iustitiam legis esse, qui fecerit hæc
vivet in eis, Galat. 3. Et Galat. 5. addit, Si ex lege ius-
tificatio (hoc est ex illo pacto, qui fecerit hæc vi-
uet in eis) euacuati estis a Christo, à gratia excidi-
stis. Et Galat. 2. Si per legem (hoc est ex illo pacto,
qui fecerit hæc, vivet in eis) iustitia : ergo frustra
Christus mortuus est.

V. Audi vero & hoc, quomodo ad argumenta
contraria respondeant, fol. 193. Bona piorum ope-
ra, in hac vita non sunt perfecta & pura. Volenti
enim facere bonum, semper adhæret malum. Item
si quis dixerit, se peccatum non habere, &c. Ad
hanc obiectionem tripliciter respondent. I. In
renatis post baptismum nullum omnino remane-
re peccatum, vel quod apertum sit, vel etiam quod
tegatur aut operiatur, fol. 40. II. Licet quædam
sunt in renatis, quæ repugnant legi Dei, non tamē
quicquid legi Dei repugnat peccatum est, fol. 46.
III. Peccata illa, in quæ quotidie labimur, adeo
sunt leuia, vt nō possint obesse huic operū nostrorū
efficaciæ qua promeretur vitā æternā tanquā iustā
& debitam mercedem, fol. 194. Notet lector has so-
lutiones. dignum enim est patella operculū: qualis
enim est propositio, tales etiam sunt solutiones.

Ad illam Bernhaldi sententiam (æternam vitam
nullis potes operibus mereri, nisi gratis detur &
illa) ita respondent: Vita æterna datur gratis, quia
illam gratiam, per quā tales edimus actiones, quæ
dignæ sūt vita æterna, nullus meretur. Sed ipse Ber-
nhardus glossam illam nō admittit, distincte enim
ponit hæc tria. 1. Necessè est credere, q̄ remissio-
nem peccatorū habere non possis, nisi per indul-
gentiā Dei. 2. Quod nihil prorsus habere queas bo-
ni operis

ni operis nisi & dederit ipse. 3. Quod vitam æternam nullis potes operibus (quæ scilicet per gratiam eduntur) promereri nisi gratis detur & ipsa. Sed Paulus dicit, Si ex operibus, iam non ex gratia. Item, operanti merces imputatur, non secundum gratiam, sed secundum debitum. Quid putas Iesuvvitas responsuros? quid vero? An ne audiuisti antea illud principium? Scripturam esse velut ram. Esaias dicit, omnes iustitiæ nostræ sunt velut pannus mulieris menstruatæ. Iesuvvite respondet, hoc dicitur de operibus non renatorum, à quibus Christi gratia procul aberat. Ergone Esaias talis erat? dicit enim, nostræ iustitiæ. Certe *Bernhardus* serm. 6. de verbis Esaiæ pulcherrime dicit: Nota, si qua est humilis iustitia, recta forsitan, sed non pura. nisi forte meliores nos esse credimus, quam patres nostros, qui non minus veraciter, quam humiliter aiebant, omnes iustitiæ nostræ tãquam pannus mēstruatæ mulieris. quomodo enim pura iustitia, vbi adhuc non potest culpa deesse? **POSTREMO** adiciam & hoc, quomodo probent ipsum etiam vocabulum meriti in Scriptura traditum esse, Quia scriptum sit Eccles. 16. Omnis misericordia faciet locum unicuique secundum meritum operum suorum. Et hoc faciunt Iesuvvite non ex incirca, ostentant enim notitiã Græcæ linguæ, sed ex mera malitia. Sciunt enim Syracidẽ illud vocabulũ planè non habere, Hęc enim sunt eip̃ verba: *πάση ἐλευθεροσύνη πωήσεται τὸ πόνος ἐκείνος κατὰ ἔργα αὐτῆς ἐπιρήσει.* Quã prope igitur vocabulũ meriti probauerunt, vt scilicet probationes vocabuli & rei vndique sint pares. Agnosco me breuius quã ipsa rerũ dignitas postulat hæc perstringere, sed quia institui tantum propositiones Theologiæ Iesuvvitarum colligere, iudico me nõ debere nunc quidem metas illas transgredi.

Iesuvvitarum commune & perpetuũ *καὶ ἄφθονον*

Bernardus amplum dicit testimonium aduers. Iesuvvitas.

Meriti vocabulũ in S. Scripturis non extat.

Doctrina
de Cœna
Domini
suavissi-
ma & con-
solationis
plena.

Cœna Do-
mini en-
comia.

Cœna Do-
minica
fructus
vberissimi.

VAVISSIMA, & vere consolationis plena est sana doctrina de Cœna Domini. Et sæpe dulcissima consolatione animum meum perfundit illa meditatio: quod Damascenus in quadam oratione perceptionem corporis & sanguinis Domini in Cœna vere & eleganter vocat, ar habona futura vitæ & salutis. Fide quidem adoptionem accipimus, & sumus vere. Filij Dei, sed illa adoptio, cruce, scâdalis & varijs tentationibus ab oculis sensus & carnis nostræ ita abscondita est, vt nihil minus appareat. Sati sumus, sed experientia interim videtur diuersum clamitare, & inter hos fluctus & æstus huius mundi, fidei infirmitas sæpe turbatur & varie concutitur. Ne vero plane concidat & extingatur, sed vt magis magisque capiti nostro vniamur, firmiter inhaeremus, vt ipse sit in nobis & nos reperiamur in ipso, Instituit mediator noster filius Dei sacrosanctam hanc suam Cœnam tanquam *εὐχαριστία*, sicut Ignatius vocat. Quando enim tentationes conantur nobis excutere & eripere fiduciam salutis nostræ, quam habemus in Christo lesu Domino nostro in sacrosancta Cœna sua, tradit nobis illud suum corpus, quod traditum est pro mundi vitâ, & illum suum sanguinem qui pro nobis effusus est in remissionem peccatorum. Et quod possit certius pignus esse, ratam esse in cœlo nostri cum Deo recôciliationem, quâ quod ille ipse sanguis, in quo sicut Paulus dicit, iustificati sumus, & habemus redemptionem, nempe remissionem peccatorû, mihi vera fide in Cœna Domini potanti communicatur. Quæ posset certior esse

se obſignatio? nos eſſe hæredes vitæ æternæ, quam quod illud corpus, quod plenū eſt vitæ viuifican- tis ſicut *Cyrillus* loquitur, in cœna nobis mandu- candum datur. Chriſtus ſuo corpore & ſanguine amplius non moritur, ſed viuit ex virtute Dei, & quia illud corpus, & illum ſanguinem edentibus & bibentibus in Cœna communicat, quomodo non eſſet certiffima & ſuauiſſima arrha? non fru- ſtra, nec in incertum nos credere vitam æternam?

Quam ſæpe, proh dolor, ex fœdere noui teſtamēti excidimus, quam languide illud tenemus? Chri- ſtus igitur in Cœna ſua inquit, Bibite ex hoc o- mnes, hoc poculum nouum teſtamentum eſt in meo ſanguine, qui pro vobis effunditur in remis- ſionem peccatorum. Et vt plenior eſſet fidei no- ſtræ confirmatio, voluit filius Dei ad communi- cationem corporis & ſanguinis ſui ſumere res ter- renas & viſibiles: panem ſcilicet & vinum, vt ſi- cut videmus nos accipere viſibilia illa elementa, quibus corporis noſtri ſubſtantia alitur & auge- tur: ita fides noſtra non dubitet, ſe in illa actione vere accipere corpus domini edendo, & ſangui- nem eius bibendo, ad vitæ cœleſtis & æternæ ali- moniam. Hanc neceſſariam conſolationem toto pectore amplectamur, nec eripi nobis patiamur.

Videbimus autem qua fide Ieſu vitæ, Domini il- lius, cuius nomen ſibi aſſumunt, teſtamentaria bo- na tractēt. Et pro inſtituti noſtri ratione axiomata illorum annotabimus.

I. Ne quis forſan putet hæſce Romani Pontificis creaturas degeneres eſſe, magno conatu repetunt Pontificiam Concilij Lateranenſis de Tranſſub- ſtantiatione cantilenam, quomodo accidentia pa- nis & vini, quæ ſenſibus percipiuntur, ſupernatu- rali vi, ſine ſubiecto, cohæreant. Et vt dogma illud in ſolidum ſit Pontificium, ne tentant quidem vel vnico ſcripturæ teſtimonio hoc confirmare.

Cur Chri- ſtus panē & vinum voluit ſū- mere in Cœna.

Qua fide Chriſti te- ſtamentū Ieſu vitæ tractent.

Quibus ar- gumentis Ieſu vitæ tranſſub- ſtantiatio- nem ſul- ciant.

Dicunt tamen *Fol. 281.* Nō deessent etiam rationes
 vel solidissimæ, quibus hæc res, sed apud doctos
 potissimum, probe admodum confirmari possent.
 Nota hoc lector. Habent rationes, sed tantum in-
 ter doctos sui generis & speciei: non dicam in-
 nã, ne si porcis hoc innotesceret, periculum ali-
 quod crearetur illis Suis. Nobis vero, qui illis be-
 nemur, iuxta poëtam, viles pulli, nati de pueribus
 ouis, incumbit tantum credendi necessitas, etiam
 nulla nobis constet vel monstretur ex verbo De-
 ratio. Illud vero singulare est quod *Fol. 281.* dicitur.
 Quando Eucharistia appellatur Panis, cum in la-
 cris literis, tum apud veteres Theologos, vocaba-
 lum Panis non significare elementum illud, quod
 Augustinus ita vocat, sed metaphoricam esse ap-
 pellationem, sicut Ioh. 6. Dicemus ne ergo, quan-
 do Christus accepit panem & benedixit: & c. quod
 non elementum acceperit, sed seipsum? Quia iux-
 ta Iesuvvitas, appellatio panis in Eucharistia est
 metaphorica, sicut Io. 6. Et quomodo igitur figu-
 ficabit accidentia sine subiecto? Sed iam mihi illud
 in mentem venit, Iesuvvitas nouo faciores
 velle inclarescere, vt sicut Pontifex olim substantiam
 panis ex Eucharistia sustulit, relictis tantum
 accidētibus: Ita nunc Iesuvvita ipsam etiam spe-
 ciem accidentium, quæ indulgentia Pontificis
 hactenus reliqua fuerunt, tollant. Si enim me-
 taphorica est appellatio panis in Eucharistia, non
 aliter atque Iohan. 6. sicut Iesuvvita disputans,
 ergo nec substantiam elementi significabit, nec
 accidentia.

De effe-
 ctu man-
 ducatio-
 nis corpo-
 ris Christi
 quid senti-
 ant Ie-
 suvuite.

II. Sententiam illam, quod filius Dei sumit
 ne Eucharistiæ, singulis vera fide ea vtētibus, lau-
 giatur, applicet & obsignet illa beneficia, quæ in
 ditione sui corporis, & effusione sui sanguinis
 promeruit, & negant & pernegant, *fol. 286. sed 8.*
 Iua

lius Dei manifeste inquit, Bibite, hoc poculum nouum testamentum est, &c. Et Spiritus sanctus, Hier. 31. Heb. 8. interpretatur nouum testamentum esse remissionem peccatorum. Et tamen sunt homines, qui ausint & filio Dei, & Spiritui sancto obloqui, & palam hoc negare. Negant & hoc fol. 286. quod credentes perceptione Eucharistiæ certi reddantur de peccatorum suorum remissione: & non dissimulant, quare hoc negent, quia (aiunt) de incertitudine Iustificationis atque salutis æternæ supra disputauimus. Ergo ut saluus sit vnus error, cumulandi sunt alii plures & insigniores. Opionenda hic esset doctrina de vero fine & vsu Sacramentorum, sed institutum nostrum nunc quidem hoc tantum est, Iesuvvitarū dogmatica axiomata colligere. Ita igitur pergunt fol. 287. Hoc vnicum annotatum cupimus, Sacramenti istius primarium effectum non esse remissionem peccatorum grauiorū, quibus mors affertur animo: quam interim leuia atque minora peccata delet, & subinde quoque grauia, si eorum memoria confitentibus nobis exciderit, nam tunc sacramenti virtus in nobis supplet, quod ignorantia desiderabat. Hæc Iesuvvita.

Mirari sane aliquis posset, quæ causa sit, quod Cur man-
 rafa illa & vncta cohors, tam furiose contra ma-
 nifesta verba institutionis contendat, credentes ducatio-
 nē carnis
 Christi
 sine esse
 tu esse
 Iesuvvita
 cōtendat
 sumptione Eucharistiæ non accipere remissionem
 peccatorum: sed nisi plane mucosæ naris sim, arbi-
 tror me causam subodorari. Sacrificio missæ tri-
 buunt remissionem peccatorum pro viuīs & pro
 mortuis, & norunt quam amplius fuerit prouen-
 tus nundinationis missarum. Si itaque populo ex
 verbo Dei perspicue proponatur hæc doctrina,
 illos, qui vera fide vtuntur Cœna Domini, acci-
 pere nouum testamentum, quod Hier. 31. Heb. 8. ita

Missam
pro Cœ-
na Domi-
ni obtru-
dunt Ie-
suuita.

De com-
munionem
sub vtra-
que spe
cie.

describitur: Ego ero eis in Deum, & ipsi erunt mihi in populum, quia propicius ero iniquitatis eorum, & peccatorum eorum amplius non memborabor. Facile possunt, subducto calculo, hanc rationem inire (sunt enim Italicae practicae non ignari) quantum damni acceptura sit negotiorum missarum. Excogitauerunt igitur hoc artificium strenue esse clamandum: In vsu Eucharistiae, nec Christum communicare, nec fideles accipere remissionem peccatorum: sed in hac doctrina tantum esse concionandum de periculo iudicii, & reatum sumentium. Interim vero in Missa, venalem esse proponendam remissionem peccatorum pro uiuis & pro mortuis, ex opere operato, sine bono motu utentis, modo non ponant obicem. Hæc enim ratione Pontificii non dubitant fore, ut homines absterreantur ab vsu Cœnæ Dominicæ, & malint in missa alieno periculo, data certa pecunia emere remissionem peccatorum sine bono motu utentis. Et hæc etiam causa est, quod alteram (sicut vocant) speciem Laicis depeculati sunt, & illam soli missæ sacrificio deputarunt, quia ibi expresse annexa est promissio noui Testamenti. Hanc Italicam practicam diligenter notet pius lector, multas enim imposturas detegit. Quia uero homines sunt alias valde liberales in articulo remissionis peccatorum, quam etiam imposturis indulgentiarum & aliis naniis tribuere non verentur, ne videantur Eucharistiæ nihil plane tribuere, dicunt fol. 287. Leuia atque minora peccata delicta sacramentum Eucharistiæ. Non addam ea, que animus iusto dolore commotus suggerit: sed de da recitatione hæc propono pio lectori confidenda & expendenda. Postremo accinguntur Iesuuitæ ad actionem re- petundarum, siue ut magis proprie appellem de Sc- crilegio

crilegio, quam multis iam annis Ecclesia Christi ex verbo Dei intendit Pontificiis, quod bona testamentaria in Cœna Dominica, quæ filius Dei voluit vniuersæ suæ Ecclesiæ esse communia, non bona fide administrarint, sed vsum calicis scelerate interuerterint. Et in hac actione Iesuvvitæ quicquid habent armorum in toto suo armario, tanquam in aciem producant. Sicut enim olim cōductitii Rhetores in materiis *ἀδόξοις* (sicut antea etiam meminimus) ostentationem ingenii hac ratione positam videbant, si possent excogitare ultra & præter iuuentionem priorum Sophistarum, semper noua quædam & *παράδοξα* argumenta: Idem videbis Iesuvvitas in hac quæstione, non tantum tentasse, quam præstitisse. Et non immerito. Quid enim opus fuisset noua creatura religionis Pontificiæ, & quidem sub finem mundi, si nihil quod nouum & singulare sit, ab ea expectandum esset? Reliqui Babylonici turpitudinis patroni verecundius agunt in hac quæstione, cogitant enim illud Augustini: Aliquid ad seipsam probandam valeat ipsa rei euidencia. Sed Iesuvvitæ ostentant tantum sibi esse ingenii & acuminis, vt probare & defendere non vereantur, si quid in doctrina Pontificia esset magis adhuc impudens, crassum & impium, quam est notoria illa mutilatio Cœnæ Dominicæ. Vt igitur nostris etiam hominibus, acumen illud Iesuvvitarum innotescat, volo breuiter & ordine propositiones & argumenta istorum annotare.

III. Propositionem ita formant, fol. 189. Non diuini sed humani iuris esse, Laicos sub vna vel vtraque communicari specie. Et hoc est vnum notabile. Dicunt enim institutionem Cœnæ Dominicæ Matth. 26. Mar. 14. Luc. 22. pertinere non ad Laicos, sed ad Apostolos & eorum successores, hoc est, ad Sacerdotes. Illis namque dictum

Sophisma
ta Iesuū
tarū ad-
uersus cō-
munionē
sub vtra-
que spe-
cie.

Eccii acumen.

est, Hoc facite, fol. 302. Iure igitur diuino, hoc est ex institutione Christi, Laicis ne vna quidem debetur species. Quod autem vna tamen Laicis species datur, hoc non fit iure diuino, sed humano hoc est, ex gratia, munificentia & liberalitate Romani Pontificis. O quam vere igitur ECCIUS quondam dixit: Laici debent esse contenti vna specie, quia scilicet iuxta Germanicum prouerbium, equi donati non sunt inspiciendi dentes.

IIII. Summam argumentorum ita ponunt fol. 289. Constat ante Constantiensis & Basiliensis conciliorum definitionem, semper arbitrium fuisse sub altera vel vtraque communicata specie.

Refutatio Sophismatum leuuiticorum.

V. Temporibus Christi & Apostolorum fideles Laicos alterius tantum speciei communionem percepisse, probant testimoniis, Luc. 24. Acto. 20. & 27. Sed vide acumen Iesuitarum. In principio huius certaminis Pontificii fingebant Christum in vltima Coena instituisse Eucharistiam pro Sacerdotibus, post resurrectionem vero in Emausu instituisse pro Laicis vnā tantum speciem. Sed commentum huius vanitatem Iesuitarum animaduertunt, alias enim non esset arbitrarium, si Christus vnā tantum speciem pro Laicis instituisset, & fieret duplex institutio Coenae, quarum altera differret ab altera, tempore, loco, substantia & forma verborum. Luc. 24. non ponuntur haec verba, Hoc est corpus meum. In consecratione igitur Eucharistiae Laicis dandae, non essent recitanda verba vltimae Coenae, sed Luc. 24. Vident & hoc, illa verba quae extant Luc. 24. (Accepit panem, fregit & dedit illis) non facere sacramentum, quia plane eadem usurpantur verba. Quod si dicatur praesumendum esse ex prima institutione in vltima Coena

ma Coena: etiam Luc. 24. addita fuisse illa verba, Hoc est corpus meum, licet Lucas non exprimat. Vident eadem ratione ex prima institutione posse praesumi, additum fuisse etiam calicis usum, licet Lucas non exprimat. Nolunt igitur illam litem suam facere, sed ex veteribus quosdam nobis obtrudunt, tanquam huius opinionis auctores. Nam fol. 290. dicunt, Augustinus constanter affirmat Iesuitae aduers. Augustinum f. I. sum testimonium dicunt. Christum discipulis illis duobus in Emaus Eucharistiam sub panis tantum specie dedisse. Sed hoc manifeste falsum est. *Augustinus* quidem allegoriat ex illa fractione panis, & quidem accommodat illam etiam ad mysticum corpus Christi, hoc est, ad Ecclesiam. Nunquam autem Augustino ne in mentem quidem venit, inde extruere hoc dogma contra institutionem seu usum calicis in Coena Dominica, vel esse interdicens Laicis, vel saltem esse arbitrarium. Epistola 58. dicit, Illud vero sacramenti esse credo, quod qui in via ambulantes non fuerat agnitus, in fractione panis reuelatus est, id ipsum tamen tuo sensu volo te tenere, non meo. Notet hoc lector, quod Augustinus suam allegoriam non vult esse dogma. Et tractatu 2. in Canonicam Iohannis dicit Augustinus, Apostoli eum non agnouerunt nisi in fractione panis. Et vere, qui non sibi iudicium manducat & bibit, in fractione panis Christum agnoscit. Vides lector Augustinum ita *ἀλλήλων* fractionem panis, Luc. 24. ut diserte tamen contestetur, utramque speciem in Eucharistia. dicit enim duo illa fieri in Coena. I. manducationem. II. bibitionem. Hęc lector conferat ad Iesuyitarum verba supra recitata, & exclamabit, O perfrectam frontem! o impudens os! Murilationem Coenae Domini. Similis impudentiae est, quod in eandem sententiam allegant testimonia Chrysostomi & Theophylacti, cum toti mundo notissimum sit, Graecam *οὐκ* non

probatu
Græca Ec-
clesia.

Ecclesiam nunquam probasse, nedum recepisse ve-
defendisse tyrannicam illam mutilationem Cœnæ
Dominicæ. Et quid opus est verbis? Nō possunt Ie-
suvvitę vel vnica litera probare, veteres illos ex
co Lūc. 24. extruxisse hoc dogma, In Cœna Domi-
nica vsum calicis esse Laicis arbitrarium. Imo esse
illis interdicens. Proferant si quid habent, Hæc
enim est status disputationis.

Falsum te-
stimoniū
Iesuita-
rum ad-
uers. Pau-
lum,

Illud vero nouum & singulare est, quod dicitur
ipsum etiam Paulum vnicam tantum speciem Eucharistie
charistie dedisse Laicis. Agnoscunt se premi Pauli
authoritate, quærent igitur rimas vt elabatur. Sed
audi probationem dignam Iesuvvitis, Acto. 27. pu-
nuntur hæc verba: Sumens panē, gratias egit Deo
& cum fregisset, cœpit manducare. Inde eliciantur.
Ergo Paulus communicaturus milites, celebrantem
Cœnam Dominicam tantum sub specie panis. Sed
quæso candidum lectorum, vt tantum inspiciant
cum, Actor. 27, & inueniet textum manifestissimum
loqui de communi cibo, propter famem 14. dicitur.
Sed dicunt, Chrysostomum locum illum interpre-
tari de Cœna Domini. Ego vero hoc tantum re-
spondebo, quod ipsi etiam benè norunt. Opus illud
quod vocatur imperfectū, non esse Chrysostomi,
mi, & esse in illo plures alios insignes errores
quos Erasmus annotauit. Quid enim? An non ma-
nifeste sequetur? Si Paulus militibus (quos fideles
fuisse necesse est, si ad cōmunionem admissi sunt)
dedit Eucharistiam tantū sub vna specie, ergo ab-
ter & cōtra tradidit quam ipse à Domino accepit
1. Cor. 11. Sed forsan excipiet Iesuvvitę, Milites dicitur
runt. ergo debuerunt contēti esse vna tantum spe-
cie. Gerson enim recitat, Liuoniēses Nobiles, cō-
sue-
primum eo peruenisset Euāgelij doctrina, noluerunt
se rusticis suis concedere ne vnam quidem speciem
quia tali cibo rustici non essent digni. Has histo-
rica

Liouonen-
sium no-
bitium pō-
tificia au-
toritas.

ricas delicias opponimus Iesu vivitis, ne frustra lo-
cum Actor. 27. allegarint.

V.I. Quia sciunt causam suam apud homines cor-
datos valde prae-gravari, quod in tota puriori an-
tiquitate plurima & manifestissima extet exempla,
de vtraque specie Laicis data: conantur igitur Ie-
su vitae ex vetustissimis scriptoribus probare, si non
interdictum, tamen arbitrarium fuisse utrum calicis
in coena Dominica. Sunt autem haec fundamenta,
Tertullianus & Clemens Alexandrinus scribunt,
Morem fuisse Eucharistiam manibus accipere,
quam saepe domum portarunt, & ante alium ci-
bum sumperunt. Item Eusebius scribit, quomodo
hospitibus Eucharistia soleniter transmissa fuerit.
Ergo illis temporibus tantum vna species sacra-
menti fuit usitata. Qualis quaeso est haec consequen-
tia: Et ut res manifestior sit, annoto locum Tertul-
liani de corona militis, ubi, cum recitasset, quomo-
do Eucharistia etiam tempore victus domi sum-
atur, Mox addit, calicis aut panis etiam nostri aliquid
decuti in terram anxie patimur. Agnoscis lector,
quid Tertullianus velit. Et addo locum magis adhuc
perspicuum. Nazianzenus enim in funere sororis
suae Gorgoniae recitat illam intempesta nocte Eu-
charistiam, quam pro more illius temporis antea
acceptam secum detulerat & servarat, sumsisse, &
expresse, non panis tantum sed & vini meminit.
Verba haec sunt: *ὃς εἰ τις τὸ ἴδιον ἀπὸ τῶν ἁγίων σά-
ματος ἢ τῶν αἵματος ἢ χειρὶ ἐθροσύριεν.* Disiunctiva parti-
cula nihil me offendit. Nam & Paulus 1. Cor. 11. ubi
manifestissime de vtraque specie, & Domini &
suis verbis praecipit, disiunctive aliquando loqui-
tur: non quod usum vtriusque speciei arbitrarium
faciat, sed ut ostendat pari veneratione vtranque
partem esse suspiciendam: quia reatus incurri-
tur indigna sumptione siue haec fiat in pane, siue in

An ex ve-
teribus
probari
possit ar-
bitrarium
fuisse usu
calicis in
Coena Do-
mini.

Excitū-
tur testi-
monia Ve-
terum.

calice Eucharistiæ. Nobis vero satis est Iesuvvitarum argumentum ex ipsa historia antiquitatis refutasse: ita enim argumentantur: Veteres Eucharistiam sæpe domum secum detulerunt, sed vini speciem non potuerunt secum deferre & seruare. Ergo tantum vnam speciẽ sumserunt. Nos vero monstramus alteram propositionem de vini specie falsam esse. Nam & *Hieronymus* de Exuperio scribit quod corpus Domini portari in canistro & sanguinem in vitro. Et *Iustinus* morem siue Samaritanæ siue Romanæ Ecclesię describens, dicit: Diaconos vtramque speciẽ (vt cum Pontificiis loquamur) solitos ad absentes ægrotos deferre. Iacet igitur & hoc Iesuvvitarum argumentum.

Exemplis
pugnant
Iesuvvitarum
aduers.
regulas
& expressa
Scripturę testi-
monia.

Conciliũ
Constantiense Tri-
dētinum
damnat.

in summa, petimus hanc quæstionem ex illis ipsis scriptoribus diiudicari. quando enim de Eucharistia disputant, quid sit, quomodo sit administranda & sumenda, disertè de vtraque specie loquuntur, & ne literam quidem habet dogmaticę, de interdictione vel arbitrario vsu calicis in Cœna Dominica, Imo ne vestigium quidẽ vllũ monstrari potest, hęc quæstionem disputatam fuisse apud veteres, an arbitrarius sit, vel interdicens vsus calicis in Cœna Dominica. Et notum est axioma, non exemplis sed regulis iudicandum esse. Sed habent exemplũ Satyri fratris Ambrosij, qui Eucharistiam ligauit in orario, & orariũ inuoluit collo, & ita in naufragio enatauit. Hęc dicunt de specie vini nõ posse intelligi. Et hoc exemplo putant veritatem institutionis Cœnæ ita cõclusam, vt nihil habeat vera Ecclesia quod possit respondere. Sed oppono responsionem solẽnem & sacrosanctam, quę apud ipsos etiã Iesuvvitas omni exceptione maior esse debet. Nã sacrosanctũ conciliũ Constantiense ple- no ore & expressis verbis fatetur vtranque speciẽ Eucharistiæ à Christo institutã, ab Apostolis tra-

ditam.

ditam, & à primitiua Ecclesia vsurpatam. Ergo concilium illud vel ignorauit, vel non credidit, in primitiua Ecclesia arbitrarium fuisse vsum calicis in Coena Dominica. Hoc enim si certo probari potuisset, nõ opus fuisset flagitiosa illa clausula (hoc non obstante) sed simpliciter dixissent, Semper arbitrarium fuit in primitiua Ecclesia, &c. Hoc argumentum oppono omnibus exemplis, quæ Iesu vitæ cumulât. Neque enim dicere audebunt, se, vt priuatos, plura videre, in historia antiquitatis, quam Concilium œcumenicum in Spiritu sancto (si credere fas est) congregatum. Ad Sartyri vero exemplũ respondeo ipsius Ambrosij verbis, qui dicit fratrem suũ, id quod orario inuoluerat, ore sumfisse, & fusum in viscera hausisse. Hæc enim sunt Ambrosij verba. Dicant ipsi iã Iesu vitæ, An fuerit tantum species panis. Neque enim tã rudes sumus, quin intelligamus ad quam speciem pertineant hæc verba, fusum in viscera haurire.

VII. En noua lector habes, quæ apud nullũ pontificiũ scriptorẽ facile inuenies, adeo sunt Iesu vitæ propria quædã. Disputant enim fo. 295. Adeo esse omnia arbitraria in Coena Dominica, vt etiã liceat solam vini speciem præbere communicãtibus. Et citãt ex quarto Carthaginẽsi cõcilio, Canone 26. Si cõtinuo videtur moriturus, infundatur ori eius Eucharistia. Iã quia infusio nõ pertinet ad speciẽ panis, concludũt solã vini speciẽ datã fuisse. Sed qualis illa infusio, cuius aliquãdo in veteribus mērio fit, fuerit, explicatur in I I. Toletano cõcilio, Canone 11. In multorũ exitu vidimus, qui colatã sibi à sacerdote Eucharistiã reiecerunt, quod præter dominici calicis haustũ traditã sibi nõ possent Eucharistiã deglutire. Et ex distinctione secũda de Cõsecr. c. cũ omne. Et ex glossã in c. presbyter. manifestũ est fuisse aliquãdo illã consuetudinem.

Quomodo Symbolis panis & vini Eucharistici vsa sit vetus Ecclesia.

nem, quod data fuit Eucharistia intincta, & gratia præsertim. Et quod non fuerit intincta in vino (sicut vocant) non consecrato, ostendit Canō concilij Toletani, & hæc verba Iulij c. cum omne. Illud vero, quod pro completō communionis, intinctam tradunt Eucharistiam populis, ne hoc prolatū ex Evangelico testimonio, receperūt, vbi Apostolus corpus suum commendauit & sanguinem. Seorsim enim panis & seorsim calicis cōmendatō memoratur. Hæc ibi. Et hoc modo senex ille apud Eusebium li. 6. c. 34. sumit intinctam Eucharistiā. Igitur est quod Iesuvvitæ dicunt, fuisse intinctam vino non consecrato. Quod vero adducunt exempla quædā, vbi aridæ fauces spongia humida & andæ fuerūt priusquam panem dominicum recipere possent, & addunt, si tunc fuisset vsus calicis dominici, non opus fuisset spongia fauces humectare: facilis est responsio, (iam enim ostendimus morem intinctæ Eucharistiæ certis de causis fuisse abrogatum.) Obseruandus fuit ordo institutionis, vt non primo loco poculum Domini daretur, quia institutio ita habet, Similiter & poculum postquam cœnatum est, &c.

Nothos
& suppositicios
Scriptores accersunt Iesuvvitis.

VIII. Quia ex probatis scriptoribus non possunt suffragia satis certa & manifesta colligere, accersunt igitur nothos & suppositicios, ipsi scilicet Thaidis Babylonica spurij. Verba Iesuvvitarū hec sunt, fol. 293. Refert Eusebius de diuo Hieronymo quod alteram solum speciem hinc migraturus acceperit. verba ita sunt posita, vt lector imperitus suspicari possit celebrem illum historicum Eusebium Cæsariensem hæc scribere: sed alius quidam est Eusebius, qui ineptissimas nugas de Hieronymo confinxit. Vnū vero hic sciscitari libet à Iesuvvitis. Hieronymus fuit sacerdos, & sacerdotibus iuxta Pōtificios, instituta est vtraque species. Quomodo igitur alteram tantum accepit? Scio quid

respondeant, ipsis etiam sacerdotibus, quando ipsi non sacrificant, dari tantum unam speciem. Sed ad hoc velim respondeant. Apostoli in prima Coena, ipsi non sacrificarunt, etiam iuxta Pontificios, & tamen Christus ipsis dedit utraque speciem. Ostendite hic acumen vestrum, vos Iesuvitarum, & date nobis responsum, ut vestra cum institutione Christi concilietis.

I X. Et haecenus de argumentis Iesuvitarum. De Concomitantia. Videbimus iam, quo artificio eludant clarissima verba institutionis, & quae apud Paulum extant.

Faerentur Christum instituisse sumtionem corporis & sanguinis sui. Sed conantur elabi usitato illo Sophismate, Quia in Christo, qui amplius mori non potest, nec sanguis à corpore, nec corpus à sanguine separatur. Ergo sub specie panis accipitur simul & corpus & sanguis Domini: sufficit igitur altera tantum species. Et quorsum opus esset sumtionem calicis? Quid hic possem, honesta & vera oratione respondere, lector ipse videt. Mandatum Respon-

nobis est, institutionem Christi simplici obedientia fidei amplecti, non in eam inquirere, quasi parum prudentem & recte factam sit, cum corpus viuendum, nunquam sit sine sanguine. sed seruabo instituti mei rationem. Hoc tantum addam, Hoc argumentum in Lōgobar-

negocio. Coenae hoc modo, in tota, vera & puriori antiquitate non reperiri. Lōgobardus mouet quidem haec quaestionem, Cum corpus Christi viuens non sit sine sanguine, cur instituerit corpus sub specie panis manducandum, & sanguinem sub vi- -
dus con-
comitan-
tiam im-
probat.

ni specie bibendum. Non autem respondet de mutanda altera specie, hoc enim spoliū seu sacrilegium potius, adhuc tempore Longobardi fuit Ecclesiae ignotū, sed quaerit alias solutiones. Et inquit ut ostenderetur totam humanam naturam assumis- se, ut totam redimeret (panis enim ad carnem refertur, vinum ad animam) Ideo ergo in duabus speciebus celebratur,

Locus
Ambrosij
adu. Con-
comitan-
tiam.

vt animæ & carnis susceptio in Christo & vtriusque liberatio in nobis significetur. Et quod Iesus vuitis sine dubio notum est, allegat Longobardus Ambrosij multo vetustioris sententiam, qui eandem quæstionem mouet & ita respondet: Valere ad tuitionem corporis & animæ quod percipimus quia caro Christi pro salute corporis, sanguis vero pro anima nostra offertur, sicut prefigurauit Moses, &c. Item, si in altera tantum specie sumeretur ad alterius tantum, hoc est, animæ vel corporis, non vtriusque pariter tuitionem valere significaretur. Hæc ille. Non autem disputo nunc quantum illi Ambrosij ratio valeat, sed hoc tantum ostendo fundamenta mutilationis Pontificiæ nulla esse. Nec possunt Iesuvvitæ hæc testimonia ad missam sui detorquere, eo quod Longobardus celebrationis meminit. Nā disertè disputat de sumtione, Et Ambrosius nominat perceptionem & sumtione. Vides autem lector, quid Ambrosius respõsurus fuisset ad Pontificiam Eucharistiæ mutilationem, Nèpe si tantum sub vna specie sumitur, erit ergo quæsi confessio, Christum tantum corpus non animam suscepisse, & redemisse nõ animam sed corpus tantum, & Eucharistiam valere ad tuitionem corporis tantum, non etiam animæ. Et miror quid Iesuvvitæ contra hæc tam manifesta vel fingere possint. Principalis igitur & Achilleia ista Pontificiorum ratio, fuit in hanc quidem sententiam & vetustati & ipsi etiam Longobardo ignota. Recerta itaque sunt Sophismata: Memini me legere apud Alexandrum de Ales, cū primū in Monasteria mutilatio hæc sacramenti introduceretur, Monachos quosdam indignatos se priuari vsu calicis, cui annexa sit dulcissima promissio, de nouo Testamento: Et tunc coepisse narrari multa miracula, quod ex hostia sanguis effluxisset, vt ita persuaderentur homi-

Recens
est ponti-
ficiorum
de conco-
mitantia
cõmen-
tum.

homines se facile posse carere vsu calicis. Illis igitur temporibus primum cœpit illa ratio Pontificiorum excogitari.

X. Annotabo & hoc, quod sophistice recitant Instantia
argumenta nostra, vt eo facilius possint elabi. Fo-
lio 198. ita scribunt. Adducit ex Iohan. 6. Nisi man-
ducaueritis carnem Filii hominis, & biberitis e-
ius sanguinem, non habebitis vitam in vobis. Sed
Christus non dicit ibi, Nisi manducaueritis carnem
filii hominis sub specie panis, & biberitis eius san-
guinem sub specie vini, &c. Respōdeo verum est,
Iohan. 6. de adhibenda externa elementorum spe-
cie, nihil instituitur: Nos vero argumentum for-
mamus ex verbis institutionis Cœnæ, in quibus
Christus iubet corpus suum sub specie panis mā-
ducare, & sanguinem suum sub specie vini bibere.
Hic mihi vide, quomodo Iesuy vitæ hoc illustre &
firmissimum argumentum soluant: ita enim scri-
bunt, fol. 199. Improperia est de esu & potu phrasis,
& metaphorica locutio. Itē, verba illa (manduca-
te, bibite) figurate accipienda esse, nemo miretur,
vt manducare & bibere, nihil sit aliud quā sumere.
Et ideo qui māducat corpus Christi sub specie pa-
nis, simul etiā bibit eius sanguinē, quia bibere nō
accipitur proprie, sed nihil aliud est quam sume-
re. Meminerit lector, disputationem esse, non de
verbis, Iohan. 6. sed de verbis institutionis. Quam
multa autem absurdissima hinc sequantur, lectori
expendenda relinquo. Poterimus ergo in Cœna
Domini sumere corpus Christi, ita vt ore nihil ac-
cipiamus, sicut verbū Dei accipitur, Luc. 8. Cogi-
tet saltem lector, quā effrenata sit hominū illorum
malitia, qui ad retinendū crassissimū istum errorē
non verētur oīa inuertere & deprauare, ita vt in-
ter māducare & bibere in cœna nullasit differētia

XI. Sed ad Paulum, quam artificiose respon-

Pauli verba & sensum inuertunt Iesuuita. deant audi, fol. 303. Apostolus 1. Cor. ii. Nihil quicquam præcipit de cõmunionẽ alterius, vel vtriusque speciei, sed solum Christi factũ enarrat, quod in coena illa nunquam satis stupenda egerit. Sed expecta, nondum habes totum acumen Iesuuitarum. Ita enim sequitur: Paulus quidem inquit tradidi vobis; sed tradidi, non est idem quod præcepi, sed potius docui: Sicut Euangelistæ dicuntur nobis tradidisse doctrinam & miracula Christi. Nihil hic respondebo, res enim plana est, sed tantum lectori propono impudentissimam Suitarum impudentiam considerandam. Dicunt hæc, non secus ac si cum truncis & stipitibus agerent. Paulus dicit, Sicut à Domino accepta & tradidi vobis. Iesuuitæ hanc traditionem ita interpretantur, quod non obliget, sed sit arbitraria. Et rationem reddunt, quia tradere Apostolorum, non est præcipere. Notabis hoc lector, quam faciant Iesuuitæ differentiam, inter traditiones Apostolorum scriptas, & inter eas, quas ipsi sub nomine Apostolorum consignant. Scriptas dicunt esse arbitrarias, confictas dicunt obligare sub periculo salutis, fol. 230. An vero putant nobis Donatæ regulas esse ignotas, cuius modi sit, quando Paulus dicit, Probet autem se ipsum homo, & sic de pane illo edat, & de calice bibat? Sed forsitan excipient, Laicos non esse homines, sed pecora campi, atque ideo etiam hanc Pauli sententiam ad solos Sacerdotes pertinere. Sed heus lector, debes etiam hoc scire, Iesuuitas esse Græculos. Nã 1. Cor. 10. Latina translatio legit, Omnes quidem de vno pane & de vno calice participamus. Ibi animaduertunt Iesuuitæ, Græcos codices ita legerẽ, vnum corpus multi sumus, nam omnes ex vno pane participamus. Et quia ibi non fit mentio calicis, dicunt ad vnitatem corporis satis esse, vnã speciem.

Iesuuita
Græculi
ipsis Pauli
verbis abunde re-
futantur.

speciem. Vbi autem boni fratres, manet iam Tridentinum decretum de vulgata translatione? Sed recipimus Græcam lectionem. Paulus verò in eodem loco dicit, Panis quem frangimus, calix cui benedicimus. Sed audi bellam elusionem, frangere & benedicere pertinet ad sacerdotes, illis Paulus tribuit panem & calicem, participare vero Laicorum est, & illis panem tantum tribuit. Sed heus, Iesuvvitæ, mendacem oportet memorem esse. Mox enim Paulus subiungit, Non potestis calicem Domini bibere, & calicem dæmoniorum. Num vero disputatio illa Pauli de Idolothytis ad solos sacerdotes pertinet? quo nunc vos vertetis Iesuvvitæ?

XII. Illud vero nullo modo prætereundum est, quod scribunt, fol. 304. Christum in institutione, non disposuisse de modo vtendi, vel sumendi hoc sacramentum, sed magis de eius substantia & ministro. Et sequitur, Facere igitur distinguitur contra sacramenti vsum. Primaria autem institutionis ratio est, vt sacrificium haberemus, quod Deo patri offeratur. Cæterum vt edatur & bibatur, est finis institutionis sequens alterum primarium. Et hæc omnia Christus reliquit per S. Ecclesiam disponenda. Et hæc ordinaturum se pollicetur Apostolus, dum ait, cætera cum venero disponam. Hæc illi. Valde fortem oportet esse phantasiam & persuasionem Iesuvvitarum, quod tam impudenter sine teste mentiuntur, quasi nemo nostrum quicquam intelligeret. Semel se Christus obtulit, Hebr. 9. Et Iesuvvitæ arbitrantur nos tam stupidos, vt ignoremus, an in cruce, an vero in Coena facta sit illa oblatio. Quid facere sit, Paulus diserte explicat, 1. Cor. 11. & refert ad totam Ecclesiam. Sed Iesuvvitæ facere explicant, pro sa-

Nouum
Sophisma
Iesuuiti-
cum ad cõ-
munionẽ
sub vtra-
que spe-
cie con-
uellendũ.

crificare, quia scilicet scriptum est, Cum faciam vultum meum, et accedam ad altare, et comedam panem, et bibam calicem, et c.

Autori-
tas Ecce-
siae Ponti-
ficis ex-
presso
Christi
verbo à
Iesuitis
opponitur

POSTREMO, quia argumentis & solutio-
nibus satis sollicitè conquisitis, non satis fidum
ita concludunt, fol. 308. Verba Christi & Aposto-
lorum nemo melius quam S. Ecclesia interpretari
potest. Et quia hæc optime intelligit, Laicos per
nullum Scripturæ locum ad communionem vtrius-
que speciei obligari: per concilium Constantien-
se & Basiliense constituit, nulli extra missæ sacri-
ficium vtriusque speciei communionem porrigen-
dam esse. Et authoritati Ecclesiæ nemo nisi cum sa-
lutaris dispendio reluctari potest, quia scriptum est,
Omnia quæcunque dixerint vobis, facite. Et ite-
rum, Omnis anima potestatibus sublimioribus sit
subdita: nam qui potestati resistit, Dei ordinatio-
ni resistit, & iudicium sibi acquirit. Quicumque er-
go sub vtraque specie communicant, non solum
non fructum aliquem salutis, aut gloriæ, sed per-
ditionem æternam, ac perpetuam reportant i-
gnominiam. Hæc sunt Iesuvitarum verba, in tri-
bus foliis sequentibus.

Zigleri
impudens
& insul-
sum pro
Iesuitica
colluie
testimo-
nium.

Ascribam huc locum Iacobi Zigleri, qui con-
tra VValdenses olim hæc verba scripsit: Nos v-
nam tantum speciem sub obedientia Romanæ
Ecclesiæ manducamus, certi quia ob hoc obse-
quium fidei viuemus in æternum. Iudicet æ-
quus lector de his, & de Iesuvitarum verbis pos-
sem plura colligere, sed memor sum instituti mei
quæ igitur communia sunt reliquis etiam Pontifi-
ciis in medio relinquo, quia Iesuvitarum theo-
logiam nunc colligo.

DE IN-

DE INVOCATIONE

sanctorum.

HABET hoc vera Christi Ecclesia, præ omnibus aliarum gentium religionibus proprium & peculiare, quod doctrinam de inuocatione Dei, puram & sinceram tenet. Pura de Dei inuocatione doctrina verè Ecclesiæ thesaurus. PRIMO enim

ex verbo Dei nouit & tradit, quis sit inuocandus, & ad quem orationes piorum sint dirigendæ: Ad illum scilicet, qui est solus verus & viuus Deus, Verè in uocationis præcipue partes. qui essentiam & voluntatem suam in verbo nobis patefecit. SECUNDO sola Ecclesia ex verbo Dei

certo nouit, quæ sint illa, quæ à Deo in inuocatione sunt petenda, expectanda, & illi accepta ferenda, quo ordine sint petenda. TERTIO sola vera Dei Ecclesia, licet proprie indignitatis ita sibi sit conscia, vt eam in ipsa inuocatione diserte profiteatur: tamen ex verbo Dei certo nouit, quod, & cur exaudiatur, scilicet propter merita & intercessionem Filii Dei domini nostri Iesu Christi. Hæc summa est Ecclesiæ sapientia, suauissima consolatio, & præcipuus etiam cultus Dei.

Inuocatio Dei multipliciter in regno Pontificio turbata. Multipliciter autem necessaria hæc doctrina in regno Pontificio turbata, imo deprauata fuit, crassissimis superstitionibus & manifesta idolomania in inuocatione sanctorum. Et pij grata mente agnoscunt hoc singulare beneficium Dei, quod vera & sana doctrina de inuocatione ex verbo Dei Ecclesiæ restituta est. Et ipsi Iesuvvite agnoscunt inuocationem in Papatu longius discessisse à puritate fontium Prophetarum & Apostolicorum. Licet enim linguam Pontificii erroribus ita elocarint, vt crassissima & impudentissima quæque defendere non vereantur, sicut ostendimus: Ita hoc ta-

Veritatis
potens ef-
ficacia.

Sophisma
ta Ielui-
tica pro
Sanctorū
inuoca-
tione.

Refuta-
tio multi-
plex qua
ostendi-
tur San-
ctos non
tantum
inuocatos
verum e-
tiam ad-
oratos ef-
se in re-
gno Pen-
itentiæ.

men loco verecundiores sunt, multa enim super-
stitiosa, quæ in praxi (vt ita dicam) Pontificiæ Ec-
clesiæ manifeste possunt ostendi, Iesuvvitæ partim
dissimulant, partim negant. Et hoc primum est
quod obseruavi, Iesuvvitas aliquid in receptis Pa-
patus erroribus non sane corrigere, sed saltē quo-
modocunque mitigare. Sed iuxta institutum ordi-
nem axiomata illorum breuiter annotabimus.

I. Dicunt fol. 228. In Papatu nunquam vel sine
do auditum, sanctos esse adorandos, adorationem
enim soli Deo deberi. Sed euoluāt legendas suas
Rosaria, & id genus alia, & inuenient, imo sciunt
etiam vocabulum adorationis sanctis esse tribu-
tum. Ascribam tantum locum Antonini parte ter-
tia Tit. 12. cap. 8. proponuntur à Papa per Canon-
isationem sancti, vt exemplar fidei & vitæ sancti
& ab omnibus adorandi & in necessitatibus inuo-
candi. Et in præcedentibus inquit, dicere quod in
huiusmodi Papa erraret, esse hæreticum. Hæc An-
toninus. Dixi hunc esse primum locum, in quo Ie-
suvvitæ aliquanto verecundius de manifestis ido-
lomaniis disputant. Sed vide quæso, illa sua mode-
stia incurrunt notam hæreseos apud Pontificios.
Discite ergo boni fratres, si à fulmine Tarpeio vul-
tis tuti esse, crassissimas idolomanias regni Ponti-
ficii sine omni verecundia & dissimulatione im-
pudenter proponere & defendere. Ita demum et-
tis *γῆντοι* & dilecti filii matris vestræ selle Romæ
nensis. Sciunt præterea totum Psalterium esse
transformatum ad inuocationem Mariæ, vbi &
hoc legitur, Venite adoremus eam. An ignoratis
illud? Ecce lignum crucis, in quo salus mundi pe-
pendit, venite adoremus. Item Gregorii illud
Concede propicius, vt qui ad adorandam vni-
cam crucem adueniunt, à peccatorum suorum ne-
xibus liberentur. Coguntur Iesuvvitæ, licet alias
inqua-

impudentissimi, agnoscere, hæc esse nimis enormia, & tamen manifeste non audent idololatriam illam reprehendere, sed dissimulant. Sed dissimulando non corriguntur, quæ manifesta sunt. Nos vero non de vocabulis sed de re ipsa, quam adoratio seu inuocatio complectitur dimicamus, & illam soli Deo vendicamus. *Athanasius* enim hoc argumento probat Christum esse verum Deum, quia eius auxilium in necessitatibus inuocatur, Oratione secunda contra Arrianos, Sancti non postulant à creato aliquo vt sit auxiliator. Christus ergo cuius auxilium inuocant, est verus Deus. Et oratione tertia, Creatura non adorat creaturam. Ergo Christus, quia adoratur, est Deus.

Vnicus
Deus ad
orâdus &
inuocan
dus.

Vsitatum est Pontificiis superstitiones pingere distinctione latriæ & duliæ. Et de vocabulis nunc non disputabo ne quid contra institutam breuitatis rationem peccem. Affcriban tantum locum ex 2. synodo Nicena vbi Episcopus quidam confirmat, se cultum honoris, qui viuificæ trinitati dabitur imaginibus exhibiturum, & quisquis idem facere recusauerit, illi anathema dicit.

Inepta la
trix & du
lix distin
ctio rei
plâ à Pon
tificiis
sublata
est.

II. Illam inuocationem, vt bona nobis donentur, vt à malis custodiamur & liberemur: item vt gratiâ in hac vita, & gloriâ in futura accipiamus, fatentur soli Deo deberi, fol. 208. & 229. Sed Deum immortalẽ, quid futurum est, si ad hanc regulam libelli precatationum, qui vsitati fuerunt in Papatu conferantur? Manifestissimum est, homines hæc omnia à sanctis, & quidẽ præscriptis verbis petiisse. Res notoria est. Et ne longius eamus, illa ipsa, quæ Iesuy vitæ colligunt, videamus. Tu nos Basili ex altis respice, totamque vitam nobis in melius permuta. O Athanasi populum sanctum dirige. O Cypriano, nostrum sermonem ac vitam dirige. Qui aliqua

Cauilli
Iesuyitici
de inuo
catione
vt à malis
custodia
mur &c.
ad solum
Deum di
rigenda
refutatio.

premitur angustia, ad hos confugiat, qui rursus lætatur, hos oret. Sancta Maria, succurre miseris iuua pusillanimes, refice flebiles. Sentiant omnium tuum leuamen, quicumque celebrant tuam commemorationem. Item vsitatum illud, Maria mater gratiæ, mater misericordiæ, tu nos ab hoste protege, in hora mortis suscipe. Solue vincula reos, affer lumen cæcis, Nos culpis solutos, mites fac & castos. Et quod sine dubio legistis Iesuvvitæ, Misere mei domina, secundum magnam misericordiam tuam, & secundum multitudinem miserationum tuarum, dele iniquitates meas. Amplius laua me ab iniquitate mea. Tibi soli peccaui, cor mundum crea in me Domina.

Quale est illud quod Suidas de Nicolao scribit quem locum obiter tantum recitant. Nicolaus oratione suscepta in somnis apparuit Constantino & milites adiudicatos morti ἐρρύσατο & multos alios ἐκ θανάτου ἐξήρτασε, & non desinit vsque hodie inuocantes ipsius intercessionem ex omni necessitate λυτρώμενος. Pontanus narrat pro vera historia, Michaëlem Archangelum apparuisse Episcopo cuidam in Gargano, & dixisse, Michael ego sum qui hoc excavato saxo, hoc antro, hoc habitaculo, his assidue manantibus stillis ablutus sum ac deleturus meam ad aram confugiencium mortalium peccata. In Formicario hæc extat verba: Publice canitur in Ecclesia de beata Catharina, cum iam esset decollanda orauit, Iesu Christe rex bone, fac misericordiam omnibus agentibus meam memoriam. Vox de cælo insonuit, Veni electa mea, veni, quæ postulas impetrasti, ut qui te laudant, salui fiant. Quam multa ex speculo idololatria defendi non possunt. Et quam crassa sunt quibus Damascenus in suis carminibus virginem Marianam

Mariam inuocat. Et dissimulando hæc, vulnera non sanantur. Quanto satius esset illos tetros errores diserte fateri & corrigere?

III. Sanctis volunt illam tantum inuocationem tribuendam esse, quæ sit imploratio intercessionis, vt inuocentur tanquam singulares quidam Dei amici, ac nostri patroni, vt pro nobis apud Deum intercedant, fo. 229. Et rationem annectunt, quia peccatorum nostrorum & indignitatis propria conscientia sumus, inuocamus sanctos, vt Dei gratiam ac fauorem nobis, precibus ac meritis suis concilient, & vt sua intercessionem Deum nobis propitium reddant, fol. 208. & 229. Item, quia Deo gratiores sunt, facile quod cupimus impetrabunt, fol. 208. Hi sunt colores quibus Iesuvitæ ruinosum parietem inuocationis sanctorum quomocunque inuocamus sanctis (hoc est S. Gereon, Pater noster, qui es in coelis, sanctificetur nomen tuum, dimitte nobis debita nostra, libera nos à malo, Quia tuum est regnum, tua potentia, &c.) Sed hanc debet habere sententiam, quod cupimus sanctorum manibus orationem illam ad Deum deferri. Hæc vere sunt ludibria orationis. Et horredum est sanctos inuocare oratione dominica, quod diserte concedit & probant Iesuvitæ. Fucus vero ille de inuocatione intercessionis nec probat, nec tegit, nec corrigit inmania illa vicia. Vtrumque enim in Scriptura manifeste expressum est. I. Quicquid petieritis Patrem, hoc est, à solo Deo petenda esse omnia bona in celo & in terra. II. In nomine Christi hæc esse petenda: illum enim Scriptura nominis proponit, non tantum, vt mediatorem expiationis, verum etiam vt aduocatum, qui intercedit & apparet vultui Dei pro nobis. De illo scriptura dicit, quod intercessione ac meritis suis, Dei gra-

Qualem inuocationem Sanctis tribui uolunt Iesuvitæ.

Ludibria Domini-cc orationis.

Pro vera inuocatione adu. Idolatriam Iesuviticam firmissima testimonia.

tiam ac fauorem nobis conciliet. Ad huius intercessionem & merita scriptura iubet nos confugere, quādo in inuocatione sentimus nostrā indignitatem. Nihil vero tale dicit de sanctis mortuis, imo quis hoc consilio & sine viuorum preces flagitantes vt ipsorum merita sibi suffragentur ad conciliandum Dei fauorem & gratiā, non recte inuocat, sed perniciose errat. Hęc enim gloria soli Christo mediatori debetur. Quidam vestrę sectę Cynicus, vt stabiliendam sanctorum inuocationem, cōperat docere, Christū cū in hac mortali vita versaretur orasse pro suis. Nunc verò sedentem ad dexteram Patris, nō amplius intercedere pro nobis, sed hoc munus sanctis delegasse: sed hanc blasphemiam repressistis quidē, obscure tamen ad illam cynicam opinionem alluditis, s. 215. Contumeliosa igitur intercessionis ad sanctos, sicut Papistica tēpla ostendunt, abominanda illa pictura, Christum scilicet iratamentem, recte inuocantibus lethifera iaculantur: Mariam vero ostentare vbera, opponere pallium, reliquos sanctos vulnera, & alia merita. Hęc tam sunt manifesta quod non patiuntur inuocari huiusmodi fucatis coloribus.

Sophisma
tum le
sunitico
rum pro
inuoca
tione pō
tifficia re
futatio.

III. In argumentis cum Bulgaro repetunt legem illam. Rem non nouam aggredimur, solum. Solent qui Imperatori supplicat, per maxime charos supplicationes porrigere. Sed hoc argumentum, in ipsa forma refutatum est ab Ambrosio, s. 10. Et quis charior est Patri, quam ille de quo cęlo clamauit, Hic est filius meus dilectus? Itē gratos nos reddidit in dilecto. Argumentantur etiam minori ad maius, quod viui flagitant mutuas viuorum preces. Sed simplex responsio est: Deus, sicut Ambrosius inquit, non nostris argumentationibus sed suis æstimandus est vocibus. De mortuis enim inuocantur.

inuocandis, nec mandatum nec promissio nec exemplum in scriptura extat. Et sicut antea dictum est, Scriptura nullo modo vel mandat vel permittit viuorum etiam mutuas preces hac ratione implorandas esse, sicut apud Pontificios sanctorum inuocatio habet, de suffragatione scilicet merito-
 rum. Et Paulus viuens, licet non dubitabat se in precibus Petri, dum viueret, comprehendi, non tamen dixit, S. Petre, Pater noster qui es in coelis, nec unquam Deum inuocauit, vt propter preces & merita Petri sibi esset propicius. Multis modis ergo dissimilimum est hoc simile Folio 208. hoc habent argumentum. Ad Deum eo propius quis accedit, quod se magis coram eo humiliat conscientia peccatorum & propriae indignitatis, &c. Sed inde non sequitur sanctos esse inuocandos. Deus enim alium nobis proposuit mediatorem, filium suum dominum nostrum Iesum Christum, hunc nos iubet accedere, per hunc vult nostras preces ad se deferri, propter huius intercessionem & merita affirmat nos exaudiri: & haec est vera humilitas. Fol. 220. tanquam de re compertissima disputat quod & quomodo sancti gemitus & suspiria inuocantium audiunt & intelligunt, plane, sicut Paul. Col. 2. dicit, in iis quae non videntur *ubari uirtutes*. Ego vero hoc tantum respondendo, quod veteribus hoc mysterium ignotum fuit. Origines enim in 2. cap. ad Rom. inquit. Si etiam extra corpus positi, vel sancti, qui cum Christo sunt, agunt aliquid, & laborant pro nobis, ad similitudinem angelorum, qui salutis nostrae ministeria procurant, habeatur hoc quoque inter occulta Dei, nec chartulae committenda mysteria. *Augustinus* vero de cura pro mortuis, inclinatur ad sententiam negatiuam, & citat illud, Esaiæ 63. Abraham nesciuit nos, & Israel ignorauit nos. Quando igitur Iesum uita cum Menippo e caelo redierunt? quod
 G. ij.

Qualia
sunt Ie-
suitarū
argumen-
ta.

Scripturā
nusquam
docere
sanctorū
Inuoca-
tionem
fatenur
Iesuū ita.

An ex
Scriptura
Inuocatio
Sanctorū
possit eli-
ci.

tanta asseueratione affirmant de illa quaestione
Omnia ipsorum argumenta tantum sunt à possibili
ad inesse, quæ quantum valeant, pueris notum est
Certe Paulus Rom. 8. dicit, gemitus inenarrabile
in inuocatione illum solū scire, qui corda scrutatur.
Et præclara est Augustini sententia, vbi de
obscurissima disputatur nõ adiuantibus diuina-
rum autoritatum ceteris clarisque documentis
cohibere se debet humana præsumptio, nihil
ciens in partem alteram declinando.

V. Post longas argumentorum velitationes
dem concludunt fol. 230. Scripturam quidem nusquam
docere Sanctorū inuocationem, & tamē
hilominus esse credendam, recipiendam & seruanda.
Et hic ingrediuntur communem illum Pontificijs
locū de traditionibus tacitis. Ego vero hoc tantum
pro confesso à Iesuū vitis accipio, Dogma Pontificiorum
de inuocatione sanctorū nusquam habere in
Scriptura manifesta testimonia. Tadem igitur apparet
aliqua istorum hominum, sed eorum æticia ingenuitas.
Conati sunt multi, detortis quibusdam Scripturæ
sententiis, speciem aliquam induere inuocationi
sanctorum, sed Iesuū vitæ, quæ videt rem per se
incertam huiusmodi testimoniis reddi plane
incertissimam, sicut Aristoteles loquitur, malūt
palam profiteri, Scripturam nusquam docere
inuocationem sanctorum. Et ego dico ipsorum
verbis, A sæculo non esse auditam illam tyrannidem,
quæ Ecclesiam obliget ad dogma aliquod, de quo
ipsi authores palam profitentur, quod nulla habeat
in Scriptura testimonia. In fine leniter surrent
veteres hoc vidisse, inuocationē sanctorum posse
ex Scriptura elici. Et hoc nobis debere sufficere
etiam si nunc nec ostendi nec intelligi possit
quomodo inuocationi sanctorum cum scriptura
conueniat. Iacobus Ziglerus disputans de inuocatio-

tionē sanctorum contra VValdēses, vt breni com-
pēdio se sociosque suos Pontificios omni argumē-
tandi molestia leuaret, citat sententiam Eusebij de
prepara. Euāg. li. 12. quæ sic habet. Certe defuncto-
rum animæ virtutem quandā habent, qua vel post
mortem rebus humanis auxiliātur, vera enim hæc
opinio est, sed nisi prolixis rationibus probari
non potest, credere autem oportet huiusmodi ser-
monibus, quoniā à priscis valde viris traditi sunt.

Inspexi autem Eusebij illum locū & ecce, inuenio
hæc esse Platonis verba, quæ Eusebius ex li. 1. Pla-
tonis de legibus se descripsisse ait. Et bene hoc no-
ter lectqr, qualis & vnde profecta sit traditio illa
de inuocatione sanctorum, qua Pontificij crassissi-
mas quasq; superstitiones & idolomanias pingunt
& stabiliunt. Fuit igitur olim, & nūc est, & erit in
perpetuū, opinio sine verbo Dei. Ad cumulū vero
illum sententiarum ex patribus hoc tantum respō-
deo, quod *Epiphanius* Inuocationem Mariæ, vocat
errorē antiquum. Antiquitas ergo, sine verbo Dei
in hac quæstione, idem valet, quod *Cyprianus* in-
quit, Cōsuetudo sine veritate vetustas erroris est.

Et *Hieronymi* sententia est, quod ex scriptura au-
thoritatem non habet, eadem facilitate cōtemni-
bitur, qua probatur. Et quod apud veteres nō fuerit
habitū pro dogmate certo & immoto seu pro ar-
ticulo fidei, vn̄ *Naziāzenus*, qui Apostrophis suis
floridis magis & Rhetoricis quā solidis & Theo-
logicis occasione dedit multis superstitionibus,
ostendere potest. In oratione enim de Basilio, hæc
extant verba. Et nūc Basilius est in cœlis, καὶ οὐκ ἐστὶν

ἐν τῷ οὐρανῷ (ὡς οἱ μὲν) προσέφησαν ἑσθίας ἢ ἢ καὶ πρὸς
ἄλλους. Inquit ὡς οἱ μὲν, vt ego quidem arbitror,
seu nisi fallor. Atqui de articulis fidei non ita lo-
quitur Ecclesia, sed hoc modo: Certus est sermo,
& omni acceptatione dignus. Hoc est quod dici-

Quibus
testibus
vtantur
Pontificij

Inuocatio
Mariæ, er-
ror anti-
quus.

Private
Naziauze
ni cogita-
tiones ve-
ritati præ-
iudicium
non ad-
feruat.

mus, quod modis omnibus probare contendimus Firmiter crede, & nullatenus dubites. Et *Augustinus* pulcherrime dicit, In rebus fidei non debet valere, hoc ego dico, hoc tu dicis, sed hæc dicit Dominus. Idem *Nazianzenus* in Epitaphio patris sui, inquit, Ut ego quidē mihi persuadeo, nunquam plus intercessione sua prodest, quam dum viueret doctrina: & mox addit, *ταλμύροτεροι τῦτο ἐπιτείν*. Vt des lector, qualia sint *Nazianzeni* fundamenta in Apostrophis compellatoriis ad mortuos, Idque ipsius confessione. Dicit enim, vt ego quidem arbitror, vt ego mihi persuadeo, nisi tamen audacter nimium hoc dicitur. Hæc clausulæ ostendunt esse priuatas *Nazianzeni* cogitationes sine manifesto verbo Dei. Et manifeste monstrari potest, licet temporibus antiquis, apud quosdam priuatim coepisse seminaria quædam huius superstitionis, fuisse eam tamē reprehensam in seriis & dogmaticis disputationibus contra aduersarios, & ostensam veram rationem venerandi sanctos. *Iulianus* enim apud *Cyrillum* lib. 6. & 10. obiicit Christianis cultum & adorationem mortuorum: *Cyrillus* vero respondet, De memoria & honore martyrum, de adoratione negat, de inuocatione intercessionis & suffragatione meritorum nihil, sane dicit. In eadem plane sententiam extat & *Iudæorum* obiectio, & Christianorum responsio apud *Eusebium* in Epistola de exuuiis *Polycarpi* lib. 4. c. 15. Addam & hoc, quod *Iesuvitæ* dicunt, in missa *Chrysostromi* in publica & solēni oratione, quæ exemplum debet esse priuatarum precū, expresse extare inuocationē sanctorum. Sed reuocet in memoriā *Iesuvitæ* & *Pelargus* scribit, suū exemplar mirū in modū variasse ab illo quod *Erasmus* edidit. Et se præterea vidisse Romæ aliud exemplar, quod cū neutro illorum conueniat. Quanta igitur debet huius missæ esse

Iuliani
obiectio
de cultu
& adora-
tione
mortuo-
rum quo-
modo di-
luta.

esse auctoritas? Imo oppono manifestissimam sententiam *Augustini*, qui de ciuitate Dei lib. 22. cap. 10. dicit, Non erigimus altaria, in quibus sacrificemus martyribus, sed vni Deo & martyrum & nostro sacrificium immolamus. Ad quod sacrificium, sicut homines Dei, qui mundum eius confessione vicerunt, suo loco & ordine nominantur, non tamen à sacerdote, qui sacrificat, inuocantur. Quicquid igitur sit de priuatis quorundam veterum cogitationibus, siue vt ita appellem, deuotionibus, hoc manifestum est ex *Augustini* testimonio, in publicis & solennibus Ecclesie orationibus inuocationem sanctorum non fuisse vsitatam, idque propter hanc causam, ne hominibus Dei, id quod Deo soli debetur, tribuatur. Extant *litaniæ Græcæ* Ecclesie, in quibus ne vestigium quidem vllum apparet inuocationis sanctorum. Hæc de publicis precibus recte opponuntur quorundam veterum cogitationibus. Sed, vt sæpe iam dixi, non institui iustam refutationem: sed capita tantum doctrinae Iesuyitarum annoto.

Augustini testimonium adu. Iesuyiticam inuocationem.

Litaniæ Græcæ non meminerunt inuocationis Sanctorum.

D E P O E N I T E N T I A.

Utrum refert doctrinam de pœnitentia extare puram & sinceram in Ecclesia, ex veris sacrae Scripturae fontibus explicatam. Summam enim totius doctrinae caelestis Filius Dei complexus est his verbis, pœnitentiam agite, appropinquat enim regnum caelorum. Et Luc. 13. Nisi pœnitentiam egeritis, omnes peribitis. Item Act. 2. Dedit Deus pœnitentiam ad vitam. Et qualis fuerit in Papatu cōsciētiarū carnificina, cū homines per suas satisfactiones quærerēt recōciliationē cū Deo

Summa doctrinae caelestis.

Consciētiam carnificina.

Scriptura
doctrina
de pœni-
tentia plu-
na & per-
spicua.

Gregorii
egregium
de pœni-
tentia re-
simoniū.

Iesuita-
rum com-
mentum
de Pœni-
tentia.

salutem & regnum cœlorum, etiam si totius mundi experientia intermoreretur, libri tamen Pontificij ad omnem posteritatem testabuntur. Est autē Scripturæ doctrina de pœnitentia, plana & perspicua. Summa enim comprehenditur hisce capitibus. 1. Pœnitentiam agite. 2. Credite Evangelio. 3. Facite fructus dignos pœnitentia. Et monstrat Scriptura, reconciliationem & remissionem peccatorum in pœnitentia apprehendi, non contritione quæ est ex lege, & est sensus iræ Dei, nec fructibus pœnitentiæ, illi enim sequuntur reconciliationē: sed apprehendi fide in promissione Evangelij, quæ affert & applicat misericordiā Dei propter meritum Christi mediatoris. Sicut & Gregorii quædam sententia testatur: Non in fletibus (hoc est, non in contritione) nec in actibus nostris (hoc est, non in fructibus pœnitentiæ) sed in Advocati nostri allegatione confidamus, quæ est fides applicans sibi in vera pœnitentiā Christum in officio Mediatoris. Quia itaque hæctenus Iesuvitarum doctrinam Scripturæ de iustificatione & de fide scelerate depravarūt, quid sani ab ipsis expectabimus in loco de pœnitentia? Sed paucis tamen se expediunt. Nolunt enim totam camarinam movere. Erimus igitur & nos in annotationibus breuioribus, quia ad finē propero, & principaliter, quæ Iesuvitarum propria sunt constitui colligere. Quæ igitur communia habent cū reliquis bestię Apocalypseos adoratoribus, breuiter recensebimus.

I. Recitant & probāt vsitatam apud ipsos sententiam. Hominem qui post Baptismum labitur, frangere arcam illius fœderis bonæ conscientie per resurrectionem Christi, quod Deus nobiscū in Baptismo iniit, ita ut ad illud redire non possit, sed quærenda sit alia secunda tabula, quæ ex diluuii iræ Dei, & damnationis æternæ enatemus. Et hanc secundam

secundam tabulam esse pœnitentiæ sacramentum, quo Deus rursus reconciliatur peccatori. Sed ne æquiuocatio fit in terminis, quomodo hoc intelligi velint explicabo, non meis sed ipsorum verbis.

Distinguunt pœnitentiam in interiorem & exteriorem. Et interiorem pœnitentiam per se susceptam, quæ dolet de peccatis, & fide respicit ad agnum Dei, vt à peccatis soluatur, qualis fuit illorum Actor. i. ante Baptismum, dicunt non esse sacramentum illud pœnitentiæ, de quo Pontificia Ecclesia dimicat. Sed quæ iniuncta est per sacerdotes ad cōfessionem oris & satisfactionem operis, hanc demum esse pontificiam pœnitentiam.

Duplex Iesuuitis pœnitentia.

Hos. i. v. s. legatus Pontificis ita scribit: In Baptismo est gratuita remissio peccatorum, qui vero post Baptismum lapsi sunt, illis non tam facilis, tam liberalis & gratuita via patet ad misericordiam. Iesuuitæ ita concionantur, fol. 320. Quem admodum sese res habet in forensi iudicio, in quo causæ primum discutuntur, & si quando iudex reum absoluat, id sine multa, non semper fieri consuevit. Sic etiam in pœnitentiæ sacramenio v-

Hosii sententia de Baptismo & pœnitentia.

su venire conspicimus: in eo enim sacerdos, iudicis locum tenens, causis peccatisque intellectis, si iustum fore existimat, confitentem absoluit, iniuncta tamen pœna aliqua tēporali, qua pro peccatis suis satisfaciat, & pœnitentis est iniunctam sibi à iudice multam æquo animo sustinere. Finis porro istius iudicii hic statuitur, vt Deo reconcili-

Quæ pœnitentiã statuunt Iesuuitæ

liemur. Hæc Iesuuitæ. Obseruet lector, quod modus reconciliationis cum Deo post lapsum, docetur & monstratur, non ex Scripturæ sententiis, sed ex practica Oldradi, ex speculo Durandi, & summa ex processu iuris. In toto vero illo iuridico processu, ne semel mentio fit veræ fidei, quæ in Christo mediatore quærit & apprehendit mi-

Detegitur impietas dogmatis Iesuuitici de pœnitentia.

Fundamē
tū tyrā-
nidis &
carnifici-
næ Ponti-
ficis.

Patrū te-
stimonia
adu. Car-
nificinā.
ponti-
ficiam.

Pœniten-
tia an sit
Sacramen-
tum.

Pœniten-
tiæ partes

De satisf-
factione,
sententia
Iesuita-
rum.

fericordiam Dei, recōciliationem & remissionem peccatorum. Hāc Iesuvitarum pœnitentiā bene notet lector. Intelligo sane quid sibi velint processu illo iudiciario, vt scilicet stabiliantur latissimæ & illa carnificina conscientiarum, quod nulla peccata in absolutione remittantur, nisi sacerdoti tanquam iudici per enumerationem fuerint patefacta. Sed talem iudicarium processum nec purior antiquitas agnoscit. *Chrysostomi* sententia est. Cogitatione fiat delictorum exquisitio, absque teste sit hoc iudicium, solus te Deus contentem videat: Idem *Homil. 9. de pœnitentiā*: Medicina hic locus est non iudicii, non pœnas, sed peccatorum remissionem tribuit. Et *Ambrosii* sententia etiam in decretis citatur: Verbum Dei dimittit peccata, Sacerdos exhibet officium, & nullius potestatis iura exercet, minister enim alieni promissi ac beneficii est, non dominus.

II. Pœnitentiā affirmant esse sacramentum, sed quia visibile elementum, quod ad definitionem & substantiam sacramenti requiritur, non possunt inuenire, dicunt actus hominis pœnitentis esse materiam sacramenti vel quasi. Tres recitantur partes pœnitentiæ, cordis contritionem, oris confessionem, & operis satisfactionem: sed de contritione & de confessione non explicant se. Trāseat igitur hoc.

III. Pro satisfactione vero acerrime digladiantur. Nos sententiam illorum annotabimus, fol. 35. ita scribunt, Si quisquam in Ecclesia Christi penitus abluatur, ita eum ab omni peccati macula pro commissis peccatis exhibeat. Sed si relapsi fuerint vna cum absolutione, pœna etiam aliqua atque satisfactio, secundum mensuram delicti iniungenda est. Et addunt: Quantumuis enim Christus

ſua paſſione & morte fuerit promeritus, vt pœnitentiam agentibus, ſtatim & culpã remittere poſſit & pœnam, non id tamẽ, quo melius politia Eccleſiaſtica cõſeruaretur, facere voluit, quin potius ſatisfactiones aliquas exigit, quas nos ipſi ſclerũ enormitati repẽderemus, & ita poſt culpam deletam, ſatisfactionem adhuc aliquam exigit. Hęc ſunt ipſorum verba. Vide autem quomodo pingãt veteres ab uſu ſo. 327. dicunt, noſtris ſatisfactionibus, quas pro peccatis noſtris ſuſtinemus, non deletur culpa nec reatus eternæ damnationis, hęc enim ſolius Chriſti merito tolluntur. Sed virtute ſacramenti pœnitentiæ, propter Chriſtum, æterna pœna commutatur in temporariã, & pro illa nobis etiam poſt acceptam abſolutionem ſatisfaciendum eſt. Hoc modo recens didicerunt pingere ſatisfactiones. Sed extant libri ipſorum, inſpiciantur tantum tituli in ſummis vtrum Deo quis poſſit ſatisfacere pro peccato? Et reſpondent quod ſic. explicant etiam, quomodo: ſecundum menſuram ſcilicet proportionis, licet offenſio ſit infinita, & ſatisfactio noſtra finita. Diſputant etiam an & quomodo vnus homo poſſit Deo pro alio ſatisfacere. Item, quantum ſatisfactio in peccato mortali facta valeat. Hęc vident Ieſu vitæ manifeſte eſſe blaſphemia in meritum Chriſti, & tamen aperte non audent reprehendere, ne creatorem ſuum Pontificem offendant. Interim neruos tamen retinent, ne Chriſti ſatisfactio ſufficere credatur, ſed aſſuendam eſſe etiam noſtram. Ideo de commutatione nugantur. Illud etiam obſeruãdum eſt, quod inſidioſe confundunt doctrinam de fructibus pœnitentiæ, cum commentitiis ſuis ſatisfactionibus. Vt enim lectori fucum faciant, diſputant cauſas peccatorum eſſe excindẽdas, reliquiis peccati reſiſtendum, occaſiones peccatorum vitandas, fre-

num esse iniiciendum veteri Adamo, &c. Hæc quia vera sunt, & ad veram poenitentiam pertinent, & nos ex verbo Dei sedulo docemus. Sed hoc nec vo-
 lunt nec quærunt Pontificii, licet ad faciendum su-
 cum obiter ita loquantur. **H O S I V S** ita inquit,
 non tantum à peccatis abstinendum est, & vita in-
 melius immutanda, sed indebita opera sunt faci-
 da, vt Deus placetur. Et Iesuvviræ fol. 329. ex ser-
 mone, qui falso Augustino ascribitur, citant: Non
 sufficit mores in melius commutare, & a factis ma-
 lis recedere, nisi etiam de his, quæ facta sunt Deo
 satisfiat. Item ex Gregorio citant. Qui se illicita
 meminit cõmississe, a quibusdã studeat licitis & cõ-
 cessis abstinere, quatenus per hoc conditori suo
 satisficiat. Notet candidus lector statum disputa-
 tionis hunc esse. I. Satisfactiones Papisticas cõ-
 sistere non in operibus a Deo mandatis sed in in-
 debitis, hoc est supererogatoriis. II. Finem esse,
 non vt peccato resistatur, nec vt Ecclesiæ offensæ
 exemplo satisfiat, sed vt Deo pro peccatis satisfiat,
 illis indebitis operibus. Et statu recte posito, sa-
 cilis & illustris est refutatio ex verbo Dei. Pertine-
 net huc etiam doctrina, quare Deus post remissum
 peccatum poenam temporalem aliquando impo-
 nat. Item quomodo tota poenitentia mitigentur
 poenæ temporales. Sed ego seruabo instituti mei
 rationem. Tantum addam blasphemum decretum
 Tridentinæ synodi, quæ Canone 12. sic habet, Si
 quis dixerit, satisfactionem poenitentium non esse
 aliam quam fidem, qua apprehendunt Christum
 pro eis satisfecisse, anathema sit. Consideret quæ-
 so pius lector, quam horrenda sit hæc blasphemia.
 III. Ignem purgatorium, qui culinas ipsorum
 speciose ornat & illustrat, totis neruis incipiunt de-
 fendere, & indignantur, à pueris etiam nunc ignem
 illum vocari maculatorium. Sed admodum paucis
 hanc tantam quæstionem absoluunt, & plane mu-

Hosius &
 Iesuvira
 de operib
 Superero
 gationis.

Ignis pur
 gatorius.

ti sunt de suffragiis & indulgentiis pro liberandis animabus ex purgatorio. Verentur sine dubio, si totam camarinam antri Patriciani mouerint, fore ut imposturæ suboleant etiam rudioribus. Et possem in gratiam ipsorum hunc locum illustrare, sed quia tantum axiomata theologiæ Iesuvitarum colligere statui, reprimam nunc me. Et hoc tantum addam, quod ipsi fatentur, sine verbo Dei, ex solis humanæ cogitationis stabellis ignem illum exuffilari. Imo humana etiam autoritate destituitur, neque enim ignotum est quid Græca Ecclesia semper de hoc commento senserit. Fucum vero obseruet lector, quod dicunt fol. 332. De igne purgatorio Apostolus ad Corinthios ipse inquit, *Pauli locus detortus.* Pauli locus detortus. *Pauli locus detortus.* Sed quia saluus erit, sic tamen quasi per ignem. Ne per animaduertunt, veteres in illo loco Pauli, ne per febrim quidem aliquid de purgatorio somniasse, adeo ut ne Gregorius quidem, qui quasi calefactor fuit purgatorii, ausus fuerit certo statuere Paulum ibi de purgatorio loqui: Iesuvitæ igitur caute agunt, & addunt quemadmodum quidem Florentina synodus verba illa exposuit. Ergo ante Florentinam synodum verba Pauli nihil habuerunt de igne purgatorio.

DE CONFIRMATIONE.

Hanc rationem & hunc usum confirmationis improbant & reiciunt, *Quæ confirmatio nem improbet & approbet Iesuvitæ.* ut pueri baptisati cum mysteriis fidei rite instituti fuerint, Episcopo examinandi præsententur, & cum coram ipso fidei confessionem ediderint, ut per manuum impositionem, adhibita solenni benedictione, Deo commendentur, ut ipsos in fide

110 DE CONFIRMATIONE.

Composi-
tio Chris-
matis.

Fabula
Lucianice

Chrisma-
tis vites
ex doctri-
na ponti-
ficia.

Baptif-
mus à
Chrisma-
te ponti-
ficio abo-
litus.

confirmet. Talis, inquam, confirmatio Iesuvitis non satisfacit. Sed qui in purgatorio nuper erant Calefactores, iã in confirmatione facti sunt Pharmacopœi, docent enim compositionem chris-
matis ex balsamo & oleo, & quæ sint simplicium il-
lorum qualitates disputant. In Scriptura vero, ne-
apicem quidem de hoc chrismate possunt osten-
dere. Sed ex epistolis quibusdam, quæ tam sunt
certæ, quam Luciani veræ narrationes, commin-
scitur, Christum scilicet in postrema Cœna, cum
aliud quod ageret nõ haberet Apostolis tradidisse
dispensatorium (sicut in officinis vocant) quomo-
do scilicet facienda sit compositio chris-
matis. Et huic chrismati, quod etiam humana, quæ aliqua
habeat ponderis destituitur authoritate, hæc vo-
lunt tribui (verba ipsorum asserbam) quod vis-
lius vnctionis, quam plurima dona animis bap-
tisorum infundantur, quibus adiuti, perfecti Chri-
stiani sint, ac septiformis spiritus gratia perfusi, ac
que contra astus ac diabolicos insultus commu-
niti. Item, vnctione illa chris-
matis hoc efficitur
vt qui per Baptismum erant quasi modo geniti in-
fantes; & pueri sensu, robustiores fiant, neque ve-
reantur Christi crucem publice etiam cum vis-
discrimine profiteri. Et postea: Sine hoc chrismate
perfectus Christianus esse non poterit, nec sedem
habere inter perfectos. Item, debent chrismate
vngi, vt plene Christiani inueniantur. Citant &
hoc: Qui signaculo chris-
matis consummatus non
fuerit, nõquam Spiritum sanctum poterit prome-
teri. Quam contumeliosa hæc sint in lauacrum re-
generationis & renouationis per Spiritum san-
ctum lector intelligit. Nulla venefica suis incanta-
tionibus tantum audet tribuere, quantum isti suo
chrismati, sine omni verbo Dei tribuere non ve-
rentur. Et quia nunc nõ disputo, sed tantum axio-
mata

DE EXTREMA VNCTIONE. III

mata Iesuvvitarum colligo, ascribam huc ex Pō-
 tificali benedictione chrismatis. Balsamum inter
 cetera sic benedicitur: Plenitudinem sanctificatio Balsami
 benedi-
 ctio pon-
 tificia.
 nis infundas, vt quicumque Baptismate sacro rena-
 ti, isto fuerint liquore peruncti, corporum atque
 animarum benedictionē plenissimam consequan-
 tur. Quando misceretur balsamum cum oleo, hæc
 verba adhibentur: Hæc commixtio liquorum fiat
 omnibus ex ea perunctis, propiciatio & custodia
 salutaris in sæcula sæculorum.

DE EXTREMA
 vnctione.

 Bleruet lector, Iesuvvitas diserte
 hoc reicere, hanc esse vere Pia & im-
 piavnetio
 quæ. piam vn-
 ctionem, qua Spiritus sanctus efficax
 est in credentibus, scilicet ægros
 verbo Dei consolari, & eo laboran-
 tium animos erigere, & vna cum Ecclesia, pro sa-
 lute ipsorum & corporis & animi orare. Ipsi ve-
 ro de oleo sacro ita loquuntur: Effectus vnctio- Effectus
 vnctionis
 potifficæ.
 nis est alleuatio, hoc est, gratia Spiritus sancti,
 qua infirmus releuatur ad molestias animi cor-
 porisque perferendas. Item, hæc vnctione peccata
 remitti, remissiorē pœnam infligi, & morti pro-
 pinquam animam liberari. Item, quia sub huius vi-
 tæ terminum grauiorē struit insidias leo ille ru-
 giens, instituta est illa vnctio, qua aliquid robo-
 ris morbo confectis adderetur, vt facilius & va-
 lidius Dæmonum tentationibus resistent, atque
 leuius morborum ferant molestias. Hæc Iesu-
 vvita. Omiserunt autem (credo quod ad finem
 properarunt) ipsam formam vnctionis, quæ sic Forma
 vnctionis
 potifficæ.
 habet: Per istam vnctionem & suam piissi-
 mam misericordiam, indulgeat tibi Domi-
 nus quicquid deliquisti per hunc & hunc sen-

112 DE IMAGINIBVS.
 sum. Item illud, Sanent te omnes Angeli, Archangeli, omnes sancti Patriarchæ, Prophetae, omnes Apostoli & Euangelistæ, Martyres, Confessores, Virgines, Viduæ, &c.

DE IMAGINIBVS.
 I.

Imagines
 cur in tē
 plis adhi
 bitæ ab
 iis qui S.
 Scripturæ
 Rectionē
 Laicis ad
 emerunt.

Kēnitius
 historicū
 vsū ima
 ginū pro
 bat.

Ministe
 riū docen
 di in Ec
 clesia qui
 bus com
 mendatū

Itant Gregorii sententiam. Ideo p
 cturam in Ecclesiis adhiberi, vt
 qui literas nesciunt, saltem in par
 tibus videndo legant, quæ in codi
 cibus legere non valent. Et sane hi
 storicus imaginum vsus, si intra suos terminos
 consistat & veras historias proponat, non est de
 mnandus, sicut extat pulcherrima oratio Cyri
 lib. 6. contra Iulianum de historico vsu imagi
 num. *Basilius* de 40. Martyr. dicit, Rhetores fortis
 facta dicendo, pictores pingendo proponere, &
 multos ad fortitudinem excitare, quod enim hi
 storia verbis, hoc tacens imago pictura proponit.
 Et Cyrilli sententia est, parabolas tanquam ima
 gines nobis ob oculos ponere doctrinam. Hinc
 vsum imaginum non damnamus. Quia vero le
 suv vitæ addunt fol. 56. homines etiam doctos plus
 imaginibus quam libris moueri, necessario sem
 per addenda est hæc commonefactio, Christi
 ministerium docendi in Ecclesia commendatū
 non statuis & imaginibus, sed ministris. Et me
 dia, quæ Deus instituit, per quæ Spiritu suo vult
 efficax esse ad excitandam in nobis veram
 agnitionem, ad inflammandum, siue vt cum Scri
 ptura loquar, ad renouadū cor &c. sicut s c x p
 PTVRÆ LECTIO, AVDITVS & M
 DITATIO VERBI, & VSVS SACR
 MENTORYM. Ad hūc ordinē imagines & p
 ctæ

tur non pertinent, neque enim de illis habemus promissiones, sicut de Scriptura, & de auditu verbi. *2. Timot. 3. Rom. 10. & 15. Psalm. 118.* Historicus igitur imaginum vsus longe subsidet infra vsum Scripturæ & verbi, & grandis error est, imagines vel æquiparare, vel præferre Scripturæ & verbo Dei, sicut in Papatu, vox Scripturæ, quæ quidem intelligi possit, conticescit, & interim omnes anguli repletur imaginibus, quæ plus perhibentur homines mouere, quam verbum Dei. Hæc necessario simul sunt taxanda, quando de historico imaginum vsu disputatur.

Historicus vsus imaginum quomodo considerandus.

II. Iesuvvitæ manifeste se declarant, cur de imaginibus dimicet, vt scilicet in publicis supplicationibus populi Christiani deuotione circumferantur cereis accensis, flexis in terrâ poplitibus, preces ante eos fundatur, vt auro, gemmis & aliis id genus clenodiis exornentur. Hæc sunt Iesuvvitæ verba, fol. 45. Et fol. 68. Circumferimus statuas, existimantes, hinc Sanctis non nihil honoris accedere, non. n. sumus nescij, quantû honoris Ciceroni accreuerit ad Iouis puluinaria processisse. Testamur his ceremoniis nos inuocare Sanctorum præsidia, vt nobis apud Deum suis orationibus operiuerent virtutibus fulserunt, nobis quoque apud Deum precibus, verum fidei lumen & charitatis ignem impetrent. Et adiungunt exemplum ex Antonino: Gregorium imaginem Mariæ summa populi Romani veneratione ad sedandam pestem circumtulisse, quando & de coelis Angeli veluti gratulabundi hymnum illum, Regina coeli lætare, cum multorum stupore decantarât. Nihil addo de meo, sed tatum Iesuvvitarum verba recito. Fol. 65. citant hæc verba, Historias imaginum honoro & palam adoro. Fol. 66. Concilium vult pari honore

De circumferantur & ornatum imaginum.

Lumina ut Iesuvvitæ imaginibus accendat.

Iesuvvitæ Gregorio magno aduersantur.

Christi imaginem, cum sacris Euangeliorum libris adorandam esse. Atqui Gregorius etiam li. 9. epistol. 9. imaginum adorationem seuerè prohibuit.

Benedictio Pontificia ligni crucis

Ascribã huc, vt lector Iesuvvitas rectius intelligat, ex Pontificali quædam. Lignũ crucis inter cetera his verbis benedicitur; Rogamus te semper, ne Deus, vt digneris benedicere hoc lignũ crucis, vt omnibus hic genu flectentibus, ac tuę maiestatis supplicantibus, cordis compunctio & admissio concedatur remissio. Item, sanctificetur illud lignũ crucis, in nomine Patris & Filij & Spiritus sancti, vt orantes inclinantesque se propter Deum ante istam crucem, inueniant corporis & animę sanitatem. Itẽ, digneris benedicere hoc lignũ crucis, sit remedium salutare generi humano, sit soliditas fidei, bonorum operum profectus, & redemptionis animarum tutela contra sæua iacula inimicorum.

Benedictio imaginis beatę virginis Marię

Benedictio imaginis beatę virginis. Sanctifica Domine hanc formulam beatę virginis, vt tuis fidelibus salutaris auxiliij opem ferat, tonitrua aut fulmina inualuerint nocetia celerius expellatur, pluuia quoque inundatio, aut ciuiliũ bellorũ commotio seu paganorum deuastatio, ad præsentiam eius circumprimantur, &c. *Benedictio imaginis Iohannis Evangelistę.* Præstat vt omnes illam cum reuerentia intuentes, precesque coram illa fundentes, pro quacunque necessitate orauerint, exaudiantur: sit hęc imago Demonum sancta expulsio, Angelorum uocatio, fidelium protectio, eiusque in hoc loco potenter vigeat intercessio. Hinc lector potest rectè sine iudicare de imaginibus Pontificiorum, cum de illis tantoperè dimicent.

Benedictio imaginis Iohannis Evangelistę

III. Obserua quæso, quæ Iesuvvitate annotent de origine imaginum, fol. 59. citant Eusebij verba de statua, quam muliercula illa *εισεποίησα* Christo posuit. Sed Eusebius narrationem illam ita concludit. Vi-

De imaginum origine sententia Iesuvvitarũ

dit. Vi-

dit. Vidimus antiquas Apostolorum & Christi imagines a quibusdam conseruari, quod mihi videtur ex gentili consuetudine indifferēter obseruatum. Insignia enim veterū reseruari ad posterorum memoriam, illorum honoris, horū amoris indicium est. Eusebij verba magis sunt significantia veteribus: *ὡς εἰκὸς ἀπαρὸν ἰδῆναι τὸν χρόνον*, Ethnica consuetudine ad hunc modum honorare consuetis. Audis lector imaginum originem ex gentili consuetudine in Ecclesiam fluxisse, fol. 55. Citant hæc verba Nicephori: Sicut quondam gentilium naues certorum quorundam Deorum insignia gerebant, Itā Christianorum quoque naues patronorum suorum imagines præferre consueuerunt. Audis ne lector præclaram rationem?

III. Testimonia de cultu illo suo imaginū corradunt ex Athanasij quadam historia, de miraculis imaginis crucis, quam supposititiam esse, ipsi Pontificij scriptores agnoscunt & fatentur. Citant Simonem metaphrasten, Michaelē Syngelum, Theophanem & alios, obscuro, ignoti & incerti nominis autores quia melioribus autorib⁹ res illa forsā digna non est. Sed producunt conciliū secundum Nicænum œcumenicum. Ego vero hoc tantum respondeo, quod Albertus Pighius, acerrimus alias Pontificiæ turpitudinis patronus, offensus nimis magna impudentia mendaciorum huius concilij, noluit agnoscere pro genuina editione, quæ Coloniæ edita est. Et possem multa palpabiliter falsa inde citare, si hoc mei nunc propositi esset. Nec vsq; adeo rudes sumus historiarum, vt ignoremus, quæ Concilia iisdem temporibus opposita fuerūt huic pseudosynodo (ita enim in annalibus vocatur) de qua tantopere gloriantur Iesuvvitiæ.

V. Annotabo & hoc quod fol. 58. recitant hanc obiectionem, Deus nō est homo qui humanis mo-

Quibus testimonis abertur ut cultum imaginū stabiliant.

Pighius conciliū 2. Nicenū improbat

De Dei
culm blas
phema
Iesuita-
rum sen-
tentia.

ribus gaudeat coli, sed Spiritus est, & qui eum adorât, in Spiritu & veritate oportet adorare. Audi vero quomodo respondeant. Deus quidem est Spiritus, nos vero homines: Ideo à nobis, vt ab hominibus honore vult affici. vult itaque, vt eum omnino modum in ipso colendo seruemus, quem apud nos homines arbitramur esse maximum. Notabis hoc lector, Deum secundum Iesuvvitas non esse iuxta præscriptum verbi sui colendū: sed iuxta eū omnino modū, quē apud nos homines arbitramur esse maximū. Expungatur iam ex vereri & ex nouo Testamento sentētia illa, Frustra colūt mandatis hominū. Et quomodo Paulus qui *in Actibus* manifeste dānat, à Iesuvvitarum acumine defendet? Peto vt æquus lector hoc bene obseruet.

DE COELIBATV.

Iesuita-
rū dogma
ta vnde
hausta.

Ecce tantum annotabo honestas, castas & pudicas phrasas, dignas virginitate Iesuvvitarum. Vnde colligi poterit illos non male diuinasse de etymologia appellationis huius sectæ, qui per *æd. 1577* eas Epicuri de grege porcos.

Norunt Paulum loqui sine exceptione: Qui non continet, matrimonium in Domino cōtrahat: melius est enim nubere, quam vri. Sciunt quid *Cyprianus* libr. 1. Epist. 11. scripserit, quid *Augustinus* etiam (sicut citat Gratianus, dist. 27.) iudicauerit de nuptiis illorum, qui cœlibatum vouerunt, si continere non possunt. Sed audi pudicum Iesuvvitarum os. Dicunt enim fol. 71. hac doctrina impudicitie ianuam aperiri, ac animis libidinis fruges administrari. Et fol. 76. contendunt legitimas nuptias illorum, qui cœlibatum vouerunt, & cōficiere.

Blasphemā
Iesuvvitarum
aduersus
coniugiu
licitum &
honorabile.

tinere non possunt, appellandas esse concitatum
 fornicationem, adulterium, incestum, summum
 nefas ac sacrilegium. Fol. 77. eos qui coelibatum
 vouerunt & donum continentiae non habent, si
 in Domino contrahant, dicunt foedis libidinibus
 operam dare. Item, obscœnis voluptatibus inhi-
 re & inuolui. Ne mireris lector Iesuvvitas ita lo-
 qui de legitimo matrimonio: loquuntur enim iux-
 ta morem suum in constructione transitiva. Vo-
 lunt enim probare se esse Suitas. Et potuissent ea-
 dem opera adiciere flagitiosam illam vocem, qua
 ante annos aliquot Coloniensis quidam in publi-
 co scripto vsus est. Tollerabilius scilicet & melius
 esse vnum Sacerdotem, si continere non possit, ha-
 bere centum concubinas seu prostibula, successi-
 ue tamen, quam vnam legitimam vxorem. Vnum
 tantum addam, quod Iesuvvita cum reliquis Pon-
 tificiis clamitant, In Græca Ecclesia coniugatum
 quidem posse Sacerdotem fieri, nunquam tamen
 in Græca Ecclesia Sacerdotem vxorem ducere.
 Sed oppono narrationem Erasmi, qui in Apologia
 aduersus Parisienses scribit, se Venetiis apud Græ-
 cos vidisse Sacerdotem, post susceptum ordinem
 ducere vxorem, sed vnicam ac virginem. VVolf-
 gangus Musculus recitat Anno 1549. Græcos quos-
 dam adfuisse Vuormatiæ & confirmasse, Diacono
 in Græca Ecclesia licere, etiam postquam electus
 est, vt virginem ducat vxorem. Etiam eum, qui in
 Sacerdotem ordinatus est, posse vxorem ducere, si
 id faciat *capitulum 7. Ieronimus*: sed si postquam sacrificauerit
 hoc fecerit, à sacerdotio remouetur. Narrarunt
 itaque, Sacerdotes statim post ordinationem, prius-
 quam sacrificent, matrimonium contrahere. Con-
 sideret lector exempla, quæ extant apud Sozomen.
 libro. 5. capite 11. & apud Socratem libro. 2. capite
 vltimo. Hac ideo recito, quia scio Pontificios

Iesuvvita
 Epicuri
 de grege
 porci.

Vox flagi-
 tiosa im-
 puri So-
 phista.

De coniu-
 gio Sacer-
 dotum
 Græcorum.

ferio triumphare, quando asseuerant; ne in Græca quidem Ecclesia Sacerdotem post susceptum ordinem posse vxorem ducere. Et eo magis gloriantur, quâdo aliquid ex Græca Ecclesia possunt prætere, quia vident vota cœlibatus in ministris, exemplo Græcæ Ecclesiæ iugulari. Sed vt ad finem aliquando nostra hæc decurrat annotatio, arbitror me Iesuvvitis facturum rem non ingratham, si eadem ratione, sicut ipsi in exordio iudicium ex scriptura sacra, procul à sua religione remouerunt: ita ego loco conclusionis ponam illa axiomata, quibus Iesuvvita conantur suæ doctrinæ conciliare autoritatem prætoriam, & eâ collocare extra examen regulæ & normæ verbi Dei, vt extra omnem controuersiam valeat, quia ipsi dixerunt. Ita enim Iesuvvitarum religio vndique & à fronte & à tergo bene erit munita contra gladium Spiritus, quod est verbum Dei.

A X I O M A T A I E S V .

usiarum.

Quatuor
præcipua
Iesuvvita-
rû axio-
mata.

Quatuor autem sunt axiomata, quæ in cœsura Iesuvvitarum sunt huc illuc dispersa. Ego vero illa colligam hoc loco, vt tanquam triarij claudant extrema exercitus, si forsân, quod verendum est, in testimoniis, argumentis & rationibus, non satis esset subsidij.

Traditiones non scriptas quæ ex Scriptura probari non possunt, habere ra-

I. DE TRADITIONIBVS disputant folio 200.
Ea, quæ sub titulo & prætextu traditionum Ecclesiæ obtruduntur, licet ex Scriptura probari nō possint, habere tamen parem autoritatem, & eadem fidem esse credenda, sicut illa, quæ manifesta habent in Scriptura testimonia. Quia vero ex nullo scripto cuius certa & indubitata sit authoritas, probari

bari potest, quæ traditiones vere sint Apostolicæ, inuentum est hoc artificium. Nunc post tot Concilia, non esse disputandum de traditionibus, sed simpliciter credendum, sine vlla probatione, quod sint vere Apostolicæ, licet manifeste pugnēt cum scriptura. In Concilio Tridentino, Clodix Fossæ Episcopus significauit sibi displicere decretum illud, in quo scriptum erat: Traditiones pari pietatis affectu, & reuerentia suscipi, atque asseruari debere, quo scriptum Euangelium. Sed mox per legatos Pontificis ē concilio pulsus fuit. Et Hofius ad traditiones accommodat sententiā Platonis i. de Legibus, vna hæc præclarissima lex erit, quæ iubeat, ne quis iuniorum quarere audeat, recte ne an secus leges se habeant: sed vno omnium ore, vnaque voce, tanquā à Diis positas concedi præcipiat, nec vllō modo, aliter pati quicquā à iunioribus cogitari: Senē autē, si quid excogitarit, principibus & æqualibus, nemine iuuenū audiēte debere referre. Hoc est vnum valde bonum axioma, vt primū tollatur regula Pauli, Omnia probate, & eius quod bonū fuerit tenaces estote. Deinde quicquid est errorum & superstitionum, quod ex scriptura nullo apice potest probari, si obiiciatur etiam, quod cū scriptura pugnet, vt prætorio hoc axioma ratificetur (Traditio est) Et addatur Aristotelis regula, Contra negantem principia, non est disputandum.

SECUNDVM axioma est de Ecclesia, folio 127. Ecclesiam Romanorum Pontificum perpetuam successiōnem apertum iudicium esse Ecclesiæ Catholicæ & fidei Apostolicæ, fol. 240. Penes Ecclesiam est, quædam etiam in sacris literis expressa commutandi autoritas, nonnulla instituendi par facultas. Ac proinde, non minor illi, quam expresso Dei verbo vindicanda est autoritas: hæc Iesuvvitæ. Et quid tandem est, quod hoc axioma non possit absque

omni negotio probari?

Curam re-
ligionis
Pontifici
& eius af-
fectis ef-
se comit-
tendam.

TERTIUM axioma est, Magistratus politicus plane non debet curare, qualis doctrina proponatur: sed hoc relegandum est ad solos Sacerdotes. Magistratus vero officium, hoc tantum est, (quo ad religionis negotium) ut in eos, quos Pontifices pœna percellendos putant, animaduertat. Imo etiam si magistratus animaduertat quosdã errores & abusus in rebus Ecclesiasticis irrepsisse, nõ tamen illi licet, ne legitime quidem per pios ministros verã reformationẽ, iuxta canonẽ verbi Dei, instituere. Sed Sacerdotes benigne admoneantur: quod si admonitionibus nihil efficitur, & summus est aliquis in Ecclesia præsul, ei deferendum est id negotij. Ita illi in *articulo 12*: Hęc est fortis munitione contra gladium Spiritus, ut etiam si totius mundi iustissimæ querelæ testentur & videant, Papã multa millia animarum ad infernum præcipitare: nemo tamen auit dicere, quid facis, iuxta c. *Si Papa*.

Pontifici
doctrina
aduersa-
rios ferro
aut igne
e medio
tollendos

POSTREMO si quis doctrinam Pontificiam aminet ad regulam verbi Dei, & videns eã dissentire, si cõtradixerit, ferro aut igne e medio sustollatur, ita enim pax & tranquillitas poterit conseruari. Et dicunt folio 136, Si Lutherus ante annos 40, ferro & igni sublat^o fuisset, aut alij e medio sustollerentur, ita demum exoptata Ecclesiæ pax restitueretur. Hęc igitur est topica Iesuvitarum, quæ cõplectitur duas fortissimas maximas. Prior est, ferrum transiens animam, Altera est ignis consumens. Sed hæc epicheremata (sicut Hieronymus loquitur) non ex Dialecticorũ scholis, sed ex carnificum officinis petita sunt. Quam breui igitur compedio, & quam facili labore Pontificij possunt doctrinã suam defendere, ut non mirum sit, ociosos istos vêtres nihil literarũ discere, verentur enim id quod scriptum est, Litera occidit. Et frustra Iesuvitar, quasi

Carnificum
epi here-
mata.

quasi postliminio in Pontificiam Ecclesiam reducunt laborem legendi, scribendi, disputandi. Tumor enim & compendiosior est hæc via, quando ex scriptura aliquid probare non possunt, vt dicant:

I. Esse traditionem. Et quando hoc ipsum probari non possit, sufficit simplex asseueratio.

II. Ecclesiam, hoc est Romanum Pontificem cū suis, ita statuisse & illi non minor, quam expresso verbo Dei debetur autoritas.

III. Seculares non debent inquirere, rectene an secus se habeant, quæ proponuntur: sed humiles osculentur posteriora capituli. *Si Papa.*

III. Eruditi si contradixerint, statim ferro aut igni è medio tollantur. Ad has probationes non est opus multis regulis consequentiarum. Et ipsi Iesuvitarum, post laboriosas disputationes, tandem tamen coguntur ad hæc axiomata confugere.

HÆC SVNT PRÆCIPVA CAPITA Operis e
pilogus.
Theologiæ Iesuvitarum, quæ quidem in censura illa Coloniensi animadvertere potui, quæ ideo collecta in hunc ordinem redegi, vt quia sectæ Iesuvitarum nomen coepit iam esse celebre, lectori etiam Theologia ipsorum non esset ignota. Si quæ alia habent mysteria adhuc abscondita, sicut Aristoteles quædam habuit *ἐξωτεια* quædã *ἀπραματινα*, illa dies reuelabit, & non deerunt, qui appendicæ vel supplementum Theologiæ Iesuvitarum conscribant. Filium Dei dominum nostrum Iesum Christum oro, vt sanctissimi sui nominis gloriam à Sectæ illius contumeliis vindicet. Amen.

 ASSERTIO VETERIS
 AC VERI CHRISTIANIS-
 mi aduersus nouum & fictum Je-
 suuitismum seu socie-
 tem Iesu.

AVTHORE P. BOQVINO BITVRIGO.

VI Ecclesie Christi tantisper dum
 in hoc mundo peregrinatur cōditio-
 nem & statum acriente consideranti-
 cursum etiam atque progressum e-
 ius diligēter obseruati, facile intel-
 ligūt qua vere & apte nauis in medio comoti maris
 ac variis vētis agitata, multisq; tēpestatib⁹ quarū
 altera alterā excipit, concussa & vulgo cōparetur: &
 quā recte quoq; a plerisq; militās Ecclesia nomine-
 tur. Est enim perinde atque exercitus qui sēper in-
 castris agit, assidē que ab hoste obsidetur, idēdem
 etiā impetitur, ac nouis subinde stratagematis &
 insultibus exercetur. Nunquam enim fruitur fir-
 ma pace, imo ne tutis quidē inducis: sed si qua esse
 videantur, etiā hæ insidiarum sunt plena. Si quidē
 perēnis ille hostis Christi quiescit nūquā, nunquam
 fatigatur, nunquā illi dignitatē, gloriā atque impe-
 riū non inuidet: piorū vero viua atque saluti nū-
 quā nō insidiatur: neque ipsorum vnquam satiatur
 sanguine. Et si nōnihil de cōtentionis impetu aliquā-
 do remittere videatur, idē tamen perpetuo manet,
 nihil vel de odio vel nocendī studio remittēs. Ita-
 que novos emissarios, subinde aduersus castra Chri-

si excitat: & nouis armis atque nouis dolis instru-
ebus emittit. Et quod magis mirandum, iam inde ab
inuo iste hostis & mirus artifex, astute petiuit ex
ipso Ecclesia, inu quasique visceribus, per quos re-
gnum Christi, hoc est, ipsam Ecclesia sub veritatis,
pietatisq; pra & exin turbaret, cocuteret, euertereque
rentaret. Id quod antiquitatis studiosi, Ecclesiasti-
carumq; historiaru periti non ignorant. Sed & no-
stra etas laculentis testimoniis & exēplis sic abun-
dat, ut nihil sit quod desiderari possit, nisi ut ad i-
staru rerum diligentem considerationē animos con-
uertamus. Neq; vero cuiquam miru videri debet,
quod tam saepe tamq; sedulo optimus dux Christus
suos ad continentē vigilantia adhortetur. in primis
vero eos quorum est excubias agere, & de multi-
tudinis salute cura gerere. Ad hoc studium acuere
excitareque ipsos debet, ipsius etiam ducis assidua
praesentia, & continuu praesidium. Vt. n. nunqua is
abest, ita nunquam vel dormit vel cessat. Est etiam
multo & propior & potentior ad praestanda in ipsu
fidentibus promissam salute qua hostis ille ad eam
interuertendam. Quare si quid hac in parte deest
is qui sub eius signis militanti, in ipsis culpa haeret
tota, neque est quod quicquam accusent, nisi suam
iporum vel perfidiam vel ignavia. Pudentum sa-
ne est & graui supplicio dignum, hac in re vinci,
aduersarioque cedere. Quid enim indignius esse
potest, quam plus study, diligentia & laboris impen-
di in mendacio asserendo, qua in veritate defende-
nda, in impietate stabilienda, quam in pietate asse-
renda: in exinio alteri procurando, quam in propria
salute tuenda? Diligentia atque fidei qua Christo
ista in parte praestare debent, cum omnes qui ipsi

dēdere nomē, tum qui docentium personā sustinet,
 exempla habemus plurima & vetusta & recentia.
 Vt illa plerique nesciant facile credo, hæc vero a-
 liquos ignorare adduci nō possum ut creda. Adhuc
 enim in omnium prope versantur oculis. Quis nescit
 cum ante annos aliquot Evangelica lux singu-
 lari Di beneficio orbi restitueretur, statim atque
 apparere tenēsque radios proferre illa capis, pro-
 disse simul aliquot Satana & Antichristi admi-
 nistros, qui nocturnarum & vespertilionū instar affue-
 ri tenebris, ne illa radios spargeret suos prohibentes
 & micantes tā scintillas extinguere quibus poterat
 modis ac viribus conatos fuisse? At, contra plurimā
 pietate ac doctrina præstantes viri zelo gloriæ Chri-
 sti accensi, veritatis amore impulsī, & studio sua a-
 lienæque salutis permoti, nefandis illorum conati-
 bus se fortiter ac cōstāter opposuere: sicque obiecta
 tela vi ac virtute perfringere sua, ut hostibus quā-
 tumvis multis, potentibus & perrenacibus, inuictis,
 atque reclamantibus celestis illa lux emergeret, &
 longe ac late radios diffuderet suos: ut hic dies iu-
 stificatur. Isti ergo fideles serui Christi imitati ar-
 dorē atque industriā vererū Iudæorum, quos histo-
 ria Nehemie uniuersæ posteritati ad imitationem
 proposuit, sic ipsis se opponenti in impetum una
 represserunt manu, ut altera exedificare templum
 hoc est, colligere Christo Ecclesiā, nō cessarint. At-
 que indefessis ipsorū laboribus inuictæque cōstātia
 sic adsunt, fauit, benedixit optimus ille pater, ut a-
 etum esse de suo imperio hostis credidisse videatur.
 Quare quod in subitis casibus & extremis pericu-
 lis fieri assolet, subito nouum instruxit præsidium:

quod in primariam sui regni arcem clam induxit. Adeo enim concussa, adeoque labefactata erat, ut ea ruinam minari ille animaduertere: verum dum nos qui in sanctorum illorum virorum locum ac sedem successimus, inter nos miserè cōtendimus (calciamentis quibusdam ac mordacibus nonas subinde rixas & turbas cientibus) novi istius presidij, acie, vigilantia, opera, suam illam arcem sic paucis annis restituit hostis, ut appareat totam Antichristianisni cateruam in magnam venisse spem pristinæ auctoritatis, dignitatis ac potentie breui recuperande. Persuasum autem est mihi, tanti istius mali non modo auctores, fautores ac patronos, verum etiā omnes qui occasionem præbent, quocūque id faciant titulo aut prætextu, daturos tandem esse pœnas iustissimo iudici Deo, atque regni Filii sui assertori ac vindici acerrimo. Quia vero persuasum quoque habeo, futurum ut idem rationem repositat ab omnibus quibus talenta credit sua, quantulacūque ea sint, me neque à culpa neque à pœna exemptūiri existimaui, si quod sentio mihi esse commissum, quantumlibet tenue sit, per meū aut ignamiam detrectarē conferre, ad depellendū m probrū, cum certa & evidenti Ecclesie pernicie comunētū, quod Christo per nouitū istud Satana agmē inferri video. Cū enim pro nostris foribus stent isti satrapæ, propugnaculāq; exadificent, illatis sui ducis signis in vicinas scholas atque ecclesias, si diutius dissimulamus, an nō causam Christi atque Ecclesie prædites ac sciētes prodere, veritatēque Dei (quā in mendacium ab istis comutari audimus atque videmus) iniuste detinere merito iudicabimur? Ceterū de satanica istius foetura, quæ à JESU nomē non

minus insolēter, quā noue sibi finxit, & usurpauit, prima origine, hoc est, genuino eius parente, & quo loco atque tempore primū apparuerit, quantum nuper sit nata, varia tamen tradita esse video: verū in istis vel perquirēdis, vel excutiēdis mihi minime laborandū esse existimauit. Hominis esse inuentum satis cōstat. Et si mea ista de re sententia, semel sit dicenda, expediam paucis. Si verū est Magni illius Basilij iudiciū, ex similitudine in filius apparet, parētes dignosci, & si obseruantia erga parētes atque obedientia, germani liberi ab adulterinis discerni solēt, non potest noua hæc proles veros progeneros habere alios, quā Romanū Antichristū, & Babilonicū scortum. Id enim & similitudo qua inter ipsos est, & obseruantia qua illi os columnarissime confirmant. Consilium in presentia meū est, huic monstro laruam, tum ex appellatione, quā sibi arroganter sumpsit, tum ex re, quā speciosus ille titulus præ se fert, conficillā, detrahere. Doctrinā quā noui isti Magistri tenentur attingā tantū, quantum finit, aut etiam flagitat meū institutū. Eā ex professo refellere non suscipio hoc tēpore: qui sciā eandem esse cū Pontificia: quæ iam satis est profligata. Deinde hanc etiam nominatim quidā ex nostris non leuiter neque infeliciter excusserunt. Modestiam promitto quantam argumenti ratio ferre potest. Errores reprehendere, vitia que insectari veritatis atque virtutis amor cogit. Cauillandi uero nedum calumniandi studiū quisquis est pietatis amans, odit, detestatur, fugit. Fidem præstabo summam. A lectoribus uicissim peto, ut secum afferant amorem ac studium veritatis, cum pietate & sua salutis desiderio coniunctum.

CAPVT I.

Non leuiter eos peccare qui nomina sibi minime conuenientia in religionis rebus sumunt.

NON minus verbo & sermone quam re & facto à nobis peccari sacrae literæ luculenter docent, & experientia ipsa euidenter confirmat. Proinde non verborum minus quam rerum ratione esse habendam, iis præsertim quibus religio est curæ & cordi, qui sana sunt mente facile fatebuntur. Id quod etiam suadet quæ est inter voces & res, quæ illæ significant, affinitas atque coniunctio (voci enim vsus in significando situm esse constat) quæ tanta est vt in differendo pro rebus, vt ille ait, earum nominibus vtamur, atque eam ob causam voces illæ prudentium iudicio, habentur optimæ & aptissimæ quæ res quam significantissime expriment, easque animo audientis repræsentant, sicuti speculum sibi obiecti vultus imaginem, intuentis subiicit oculis. Inde facile intelligitur candidi religiosique animi esse, non modo fœdum, purum, seu corruptum sermonem, sed etiam ambiguum, obscurum, ineptum aut parientem offensionem, adeoque non afferentem audienti gratiam, & vti loquitur Apostolus, ædificationem, sedulo vitare. Nam cum nulla vitæ nostræ

Non verborum minus quam rerum ratio est habenda.

Eph. 4. 29

Col. 4. 6.

Lingua
Spiritus
sancti.Verborū
licentia
hæreticis
familia-
ris.

pars religione vacare debeat, sed in eam cōfenti-
re mentem, manum & linguam oporteat, qui ex
imbutus est animus verborum non minus quam
rerum habebit delectū: dabitque operam vt quod
bene sentit, bonis ac sale conditis (vt cum Apo-
stolo rursū loquar) apertisque verbis exponat. vt
breue faciam, quia ita affectus animus, vt errare
aut labi, sic etiam quanquam fallere turpe esse pu-
tat in primis videbit, vt quæcunque ad religionē
pertinent, verbis proponat dicatque religiosus.
Quam ad rem cōpendiosissimam certissimamque
viam esse existimo vtī ipsius Spiritus sancti lingua
(sic enim quibusdā loqui placet) hoc est, vt ver-
bis quibus vsi sunt Prophetae & Apostoli Spiritus
sancti organa. Quis enim dubitare potest cele-
stem hunc Magistrum qui diuina mysteria illis
suggessit, simul etiam verba suggessisse tantis
mysteriis explicandis apta, & ad auditorum hoc
est hominum captum maxime accommodata? Pru-
dentissime itaque *Augustinus*, meo iudicio, lib. 10.
de Ciuit. Dei, cap. 23. ista de re sic scripsit. Liberis
verbis loquuntur Philosophi, nec in rebus ad in-
telligendum difficillimis offensionē religiosarum
aurium pertimescunt. Nobis autem ad certam re-
gulam loqui fas est, ne verborum licentia etiam
de rebus quæ his significantur impiam gignat o-
pinionem. Ex doctissimi sanctissimique viri sen-
tentia intelligimus pios minime decere pro arbi-
trio & sensu carnis de rebus ad pietatem perti-
nentibus loqui, sed quasi ex religione ac pietate
certo verborum genere esse vtendum. Ante Au-
gustini tempora huius generis verborum licen-
tiam, in Valentianis hæreticis, Irenæum opti-
mum authorem legimus merito reprehēdisse. Ita
enim nos formatos esse vult Spiritus sanctus, vt
nihil nisi ex ipsius præscripto vel sentiamus, vel
faciamus,

faciamus, vel loquamur, Animi autem sic ad pietatem compositi & comparati vt nihil non religiose instituire velit, exempla quidem plurima nobis exhibet historia sacra, sed ad nostrum institutum propius pertinet quod Moses multis locis tradit de sancto piorum studio, in nominibus iam inde ab initio ipsis hominibus imponēdis. Videre istuc licet præsertim ex rationibus quæ singulis prope nominibus attextuntur, nihil ipsos tentasse etiam in ea re, quæ non adeo magni esse momenti videri potest, ex carnis libidine, sed præcūte metu Dei, ipsiusque spiritu omnia velut dictante peregisse: id quod attente considerari velim, ne quis susque deque habeat, & ad pietatem nihil id pertinere putet. Sed & Deum ipsum quibusdam quos ad res delegerat magnas, nomina vel imposuisse vel mutasse is ipse scriptor, vti & alij nonnulli testantur. Idem etiam à Christo factum esse Evangelica historia diligenter, & id quidem non abs re, commemorat. Certe aut nulla aut leuia esse quæ tā sedulo inculcantur à diuinis istis scriptoribus nunquam in animum suū induci parietur, qui diuino metu est præditus. Neque vero est quod quisquam dicat id factum esse in paucis quibusdam hominibus, seu gradibus quos Deus sapienti suo consilio delegit & instituit, tū ad docendos, tum ad regendos cæteros, arque ad *εὐταξίαν* (qua nihil vel vtilius, vel honestius cogitari potest) in sua Ecclesia constituendam, obseruatum esse legimus. Inde profecto est quod alios Apostolos, vt de veteris populi forma nihil dicam, Euangelistas alios, alios Prophetas, Episcopos, Pastores, Doctores, Presbyteros, Diaconos & esse & dici voluit. Quos titulos neque inanes neque temere aut inuentos aut impositos esse constat. Nam ipsorum nune-

Vide Iterum Genesios.

Pij qua religione nomina liberis suis imposuerunt

Deus nomina imponit & mutat.

Eph. 4.12

Sacramē-
torum vi-
sibilia
symbola

Quod in
politia
non licet
in Eccle-
sia nō to-
lerandum
est.

rum functionum rationem, his contineri, qui non vident digni sunt qui nihil videant. Evidenter enim admonetur ij quibus credita sunt ea munera, quid sui sit officij, quidve cæteris debeant, denique quid alios ab his petere ac expectare conueniat, & quo eos loco habere deceat. Vna in voce omnia hæc includi tam est clarum, vt quisquis quid voces illæ novent, nouit: istud etiam facile animaduertat. Neque meo iudicio fuerit alienū in istis titulis cognoscere quædam sapientiæ vestigia, qualia apparent in sacramentorum visibilibus symbolis: quæ sapientissime delecta & instituta esse, apud omnes qui sana sunt mente, est in confesso. Norunt enim qui in istis mysterijs sunt recte instituti Deum per ea symbola velut verba visibilia, vti *Augustinus* appellare solet, alloqui eos qui oculos habent cernentes, atque hac etiam ratione eos docere, qui dociles sunt. Sicuti ergo hisce sacramentorū signis suæ singulis insunt aptæ & conuenientes diuinæ institutioni significationes ita & titulis illis suarum admonentur partium, qui ad eas functiones deliguntur & cooptantur. Quare vt in Sacramentis, qui quid symbola sibi velint non intelligunt, cum sua pernicie, velut sacrilegi ea sumunt: sic qui istorum ordinum titulos usurpant, seque illis ornant, nec tamen quæ his notantur præstant, vt diuinarum rerum iniusti usurpatores, haud dubiè Deo tantæ impietatis vltoris suo tempore dignas dabunt pœnas. Dicam mihi quæso belli isti homines, qui non minus imprudenter aut etiam impudenter quam audacter titulos pro arbitrio fingunt & sibi sumunt, si quispiam in Repub. bene cõstituta supremi Magistratus, vti Regium aut aliud eiusdem generis aliud quod sibi ascisceret nomen aut ad aliam aliquam dignitatem pertinentem titulum assumeret, an non

non is (nisi forte ab omnibus pro fatuo iam habetur) inuasisse Magistratum diceretur læsæque maiestatis reus pronunciaretur? Quod, si in ciuili societate hac ratione peccatur, neque id licet impune facere, cur in Ecclesia Christi licebit? Religio profecto non minus ipsis etiam nominibus & verbis violatur. Atque ut hoc velut *παρεπρον* addam qui inter profanos Philosophos sapientissimi fuisse creduntur, scriptum reliquerunt, non esse quorumuis rebus nomina imponere: & sapientissimū eū fuisse, qui principio nomina adinuenit, & rebus imposuit: quorū sententiam non obscure confirmat quod Moses Genes. ca. 2. v. 19. narrat Adamū ad imaginem Dei conditum, cunctis animantibus diuino iussu nomina imposuisse. Non desunt qui quoque scribant, nō parui referre, Reique publicæ etiam interesse, quale cuique nomen imponatur. Hæc, quæ strictim indicare volui nō explicare, qui expendere voluerit, statuet vti confido, neque religiosi neque sapientis hominis esse, aut nomen aut cognomentum rei non conueniens, pro arbitrio fingere, & publice vsurpare.

Plato in
Crat. &
alibi.

Filio Dei in carne manifestato nomen Iesus, & titulum Christus mandato patris fuisse attributum.

CAPVT II.

Vemadmodum Christus, teste auctore epist. ad Hebr. cap. 5. nequaquam sibi asciuit pontificium munus, ita ex Euangelica historia cognoscitur, ipsum neque nomen Iesus, neque titulum Christi, sibi vsurpasse: verū æterni Patris decreto, & expresso mandato iis ornatū fuisse. Ad nomē Iesu

Cap. i. &
2.

Iosue ty-
pus Iesu.

Zach. 3.

Iesu no-
men soli
Christo
propriū.

Christus.

quod attinet, & Matthæus & Lucas luculentissi-
 tes sunt, Angeli præscripto ipsi fuisse attributan-
 & ne id aut fortuitum aut alienum cuiquam vici-
 ri posset, disertis verbis à cælesti illo nuncio in-
 stitissima ratio adiecta fuit. Ipse, inquit, seruaabit
 pulum suum a peccatis eorū, hoc est, nomini huius
 res ipsa respondebit: ne quis inane figmentur
 se arbitretur. De nominis seu origine seu e-
 logia in præsentia dilceptare nolo. In ratio-
 Angelus protulit quid nā est vel ambiguū vel ob-
 scurū? Quid etiam incommodi habet si dicamus ill-
 lum Moysi successorem, populi ducem, et est, cui
 ipsum in Palestinam deduxit, huius veri seruatis
 non minus nomine, quam officio typum gerisse.
 Quid verat etiam quo minus idem & seruamus
 & dicamus de sacerdote illo magno Iosue, ei filio?
 Nam hoc nomen vetustissimis patribus minime
 ignotū fuisse scribit Eusebius. Quid multis opus
 Aeterni Patris decretum per cœlestem nuncium
 patefactum Mariæ matri, & patris locum diuino
 consilio tenenti Iosepho, per quos illud impletum
 fuisse nominatim testatur Lucas, sicuti etiā de Io-
 hāne præcuratore, piis omnibus sufficere, satisfacere
 réque debet. Rem vero eo nomine notatam, sic illi
 filio Dei propriam esse vt in alium vllum ne par-
 ticularia quidem eius minima sine atroci sacrilegio
 trāsferrī possit, postea, vt spero, euidentissime de-
 monstrabitur. Ad titulum autē CHRISTVS quo
 attinet, ipsum quoque eidem, auctoritate eadem
 fuisse attributū vno consensu scripta & Propheti-
 ca & Apostolica testificantur. Quæ enim de Messia
 illa prædixerant & promiserant, hæc præfita esse
 isto exhibito passim docēt. Hæc vero cum sint no-
 tissima, quid attinet ea commemorare? Dicam tē-
 tum pauca quæ ad instituti mei pleniorē explica-
 tionem facere mihi videntur. Primum quidē, quo
 nome

nomen Iesu est filij Dei in carne manifestati, propria appellatio: vti vox Iohānes proprium est precursoris nomen. Nam ex Luca constat vtrūque nomen mandato Dei & Angeli monitu, vtrique fuisse impositum. At vocabulum Christus, titulus est dignitatis, officij notans sicuti vocabula Prophetæ, Præcursor, Baptista, notant Iohanni impositum à Deo munus. Id quod, vt obseruatione non indignum, est ab eruditis piisque patribus persæpe annotatum. *Tertullianus* vt cæteros prætereâ, aduersus Praxeam scribit: vocem CHRISTVS appellationem potius esse quam nomen, remque notare nomini accidentem. Deinde sciendum etiam est titulum istum ante aduentum filii Dei in carnem alijs plerisque citra vllam dubitationem fuisse attributum quatenus isti typum huius gerebant, in aliqua officij ipsius parte. Ea ratione Moses, Aarō, David, Prophetæ, Christi olim appellati fuere, singulari tamen ratione hic, vtpote omnium caput, fons, & scopus, isto titulo est à Patre ornatus. De Iesu nomine nonnulli non indocti dubitant: & contendunt non modo rem nomine significatam huic natura filio Dei vnico esse prorsus propriam, veram etiam ipsum nomen. Et licet non adeo magni momenti esse hæc controuersia videri possit: facit tamen ad amplificandam impietatem eorum qui etiam post patefactum hoc mysterium, & clarissime reuelatum Patris consilium, non verentur, hoc nomen sibi ipsis cum filio Dei commune facere. Tercio multo magis est obseruatione dignum incredulos Iudæos nullam mouisse Christo de nomine Iesu controuersiam: imo vltro ei tribuisse, vt ex Evangelica historia constat nominatim ex Iohann. cap. 6. vers. 42. at Christi titulum tantum abest vt ipsi detulerint, vt quotquot deferebant à sua synagoga excluderent: qua de re ipsorum

Cap. 1.

Christus appellatio potius quam nomen.

Christi, sub legē.

Nomen Iesu.

Impietatis Iesu-uiticæ amplificatio.

decretum extat apud Iohānem capite nono. Inde etiam euenit quod de titulo cruci Christi affixo apud Pilatum questi sunt ab eoque petiuerunt ne ipsum inscriberet Regem Iudæorum, qua re uti cum negarent alium se regem habere quā Cæsarem, hunc titulum CHRISTO se detrahere aperte significabant, uti diserte narrat Iohann. cap. 19. Atque Lucas Actor. 18. hoc nomine laudat Apollo Iudæum in Prophetarum scriptis probe versatum, quod Iudæos redargueret, ostendens per scripturas Iesum esse Christum. Itaque Petrus & Martha in confessionibus quas ediderunt, dictante celestis Doctore, diserte professi sunt ipsum esse Christum filium Dei: à quibus ne dissensit quidem Satan ipse, si verba spectemus quæ apud Lucam ex-
 Iohan. 11. v. 27. tant. Idcirco & Iohannes eum antichristum esse pronunciat, qui Iesum esse Christum negat. Quæ omnia dum considero attentius, & inter se confero qui hodie Iesuvvitarum titulum vsurpant, eoque nomine sibi placent plus affinitatis cum Iudaismo, & Antichristianismo quam Satan ipse, habere videntur.

CAP V T I I I.

Credentes Christo Spiritu S. auctore iam inde ab initio collectæ Ecclesie Christianos appellatos fuisse.

Credentium, in apostolica Ecclesia, varij tituli.

Postolos variis titulis ornasse eos qui per Euangelij prædicationem Christo crediderant, ipsiusque gregi, hoc est, ecclesie se adiunxerant, ex ipsorum monumentis est notissimum. Ex his enim constat illos nonnunquā eos vocasse fratres, vi

Fratres.

uti unius cælestis patris filios : nonnunquam san-
 ctos, quasi dicas, separatos, purificatos, & cõsecra-
 tos Deo per Spiritum sanctum, quo etiam palam
 pletrique donabantur. Nuncupatos quoque fuisse
 principio discipulos, ut in schola Christi institu-
 tos, & à Spiritu factò edoctos ex Apostolicæ histo-
 riæ variis locis cognosci potest. Ex hac autè ipsa
 etiã cognoscitur tadè ipsos quoq; dictos fuisse pri-
 mum Antiochiæ Christianos: haud dubie quod Ie-
 sum esse Christum Filium Dei, exemplo Petri ac
 Marthæ libere profitebantur. Etsi id accidisse vi-
 deri possit ad similitudinem Philosophorum quos
 constat etiã ex histo. Apost. diuisos fuisse in varias
 sectas, quæ nomina acceperant & retinebãt à suis
 auctõribus & sycophanta Tertullus Evangelicam
 professionem odiose nominat hæresim Nazarenor-
 um : non est tamen quod dubitemus id nominis
 profectum esse à Spiritu sancto, Ecclesiæ doctore
 & rectore. Nam ex eo tempore quo hæc egressa si-
 nes Iudææ, apud diuersas nationes longe, lateque
 sparsa cœpit crescere, hac appellatione vulgo si-
 gnificatam fuisse multitudinem profitentium no-
 men Christi euidenter cognoscitur tum ex altero
 eiusdem historiæ loco in quo narratur Agrippam
 regem vehementia orationis Pauli utcunque com-
 motum ei respondisse: Propemodum mihi persua-
 des ut siam *Christianus* : tũ ex Petri verbis, quibus
 hortatur pios ad tolerandas patienter afflictiones,
 Ne quis vestrum inquit affligatur, ut homicida, aut
 fur, aut maleficus, aut alienarũ rerũ inspector, sed si
 ut *Christianus*, ne pudeat, imo glorificet Deum in
 hac parte, Satis aperte ostendit hic Petri locus ti-
 tum hunc iam vulgo fuisse & notũ & vsũ rece-
 ptum significandis iis qui Euangelij doctrinã se-
 quebantur, ac palam profitebantur: simulque fuisse
 exosum quasi impietatis reum, imo damnatum se-

Sancti.

Discipu-
li.

Act. 11. 26

Christia-
ni.

Act. 17. 18.

Act. 24. 5.

Christia-
norum

nomen
longè la-
tèque

sparsum.
Act. 26. 28.

1. Petri 4.
16.

Christia-
nismus
exosus
tempore
Aposto-
licum.

cumque (vti Cœcias, quod dicitur, nubes) traxit se omne genus afflictionum. Confert enim eum Apostolus cum grauissimis meritoque detestandis flagitiis vti sunt homicidium, furtum, maleficium. Quin & postea fuisse longe odiosissimum intelligere licet ex antiquissimis optimisque scriptoribus Athenagora, Iustino Martyre, Tertulliano, Eusebio, atque similibus. Sic enim tum temporis hoc nomen auersabantur profani homines: sicque in eius odium clausis oculis, vti scite scribit Tertullianus, impingebant, vt sola eius professio esset capitalis: abnegationem vero absolutio mox sequeretur, quasi nomen in se crimen contineret, & cum ipso etiã vel sumeretur vel deponeretur. Is fuit impiorum quibus Satã, huius seculi Deus, exemerat animi oculos, cæcus furor: qui non sinebat eos cernere clarissimam lucem: & considerare quod Athenagoras iustissimæ defensionis loco adferebat: Nomina non esse odio digna, sed scelus ipsi poenã ac supplicium mereri, & quod Iustinus scribit neque laudem neque supplicium nomine comparari. Atque vtinam horrendæ istius cæcitaris atque insanæ ætas hæc nostra nulla proferret ac videret exempla. Sic ergo illis temporibus quibus maxime vigeat & florebat Euangelica doctrina sentiebant de Christiano nomine homines profani. At piorum sensus longe erat diuersus, vt quibus isto titulo nullus erat aut gratiosior aut iucundior aut honoratior. Agnoscebant enim auctore Deo inuentum impositumque ipsis esse partim ad nouum populum, hoc est, Ecclesiam ex gentibus collectam, a veteri, id est, Iudaica synagoga vt re, ita nomine discernendam: partim etiam ad excitandam fouendamque fidem in Christum identidem renouando tali titulo memoriam acceptorum ab ipso beneficiorum. Intelligere enim quisque debet, se ideo Christianum nuncupari

Sola Christiani
professio
capitalis

Nomen
non est odio
dignum, sed
scelus.

Christianus
piis iucundus
& honoratissimus.

Christiani
cur vocemur.

quod sit Christo inſitus, vti ramus trunco, ſiue vt
 membrum ſuo capiti: atque ita participem factum
 eſſe ſucci, viræque ipſius: ſeu donatum eſſe Spiritu
 Chriſti, ac ſimul in communionem beneficiorum
 ipſius eſſe admiſſum. Nulla enim alia vox eſt quæ
 ſignificantius exprimat arctiſſimam illam coniū-
 ctionem quæ per pulcherrimā coniugii allegoriā
 pingitur: & per quam nos carnē ex carne & os ex
 offibus fieri dicimur, ac credimus. An nō, ſimulat-
 que audimus ſuauiſſimam hanc appellationem in
 memoriam redeunt quæ Petrus & Iohannes te-
 ſtificantur reges ac ſacerdotes eſſe factos ſiue re-
 gale nos eſſe ſacerdotium ad offerendum ſpirituales
 hoſtias? Quid omnibus qui vtcunque imbuti ſunt
 Apoſtolica doctrina hæc vox eſt cuiusdam ſacra-
 menti inſtar, vt quorum auribus ingerat quod ſan-
 cta illa vnctio cuius meminit ex veteri hitoria
 Pſal. 133. oculis piorū olim ſubiiciebat. Deus enim
 bonus & verax nunquam ſibi fidentes ludificatur.
 Is Filium illum ſuum chariſſimum Chriſti titulo
 ornari voluit: & eo quidem minime inani ac va-
 no, ſed cui res ipſa reſponderet: vnxit enim ipſum
 oleo exultationis, vt iſteſtis eſt Dauid, vltra ſuos
 conſortes. Igitur & hos vngit oleo eodem, nempe
 Spiritu ſancto, licet infra illum principem ac pri-
 mogenitum. Appellationem igitur hanc non nu-
 dam aut inanem eſſe ſentiunt quotquot ipſi vera
 fide adherent: ſed in rei hoc eſt Spiritus S. do-
 norum vt in nominis communionem cum illo
 eſſe admiſſos atque adeo in poſſeſſionem iam ve-
 niſſe perſuaſum habent. Titulus certe eſt & ho-
 norificus & vtilis quod ſciunt ac ſentiunt qui di-
 uinorum myſteriorum non ſunt imperiti. Quan-
 tæ quæſo eſt non modo dignitatis ſed etiam vtili-
 tatis & ſuauitatis plena vox illa Dei, Ne tangatis
 Chriſtos meos: An non euidenter ſignificat Deus

Ephe. 5. 30

1. Pet. 2. v. 5

Apo. 1. v. 6

Pſal. 45. 8

Pfal. 105.
15.

Esa. 65. 14

Christia-
ni inepti
qui sunt.

sibi charos & curæ esse quos isto nomine dignatur & ornat: certe Hieronymus existimat esse illud nomen, quo Deus per Esaiam promittit suos feruos, hoc est, credentes nominandos, vt pro variis illis titulis Iacob, Iudas, Israel, Ephraim, Ioseph, a Christo Christianus appelleretur populus. Quantūlibet ergo vel a profanis hominibus fuerit semper contemptus vel ipsis etiam exosus hic titulus, fuit tamen merito a piis contra summo in honore habitus & antelatus omnibus quantumuis splendidis aut magnificis huius mundi titulis. Hieronymus ad Furiam scribens, cum in ipsius mentionem incidisset, non dubitauit addere se eum plus honorare eo nomine quod Christianus esset, quam quod Consularis aut Patrius. Meminisse tamen nos oportet verum id esse, quando id sumus quod dicimur. Vt autem valde sunt inepti, ne quid aliud dicam, qui se Christianissimos inscribunt, & sic appellari volunt, cum deest pietas nomini tanto respōdens: ita plurimum salūtur ij quos appellationis huius vel pudet vel pōnitet, si rei significatæ participes se esse credant.

C A P V T IIII.

Christum ignorare, & ab eo deficere omnes, qui alium quam Christianum religionis vultum sibi assumunt.

1 Cor. 1. 11

Aulus in ipso exordio prioris quam ad Corinth. scripsit, Epistolæ grauem admodum instituit querelam, acriterque inuehitur in illos qui haud multo post suum ab ea Ecclesia dissecsum quædam seuerant dissensionum ac schismatum semina, dum alii aliis se addixerant doctoribus

bus seque eorum profirebantur discipulos, quos
 præ cæteris admirabantur, quos etiam in primis
 amabant & sequebantur, adeo etiam vt ipsorum
 nomina sumerent, & plenis, vt dicitur, buccis pro-
 ferrent. Ex hac tam acri & seria Apostoli querela,

varia & ea perutilia colligere discereque licet.
 Primum quidem videmus iuratum Christi atque
 Ecclesię hostem Satanam in id esse intentissimum,

vt mox atque collectus est aliquis coetus sub no-
 mine Christi ac signis, eum turbet, disungat, dis-
 soluat, dissipet. Scite profecto & admodum vere
 dici solet, mox atque hic aduersarius animaduer-
 tit, templum aliquod erectum in illius nomine,

huic proxime sibi exadificare sacellum, quo illius
 minam moliat. Deinde discimus quam tenera
 res sit Ecclesię vnitas & consensio in Christo: &
 quam facile labefactetur ac dissoluatur. Si semel
 fissio aliqua fiat & vel per rimulam sibi aditum pa-
 tescat iste hostis, derepente totam dissoluit cõ-

pagem. Qui igitur Ecclesię suęque saluti bene
 consultum esse cupiunt, in id in primis incumbere
 debent, vt vnionis vinculum tueantur & inuiola-
 tum retineant: quod studium omnium commune
 esse decet, vt i eorum qui vna in nauī vehuntur ne

in nauim aquę aditus vllus pateat. Postremo, vt a-
 lia multa prætereã, quæ vberrimus pulcherrimuf-
 que Apostoli locus suggerit: ex rationibus quas
 adfert, magnaue vehementia profert, euidentis-
 sime cognoscitur eos qui Christo non adhærent

toti, ab ipsoque vno non prorsus pendent, sed a-
 lio respectant, & in hominibus, vti Apostolus ipse
 loquitur, gloriantur, illum diuidere, fidemque ei
 datam violare, atque adeo cum ipso facere diuor-
 tiũ, simul etiã ex iis quæ cũ probro illis obiicit, q̃
 talia moliebãtur, clare demõstrat ipsos neq; plene
 neque recte nouisse Christũ crucifixũ, quãtũuis in

Satanæ ar-
 tes vt tẽ-
 plum Dei
 diruat.

Quomo-
 do Eccle-
 się saluti
 incumbẽ-
 dum.

Christus
 a quibus
 diuidatur.

Antichri-
stianismi
initia &
progres-
sus.

Satanæ
præstigia
& frau-
des.

ipfius nomine baptizati effent: fed pro vero Chri-
fto, vt aperte loquar, vmbra ipfius quanda, &
inane fimulachrum fiue idolum fibi fixiffe. Quod
non folis illis vfuueniffe facile intelliget quisquis
attente illa initia cum progreflu ad nofta vifque
tempora confiderabit, & prima cum poftremis, cū
iudicio vacuo ab omni præiudicio, contulerit.
Apoftolum, dicet, iam tum præfentiffè quid aduer-
farius Chrifti in illo præludio moliretur, quæ in
vtraque ad Timoth. Epiftola de futuris temporibus
præfcripfit luculentiffime testantur. Videbat
iaci ab eo fundamenta ingentis ædificii in Ecclē-
fiæ Chrifti ruinam, animaduvertebat ipfium parci-
rire monfta ac portenta, quæ in multorum perni-
ciem aliquādo editurus effet. Hinc ille ardor tan-
taque orationis vehementia aduerfus eos qui o-
peram peffimo ifti architecto fuam locabant ac
præftabant. Quanta quæfo initia illa leuiffima
fecuta eft fchifmatum & feceffionum mole? Quanta
quæfo hodie videmus fegetem ex tenui illa femente
& herba? Ifta enim inter fe comparare non folum
eft parua cum magnis componere, fed etiam minima
cum maximis. Breniter eft mufcam cum Elephante
conferre. Verum vt de re tota paulo melius omnes iudi-
care poffint, paulisper confideremus præftigiatō-
ris iftius Satanæ artum & artificiū, quæ ipfius fue-
rint initia, & qui progreflus, velut per tranfennam
infpiciamus. Cum hanc longam telam texere in-
ftituiſſet, hoc eft regnum Chrifti quod affidua in-
crementa recipere inuitus videbat, vel euertere
vel labefactare femel conftituiſſet, callide exor-
dixi voluit a tenuiffimis initiis, ne fraus facile
deprehendi poffet: præterea fua fila afcute texit
eximæ cuiufdam pietatis fpecie ac fplendo-
re. No.

re. Norat enim hic impostor non posse acrius religionem oppugnari, quam sub religionis larua: sciebat speciosum hominum oculis, honesti otii desiderium, odium mundi sine eorum quæ in mundo sunt, vti Iohannes describit, secessus oportunitatem esse magnam ad sacrarum literarum lectionem & meditationem, ad continuas preces, bonorumque operum omnis generis studiū: quæ omnia præbent quendam quasi gustum æternæ celestisque vitæ. Isto religiosi secessus prætextu coeptum est discedere à simplicitate simulque puritate Christianæ religionis. Deserta est via quam Christus ipsiusque Apostoli & verbo & re demonstrarāt. Atque Satanicis istis præstigiis multorum fascino oculi, & animi admiratione nouitatis, quæ est humana vanitas atque curiositas, permoti, passi sunt se totos occupari & possideri ab hoste veræ pietatis. Nam patefacto sibi semel sub specioso isto velo aditu ad res mutandas & nouandas sic est progressus in mutando, nouando, addendo vt tandem nihil veteris formæ reliquerit, nihil non nouum effecerit. Res ipsa ostendit quam verum sit illud peruulgatum: Paruus error in principio, magnus euadit in fine. Quia itum non est obuiam istis principiis, neque adhibitum fuit remedium quale Paulus adhibuerat in Corinthiensi ecclesia, totam prope Ecclesiam Christi peruasit pestilentissimus hic morbus. Suas enim tenebras, hoc est, commenta sic filatim inuexit & commendauit hostis ille, vt lucem doctrinæ Euangelicæ non modo obscurarit, sed etiam tantum non extinxerit, certe integrum nihil, nihil non corruptum ipsius additamenti permansit. Ad Christianas ceremonias quod attinet, quas filius Dei paucissimas illas quidem, sed significatu, vti Augustinus eleganter scriptū reliquit, augustissimas esse voluerat, quan-

1. Iohan.
2. 15.
Monacha
tus funda
menta.

lumē ve
ritatis
quibus ar
tibus ext
inctum.

Christia
na Care
monia
abrogatæ,
vt loens

daretur infinitis & ridiculis hominum commentis. tis & qualibus accessionibus, bone Deus, impositor iste eas cumularit, contaminarit, obruerit, quis dicendo consequi posset? Evidentissimum sane est neque nisi ab obstinate improbis negari potest, sic gradatim auctas cumulari que fuisse, aliis partim a Iudæis per *ἡρώδης* partim a profanis gentibus acceptis, ut veterum Iudæorum, quam nonorum

Cultus Dei ethnici tandem evasit.

Nominis Christiani monachos producit.

Christus in Ecclesia ut in luce versatus est.

Tiberius vult Chri-

Christianorum ea in parte tolerabilior conditio fuerit. Cultus autem verus quem Christus suo ore docuerat, Apostoli vero & voce ecclesie tradiderant, & literis consignatum posteritati reliquerant, duabus illis partibus, ut dixi, adulteratis, sic degeneravit totus, ut ethnicus potius quam Christianus fuerit dicendus. Demum Christiana res sic omni ex parte eversa, ad ipsum nomen sic navertum est, ut plurimos eius pudere & tædere ceperit: quæsitique sunt alii tituli ex nominibus hominum, partim quidem parum piorum, partim etiam obscurorum, & ne quid dicam acerbis, ineptioribus. Suis itaque artibus effecit mirifice ille artifex Satan ut Christus ex suo ipsius regno exularet, in propria domo, uti ignotus hospes versaretur: eorumque qui sub illius signis se militare dicebant, oculis, auribus, animisque subductus & proreptus esset. Nunquam enim qui in nomine Christi baptisati fuerant, eique fidem dederant, aut ipsi sibi asciuisent, aut sibi imponi passi fuissent, cognomina quæsitæ vel ab hominibus vel ab Angelis, vel re alia vlla quantiuis precii, si eum cuius addixerant vere novissent, & si quid ab ipsis flagigaret, essetque stipulatus, quidve illi imponidissent, recte intellexissent. Neque vero fieri potuisset, ut alteri se adiungerent, quin prius ab eo defecissent. Id certè vel ex eo clare cognoscitur, quod à nonnullis antiquissimis scriptoribus traditur, Tiberium ad Romanum Senatum de Christo

sto in Deorum numerum cooptando olim retulisse, cui Senatus assentiri noluit, eam ob causam, quod Christus solus coli vellet. Facile enim intellegebat ille Senatus dimittebat sibi esse alios Deos omnes, quos receperat, si hunc admitteret. Quam ratione si postea Romana Ecclesia diligenter expendisset, nunquam mediatorum istam, quam hodie colit, turbam recepisset. Siquidem Christum cum istis retinere se non posse facile intellexisset. Ut enim Deum vnicum, ita vnicum mediato em agnoscit & colit Christiana religio, omnesque illum colentes vno Christiano cognomine ornat.

CAPVT V.

Nouitiam sectam ex ipso cognomine a nomine Iesu derivato, ream peragi nouitatis, schismatis atque sacrilegij.

DE origine, etymio & variis allusionibus cognomenti IESVVITAE varia ante hæc tempora à nonnullis fuerit scripta, quæ me repetere nihil est opus. Quid mihi videatur simplicissime, & sine vllis cauillis dicam, Iocari enim, nedum cauillari, in re tam seria non libet. Facile inuentoribus concessero vt a nomine Iesu deduxerint eadẽ formam, qua olim qui ab Israele originẽ ducebãt, Israelitæ appellati fuere: & hodie Iohãnitæ atq; Iacobi tæ dicuntur qui Iohãnis atque Iacobi sectatores esse dici, viderique volũt. Nã hac in re nõ est situs is de quo nũc quæritur nodus. Agim⁹ enĩ nõ de pprie tate dictiõis, sed de veritate ac pietate Iesuyitice p̄fessionis. Principio vt vehementer probo q̄ no-

Vide cap.

i. prioris
libelli à
Kẽnitio
editi.

De re, nõ
de verbis
huc agitur

ni isti sociales (ne ipsos sua defraudem laude) per
 confictam à se appellationem non obscure signific-
 cant se improbare atque adeo damnare antece-
 dentium sectarum auctores, qui his cognomina
 ab hominum nominibus petita indiderunt (qua
 re ipsos non exigua schismatum atque superstitio-
 num sparsisse semina, constat) & eos reuocant
 ad Iesum Christum, vti vnicum veram religionis
 fontem & caput (à quo illos descivisse sibi que ef-
 fodisse cisternas quæ aquas non continent, vt pro-
 pheticis verbis vtar, illa cognomenta testifican-

Crimina
 Iesuita-
 rû in no-
 ua nomi-
 nis vsur-
 patione.

1. Sunt cõ-
 tumeliosi
 in omnes
 Christia-
 nos.

2. Sûnt No-
 uatores.

tur) ita non possum non vehementer improbare
 imo non acriter reprehendere ipsorum temerita-
 tem atque audaciam, quod repudiato omnium qui
 Christo nomen dedere communi titulo iam olim
 recepto, cuius auctorem esse Spiritum sanctum, &
 quod apud pios maiores summo in honore sem-
 per habitum fuisse ostensum est, alium hæcenus
 inauditum, minimèque ipsis convenientem, &
 cum non parua Christi omnium piorum servato-
 ris contumelia coniunctum, confingere sibi que
 priuata auctoritate indere ausi sint. Nouum esse
 I E S V I T A cognomentum, nemo est qui ne-
 sciat. Nouitatem autem cum omnibus in rebus tum
 maxime in religionis causa omnes pii & docti ve-
 hementer fugiendam esse recte præcipiunt, quod
 & suo exemplo Apostoli confirmarunt. Nam
 quum Evangelica doctrina nouitatis nomine in-
 famaretur initio ab hostibus, ipsos & in primis
 Paulum, sedulo dedisse operam vt istam calu-
 mnam depellerent, ex ipsorum scriptis manifeste
 cognoscimus. Et sane noua nomina cur nisi
 nouis rebus significandis inueniantur? Vocabula
 quidem noua fingere rebus nouis, non impro-
 bari doctis constat. Id enim Hieron. in cap. 1. e-
 pist. ad Gal. aduersus quosdam morosos atque de-
 licatos

licatos defendit, sed tum id faciendum esse existimat dum vel utilitas vel necessitas suadet aut potius urgent. At cum sociales isti ad hoc coisse & prodiisse videri velint, ut antiquam pietatem restituant, quæ ipsos vel utilitas inducere vel necessitas cogere potuit ad hoc cognomentum confinendū? Primū nouo nomine diuersum ab eo quod instituerunt, promittunt: atque ita fit ut ipsi à seipsis dissideant. Deinde vetustæ doctrinæ atque religioni quæ conuenit noua appellatio? nihilo certe magis quam veteri vestimento, iuxta sententiam Christi, particula rudis siue impoliti panni. Quid Matt. 9. 16 enim aliud est recens titulus, nisi nota quædā frōti insculpta, quæ omnes admonet & clare pronuntiat nihil ab istis nouitiis siue nouatianis, nisi nouum ac nuper contactum expectandum esse? Paulus non 1. Tim. 6. abs se suum discipulum quem vnice uti germanū 20. filium amabat, monuit ut auersaretur *κατανοωσας*: esse sciā alios legere *κατανοωσας*. Parum enim refert vtro legamus modo: cum inter res significatas ficti & voces maxima sit cognatio. Sūt profecto noua persæpe etiam vana. Nouitatis simul & vanitatis studium, ut res coniunctas Lucas in Atheniensibus notauit. Et sane sapiens admodum consilium Act. 17. 21. est eius qui amico se noui aliquid habere dicenti 22. censuit esse respondendum: Malim aliquid utile & cōducibile. Præterea nouissima hæc secta aut Propheticam atque Apostolicam doctrinam pariter ac religionem tradere instituit, aut aliam ab ea diuersam. Si illam se adferre profiteretur, quæ stultitia est, rem ut verissimam ita & vetustissimam noua ac ficta appellatione suspectā odiosamque reddere? Sin diuersam adfert: non est quod nobis indignetur si ipsam cum suis figmentis valere procul iubeamus pronunciemusque esse anathema: cum id etiam aduersus cœlestem angelum facere

Gal. 1. 8.

3. Sunt
Schilina-
tici.

Ephes. 4.

3.

Coloss. 3.
11.4. Sunt
Apostata,
& à
professione
Christianismi
deficiunt.

iubeat Christi Apostolus. Vti enim Christus priore suo aduentu omnia adeoque mundum ipsum innouasse dicitur, ita ante eiusdem reditum inuolutionem ista in parte nullam promittit aut iubeat expectare Apostolica doctrina. Videamus etiam recens fabricata hæc appellatio nouitæ isti schismatis notam manifeste inurat. Deus enim pacis, concordia, & vnitatis amantissimus hæc suæ Ecclesiæ omnibus modis commendare studuit, vti clarissime docet locus Pauli ad Ephesios. Quæ enim in charissimo filio, ante iacta mundi fundamenta, elegerat, in vniuerso orbe dissipatos, constituto tempore colligere & ad illum primogenitum velut omnium ducem & pastorem aggregare: atque vti vnius corporis membra suo capiti adiungere voluit. Nihil tam studiose præcepit quàm vnitatem, quam eandem inter eos rerum omnium quæ quidem ad pietatem pertinent, communionem sancit, vt verbo, fide, Sacramentis, spiritu, atque similibus in quibus teste Apostolo nullum est inter Iudæum ac Græcum, sapientem ac rudem, dominum & seruum, marem & foeminam discrimen, sed omnes sunt vnum, id est vnus Christus. Atque inde quis non videt, eiusdem Patris voluntate & consilio esse effectum, vt omnes vno Christianorum nomine dicti notatique fuerint iam inde ab initio istius per Euangelij prædicationem aggregationis? Ideoque hanc appellationem constat esse vnitatis illius velut Sacramentum quoddam atque vinculum: quod omnino dissoluit atque violat, quis aliam sibi asciscit, quocumque id faciat, vti textu: id quod etiam locus ille ante ex 1. Cor. 1. citatus manifeste docet. Ad hæc in communi isto cognomine præter symbolum fraternitatis, & communionem actionem mutua dilectionis, esse etiam inclusam professionem religionis apparet: aliud ergo

sibi sine vlla necessitate affingere an non est quædam abnegationis & defectionis species? Extrat in Grat. Decr. *Caus. ii. quest. 3.* paragraphus ex Augustino; in Iohan. tract. 1. citatus, qui docet eum qui se Christianum esse negat, negati Christi conuincit. Quid? quod sociales isti videri volunt sic coisse, vt dissoluta disiectaque Ecclesię membra colligat, inter se coniungant & coagmentent. Quæ vero est infamia alios in viam reuocare, & ab ea discedere; alios coniungere conari, seipsum vero separare? Si illud ipsorum est consilium vti præ se ferunt, cur ipsi, in se primum non edunt vnionis specimen, & non sine auctore, sine causa, malo perniciosoque exemplo dissolutionem dissipationemque augent? Cur quod auctore celestis Magistro est constitutum, & totius piæ antiquitatis consensu & exemplo est confirmatum dirimendo labefactant? Memini Magistros nostros Sorbonicos cum olim admodum solliciti & in omnes partes essent intenti, neres, non publica aut Christiana, sed sui ventris suæque auctoritatis aliquid caperet detrimenti, promulgasse articulos (sic enim isti Prophetæ sua scilicet oracula, hoc est, placita & decreta aduersus eos quos Lutheranos vocant, edita inscribebant) in quorum vno (penultimo si bene memini) diserte verabatur: Ne quis docendo proferret nomē Christi seorsim à nomine Iesu. Quod decretū quantum libet insulsum, adeo seuerè vrgebatur, vt eius rei causa, deferentibus me Fraciscanis fratribus qua tuor, Actore Episcopo Claremontano Iesuvitarū primario patrono, ad tribunal egregij illius Præsidis P. Lizeti paulo antequā fieret ex Præside Abbas, cū mei capitis periculo causā mihi fuerit dicēda. Attamē Petrū & Marthā in suis confessionibus, atq; Paulū passim in suis Epistolis impune peccas-

Sorboni-
corum
mataolo-
gorum
impudens
audacia.

Boquinus
cum capi-
tis peri-
culo cau-
sam dicit,
quod for-
mulas lo-
quendi
ab apo-
stolis
ipsis ex-
pressas v-
surpauerit,

se in illum articulum videmus. Miror itaque egre-
gios illos excubitores non potius sua in istos so-
ciales vibrare fulmina : qui contra Spiritus sancti
oraculum & decretum, Ecclesiæque vetustissimam
consuetudinem IESUVITAS potius quam Chri-
stianos se nominant. Sed forte inter vtrunque bo-
norum istorum virorum ordinē in eo optime con-
uenit, quod ut molles ac delicati, verā Christi cre-
cem refugiūt: quam cum Christiani nominis pro-
fessione coniunctam olim fuisse intelleximus: no-
men vero Iesu secum tale quiddam traxisse nulli-
bi, quod sciam, legimus.

5. Sunt fa-
crilegi &
profanato-
res sacro-
sancti no-
minis Ie-
su.

Quod
Christia-
nis est
commu-
ne Iesuite
sibi s. lis
tribuunt.

Postremo effugere non possunt noui istius co-
gnominis fabricatores & vsurpatores crimen fa-
crilegij, & profanati sacrosancti nominis IESU.
Hoc enim filio Dei in carne manifestato, vti pro-
prium ipsi : & mysterium longe maximum, huic
personæ peculiare, designans, cœlestis Patris iussu
inditum fuisse est demonstratum. Qua ergo isti au-
dacia, qua fronte, imo qua conscientia id sibi iu-
diciū, & quod Deus obsignatum voluit, resignāt,
quod proprium, communicant, quod sanctum, cō-
taminant? At fortasse dicturi sunt, id se fixisse &
assumisse cognominis, quo significarent, nomine-
que ipso profiterentur se esse Iesu cultores, hoc
est, in eum credere, ipsi fidere, omnemque suam fa-
lutem ab eo expectare. Ego vero respondeo : que
est non curiositas aut vanitas tantum, sed etiā in-
quitas, id quod omnibus piis est cōmune, & Chr-
stiano cognomine continetur, ac auctore cœlesti
spiritu significatur, paucos sibi vindicare, eiusque
rei causa priuata auctoritate nouum sibi conginge-
re & asciscere titulum? An non id in profanis re-
bus pro furto haberetur, in sacris igitur, cur inter
sacrilegia non censeatur? Si quid vero privilegij
aut prærogatiuæ obtendit nouus hic ordo, diplo-
ma

ma proferat vere Apostolicum, id est, non à Romana sed cœlesti curia profectum: & omnibus quorum interest (interest autem omnium) examinandum iudicandumque exhibeat. Quod si nouū istum titulum ipsis interpretari placet non passiue, sed actiue, hoc est, vt aperte loquat, non seruatos sed seruatores, vt qui in rebus afflictis & velut dei eratis salutem alioquin perituris se adferre profiteantur (vti legimus Deum olim Israelitico populo a suis hostibus oppresso seruatores excitasse ac misisse) est de calcaria in carbonariâ, vt dici solet, transire. Attamen ad eam interpretationē accedere videtur huius cognominis nuper inuēta periphraſis: & a quibusdam in ipsorum scriptis, asperitatis, absurditatisq; quantū conicio, leniēdæ gratia, præfixa, nimirum Societas Iesu, quasi ipsos Societas Iesu. Iesus nuper allegerit in collegas & socios ad salutem miseris hominibus impertiendam. Ego rursus ab ipsis requiro huius suæ electionis firmiter testimonium, authenticumque instrumentum, alioqui ipsis obiiçietur, neque id immerito, hunc ipsos sibi assumpsisse honorem: quod ab ipso etiam Christo factum esse negat Apostolus. Et Hebr. 5. & Ioan. 10 hoc sane furum, raptorum, luporum esse sacræ testificantur literæ. Deinde non simplex, sed multiplex est impietas, se in ea parte sociū profiteri Iesu, quam ipsi sic propriam esse Apostolica testatur 6. Sunt multiplier impi. doctrina, vt socium nullum admittat. Solus enim adfert & confert salutem: quotquot eam habent, ex ipsis acceperint manu oportet: & qui inde accepit, sibi, non alteri accipit. Vicarios ille hac in parte nullos recipit, nedum flagitat. Nā fides vnicum parandæ saluti aptum & idoneum instrumentum in ipsum solum fertur. Atque eam ob causam dixi a posteriore ista secta merito damnatas esse priores, eo nomine quod in suos patres siue au-

Etōres transferrent, quod solius Christi esse voluit
 cœlestis Pater. At si id quod modo dixi, sc̄it noua
 factio longe grauius illis omnibus peccat, vt quæ
 singulis factionis membris tribuit, quod illæ solis
 ascribunt fundatoribus (sic enim vocant suos il-
 los patres) qui vnum & commune fundamentum
 ignorant. Verum ne videar vel nimis rigide vel
 maligne aliena verba interpretari, sequar interpre-
 tationem quæ & mitissima est, & pauciora incom-
 moda secum trahit: nempe ipsos hoc solum profi-
 teri quod cum IESU societatem habeant, vt ab eo
 salutem quam omnibus in ipsum credentibus pro-
 mittunt sacræ literæ, consequantur. Hoc autem
 vere ne an falso dicant, ac merito sperent, non po-
 test certius quam ex ipsa re cognosci. De ea
 igitur nunc agamus, ipsamque vti digna est, ex-
 curiamus.

CAPVT. VI.

*Extra societatem Iesu nullam esse spem salutis re-
 lictam.*

Aliter in-
 stituendâ
 esse ad-
 uersus Ie-
 suitas di-
 spuratio-
 nem, quâ
 adu. aper-
 tos Chri-
 stianæ re-
 ligionis
 hostes.

LIYER instituendam esse disputa-
 tionē aduersus eos, qui nominis Chri-
 sti, Christianæque religionis hostes se
 esse aperte profitentur, quam cum iis
 qui huius non modo assertores ac defensores, sed
 etiam instauratores, ac vindicos videri dicique
 volunt, illos ipsos quibus cum mihi e-
 nequaquam inficias ituros confido. Vno itaque ad
 eam rem confirmandam Pauli exemplo multorum
 argumentorum loco, ero in præsentia contentus.
 Hunc profecto summum differendi Magistrum
 ratione alia causam egisse Christi apud Iudæos
 quam

quam apud gentes ex Apostolica historia clarissime agnoscitur. Ego ergo optimi istius doctoris pro mea tenuitate insistens vestigiis, aduersus istas Christianæ doctrinæ repurgatores, veræque religionis, si Deo placet, vindices ex solis huius ipsius doctrinæ communibus & ab omnibus confessis receptisque principiis & dogmatibus agam.

Principio minime dubito quin noui istius Iesus, re & nomine Iesus. Iesicij & auctores & patroni pro vero indubitatoque axiomate habeant, quod supra cap. 2. ex Euangelicis Matthæo & Luca de nomine Iesu, & eius subiecti ab Angelo ratione recitatum fuit. Reliquum igitur est vt rem & in nomine ipso cõprehensam, & in subiecta ratione explicatam non modo nomini respondere, sed etiam huic personæ non minus quam ipsam appellationem propriam esse doceam. Petrus spiritu S. plenus, vti Lucas scribit, Act. 4. 12. fidelissimus testis & optimus illorum verborum interpretes fuit, cum flagitante Iudaicorum Pontificum concilio rationem editi miraculi, collatque in hominem claudum beneficij non minus aperte exposuit, quã constanter fassus fuit per nomen Iesus, quem illi quidem cruci affixerant, sed Deus eum a mortuis excitarat, id totum præstitum esse: etiam addens sic per istum hominem offerri cõferrique salutem, vt per alium vllũ sub cælo dari posse neget. Quid disertius aut expressius dici potuit? omnem cauillãdi ac tergiversandi occasionem amputat vniuersalis exclusio, grauissimæ asseuerationi etiam cum geminatione addita. Confirmat hoc ipsum Paulus passim in suis Epistolis, atque etiam aliquot locis illustrat elegantissima antithesi duplicis Adami seu hominis. Hos parentes inter se 1 Cor. 15. 45. Rom. 5. 14. ponit vti fontes duos contrarios, qui foetus progignant prorsus diuersos, nempe eum quem veteres ac terrenũ nominat, peccato infectos, & plane corru-

ptos ac proinde iræ Dei & æternæ morti addic-
 alterum vero quem contra nouum & cælestem ap-
 pellat, iustitia ornatos, atque ad æternam & beatâ
 vitam destinatos. Vti enim filij suorum quique pa-
 rentum naturam atque ingenium retinent, ita quoque
 parentum propria sunt, filij demum, vti par est, cõ-
 sequuntur. Vt autem peccati iusta merces, est exiti-
 um seu æterna mors, ita salus seu beata vita est iu-
 stitiæ diuina benignitate coniuncta. Quare sicuti
 quisquis ex priore illo homine nascitur, quâ seculi
 afferat peccatum sibi congenitum, æternæ damna-
 tionis poenâ effugere nõ potest (quo fit quod qui-
 dam scite ait, vt omnis homo ante sit damnatus
 quam natus) ita quum nulli nisi qui in posteriore
 homine, hoc est, Christo, a cœlesti patre sunt ele-
 cti, adoptati, regenerati iustitia ornentur, hos quoque
 solos æternæ salutis fieri participes est consenta-
 neum. Id quod ipse Christus clarissime est testi-
 ficatus. Sicuti, inquit, *pater vitam in seipso habet,*
ita & Filio dedit habere vitam in seipso Idque vti a-
 lio in loco addidit, *vt qui in ipsum credit, nõ pereat,*
sed habeat vitam æternam, quibus verbis consentiunt
 quæ Matthæus & Lucas scribunt de suo in hunc
 mundũ aduentu dicta esse. *Venit, inquit, Filius ho-*
minis vt quod perierat quæreret atque serualet. Igi-
 tur extra hunc non nisi mors & exitium: in eo ve-
 ro solo vita est atque salus, & huic inseri est neces-
 se eos omnes qui ab ipso vitã accipere volunt, ip-
 sumque induant oportet, quotquot suam ignomi-
 niam tegi & abstergeri cupiunt. Id quod a Ioanne
 quoque disertissime est significatum. *Testimonium,*
inquit, est Dei, quod vitam æternam nobis dedit &
hec vita in Filio eius est. Qui habet Filium habet
vitam, qui non habet Filium non habet vitam
 Christus etiam ipse allegoria illa pereleganti vitis
 & palmitum sic depinxit, sicque expressit, vt non

Rom. 6. 23

Ioan. 5. 26.

Ioan. 3. 15.

Mat. 13. 11.

Luc. 19. 10

1. Ioan. 5.
11.Similima
est Ioan.
Bapt. sen-
tentia
apud

non facile intelligere possit. Atque eo euidenter spectat quod Apostoli eum locis aliquot appellat Ioan. cap. 3. v. 35. & 36. Ioan. 15. 5
ἑωραγὲς τοῦ κίβου. Titulus vero hic Græcus uti Hebraico nomini, de quo ante est dictum, optime respōdet, ita est adeo magnus si Ciceroni, idoneo testi, creditur, ut vno Latino reddi exprimique nō possit, notat autē eum qui salutem adfert. Neque obstat quod hic titulus etiam Patri nonnunquam tribuatur: atque etiam deferatur hominibus uti veteris populi iudicibus diuinique verbi ministris, Rom. 11. & 1. Tim. 4. Id enim Christi aut officio aut honori nihil detrahit: imo magis quod ista de re est dictum, confirmat. Siquidem patrem uti salutis primarium fontem à quo in filium deriuatur quasiq; deponitur salus omnis, Seruatorem optimo iure nominari constat. Ad homines vero quod attinet, non alia ipsis ratione hic honos defertur, quam quod sint à seruatore Christo delecti atque designati, ut quam in se habet propriam ac residentem seruandi vim per eos veluti sua organa in alios distribuatur atque diffundat. Id quod admodum apposite notasse & distinxisse mihi videtur auctor Epistolæ ad hebræos, ipsum nominando τὸν ἀρχηγὸν τῆς σωτηρίας. Quod vero scriptor iste vsus genere dicendi Hebræis familiari, vno quasi vocabulo significauit, Petrum, cum causam istam apud Iudaicos pontifices defenderet, discreuisse legimus, τοῦτον, ὁ Θεὸς ἀρχηγὸν ἢ σωτῆρα ἡμῶν, &c. Ex istis firmissimis principiis (plura enim proferre nihil est opus) satis constare existimo quod docere institui, extra societatem Christi nullam vlli homini relictam esse salutis spem: vnde euidenter conficitur prorsus hallucinari & plurimum aberrare qui alibi salutem quarunt, aut aliunde expectant. Quare nouum hunc fraterculorum ordinē reprehendere neque debeo neque volo si serio

Quo sensu Pater appellatur & est seruator.

Quare Iudices Israelitici & Pastores Ecclesiæ vocentur Seruatores.

Heb. 2. 10.

Act. 2. 31

Extra societatem Christi nulla salus

Iesuuita-
rum im-
pudens
hypocri-
sia

dicant atque credant in Iesu se salutem querere indeque velut ex iugi fonte haurire velle: sed existimo perabsurdum esse quod omnium cuiusvis ordinis & conditionis hominum commune est, id totum ad se vnum trahere sibi que vt proprium vindicare conari: atque etiam eos pessime iudicare si extra genus vite quod sibi nouè cōfinerunt, illam parari non posse arbitrantur. Denique ipsos plurimum in eo falli iudico, quod ad salutem a Iesu consequendam, viam ingrediuntur aliam, ab ea quam ipse & præscripsit & commonstrauit.

C A P V T V I I.

Vt verè cum Iesu ineatur societas, ineundam esse viam quam ipse commonstrauit.

Simile, in
tituta dis-
putationi
apprime
cōueniēs.

Spiritus
sanctus a-
nimarum
fidelium
medicus
non mo-
do verum
salutis re-
medium
describit
verum e-
riam quo-
modo istud su-
mendum
applican-
dumque
sit diligen-
ter docet.

Idelis ac prudentis medici est non modo idoneum & vtile pharmacum ægrotanti indicare aut designare, verum etiam modum atque rationem ipsum sumendi diligenter tradere: maxime si cum rudi & medicæ rei imperito re sibi esse intelligat. Siquidem hac in parte peccare vt procliue, ita admodum periculosum esse constat, quotidianaque confirmat experientia. Spiritus igitur sanctus vt veri Doctoris fidelissimique medici erga electos defungeretur munere, ipsoformique saluti plenissime consuleret, probe intelligēs quanta sit humana mentis non modo vanitas, sed etiam cæcitas, præsertim in sua salute querenda atque procuranda, non existimauit satis esse re- medium, verum ac certum adeoque necessarium describere ac designare, sed etiam quomodo istud sumendum adhibendumque sit, clare &

re & fufe exponendum sibi esse putauit. Quare omnes qui suæ sunt salutis vere studiosi, apud se statuerè oportet, nō modo remedium aduersus peccatum, quod cælestis Pater in Christo offert, esse sibi amplectendum, sed etiam eam quam ille tradidit rationem ipsius sumendi, sibi esse omnino sequendam. Vehementer enim fallūtur, totoque, quod aiunt, cælo errant, qui alias comminiscuntur vias ac rationes, aut ab aliis excogitatas, quātumuis sint plausibiles, & planæ videantur, ingrediuntur. Frustra certe se fatigant qui extra viam currunt, & vt ille dicebat, satius esset in via claudicare quam extra eam currere. Tantum enim abest vt ad veram metam vnquam perueniāt, vt pro salute grauius sibi accersant exitium. Clarissime, & id quidem non vno in loco, docet Spiritus sanctus, patrem a nemine cognosci, atque ad eum venire neminem, nisi docente atque ducente filio: qui vt se vitam & veritatem, ita & viam, non abs re appellauit. Sic etiam idem Spiritus docet in filii societatem seu communionem venire ac recipi neminem, nisi auctore & inducente patre. Fidelis Deus, inquit ad Corinthios Paulus, per quem vocati estis in communionem filii ipsius Iesu Christi Domini nostri. Hinc apparet non nisi vocante patre aditum ad istam communionem cuiquam patere. Non est autem consentaneum alium, vocari quam qui eius audit vocem, atque sequitur: hoc est qui audit ipsum loquentem, ipsiusque obtemperat consilio, & manucentem sequitur. Quod Iohannes manifeste ostendit in suæ epistolæ proœmio, docens, se quod viderat & audierat annunciare ecclesiæ, vt vna communionem haberent non modo inter se, verum etiam cum patre & cum filio eius Iesu Christo. E-
 uangelii ergo vox via est per quam patet ad san-

Christia
ni Christi
quærūt &
amplectū
tur ea via
& ratione
qua queri
& ample
cti vult.

Mat. 11. 27

Ioan. 1. 4
Ioan. 14. 6

1. Cor. 1. 9

Pater nos
vocat ad
filium per
vocem E-
uangelij

Vocis E-
uangelice
summa.

Scopus vi-
ta beata
Christus.

Via ad
Christum
Christi
vox.

Cōmenta
hominū
nos à Chri-
sto abstra-
hunt.

Via diui-
næ huma-
nis con-
trarie.

Etiam & salutarem istam societatem accessus. Post
illam pater inuitat & vocat quos filio suo dedit
ante iacta mundi fundamenta, & velut gregem ad
suum pastorem eos adducit & aggregat. Vocis au-
tem illius Euangelicæ summam continet illa vox
patris clare e cœlo sonans: Hic est ille filius meus
dilectus in quo acquiesco, ipsum audite. Verbis
paucis ille quidem, sed admodum significantibus
& metam notat & viam ostendit. Meta enim se-
scopus in quem collimetur utroque oculo esse de-
bet filius ille patri charus, in quo solo sic acquie-
cit ut insensus sit omnibus quos hic ipsi non con-
ciliat. Via qua ad metam peruenitur, est huius i-
psius vox atque sermo: cui omnino est auscultan-
dum. Itaque hic vnus filius non alius vllus est, &
via, & meta, & dux. Sic enim accipiendæ sunt de-
monstratiuæ voces, ut intelligamus hunc ab aliis
omnibus secerni, aliosque omnes ab hoc officio
& honore excludi. Quisquis ad metam alia via per-
uenire contendit, oleum perdit & operam, uti di-
citur. Omne enim humani ingenii acumen hac in
parte æque est hebes, ut ait ille, atque pecus. Quæ
quid homines hac de re vel cogitant vel consu-
lunt, errores sunt & ambages, non semitæ, non con-
spendia, sed dispendia. An vero id non satis euiden-
ter est significatum iam olim per prophetas, dum
tam sæpe vias hominum viis Dei, ut prorsus con-
trarias opponunt? vnus in præsentia Esa. locus ex
cap. 55. v. 8. sufficiet. Is Deum verbis istis alloquen-
tem Israelem inducit. Non sunt cogitationes meæ
cogitationes vestræ, nec viæ vestræ viæ meæ. Nam
quanto altiores sunt cœli quam terra, tãto sunt al-
tiores viæ meæ, quam viæ vestræ, & cogitationes
meæ quam cogitationes vestræ. Quid clarius dici
posset? Et adhuc dubitamus an sol in meridie lu-
ceat? Quorsum tam sæpe, tam ardentem, tam dis-
sertam

ferte petit Dauid à Deo vt suas vias atq; semitas se docere, ipsique demonstrare velit? Si eum quem spiritu sancto quam cumulatissime illustratum esse scimus, ista serio dixisse ex animoque petiuisse credimus, quid nobis faciendum esse iudicabimus? An nos illo sapientiores esse existimabimus? an acutius ipso videmus? Imo quorsum cœlesti Doctore ac duce opus erat, si in terra inueniri poterat? Memorabile est quod August. lib. 1. de Confessione. cap. 18. colligit ex præclara Socratis sententia (cuius & alibi meminit) reprehendens Romanos qui ideo Deum Hebræorū & Christum colere recusarent quod solus coli vellet. *Socratis, inquit, sententia est, unumquemque Deum sic coli oportere, quomodo, se ipse colendum esse præcipit. Proinde istis (.i. Romanis) summa necessitas facta est, non colendi Deum Hebræorum: quia si alio modo eum colere vellent, quam se colendum ipse dixisset, non utique illum colerent, sed quod ipsi sinxissent.* Digna sane ratio quæ animis nostris altissime infigatur: quæ si Iesuyvita Torrensis bene expendisset nunquam de Augustiniana confessione Augustinæ opponenda cogitasset. Neque minus est dignum obseruatione atque memoria, neque minus etiam contrariū istorum hominū commentis, quod idē auctor scribit libri eiusdē, ca. 10. aduersus eos qui dicebant Christum libros quosdam ad Petrū & Paulū scripsisse: quem errorem ipsos ex eo concepisse existimat, quod illos multis in locis simul pictos vidissent, quam ob causam iubiicit. *Sic omnino errare meruerunt qui Christum, & Apostolos eius, non in sanctis codicibus, sed in pictis parietibus quaesierunt. Nec mirum si à pingentibus fugentes decepti sunt.* Audimus doctissimi pietissimique viri iudicium, de quaerendi discendique Christū atque pietatem ratione. Nimirum non ex humanis cōmentis ac figmentis, sed ex sacris codicibus, hoc est, doctrina nobis

Cœlesti doctore & duce non opus est qui salutē in seipis quaerunt.

Torrensis insignis Sophista.

Errare meruerunt qui Christū & Apostolos non in sacris codicibus, sed in pictis parietibus quaerunt.

à Deo tradita: qui solus probe nouit quo modo
 li velit, atque debeat. Omnis aliunde petita ratio
 nō modo nobis suspecta esse debet, sed etiā pro-
 fus detestanda, abiicienda, fugiēdaque est. Neque
 est quōd speremus alia nos via ad societatem Iesu
 peruenturos, quam ea quam ipse ostendit. Et sane
 esset ab omni ratione profus alienum quenquam
 in alterius vel amicitia venire vel societate atque
 fœdus admitti, nisi iis legibus atque conditio-
 bus quas ferret ac præscriberet is, qui in amicitia
 aut societate & fœdus alterum ascisceret. An non
 est iniquissimum eum qui beneficium accipit, le-
 gem aut condiciones danti præscribere? Vt ergo
 facilius videant & intelligant omnes qua ratio-
 atque conditione homo cum Iesu Christo socie-
 tatem inire possit ac debeat, formam ex publicis
 spiritus sancti tabulis, hoc est, scriptis Propheti-
 cis & Apostolicis petitam, in suas partes distri-
 butam, ordine quantum iudicare possum, apto &
 naturæ rerum consentienti subiiciam oculis: cui
 pari ordine opponam quam noui isti consociales
 ingressi sunt & etiamnum sequuntur viam: quo
 euidentius cognoscatur, & ipsos & eos omnes qui
 cæcos istos duces sequi volunt, plurimum aber-
 re, vehementerque falli.

Autoris
 in sequē-
 tib. capiti-
 bus con-
 silium.

CAPVT VIII.

*Primum gradum ad ineundam cum Iesu socie-
 tem necessarium, esse fidem.*

Doctrina
 de cōmu-
 nione ho-
 minis cū
 Christo
 totam S.
 Scripturā
 cōplecti
 tur.

Doctrinā de societate Iesu, seu de con-
 uoia hominis cum Christo filio Dei
 latissime patere, suoque ambitu totā
 Prophetica & Apostolica doctrinam
 cōplecti, ut quæ sit præcipuū eius ar-
 gumentū, primariusque scopus facile intelligunt,
 qui quæ sit humanæ salutis ratio tenēt: atque quo
 spectent

ſpectent referrique debeant omnes ſacrarum li-
 terarum partes probe norunt. Nihil enim in his
 traditur quod eo non tēdat vt hominem adducat
 ad Deū vnicum foelicitatis & ſalutis ipſius fontē
 atque auctorē: verum ſingulas tā late patentis ar-
 gumenti partes in præſentia perſequi nequaquam
 inſtitui: ſed eas tantū quæ proprie hominē ipſum
 reſpiciūt: hoc eſt docere cogito qua ratione Ieſus,
 hominē in ſocietatem ſuā recipiat, ſiue, vt adhuc
 quid velim dicam apertius, quibus notis ac testi-
 moniis aut nos aut alios ad ſocietateſ Chriſti per-
 tinere, cognoscere poſſimus & debeamus, oſten-
 dere meum in præſentia eſt conſilium.

Paulus omnium & fuſſime & exactiſſime my-
 ſteriū hoc ſocietatis ſiue coniunctionis membro-
 rum cum capite explicuiſſe mihi videtur. Nā eius
 paſſim quidē meminit, ſed in Epistoſa ad Ephēſios
 nominatim partes ipſius omnes, & cauſas perſe-
 quitur, explicatque ſingulas, initium eiꝯ, progres-
 ſum, atque exitum diſertiſſime notans. Qui vt vlti-
 mum ipſius finem in participatione ſiue com-
 munionē regni Chriſti in coelis ſtatuit: ita in cœ-
 lectis patris *in ſanctis & apodictis* (ex qua naſcitur e-
 lectio, iactis mundi fundamentis prior) primam
 ponit originem. At duobus illis extremis in præ-
 ſentia omiſſis, de ſolo agam medio ſeu progreſſu:
 quem idem auctor Roman. 8. ſub vocationis & iu-
 ſtificationis nominibus vti apparet, complecti-
 tur. Inter vocationem autem & iuſtificationem
 media eſt fides, quæ vti illam ſequitur, ita hanc
 vt præcedat omnino neceſſe eſt. Vt ergo primum
 acceſſionis priorum ad Chriſtum gradum, fidem
 conſtituamus, tum hic locus tum alii innumeri
 docent. Et in primis Chriſtus ipſe id oſtendit:
 quem Euangelica hiſtoria tradit ab iis quibus
 cum ipſi ſuit negotium, fidem principio nun-
 quam non ſagitaſſe. Sed, cum teſtimonia ſe of-

Summa
 prioris
 partis E
 piſtoſe
 Pauli ad
 Ephēſios.

Fides me-
 dia inter
 vocatio-
 nem & iu-
 ſtificationem, tri-
 muſque
 acceſſio-
 nis priorā
 ad Chri-
 ſtum gra-
 dus.

Ioan. 1. 12.

Gal. 3. 26.

1. Cor. 6.
17.

Eph. 5. 30.

Ioan. 3. 15.
16. 18.De fidei
natura &
efficacia.Dux in
Christo
natura.

ferant prope infinita, pauca de multis feligam. & maxime ex Iohannis Euangelio, quod est illis fertissimum. Proferam autem tatum quæ cum primis illustria mihi esse videntur: & vt ab ipso primo capite ordiar, illic discrete pronunciat omnes, qui in Christum credunt, donari ornata que ea dignitate vt filii sint Dei. Cui subscribit Paulus, Omnes, inquit, filii Dei estis per fidem in Christo Iesu, cuius adoptionis pignus & obligatio est Baptismi sacramentum statim subicit, vt per quod credentes Christum induant, hoc est ipsi adiungantur, adeoque agglutinentur, vti alio loco scribit, atque sic os ex ossibus, & caro ex carne ipsius fiant. Sic enim arētissimam illam societate describere voluit. Quam ob causam Christus quoque, posteaquam multis cum Nicodemus Phariseo differuisset de secunda seu caelesti generatione, concionem attexuit pulcherrimam de fidei vi & effectis longe maximis. In ca. 4. & 5. multa sunt & illustria huc pertinentia testimonia, sed ea prætereo properans ad cap. 6. in quo res ista sic tractatur, adeo fuisse exponitur, adeoque aperte explicatur vt mirer adhuc esse in Ecclesia, qui ea dubitent, nedum qui contendant: sed nocturnam etiam meridiana lux, tenebrosa est: & nunquam sunt defuturi qui glandes frugibus anteferant Christus in hoc capite 6. non modo manifeste significat rationem ineunda cum ipso societatis esse sitam in fide, eamque esse omnino necessariam docet, sed etiam ipsam fidem instituit, atque informat: hoc est qualis esse, quomodo ipsum amplecti, quoue ordine apprehendere debeat: siue quam viam in eo cognoscendo tenere ipsam oporteat ostendit. Cōstat in Christo naturas esse duas, quarum altera à nostro genere petita, siue vt Apostolus loquitur assumpta, ideoque nostræ, excepto peccato

peccato similima est. Sicuti autē ipse se nobis per eam adiunxit, ita per eandem nos ad eum accedere oportet quo in alterius naturæ, hoc est, diuinæ quæ ipsi est naturalis, societatem veniamus. Quæ de re *Augustinus* diligenter differens lib. 9. cap. 15. de Ciuit. Dei, istud demum addit: Factus particeps humanitatis nostræ compendium præbuit participatæ diuinitatis suæ. Quemadmodum ergo per filium Patri coniungimur: sic etiam Filio per eam, quam à nobis accepit, naturam vnimur, ita vt sit hæc velut quoddam vinculum, aut, vti alibi scripti, ferrumen colligans alioqui inter sese remotissima atque diuersissima. Vt vero quisquis cōmercium habet cum filio, cū patre quoque habeat est necesse, alioqui diuelleretur à patre filius: ita quisquis admittitur in societatem carnis Christi (hac enim voce hoc loco, vti alibi vocabulo corporis, humanâ suâ naturâ ipse complectitur) vt in diuinæ etiâ naturæ societatem veniat oportet: nisi duas illas naturas arctissimo vinculo coniunctas distrahi volumus. Reliquum ergo est vt sciamus qua nam ratione in humanæ naturæ seu carnis Christi societatem veniamus. Id ipse nos aperte docet. Principio eam *Paris* nomine significauit, occasione supra à miraculo quod præcesserat, & iniecta mentione *Mannæ* per Iudæos, demum increfcēte disceptatione *carne* appellat, eamque verū cibum esse pronūciat: denique quo mysterium plenius explicaret, iniicit mentionem *sanguinis*, apte carni sanguinem coniungens, vt in hominibus viuētibz coniuncta esse videmus, quorum separatio mortem adfert: cuius etiam obiter mentionem fecit, cum dixit datum eam iri, pro mundi vita: vita, inquam, non pro morte: Nam mortuus est vt mortē aboleret, non vt eam cuiquam adferret: sed vt omnibus qui cum ipsa eius carne societatem essent

Per Filium
Patri coniungimur,
& filio
per naturam
quam à
nobis accepit.

Quæ ratione in
humanæ
naturæ
Christi societatem
veniamus

habituri, vitam restitueret amissam. Rationem de
 te assequendæ huius societatis, verbis significat
 variis. Primum usus est verbo *ederit*, ipsum adaptat
 metaphoræ panis, & voci carnis, quâ etiam appetit
 lauit verum cibum. Hæc enim communicantibus
 sumuntur edendo. Usus etiam est verbo *biberit*, re-
 spiciens ad sanguinem; quem potum verum esse de-
 xerat. Adhibuit etiam verbum *venit*: quo & alio
 usus est. Adiecit demum verbū *credit*: quo vt pro-
 prio atque simplici exposuit, quod in superioribus
 illis figuratis latebat. Atque ita manifeste demon-
 stravit rationem consequendæ diuinæ huius socie-
 tatis esse fidem, per quam solum editur, bibitur, &
 ipsumque peruenitur. Vti enim ipse nobis est ad
 patrem via atque ostium: ita nos per fidem ad eum
 accedimus, ipsi coniungimur & ipse nobis: ita vt
 nos in ipso & ipse in nobis maneat, hoc est, habi-
 tet in cordibus nostris. Summa ergo huc omnis
 redit, Christum in suam nos adiungere societatem
 per fidem non alia vlla ratione aut via. Quare sic
 uti fieri nequit, vt qui in Christum credit, cum eo,
 & per eum cum Patre, societatem non ineat, per-
 inde atque eum qui solem intuetur ipsius luce il-
 lustrari est necesse: ita quisquis in illum nō credit
 vt cum eo aliquid habeat societatis, tam fieri non
 potest, quam illud non potest, vt cæcus solis lucē
 admittat. Ex quo non minus certo quam euiden-
 ter conficitur omnes qui aliquam incredulis cum
 carne aut corpore Christi tribuunt *non videntes*, Chri-
 stianæ doctrinæ fundamenta omnino conuellere
 eiusque harmoniam atque consensionem non
 tantum labefactare, sed etiam plane dissoluere.
 Neque vero ex eo solum dogma hoc non tam hu-
 manum quam Satanicum esse dicendum videtur,
 quod regulam, quam fidei & veritatis pij nostri
 Maiores vocarūt, infringit, sed etiam ea ipsa ratio-
 ne qua

Fides ra-
 tio est cō-
 sequenda
 societatis
 cum Chri-
 sto.

Ephē. 3. 17

Impij nō
 edūt cor-
 pus Chri-
 sti.

ne qua defendi ab istis hominibus solet. Nō enim Theologicis sed tyrannicis armis vel asseritur vel defenditur, hoc est, non testimoniis scripturarum, aut firmis inde ductis rationibus sed cauillis, criminationibus, calumniis, exiliis, proscriptionibus, igne & ferro. Hęc arma sunt non veritatis aut pietatis, sed mendacij & impietatis, quorum pater est & assertor is qui ab initio homicida fuit, quę imitantur qui sunt eius, abutentes specie veritatis & religionis, ad eas ipsas opprimendas, quo melius suis consulant compendiis, quę sola spectant. Ceterum cum ista non sine dolore meditarer, ad me peruenit quęstio à M.P. Albino, philosophici Magisterij, vt isti loquuntur, candidato, in VVittebergensi schola proposita, in qua de voce *κοινωνία* ex loco Pauli, 1. Cor. 10. nuper disseruit primum indotte & contra quam decebat eum qui talem ambibat gradum: deinde impie, contra Apostoli & verba & mentem. Denique sycophantice, iis quos sacramentarios vocare solent, nō minus iniqua quā atroci calumnia grauatis. Ad hanc quęstionem D. Crellius respondit, sed ita vt lactuę labris respondeant. Ego vero breui, Deo volente, ad eam respondebo paulo aliter: & quod ille palpando ac laudando fouit auxitque malum, scalpendo & fricando à me curatum iri confido. Hoc cōsiliū facit vt hoc tempore præteream plurima quę in mentem veniunt ad rem istam pertinentia: hoc tantum adicio Apostolicam Scripturam, aliam ab ea quę fide fit *κοινωνία* seu societatem cum Iesu non tradere. Nullam aliam nouisse veterem Ecclesiam, hoc est Apostolicam & catholicam. Eam autem quam isti fingunt, ore fieri somniarūt *μετυσίας* auctores, vnaque & *μετυσίας* suam & *κοινωνία* à se fictā in Ecclesiam non Christianam, sed Romanam inuexerunt, quarum posteriorem deinde ab illis, tanquam per

pseudo
theologo-
rum ar-
tes.

Novam
cum Chri-
sto *κοινω-
νία* tin-
gunt trās-
substan-
tiales
& consub-
stantiato-
res.

manus acceptam, ij qui *σωτηριαν* excogitarunt, in nouo suo commento conuenientem, mordicus retinent: ac pertinaciter eisdem quibus illi armis defendunt. Sed qui animos à præiudiciis vacuos habent, facile intelligunt hominem in terris agerem, neque pedibus corporis sequi, neque manibus tangere, neque oculis cernere, neque auribus loquentem Christum audire posse: quo fit, ut nec ore, dentibus, lingua, palato eum quisquam possit vel edere vel gustare. Hæc omnia sicuti corpore seu animo tantum fiunt ita per solam fidem perfectam posse fatendum est. Vehementer ergo errant eum externo habitu, aut gestu aut vllis corporeis actionibus aliquam cum Christo societatem se inire posse confidit. Nunc videamus an noui isti Iesui socij rectam viam ingressi sint.

C A P V T I X.

Novitium Iesu Sodalitium vera Christi fide præditum non esse.

Cor hominis est fidei sedes.

Fidei Christiana obiectum Christus.

Proprium fidei sedem verumque domicilium esse animum seu cor hominis nemo est qui non fateatur, indeque etiam confici solius esse Dei proprie ac vere de ea iudicare & pronuntiare quod & ipse agnosco, verum tamen esse etiam posse, imo vero esse debere vnius hominis de alterius fide, sicuti & de pietate tota, iudiciu aliquod minime aut incertum aut vanum sacrae literæ passim testificantur. Certum esse debet fidem Christi seu Christianam esse eam, quæ est in Christu, hoc est in ipsum vti proprium scopum fertur & eum vt verum obiectum apprehendit. Etsi enim vera fides vniuersam

vniuersam Scripturam Prophetica & Apostolica
 amplectitur, vt diuinam vocem, certissimam
 Dei voluntatem vere continentem; quia tamen
 omnes eius Scripturæ partes in Christum tendunt,
 fides quoque ipsa in hunc in primis respicit. Et il-
 la sola fides pro vera est habenda, quæ eum verum
 cognoscit atque apprehendit, hoc est, talem qua-
 lis re vera est, nimirum qualem pater ille cœlestis
 proponit & offert in Scriptura illa, quæ est instar
 lucidissimi speculi, Christum, & in ipso Deum ad
 viuum representantis. Neque enim humanum in-
 genium quantumvis perspicax naturam veram ac
 viuam imaginem Christi concipere potest. Quis
 enim istud posset, cum quæ de eo nobis traduntur
 in Apostolica doctrina, sint carni & humanæ ra-
 tionis non modo paradoxa sed etiam stultitia, id est
 eiusmodi pro summa ducat & habeat stultitia? Ne-
 que abs re Christus posteaquã Petrus diserte pro-
 fessus fuisset ipsum esse Christum viui Dei filium,
 qui in hunc mundum, venisset, mox subiecit: Caro
 & sanguis tibi hæc nõ retexit, sed pater meus qui
 est in cœlis. Sed & Paulus clarissime docet fidẽ ex
 auditione concipi ac nasci: auditione, in qua, verbi
 Dei. Quod ideo paulo ante hæc verba, verbum ap-
 pellauit fidei. Vti enim diuinus ille sermo non nisi
 fide ab homine intelligitur, ita fides nulla est, nisi
 quæ ex eo sermone, per cœlestem spiritum animo
 ingeneratur. Quam ob causam appellationibus
 etiam variis, sive titulis petitis ab iis quæ fide per-
 ceptus præstat, ornari solet. Dicitur enim sermo
 gratiæ, vitæ æternæ, salutis. Et Christus illos tantum
 qui in eius sermone manent seu perseuerant, pro
 germanis suis agnoscit discipulis. Hac respexisse
 existimo maiores nostros vere pios & Apostoli-
 cos viros, cùm primaria capita doctrinæ in scriptis
 Prophetiis & Apostolicis cõprehensæ, *Regulam*

Vera fi-
des, quæ
fit.

Verbum
Dei ani-
ma fidei.

Matt. 16.

18.

Rom. 10.

8. 17.

Ioh. 8. 31.

Regula
fidei &
Canonica
cui dicta

est S. Scri-
ptura.

fidei nominarunt: & libros quibus continetur, li-
bros vocarunt *Canonicos*. Sicuti enim verbis istis
significabant in his libris comprehensa vera, certa
ac firma esse omnia: ita nihil esse extra istos, ve-
petendum vel sequendum: sed debere fidem isti-
sinibus ac metis esse contentam, vti nō minus sci-
te quam vere scribit in suorum librorum proemio
Damascenus auctor nostris etiam aduersariis mi-
nime suspectus. Fides itaque Christiana est, que
Christum qualem sacræ literæ exprimunt, qualem
Paulus viua voce ante Galatarum oculos pinxerat
& crucifixerat agnoscit, amat & exosculatur, que-
cunq; extra hos libros dicuntur vel feruntur, claus-
sis oculis & auribus vti vanū Christi simulachrum,
preterit. Iudicium ergo de noui istius sodalitiij fide
ex ipsorum doctrina facere mihi licere arbitror, imo
vero à Deo mandatum mihi esse existimo. Que
autē doctrina ea sit, vnde certius cognoscere pos-
sum, quam ex publice editis scriptis; in quibus &
de aliena doctrina censuram agunt, & suā asserunt
atque defendunt? Hæc vero evidentissime demon-
strant, veræ in Christum fidei ne scintillam quidē
in illa schola esse posse. Occurrunt, vt verū fatear,
nonnulla in his scriptis præclare dicta, velut flo-
culi quidam inter multas sordes aspersi, & quasi
grumuli auri inter magnam stercoris copiam pel-
lucantes. Apparet hæc vel scriptoribus somniant-
tibus, vt sit obuuisse, vel vi veritatis esse extorta,
vel ipsis accidisse quod Balaamo & Caiphæ, vel de-
nique eos imitari voluisse Satanam mendacij verū
parentē, inter cuius *πενήπιος* *υ*, *υ* *υ* *υ* *υ* *υ* *υ* hoc in pri-
mis numeratur quod nonnunquā verū loquatur,
sed eo consilio, vt se insinuet & postea confiden-
tius sua mendacia spargat, ac facilius persuadeat.
Vt hoc posterius mihi facile persuadeam, facit
quod in ipso Austriacæ catecheseos limine vi-
deam collocatam esse Christiani definitionem,

In Schola
Iesuitarū
nulla elu-
cet fidei
scintilla.

Satan cur
nonnun-
quam ve-
rum lo-
quatur.

quæ puritatem doctrinæ summam præ se fert. Eum enim Christianum esse pronuntiat, qui in ipsa Definitio nes Iesuiticæ venena melle illita. Christi doctrina acquiescit, & ab ea diversa dânat at- que refugit. Subiicit postea fidei descriptionem, quæ magnam gerit veræ pietatis speciẽ, eamq; claudit pulcherrima Chrysostomi sententia. *Fides est anime lumen, ostium vitæ, fundamentum salutis æternæ.*

Hæc qui legit in fronte ascripta pietatis ac veritatis studiosus, an nõ ingreditur spei plenus, & afficitur summa cupiditate, quæ sequuntur omnia nõ modo legendi verũ etiam cognoscẽdi & discẽdi? At qui iudicio præditus, spirituq; discretionis instructus est, statim fraudẽ deprehendet, referetque pedem. Neque enim primis respondent aut media aut vltima: sed res ipsa ostendit esse præsentissima venena melle illita. Diceres esse meretricias illas illecebras, quas graphice depingit Solo. Prouerb. 5. & 7. quibusque nonnulli volunt hæreticorum ad

illiciendos incautorum animos compositas artes, Catechismi Iesuitici breue examen. exprimi. Quid quæso est in sequẽtib; libelli huius, quem summam doctrinæ Christianæ inscripserunt, partibus illi frõri simile? immo quid nõ simile: quid non corruptum & prorsus adulteratũ? non pugnans cum puritate Apostolicæ doctrinæ?

Et ne infinita persequar, vnum propono caput de modo expiandorum peccatorum, folio 103. Cum sex enumerent modos, ac plures esse dicant, vt est superstitiosa ignorantia fœcunda, nulla tamen inter hos prorsus mentio sit vel sanguinis Christi, vel fidei in ipsum: quibus solis ferenda est accepta peccatorum remissio. Hoccine est Christianum esse & in Christi acquiescere doctrinam? Ita solet à seipso dissidere memus. Quid de sacrosancta scriptura in genere sentiat totum hoc sodalitiũ manifestè cognoscitur ex

Colonienſi Censura, Thesisibus aliquot, & publicis Iesuitæ. Quid de s. Scriptura sentiãt Iesuitæ.

aliis scriptionibus. Sanctis istis Magistris si creditur, sacrae literae sunt obscurae, ambiguae, lubricae: in quamvis parte flexiles, mutilae atque imperfectae. Id si sentiunt uti scribunt, quod nos Christiana charitas iudicare iubet, quae erit istorum Doctorum fi-

Fides nulla apud eos qui S. Scripturam obscuram ambiguae & imperfectam esse asserunt. Rom. 14. 23. Iac. 1. 6.

Fides implicita.

Matt. 17. Luc. 9. Adversus Iesuiticum dogma de dubitatione, & fide implicita.

des? Fidem certe à scriptura suam lucem accipere multo certius ac verius est, quam Lunam à Sole. Igitur horum fidem obscuram, ambiguae, lubricam, flexilem atque mutilam esse est necesse. Nam hanc illius naturam retinere, sequi, ac referre oportet, uti proprii parietis, rivum sui fontis & ramum suae radicis. Quem quæso locum apud hos habet Apostolica *ἡ πίστις ἡ ἀληθινή*? Quid porro Paulus atque Iacobus de dubitante ac nutante fide pronunciant non est obscurum. Uti fides veris ac certis nitetur principiis, ita Christianus doctor, persuasus esse debet se certa atque vera dicere & docere. Nihil nunc dico de Sophistarum implicita atque informi fide: quae somnia, uti alia omnia, hos Magistros probare minime est dubium. Tantum illud audire discereque cupio, an non etiam in dubium vertat, sint ne ipsi uti ceteri, amore an odio digni. Non credo ipsos in dubium vocare an filius sit Patri charus. Omnem enim dubitationis scrupulum eximit illa caelestis vox, quae testificatur Patrem sic Filium amare, sicque complecti, ut totus in ipso conquiescat. Quod si se Iesu socios esse serio sentiunt atque statuunt, qui dubitare possunt se quae ab illo amari? Cui charissimum est caput, an membra non diligere poterit? Cui curae est pastor, an gregem negliget? Quos in ipso ante iacta mundi fundamenta elegit, an vocatos, iustificatos, sanctificatos non diligeret? Eum qui ista de re dubitat, in Christum credere quis credat? Deinde quis dicat fidem in Christum habere eos, quibus est Christus ignotus? vera certe fides Christi, Christum excipit & continet uti

vt speculum sibi obiectam faciem, & annulus in-
 clusum lapillum: atque teste Ambrosio, sicut senis
 Simeonis vlnæ & brachia infantem complecte-
 bantur. Testis quoque est Paulus Christum per si-
 dem in piorum habitare cordibus. At in istorum
 cordibus non nisi Christi vmbra atque inane si-
 mulachrum, sicuti in ipsorum templis, esse doctri-
 na quam profitentur, meridiana luce clarius ostē-
 dit. Quæ enim de peccatorum remissione, & iusti-
 ficatione, (id est, religionis Christianæ prora &
 puppi) de humanis viribus ac meritis bonisque
 operibus & scriptitant & dictitant, sic Christum
 suis donis quibus est a patre ornatus, spoliant, sic
 etiam lacerant officium, sic denique exinaniunt
 sacrificium, ac meritum ipsius, vt quod dicamus
 nihil superesse videam, nisi illud Apostoli: Chri-
 stus frustra est mortuus. Profecto qui id sentiunt,
 quod isti scribunt, Christum habere non possunt, nisi
 exauthoratum & ociosum.

Ephe. 3.17

Iesus Ie
 suu. tarū
 veri Iesu
 Christi
 vmbra &
 inane si-
 mulachrū
 Gal. 2.21

Postremo, vt semel omnia cōplectar, qui videri
 volunt in hoc excitati ac diuinitus missi, vt quæ in
 Ecclesia erant collapsa erigerent, corrupta resti-
 tuerent, vitiata emendarent, non modo omnium
 bonorū atque piorū fallūt expectationē, sed etiā
 quæ emēdari cōeperant, denuo cōtaminant erro-
 resque erroribus accumulāt: atque etiam mor-
 bos quibus facta medicina erat, cum magna recu-
 perandæ sanitatis spe, vt insanabiles reddant o-
 mnibus artibus ac viribus conantur. Qui antē hos
 pontificiorum errorum patrociniū susceperant,
 pudore aliquo tenebantur: ne crassiores, & aperte
 cum doctrina Christi pugnantes pertinaciter de-
 fenderent, neque inuiti fatebantur multa irrepfif-
 se dormitantibus pastoribus quæ emendatione e-
 gebant, id quod luculenter testantur orationes a-

Iesuuita
 rum refor-
 matio
 qualis sit.

Iesuitarū
 secta om-
 niū pel-
 lina

liquot in Tridentina synodo cum ipsius Pontificis tum aliquot catholicorum principum nomine palam habitæ & recitatæ: quæ etiam typis traditæ hodie in hominû versantur manibus. At nihil tam est crassum, tam putidum, tam impurû, tam insulsum atque impium in pontificia lacuna aut cloaca, quod nouis istis repurgatoribus & instauratoribus non bene oleat: omnia probant, asserunt, defendunt quantumlibet vel inepta vel absurda. Id editorum ab ipsis librorum lectio certissimi

Exemplum
impuden
tiæ lesuui
ticæ.

me docere potest. Veruntamen exemplum vnum proferam ad faciendam iis fidem, quibus vel tantum non est otii, vt eum laborem subire possint vel is non est animus, vt temporis iacturam facere velint in euoluendis istis sordibus. Omnibus est notissimum Anacletum Pontificem Rom. fascinatam opinione sui principatus seu Pontificii, vti vocant, primatus, cum animaduerneret ipsum parum firmis niti fundamentis, conatum fuisse eius fundatorem seu auctorem facere Christum

Ridicula
Anacleti
Metamor
phosis.

Quam ad rem vti voluit metamorphosi non dissimili ei qua conuertit panem in Christi corpus. Nam ex petra carnem facere tentauit, hoc est, vocem Cephas interpretatus est, caput. Risus fuit ab iis omnibus quibus non placent hæc histrionica, nec sunt adeo creduli, vt quiduis recipiant non exploratum. Cum Ant. Contius interpolator

Contius,
antichri
sti assenta
tor.

Pontificiorum Canonum, & inter assentatores Rom. Antichristi non postremus incidisset in Distinct. 22. & locus Episto. Anacleti occurreret, veritus est, homo alioqui audax & impudens, vt esse solent Apostatæ, interpretationem illam probare (quam insulsam esse conscientia fateri ipsum cogebat) sed adhibito artificio ex lubrico loco elabi est. conatus. Principio falsus est eam crymologiam

CONTRA IESVVITAS. 171

logiam a quibusdam rideri, mox tacite eam reprehendit, adducta vera Hieronymi interpretatione. Verum contra metuens ne Deos, uti quidam dicere solent, offenderet, hoc est, malam iniret gratiam apud eos, quibus gratiosus esse omnibus modis studet, statim Anacletum oblique excusat, & prope absoluit, prolato non dissimilis erroris exemplo in Optato Afro, homine alioqui & pio & docto. Intra istas metas se continuit Pontificiorum errorum defensor acerrimus. At Turrianus Iesuani illius Hosii affectator, aut certe assentator ^{ita impudentissimus.} Anacletum non oblique excusat, sed ut doctum, & industrium, ut imitorem Prophetarum & Apostolorum, atque eruditorum antecessorum manifeste laudat atque defendit. Tantum valent apud hos ^{Quorum Deus ventor est.} sanctos homines aulae pontificiae fumi, & ollae illius offae, ut omnem facile excutiant ex conscientia ipsorum Dei metum & ex facie omnem pellat pudorem ac ruborem, dum atra in candida mutant. Quicumque igitur in novis istis Iesu sociis, qui uti sunt seducti, ita quam possunt operam dant ut alios seducant, existimant aliquam inesse veram in Christum fidei scintillam seu micam, aut ipsorum ingenium atque mores minus perspectos habere, aut hos ipsos parum sinceram fidei esse oportet.

CAPVT X.

Secundum, ad reinendam cum Iesu societatem, necessarium gradum, esse vitam Christiano nomine dignam.

Christus dupliciter nobis describitur & proponitur.

Hristum dupliciter in sacris literis describi atque piis omnibus proponi a multis piis doctisque eorum interpretibus recte observatum & non abs re traditum esse legimus. Significat

1. author vitæ & salutis.

dem eum in primis remissionis peccatorum, iustitiam, vitam, salutisque in se credentibus esse auctorem, & largitorem esse docent. Atque id ipsi proprium esse testificantur, vt nulla eius rei particula in alium vllum sine graui ipsius iniuria manifestoque sacrilegio transferri queat. Deinde ipsum describunt vt *ὁ ἀριστος*, id est exquisitissimum exemplar pietatis sanctæ vitæ ad diuinæ legis exactissimam regulam cõpositæ & formatæ: quam vt voce docuit & præscripsit, ita factis expressit: & ad omnium qui ipsius discipuli esse non minus quam dici cupiunt, imitationem proposuit: cuius rei illustre extat apud Iohan. testimo-

2. Exemplar sanctæ vitæ.

Ioan. 13. 4

2. Tim. 3. 5

simium. Fuit enim cœlestis hic Magister plane dissimilis iis quos describit Paulus, qui *ἀποστολῶν* *ἑσθίας* gerunt, sed eius abnegant *δύναμιν*: quales ergo & illi, quos graphice pingit, Rom. 2. Veram ergo pietatis formam, & verbo tradidit & expressit factis, vt intelligerent omnes qui locum in ipsius schola ac familia sibi esse volunt, ab eis flagitari, vt eandem & ore profiteantur, & opere præstent.

Dilectio propria Christiani nota.

Ioan. 13. 35

Mat. 7. 16

Tit. 1. 2

Hanc enim sub vno dilectionis nomine comprehensam, dixit propriam esse suæ professionis atque disciplinæ notam: qua germani eius discipuli ab adulterinis discernentur. Sicuti etiam lupos seu Pseudopphetas a suis quoque fructibus dignoscendose esse edixit. Breuiter constat Christum vel le, vt fiduciæ in ipsum coniuncta sit obediencia: quæ vniuersi cultus quem sibi præstari vult, caput ac summa est. Sed & ipsam fidem nomine obedienciae comprehendi locis aliquot indicat Apostolus. *Quin*

Quinetiam factis æque atque verbis Deum negari, idem est testis, sicuti & doctrinam sanctæ vitæ exemplo ornari docet. Optimi itaque mentis & verborum Christi interpretes Apostoli, sicuti, vt in ipsum iustitiæ ac salutis authorem credamus, seu ipsi fidamus, nunquã non docent, ita eundem sanctæ vitæ Magistrum & exquisitum exemplar, vt imitemur atque sequamur, passim monent atque hortantur. Neq; enim suos, vt ait Paulus, ad immudiciẽ siue turpitudinem vitæ, sed ad sanctificationẽ vocauit. 1. The. 4.3
1. Cor. 1. v. 30

Neque factus est tantum credentibus, sicuti idem ad Corinth. scribit, sapientia atque iustitia, sed etiam sanctificatio & redemptio. Nam sicut sua sapientia & iustitia pellit innatas humanæ menti tenebras, accenditque lucem veræ cognitionis sui & patris, atque remissis peccatis donat & ornat sua iustitia, qua vestiti placemus Patri: ita donat spiritu suo sancto qui animos nostros regenerat renouatq; vt sancta desideria, & affectus cõcipiant puros, qui demũ sancta pariãt opera. Et de istis spiritus S. in credẽtibus effectis studioque sancte viuendi passim disseritur in Apostolicis Epistolis, in primis vero in ea quæ ad Romanos est scripta, cap. 6. 7. 8. non minus diligenter quam fuscè agitur. Id etiam ex professo docent Iacobus & Iohannes in suis Epistolis. Verè itaque in Christum fidei sic cõiunctũ est sanctæ seu nouæ vitæ desiderium ac studium, vt à se inuicẽ ea diuellere difficilium sit, aut æque Vera fides & charitas inuicem coherent.

ἀδύνατον, atque lucem à sole, aut ab igne calorem fecernere. Siquidẽ Christus, eiusdẽ Apostoli testimonio, dedit semetipsum pro nobis, vt nos ab omni iniquitate redimeret, & purificaret sibi ipsi populum peculiarem ζηλωτῶν καλῶν ἔργων. Et sane, si Philosophi de moribus disserunt præceptaque tradunt non tam vt scientes, quã vt bonos reddant homines, quam esset alienum Christianam Philo-

Vera fides & charitas inuicem coherent.

Tit. 2. 4

sophiã non longius progredi, quam vt scientiã
 ue cognitione pietatis & sanctitatis mentes in-
 bueret, nulla vitæ pie ac sancte degendæ habita-
 ratione? Quisquis vera fide est præditus, oportet
 sentiat in se Christum, per suum spiritum sic agen-
 tem, vt vere dicere possit illud Apostolicum. Vi-
 uo ego, iam non ego, sed in me viuit Christus. Vi-
 enim corpus anima præditum huius vim & actio-
 nes recipit ac sentit, ita qui Christo inseritur, sic
 que ipsius membrum, non potest non fieri patri-
 ceptus ipsius quoque spiritus, vitæ ac sanctitatis.
 Quam ob causam Ecclesiæ corpus seu societatem
 Apostolica & catholica fides, sanctorum vocat con-
 munione, aperte significans eos solos ad eã per-
 tinere societatem, qui sanctam meditantur vitam
 eoque aspirant & contendunt, vt id sint ad quod
 Paulus Thessalonicenses hortabatur, nepe toti san-
 ctificati, integri spiritu, quique anima & corpore
 inculcate in aduentum Domini nostri Iesu Chri-
 sti seruentur. Qui secus sunt affecti, aliterque vi-
 tam instituunt, & tamẽ se ad Iesu societatem per-
 tinere aiunt, à seipsis dissentiant, ac vita linguam
 mendacii manifeste arguit.

Sanctorum
 comunio.

1. The. 5. 23

C A P V T X I.

*In nouo Iesu sodalitis non apparere sancta vitæ
 Studium.*

Externa
 species fu-
 cum facit
 imperitis.

Non dubito huius capitis titulum seu
 statum multis prima fronte visum iri
 non modo paradoxum, verum etiam
 perabsurdum: neque minus quam in
 grauiam fursum & leuia deorsum ferri
 demonstrare contenderem. Cum enim in noue-
 tio isto monachorum genere desiderare me dico
 vitæ

vita integritatem, & sanctitatis studium, perinde plerisque facere videbor, atque si in sole lucem, aut in niue candorem desiderare me dicerem. Sic sane perstringere solet externa larua ac species oculos eorum qui in illa harent: neque ea subducta & submota penitus inspiciunt. Ab his itaque peto, vt aliquantisper suspendere velint iudicium suum: omniaque ex animis submouere preiudicia, & attente auditis, quas proferam, rationibus, de re ipsa pronuntient.

Principio in istis fratribus candorem atque sinceritatem me merito desiderare dico; nominatim in iis qui aduersum nos scribunt: vt qui in iustificationis grauissima controuersia, non desinunt nos atroci illa ac rancida calumnia, de nuda ac bonis operibus vacua fide iniuste grauare, aut potius ipsam veritatem, quo eam non solum suspectam, sed etiam inuisam omnibus reddant. Nec tamen isti nescire non possunt quæ nostra sit mens atque sententia: quæ millies à nostris est diserte exposita atque per scripta. Facile intelligunt, nos eam probare fidem, eique soli illum iustificandi tribuere effectum, quæ Apostolus definit per dilectionem efficacem, bonorumque operum esse feracem: atque ita nos minime separare fructus bonos ab opere bona, licet in eo effectu hæc ab illis discernatur. Cùm de sole, igne, homine differitur, an de sole lucente, igne calente, & viuente homine differitur, etsi istud diserte non addatur, effectus tamen ea nemo inter se non distinguit. Desinant ergo calumniari isti magistri, si nobis persuadere volent, se esse amatores veri, atque sanctitatis studiosos. Cauillari enim, nedum mentiri & calumniari, non est nisi pietatis atque veritatis hostium. Sed isto omisso ad examē reliquæ vitæ trãseamus. Nolo hic comē-

Iesuuitz
sunt calumniatores.

Orthodoxorum mens & sententia hæc est, Fide verã per bona opera esse efficacem.

Atrocia
quorundā
nōullo-
rum Iesu-
uiticæ se-
ctæ flagi-
tia præter
mittuntur.

1. Cor. 4.

Mūdum,
& quæ
mundi
sunt se-
ctatur &
quarunt.

Cap. 4. v.
3.

Matth. 6.

2. Tim. 4.
v. 10.

1. Ioan. 2.
16.

morando omnibus exprobrare, quæ nō semel au-
diui, & in omnium ore, oculis ac manibus versari
intelligo, atrociam quædam facinora, à nonnullis,
qui de isto sunt sociorum ordine, non ita pridem
patrata. Excepturi fortasse essent quorundam sce-
lera vniuerso sodalitia fraudi esse non debere: si-
cuti ob Iudæ perfidiam & proditorem, nemo sa-
nus Apostolicum damnat ordinem. Non sum etiam
ita curiosus, & in alienam vitam inquirendi adeo
studiosus, vt attingere cupiam, quæ intra prius-
tos parietes geruntur. Ea permitto primum Deo
qui aliquando est occulta tenebrarum illustrati-
onis Apostolo teste, deinde temporis veritatis pa-
renti, vt dicitur, denique iis qui illis siue claustris
siue lustris gaudent, libenterque inter istos ver-
santur: qui si vellent, fortasse etiam possent in lu-
cem pertrahere, quæ vt foeda factu, ita dictu, au-
dituque turpia essent: de illis tantum, quæ sol ipse
videt, & in omnium versantur oculis, pauca mo-
nebo. Primum, odium mundi esse cum vero pie-
tatis amore coniunctum non minus est certum,
quam solem in meridie lucere. Sic enim Deus &
mundus aduersis depugnant studiis, vt non dubi-
tet Iacobus pronunciare, *Amicitiam mundi esse in-
imicitiam cum Deo, omnemque qui mundi amicitiam
amicitiam, Dei constituit inimicum.* Quisquis igitur
mundo non est aduersarius, eique bellum non in-
dixit idque non tam verbo quam ipsa re demon-
strat nequaquam pro Dei amico, nedum socio est
habendus. Nam & Christus satis significauit, ne-
minem vtrique addictum esse, atque vtrunque co-
lere posse. Et vero Paulus non aliam adfert ratio-
nem, cur Demas defecisset ab eo, nisi quod am-
plexus esset præsens seculum. Ingenium porro
mundi, & quæ eius sint studia, graphice depinxit
Ioannes, in quo etiam præcedentem Iacobi senten-
tiam

tiam confirmat. *Quicquid, inquit, est in mundo, cupiditas carnis, & libido oculorum & fastus vite non est ex Patre.* Iam considerandum, inter quos ista vigeant studia, illæque appareant noxæ: Si quis sit qui inficiari audeat illa in Romanensiu Pontificu, Aula Pontificia, Scholæ voluptatum, cularum turpitudinæ. Cardinalium, Episcoporumque aulis in primis conspicui, eum nullo conscientie sensu tangi, nullo pudore, affirmare nequaquam dubitauero. Quis enim, nisi insigniter impudens, negauerit, istorum siue palatia siue domos plusquã regias, scholas esse omnis generis voluptatum? Quis ignorat ipsos vna cum suis sectatoribus luxu prorsus distruere, mensisque vti plus quam Sybariticis aut Syracusanis? Vetus profecto Prouerbiu illud, *Pontificalis cœna*, in nullos vnquã æque atq; in istos quadrauit. Nihil de prodigiosis sceleribus quæ clamitantur dico: quæ sunt palam abunde sufficiunt, & luculenta exhibet testimonia. Si vere ac merito iam olim fuit dictum: *Exeat aula, qui pius esse velit*, quanto quæso verius atque iustius de istis dicetur, caueat, fugiat, detestetur hæc cõsortia, quis cum IESV CHRISTO societatem & cū Deo amicitiam inire optat? Nam qui illa cum istis coniungere conatur, perinde sapit & agit, atq; si igne Simplicitas Iesuitica. aquæ conciliare studeret. Si noui sociales tam sunt temperantiæ, continentie, frugalitatisque Apostolicæ amantes, atque habitu, gestu, verbis, scriptisque profitentur, qui sit vt tantopere contendant quam proxime Pontificias culinas nidulari. Miru est eos non fugitare fumum, qui literarum studiosis molestus, & nidorem qui ieiunantibus ingratus esse solet. Qui serio oderunt scelera, quæcunque ad ea inuitant sedulo submouent, occasionesque omnes diligenter amputat. Imo vix ipsa etiam nomina illorum ferunt aures. Et hanc præsertim rationem veterem peperisse Monachatum, plerique Veteres Monachi nouis, precipue

suitis ex
Diámetro
oppositi.

Qui mū-
da omnia
foedant in
mundo
non habi-
tant.

Quales
medici Te
suis vi-
deri ve-
lint.

non abs re existimant. Nam secessus illi à turbis & hominum cōmerciis, eo videntur spectasse, ut anti-
tiquitatis hac de re monumenta manifeste docerent.
At nouitij isti, qui piam antiquitatem velur sepul-
tam excitare velle dicuntur, rationem prorsus ab
illa diuersam ineunt. Ut mundum fugiant, mundi
medullam & abdomen sectantur, ut sordes vitentur,
se in cloacam præcipitant. Turrianus scribit se ante
Iulianum professionem in sæculo fuisse, atque
ita conficere vult, se extra sæculum nunc esse, imi-
tatus credo eos qui se in ardentibus prunas ne adha-
rantur, coniciunt: aut qui pluuia metu, se ipsos
in flumen demergunt, ne madescant. Ad hæc qui
sunt ex animo studiosi pietatis, & aliis ad virtute-
tem præire, eosque exemplo prouocare suo fru-
dent, etiam secus de se suspicandi causas vitant.
Quis autem non credat, nedum suspicetur, eos qui
culinarium sectantur nidorem, voluptuarios potius
esse, quam temperantes: & quãtumuis Curios
simulent, Bacchanalia tamen viuere? Nō enim fru-
stra est dictum, *Si iuxta claudum habitas, claudes-
re disces*. At dicturi sunt isti suum consilium atque
scopum esse, mederi morbis Ecclesie, imitarique
se velle peritos atque prudentes Medicos, qui re-
ctissime indicant, dandam esse in primis operam,
ut morborum tollantur causæ? Pontifices autem &
Episcopos fontes esse malorum quibus Ecclesia
premitur, ac tantum nō opprimitur se animadu-
tere: id quod etiam fatentur omnes, quare iustifi-
mam se habere causam, hinc medendi initium fe-
cere. Recte quidē ista dicuntur, sed oportebat ver-
bis facta respondere. Istis enim tacētibus imo re-
clamantibus, illa vane iactantur. Nam sapientis
non est, ut scite ait quidam, plus iis quæ audis, quã
quæ vides credere. Neque vero cōsiliorum aut va-
lyntatum certiora sunt testimonia, quam effecta. Ideo

Ideo tum demum morborum causis factam medi-
 cinam credimus ac fatemur cum mitescere atque
 minui morbos animaduertimus. Nunc vero quæ-
 nam signa aut indicia remissionis istiusmodi mor-
 borum nobis apparent, aut ostendere possunt noui
 isti Medici? Quos nam ex tam multis perditis & Medicina morbo
peior.
 improbis ad meliorem frugem, aut mentem etiam
 saniorē adduxerunt? Errores & mala nō modo non
 min uitur, sed etiam magis atque magis crescūt.
 In istorum Ecclesie gubernatorum quibusdam su-
 perstitio cum ignoratione cœlestis doctrinæ ma- Seculi no-
stri deple-
ratissimus
status.
 iores vires in dies acquirit, in aliis religionis veræ
 contemptus augetur, in plerisque vel atheismus
 vel epicureismus palam regnat. Mores sunt longe
 corruptissimi, Disciplina omnis, etiā illa cuius Pō-
 tifices sunt inventores & architecti, plane concidit.
 Re ipsa etiam vociferante quorsum testes ad-
 ducere? Quis nescit grauissimā illam querelam
 quæ apud Oseam cap. 4. extat: *Nulla est veritas, &
 nulla misericordia, & nulla est cognitio Dei in terra.
 Peterare & mentiri, & occidere, & furari, & adulte-
 rari mundarunt. & sanguis sanguinem tetigit, nun-
 quam iustus vel dictam vel auditam quam hodie
 fuisse? Ista enim sūt impune, & visuntur hæc vul-
 nera, cū passim, tū apud eos quibus adsunt & astāt
 noui isti chirurgi. Sed rursus ipsos mihi audire An verā
medi-
cinam fa-
ciant in
Dei Ecce-
lia.
 videor, se quidem remedia adhibere, sed experiri
 se extra omnem culpam esse, qui probe officiū fa-
 ciant suum. Ego vero quod nā suum esse dicant of-
 ficiū audire cupio. Vbi est primum sanitas vt A- Medico-
rum Spiri-
tualium
officiū.
 postolico verbo vtar, doctrinæ? vbi deinde illa, quā
 idem Apostolus præcepit, in docendo, hortando,
 obiurgādo tempestiue atque intempestiue, liber-
 ras, assiduitas, *πρῶτον* & sancta audacia? vbi feruor
 spiritus atque zelus domus Dei? vbi denique sunt*

Acto. 13.
v. 46.

Consi-
liū
Iesuitarū.

Quid Ie-
suitica
secta pra-
stiterit.

1. Reg. 12.
8.

Ezech. 34.
2.

Menda-
cium tue-
tur: veri-
tati bellū
inducunt
& infe-
runt.

aduersus pertinaces, & qui leuiora remedia non
admittunt morbos, ignis & cauteria? Quod si ipsi
non licet illos ob nimiam, qua præditi sunt, poten-
tiam à suis Ecclesijs excindere, cur ipsi se ab illis
non excindūt? hoc est, eos, vti Medici refractarios
& deploratos ægrotos, non deserunt? Sic olim ex-
communicasse Iudæos Paulus videtur, dum ipis
relictis ad Gentes se conuertit, iuxta Domini ma-
datū. Si ex effectis iudicare licet, quæ regula est in
hoc genere cōpēdiosissima) illi circumforanei alia
agitant consilia, alioque spectant. Non desiderant
ac spes medendi malis, non veritatis aut pietatis
amor, non sanctæ vitæ studium, ipsos ad Episcoporum
vestibula & pomœria attraxit: sed idem quod
canes atq; vultures, ad sectanda cadauera alient.
Non enim impietatem, luxum, aut ignauiam Pon-
tificum corrigi, aut decrefcere istorum Doctorum
studio, sed assentionibus foueri & confirmari,
res ipsa testatur. Tantum abest vt veteri luxui atq;
insaniæ frænum iniiciant, vt calcaria currentibus
addant. Vt enim pro meretricia fronte ferream in-
duerent, suis effecerunt cōsiliis & stimulis. Quis
pristinam tyrannidem sic augeri & stabiliri expe-
rimur, vt appareat, nouos istos consiliarios à Pon-
tificibus fuisse auditos & exceptos haud aliter ac
que olim Roboamum iuuenem excepisse consilia
vetus narrat historia. Atque vt Ezechiel in Iuda-
corum Pastorum persona, hodiernorum ignauis
luxum, tyrannidemque expressit: ita ca. 11. seu pleu-
doprophetarum, sui cordis consilia populum de-
centium, imagine nouas istas vulpes suis depin-
xisse colorib⁹ videtur, omnia profecto inter se re-
spōdent pulcherrime. Sed quid multis opus? Odiū
plus quam Vatinianum quod gerunt, & bellum
indictum & susceptum aduersus omnes qui illam
Pontificiam *ἀταξίαν & ἀσωτίαν* dissimulare fere-
que

que nolunt, & impium iugum excutere student, manifestissime arguit & demonstrat, quid animi consiliique isti habeat. Atque approbent ne, an improbent illorum ingenium, mores vitæque rationem, inde certo constitui potest. Paulus Roman. enumerationem seu catalogum grauissimorum atrocissimorumque scelerum ista coronide claudit: & *μόνον ἂν τὰ ποίησιν, ἀλλὰ ἔ, συμμαχοῦσι τοῖς πειρασμοῖς* manifeste significans eos qui scelera adiuuant seu fouent, siue approbando, siue assentando siue patrocinando, iis qui illa patrant, peccare grauius, sceleratioresque & atrociori poena dignos esse. Solomō quoque Prou. 17. testis est: Eum qui fontem absoluit, & qui in fontem dānat, esse ex æquo abominationi Iehouæ. At istos vtrūque eadem facere opera, inimicitia quas exercent in eos qui docent, tantam in Ecclesia tum impietatem, tum impuritatem minime ferendam esse, euidenter ostendunt. Quis quæso non existimet Pastores, qui canes allatrantes lupos cohibent atque verberant, cum ipsis conspirasse lupis aduersus gregem? esseque illos gregi, istis multo perniciosiores ac proinde magis esse fugiendos? Vt semel finiam, oportet esse aut occultam aliquam vim, qualem esse aiunt in Magnete, ad ferrum ad se trahendum, aut summam similitudinē ingeniorum, morum, consiliorum quæ tam subito, tam facile, tam arte Iesuvitas adiunxerit Roman. Pontificibus & Episcopis. Cum de vi occulta nihil constet, constet autem omnium sapientum consensu, atque omnium seculorum experientia, verissimum esse Prouerbum illud *ὁμοιωσι τῆς φιλοτητος κητιρ*: quid aliud colligi constituique potest quam summam esse inter ipsos similitudinem & conpirationem in oppugnando regno Christi, quantumlibet magna sit in externa specie dissimilitudo? Nam ipsos mutuas

Confentiunt
omnibus
modis cū
Antichristo, vt
Christum
& pietatē
omnē extinguant.

sibi in eo negotio conficiendo tradere operas, est & notum & certum atque niuem candidam esse. Quare pari iure, neque iustiore titulo noui ipsi sociales sibi ascinerunt à Iesu nomē, quam Romanus Pontifex Christi apertus hostis, se eius vocat vicarium, & Episcopi Apostolorum, à quibus *div. n. s. v. o. v.* dissident, successores se esse iactant.

C A P V T X I I.

Terium gradum, quo societas cum Iesu conficitur, esse tolerantiam crucis.

Similitudo & æqualitas societati firmissima vincula.

Christi & electorū societas.

Societatum firmissima vincula esse similitudinem & æqualitatem omnes prudentes fatentur: id quod etiā quotidiana experientia docet & confirmat. Nullis enim rationibus aliis æquanimi conciliantur & vincuntur, nullo etiam modo alio æque amicitia atque concordia societati fundamenta parantur & conseruantur. Dissimilitudo certe & inæqualitas querelas ac rixas, quæ sunt societatum pestes, seminariaque dissidiorum & seditionum, facile pariunt, contra æqualitas est pacis atque concordie alitrix. Sapientissimus Deus cum vellet Ecclesie, hoc est, Christi & electorum omnium societatem esse quæ coniunctissimam & quam firmissimam, voluit quoque in ea esse & similitudinem & æqualitatem summam, excepta tamen quadam diuersitate & differentia, quam quoque ad constituendam & conseruandam societatem necessariam esse videmus. Vti in humano corpore diuersitas membrorum, sic in Republica & familia differentia officiorum seu graduum: quæ ad *in. m. g. l. v.* sic pertinet, vt omnino sit necessaria. Cætera maxima æqualitas & similitudo. Similitudo.

dinis porro quam in Ecclesia, hoc est, inter caput & membra Deus esse voluit, & ut esset, constituit, do inter
 & membra Deus esse voluit, & ut esset, constituit, do inter
 neminit diserte Paulus, de piorum disserens affli- caput &
 ctionibus. Quos præsciuit, inquit, eosdē & præde- membra
 stinavit, ut conformes fiant imagini filij sui: ut is Ecclesiæ.
 sit primogenitus inter multos fratres. Consilium Rom. 8.
 Patris docet Apostolus esse, ut primogenitus ille 26.
 filius, nempe Christus, sit typus & exemplar, ad q̄ Christus
 componantur omnes, ut eum quisque referat at- exemplar
 que exprimat. Istius cōformationis siue similitudi- lectoꝝ
 nis principium describit auctor epistolæ ad Heb. Dei.
 docens filium Dei, verum Deum factum esse par- Heb. 2. 14.
 ticipem carnis & sanguinis, quod pueri quos ipsi
 donarat Deus, hoc est, electi eorūdem essent par-
 ticipes: ut ex vno omnes essent fratres quibus per
 omnia factus est similis peccato excepto. Finē ve- Finis
 ro ac plenam cōformationē attingit Paulus Phi-
 lip. 3. v. 21. prædicens atque promittens futurum, ut
 Christus è cœlo rediens, trāsformet humilia suo-
 rum corpora, quo ea reddat glorioso suo corpori
 conformia. Ergo nobis factus est similis, ut nos sibi
 conformia. Ergo nobis factus est similis, ut nos sibi
 similes efficiat pro efficacitate, inquit Apostolus, Ratio
 qua potest omnia sibi subiicere. Qua vero ratione
 & via efficere velit atque soleat in seipso, hoc est,
 carne & sanguine quæ à nobis accepit, expressit
 & demonstravit auctor epist. ad Hebr. docet, de- Hebr. 2.
 cuius principem salutis electorum per afflictio- 10.
 nes consecrari seu perfici. Et Christus ipse disci- Luc. 24.
 pulis, ob ipsius crucem ac mortem, turbatis signi-
 ficavit, se sic affligi & mori oportuisse ut in suam 26.
 gloriam introiret. Quam igitur induerat carnem,
 quo similis fieret electis, id est suis fratribus, cru-
 ce & afflictionibus æternæ gloriæ & cœlesti do- Conditio.
 micilio aptā idoneaq; reddidit. Quod si hæc ipsius membro-
 fuit cōditio, qui primogenit⁹, qui caput, qui dux, rum eadē
 imo rex & auctor æternæ salutis ac vitæ est, qualē qua capi-
 tis esse
 debet.

eorum, qui asciti, adoptati, infiti sunt, ut in partem
 rationem venirent salutis, esse debere existimabimus?
 Neque vero id dissimulavit aut obscure significavit
 Christus, cum discipulos colligeret & allegeret in suam
 familiam, contuberniū, & scholā, sed aperte verbisq;
 conceptis velut stipulatione quadam, & addita
 expresse conditione ferēda crucis ipsos sibi alligatos
 adiunxisse, illi ipsi ut testes optimi, non vno
 suorum scriptorum loco commemorant & testificātur.
 Deinde cum versarentur cum ipso, non semel
 eos præmonuit de futuris, & quæ ipsos à suis
 maxime domesticis manebant calamitatibus atque
 afflictionibus post suum ab ipsis discessum,
 ad quas patienter tolerādas eos adhortabatur,
 variisque excitabat ac confirmabat rationibus,
 maxime vero ductis à sua ipsius persona, ut
 gravissimis, & quib² ipsos in primis impelli debebat.
 Nā se hac quoque in parte proponit & à suis
 omnibus haberi vult pro exēplari, cuius rei dīer-
 tissime nos commonefacit Petrus: Si, inquit, quum
 beneficiis, tamē afflictis toleratis, hoc gratum est
 apud Deum. Nam ad hoc vocati estis, quoniam &
 Christus passus est pro vobis, relinquēs vobis exē-
 plar, ut insequeremini vestigia ipsius. Deinde
 eos qui affliguntur veritatis iustitięque causa, iubet
 gaudere, ut *ναρραυēs*, id est consortes ac socios affli-
 ctionum Christi, qui & glorię socij quoque futuri
 sint & participes. De qua consequutione & spe se
 differit Paulus. Nam postquam multis egit de
 sanctificatione, seu vita sancte formanda, ductu
 spiritus ad regulam diuinitus traditam (quod stu-
 dium iustificationi, quæ per fidem fit, necessaria
 coniunctum esse, ante docui) ostensurus ac firmis
 aliquot argumentis demonstraturus, quæ via
 ad hæreditatis, hoc est, foelicitatis cū Christo pos-
 sessionem omnibus filiis Dei sit perueniendum, &
 ab hac

Mat. 10. 38
 Luc. 14. 26

1. Pet. 2. 19
 & 21.

Cap. 4. 13.

Rom. 8. 17

ab hac sententia orditur: *εἴπερ συμπάσχομεν, ἵνα καὶ συνδύωμεν*: simul docens & qua conditione admisi simus in societatem Christi, & qua via sit contendendum ad metam, id est, æternam gloriam seu salutem. Id quod etiam breuiter quietem, sed eleganter docet 2. Tim. 2. 11. *εἰ συναπέθανομεν, καὶ συζήσομεν. εἰ ὑπομένομεν, καὶ συνασπένομεν*. Societatis istæ sunt leges, vt sint communia omnia. Sit similitudo & par conditio in laboribus & præmiis. Quam ob rem Paulus persæpe, vt apparet, vniuersaliter legem hanc pronuncianit. Omnes, inquit, qui volunt pie viuere in Christo Iesu, persecutionem patiuntur. Et in aliquot Ecclesiis inculcauit, oportere per multas oppressiones nos ingredi in regnum Dei. Ita enim coniuncta est professione crucis, vt ab ea diuelli nequeat. De multiplici vsu crucis, & cur suos affligi velit, imo eos ipse persæpe affligat, nunc non est dicendi locus. Ex his quæ modo citauī, & aliis, quæ prudens prætereo, innumeris locis, aperte conficitur, ad societatem Christi pertinere neminem, qui crucis ipsius sit expers: quando quidem ea est velut nota filiorum Dei: qua qui omnium est charissimus fuit in primis insignitus & ornatus. Imo auctor Epistolæ ad Hebræos pronunciare non dubitat, eos qui sunt disciplinæ seu castigationis expertes, spurios, non germanos esse filios. Sicuti ergo, vt hanc partem concludam, qui sunt a patre dati Christo, primum per fidem ei insit i, in ipsius veniunt societatem, fiuntque participes donorum ac bonorum omnium, quæ ipsi alioquin sunt propria: & deinde per sanctæ vitæ studium, societatem continuant, iusque filiorum Dei conseruant: ita per crucis tolerantiam, cum omnibus testatum faciunt, tum suis ipsorum animis magis atque magis persuadent, atque adeo

Societatis
Christiana
leges.

2. Tim. 3.

Act. 14. 22

Nemo ad
societate
Christi
pertinet
qui crucis
ipius est
expers. 1
Heb. 12. 8

in suis obſignant conſcientiis, ſe membra eſſe
Chriſti, & pertinere ad illam ſocietatem cuius
ipſe eſt caput: atque inde certiffimam concipiunt
ſpem, ſe fore hæredes regni Dei cum Chriſto, quo
magna cum animi alacritate ſpectant.

CAPVT XIII.

*In nouo Ieſuitico ſodalitio nullum conſpici crucis
Chriſti veſtigium.*

De cruce
Chriſti do
ctrina fu
ſius excu
titur.

Cruc Chri
ſti ab alijs
cauſa ipſa
diſcerni
tur.

Martyrẽ
nõ pena
ſed cauſa
facit.

1. Pet. 2. 19
& + 15

Non dubito eos, quos oppugno, didi-
ros eſſe, quæcunque de tolerãtia cruce
Chriſti modo ſunt expoſita, ſe per
veriffimis agnoſcere, probare, am-
plecti: ſed tãtum abeſſe vt aduerſum
ſe pugnent, vt pro ſe maxime faciant. Sic in pler-
ſque doctrinæ capitibus, verbis quidem conſen-
timus, ſed diſcrepamus plurimum ſenſibus. Qua-
re adhibendus eſt Lydius lapis, qui genuinum
ſenſum ab adulterino ſecernat. Paulo igitur plu-
ribus excutienda eſt de cruce Chriſti doctrina &
cruz iſta, ab omni alia eſt diſcernenda. Diſcernun-
tur autem in primis ipſis cauſis. Eſt enim ne-
minus verum, quam celebre illud Cypriani opti-
mi ſcriptoris dictum: *Martyrem non pena ſed cauſa
ſa facit.* Quod a plerisque poſtea pijs ſcriptoribus
fuit uſurpatum, nominatim ab Auguſtino aduer-
ſus Donatiſtas, qui falſo nomen ac laudem Marty-
rum Chriſti ſibi vindicabant, quibus etiam rectiſ-
ſime obiicit Auguſtinus Chriſtum non ſimplici-
ter pronuntiaſſe beatos eſſe eos qui perſecutio-
nem patiuntur, ſed adieciffe propter me, pro-
pter nomen meum, propter iuſtitiam, veritatem,
&c. Sed & Petrus clariffime etiam ſecernit, non
modo

modo inferens causam veram nempe professio-
nem nominis Christi, sed etiam vetans contra-
riam, & per antithesim eam summouens. Quæ
laus, si, quum peccantes colaphis cædimini, tole-
ratis? Quo etiam pertinere videtur, quod Paulus ^{1. Cor. 13.}
scribit de eo qui charitate vacuus, suum ad in-
cendium traderet corpus. Sed hoc in loco maxi-
me versatur nodus, quod aduersarii Augustini lo-
cum ac partem sibi sumunt, nobis vero Donatista-
rum atque similibus tribuunt. Atqui non vident,
quantum Augustini doctrina & religio ab istorum
nouitiorum differat & doctrina & religione: qui-
que, quam dissimilis sit nostra causa Donatistarum
causa, diiudicare non norunt, mirum si carbonem
à niue discernere norunt atque possunt. Vbi no-
men est Christi, ibi est Christi crux, vbi vero re-
cte cognoscitur aut potius agnoscitur Christus, i-
bi nomen esse Christi credendum est. At istos ap-
paret Christum ignorare, dictum & imaginarium <sup>Qui sint
veri mar-
tyres.</sup>
idolum pro viuo ac vero habere & colere. Deinde
de ii soli pro iustitia affligi possunt, qui iustitiam
sectantur veram. Id autem soli faciunt illi, qui ve-
ritatem tenent, & vt præeuntem lucem, sequuntur.
Penes quos autem sit veritas, puritas demonstrat
doctrina: quæ vti est quasi Ecclesiæ anima, ita lux
est ad discernendas discutiendasque tenebras, Re-
gula, quæ recta ab obliquis secernere docet: Ly-
dius etiam lapis qui germana ab adulterinis sepa-
rat. Porro quæ doctrinam noua ista factio, quæ con-
tra nos & profiteamur & sequamur, partim ante
est ostēsum partim paulo post indicabitur: neque
vero id est ignotū. Tantum enim differunt, quan-
tum humana cōmenta a diuinis decretis; hoc est,
quantum tenebræ a luce distant. Hactenus de di-
scernendis afflictionū causis, nūc agamus de cru-
cis Christi vario diuersoque genere, ne quæ in iu-

ste ex humanæ carnis sensu ab ea excludamus.
 De crucis Christi va- Cyprianus verus Ecclesiæ Doctor ac pastor, &
 rio gene- fidelissimus, constantissimusque Martyr Christi-
 re. ruditum atque pium, de duplici martyrio, posse-
 Duplex ritari libellum reliquit, cuius lectionem omnibus
 martyriū. vitilissimam esse existimo. Ex ea flosculos atque
 r. Occul- delibabo, sed ordine, quem tenuit, murato. Priore
 tum. enim loco considerandum esse existimo Martyria
 illud, quod occultum vocat: & est omnium tem-
 porum commune. Nam est etiam personarum o-
 mnium, quæ ad ætatem vsque in qua viget iude-
 cium, & boni atque mali discrimen habetur, per-
 ueniunt. Neque locus vllus esse potest illi Marty-
 rio, quod externum ac manifestum nominare li-
 cebit, neque omnium est aut personarum aut tem-
 porum, nisi prius illud præeat. *Non semper, ut in-
 quit ille, seruiunt Nerones, Diocletiani, Decii &
 Maximiani: nunquam tamen cessat Diabolus exer-
 cere Christi militiam professos.* Nunquam sine ini-
 mica sunt, qui Christum, pietatem, atque iustitiam
 amant. Domesticum enim hostem secum gestant,
 quocumque abeant, etiam sanctissimi. Semper bel-
 lum gerendum illud quod Paulus Roma. 6. 7. & 8.
 graphice depingit. Assidua est pugna cuius menti-
 nit, Gal. 5. in qua non raro vulnera pii accipiunt, &
 nonnunquam etiam succumbunt, ita ut quod non
 volunt, faciant. Ad hæc, quocumque veniant euen-
 da atque propagandæ veritatis studiosi, incidunt
 in mundum qui hanc audire sine indignatione non
 potest. Quisquis illam deserere, cum eaque dimor-
 tium facere recusat, uti recusare omnes debet, qui
 cum Christo sibi consortium esse volunt, cum il-
 lo certamen suscipiat, eius odium, contumelias, ac
 assultus semper expectet, feratque oportet. In his
 exercitiis facile cognoscuntur qui sint, ut Aposto-
 licis utar verbis, φιλόθεοι μάλλον ἢ φιλόστοιχοι. Qua-
 cum

De crucis
Christi va-
rio gene-
re.
Duplex
martyriū.

r. Occul-
tum.

Christia-
ni nun-
quā sunt
sine ini-
mico.

Mundus
pios odio
perpetuo
prosequi-
tur.

2. Tim. 3.
4.

rum autem sint partiū noui confociales, quæ ipsi sequuntur, castra manifeste arguunt. Præter hostes istos carne ac sanguine constantes, assidue obfident omnes eos qui cum Iesu societatem iniungunt, ipsisque nunquam non insidiantur, tenebrosæ potestates, mundi imperia, & spirituales malitiæ: cum his est perpetua omnibus filiis Dei lucta. Qui ex istorum sunt numero atque ordine, armis se instruunt, munitur & defendit quæ Apostolus Eph. 6. designat atque describit. Ex his velut certis notis, qui in ista arena sub signis militant Christi, ipsi sibi ut ducem sequuntur, dignoscuntur. Qui sibi ipsi crucem accersunt, aut arma suo sibi fabricant. Marre, non est quod crucem se ferre dicant Christi. Ea enim tantum huius est dicenda, quam ipse humeris imponit, & quæ nunquam deerit iis qui pie viuere instituent. Solus etiam aspectus sceleratorum impiorum vitæ, piis persæpe duram satis & acerbam crucem adfert: uti olim Noamō & Loto, Petro teste 2. Epist. cap. 2. accidit. Breuiter pii hominis vita continuum est in hoc exilio certamen ut vere testatur, qui in hac palæstra multum ac diu exercitus fuit, ille lobus. Neque enim illos, qui eius castra sequuntur, rude donat Christus: sed dum spirant non modo sperare, sed etiam iuspirare eos vult. Tum ergo demum officio suo, cum & vita, plene erunt defuncti. Recte quoque dicitur, piorum hominum vitam etiam esse perpetuam poenitentiam: quæ si vera est, nunquam cruce Christi caret. At cum noui socii, quid vera sit poenitentia seu respicientia, nesciant (ut ex ipsorum scriptis est perspicuum) neque qua ratione veteris hominis mortificatio atque sepultura, & noui viuificatio fiat, intelligant, nullam habent causam, cur se crucem Iesu Christi ferre dicant, sibi que locum in ipsius societate vindicent.

Spirituales malitiæ piis perpetuas insidias struunt.

Sceleratorum impia vitam in modum exercet.

Vita piorum perpetuus sub pondere peccati gemitus.

2. Apertū,
& eorum
qui suo
sanguine
Dei veri-
tatē apud
incredu-
los obli-
gauerunt.

Pauli vita
continuu
martyriū.

Piorum
omnium
cogitatio

Præter martyrii istud genus, quod omnium est
piorum, & maxime intus in animi solius theatro
geritur, est illud quod neque omnium est tempo-
rum, neque omnium credentium, sed eorum tantu-
m qui in tormentis vsque ad mortem perdura-
runt in professione nominis Iesu Christi, & Evan-
gelicum instrumentum (sic enim loquitur Cypria-
nus) suo sanguine velut obsignarunt apud incre-
dulos: quorum dux est fidei perfectior Christus, vi-
auctor Epist. ad Hebr. ca. 12. v. 2. eum omnibus piis
ad imitationem pulcherrime proponit. Sequun-
tur autem ipsum soli illi, quos ad eam rem deli-
git, atque vocat, hoc est, quos isto honore digna-
tur. Nam contumelia hoc nomine affici, maximi
honoris & beneficii loco ducendum esse, Aposto-
li suo exemplo docuerunt, Act. 5. v. 41. Docuerunt
etiam & verbis, in primis autem Paulus, cuius vi-
tam apparet continuum fuisse martyrium. Chri-
stum enim crucifixum is & animo circumtulit, &
voce exposuit ac pinxit, & vita sic expressit, vt
eius etiam in sua carne circumferret stigmata, non
picta aut ficta, vti Franciscanum idolum, sed in o-
mnibus corporis sui partibus impressa: vt qui vi-
num hoc meditatus est & egit, ex quo ipsum in
sua societate allegit Iesus, vt expleret reliquias
afflictionū in sua carne, pro corpore ipsius, id est,
Ecclesia. Non est quidem pii aut prudentis viri, te-
mere accersere sibi mundi odium, aut nulla obla-
ta iusta occasione adire periculum, veritatis aut
religionis prætextu: sed à Deo oblatam reicere
atque refugere, est ignavi ac perfidi. Quare est
externa passione ac tolerantia, omnes Euangeli-
cam professionem testatam facere, nedum sui san-
guinis profusione obsignare, nō sit necesse, omnes
tamen qui à cœlesti patre & Iesu Christo pro fi-
liis & fratribus agnoscī, & non cum perfidis at-
que

que hypocritis in externas tenebras, æternumque ignem proiciunt, saltem animi, vti plerique loquantur, præparatione, vt illâ obſignent, oportet: hoc eſt, oportet ſic comparatos ſeu compoſitos animos habere, vt non modo pericula adire, ſed etiam mortem obire ſint parati, ſi id gloria Chriſti, eccleſiæ ſalus, veritatisque cauſa flagitet. An ſi, hæc tenens geſſere, & etiamnum gerunt, non eſt difficile diiudicatu. Qui enim coniuratis hoſtibus Chriſti perpetuo adſunt, cum hiſque conſilia communicant, tyrannis frigidam ſuffundunt, carnicibus ſunt inſtar ſtabellorum, ad excitanda incendia aduerſus filios Dei, Ieſu Chriſti fratres atque membra: denique qui eo omnia ſua conferunt conſilia, vt vere Chriſtum profitentibus crucem inferant, qui eſſe poſſunt animo ad eam ferendam parato ac prompto?

Ieſuitæ
nec oculi
nec aperi
ſunt
Chriſti
martyres.

CAPVT XIII.

Ieſuitas cum Nazariis hæreticis, & inimicis crucis Chriſti, magnam habere ſimilitudinem.

IX Apoſtolica hiſtoria clare cognoſcitur, ſtatim atque Euangelica lux radios ſpargere ſuos cœpit, Satanam excitaffe aduerſus eam varia hoſtium genera: qui etſi inter ſe eſſent diſſimilimi: in eo tamẽ cõſpirabãt omnes, quod Chriſtiana oderãt religionẽ, & Euãgelii curſum aut prorsus prohibere, aut remorari omnib' cõſiliis ac ſtudiis conabãtur. Ex genere Iudaico erãt in primis Phariſæi & ſex tota ſacerdotalis. Erãt & ex populo pleriq; qui perſæpe a ſtabellis illis cõcitabãtur. Ex gentibus vero erant diuerſorũ generum

Satan hoſtis indeſſus Euangelicæ veritatis.
Satanæ organa, Perſecutores.

Hypocri-
ta,

Falsi do-
ctores &
haeretici
à Paulo
graphice
depicti.

atque ordinum, vt illa ferebant tempora: de quibus forte alias dicitur, nunc dicere volo de genere quodam, quod singulari consilio subornatus, & peculiari artificio instruxerat perennis ille Christi & Ecclesiae hostis. Hominum genus fuit vt veritissimum ita pestilentissimum: quod, vt occultius aduersus ecclesiam cuniculos agebat, ita perniciosius laedebat. Ad docendi munus callide primum irrepererat. Nam sub propagandi Euangelii umbra, vt apparet, se insinuarat. Quia vero nomen Pauli erat in primis illustre, ob miram in predicando Euangelio dexteritatem, & foelicem in eo propagando, successum (quae res ipsi etiam plurimorum odium conciliarat) eum hypocrita illi sibi in primis oppugnandum esse iudicauit, ratio id apprime suis consiliis & rationibus esse concludibile. Nam ad gloriam & quaestum, quae sola spectabant, & ad quae doctrinam omnem iniecebant, compendiosissimam sibi esse viam arbitrabantur. Induta igitur persona Apostolorum, Paulum omni mendaciorum ac fraudum genere, summouere loco, deque sua deturbare sede, hoc est, auctoritatem ipsi de trahere conabantur: & ceterum hunc praeter aliis impetendum insectandumque suscepserant, ita hic sibi bene de sua vocatione conscius istis non Christi, sed Satanae ministris fortiter & constanter se opposuit: probe intelligens quid per eos moliretur iste hostis. Vt ergo istorum impostorum fraudes optime intellexit, ita eos apud omnes ecclesias clarissime detexit ipse suis, quod dicitur pingens coloribus: neque id voce tantum, sed etiam scripto: quo extraxit apud posteritatem memoria, cum maxima veritate coniuncta. Habet enim Ecclesia in illa Apostoli

Apostoli descriptione omnium falſorum docto-
rum & hereticorum viam picturam: quam ſi per-
ſpectam haberent, obſeruentque omnes qui
Chriſtianum nomen profitentur, longe melius cū
Chriſtiano ageretur: minusque damni ſentiret Ec-
cleſia Chriſti. In illa autem Apoſtoli pictura, no-
uum hoc de quo nunc agimus, impoſtorum
genus, mihi omnium maxime expreſſum eſſe vi-
detur. Eſt enim tanta inter utroſque ſimilitudo, vt
illi iſtorū nō modo imago & viua effigies, ſed et-
iam parentes merito videri ac dici poſſint. Hoc
tantum diſſimilitudinis eſſe animaduerto, quod fi-
lij ſuos patres malicia ac verſutia, multis modis
vincunt. Sed id neque nouum eſt neque mirum
videri debet. Nam communis utrorumque pater
Satan longo vſu & multarum rerum experientia,
fit quotidie ſeiſo deterior & aſtutior. Quare
mirum non eſt, ſi eius (vt dici ſolet) δευτέρου φρον-
ήσεως ομοιωμένης, ſint, & poſterius corui iſtius ouum,
ſit priore nocentius. In hoc pulchre primum con-
ſentiunt, quod vti illos hoſtis iſte Chriſti, vbi
primum cōpiſſet Euangelium promulgari apud
gentes, ſub Moſaicae legis & religionis vmbra,
callide induxerat, ita hos ſtatim atque cōpit Eu-
angelii lux ſuos denuos radios ſpargere, & ſpecie
poſtliminio redire, Ieſu titulos tectos, & ſpecie
pietatis conueſtitos multisque ad fallendum arti-
bus inſtructos aſtute excitauit, & in Eccleſiam nō
modo inuexit, ſed etiam mox euexit. Vt autem
quiuis facilius intelligere poſſit, quanta ſit inter
vtrumque ordinem & ſimilitudo & conſenſio
collationem omnium oculis ſubiiciendam eſſe
putaui.

Ieſuita
ſub vere-
rū hære-
ticorum
perſona
ad viuam
repreſen-
tati.

Satan o-
mnium
hæretico-
rum patēs

Pseu- dapo- stoli, quos Hiero- nym ^o & alij nōnū- li Na- zareos appel- lant quod ad do- ctrinā atti- net,	{	Inimici erant crucis Christi, Phil. 2. Aliud Euangelium quam quod à Paulo fuerat traditum docebant, antequam traditum inuertebant, Gal. 1. Erant <i>ἑτεροδιδασκαλοὶ</i> , 1. Tim. 3. <i>ἀνυπόστατοι ματαιολογοὶ καὶ φρεναπάται</i> , Tit. 1. 10. Attendentes fabulis, & mandatis hominum auersantium veritatem, Tit. 1. 14. Authores fabularum, & genealogiarum infinitarum, quæ quæstiones potius persequuntur, quam ædificationem Dei, quæ est per fidem, 1. Tim. 1. 4. Turbatores Ecclesiarum. Act. 15. 1. Gal. 5. 10. Authores dissidiorum & scandalorum Rom. 16. v. 17. Authores profanorum, de inanibus rebus clamorum & oppositionum <i>ὑπερβολῶν γνώσεως</i> , 1. Tim. 6. v. 20.
--	---	---

SUMMA est, Pseudapostolorum doctrinam esse aduersariā doctrinæ Christi, id est, Apostolicæ, esse fabulosam, vanam, inutilem, gignentem dissensiones & offensiones, siue (vt censores illi Rom. loquuntur) schismaticam & scandalosam.

In ra- tione tradē- dæ do- ctrinæ soliti fuiere,	{	Transformare se in Apostolos Christi Cor. 11. <i>μόρφωσιν εὐσεβείας</i> ostentare <i>ἢ ὅτι δόξαται ἐκ τῆς</i> abnegare, 2. Tim. 3. v. 5. <i>εὐσεβείας τῆς σαρκί</i> , Galat. 6. v. 12. Gloriari in carne, Phil. 3. <i>τῆς χησιλογίας, καὶ εὐλογίας ἑξαπατήσου τοῦ καρδίας τῆν ἀλάκων</i> , Roma. 16. v. 18. Vt canes allatrare viros pios ac presbiteros, Phil. 3. & 1. Vt operarij dolosi, 2. Corinth. 11. v. 13. Malis Phil. 3. cauponari ac fallaciter tractare sermonem Dei, 2. Cor. 2. 17. & 4. 2. S. v. r. 2.
--	---	--

CONTRA IESVVITAS. 195

SVMMA est, personatos fuisse, nihil egisse cādi-
de, oratione vfos fuisse ad fallendum composita, at
tificiose corrupisse quæ sana & integra erant.

Suo ventri, non Christo seruire, illum-
que pro Deo colere, Rom. 16. vers. 18.
Philip. 3. ver. 8.

Quæ sua sunt, non quæ Christi, quære,
Philip. 2. 27.

Docere quæ non oportet; turpis lucrī
gratia. Tit. 1. v. 11. totasque subuertere
domos.

Dominari imperiose, tyrannidem exer-
cere in Ecclesia cum ipsius contu-
melia, 2. Cor. 11. v. 20.

Adigere alios in seruitutem, Galat. 2.
v. 4.

Persecutionem crucis Christi effugere,
& in aliena carne gloriari, Gal. 6. v.
12. & 13.

Consilio-
rum & a-
ctionum
ipsorum
finis ac
scopus,

SVMMA. Referebant omnia ad sua compendia,
suam videlicet ambitionem & auaritiam, duas Ec-
clesiæ pestes, & omnium malorum fontes. Impē-
randi libidine ardebant. In se lenes, in alios cru-
deles erant.

Quæ Paulus aduersus hostes non tam suos quā
Christi scripsit, & in suis epistolis sparsim inse-
ruit, ad hæc capita isto collocata ordine referre vo-
lui, quo facilius & oculis conspiceretur, & animo
conciperentur. Vt autem in istorum tum persona-
tum doctrina, nobis est proposita imago omnium
falsorum Doctorum, & certæ notæ adulteratæ do-
ctrinæ, ita in Paulo ipsiusque doctrina, habemus
veram ac viuam effigiem, tū verorum Ministrorū
Christi, tū sinceræ doctrinæ: conungi enim hæc
debent si recte iudicare volumus. Neque tam
ex lingua, hoc est oratione cuiusquam æstimandā

doctrina est, quam ex ipsius vita & factis. De his enim ipsis impostoribus scribit Paulus. *Timentes* Profitetur se Deum scire, sed factis negant. Est enim à Cypriano scite scriptum: Efficacius esse vitam, quam linguæ testimonium: habereque opera sua linguæ & suam facundiam etiam tacente lingua. Ut enim sancta vita esse nequit, quæ non est ad sacræ doctrinæ normam composita, ita fere fit, ut qui vitam viuunt ab hac regula dissentient, ipsam quoque recte viuendi regulam violare corrumpereque non possunt, etiam velit ac conetur, uti omnis improbus deus nas leges profligatas extinctasque esse cupit, eas nonnumquam sua oratione laudet. Breuiter mentionus est vitæ quam linguæ fallax testimonium: quod confirmat sententia Christi, iubentis ut Pseudoprophetas & lupos ouilla veste tectos ab eorum fructibus dignoscamus. Quantumvis enim simulent, ac principio nonnumquam etiam prudentes fallant, tamen tandem se prodit lupinum ingenium. Maxime autem ex scopo, in quem quisque tendit, & in quem refert sua consilia ac studia, certa diuindicatio peti potest: uti non obscure aliquot locis significat Paulus, hoc in primis notans in falsis doctoribus, defectoribus & impostoribus, quos scopo aberrarint, atque alio deflexerint. Est enim in primis curæ veris Doctoribus, ut suas tum cogitationes tum actiones accommodent doctrinæ diuinitus traditæ: ut qui nihil prius habeant, nihilque melius ducant quam suam voluntatem doctrinæ subiicere eique obedire. At falsis Doctoribus ipsi sibi præfixerunt inflectere: ita ut suis eam seruire cogant & consiliis & commodis, atque ad cupiditatibus. Id Paulus ad Corinthios scribens acriter reprehendit maxime, 1. Epistol. capite 14. de iis agens qui linguarum aburebantur dono: queque

1. Tim. 1.
& 6.

2. Tim. 2.

quem Apostoli locum enarrans pius Episcopus, & optimus Pauli interpres Chrysoftomus ait *σκοπε πῶς πῶρ ἐν ταῦτα πρὸς τὴν σπαρτὴν τὸν λίθον ἀγίον* Hom. 35. *ἰκοδομῆν πανταχοῦ ζητιῶν τῆς ἐκκλησίας.* Ad ædificationem itaque Ecclesiæ referenda esse omnia & istic & alibi Apostolus docet: quem scopum qui intuebuntur non facile aberrabunt: at eum qui alio respicit, subinde impingere est necesse.

TAM vero ad quem ordinem pertineât noui isti Apostoli, & quibus sint similiores, Paulo ne an personatis illis Apostolis, consideremus. Quæ Pauli fuerit doctrina restantur ipsius Epistolæ: quæ vero aduersariorum ipsius, partim ex Luca, Act. 15. capite partim ex Paulo ipso, nominatim ex Epist. ad Galat. partim ex Hieronymo, præsertim ex comment. in Ezech. 16. & aliis aliquot veteribus certo cognoscere licet. Summa autem eius est, Veteris legis obseruantiam (ipsissima Hieronymi verba sunt) Euangelicæ gratiæ aptare, & Mosem Christolum esse, si conferatur cum Iesuvviticæ doctrinæ rapsodiis, quibus vix pagina vlla est, in qua non legatur aliqua in Christum multo atrocior contumelia, quàm illa fuerit: Si ob illud dogma Apostolus eos etiam cum stomacho non dubitauit appellare crucis Christi inimicos qui inuenterent Euangelium, quod ipse auctore Christo prædicauerat, an pro coniuratissimis Christi atque Euangelij ipsius hostibus, isti habendi non sunt ab omnibus, qui Christo dedere nomen, ipsum diligunt, gloriaque ipsius sunt studiosi? Quem enim quæso haberetur sumus Christum, si novos istos audimus, & sequi volumus Magistros? Quæ enim in ipsum patet contulit ornamenta, exacta ereptaque ipsi sunt prope omnia: & traducta, non in Mosem eximium Dei Prophetam, sed in innumeros obscuros &

Pseuda-
postolorū
dogma
cum Ie-
suiticis
erroribus
collatum.

ignotos siue sanctos, vti isti appellat, siue Deificatos
 per impuros & improbos homines siue sanctificatos
 siue Deificatos. Ipsius gratia, morte, sacrificio
 & merito eius parta, per istorum doctrinam de hu-
 manis meritis, & operibus non bonis, sed partim
 superstitiosis, partim impiis non modo obscurata
 est, sed etiam extincta & sepulta. Quid quæso ei re-
 liquum facit, illa malorum lerna, impietatis officina,
 ac scelerum nutritrix *MISSA*? Quæcunque etiam
 isti tradunt de purgatorio igne, mortuorum
 inuocatione, statuarum cultu, indulgentiis, primatu
 Rom. Pontificis, auctoritate Ecclesie, & aliis
 eius generis: quid aliud sunt, quam humana so-
 mnia & figmenta a quibus fabulis vaniora? An vni-
 uersa *κατασκευασμένη* est, maxima pars eorum que sub
 Apostolicarum traditionum titulo Christianæ ple-
 bi, vt diuina oracula, traduntur & credenda obte-
 uandaque obtruduntur? De ceremoniis multis a-
 gere quid attinet? Constat enim Iudaicas prope
 omnes, excepta ipsa circuncisione, quam illi Pauli-
 imo Christi & veritatis aduersarij in primis urge-
 bant, excitas & reductas esse in Ecclesiam que
 se Christi esse dicit, admixtis etiam non paucis
 Ethnica superstitione & impietate. Et cum tandem
 in his solis religionem positam esse credere ce-
 ptum fuit, sic continuis additamentis excreuit
 acerbis vt prorsus fuerit intolerabilis: & sua
 ipsius mole concidere cœperit. Attamen quæ
 quæ ab antecessoribus inuenta inuectaque fue-
 rant, non sufficerent, noui isti architecti recens
 in sua fabricatas officina prioribus addere adi-
 tuntur. An id non est *προσθησασθαι*, & in meri-
 die tenebras offundere, atque adeo parta libera-
 te, seruitutem reuocare? Coniunctas etiam esse
 cum Iesuvviticâ doctrina quæstiones inuolutas,
 rixosas,

rixofas, inuiles, imo perniciofas, fatis conftat, vel
 ex eo, quod totum chaos Romanenfis Theologiæ
 amplectuntur: neque fe abhorrere à spinofis scho-
 lafticorum nugis vllibi, quod fciam, fignificât. Vn-
 de euidenter conficitur, novos iftos Pseudapo-
 ftolos, quod ad doctri-næ naturam attinet, non dif-
 ferre à veteribus, nifi quod iftorum quam illorum
 multo eft impurior, & corruptior doctri-na, atque
 ab Euangelica fimplicitate atque puritate longe
 etiam remotior. Quod vero attinet ad fe infinuand-
 di irrepndique rationem & ad doctri-næ vfque ar-
 tem, id eft, fuggestum fivæ cathedram penetrandi,
 fivæ inter vtrofque fimilitudo confpicitur. Erât
 illi origine Iudæi, profefiione Chriftiani, fed re
 ipfa, ordinis, vti quidam loquuntur, neutralium,
 hoc eft, qui neutram religionem, ferio amplectē-
 bantur. Vtraque tamen ad fua compendia astute
 abutentes. Quam viam fint ingreffi noui hypocri-
 tæ & quo artificio afcenderint ac peruenerint ad
 eum, quem nunc occupant, gradum & locum, eft
 plerifque qui adhuc fupervites funt, nō ignotum.
 Larua ad pietatem artificiofe composita conuefti-
 ti prodire miseris afflictisque temporibus: nimi-
 rum rebus omnibus in religione confufis atque
 conturbatis. Species vultus, vocis, geflus, totius-
 que corporis habitus fic ad tempus & occasio-
 nes omnes compositus & comparatus fuit, vt mul-
 torum animis iniiceretur fpes omnia collapfa &
 corrupta, nouorum iftorum doctorem fide, opera
 atque diligentia breui reftitutum & conftitutum
 iri. Fuit autem non minima pars Satãnici artificioj
 in eo, quod pulchre fimularunt cum Monachis
 (quos ignauia & luxus in odium & contemptum
 apud omnes iam dudum adduxerant) nihil fe ha-
 bere commune: Cum facrificis, quos ob infignem
 incitiam, vitæque turpitudinem apud omnes

Artes
 Pseudap-
 oftolorū
 & Iesui-
 tarum
 conferū-
 tur.

infames esse norant, nullum sibi esse commercium clara voce significabant. At nunc re ipsa cognoscitur, istos vnum hoc agere vt ex vtrorumque spoliis ditescant, ipsorum plumis se ornent, eorumque occupent sedes & loca. Quod consilium dum confidero, venit mihi in mentem, quod Iosephus de Samaritanorum astu li. Antiq. Iud. n. c. s. narrat. Samaritani, inquit, in Iudeorum rebus afflictis, negant se esse cognatos, veritatem tunc dicendo: cum vero affulgere eis fortunam viderint, confestim in societatem irruunt, &c. Inde satis apparet, non nouum, sed vetus esse stratagemam, familiare veri Dei cultus corruptoribus, nimirum nulla seruo affici religione quibus tamen e re nata simulare atque profiteri: & conanimum inflectere ac conuertere, quo lucri & commodi spes affulget. An non personati isti Apostoli vti illi veteres *νευδοξοι κη ανδροπρωταρσεκοι*, in primis student *επιπροσώπων εν παροι?* Quid enim aliud sunt, quam impiorum Pontificum, ac imperitorum Principum superstitionisque vulgi parasiti? An non hoc ipsis est familiare studium, vt quos subodoratur apud istos parum gratos esse, ob liberam veritatis pietatisque professionem, magis reddant confectis calumniis inuisos? In viros pios atque doctos aut absentes, aut etiam mortuos, quorum aspectum, ferre, videntemque sustinere non possent, facundiam exercent (vt dicitur) caninam, ac mortuos etiam theonino roant dete. Hieronymus de illis quos (vt dixi) Nazareos nominat, inter cetera scribit *Testimonium in suo loco alteri sensui congruens, alteri assuere mittunt.* Id quod non modo Pauli verbis contentit sed etiam ea quodammodo explicat: praesertim quod ex 2. Cor. dictum fuit, ipsos verbum Dei cauponari & corrumpere solitos fuisse. Hac parte eos sedulo imitatur noui isti caupones, vel dum ad gratiam suis Pontificibus de Scripturis loquuntur; vel dum Principum

pum, quos suis præstigiis fascinarunt, seruiunt auribus: vel dum furentis vulgi rabiem in nos, quos æque norunt atque antipodes, excitare, & accendere conantur. Tum certe demonstrant quam vere dicant scripturam esse instar cerei nasi. Eam enim quo volunt inflectunt, aut potius contorquent. Nam ipsis quod volunt, sonant Scripturarum verba, in his, quod suggerit affectus, vident. Quod libet, ipsis factos sanctum est. Sed vehementer falluntur, si nos ex suo iudicant ingenio. Nos didicimus ex Paulo, multo religiosius tractare sacra oracula. Certâ Spiritus sancti in verbis agnoscimus esse sententiam, cui nostrum iudicium, voluntatem, affectus subiicere assueuimus.

RELIQVVM est, vt de scopo quoque doctrinæ videamus. Quo spectet nouorum Magistrorum turpis & seruilis *κολακία* crudelisque *επινοηματα*, vita & facta velut effecta quædam clare demonstrant. Et vero plurima consilia non nisi ex euentis cognosci quotidie experimur. Narratur quendam ex Franciscana familia, quæ plurimos crudeles lupos & astutas vulpes hæcenus aluit, peruasisse ad summi illius Pontificatus dignitatē ac sedem miro artificio. Is sibi edēti curabat semper expandi piscatorium rete, quod plerique omnes ad eximiam sanctitatis significationem referebant, sicque interpretabantur. Sed quid accidit: cum insignis hypocrita, quam venabatur, prædam esset consequutus, id est, ad summum illum apicem peruenisset, tum demum desitum est expandi mysticum illud rete, & quid animi consilique habuisset illa vulpes, intellectum fuit. Ita si quis sit, qui vel nesciat, vel dubitet, quorsum fuerit ab istis consocialibus confictus & vsurpatus, non minus in speciem religiosus, quam nouus Iesuitæ titulus, & sumpta pietatis eruditionisque species

Scopus doctrinæ Iesuiticæ, ambitio & auaritia.

aut potius larua: consideret quid à laruaris istis re-
 ligiosis sit paucis annis effectum, & ex obscurissi-
 mis tenuissimisque principiis adeo breui tempo-
 re quo sit peruentum, facile intelliget, si iudici-
 scintillam vllā habet, sua ne illi an quæ sunt Christi
 quæsierint. Deine cultus, an sui ipsorum vêtis
 cura, ad hanc personam induendam ipsos adduxe-
 rit, in istudque induerit theatrum. Ex infimis suo-
 sellis ad *αρωματ. & spices* ipsosne euexit ambitio
 suæque an Christi gloriæ studium? Ex puluere, &
 vt Propheta loquitur, stercore, in amplissimas do-
 mos, Pontificaliaque palatia, quibus cõiuncti sunt
 non impares census, ipsosne traduxit desiderii sa-
 lutis Ecclesiæ & cõmiseratio ruine ac calamitatis
 ipsius, an priuatorum commodorum studiū? Com-
 ponantur parumper veteres ac veri Apostolici cum
 istis nouis, quid inter ipsos simile? imo quid non
 dissimile? Conferantur etiam veteres monachi
 cum istis nouitiis, Quis credat hanc prolem ex il-
 lis patribus ortam esse? Si vero cum mediæ ætatis
 & recentioribus comparare libet, etsi omnes ab
 vno illo mendacii patre ortum ducant, tamen illi
 præ his ignaui, stupidi, ac miseri videri possunt.
 Nam hos paucissimis annis maiores opes conqui-
 sisse atque collegisse, altius etiam conscendisse
 quam illos aliquot seculis, res ipsa testatur. Multis
 enim parasangis posteriores anteuertent priores:
 euenitque quod nõ raro inter viatores viuere
 videmus, vt qui serius viã sunt ingressi, longo
 interuallo post se relinquunt eos qui antecesserunt.
 Tantũ valent in conficiendis negotiis, diligentia,
 celeritas & industria: quibus istos præ aliis omni-
 bus instruxit communis pater Satan. Atque ista in
 re animaduertere licet quod inter homines peripe-
 re fit, vt sint inter multos liberos minimi nati, pa-
 rentibus multo chariores aliis. Videntur enim ceteris,

reſi, præ iis abdicati, ſiquidem illi neglecti iacent, ſoli iſti in deliciis habentur, diuitiis augētur, honoribusque ornantur. In ſumma hos legitimos ac germanos Romanæ ſedis filios, alios nunc ſpurios eſſe diceres. An turpia lucra etiam iſti ſectantur ſatis teſtantur captata ſub pietatis prætextu hæreditates, legitimis hæredibus excluſis. Boni iſti ſo- Matth. 8.
 cii Ieſu (Ieſu inquam qui ſe vulpibus atque auibus 7. 20
 pauperiorem eſſe palam eſt profeſſus) munuſcula etiam oblata repudiant, ſed amplas ædes & opes avidiſſime complectuntur. Accenſi quoque necne ſint dominandi libidine, ac tyrannidē coniunctam cum Eccleſiæ contumelia affectent iſti ſancti, ii apud quos obrinuerunt & etiamnum exercent, in- quiſitoria (quæ fidei vocant) iudicia, idonei teſtes eſſe poſſunt. Certe crucem Chriſti, quam multo magis, quam olim Romani milites, cōtingere horrent, piorum cervicibus longe crudelius quam illi, Simonis Cyrenęi humeris, imponunt, & ferre cogūt. Ex his atque aliis quæ ſigillatim notare eſſet nimis longum: qui plane cæci non ſunt, facile Mat. 27. 32
 vidēt, quāta ſit inter adulterinos iſtos ſocios Ieſu, & veteres Pauli aduerſarios in omnibus partibus ſimilitudo. Cū vero inſiciari nō poſſint, hūc Apoſtolum fuiſſe Ieſu Chriſti germaniſſimum ſocium, omnes ſani iudicare poſſunt annō iſtos iuſtius ad- nos & *ἀντιχρίſτος* quam Ieſuvitas aut Chriſtianos (cuius nominis eos etiam pudet) nominare debeamus.

CAPVT XV.

*Retinendum eſſe cum antiqua pietate veterum
 titulum Chriſtianorum.*

Querela
ob innumeras
in religione
dissensiones.

Vnde in
multis o-
riantur.

Quibus
queruli i-
sti sunt si-
miles.

Quid se-
quendum
nobis in
tanta opi-
nionum
varietate.

Adimus quotidianas multorum querelas, ob innumeras prope in religione dissensiones, dictitatum veteris illud, *Videre quidem se quos fugiant, et quos sequantur non videre*; atque istam

ob causam omnem de religione cogitationem, ne dum curam abiicere plerosque non modo audimus, sed etiam summo cum dolore cernimus. Vt nimis veram esse fateor illam de dissensionum multitudinem ac diuersitate querelam, quæ res etiam mihi vehementer dolet, ita, quod quos sequantur se videre negant, non ex vero religionis desiderio, sed ex odio, tædio atque nausea proficisci certissimum est. Nam si huius serio afficerentur tædio, facile viderent, quinam sint sequendi. Mihi certe queruli isti ac nimis delicati, non secus facere videntur, ac si in meridie accensis multis facibus multi contenderet, quænam, ut lucidior, esset sumenda atque sequenda, quispiam offensus concertatione illa & multitudine luminum, sese abderet in obscuram specum, omnemque lucem fugeret. Quasi vero neglectis istis omnibus luminibus solem potius aspicere, ipsiusque lucem sequi non possit atque etiam debeat. Nos sonora voce ad se vocat Deus, quorsum ergo nos rauorum clamores remorantur? Nobis per suum filium, ut rectissimam viam, ac certissimam ianuam, ad se patefacit aditum, cur nos excogitate ab hominibus ambages conturbant? Clara est vox modo attenti simus ac dociles, plana quoque est via, neminique vel obscura vel inuisa, nisi iis qui oculos aperire recusant. Veritatis amantes se esse omnes clamitant, eamque se querere iactant: at in multorum linguis hæc vox quidem fluctuat atque natat, animi vero alias cogitationes agitant, aliaque ineunt consilia: neque cognoscendæ veritatis ma-

iore.

iore afficiuntur studio, quam Pilatus ille, audito Ioan. 19. 38
Christi de veritate sermone. Atque hæc est nõ mi-
nima dissensionũ causa vti aliquando me demon-
straturum esse cõfido. Si veritatẽ amamus & quæ-
rimus, cur homines potius quam Deum respici-
mus atque audimus? Cur non potius ad ipsum vs-
que fontem recurrimus, quam riuus addicti hære-
mus? Cur potius præsentibus affixi consideremus,
quàm præterita in memoriam reuocamus? Cur nõ
potius a pia doctaque antiquitate & pietatis for-
mam, & veritatis repetimus regulam, quam ad no-
uos impingimus scopulos? Vt vero aliis omnibus
in præsentia omisis, ad nouum Satanæ præsidium
redeam: Consociales isti nuper nati, adhuc pueri,
cum omnia nouare studeant, antiquitatem tamen
iactare, nobisque (si Deo placet) opponere non Iesuuita-
rum viua
cessant: verbis laudant, quod factis damnant. Lin-
cifigies.
gua confirmare asserereque conantur, quod manu
demoliuntur & euertunt. Antiquæ pietatis, hoc
est, Apostolicæ, doctrinam & religionis formam
amamus, veneramur, restitutamque cupimus, &
quantum possumus restituimus, attamen nouita-
tis studium nobis exprobrare nouatores istos nõ
pudet. Vetusta quidem illa Mosaica instituta,
quæ Deus vti sanxerat semel, ita postea abrogauit
sepulta excitare in lucemque reducere velle, nos
summam esse impietatem, Deumque velut stul-
titiæ damnare existimamus. Isti contra, illa non
secus atque illi Iudæo Christiani retinenda esse
contendunt: quæ vero in eorum locum per suos
Apostolos subrogauit Christus, abrogant: vt du-
plici ratione se Dei atque Christi ipsius hostes es-
se demonstrant: vt qui non modo in verita nitantur,
sed etiam cupiant negata, hoc est, quod vero li-
verbum Dei non licet, constituant, quod vero li-
cet, imo vero, quod est constitutum & stabilitum,

primaque institutione & constitutione, pari fide tradidit, atque historiam Christi, hoc est, Euangelicam scripsit. Quis dubitare potest, nisi plane impius, vt vnum scriptorem Lucam, ita vnum auctorem Spiritum sanctum vtriusque libri esse? Neque dubium est, quin hic Spiritus Ecclesie Christi tutor & ductor voluerit tradi atque posteritati relinqui eam formam literis consignatam, vt illa haberet perpetuo archetypum, quem semper intueretur atque imitaretur. Aptissime sane simul & verissime indicauit Erasmus, *Conuenire, vt maiore studio Christianam suae gentis incunabula cognoscere student, quo posteaquam cognitum habuerint, quibus rebus adoleuerit, isdem intelligant collapsam religionem instaurandam esse.* Nam quantumuis breuis ea historia sit, nihil tamen deest, quod quidem ad relictam ecclesie constitutionem pertineat. Hic enim videre licet, quae doctrina, quae fides, quae disciplina & *virtus* Apostolica fuerit: & quae Christiana ac catholica esse debeat. Et ex istis initiis atque fundamentis, certo cognoscere licet, quid postea apte ac recte, & quid secus exaedificatum additumque sit. Ex hac regula, quisquis praeditus est mediocri iudicio, facile intelliget, quid in religione admitti ferrique debeat, atque non magno negotio legitima & germana a supposititiis adulterinisque discerneret. Atque nominatim facillime deprehendet fucum & fraudem Satanicam huius sortis, tum in nomine, quod sibi noue finxit, tum in re, quam sibi falso arrogat. Quid enim conuenientius quam vt qui Christo fidant, quique ex ipsius schola ac familia se esse profitentur, ab ipso cognomen accipiant & retineant, nominenturque Christiani? Quid etiam iustius, quam vt qui se ipsius discipulos profitentur, eiusdem teneant ac sequan-

Historiae
Apostolice
à Luca
scriptae
veritas
sua

tur dogmata? Atque uti sua appellatione, quam cum ipso habent & cognationem & coniunctionem, & societatem testificantur: ita etiam omnia hæc vita atque factis demonstrent ac veluti obveniētes, ne quod vox asserit, vita neget, & demum, à societate exclusi, in exteriores tenebras cum hypocritis omnibus pellamur. Quod si res, hoc est Christiana pietas & religio nobis est cordi, non est quod appellationis eam profitentis nos vel pudeat vel pœniteat. Ad novos vero sociales quod attinet, cum idem sit IESVS qui CHRISTVS, & Christiani nominis se pudere non obscure significationi nominis coniuncta esse debet: non est quod se Iesuvitas appellent, & cum Iesu societatem se habere dicant: sed si verum dicere volunt: hoc est rem quæ ipsis est propria, suo exprimere nomine cupiunt: pro Iesuvitis Gezitas se & verissime & aptissime nuncupare poterunt.

Iesu
Gezitas.

FIDES

FIDES IESV ET IESVITARVM,

Hoc est,

ANTITHETON SEV COL-
latio doctrina Iesu cum doctrina Iesuitarum pa-
pisticorum: ex S. literis, Patrum scriptis & Ie-
suitarum sarraginibus collecta.

CAPVT PRIMVM.

DE SANCTA SCRIPTVRA.

ANTITHETON PRIMVM.

IESVITÆ.

Acra Scriptura est doctrina im-
perfecta, mutila, manca: quæ non
continet omnia quæ ad salutem,
fidem, & mores pie viuendi per-
tinent. In Iesuitarum Censura Coloniensi, fol.
220. In opere Catechistico Canisii, fol. 126. 160.
161. 162.

ANTITHETON PRIMVM,

IESVS.

S Acra Scriptura, est doctrina perfecta & nu-
meris omnibus absoluta: quæ continet o-
O.j.

*omnia qua ad salutem, fidem, & mores pie viuendi
pertinent.*

Testes.

PROPHETÆ, APOSTOLI,
EVANGELISTÆ.

DATA est mihi omnis potestas in cœlo & in terra. Euntes ergo docete omnes gentes, baptizate eos in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti, docentes eos seruari omnia, quæcunque mandauimus vobis. — Matth. 28.

Paracletus autem Spiritus sanctus, quem mittet Pater in nomine meo, ille vos docebit omnia & suggeret vobis omnia quæcunque dixi vobis. — Ioan. 13. 14.

Hæc scripta sunt, vt credatis, quod Iesus est Filius Dei: & vt credentes vitam habeatis in nomine eius, — Ioan. 20.

Vos scitis (inquit Paulus) quomodo nihil subtraxerim vobis vtilium: quo minus an nunciarem vobis, & docerem vos publice, & per domos, testificans Iudæis atque Gentibus, in Deum pœnitentiam, & Fidem in Dominum nostrum Iesum Christum. Non enim subterfugi, quo minus annuncierem omne consilium Dei vobis. — Act. 20.

Quæcunque scripta sunt, ad nostram doctrinam scripta sunt: vt per patientiam & consolationem scripturarum spem habeamus. — Rom. 15.

Tu vero permane in iis, quæ didicisti & credita sunt tibi: sciens à quo didiceris: & quia ab infanzia sacras literas nosti, quæ te possunt instruere ad salutem per fidem, quæ est in Christo Iesu. Omnis enim Scriptura diuinitus inspirata, vtilis est ad docendum, ad arguendum, ad corripiendum, ad erudien-

CAPVT PRIMVM.

211

diendum in iustitia, vt perfectus sit homo Dei, ad
omne opus bonum instructus. 2. Tim. 2.

Messias cum venerit, reuelabit nobis omnia.
Ioan. 4.

Erunt omnes docti a Deo. Ioan. 6.

Vos dixi amicos, quia omnia quæcunque audi-
ti a Patre meo nota vobis feci. Ioan. 15.

P A T R E S.

Tertullianus, lib. de præscriptionibus.

Quis integræ mentis credere potest aliquid eos
ignorasse, quos magistros Dominus dedit indiui-
duos habitos in comitatu, in discipulatu, in condi-
ctu: quibus obscura quæque differebat, illis dicens
datum esse agnoscere arcana, quæ populo intelli-
gere non liceret? Latuit aliquid Petrum ædifican-
dæ Ecclesiæ Petram dictum, clauis regni cœlorum
consecutum & soluendi & alligandi in cœlis &
in terris potestatem? Latuit & Iohannem aliquid
dilectissimum Domino, pectori eius incubantem,
cui soli Dominus Iudam proditorem demonstra-
uit, quem loco suo filium Mariæ demandauit: Quid
eos ignorasse voluit, quibus etiam gloriam suam
exhibuit, & Moſen & Heliam, & insuper de cœlo
Patris vocem? Dixerat plane aliquando, Multa
habeo adhuc vobis loqui, sed non potestis modo
ea sustinere: tamen adiciens, cum venerit ille Spi-
ritus veritatis ipse vos deducet in omni veritate,
ostendit, illos nihil ignorasse, quos omnem ve-
ritatem consecuturos per Spiritum veritatis re-
promiserat.

Idem lib. de Resurrect. carnis.

Q. ij.

Hæretici ex conscientia infirmitatis nunquam ordinarie tractât. *Item.* Aufer hæreticis quæcûq; ethnicis sapiunt, vt de Scripturis solis suas questiones sistant, & stare non poterunt.

Chrysostomus ad Turum, Homil. 1.

Manifestauit temporibus suis verbum suum in prædicatione, quæ credita est mihi. Hæc est prædicationis sententia & futura, honorem, pietatem, fidem, & prædicationis omnia verbo conclusit.

Augustinus super Ioan. Cap. 1. Tract. 49.

Nam cum Dominus IESVS multa fecisset, non omnia scripta sunt, sicut ipse sanctus Euangelista testatur. Multa Dominum Christum & dixisse & fecisse, quæ scripta non sunt. Electa autem sunt, quæ scriberentur, quæ saluti credentium sufficere videbantur.

De bono viduitatis, cap. 1.

Quid amplius te doceam, quã id quod apud Apostolum legimus? Sancta enim Scriptura nostra doctrinæ regulã figit, ne audeamus sapere plus quã oportet. Nõ sic ergo mihi aliud te docere, nisi verba tibi Doctoris exponere. *De Ciuitate Dei, l. 11. c. 2.* Hic prius per Prophetas, deinde per seipsum postea per Apostolos, quãtum satis esse iudicauit locutus, etiam Scriptura condidit, quæ Canonice nominatur, eminentissimæ authoritatis, cui fides habemus de his rebus quas ignorare non expedire nec per nos ipsos nosse idonei sumus. *Lib. 19. cap. 18.* Ciuitas Dei credit Scripturis sanctis, veteribus & nouis, quas Canonicas appellamus. Vnde fides ipsa concepta est, ex qua iustus viuít, per quam sine dubitatione ambulamus, quam diu peregrinamur à Domino.

In Epistol. Iohan. tractatu 2.

Maxime debetis animaduerrere & memorię vestræ mandare, quod cõtra insidiosos errores Deus voluit

voluit ponere firmamentum in Scripturis: contra
 quas nullus audet loqui, qui quoquomodo se vult
 videri Christianum. Quum enim palpandum se
 præbuisset non illi sufficit, nisi de Scripturis con-
 firmaret cor credentium: prospiciebat enim nos
 futuros. In quo nos palpemus non habemus, &
 quod legamus habemus. *Ad Volusianum, Epi-
 stola 3.* Scio enim Excellentiam tuam, quo-
 rundam perperi obstinatissimas contradictiones,
 qui propterea putant: vel putari volunt, Christia-
 nam doctrinam vtilitati non conuenire Reipub.
 quia nolunt stare Remp. firmitate virtutum, sed
 impunitate vitiorum. *Ad Iulianum Epist. 3.*
 Omnis sanctorum librorum series ad nostram sa-
 lutem scripta est, & hoc maxime auribus nostris
 intonat, & iterum atque iterum replicat, quid sit
 omni homini cauendum, vel quid sequendum. In
 quib⁹ libris tua dignitas optime excrescere solet,
 quia per illos nobis loquitur ipse Deus & Domi-
 nus noster, & piæ voluntatis nobis demonstrat ef-
 fectum. Recognoscamus, & recogitemus quali ho-
 nore nobis illius legatio sit accipienda. Quid si a
 rege legatio, aut in diluculo ad nos veniret, nun-
 quid non mox aliis curis posthabitis, prompta vo-
 luntate, & cum omni deuotione literas accipere-
 mus, & legentes implere satageremus? Et ecce de
 cœlo cœlorum Rex regum & Dominus dominân-
 tium imo & redēptor noster per Prophetas & A-
 postolos dignatus est nobis dirigere literas suas,
 non vt aliquod seruitiū sibi necessariū nobis de-
 mander, sed quæ ad salutē & gloriā nobis prodesse
 possint, innotescat. *De Doctrina Christiana, li. 2. c.*
 9. In his quæ aperte posita sunt in Scriptura inue-
 niuntur illa omnia, quæ continet fidem, moresque
 viuendi, spem scilicet & charitatem *Contra li-*

teras Petiliani, lib. 3. cap. 6.

Si quis, siue de Christo, siue de eius Ecclesia, siue de quacunque alia re quæ pertinet ad fidem vitamque nostram: non dicam, si nos, sed (quod Paulus adiecit) si Angelus de cælo vobis annuntiauerit præter quam quod in Scripturis legalibus & Euangelicis accepistis, Anathema sit. *Epistola 2. ad Volsu.*

Hic (in S. Scriptura) Philosophia: quoniã omnes omnium naturarum causæ in Deo creatore sunt. Hic Ethica: quoniã bona vita & honesta non aliunde formatur, quã cum ea, quæ diligenda sunt: & quæ admodum diligenda sunt, diliguntur; hoc est, Deus & proximus. Hic Logica: quoniã veritas, lumenque animæ rationalis non nisi Deus est. Hic etiam laudabilis Reipublicæ salus: neque enim optime creditur Ciuitas, nisi fundamento & vinculo fidei firmæque concordia: quum bonum commune diligitur, summum atque verissimum Deus est. *De Doctrina Christiana.* Titubat fides, si diuinarum Scripturarum vacillat autoritas. Porro fide titubante, etiam ipsa charitas languescit. *Libro. 2. De Bapt. contra Donatist. cap. 6.*

Non afferamus stateras dolosas vbi appendamus quod volumus, & quomodo volumus pro arbitrio nostro, dicentes, hoc graue est, hoc leue est, sed afferamus diuinam stateram de Scripturis sanctis tanquam de thesauris dominicis: & in illa quid sit grauius appendamus: imò non appendamus, sed à Domino appensa recognoſcamus.

Hiero. super Esai. in proom.

Si iuxta Apostolum Paulum Christus Dei virtus est, & Dei sapientia: Qui nescit Scripturas nescit Dei virtutem eiusque sapientiam. Ignorantia Scripturarum, ignorantia Christi est.

Hilarus lib. 12. de Trinitate.

Dei

Dei sermo, & veræ, sapientiæ doctrina, quæ loquitur, & perfecta, & absoluta sunt.

Athanasius contra Gentes.

Sufficiunt sanctæ ac diuinitus inspiratæ Scripturæ ad omnem instructionem veritatis.

Lactantius lib. 2. cap. 9.

Dixit, sola sancta Scriptura opus nobis esse, atque in ea demum, expressisse quæcunque ad salutem necessaria sunt homini.

Basilus Ep. st. 1.

Potissima ad recti inuentionem via est meditatio diuinarum Scripturarum. In illis namque & agendorum præcepta inueniuntur, & vita beatorum virorum clare depicta, instar animatarum quarundam imaginum, quæ secundum Deum est conuersationis, ad bonorum operum imitationem tradita proponitur. Et quidem quacunque re indigere se quisque senserit, si illas versauerit, quasi ex communi quadam rerum medicarum officina, commo dum infirmitati suæ pharmacum inueniet.

Cyrillus lib. 12. in Ioan.

Non omnia quæ Dominus fecit conscripta sunt: sed quæ scribentes tam ad mores, quam ad dogmata putarunt sufficere: vt recta fide & operibus ac veritate rutilantes ad regnum cælorum perueniamus per Iesum Christum.

Epiphanius lib. 2. tomo 2.

In sacra scriptura nihil est obliquum, neque tortuosum, sed omnia mirabiliter ad nostram salutem scripta sunt.

Damasceus de Fide orthodoxa. Lib. 1. cap. 1.

Nihil nesciens (Deus) & quodcunque conducibile est prouidens, quodcunque conducit nobis agnoscere, ipse reuelauit nobis. Quorum autem pòdus ferre non valemus, illa silentio occultat. Hæc igitur nos ipsi amemus, in hisque immoremur, neque

limites ab æterna voluntate definitos transcendentes, neque diuinam vlla ex parte traditionem transgredientes.

Carolus Magnus. lib. 3. cap. 23.

In sacris literis nihil vitiosum, nihil inconueniens, nihil impurum, nihil falsum: nisi forte id, quod peruersos quosque dixisse vel fecisse sancta Scriptura commemorat, penitus inuenitur. *Iren.* Sanctæ Scripturæ semper suadent honesta & salubria, semper instant humanæ saluti, semper hortantur ad coelestia dona, semper puras & fixas regulas tenent.

Irenæus lib. 2. cap. 46.

Testatur, sanctas Scripturas omnia quæ de Christo tenenda sunt, abunde cõplecti. Et ob id sermones Christi esse. *Lib. 3. ca. 1.* Sola vera ac viuificans illa est, quam ab Apostolis Ecclesia percepit, & distribuit filiis suis. Etenim Dominus omnium dedit Apostolis suis potestatem Euangelij, per quos & veritatem, hoc est Dei Filij doctrinam cognouimus, quibus & dixit Dominus. Qui vos audit, me audit, & qui vos contemnit, me contemnit, & eum qui misit me. Non enim per alios dispositionem salutis cognouimus, quam per eos per quos Euangelium peruenit ad nos. Quod quidam tunc præconauerunt, postea vero per Dei voluntatem, in Scripturis nobis tradiderunt fundamentum & columnam fidei nostræ futurum.

II.

IESVITÆ.

SED defectus ille sanctæ scripturæ sciendus est assumentis traditionum. Hæc illi ibidem, fo. 20. In opere catechistico Canisij, fo. 162.

I I.

I E S V S.

Perfecta est S. Scriptura, omnia ad salutem necessaria continens, nec ullo sarcienda est traditionum assumptione.

Testes.

PROPHETÆ, APOSTOLI,
EVANGELISTÆ.

NON facietis singuli quod vobis rectum videtur: sed quod præcipio tibi, hoc tantum facito Domino: nec addas quicquam nec minues. Deut. 12.

Nō addetis ad verbum, quod vobis loquor, nec auferetis ex eo. Custodite mādāta Domini Dei vestri, quæ ego præcipio vobis. Deut. 4.

Omnis sermo Dei ignitus clypeus est sperantibus in se, ne addas quicquā verbis eius, ne arguaris, inueniarisque mendax. Prou. 30.

Ait Iesus ad Pharisæos & Scribas: Quare & vos mandatum Dei transgredimini propter traditionem vestram? Relinquentes enim mandatum Dei tenetis traditiones hominū. Et statim inquit: Hypocritæ, bene prophetavit de vobis Esaias, dicens, Populus hic labiis me honorat, cor autem eorum longe est à me: In vanum autem colunt me, docentes doctrinas & mandata hominum. Matth. 23. Mar. 7.

Si vos māseritis in sermone meo, vere discipuli eritis, & cognoscetis veritatem, & veritas liberabit vos. Iohan. 8.

Oves sequuntur Iesum Pastorem, quia sciūt vocem eius: alienum autem non sequuntur, sed fugiunt ab eo, quia non nouerūt vocem alienorum. Iohan. 10.

Licet vos, aut Angelus de cœlo euāgelizet vo-

bis, præterquã quod euangelizauimus vobis, Anathema sit. Sicut prædiximus & nunc iterum dicemus si quis vobis euangelizauerit præter id, quod accepistis, Anathema sit. Gal. 1.

Mali homines & seductores proficiunt in peccatis errantes & in errorem mittentes. Tu vero permane in iis, quæ didicisti & credita sunt tibi: sciens quo didiceris: & quia ab infantia sacras literas nosti, quæ te possunt instruere ad salutem per fidem, quæ est in Christo Iesu. 2. Tim. 3.

Omnis qui credit & non permanet in doctrina Christi, Deum non habet. 2. Iohan.

Si quis loquitur, vt sermonem Dei loquatur. 1. Pet. 4.

State & tenete institutiones, quas didicistis, siue per sermonem, siue per epistolam nostram. 2. Thess. 2.

Doctrinis variis & peregrinis ne circûferamini. Hebr. 3.

Paulus perambulabat Syriam & Ciliciam, ceteras firmas Ecclesias, præcipiens custodire præcepta Apostolorum & Seniorum. Act. 15.

Si quis apposuerit ad hæc, apponet Deus super illum plagas scriptas in libro isto. Et si quis diminuerit de verbis libri huius, auferet Deus partem eius de libro vite. Apoc. 22.

Obsecro vos fratres, vt consideretis eos, qui didicistis, faciunt, & declinetis ab illis. Nam qui eiusmodi sunt, Domino Iesu Christo non seruiunt sed suo ventri, & per assentationem & blandiloquentiam decipiunt corda simplicium. Rom. 16.

Non potest solui scriptura. Ioan. 10.

Amen dico vobis, si quis sermonem meum seruauerit, mortem non videbit in æternum. Iohan. 8.

Si quis audierit verba mea, & non crediderit, ego non iudico eum, sed sermo quæ locutus sum ille.

ille iudicabit eum in extremo die. Ioan. 12.

Arreptis, Nadab & Abiu filij Aaron, thuribulis, imposuerunt ignem, & incensum de super offerentes, coram Domino ignem alienū, quod eis præceptū nō erat, egressusq; ignis à Domino, deuorauit eos, & mortui sunt corā Domino, dixitque Moses ad Aaron: Hoc est quod locutus est Dominus, sanctificabor in iis qui appropinquā: mihi. Deut. 10.

In hoc scieris, quod Dominus miserit me, vt facerem vniuersa quæ cernitis, & non ex proprio ea corde protulerit. Num. 16.

Custodite igitur & facite ea quæ præcepit Dominus vobis, Non declinabis neque ad dextrā, neque ad sinistram, sed per viam, quā præcepit Dominus Deus vester ambulabitis, vt viuatis, & benefut vobis. Deut. 5. & 6.

Si difficile & ambiguū apud te iudiciū esse perspexeris, inter sanguinē & sanguinē, causā & causā, leprā & non lepram, & iudiciū intra portas tuas videris verba variari, surge & ascende ad locum, quem elegerit Dominus Deus tuus, veniesque ad sacerdotes Leuitici generis, & ad iudicē, qui fuerit illo tempore, quæresque ab eis qui iudicabunt tibi iudicii veritatem, & facies quodcumque dixerint, qui præsunt loco, quem elegerit Dominus, & docuerint te iuxta legē eius, sequerisque sententiam eorū, neque declinabis ad dextram, neque ad sinistram. Deut. 17.

Et cum dixerint ad vos, quærite a pithonibus, & a diuinis, qui strident in incantationibus suis. Nunquid non populus à Deo suo requireret, visionem pro viuīs a mortuis? Ad legem magis, & ad testimonium: quod si non dixerint iuxta verbum hoc, non erit eis matutina lux. Isa. 8.

Audite vocem meam, & ero vobis Deus, & vos eritis mihi populus, & ambulate in omni via, quā

mandavi vobis, vt bene fit vobis. Ierem. 7.

Vt iam non fimus paruuli fluctuantes, & circumferamur omni vento doctrinæ in nequitia hominum. Ephes. 4.

Docete omnes gentes, baptisantes eos, in nomine Patris, & Filii, & c. docetes eos feruare omnia quæcunque præcepi vobis. Matth. 28.

Memores fitis eorum verborum, quæ sancti Prophetæ prædixerunt atque mandati Domini feruatoris, quod à nobis Apostolis accepiftis. 2. Pet. 3.

Fundamentum aliud non potest poni, præter hoc quod positum est, quod est Iesus Christus. 1. Cor. 3.

Hic est filius meus dilectus, ipsum audite. Matth. 3. Mar. 9. Luc. 9.

Oues meæ vocem meam audiunt, & ego cognosco eas, & sequuntur me, & ego vitam æternam do eis. Ioan. 10.

Vos amici mei estis, si feceritis, quæ ego præcipio vobis. Ioan. 15.

Scrutamini scripturas & c. & illæ sunt quæ testantur de me. Ioan. 5.

Siquis venit ad vos & hanc doctrinam non adfert, ne recipiatis eum in domum, nec Ane ei dixeritis. 1. Iohan.

P A T R E S.

Hieronymus ad Titum cap. 1.

Sine autoritate Scripturarum, garrulitas non habet fidem. *Et ad Galatas.* Spiritus S. doctrina est, quæ Canonicis libris prodita est: contra quam si quid statuunt Concilia nephas duco. *Idem in 23. cap. Matth.* Quod de scripturis autoritatem non habet, eadem facilitate contemnitur, quæ probatur.

Augustinus

Augustinus contra Maximum, lib. 3. cap. 14.

Sed nunc nec ego Nicenum, nec tu debes Ariminense, tanquam præiudicaturus, proferre Concilium. Nec ego huius autoritate, nec tu illius detineris. Scripturarum autoritatibus, non quorumcunque propriis, sed vtriusque communibus testibus, res cum re, causa cum causa, ratio cum ratione concertet. *In Psalmum 57.* Auferantur de medio chartæ nostræ: procedat in medium codex Dei. Audi Christum dicentem: audi veritatem loquentem. *De peccatorum meritis, lib. 2. cap. 36.* Vbi de re obscurissima disputatur, non adiuuantibus diuinarum Scripturarum certis clarisque documentis, cohibere se debet humana præsumptio, nihil faciens in alteram partem declinando. *De unitate Ecclesie, cap. 3.* Non audiamus hæc dico, Hæc dico, hæc dicis, sed, Hæc dicit dominus. Sunt certe libri dominici quorum autoritati vtrique consentimus, vtrique credimus: ibi quæramus Ecclesiam, ibi discutiamus causam nostram. *Item.* Auferantur de medio quæ aduersus nos inuicem, non ex diuinis canonicis libris, sed aliunde recitamus. Quærat forte aliquis, Cur vis ista auferre de medio? Quia nolo humanis documentis, sed diuinis oraculis Ecclesiam sanctam demonstrari. *Item.* Quicquid attulerint, & vndecunque recitauerint, audiamus potius, si oues eius sumus, vocem pastoris nostri. Ergo in scripturis Sanctis Canonicis Ecclesiam requiramus. *Et cap. 6.* Legite hoc nobis de Lege, de Prophetis, de Psalmis, de Euangelio: de Apostolicis literis legite & credamus. *Et cap. 10.* Nec Catholicis Episcopis consentiendum est, sicuti forte falluntur, vt contra Canonicas Dei scripturas aliquid sentiant. *Et cap. 12.* Qui

aliud Euangelizat, anathema sit: aut legat mihi hoc in Scripturis sanctis, & non sit anathema. *Et cap. 16.* Ecclesiam suam si possunt: demonstrent non in sermonibus & rumoribus Afrorum, non in Conciliis episcoporum suorum, non in literis quorumlibet disputatorum, non in signis & prodigiis fallacibus, quia etiam contra ista, verbo domini preparati & cauti redditi sumus: sed in præscripto Legis, in prophetarum prædictis, in Psalmorum cantibus, in ipsius pastoris vocibus, in Euangelistarum prædicationibus & laboribus: hoc est in omnibus canonicis sanctorum librorum auctoritatibus. *Item.* Non dicat, Ideo verum est quia illa & illa mirabilia fecit vel iste vel ille, aut quia homines ad memorias mortuorum nostrorum orant & exaudiuntur, aut quia illa & illa ibi contingunt, aut quia ille vel illa tale visum vel vigilans vidit, vel dormiens somniauit. Remoueat ista vel figmenta mendacium hominum, vel potentia fallacium Spirituum. Nam nec nos propter ea dicimus credi nobis oportere, quod in Ecclesia Christi sumus, quod ipsum quam tenemus commendarunt innumerabiles nostræ communionis Episcopi, aut quia nostrorum Collegiarum Conciliis prædicata est, aut quia per totum orbem in locis sanctis, quæ frequentat nostræ communionis, tanta mirabilia vel exauditionum vel sanitatum fiunt, &c. *Item.* Ipse Dominus seculis videndum, manibusque tangendum corpus suum offerret, ne quid tamen fallacæ se peribitarentur, eos testimoniis Legis, Prophetarum & Psalmorum confirmandos esse iudicauit, &c. *Item.* Hæ sunt causæ nostræ documenta, hæc fundamenta, hæc firmamenta. *Et cap. 20.* Exigite ab istis, vt ostendant aliqua manifesta de Canonice libris

libris testimonia. Mementote quod Domini dictū sit, Habent Moſen & Prophetas, audiant illos.

Basilus in sermone de fidei confessione.

Si fidelis est Dominus in omnibus sermonibus suis, & fidelia omnia mandata eius: manifesta est elapsio à fide & superbix crimen, aut reprobare quid ex his quæ scripta sunt, aut superinducere quid ex non scriptis, cum Christus dixerit, Oues meæ vocem meam audiunt, alienum autem non sequentur, sed fugient, quia non nouerunt vocem eius. *Idem in moralibus, summa 72. cap. 1.* Pronunciat quod oporteat auditores eruditos in Scripturis probare ea quæ à Doctoribus dicuntur: & quæ quidem consona sunt Scripturis fulcipere, quæ vero aliena reiicere. Et ad illam regulam accommodat sententiam Pauli, Galat. 1. Si Angelus è cœlo euangelizauerit vobis præter id quod prædicauimus vobis, Anathema sit. *Ibidem summa 80. cap. 12.* Quid est propriū credentis? Nihil audere, aut insuper addere. Si enim omne quod non est ex fide, peccatum est, fides autem ex auditu est, audirus autem per verbum Dei: omne quod est extra Scripturam diuinitus inspiratam, quia non est ex fide est, peccatum est. *Et Epistola 80.* Non putamus iustum esse obrinentem apud ipsos consuetudinem, legem, ac regulam facere rectæ doctrinæ. Igitur scriptura diuinitus inspirata arbitra nobis constituatur, & apud quos inuenta fuerint dogmata diuinis sermonibus concordantia, his omnino etiam veritatis suffragium accedit.

Origenes in Ieremiam.

Neceſſe nobis eſt ſcripturas ſanctas in teſti-
 monium vocare: ſenſus quippe noſtri & enarra-
 tiones ſine his teſtibus non habent fidem. *Idem*
in Matth. homil. 25. Ad teſtimonium omnium
 verborum quæ in doctrina proferimus, debe-
 mus ſenſum ſcripturæ proferre, quaſi confir-
 mantem quem exponimus ſenſum. Sicut e-
 nim omne aurum quodquod fuerit extra tem-
 plum, non eſt ſanctificatum: ſic omnis ſenſus
 qui fuerit extra diuinam ſcripturam, quauis
 admirabilis videatur quibuſdam, non eſt ſan-
 ctus, quia non continetur à ſenſu ſcripturæ. Non
 ergo debemus ad confirmandam doctrinam no-
 ſtros proprios intellectus aſſumere, niſi quis offe-
 derit eos ſanctos eſſe, ex eo quod in ſcripturis co-
 tinetur diuinis quaſi in templis quibuſdam De-
Idem in 3. cap. Epistoła ad Romanos. Paulus do-
 ctoribus Eccleſiæ præbet exemplum, vt ea que
 loquuntur ad populum, non propriis præſum-
 pta ſententiis, ſed diuinis munita teſtimoniis
 proferant. Si enim tantus ac tantus Apoſtolus
 auctoritatem dictorum ſuorum ſufficere poſſe non
 credit, niſi doceat in Lege & Prophetis ſcripta
 eſſe quæ dicit: quanto magis nos minimi hoc ob-
 ſeruare debemus, vt non noſtras, cum docemus
 ſed ſancti Spiritus proferamus ſententias.

Chryſoſtomus in Pſal. 95.

Si quid dicitur abſque ſcriptura, auditorum co-
 gitatio claudicat. Verū vbi eſt ſcriptura diuinæ vo-
 cis prodit teſtimonium, & loquentis ſermonē &
 audientis animum confirmat. *In 22. cap. Matth.*
 Quicquid quæritur ad ſalutem, totum iam imple-
 tum eſt

tum est in scripturis. *Et in 24. ca. homil. 49.* Cū videritis hæresim impiam, quæ est exercitus Antichristi, stantem in locis Ecclesiæ sanctis: tūc qui in Iudæa sunt conferant se ad mōtes: hoc est, qui sunt in Christianitate, conferant se ad scripturas. Vera enim Iudæa, Christianitas est: montes autem sunt scripturæ Prophetarum & Apostolorū. Quare autem in hoc tempore omnes Christiani conferre se ad scripturas debēt? Quia in hoc tempore, ex quo obtinuit hæresis Ecclesias, nulla probatio potest esse veræ Christianitatis, neque aliud refugium potest esse Christianorum fidei veritatem cognoscere volentium nisi scripturæ diuinę. Antea enim multis modis ostēdebat quæ esset Ecclesia Christi, & quæ Gentilitas. Nunc autem nullo modo cognoscitur volentibus quæ sit vera Ecclesia Christi, nisi tantummodo per scripturas. Quare? quia hæresis omnia similiter habet. Volens ergo cognoscere quæ sit vera Ecclesia Christi, unde ergo cognoscat in tanta cōfusione similitudinis, nisi tantummodo per scripturas? Sciens ergo Dominus tantam confusionem rerum in nouissimis diebus esse futuram, ideo mandat, vt Christiani qui sunt in Christianitate volētes firmitatem accipere fidei, ad nullam rem fugiāt nisi ad scripturas. Alioquin, si ad alia respexerint, scandalizabuntur & peribunt, non intelligentes quæ sit vera Ecclesia & per hoc incident in abominationem desolationis quæ stat in locis Ecclesiæ sanctis. *In. 2. ad Corin. homil. 13.* Non multorū opiniones habeamus, sed res ipsas inquiram. Absurdū enim est, de pecuniis non credere aliis, sed ipsas numerare & supputare: de rebus autem multo amplioribus aliorū sententiam simpliciter sequi: præsertim quam habea-

mus omnium exactissimam trutinam, gnomonem
& regulam, diuinarum legum assertionem. Ideo
oro vos omnes, vt relinquatis, quod huic vel illi
videatur, & de his scripturis omnia inquirete.

Theodoretus lib. 1. historiae Eccle. cap. 7.

Constantinus Magnus Imperator in Nicena Synodo
Episcopos alloquens intulit sermonem de concordia;
indignum dicens, hostibus Ecclesiarum dominis,
iam ipsos se mutuo impetere, & risum praebere
inimicis, praesertim in disputationibus rerum diuina-
narum, in quibus doctrinam Spiritus sancti habe-
rent ἀνάγκη, i. in scripta, quasi in acta seu acta
relatam. Euangelici enim, inquit, & Apostolici libri,
& antiquorum Prophetarum Oracula, plene
instruunt nos quid de rebus diuinis sentiendum
sit. Proinde hostili posita discordia, ex dictis diuini-
tatis inspiratis, sumamus quaestionum explicitio-
nes.

Arhanasius contra Gentes.

Sufficiunt sanctae ac diuinitus inspiratae scripturae
ad omnem instructionem veritatis.

Hilarus lib. 3. de Trinitate.

Bene habet, vt iis tantum quae scripta sunt, con-
tentus sis. Et lib. 7. Non relictus est hominum elu-
quiis de Dei rebus alius praeterquam Dei sermo.

Olympiodorus in Ecclesiasten, Cap. 8.

Cum ille praceptorum legem tulerit, qui est o-
mnium Rex & Dominus, auctoritatem habes, ne
que propterea liceat cuiquam intercedere ac re-
huctari: ne quaeso vt peruicax contrariam tu legem
praecipis feras, rationem curiosius perferant de-
dum. Qui enim sic locutus fuerit, malignitatis cri-
mine non carebit. Tu vero stans in timore ac fide
cura vt quae praecipita tibi sunt exequaris.

Damasceus de fide Orthodoxa lib. 1. cap. 1.

Cuncta

CAPVT PRIMVM.

227

Cuncta quæ tradita sunt vobis & per legem, & Prophetas & Apostolos & Euangelistas suscipimus, cognoscimus, veneramus, nihil ultra illa perquirentes. Nam bonus cum sit Deus, omnis boni largitor est: non inuidiæ, aut perturbationi cuiusquam obnoxius. Procul enim a diuina natura (quæ & impassibilis & sola bona est) faciscit inuidia.

Tertullianus lib. de prescriptionibus Hæret.

Nobis curiositate opus non est post Christum IESVM, neque inquisitione post Euangelium. *Aduersus Hermogenem.* Adoro Scripturæ plenitudinem. Scriptum esse doceat Hermogenis officina. Si non est scriptum timeat væ illud adiicientibus aut detrahentibus destinatum.

III.

IESVITÆ.

SACRA Scriptura in illis, quæ cõtinet & proponit, est veluti nasus e. reus non præbens certam aliquam & immotam sententiã, sed quæ in quamuis interpretationem flecti potest.

In Iesuitarum censura Colonienfi fol. 117. In opere catechistico Canisij fol. 44.

III.

IESVS

SACRA Scriptura est firma & immota regula fidei & morum, quæ à nullo quantumvis impio labefactari potest.

Testes

PROPHETÆ, APOSTOLI,
EVANGELISTÆ.

P. ij.

Iv s r i sunt omnes sermones mei : non est
eis prauum quid, neque peruersum : recti sunt or
telligentibus scientiam. Prou. 8.

Omnis sermo Dei ignitus clypeus est omnibus
speratibus in se. Ne addas quicquam verbis illius
ne te redarguat, inueniarisque mendax. Prou. 30.

Eloquia Domini, eloquia casta : argentum igne
examinatum, probatum terræ, purgatum septupla
Psal. 12. Psal. 18.

Lex Domini immaculata, mandata Domini re
cta. Psal. 19. Psal. 33.

Viuus est sermo Dei, & efficax & penetrans
quouis gladio, vtrinque incidente, ac pertingens
vsque ad diuisionem animæ, simul ac spiritus con
pagumque & medullarum. Hebr. 4.

Animalis homo non percipit ea, quæ sunt Spiritus
Dei: Spiritualis autem iudicat omnia, & ipse
nemine iudicatur. Nos sensum Christi habemus
1. Cor. 2.

Si etiam opertum est Euangelium nostrum in
qui pereunt est opertum: in quibus deus huius se
culi excæcauit mentes infidelium, vt non fulgeat
illuminatio Euangelij gloriæ Christi: qui est im
ago Dei. 2. Cor. 4.

Habemus firmiorem Propheticum sermonem
bene facitis attendentes, quasi Lucernæ lucenti in
caliginoso loco, donec dies illucescat, & lucif
oriatur in cordibus vestris: hoc primum intelligi
tes: quod omnis Prophetia scripturæ propria in
terpretatione non fit. Non enim voluntate huma
na allata est aliquando Prophetia: sed Spiritu san
cto inspirata locuti sūt sancti Dei homines. 2. Pet. 1.

P A T R E S.

Augustinus in Psalm. 118.

Luce.

Lucerna pedibus meis verbum tuum, & lumen semitis meis. Quid est hoc verbum, quod ita lumē dicitur, vt lucerna sit, nisi verbum intelligamus, quod factum est ad Prophetas, vel quod predicatū est per Apostolos? Non verbum Christus, sed verbum Christi, de quo scriptum est: Fides ex auditu, auditus autem per verbum Christi. Nam & verbū Propheticum lucernæ cōparans Apostolus Petrus Habemus (inquit) certiozem Propheticum sermonem cui benefacitis intendentes velut Lucernę lūcenti in obscuro loco. Quod itaque hīc ait: Lucerna pedibus meis verbum tuum, & lumen semitis meis: verbum est, quod Scripturis sanctis omnibus continetur. *Lib. 1. de Peccatorum meritis & remissionese. 22.* Cedamus igitur & consentiamus autoritate sanctę Scripturę, quę nescit fallere, nec falli.

De verbis Domini secundam Matth. sermone 20. Fratres mei, obsecro vos, attendite Scripturas sanctas, si aliquid fefellerunt, si aliquid dixerunt, & aliter accidit quam dixerunt, Necessē est, vt vsque in finem sic fiat, quemadmodum dixerunt. *Ad Volusianum, Epist. 1.*

Hortor vt valeo, vt literarum vere certeque sanctarum studio te curam non pigeat impendere. Syncera enim & solida res est, nec fucatis eloquiis ambit ad animum nec vllō linguę tectorio inane aliquid ac pendilum increpitat. Multum mouet, non verborum, sed rerum auidum, & multum terret factura securum. *Ad Hieronymum, Epist. 8.*

Mihi enim viderur exitiosissimē credi aliquod in libris sanctis esse mendacium, id est, eos homines, per quos nobis illa scriptura ministrata est atque conscripta, aliquid in libris suis fuisse mentitos. *Ad eundem, Epistol. 19.*

Ego enim fateor charitati tuæ, solis eis scripturarum libris, qui iam Canonici appellantur, didicimus hunc timorem honoremque deferre, ut nullum eorum autorem scribendo aliquid errasse firmiter credam. Ac si in eis offendero literis, quod videtur contrarium veritati, nihil aliud quam vel mendosum esse codicem, vel interpretem non affectum esse quod dictum est, vel me minime intellexisse non ambigam. Alios autem ita lego, ut quantalibet sanctitate doctrinaque præpollent, non ideo verum putem: quia ipsi ita senserunt: sed quia mihi vel per illos autores Canonicos, vel probabili ratione, quod à vero non abhorreat, persuadere potuerunt. Nec te mi frater aliquid aliud existimare profus inquam, non, te arbitror sic legi tuos libros velle, tanquam Prophetarum vel Apostolorum, de quorum scriptis dubitare nephariū est. *Adversus incensum Donatistam, Epist. 48.* Noli frater contra diuina tam multa, tam clara, tam indubitata testimonia colligere velle calumnias ex episcoporum scriptis, siue nostrorum, siue Hilarij siue antequam pars Donati separaretur ipsius vnitatis, sicut Cypriani & Agrippini. Primo quia hoc genus literarum ab autoritate Canonis distinguendum est. Non enim sic leguntur, tanquam ita ex eis testimonium proferatur, ut contra sentire non liceat: si tibi forte aliter sapuerint, quam veritas postulat. In eo quippe numero sumus, ut non dedignemur, etiam nobis dictum ab Apostolo accipere: Et si quid aliter sapitis, id quoque Deus vobis reuelauit. Veruntamen in id quod peruenimus, in eo ambulemus, in illa via scilicet, quæ est Christus. De qua via ita Psalmus loquitur, Deus miseretur nostri, & benedicat nobis, illuminet vultum suum super nos, ut cognoscamus in terra viam tuam, in omnibus gentibus salutare tuum. *Contra Donatistas*

Bas de Baptismo, cap 3. Quis autem nesciat sanctam Scripturam Canonicam, tam veteris quã noui Testamenti certis suis terminis contineri, eamque omnibus posteris episcoporum literis ita præponi, vt de illa omnino dubitari & disceptari non possit: vtrum verum vel vtrum rectum sit, quicquid in ea scriptum esse constiterit. Vide præterea quæ idem Doctor scripsit. libro 2. de doctrina Christiana, ca. 6. & li. 3. cap. 26. 27. & 28. & lib. 2. de peccato, meritis & remiss. cap. 4. & epist. 48. & li. de vnit. Ecclesiæ cap. 16. & lib. 11. de Ciuit. Dei, cap. 3.

Greg. in Moral.

Omniem sci entiam atque doctrinam sacra Scriptura transcendit: vt taceam, quod vera prædicat, quod ad cœlestem patriam inuitat, quod à terrenis desideriis cor legentis reuocat, quod dictis obscurioribus fortes exercet, & paruulis humiliter sermone blãditur. Nec igitur clausa est, vt pauesci debeat, nec sic patet, vt vilescat: sed vsu fastidium tollit, & tanto plus diligitur, quanto amplius meditur.

Ioannes Maxentius lib. Dial. lib. 2. cap. 15.

Non est scriptura diuina sibi ipsi contraria apud eos qui eam pie intelligunt: sed illis videtur contraria, qui hæretico decepti spiritu, non possunt quæ vera sunt sapere.

Hilarius lib. 2. de Trinitate.

Quid est quod reliquum sit aut obscurum? in verbo Dei plena sunt omnia & perfecta, vt à pleno & perfecto.

Athanasius in disputatione habita in Concilio Niceno.

Ab sit vt obloquatur homo diuinis & à Deo in-

spiratis scripturis, quasi non omnia inter se consonent.

Epiphanius contra Noetianos, heresi 57.

lib. 2. Tim. 1.

Quam mystice, quam mirabiliter omnia enarra-
diuina Scriptura! *Contr. Ariomanitas, heresi*
69. lib. 2. tomo. 2. Omnia sunt clara & lucida, &
nihil contrarium, neque mortis complexus specie
habens in diuina Scriptura. Item, Num quod vera
traria sibi ipsi sit Scriptura, quæ omnia semper vera
dicit? absit. *Contra Audianos, heresi 70. lib. 1.*
tom. 1. Quæcunque Deus dicit ea vera sunt etiam
si fugerint nostram intelligentiam in paucis sane
dictis. Num quid oppositum in diuina Scriptura si-
bi ipsi? Absit. Nihil discors est in diuina Scriptura
neq; opposita dictio aduersus dictionem reperietur.
Citra Anomeos, heresi 76. li. 3. tom. 1. Omnia cla-
ra sunt in diuina Scriptura his qui ratiocinatione
sermonem diuinum adire volunt, & non diaboli-
cam operationem in seipsis conceperunt, ac se-
ipsos in barathrum mortis conicere conantur.

Lactantius lib. 6. cap. 21.

Num Deus & mentis, & vocis, & lingue artifex,
diserte loqui non potest? Imo vero summa prou-
dentia carere fucio voluit ea quæ diuina sunt, vt o-
mnes intelligerent quæ ipse omnibus loquebatur.

Chrysostomus homilia 12. in Genesim.

Scriptura seipsam exponit, & auditorem errare
non finit. *In Psal. 95.* Neque oportet quicquam
sine testibus dicere, solaque animi cogitatione. Nã
si quid dicitur absque Scriptura, cogitatio claudi-
cat, nunc annuens, nunc hæsitans, & interdum fre-
uolum sermonem auersans, interdum vt probabi-
lem recipiens. Verum vbi è Scriptura diuinæ vocis
prodiit testimonium, & loquentis sermonem &
audientis animum confirmat.

Ambro-

Ambrosius lib. 2. de paradiso, cap. 3.

In scripturis diuinis non facile reprehendimus aliquid, quod intelligere non possumus. Sunt enim plurima, quæ non nostro ingenio metienda sunt, sed ex altitudine dispositionis & verbi sunt æstimanda.

IIII.

IESVITÆ.

Qui saluam volunt esse religionem, omnino debent Laicis interdicerere in vniuersum lectione sacrarum literarum. Hæc illi in Artic. 1. Cens. Colonienfi.

IIII.

IESVŒ.

*Q. V. I sartam teclam volunt religionẽ & Ecclesiam Dei, omnino debent piis omnibus qui-
tun que y sint, lectionem sacrarum literarum se-
dulò commendare.*

Testes

PROPHETÆ, APOSTOLI

EVANGELISTÆ.

Habemus firmiorem Propheticum sermonem, cui bene facitis (vos etiam ô Laici) attendentes, quasi Lucernæ lucenti in caliginoso loco, donec dies illucescat, & Lucifer oriatur in cordibus vestris. 2. Petr. 1.

Nobiliores (Laicorum) qui erant Thessalonicæ susceperunt verbum cum omni auiditate, quotidie scrutantes scripturas, an hæc ita se haberent. Act. 17.

Verbum Christi habitet in vobis, (Laicis Cō-
lossensibus) abundanter in omni sapientia, docen-
tes & commonentes vosmetipsos in Psalmis, Hy-
mnis, & canticis spiritualibus in gratia cantantes
in cordibus vestris Deo. Coloss.

Væ vobis Legis peritis, qui tulistis clauē scien-
tiæ: ipsi non introistis, & eos, qui introibant, pro-
hibuistis. Luc. 11.

Et ait Diues: Rogo ergo te Pater, vt mittas eum
Lazarum in domum patris mei: habeo enim quin-
que fratres (Laicos) vt testetur illis, ne & ipsi ve-
niant in hunc locum tormentorum. Et ait illi A-
braham: habent Mosen & Prophetas, audiant il-
los. At ille dixit, non Pater Abraham, sed si quis
ex mortuis ierit ad eos, pœnitentiam agent. At
autem illi, si Mosen & Prophetas non audistis (fra-
tres tui Laici) neque si quis ex mortuis resurrexe-
rit, credent. Lu. 16.

Ecce, vir Æthiops, Eunuchus, potens Candaces
Reginæ Æthiopum, qui erat super omnes gazas
eius: venerat adorare in Hierusalem, & reuertebatur
sedens super currum suum, legensque Esaiam
Prophetam. Dixit autem Spiritus Philippo
accede & adiunge te ad currum istum. Accurrens
autem Philippus, audiuit eum legentem Esaiam
Prophetam: & dixit, Putas ne intelligis quæ le-
gis? Qui ait: Et quomodo possum, si non aliquis
ostēderit mihi. Rogauitque Philippum, vt ascēderet
& sederet secum. Locus autem scripturæ quæ lege-
bat, erat hic: Tanquam ovis ad occisionem ductus
est: & sicut Agnus coram tōdente se, sine voce,
sic non aperuit os suū, in humilitate iudicium eius
sublatum est. Generationem eius quis enarrabit
quoniam tolletur de terra vita eius? Respondens
autem Eunuchus Philippo dixit. Obsecro te, de
quo Propheta dicit hoc, de se an de alio aliquo? Apo-

Aperiens autem Philippus os suum, & incipiens à scriptura ista Euangelizauit illi Iesum: & dum irent per viam, venerunt ad quandam aquam: & ait Eunuchus: Ecce aqua, quis prohibet me baptizari? Dixit autem Philippus, si credis ex toto corde, licet. Et respondens ait: Credo Filium Dei esse Iesum Christum, &c. Act. 8.

Beatus vir, cuius in lege Domini volútas, & in lege eius meditabitur die ac nocte. Psal. 1.

Leges verba legis huius coram omni Israel, audientibus eis, & in vnum omni populo congregato tam viris quam mulierib⁹, paruulis & aduenis, qui sunt intra portas tuas: vt audiétes discát & timeant Dominum Deum vestrum, & custodiant, impleantque omnes sermones legis huius. Deut. 31.

Non recedat volumé legis huius ab ore tuo: sed meditaberis in eo diebus ac noctib⁹, vt custodias & facias omnia quæ scripta sunt in eo. Túc diriges viam & intelliges eam. Nō declines à verbis legis huius ad dexteram vel sinistram, vt intelligas cuncta quæ agis. Iosue. 1.

Scio quod præcepturus sit Abraham filiis suis & domi suæ post se, vt custodiât viam Domini. Genes. 18.

Dixit Iosue ad Moſen, Domine mi Moſes, prohibe eos qui prophetât. At ille, quid, inquit, æmularis pro me? quis tribuat, vt omnis populus prophetet, & det eis Dominus Spiritum suum? Quæ ego testificor vobis hodie, vt mandetis ea filiis vestris custodire & facere & implere vniuersa, quæ scripta sunt in volumine Legis huius. Num. 11.

Origenes in Exodum homil. 12.

Quid est cõuerti? Si omnibus quæ sunt mûdi & carnis terga vertamus, & studio, artib⁹, mète, solli-

citudine, verbo Dei operā demus, & in Lege die ac nocte meditemur, omiſſis omnib⁹ Deo conuermur, exerceamur in testimonijs ei⁹: hoc est opus conuerſum ad Dominum. Tu ergo ſi uolueris bene ſcire literas quas liberales uocant, ſcilicet Grammaticam, uel Rhetoricam diſciplinam nunquid non ab omnibus eum vacuum & liberum reddis? Nunquid non omiſſis cæteris huic uni ſtudio dare operam facis? Pædagogos, magiſtros, libros, impēſas, nihil prorsus deeſſe facis, quoad uel que perfectū propoſiti ſtudij opus reportet. Quis noſtrū ita ſe ad diuinæ Legis ſtudia cōuertit? Quis noſtrum ita operā dedit? Quis tanto ſtudio ac labore diuina quærit ſtudia quanto quæſiuit humana? Et quid conquerimur, ſi quod non didicimus ignoramus? aliqui ueſtrū ut recitari audierint quæ leguntur ſtatim diſcedunt. Nulla ex his que dicta ſunt inquisitio adinuicem, nulla collatio, neſquam memoria mandati illius quo te diuina Lex commonet: Interroga patres tuos & dicent tibi ſeniores tuos & annuntiabunt tibi. Alii nec hoc ipſum quidem patienter expectant uſque quo lectiones in Eccleſia recitentur, Alij uero, nec ſi recitantur ſciūt: ſed in remotioribus Dominicæ domibus ego audeo dicere quod cum legitur Moſes tibi non uelamen ſuper cor eorum, ſed paries quidam & murus eſt poſitus. Si enim ille qui aedeſt, qui audit & intentus eſt, & quæ audit retractat & diſcent, & quæ aſſequi non poteſt percontatur & diſcent, uix poteſt ad libertatem ſcientiæ peruenire: ille qui abſcondit aures ſuas ne audiat, & terga in ſcientiam legentis obuertit, quomodo dicēdus eſt habere uelamen ſuperpoſitū cordi, ad quē ne ipſum quidē uelamen literæ quo ſenſus uelatur, qui eſt

sonus vocis, accessit? *In Leuiticum homil. 4.* Ego si possem die ac nocte in Lege Domini memorari, & omnes scripturas memoria retinere, memoriale sacrificii mei Domino obtulifsem. Certe si non omnia possumus, saltem ea quæ nunc docentur in Ecclesia, vel quæ recitantur, memoriæ commendemus. *Homil. 9.* Christus pro illis exorat tantum qui sunt fors Domini, qui cum proforibus expectant, qui non recedunt à templo, ieiuniis & orationibus vacantes. An tu putas qui vix diebus festis ad Ecclesiam venis, nec intentus es ad audienda verba diuina, nec das operam ad implenda mandata, quod possit fors Domini venire super te? Optamus tamen vt vel his auditis operam detis, non solum in Ecclesia audire verba Dei, sed & in domibus vestris exerceri & meditari in Lege Domini die ac nocte: ibi enim Christus est, & vbique adest quærentibus se. Propterea nanque mandatur in Lege vt meditemur eum cum in via, & cum sedemus in domo, & iacemus in cubili, & cum exurgimus. Hoc vere est pro foribus expectare pontificem morantem intra sancta sanctorum & effici in sorte Domini. *In eadem homilia non multo post, acerbe in illos inuehitur qui scripturas quum legi audiunt, nequaquam, vti par est, aduertunt Tandemque cohortatus ad domandam carnem, & excitandum spiritum, ista de auditione & lectione verbi Dei subicit.* Si ad Ecclesiam frequenter venias, aurem autem literis diuinis admoueas, explanationem mädatorum coelestium capias, sicut cibis & deliciis caro, ita spiritus verbis diuinis conualefcet, ac sensibus: & robustior effectus carnem sibi parere coget ac suis legibus obsequi. Nutritiones igitur spiritus sunt diuina lectio, orationes assidue, sermo doctrinæ. His alitur cibus, his conualefcit, his victor efficitur. Quod quia

non facitis, nolite conqueri de infirmitate carnis. *In 12. cap. epistola ad Romanos.* Statuitur rigenes non renouari sensus nostros nisi per exercitia sapientia, & meditationem verbi Dei, & intelligentiam eius spiritualement. Et quantum quotidie ex scripturarum proficit lectione, quantoque altius intellectus incedit, tanto semper magis ac magis renouari. *Mox addit.* Nescio an possit renouari sensus qui piger est erga scripturas diuinas & intelligentia spiritualis exercitia, quibus possit non solum intelligere quae scripta sunt, verum etiam applicare & manifestare diligenter

Eusebius Emiffenus homil. in Dominico. 4. ad Epiphania ferus.

Hanc consuetudinem Christiani habere debent, vt quotidie ad Ecclesiam veniant, quotidie legant ipsi, vel si hoc non valent, alios legentes audiant.

Chrysoftomus in Genesin, homil. 29.

Obsecro vt subinde huc veniatis, & diuinae scripturae lectionem diligenter auscultetis: nec solum quum huc venitis, sed & domi Biblia in manus sumite, & vtilitatem in illis positam magno studio suscipite. Inde enim multum lucri nascitur: deinde enim lectione lingua reformatur: deinde anima pennas assumit & eleuatur, iubareque sensus iustitiae illustratur: perque tempus illud ab inmundarum cogitationum illecebris liberatur, multa quiete ac tranquillitate fruens. Insuper quod ad augendas vires corpori, sensibilis ille cibis facit, ad animae lectio praestat. Spirituale enim alimentum est, & fortem reddit animam, & constantiorem, & magis

magis philosophicam: non permittens vt ab absurdis cogitationibus capiatur, sed leuem & aliam faciens in cœlum ipsum, vt dicitur, transfert. Tantum igitur lucrum, oro ne per negligentiam amittamus, sed & domi vacemus diuinarum scripturarum lectioni, & hic præsentibus non in nugis & inutilibus colloquiis tempus decoquamus: sed propter quod conuenimus, attendamus quæ legantur, vt maiori inde fructu perspecto discedere liceat. *Et haud multo post addit*, Nos studiis sacris ita debere inuigilare, vt habeamus quæ nõ solum nobis sufficiant, sed & quæ suppeditare possimus aliis, & uxorem, inquit, corrigendo, & famulos, & vicinum, & amicum, & etiam inimicum. Tales enim sunt spirituales doctrinæ, vt cõmunes omnibus proponantur, nullaque sit in eis diuersitas, nisi quando quis magis intentam affert mentem, & feruentiori desiderio alium transcendit. *Idem in Euangelium Iohannis, homil. 13.* Pudeat nos & erubescamus: quinque virorum mulier, & Samaritana, tantam adhibet in discendo diligentiam, vt neque diei tempore, neque aliis occupationibus à Iesu doctrina abduceretur: nos vero non modo nihil ad diuinarum rerum eruditionem inquirimus, sed in omnibus secure & eodem modo afficimur, propterea omnia negligimus. Quis nostrum, quæso, repetita domo, aliquid Christiano dignum opus aggreditur? Quis scripturarum sensus perferatatur? Nemo sane. sed alueolos & talos frequenter inuenimus, libros quam rarissimos: quos si qui habent, ac si non haberent, clausos in Scriniis seruant, vel omne studium in membrarum tenuitate & in literarum characteribus quam pulcherrimis consumunt: non vt legant, non vt vsum inde aliquem consequantur, sed vt diuitias, vt ambitionem ostentent in his studiis. Tãta est inanis

gloria. Nullum ambitiosum audio qui librum intelligat, sed aureas tantum literas admiratur. Quasi hoc lucri? Non propterea nobis scripturae datae sunt, ut in libris duntaxat habeamus, sed eorum di inculpamus. Itaque haec librorum possessio laudanda ambitionis est, quibus in literis praecipua data sunt: nobis non ita, sed in tabulis cordis carereis. Non autem libros comparari prohibeo: sed admoneo, & maiorem in modum rogo, ut eos comparemus: ita tamen ut & literas & sensus frequenter animo repetamus, & hoc pacto mundum animus efficiatur. *In Epistolam ad Coloss. h. mil. 9.* Audite, quotquot adestis Laici, & vobis praestis ac liberis, quomodo & vobis potissimum praecipiat Scripturas legere, idque non simpliciter neque obiter, sed magna diligentia. Quem modum enim diues pecuniarum damnus & calamitatem ferre potest: ita & diues dogmatum philosophorum non solum paupertatem, sed & qualitates calamitates facile feret, illo etiam facilius. *In* Neque moreris alium doctorem. Habes oracula Dei. Nemo te docebit quemadmodum illa. Alii tibi multa saepe siue per vanam gloriam, siue per invidiam inuidebit. Audite obsecro seculares omnes. Comparate vobis Biblia, animae pharmaca: si nihil aliud vultis, vel novum Testamentum acquiritis, Apostolorum acta, Evangelia, contra novos ac sedulos doctores. *Rursus ibidem. ad paucos familias.* Vos oportebat duntaxat a nobis interitui, uxores vero & liberos a vobis. At omnia vobis obeunda relinquitis: quapropter & multum sustinemus molestiam. Docete, inquit Apostolus, & admonete vos invicem psalmis & hymnis & canticionibus spiritualibus. Vbi & Chrysostomus subiicit, parentum esse officium, docere pueros suos

suos psalmos & cantiones spirituales.

Hieronymus in 2. cap. Epist. ad Titum.

Exerceatur sensus, & mens quotidie diuina lectione pascatur, & quæstiones nostræ stultæ non erunt. *Idem* autor totus est in exhortâdis quam plurimis, etiam virginibus & viduis ad quotidianam sacrarum Scripturarum lectionem, vt liquet ex eius Epistolis ad Demetriadem, Lætam, Saluinam, Furiam, Geruntiam, Celantiam, Eustochium &c. Lucubrations etiam aliquot, quibus enarrat plerosque libros sacros, Paulæ, Eustochio & Marcellæ dedicat, cuius facti sui rationem reddit in præfatione ad Sophoniam Prophetam. *In processu lib. 3. commentariorum in Epist. ad Ephes. tum statim in ipsa enarratione: ad hæc in cap. 10. Ecclesiastæ ait,* debere omnes quotidiana Scripturarû lectione veram comparare sapientiam, atque indefinenter in lege Domini meditari. *In exposit. 1. cap. Epist. ad Titum,* illos increpat qui rerum diuinarum studiosos quasi inutiles contemnunt.

Augustinus ad Volusianum, Epist. 3.

Modus ipse dicēdi quo sacra Scriptura contextitur, quanuis omnibus accessibilis, tamen paucissimis penetrabilis: ea quæ aperta sunt, quasi amicus familiaris sine fuce ad cor loquitur indoctorû atq; doctorum. Ea vero quæ in mysteriis occultat, nec ipse eloquio superbo erigit, quo non audeat accedere mēs tardiuscula & in erudita, quasi pauper ad diuitem: sed inuitat omnes humili sermone, quos nō solum manifesta pascat, sed etiam secreta exercent veritate: hoc in promptis quod in recōditis habens. Sed ne aperta fastidirentur eadē rursus operta desiderantur: desiderata quodammodo renouantur, renouata suauiter intimantur, His

salubriter & praua corriguntur, & parua nutritio
& magna delectantur ingenia. Ille huic doctri-
inimicus est animus, qui vel errando nescit eam esse
saluberrimam, vel odit ægrotando medicinam.

V.

IESUITÆ.

*Lectio S. Scriptura non tantum non est utilis
sed multis modis perniciosa Ecclesia. In censura
Coloniensi fol. 21. Et in opere Catechistico Can-
sij, fol. 301.*

V.

IESVS.

*Lectio S. Scriptura utilis & prorsus necessaria
est omnibus Ecclesia Dei membris.*

Testes

PROPHETÆ, APOSTOLI

EVANGELISTÆ.

Qui contemnit verbum, male habebit. Prou. 11.
Væ vobis Legis peritis, qui tulistis clauem scien-
tiæ, ipsi non introistis, & eos qui introibant pro-
hibuistis. Luc. 11.

Tunc non confundar, cum respexero ad omnia
mandata tua. In quo mundam faciet adolescen-
tior viam suam? In custodiendo sermones tuos.
Psal. 119.

Iusti sunt omnes sermones mei, nō est in eis pro-
uum quid, neque peruersum, recti sunt intelligen-
tibus & æqui inuenientibus, scientiam. Prou. 8.

Cum prophetia defecerit, dissipabitur populus.
Prou. 29.

Non enim me pudet Euangelij Christi, & po-
tentia

tentia si quidem est Dei ad salutem omni creden-
ti. Rom. 1.

Amen, Amen, dico vobis, si quis sermonem meum
seruauerit, mortem non videbit in æternum, Iohan. 8. Matth. 5. Luc. 16.

Si crederetis Moyfi, crederetis forsitan & mihi.
De me enim ille scripsit. Si autem illius literis non
credit, quomodo verbis meis creditis? Iohan. 5.

Erratis nescientes scripturas, neque virtutem
Dei. Matt. 22.

Mali homines & seductores proficiunt in pe-
ius, errantes & in errorem mittentes. Tu vero per-
mane in iis, quæ didicisti & credita sunt tibi: sciens
a quo didiceris: & quia ab infantia sacras literas
noscis, quæ te possunt instruere ad salutem per fidem,
quæ est in Christo Iesu. Omnis enim scriptura di-
uinitus inspirata, utilis est ad docendum, ad argu-
endum, ad corripiendum, ad erudiendum in iusti-
tia, vt perfectus sit homo Dei, ad omne opus bo-
num instructus. 2. Tim. 3.

Dum venio attende lectioni, exhortationi & do-
ctrinæ. Noli negligere gratiam, quæ in te est, quæ
data est tibi per prophetiam, cum impositione ma-
nuum presbyterij. Hæc meditare, in his esto: vt
profectus tuus manifestus sit omnibus. Attende e-
nim tibi & doctrinæ: insta in illis. Hoc enim fa-
ciens, & te ipsum saluum facies, & eos qui te au-
diunt. 1. Tim. 4.

Moyfes à temporibus antiquis habet in singulis
ciuitatibus, qui eum prædicent in Synagogis, vbi
per omne sabbathum legitur. Act. 13.

Omnis qui credit, & non permanet in doctri-
na Christi, Deum non habet. Qui permanet in doctri-
na Christi, hic & Patrem & Filium habet. Si quis ve-
nit ad vos, & hanc doctrinam non adfert, nolite re-

cipere eum in domum, nec Aue ei dixerit.
2. Ioan.

Quæcunque scripta sunt ad nostram doctrinam
scripta sunt: vt per patientiam & consolationem
scripturarum spem habeamus. Rom. 15.

Beatus qui legit & audit verba Prophetiæ huius:
qui seruat ea, quæ in ea scripta sunt. Apocal.

Christus reuincit Diabolum per scripturas.
Matth. 4.

Per scripturas defendit Christus discipulos
contra Phariseos. Matth. 12. 15.

Non est autem scriptum propter illum tantum
imputatum fuisse illi, sed etiam propter nos, qui
bus imputabitur credentibus. Rom. 4.

Propter nos hoc scriptum est. 1. Cor. 9.
Scripta sunt hæc propter admonitionem nostram
stri, in quos termini ætatum inciderunt. 1. Cor. 10.

Declaratio sermonum tuorum illuminat & intel-
lectum dat paruulis. Psal. 119.

Quomodo descendit imber & nix de cælo, &
illuc ultra non reuertitur, sed inebriat terram &
infundit eam, & germinare eam facit & dat seminanti
& panem comedenti: sic erit verbum meum
quod egreditur de ore meo, non reuertitur in
vacuum, sed faciet, quæcunque voluit, & prospera-
bitur in iis, ad quæ misi illud. Isai. 55.

Ecce dies venient, dicit Dominus, & mittam
famem in terris, non famem panis neque sitim aquæ,
sed audiendi verbum Domini. Amos. 8.

Beati qui audiunt verbum Dei, & custodiunt illud.
Luc. 11.

Qui ex Deo est, verba Dei audit. Ioan. 8.
Dabo eos in vexationem, vniuersis gentibus terra
in maledictione, & in stuporem, & in sibilum, &
opprobrium cunctis gentibus ad quas ego eieci
eo quod non audierint verba mea, dicit Dominus.
que

quę misi ad eos per seruos meos Prophetas, de nocte confurgens, & mittens, & non audistis vos. Ierem. 29.

Neluerunt attendere, & auerterunt scapulā recedentes, & aures suas aggrauauerunt ne audirent, legē & cor posuerunt in adamantem, ne audirent legē & verba quę misit Dominus exercituum in spiritu suo sancto, per manum Prophetarum piorum: & factum est sicut locutus sum, & non audierunt: sic clamabunt, & non exaudiam, dicit Dominus exercituum. Zach. 7.

Quicumque non receperit vos, neque sermones vestros exeuntes foras de domo, vel ciuitate, excutite puluerem de pedibus vestris. Amen dico vobis, tolerabilius erit terrę Sodomorum in die iudicij, quam illi ciuitati. Matth. 10.

Abiecerunt legem Domini exercituum, & eloquium sancti Israel blasphemauerunt: ideo iratus est furor Domini in populum suum, & extendit manum suam super eum, & percussit eum. Isai. 5.

P A T R E S.

Augustinus lib. 2. cap. 28.

Populi confluunt ad Ecclesias casta celebritate, honesta vtriusque sexus discretionē, vbi audiunt quam bene hic ad tempus credere & viuere debeant, vt post hanc vitam beate semper viuere possint. Vbi sancta Scriptura iustitięque doctrina, de superiore loco in conspectu omnium personate, & qui faciunt, audiant ad premium: & qui non faciunt, audiāt ad iudiciū. *Epist. 166.* In scripturis didicimus Christū, in Scripturis didicimus Ecclesiam. Has Scripturas communiter habemus: quare non in eis & Christum & Ecclesiam communiter retinemus. *In sermone de studio sapient.*

Qiiij.

via & meditatione Legis Dei. Adhuc bonū habemus solatium diuinarum lectionis Scripturarū quia sacrarum lectio Scripturarum diuine est cognitio non parua beatitudinis. In his enim quasi in quodam speculo, homo se ipsum considerare potest, qualis sit, vel quo tendat Lectio assidua purificat omnia, timorem incutit gehennæ, ad gratia superna cor instigat legentes. Qui vult cū deo semper esse frequenter debet orare & legere. Nam cū oramus ipsi cum Deo loquimur: cum vero legimus Deus nobiscum loquitur. Geminum cōterdonum lectio sacrarum Scripturarū, siue quia intellectum mentis erudit: seu quia à mundi vanitatibus abstractum hominem ad amorem dei perducit. Labor honestus est lectionis, & multum ad emūdationem animi proficit. Sicut enim ex carnalibus escis alitur caro: ita ex diuinis eloquiis interior homo nutritur & pascitur, sicut Psalmista ait. Quam dulcia faucibus meis eloquia tua Domine, super mel & fauum ori meo. Sed ille beatissimus est qui diuinas Scripturas verit in opera.

Ambrosius, sermone 35.

Negligit famem corporis qui pabula lectionis intendit, nec vētris curam habere poterit, qui alimētū verbi cœlestis acquirit. Ipsa est enim lectio quæ saginat animam, quæ impinguat viscera: cū de diuinis Scripturis cibum eloquij perennis accipimus. Ipsa est esca quæ vitā æternam tribuit & insidias à nobis diabolicæ tentationis excludit. Quod autem sacrarum literarum lectio vita sit. Dominus testatur dicens, Verba quæ ego locutus sum vobis, spiritus & vita sunt.

Chrysostomus in Euangelium Ioan. Hom. 1. 13.

Si in quacunque domo vbi Euangelium est illuc diabolus ingredi non audet: quanto magis animi ei alii.

ei assiduis lectionibus familiarem, neque dæmon, neque peccatum attinget? Sanctifica igitur animã, sanctifica corpus. hoc continget, si euangeliũ semper & animo habueris & lingua. Quod si linguæ obscœnitas animam coinquinat, si dæmones vocat: perspicuum est Spirituali lectione eam sanctificari, & gratiam Spiritus sancti affatim infundi. Diuini cantus sunt Scripturæ: hinc nobis & animæ nostræ affectibus remedium petamus: cuius utilitatem si intueremur, incredibili ei attentione vacaremus. Hæc ego frequenter dico: an non perquam absurdum est, vt fori homines aurigarum & saltatorum nomina, genera, ciuitates, actiones, mores, nec non equorum virtutem, & quid singuli possint, memoriter teneant: qui autem huc se conferunt, omnium penitus ignari discedant, imo & librorum sacrorum numerum ignorent? *Homil. 3. de Lazaro.* Semper hortor & hortari non desinam, vt non hic tantum attendatis iis quæ dicuntur, verum etiam quum domi fueritis, assidue diuinarum Scripturarum lectioni vacetis. Quod quidem & iis qui priuatim mecum ingressi sunt non destiti inculcare. Ne quis enim mihi dixerit, sunt frigida illa verba, multa insunt quæ contemni debeant. Ego forensibus causis affixus sum, publica gero negotia, artificium exerceo, vxorem alo & liberos, familiæ curam gero, mundanus homo sum, non est meum legere Scripturas, sed eorum qui vale dixerunt mundo, qui montiũ vertices occuparunt, qui vitã eiusmodi continenter agunt. Quid ais homo? Nõ est tui negotij Scripturas euoluere, quoniã innumeris curis distraheris? Imo tui magis est quã illorũ. Neque enim illi proinde Scripturarũ egent presidio atq; vos in medijs negotiorũ vndis iactati. Nã qui in deserto fixere tuguriola, sunt à foro forensibusq; negotiis liberi, neque cõ-

quoquam habent commercium, sed in illa quietâ tranquillitate cum omni securitate philosophantur ac veluti in portu sedentes, rebus vehementer contentis fruuntur. Nos contra velut in medio mari fluctuantes, innumerisque, velimus, nolimus peccatis obstricti, semper opus habemus perpetuo iugiter Scripturarum solatio. Illi sedent procul à cōflictibus, eoque nec accipiunt multa vulnera. Tibi vero, quia perpetuo stas in acie, quia frequentes accipis plagas, idcirco magis opus est remediis ut quem & vxor prouocat, & filius contristat, atque ad iram commouet, & insidiatur hostis, & inuidet amicus, & vicinus insectatur, & cōmilito supplantat, frequenter & iudex minatur, & paupertas est molestia, & domesticorum amissio luctum affert, & prosperitas inflat, & aduersitas contrahit. Breuiter variorum curarum, perturbationis, mœroris, iactantiarum, tumoris, tum occasio, tum necessitas, nos undique circumuallat, innumeraque ex omni parte telum ardeant: unde necesse est indefinenter à Scripturis artem maturam petere. Agnosce quod in medio laqueorum incedis quodque in pinnaculis ciuitatis ambulas. *Et mox.* Neque nunc fieri potest, non potest, inquam, fieri, ut quisquam salutem assequatur, nisi perpetuo versetur in lectione spirituali. Immo præclare, reuera præclare, inquam, nobiscum agitur, etiam si perpetuo huius medicamenti participes, aliquando salutem consequi possumus. Quod si quotidie vulnereremur, medelam vero nullam adipiscamur, quæ fuerit spes salutis? Quemadmodum artifices omnia incommoda sustinet potius quam ut ex instrumentis artificum quippiam vendere velint: hoc sane animo nos quoque præditos esse oportet. Sicut enim illis artis instrumenta sunt, malleus, incus, forceps, sic & nobis artis instrumenta sunt Apostolorum ac Prophetarum libri, omni-

que Scriptura diuinitus inspirata & utilis. Et quemadmodum illi per illa instrumenta quicquid faciendum susceperint perficiunt: ita sane & nos per hos fabricamus animam nostram, deprauatamque corrigimus, & inueteratam renouamus. *Item.* Ne negligamus nobis parare libros, ne circa vitalia vulnus accipiamus. Nec aurum defodiamus, sed nobis ipsis recondamus Thesauros librorum spiritualium. Aurum quidem cum maxime crescit, tum maximè insidiatur possidentibus: Libri vero repositi multam afferent habentibus vtilitatem. Quemadmodum enim arma regalia reposita, etià si nemo fuerit qui possideat, tamen his qui habitant in ædibus, vbi reposita sunt, multam præbent custodiam ac tutamen, dum neque latrones, neque parietum perfossores, neque alius quispiam sceleratorum audet eam aggredi domum. Sic vbi cūque fuerunt libri spirituales, illius expellitur omnis vis diabolica multaque inhabitantibus accedit consolatio. Quando quidem etiam per se librorum aspectus, segiore nos redit ad peccandum. Siue enim quippiam ausi fuerimus eorum quæ prohibita sunt, nosque ipsos reddiderimus pollutos, reuersi domum, cōspectisque libris acrius nos condemnat conscientia, reddimurque cunctatiores ad eadem reperenda. Rursus, si in sanctimonia perstiterimus, ex libris reddimur tutiores firmioresque. Nam simulatque attingit aliquis Euangelium, mox composuit suam ipsius mentem, & à rebus mundanis abduxit, idque ex ipso solo aspectu. Quod si accesserit diligens lectio, nō aliter quam in sacris adytis rebus diuinis vacans anima, sic repurgatur, meliorque redditur, Deo cum ipsa per illas Scripturas alloquente. Quid igitur, inquirunt, si non intelligamus ea quæ continentur libris? Maxime quidem, etiam si

non intelligas illic recondita, tamen ex ipsa lectione multa nascitur sanctimonia. Quamquam fieri non potest ut omnia ex æquo ignores, propter siquidem Spiritus gratia dispensauit, quo Publicani, Piscatores, tabernaculorum opifices, Pastores, & Apostoli, idiotæ, illiterati, PER LIBROS salui fierent: ne quis idiotarum ad nescire confugere possit excusationem, ut omnibus familiaria conspectu essent ea quæ dicuntur: ut & opifex & famulus, & vidua mulier, & omnium hominum indoctissimus, ex audita lectione aliquid lucri utilitatisque reportaret. *Iterum.* Cui non sunt manifesta, quæcunque in Euangelio scripta sunt? Quis autem dicitur beatus esse mitis, beatus misericordis, beatus mundo corde, cæteraque huiusmodi, desiderabit præceptorẽ, ut aliquid eorũ discat quæ dicuntur. Quin etiam signa, miracula, historiarum, nonne cuius nota manifesta que sunt? Prætextus iste est & cantatio, pigritiæque velamentũ. Non intelligis quæ in manus, lege historiam omnem, & quæ nota sunt memoria tenens, ea quæ obscura sunt parumque manifesta, frequenter percurrere. Quod si non poteris assiduitate lectionis inuenire quod dicitur, accede ad sapientiores, vade ad doctorem, comunica cum his ea quæ scripta sunt, declara vehementer studium. Et si viderit te Deus tantam animi promptitudinem adhibere, non despiciet tuam vigilatiam ac sollicitudinem. Verum etiam si nullus homo te docuerit quod quæris, ipse sine dubio reserabit. Memento Eunuchi reginæ Ethiopum, &c. *Et mox.* Ne neglexerimus nostram salutem dilecti. hæc omnia scripta sunt ad correctionem nostram, in quos fines seculorum inciderunt.

Magna aduersus peccatum munitio est Scripturatum lectio: magnum præcipitium, profundum bathrum, Scripturarum ignoratio: magna salutis perditio nihil scire ex diuinis legibus. Ea res & HERESIS peperit, ea vitam corruptam inuenit, hoc sursum deorsum miscuit omnia. Nam fieri non potest, non potest, inquam fieri, vt quis sine fructu discedat, qui assidue attenteque Scripturatum lectione fruatur.

Cyrillus de recta fide ad Reginas.

Necessarium nobis est diuinas sequi literas, & in nullo ab eorum præscripto discedere. *Cōtra Iulianum lib. 7.* Multa damnosa in libris græcarum disciplinarum inuenientes, tunc adhuc magis sacros & diuinos sermones admiramur. De scriptura loquor diuinitus inspirata Quid enim vtile non inuenitur apud illam? Omnibus aliis Scripturis clarior est, in illa diuinæ contemplationis sermones vere fulgurantes videntur, &c. honestæ vitæ nobis modos inducit, legibusque diuinis & sacris instruit ad iustitiam, omnisque æquitatis euiden-tem nobis vitam constituit.

Hieron. super Ps. 147.

Pinguissimus sermo diuinus est, omnes in se habens delicias: quicquid volueris ex sermone diuino nascitur, sicut tradūt Iudæi: quoniã mânia quando comedebant, secundum voluntatem vniuscuiusque sic sapiebat in ore. *Ad Demetr. virgin.* Diuinas scripturas sæpius lege, imo nunquam de manibus tuis sacra lectio deponatur, in scripturis diuinis, per quas solas potes plane Dei intelligere voluntatem: prohiberi quædam, præcipi quædam, concedi aliqua, suaderi nonnulla,

prohibentur mala, præcipiuntur bona, conceduntur media, suadentur perfecta.

Gregor. in moralibus.

Omnem scientiam atque doctrinam sacra Scriptura transcendit: ut taceam, quod vera prædicatio quod ad cœlestem Patriam inuitat, quod à terrenis desiderijs cor legentis reuocat, quod dictis obscurioribus fortes exercet, & paruulis humiliter sermone blanditur. Nec igitur clausa est, ut pauesci debeat, nec si patet, ut vilescat: sed vltimum stidium tollit, & tanto plus diligitur quanto amplius meditatur.

Chrysoſt. super Matth. 22.

In scripturis enim ignorans inuenit quid desit, contumax quid timeat, laborans præmia, pusillanimis mediocris iustitiæ cibos, qui etsi periculum non faciunt animam, mori tamen non permittunt. Qui autem magni animi est, inuenit ibi spirituales escas, quæ perducant eum prope angelorum naturam: qui vero est vulneratus à Diabolo, inuenit ibi cibos medicinales & salutem per poenitentiam.

Isidorus de summo bono. lib. 3.

Geminum confert donum lectio sanctarum scripturarum, siue quia mentis intellectum erudit, seu quod a mundi vanitatis abstractum hominum ad amorem Dei perducit.

Hugo de arca Noe.

Sacra scriptura est liber vitæ, cuius origo æterna cuius incorporalis essentia, cuius cognitio vitæ, cuius scriptura indelebilis, cuius inspectus desiderabilis, cuius doctrina facilis, cuius scientia dulcis, cuius profunditas inscrutabilis, cuius verba innumerabilia, & vnum tantum verbum omnia.

Idem

CAPVT PRIMVM. 23

Idem Lib. de anima. Nihil in hac vita dulcius sentitur, nihil auidius sumitur, nihil ita mentem ab amore mundi separat, nihil sic animum contra tentationes roborat, nihil ita hominem excitat & adiuuat ad omne opus, & ad omnem laborem, sicut studium sacrae scripturae.

Ambrosius Epist. 44. ad Cōstantium Sacerdotem.

Mare est Scriptura diuina, in quod plurima introierūt flumina. Sunt & fluuii dulces atque perspicui: sunt & fontes niuei, qui saliant in vitam æternam: sunt & sermones boni, sicut faui mellis: & gratæ sententiæ, quæ animos audientium spirituali quodam potu irrigent.

Epiphanius in Anchorato.

Scripturae vita sunt nostra.

Faustinus in lib. de fide contra Arrianos.

Scripturae diuinæ, ob hoc editæ sunt, vt secundum illarum sensum nostram fidem dirigamus.

Clemens in Strom. lib. 6.

Aut ex S. Scriptura manare omnes fontes sapientiæ, & veritatis scopum: nec vtilem solum, verum etiam necessariam esse eius lectionem.

Beda lib. 2. in Marcum cap. 7.

Scripturarum mysterijs humilium solent corda refici. Et lib. 1. in Lucam, cap. 24. Si quis non vesctur verbo Dei, iste non viuit. Idem lib. 1. in Cântica cant. Huius ergo lacte doctrinae vitam æternam cōferente, prædicta vbera dilectæ Ecclesiæ Christi Domini nostri manantia, de cuius pectore lacteo

vitam æternam, quã Adam perdiderat, per carnis rem doctrinæ in Apostolis infusæ, quasi per vbera in credentibus suscipit Ecclesia: & suis posteris quasi ex lacte butyrum effectum, per interpretationem sermonis quotidie porrigi. Quibus alimentis Apostolica doctrina cū inuenerit magistrum declaratur intra se contineri indiuiduam Trinitatem. Quibus alimentis nisi indefinenter vsa fuerit anima, non poterit viuere in æternum.

Albinus in 3. cap. Eccles.

Letari debemus in lectione sanctarum scripturarum, vbi pascamur & potemur de ligno vite quod plantatum est secus decursus aquarum.

Carolus magnus, in opere contra Synodum Grecam de imaginibus, lib. 2. cap. 30.

Non ait Paulus Apostolus, Quæcunque picta sunt ad nostram doctrinã picta sunt, sed ait, quæcunque scripta sunt ad nostram doctrinam scripta sunt, vt per patientiam & consolationem scripturarum spem habeamus ad Deum. Nec ait, Omnis pictura, sed omnis Scriptura diuinitus inspirata utilis est ad docendum, &c. *Item.* Apostoli non imagines, sed epistolas ad diuersas mundi partes destinasse leguntur: nec per picturas genus humanum ab idolorum cultibus ad veræ fidei puritatem reuocauerunt, sed per Scripturas: quibus etiam redemptor sensum aperuit, non vt intelligerent picturas, sed vt intelligerent Scripturas. *Item.* Non picturæ sed Scripturæ ad nostræ fidei eruditionem sunt concessæ. In illis inueniuntur armis quibus cõtra aduersa cõfligatur, quibus vitia corrigantur, quibus virtutes erigantur. In illis inueniuntur instrumenta & fructus iustitiæ: in illis inuenitur medela calamitatum & vicioꝝ, noniam omnium

omnium vitę partium, & cuiuscunque vocationis hominum. Et vt cuncta breuiter complectar, in illis & animę perpetuus cibus, & pręsentis vitę doctrina & sapientia, & vitę perpetuę documenta continentur. Est enim thesaurus nullo bono carens, omnibus bonis redundans: ad quem quisquis deuotus accedit, quicquid fideliter quęrit, feliciter se adquisisse gaudet. Est plane diuina scriptura verax, est fixa, est casta, est cęlestis magisterii instrumentum, & æterna prædicatio purissimo nitens eloquio. Est lux mortalium, dicente Prophetæ, Lucerna pedibus meis verbum tuum Domine, & lumen semitis meis: est viuax & mori nesciens, dicente Apostolo, Viuus est Dei sermo & efficax & penetrabilior omni gladio ancipiti, & pertinens vsque ad diuisionem animę ac spiritus: est te nebrarum discussio, Salomone adtestante, qui ait, Lucerna est mandatum Legis, &c. *Item.* Tu qui fidei tuę puritatem in imaginibus conseruare te dicis, supplex eis adstare memento cum thymiamatibus: nos præcepta Domini solerti indagatione perquiramus in diuinę Legis codicibus. Tu luminaribus perlustra picturas: nos frequentemus diuinas scripturas. Tu fucatorum venerator esto colorum: nos veneratores & capaces simus sensuum arcanorum. Tu depictis demulcere tabulis: nos diuinis mulceamur alloquiis. Tu figuris rerũ instas, in quibus nec visus, nec auditus, nec gustus, nec odoratus, nec tactus est: nos instemus diuinę Legi quę est inreprehensibilis, in qua testimoniũ Domini, iustitię siue præcepta, timor siue iudicia eius inueniuntur, &c.

DE
P E C C A T O
 C A P. S E C V N D V M.

ANTITHETON PRIMVM.

I E S V I T Æ.

Peccatum est non quicquid legi Dei repugnat.
 In Censura Colon. fol. 44.

ANTITHETON PRIMVM.

I E S V S.

Peccatum e quicquid legi Dei repugnat.

Testes

PROPHETÆ, APOSTOLI,

E V A N G E L I S T Æ.

Quisquis committit peccatum, legem transgreditur: Nā peccatū est Legis transgressio. 1. Ion. 1.

Per legem cognitio peccati. Rom. 3.

Sicut per vnum hominem peccatum in hunc mundum intrauit, & per peccatum mors: ita mors in omnes homines pertransit quia omnes peccauerunt. Ro. 5. 6.

Vir Dei, comedens contra præceptum panem in loco vetito ipsi, deuoratur à Leone. 1. Reg. 13.

Saul transgrediens præceptum expellitur de regno. 2. Sam. 15.

Jonas absorptus est à pisce, quia contra præceptum fugerat à facie Domini. Ion. 1. 2.

Quid ergo dicemus? Lex peccatum est? Absolutè

sed peccatum non cognoui, nisi per legem. Nam concupiscentiam nesciebam, nisi Lex diceret. Non concupisces. Occasione autem arrepta, peccatum per mandatum operatum est in me omnem concupiscentiam. Sine lege enim peccatum mortuum erat. Ego autem vivebam sine lege aliquando. Sed cum venisset mandatum: (Lex) peccatum reuixit. *Et statim*: Scimus enim quod Lex spiritualis est: Ego autem carnalis sum, venundatus sub peccato. Quod enim operor non intelligo. Non enim quod volo bonum, hoc ago: sed quod odi malum, illud facio. Si autem quod nolo, illud facio, consentio legi, quia bona est. Nunc autem iam nō ego operor illud, sed quod habitat in me, peccatū. Scio enim, quod non habitat in me, hoc est, in carne mea, bonum. Nam velle adiacet mihi, perficere autem bonum non inuenio. Non enim quod volo bonum, hoc facio: sed quod nolo malum, hoc ago. Si autem quod nolo, illud facio: iam non ego operor illud, sed quod habitat in me, peccatum. Rom. 7.

Anima quæ peccauerit per ignorantia, feceritque vnū ex his, quæ Domini Lege prohibetur. Leuit. 5.

Ipsi vero orabunt pro peccatis suis eo quod abiecerint iudicia mea & leges meas despexerint, Leuit. 26.

Locutusque est Dominus ad Moysen, dicens: Loquere ad filios Israël, vir siue mulier cum fecerint ex omnibus peccatis, quæ solent hominibus accidere, & per negligentiam transgressi fuerint mandatum Domini, atque deliquerint, confitebuntur peccatum suum. Num. 5.

Quia transgressi sunt leges, mutauerunt ius, dissipauerunt foedus sempiternum, propter hoc maledictio vorabit terram. Isa. 24.

Si personam accipitis, peccatum operamini, redarguti à Lege vt transgressores. Iac. 2.

Audi terra, ecce ego adducam mala super populum istum, fructum cogitationum eius, quia verba mea non audierunt, & Legem meam proiecerunt. Ieré. 6. Dixit Dominus: Quia dereliquerunt Legem meam quam dedi eis, & nō audierunt vocem prauitatem cordis sui & post Baalim, &c. Ierem.

His testimoniis confirmatur definitio peccati quod sit Legis transgressio, &c.

Innumera alia sunt, Hier. 44. Ezech. 22. Deuter. 10. Osee. 8. Amos. 2. Sophon. 3. Zach. 7. &c. quae euidentissime demonstrant peccatum id esse, quod quid Legi Dei repugnat.

P A T R E S.

Augustinus lib. contra Faustum Manich. 22. cap. 27. tom. 6. & citatur a Petro Lombardo, lib. 1. Distin. 35.

Post hæc videndum est, inquit Lombardus, quid sit peccatum. Peccatum est, ut ait Augustinus, contra mne dictum vel factum, vel concupitum, quod est contra Legem Dei.

O Eumenius in Epist. 1. Ioan. cap. 3.
Sciendum autem est peccatum, id est, esse delapsum a bono: iniquitatem vero (id est, *ἀνομίαν*) Legis positæ violationē, quasi illegalitatem dixeris: atque originem vtriusque horum esse, ab a bono excidimus, vel positam legem violamus: idem vtrunque conuertere: quippe cum & qui peccat, naturali fine & scopo frustratur, quod est ex ratione vitam traducere: & qui inique legitur: contra legem in natura datam incontinentet uiuendo faciat.

Theodoretus desinit
Peccatum, cuiusdam Legis transgressionem spontaneam significare.

CAPVT SECVNDVM.

259

Cyrillus lib. 9. cap. 4. in Iohan.
Peccatum a contemptu mandatorum originem trahit,

Anselmus lib. 1. cur Deus homo, cap. 11.

Si Angelus & homo semper redderet Deo, quod debet, nunquam peccaret. Non est itaque aliud peccare, quam Deo non reddere debitum.

Rupertus lib. 1. in Leuit. cap. 32.

Peccatum est quippiam, quod Domini Lege prohibetur, fecisse: delictum vero quidlibet eorū, quæ iubentur, neglexisse.

II.

IESVITÆ.

Hoc proprio vocatur peccatum, quod libera voluntate & a scientia committitur.

Item, peccatum tam est voluntarium, ut si voluntas non foret, peccatum non esset. In censura folio 44. & 46.

II.

IESVS.

Peccatum est a uoluntate, hoc est, quod Legi diuina non est conforme, sed ei repugnat, siue sit defectus, siue deprauatio in natura rationali, siue actio repugnans Legi Dei.

Testes

PROPHETÆ, APOSTOLI,
EVANGELISTÆ.

Anima, quæ peccauerit per ignorantiam, feceritque vnum ex his, quæ Domini Lege prohibentur & peccati rea intellexerit iniquitatem suam, auferet arietem.

R. ij.

tem immaculatum de gregibus, sacerdoti, mensuram æstimationemque peccati: qui obsequium pro eo, quia nesciens fecerit: & dimittetur ei, quod per errorem deliquit in Domino. Leuit. 5.

Quod si per ignorantiam præterieritis quicquid horum, quæ locutus est Dominus, offeretis vitulum de armento. Quod si anima vna nesciens peccauerit, offeret capram aniculam. Num. 15.

Delicta quis intelligit? ab occultis meis mundum me. Psal. 19.

Ecce enim in iniquitatibus conceptus sum, & in peccatis meis concepit me mater mea. Psal. 51.

Delicta iuuentutis meæ, & ignorantias meas non memineris. Psal. 25.

Pater dimitte illis: non enim sciunt quid faciunt. Luc. 23.

Et nunc fratres scio, quia per ignorantiam fecistis, sicut & principes vestri: Deus autem, qui per nuntiauit per os omnium Prophetarum, patri Christi filium suum, sic impleuit. Pœnitementini igitur & conuertimini, ut deleantur peccata vestra. Act. 3.

Lex spiritualis est, ego autem carnalis sum, & non mundatus sub peccato. Quod enim operor, non intelligo. Non enim quod volo bonum, hoc ago: sed quod odi malum, illud facio. Si autem quod volo illud facio: consentio legi, quia bona est. Nunc autem iam non ego operor illud: sed quod habitat in me peccatum. Scio enim, quia non habitat in me, hoc est, in carne mea, bonum. Nam velle adhaeret mihi: perficere autem bonum, non inuenio. Non enim quod volo bonum, hoc facio: sed quod volo malum, hoc ago. Si autem quod volo, illud facio: iam non ego operor illud, sed quod habitat in me, peccatum, Rom. 7.

Omnes peccauerunt, & egent gloria Dei. Rom. 3. Conclufit enim Deus omnes in incredulitate. Rom. 11. omnium

annium misereatur. Rom. 11.
 Quemadmodum per vnum hominem peccatum
 in mundum introit, ac propter peccatum mors,
 & sic in omnes homines mors peruasit, quatenus
 omnes peccauimus. Rom. 5.

Sicut per vnus delictum propagatum est malū
 in omnes homines, a l. condemnationem. Itā per
 vnus iustificationē propagetur bonum in omnes
 homines ad iustificationem vite. Quemadmodum
 enim per inobedientiam vnus hominis peccato-
 res constituti sumus multi, itā per obedientiam v-
 nius iusti constituentur multi. Rom. 5.

P A T R E S.

Greg. in hom. & ponitur de poenit. lib. 2.

Peccatū tribus modis admittitur. Nam aut igno-
 rantia, aut infirmitate, aut studio perpetratur. Et
 grauius est quidem infirmitate, quam ignorantia,
 sed multo grauius studio, quam infirmitate pec-
 catur.

*Bern. de diuersis generibus peccati, in quibusdam
 sententiis.*

Quartum peccatum commisit Adam, qui confesi-
 fit. Adam enim (sicut ait Apostolus) non est sedu-
 ctus, mulier autem seducta in preuaricatione fuit,
 illa per ignorantiam: iste peccauit per infirmi-
 tatem.

Basilii in sermone in principium prouerbiorum.

Peccatorum aliqua inuoluntaria sunt, aliqua ve-
 ro ex mente praua proueniunt.

Theodulus in cap. 7. ad Rom.

Fere enim præter voluntatem meam ad malum
 accipior, vt a deo totum peccatū sit ex dæmonibus.
 R. iij.

suggerentibus. Isti enim simulacrum exiguum locum
cupauerunt, totum subuertunt.

Rupertus lib. 12. Com. in Apocal. cap. 12.

Tribus modis peccatur, ignorantia, infirmitate
& superbia.

OEcumenius in Epist. ad Rom. cap. 7.

Non, inquit, noui, quomodo decipiar ac rapi
ad peccatum: furtim, inquam, rapior, ut properem
dum me lateat, quid nā patriar. *Et statim ex Paganis*
Postquam venditus fuerit homo, & factus liber
peccatum, ignorat quidnam operetur, cōsuetudine
ne turpitudinis in eum absolute dominante, & non
videre aut cognoscere quidem permittente, quomodo
illud idem quod agit, malum sit. Ea propter etiam
quod odisset, si quidem non venditus, sed liber
set, & quod profecto nulla ratione probaret hoc
venditus iam eligit & perpetrat. Quod si liber
sem & non venditus, & iuxta naturæ instinctum
nullo modo eligerem, quæ nunc opere patro, ce-
stimonium perhibeo legi, quod bona sit. Ea nam
que mihi vitanda decernit, quæ ipse quoque, si
libertate essem naturali, iudicarem cum fugerem
da, tum odio prosequenda. Nunc vero, inquit, ven-
ditus, ac sub peccato prolapsus, quasi ab illo per
autoritatem & dominationem pressus, seruens
li, ita malum operor: quod nequaquam operarer
in libertate essem. Propterea modo quodam non
ego sum, qui illud operor: verum is, qui peccati
dominio premitur & tenetur. *Et max.* Ait itaque
Non habitat in me bonum: non est certum in me
terminatum, neque necessitate vlla situm in me
hoc nempe, ut bona persequar, ita ut etiam me
quadam ad mala pertrahat. Id enim est habitatio
perpetua mansio, ac veluti confessio ac residentia
Et statim

Et statim. Voluntas quidem est mihi, non autem facio ob celerem peccati corruptionem ac raprū. Corripit enim me & ita furatur, vt non ea perigā, quæ à me laudantur, sed quæ potius vituperantur. *Et subiungit ex Paulo.* Ostendit tantam esse peccati deceptionem ac fraudem, eiusque persuasione, quod, inquit, studium mihi est faciendi bonū & nihil agendi malum: nihilominus me concupiscencia inuadit, captiuum me ducens, ac persuadens, vt quæ mihi placuerunt posthabeam, conatusque meos bonos intermittā, & quæ ipsius sunt perpetrem. Fere enim præter voluntatem meam ad malum rapior, vt totum peccatum ex dæmonibus suggerentibus sit. *Et paulo post.* Difficilem esse peractu legem relinquitur, quādoquidem volens etiā facere bonum, nō possum: inuenio ipsam haud facile posse seruari. Nam volenti mihi facere bonum, malum est magis in procinctu: vel, quia & legi, & voluntati meæ malum resistit. Patrocinari itaque bonis, lex inuenitur.

Basilus in Regulis contractis, questione xi.

Differt peccatum religiosi hominis & contemptoris. Nam religiosus, cum sit timens Dei, ac ceter & luctetur pro beneplacito Dei obtinendo, casu fit & fere contra animi sententiam, vt impingat & labatur. Contemptor vero ille, nullam habens nec sui ipsius, nec Dei rationem, nec quicquam discernens inter peccatum & recte factum, sicut indicat ipsum nomen adiaphoros primariis ac magnis malis laborat: aut contemptu Dei, vel quod non credit esse Deum. Nam ista duo causam dant animæ ad peccatum.

Greg. in Psal. penitenciales.

Tribus modis admittitur peccatum. Aut ignorātia incurritur, aut infirmitate committitur, aut stu-

dio perpetratur.

Macarius, homilia 27.

Quando quidam sunt, qui peccato vitioque laborant ex proposito: quidam autem præter propositum. Quid vero sibi volunt ista? Ex proposito vitiosissimi sunt hi, qui suam ipsorum voluntatem vitio tradiderunt, delectantur cum illo, amicitiamque contrahunt. Huiusmodi cum Satana pacem habent, nec in cogitationibus bellum gerunt cum Diabolo. Qui vero præter propositum, hi habent quidem apud se peccatum, ex aduerso pugnant in membris eorum, secundum Apostolum. estque nebulosa vis atque caligo præter votum, non tamen consentiunt in cogitationibus, nec condelectantur, aut obtemperant, sed contradicunt, faciuntque, & ipsi sibi succensent.

III.

IESUITÆ.

POST susceptum Baptismum peccatum in relictis nullum remanet. siue quod apertum sit, siue etiam quod tegatur, vel operiatur. Hæc illi in Geni. Col. sol. 40. & 194.

III.

IESVS

POST susceptum Baptismum peccatum in relictis remanet: Sed non imputatur propter Christum.

Testes

PROPHETÆ, APOSTOLI,

EVANGELISTÆ.

BEATI quorū rem issæ sunt iniquitates, & quorū tecta sunt peccata. Beatus vir cui nō imputantur delicta, nec est in spiritu eius dolus. Ps. 51.

CAPVT SECVNDVM. 269

Si iniquitates obseruaueris Domine: Domine quis sustinebit: quia apud te propitiatio est. Ps. 130
Non intres in iudicium cum seruo tuo. Quia non iustificabitur in conspectu tuo omnis uiuens. Psal. 143.

Non regnet peccatum in uestro mortali corpore, ut obediatis concupiscentiis eius. Rom. 6.
Baptizati, mortificate membra uestra super terram. Coloss. 3.

Peccatum non cognoui, nisi per legem. Nam concupiscentiam nesciebam, nisi lex diceret. Non concupisces: Occasione autem accepta peccatum per mandatum operatum est in me omnem concupiscentiam. Rom. 5.

Si dixerimus, quoniam peccatum non habemus: ipsi nos seducimus, & veritas in nobis non est. Si confiteamur peccata nostra: fidelis est & iustus, ut remittat nobis peccata nostra, & emundet nos ab omni iniquitate. Si dixerimus: quoniam non peccauimus, mendacem facimus eum, & verbum eius non est in nobis. 1. Ioan. 1.

Non est enim homo, qui non peccet. 1. Reg. 8.
Non est enim homo iustus in terra, qui faciat bonum, & non peccet. Eccle. 7.

Quis dicet: purum est cor meum, mundus sum à peccato? Prou. 20.

Cum oratis (vos sancti Apostoli, & ceteri fideles) dicite: Pater, sanctificetur Nomen tuum, & c. Et dimitte nobis peccata nostra: siquidem & ipsi dimittimus omni debenti nobis. Luc. 11.

Nullus apud te per se est innocens. Exod. 34.
Omnes nos quasi oves errauimus, unusquisque in uiam suam. Hai. 53.

Huc pertinent exempla Ionæ detrectantis mandatum Domini, ut Niniuitis concionaretur: Item indigne ferentis, quod Deus poenitentibus mise-

ricordiam exhibeat. Similiter & Zebedei filiorum
de primatu disceptantium. Matth. 20. Mar. 10. Item
Petrus negat Christum. Ioan. 18. 3. Reg. 11. Salomon
Idololatra. Et: Dauid adulter & homicida. Moyses
& Aaron circa aquam contradictionis non fidere
Domino. Num. 20. Noha inebriatur & nudatur.
Genes. 9. Loth concumbit cum filiabus in-
ebriatus. Genes. 19. Iudas & filij eius, Simen
cum Leui occidunt Emor in Sichem & Sichem
mitas. Genes. 31 Patriarchæ machinantur in ne-
cem Ioseph. Genes. 37.

P A T R E S.

*Augustinus ad Innocentium Pa-
pam Epistola 95.*

Omnes tunc sacerdotes necesse habebat ex le-
ge Dei primitus pro peccatis suis offerre sacrifici-
um: deinde pro populo: sicut nunc per orationis
sacrificium conuincimur non esse sine peccato,
quoniam iussi sumus dicere, dimitte nobis de-
bita nostra. *Idem ibidem.* Nobis sufficit, quod
nullus in Ecclesia Dei fidelium reperitur in quo
libet perfectus ea excellentia atque iustitia, cui
sibi audeat dicere non necessariam precationem
orationis dominicæ, dimitte nobis debita nostra
& dicat se non habere peccatum, ne seipsum de-
cipiat, & veritas in eo non sit, quamuis iam sine
querela uiuat. *Idem ad Hieronymum Epistola*
29. Itaque & non iustificabitur in conspectu Dei
omnis uiuens, & tamen iustus ex fide uiuit, & in-
duti sunt sancti iustitia, alius magis, alius minus:
nemo hic uiuit sine peccato, & hoc alius magis,
alius minus: optimus autem est qui minimum
Idem ibidem. Et ut generaliter breuiterque com-
plectat

plectar, quam de virtute habeam notionem, quod ad recte viuendum attinet. Virtus est charitas, quæ id, quod diligendum est, diligitur. Hæc in aliis maior, in aliis minor, in aliis nulla est, plenissima vero, quæ iam non possit augeri, quam diu hic viuit homo, est in nemine: quamdiu autem augeri potest, profecto illud quominus est, quam debet, ex vitio est, ex quo vitio non est iustus in terra qui faciat bonum, & non peccet, ex quo vitio non iustificabitur in conspectu Dei omnis viuens. Propter quod vitium si dixerimus, quia peccatum non habemus, nosmet ipsos seducimus, & veritas in nobis non est. Propter quod etiam quantumlibet profecerimus, necessarium est nobis dicere, Dimitte nobis debita nostra, cum iam omnia in baptismo, dicta, facta, cogitata, dimissa sunt.

Hieronymus lib. 2. aduersus Pelagianos, Psalm. 32.

Dixi, pronuntiabo aduersum me iniustitiam meam Domino, & tu dimisisti impietatem cordis mei. Pro hac (impietate) orabit ad te omnis sanctus & c. Si sanctus est, quomodo orat pro iniquitate? Si iniquitatem habet, quomodo sanctus appellatur? Iuxta illum videlicet modum, qui & in alio loco scribitur, Septies in die cadit iustus, & resurget. *Et ibidem paulo infra.* Certo iustus est, qui in die iudicii vix saluatur. Saluatur autem facile, si nihil in se haberet maculæ: ergo iustus est in eo, quod floret multis virtutibus, & vix saluatur in eo, quod in quibusdam Dei indiget misericordia.

*August. contra duas Epist. Pelag.
lib. 3. cap. 3.*

Baptismus igitur abluit quidē peccata omnia prorsus omnia, factorum, dictorum, siue originalia, siue addita, quæ ignoranter, siue quæ scienter admissa sunt: sed non aufert infirmitatem, cui re- generatus resistit, quando bonum agonem luctatur. Consentit autem, quādo sicut homo in aliquo delicto præoccupatur. *Idem de verâ & falsâ pœnit. cap. 4.* Qui Petrum lachrymātem suscepit: Remissionem non negavit Baptizatis. Iam enim audierat: Tibi dabo claves regni cœlorum: qui licet postea Dominū negauerit, & à se amicos Christi excommunicauerit, per pœnitentiam & amaro fletus veniam recuperauit. *Ibidem cap. 5.* Scimus autem & primos Patres: & in omni tēpore Ecclesiam Dei semper vsque in septuagies septies, quod est semper, peccata dimittere. Quam potestatem isti (Hæretici quidam) ab Ecclesia Dei conantur auferre. Oportet enim sic Ecclesiam credere, quæ confitetur se sæpe peccare. Negant enim veritatem in se esse, qui se absque peccato audēt iactare. In multis enim offendimus omnes, nec infans vnus diei absque peccato super terrā esse potest. Quapropter eliminandus est iste error ab Ecclesia, quæ nunquam negat pœnitentibus indulgentiam. Non enim inquit, quid Apostolus sententis qui dixit, nihil mihi cōsciū sum, sed in hoc nō iustificatus sum. Scimus enim & iustis peccata solere contingere. Non se confirmabat absque peccato, qui se nouit indissolubili vinculo charitatis Christo coniunctum. Nisi enim sciret se peccare, ad veniam venire: quomodo dubitaret se peccare, qui se sciebat spiritū Dei habere, & in cœtione misericordissima ei seruire? Cur enim Dominus Petri pedes lauisset, & Ecclesiam hoc idem docuisset, nisi quia quotidiana est offensio, oportet, vt sit quotidiana etiam

na etiam remissio? Cur docuisset ipse Dominus orantes dicere: Dimitte debita nostra, nisi ipse misericors perseveraret, qui nos ab hac petitione non vult deficere? Nullus itaque tantum vnquam posset peccare, quod poenitens velit desperare.

Idem de fide ad Petrum. Firmissime tene, & nullo latens dubites, etiam iustos atque sanctos homines, exceptis his, qui Baptizati paruuli sunt, sine peccato hic neminem viuere posse. *Idem in*

Psal. 38. Nemo se dicat perfectum hic, decipit se, fallit se, seducit se, non potest hic habere perfectionem. Multa quidem transiliui, sed si dixerimus quia peccatum non habemus, nos ipsos seducimus & veritas in nobis non est. Multa transiliui, sed adhuc tundo peccus, & dico: Dimitte nobis debita nostra: sicut & nos dimittimus debitoribus nostris. *Idem ad Seleucianum Epist. 108.* Agunt etiam homines poenitentiam, si post Baptizatum ita peccauerint, vt excommunicari & posse reconciliari, mereantur: sicut agunt in omnibus Ecclesiis illi, qui proprie poenitentes appellantur. De tali enim poenitentia locutus est Apostolus Paulus, vbi ait: ne iterum cum venero, humiliet me Deus apud vos, & lugeam multos ex his, qui antea peccauerunt, & non egerunt poenitentiam, super immundicia & luxuria & fornicatione, quam egerunt. Neque enim scribebat ista, nisi eis, qui iam baptizati fuerant. Habemus etiam in actibus Apostolorum, Simonem iam baptizatum, cum pecunia vellet emere, vt ei per impositionem manus eius, daretur Spiritus sanctus, admonitum à Petro, vt de hoc graui peccato ageret poenitentiam. Est enim poenitentia bonorum atque humilium fidelium poena quotidiana, in qua peccata tundimus, dicentes: Dimitte nobis debita

nostra: sicut & nos dimittimus debitoribus nostris. Neque enim à nobis dimitti volumus, quæ dimissa non dubitamus in Baptismo, sed illa vitæ que, quæ humanæ fragilitati, quamvis paruas, tamen crebra subrepunt, quæ si collecta contra nos fuerint, ita nos grauabunt & oppriment, sicut vinum aliquod grande peccatum. *Idem de Nuptiis & concup. ad Valer. lib. 1. cap. 25.* Respondetur, dimitti concupiscentiam carnis in Baptismo, non vt non sit, sed vt in peccatum non imputeatur. Quamuis autem reatu suo iam soluto, manet tamen donec sanetur omnis infirmitas nostra. *Et de Baptismo paruulorum & legitur de consecrat. dist. 4. cap. per Baptisimum.* Per Baptisimum id agitur, vt caro peccati euacuetur, non autem sic euacuetur, vt in carne concupiscentia innata non sit, sed ne obsit.

Ioannes Cassianus collatione 22. cap. 13.

Cæterum iustos & sanctos non esse immunes à culpa, manifeste scriptura pronuntiat. Et tamen cum dicatur septies cadere, nihilominus pronuntiat iustus, nec iustitiæ eius præiudicat lapsus fragilitatis humanæ. Quia multum interest inter sancti & peccatoris hominis lapsum. Aliud est enim admittere mortale peccatum, & aliud est cogitatione, quæ peccato non caret, præueniri vel ignorantia, vel obliuionis errore.

Methodius in sermone de Resurrectione.

Viuente adhuc corpore, antequam moriatur, necesse est simul viuere peccatum, intus in nobis radices suas abscondens, etiam forinsecus per castiga-

castigationum & admonitionum sectiones fuerit refranatum. Alioqui post illuminationem non contingeret nos iniusta facere, vtpote peccato penitus synceriter à nobis ablato. Nunc vero etiã postquam credimus & ad aquam purificationis deuenimus, sæpe in peccatis reprehendimur. Nemo enim sic seipsum a peccato alienũ esse iactet, vt neque omnino in animo de iniquitate cogitet. Quare constat, contrahi quidem ac sopiri per fidem nunc peccatum, vt ne fructus noxios producat: non tamen radicitus tolli.

Cyprianus sermone de tentatione Christi.

Fuerunt & ante Christum viri insignes, & Prophetæ & Sacerdotes, sed in peccatis concepti & nati, nec originali nec personali caruerunt delicto: & inuenta est in omnibus vel ignorantia, vel insufficientia, in quibus erronei peccarunt, & egerunt misericordia Dei, per quam restituti Deo, gratias egerunt, & ad plenitudinem iustitiæ multum sibi deesse confessi sunt: & sperantes in Deo nullam sibi soliditatem attribuere præsumserunt.

Origenes hom. 21. in Iosnam.

Renatis nullis, ait, etiamsi ad summum factum veniant, tantum puritatis in corde euenit, vt nunquam aduersæ cogitationis contagione maculentur. *Item Homilia 10. in Numeros.* Sanctos, ait, nõ esse sine peccato. Sic *Cassiodorus* in cap. 4. Canticorũ. *Item* in Psa. 118. Et *Gregor.* in 14. ca. Job. li. 12. c. 4. & in Ezech. li. 2. ho. 20. Omnis anima, ait, quæ etsi malum opus non agit, polluta tamen cogitatione sordescit. Et lib. 5. in 13. cap. 1. Regum: Innu-

merabilia sunt (peccata ait) quæ cogitando , & opor-
quendo, viuendo, gustando, & audiendo, & opo-
rando committimus. Item in 7. cap. Iob. lib. 8. cap.
9. Et in lib. 2. in cap. 2. 1. Regum: Sine peccato, ad
electi etiam viri esse non possunt. Item lib. 5. in
cap. 14. 7. Regum similia docet. Cæsarius Homil.
Nullus sine peccato esse potest. Beda lib. 2. in Pre-
uerbia Salomon. cap. 26. Et in 129. Psal. Nec San-
ctus, ait, quisquam in carne cõstitutus, peccata ad
integrum cauere potest. Idem in Psal. 118. in Sancti-
elem lib. 2. cap. 2. *Albinus* in 2. Psa. pœnitentiali.

Macarius Homilia 15.

Quod si perseueres dicere, per aduentum Chri-
sti damnatum esse peccatum, nec post Baptismum
vitium habere, vbi pascatur, aut colloquatur in
corde: ignoras, quod ab aduentu Domini ad hoc
vsque tempus baptizati sunt, & nihilominus in-
terdum praua cogitauerunt. Nonne ex illorum
numero quidam conuersi sunt ad vanam gloriam,
stuprum, aut ingluuiem? porro an omnes seculares
qui versantur in Ecclesia, puro & irreprehensibili
corde sunt? An non reperimus post Baptismum
multa committi peccata, ac plerosque delinque-
re? Post Baptismum igitur pabulum habet peccato-
& ingredi potest, & agere quod libuerit. *Et Ho-
milia.* Potest ne labi vir, habens donum gratiæ?
Responsio. Vtique labitur, si negligat. Nam ho-
mines nunquam quiescunt, nec mouere bellum dubi-
tant. *Et Homil. 8.* Quod si quispiam reuelatio-
nes, ad multam denique dulcedinem gratiæ: ni-
hilominus intus adhuc habet peccatum.

Augustinus contra Iulianum, variis in locis.

Libro

Libro 2. ex Ambrosio Augustinus vocat vitia no-
 stra quæ legi mentis ex lege peccati resistunt. Illo-
 rum reatus quidem in Baptismo perit, infirmitas
 vero mansit. Ibidem Ambrosius dicit, quandam
 delectationem esse mandato diuino aduersam, &
 de illa Paulum loqui cum inquit, Video aliam le-
 gem in membris meis repugnantem legi mentis
 meæ. Hilarius vocat corpora nostra omnium vi-
 tiorum materiam: Mala quæ in nobis sunt, malitiã
 per conditionem originis. Et vbi expresse de rena-
 tis qui concupiscentiæ repugnant loquitur, in-
 quit, Memores illa ipsa corpora nostra omnium vi-
 tiorum esse materiam: per quæ polluti & sordidi
 nihil in nobis mundum, nihil innocēs obtinemus.
 Et *Cyprianus* apud eundem Augustinum malis mo-
 tibus de origine venientibus fortiter resistens, in-
 quit, Ne quisquam sibi de puro atque immaculato
 pectore blandiatur vt innocentia sua fretus, medi-
 cinam non putet adhibendam esse vulneribus,
 cum scriptum sit, Quis gloriabitur castum se ha-
 bere cor? aut quis gloriabitur mundum se esse à
 peccatis? Si autem nemo sine peccatis esse potest,
 quisquis se inculpatum esse dixerit, aut superbus
 aut stultus est, &c. Augustinus etiam hanc *Hilarij*
 sententiam citat, nos in hoc terreni & morticini
 corporis habitaculo mundos esse non posse, nisi
 per abluionem cœlestis misericordiæ emunda-
 tionem consequamur, post demutationem resur-
 rectionis terreni corporis nostri effecta gloriosio-
 re natura. *Item*, Iphis apostolis, verbo licet iam
 fidei emundatis atque sanctificatis, non deesse ta-
 men malitiam per conditionem communis nobis
 originis, docuit, dicens, Si vos cum mali sitis, &c.
Eodem lib. 2. Lex peccati repugnans legi men-
 tis, quæ in tanti quoque Apostoli membris erat,
 remittitur in baptismo, non finitur. *Lib. 5. cap. 3.*
 S. j.

Quia Augustinus antea disputauerat, concupiscen-
 tiam in renatis non esse vere peccatum, sed poe-
 nam peccati, Iulianus hæreticus hoc arripuit & li-
 xit, Non ergo vituperanda, sed potius laudanda est
 illa inobedientia carnis, si poena peccati est. Re-
 spondet Augustinus quædam simul esse & pecca-
 ta & poenas peccatorum: quod illustrat hoc exem-
 plo: Sicut cæcitas cordis peccatum est quoniam
 in Deum non creditur, & poena peccati qua cor
 superbum digna animaduersione punitur: & cæci-
 tas peccati, cum mali aliquid cæci cordis errore
 committitur. Eandem dicit etiam esse rationem
 concupiscentiæ carnis. Quid vero, inquit, illa est
 concupiscentia carnis, aduersus quam bonus con-
 cupiscit spiritus? Poena est peccati quia reddita est
 meritis inobedientis. Est & causa peccati dese-
 ctione consentientis, vel contagione nascens.
Lib. 1. de peccatorum meritis & remissione, Cap. 4.
 Per Baptisimum Christi hoc agitur vt caro pecca-
 ti euacuetur. Non autem sic euacuetur, vt in car-
 ne concupiscentia innata non sit: sed ne ob sit mor-
 tuo quæ inerat uiuo. Nam nec gradibus hoc pre-
 statur in Baptismo, nisi forte miraculo ineffabile
 vt lux peccati repugnans legi mentis penitus ex-
 tinguatur & non sit. *Tractatu 41. in Ioannem.* Li-
 berati sunt renati à peccato, quia carent criminibus
 & querela. Sed illa est inchoata non perfecta
 libertas: nondum est tota, nondum pura libertas:
 quia video aliam legem in membris, &c. *Iren.*
 Quicquid à nobis peccatum est antea, deletum est
 in Baptismo. Sed nunquid quia deleta est tota in-
 quitas, nulla remansit infirmitas? Certe si non re-
 mansisset sine peccato hîc uiueremus. Si ergo car-
 ne seruis Legi peccati, fac quod ait Apostolus, non
 regnet peccatum in mortali corpore nostro. Non
 ait, non sit: sed, non regnet. *Quandiu uiuas pecca-*
tuus

CAPVT SECVNDVM. 175

tum necesse est esse in mēbris tuis. Saltem illi re-
gnū auferatur : non fiat quod iubet. *Et ibidem*
tractans de discrimine peccati regnantis & non re-
gnantis, inquit : Non ergo Deus quædam peccata
damnat, quædam iustificat & laudat. Nulla laudat,
sed odit omnia: sicut medicus odit ægritudinem,
& id agit curando vt ægritudo pellatur. Sic Deus
gratia sua hoc agit in nobis, vt peccatum consu-
matur. Sed quomodo consumitur? Minuitur in vi-
ta proficientium, in vita consumeretur perfectōrū.

Et vt breuibus comprehendā reliquorum patrū
testimonia, quibus confirmatur, quod in renatis
post Baptismum peccata remaneant? Legantur
Basilus in Regulis contractis, quæstione 31. Aymo
super 3. cap. Iona. & in libro 1. in Apocal. cap. 1. Ra-
banus lib. 1. in Ierem. Et lib. 9. in Eccle. cap. 2. Ange-
lomus in 7. cap. lib. 3. Regum. Remigius in 18. Psal. &
in 84. Item in 98. Vbi ait : Nullus est ita sanctus, vt
omnino careat peccato. *Ansbertus libro 6. capit. 5.*
in Leuitic. Et libro 10. cap. 1. Anshelmus in Euan-
gel. enarratione. Rupertus lib. 11. commen. in Ioan.
ca. 13. Bernhardus in sermone de Trāitu S. Malach.

I I I I.

I E S V I T Æ.

Concupiscentia, qua reliqua est in renatis licet repu-
gnet legi Dei, tamen non est proprie vere, in se, vel ex
se, & sua natura peccatum. Sic Iesuitæ in Censura
Col. fol. 38. 39. & c. In opere catechistico Canisij, fo-
184. & 738.

I I I I.

I E S V S

Peccatum est id, quod repugnat legi Dei. At
S. ij.

concupiscentia repugnat legi. Ergo vere peccatum est

Testes

PROPHETÆ, APOSTOLI
EVANGELISTÆ.

Peccatum non cognoui, nisi per Legem. Nam concupiscentiam nesciebam, nisi Lex diceret non concupisces. Occasione autem accepta, peccatum per mandatum operatum est in me omnem concupiscentiam. Rom. 7.

Et statim. Scio enim quia non habitat in me, hoc est, in carne mea, bonum. Nam velle adiacet mihi perficere autem bonum, non inuenio. Non enim quod volo bonum, hoc facio: sed quod nolo malum, hoc ago. Si autem quod nolo, illud facio: iam non ego operor illud, sed quod habitat in me, peccatum. Inuenio igitur legem volenti mihi facere bonum, quoniam mihi malum adiacet. Condelector enim legi Dei secundum interiorem hominem: video autem aliam legem in membris meis repugnante legi mentis meæ, & captiuantem me in lege peccati, quæ est in membris meis. Rom. 5.

Ego autem dico vobis, quia omnis qui videt mulierem ad concupiscendum eam, iam moechatus est eam in corde suo. Mart. 5.

Et alij sunt, qui in spinis seminantur: hi sunt, qui verbum audiunt & erumnae seculi, & deceptio diaboliarum, & circa reliquum concupiscentiæ introcitantur, & suffocant verbum, & sine fructu efficitur. Mart. 5.

Spiritu ambulate, & desideria carnis non perficietis. Caro enim concupiscit aduersus spiritum, spiritus autem aduersus carnem. Hæc enim sibi invicem aduersantur: ut non quæcunque vultis, illa faciatis. Gal. 5.

Qui autem sunt Christi, carnem suam crucifixerunt.

runt cum vitijs & concupiscentiis. *Ibidem.*
 Mortificate ergo membra vestra, quæ sunt super
 terram, fornicationem, immunditiam, libidinem,
 concupiscentiam malam & auaritiam, quæ est si-
 mulachrorum seruitus, propter quæ venit ira Dei
 super filios incredulitatis. Col. 3.

Nemo cum tentatur, dicat, quoniam à Deo ten-
 tatur. Deus enim intentator malorum est. Ipse au-
 tem neminem tentat. Vnusquisque vero tentatur à
 concupiscentia sua abstractus & illectus. Deinde
 concupiscentia cum conceperit, parit peccatum:
 peccatum vero, cum consummatum fuerit, gene-
 rat mortem. Iacob. 1.

Vnde bella & lites in vobis? Nonne ex concupif-
 cètijs vestris, quæ militant in mèbris vestris? Iac. 4.
 Charissimi, obsecro vos tanquam aduenas & pe-
 regrinos, abstinete vos à carnalibus concupifcen-
 tijs, quæ militant aduersus animam. 1. Petr. 2.

Si quis diligit mundum: non est charitas in eo
 patris. Quoniam omne quod est in mundo, concu-
 piscencia carnis est, & concupiscentia oculorum,
 & superbia vitæ, quæ non est ex patre, sed ex mun-
 do est: & mundus transit, & concupiscentia eius.
 1. Ioan. 2.

Sapientia carnis inimica est Deo: Legi enim Dei
 non est subiecta, nec enim potest, Rom. 8.

Si secundum carnem vixeritis, moriemini. Si au-
 tem Spiritu facta carnis mortificaueritis: viuetis.
 Item *ibidem* Affectus carnis mors est. Rom. 8.

Caro & sanguis regnum Dei possidere non pos-
 sunt. 1. Cor. 15.

Sensus & cogitatio humani cordis in malum
 prona sunt ab adolescentia sua. Genes. 8.

Vidit autem Deus, quod multa malitia hominũ
 esset in terra, & cuncta cogitatio cordis intenta
 esset ad malum omni tempore. Genes. 9.

Si dixerimus quoniam peccatum non habemus, ipsi nos seducimus, & veritas in nobis non est. 1: Ioan. 1.

Quis potest dicere, mundum est cor meum, peccator sum à peccato: Prou. 20.

Ecce enim in iniquitatibus conceptus sum, & in peccatis concepit me mater mea. Psal. 51.

Item, Decimum præceptum prohibet concupiscentiam: ergo est vere peccatum.

Huc pertinet antitheton 1. huius cap. de peccati definitione, quod confirmatur multis testimoniis: hoc esse proprie, vere in se, ex se & sua natura peccatum: quod legi Dei repugnat: constat autem testimoniis concupiscentiæ repugnare legi: Ergo peccatum est.

P A T R E S.

Augustinus,

Contra Iulianum, lib. 4. cap. 3.

Non negamus adiutorium Dei tantum valere, ut hodie nullas malas concupiscentias habere possimus, contra quas vel inuictissime dimicemus. Et tamen non fieri nec tu negas: cur autem non fiat, quis cognouit sensum Domini? Non tamen parum scio cum scio, quæcunque illa causa sit, quod ne iusti Dei sit iniquitas, nec omnipotentis infirmitas. Est igitur aliquid in eius alto abditoque consilio, cur quandiu viuimus in hac carne mortali est in nobis contra quod mens dimicet nostra: est etiam propter quod dicamus, Dimitte nobis debita nostra. *Et paulo infra,* Ideo factum est in loco infirmitatis huius, ne superbè uiuerem, & sub quotidiana peccatorum remissione uiuamus. Sed siue ista causa sit, siue alia quæ multo amplius me laret, tamen

tamen quod dubitare non possum, quantumlibet proficiamus sub hoc onere corruptibilis corporis, si dixerimus quia peccatum non habemus, nos ipsos decipimus, &c. Propter quod & sancta Ecclesiam, etiam in talibus suis membris, ubi maculã cridicente superbia vestra non desunt Deo dicere, dimitte nobis debita nostra. *Et lib. 2.* Hilarius referente Augustino dicit, nos in hoc terreni & morticini corporis habitaculo mundos esse non posse, nisi per ablutionem cœlestis misericordiæ emundationem consequamur: post demutationem resurrectionis, terreni corporis nostri effecta gloriosiore natura. *Quibus verbis Augustinus addit hanc explanationem.* Vides quod Hilarius nec in hac vitamundationem nostram neget, & tamen humanam perfectionem speret, id est perfectioris mundationis in vltima resurrectione naturam. *Ibidem* etiam Hilarius explicat, quomodo in renatis per totam vitam fiat purgatio peccati, colluctantium aduersus nos passionum concertatione: conuertente scilicet diuina misericordia malitiã diaboli ad purgationem nostram. Cum enim per infirmitatẽ animi surrepentia incentiua reprimuntur, emundamur à peccato per huius victoriæ gloriam. *Tandem concludit.* Conscij igitur illa ipsa corpora nostra omnium viriorũ esse materiã, per quæ polluti & sordidi nihil in nobis mundũ, nihil innocens obtinemus: gaudeamus nobis esse hostem, in cuius concertatione bello quodam dimicemus.

In lib. de perfectione Iustitiæ.

Ingredi sine macula nõ absurde etiam ille dicitur, nõ qui iam perfectus est: sed qui ad ipsam perfectionẽ irreprehensibiliter currit, carens criminibus danabilibus, atque peccata venialia nõ negligens mundare elemosynis. Ingressum quippe hoc

iter nostrum, quo tendimus ad perfectionem
 da mundat oratio, vbi veraciter dicitur, dimitte
 nobis, sicut & nos dimittimus. Vt dum reprehendi-
 ditur quod non imputatur, sine macula nostre ad
 perfectionem habeatur cursus: in qua perfeccio-
 ne, cum ad eam peruenerimus, iam non sit omni-
 no quod ignoscendo mundetur. *De bono perse-
 rantie lib. 2. cap. 5.* Etiam hoc Pelagiani audent di-
 cere, hominem iustum in hac vita nullum habere
 omnino peccatum: & in talibus hominibus esse
 iam in presenti tempore, Ecclesiam non habere
 maculam neque rugam; tanquam sponsa Christi
 non sit, quæ per vniuersam terram quod ab eo di-
 citur, dicit, Dimitte nobis debita nostra. *Lib. 4. ad
 Bonifacium. cap. 7.* Dicunt Pelagiani, baptismo per-
 fecte homines innouari; atque ad hoc Apostoli
 adhibent testimonium, ad Ephes. 5. Sed si dixerit
 se non habere peccatum, respondet eis Ioannes,
 quod se ipsos decipiant & veritas in eis non sit. Si
 autem confiteantur peccata sua, cum se velint esse
 corporis Christi membra quomodo erit illud cor-
 pus, id est, Ecclesia in isto adhuc tempore perfe-
 cta, sicut ipsi sapiunt, sine macula & ruga, cuius
 membra non mendaciter consistuntur se habere
 peccata? Quapropter & in Baptismate cuncta di-
 mittuntur peccata, & per ipsum lauacrum aquæ in
 verbo exhibetur Christo Ecclesia sine macula &
 ruga. Quia nisi esset baptisata, infructuose diceret
 dimitte nobis peccata nostra: donec perducatur
 ad gloriam, vbi ei perfectius nulla insit macula &
 ruga. *lib. 6. contra Iulianum, cap. 5.* Ad illam perfe-
 ctionem quæ speratur, eodem baptismate quod
 hic percipitur. *Et lib. 2.* Sanat viciatum, à reatu sta-
 tim, ab infirmitate paulatim. *Tractatu 41. in Iuan-
 nem.* Post regenerationem baptismi precemur me-
 dicum, saucij portemur in stabulum curandi.

Libr. secundo de meritis peccatorum, cap. 27.
 Tractans quaestionem, quomodo peccatum quod
 parenti remissum est, filio nisi renascatur, obfit, re-
 spondet, Quia renouati parentes, non ex primitiis
 nouitatis, sed ex reliquiis vetustatis carnaliter ge-
 nerant. *Et addit.* Illud praecipue, propter qua-
 siones quae hac de re motae sunt, vel moueri ad-
 huc possunt, attendere & meminisse debemus:
 tantummodo peccatorum omnium plenam per-
 fectamque remissionem baptismo fieri hominis
 vero ipsius qualitatem non totam continuo com-
 mutari, sed spirituales primitias in bene proficien-
 tibus, de die in diem, nouitate crescente, commu-
 tare in se quod carnaliter vetus est: donec totum
 ita renouetur, vt animalis etiam infirmitas corpo-
 ris ad firmitatem spiritalem incorruptionemque
 perueniat. *Lib. 2. contra Faustum Manich. cap.*
27. Peccatum est, Omne dictum vel factum, vel
 concupitum, quod fit contra legem Dei. *Super*
Psal. 5. Non regnet peccatum in vestro mortali cor-
 pore: non dicit, non sit, sed non regnet. Inest pec-
 catum, cum delectaris, regnat cum consenseris.

Hieronymus lib. 1. super Amos.

Primum peccatum est, cogitasse, quae mala sunt.
 Secundum, cogitationibus acquiescisse peruersis.
 Tertium, quod est deterius, opere compleisse. Quar-
 tum, post peccatum non facere poenitentiam, & in
 suo complacere sibi delicto.

Isidorus lib. 2. cap. 19. de summo Bono.

Quatuor modis peccatum perpetratur in cor-
 de: quatuor consummatur in opere: in corde nam-
 que suggestionem, delectationem, consensum & de-

fensionis audacia perpetratur. Fit enim suggestio per Diabolum, delectatio per carnem, consensus per spiritum, defensionis audacia per elationem. Quatuor modis peccatum consummatur in opere. Prius namque latens culpa agitur. Postmodum etiam ante oculos hominum sine confusione reatus aperitur: deinde & in consuetudinem ducitur. Ad extremum quoque vel falsis seductionibus, vel obstinatione miseræ desperationis emittitur. *Idem ibidem cap. 23.* Iste enim peccatum. Cogitatio namque prava delectationem parit: delectatio consensionem, consensio actionem, actio consuetudinem, consuetudo necessitatem, necessitas mortem: sicque in his vinculis homo implicatus quadam catena vitiorum tenetur adstrictus.

Gregor. lib. 11. Moral.

Peccata cogitationis eò ad intelligendum sunt difficilia, quo inuisibiliter perpetrantur: & tanto latius cogitationes defluunt, quanto se esse securius æstimant, quia foris à reprehensoribus non videntur.

Isidorus 2. de summo Bono.

Concupiscentia carnis, est motus animæ in affectu sordidæ cogitationis.

*Bern. de libera arbitrio, & ponitur
de pœnit. di. 1.*

Si cui non contingat facultas concumbendi cum vxore aliena, planum tamen sit, aliquo modo cupere, & si potestas detur, esse futurum: nō minus est reus, quam si in ipso facto deprehenderetur. *Idem*

CAPVT SECVNDVM. 283

Idem ibidem. Si propterea non facis furtum, quia times ne videaris: intus in corde fecisti: furti reus teneris, & si nihil tulisti.

Greg. in moral.

Nos gestamus laqueum nostrum nobiscum: circumferimus inimicum, carnem nostram, loquor de peccato natam, in peccato nutritam, corruptam nimis ipsa origine sed multo amplius prava consuetudine vitiatam. Hinc est quod tam acriter aduersus spiritum concupiscit, quod assidue murmurat, & impatiens est disciplinæ, quod illicite fugerit, quod nec rationi obtemperat, nec villo timore inhiberetur.

*Bernhardus de concupiscentia, in
sententiis quibusdam.*

Maximum plane, ait, delictum concupiscentia: quæ interiorem & exteriorem hominem occupat vniuersum. A planta pedis vsque ad verticem non est in me sanitas, totum inficit concupiscentia: Lex peccati in omnibus membris inuenitur. Vndique per fenestras, mors intrare contigit: & intus fomes totius nequitia periculosius sæuit: crudelius malignatur. Quid enim in homine purum ab hac macula, immune ab hoc contagio poterit inueniri? Mètem desideriis afficit: membra illecebris inficit. Inde pruritus aurium: oculorum petulantia: inde olfaciendi voluptas: inde in faucibus tam inordinata delectatio: inde in vniuerso corpore molliciei sensus, & libido perniciose tan-gendi. Inde intus in anima ebrietas illa desideriorum: & fornax quædam ambitionis, auaritia, inuidia, cõtumelia, & omnium denique vitiorum affectibus accèsa vehemèter. Huic ergo tã multifida

rix pesti per singula quæque resistere multiplex
tribulatio. Vnde enim tribulatio nisi dum resisti-
tur? contaminationi concupiscentiæ repugnatur?
Quot enim corpus illecebras: quot oblectamen-
ta mundus videtur habere: tot patitur tribulatio-
nes. &c.

Haymo super 7. cap. ad Rom.

Nullum peccatum perficitur sine concupiscen-
tia vt qui facit homicidium, concupiscit illum
occidere.

Rabanus lib. 2. in Hieremiam.

Vbi sunt, qui dicunt, in cogitationibus non est
se peccatum, cum omnia vitia iuxta Euangelicam
veritatem de corde procedant?

Remigius in 50. Psal.

Et in peccatis concepit me mater mea, id est, in
concupiscentia carnali: quæ carnalis delectatio
ex peccato primi parentis in carne nostra viget.

Lombardus lib. 2. dist. 42.

Modi autem peccatorum, varias in scriptura ha-
bent distinctiones: in qua dicitur peccatum duo-
bus modis committi, scilicet: cupiditate & timo-
re. *Idem dist. 30.* Ex his datur intelligi, quid sit ori-
ginale peccatum, scilicet vitium concupiscentiæ,
quod in omnes concupiscentialiter natos, per A-
dam intrauit, eosque vitiauit. *Idem ibidem.* No-
mine autem concupiscentiæ, non actum concupi-
scendi, sed vitium primum significauit, cum eam
dixit Legem carnis.

Oecumenius in Epistolam Pauli ad Rom.
cap. 7. super hæc verba:

Sed

Sed peccatum non noui, nisi per Legem. Nam concupiscentiam non nouissem, nisi Lex dixisset, non concupisces. At nunc, inquit, etiam, quas non noueram concupiscentias, ex lege didici, & quas didici perpetravi.

Iterum Bernbardus sermone 6. de aduentu Domini.

Dico vobis, genus illud peccati, quod totiens conturbat nos, (concupiscentias loquor & desideria mala) reprimi quidem debet & potest per gratiam Dei, vt non regnet in nobis.

Gregorius in II. cap. Iob. lib. 10. cap. II.

Omne peccatum, aut sola cogitatione committitur, aut cogitatione simul & opere perpetratur. *Idem lib. 6. in 15. cap. 1. lib. Regum.* Viua quidem peccata sunt, quæ aut in mente adhuc per concupiscentiam regnant, aut quæ per conuersionem contempta, sed per pœnitentiam adhuc non sunt deleta.

Anselmus in 7. cap. ad Rom.

Concupiscentia, peccati nomine appellatur: quoniam ex illa oriuntur omnia peccata. Quicquid enim est peccatorum, in dictis, in factis, in cogitationibus non oriuntur, nisi ex mala cupiditate, non oriuntur, nisi ex illicita delectatione.

DE LEGE

CAP. TERTIVM.

ANTITHETON PRIMVM.

IESVITAE.

*Falsum est, peccatum esse, quicquid legi Dei
repugnat. 46. in Censura.*

ANTITHETON PRIMVM.

IESVS.

*Verissimum est, peccatum quicquid Legi
Dei repugnat.*

Testes.

PROPHETÆ, APOSTOLI,

EVANGELISTÆ.

Anima quæ peccauerit per ignorantiam, feceritque vnum ex his, quæ Domini Lege prohibentur. Leuit. 5.

Ipsi vero orabunt pro peccatis suis, eo quod abiecerint iudicia mea, & leges meas despexerint. Leuit. 24.

Transgressi mandatum Domini. Num. 5.

Non custodiuit, quæ mandauit ei Dominus. 3. Reg. 11.

Remisisti iniquitatem plebis tuæ, operiisti omnia peccata eorum. Psal. 85.

Beati, quorum remissæ sunt iniquitates. & quorum tecta sunt peccata. Beatus homo, cui non imputat

putat Dominus iniquitatem. Psal. 32.

Ecce in iniquitatibus conceptus sum: & in peccatis concepit me mater mea. Psal. 51.

Odisti omnes, qui operantur iniquitatem. Psal. 5.

Omnis qui facit peccatum, etiam facit contra legem, peccatum est quiddam contra legem. 1. Ioan. 3.

Per legem agnitio peccati. Rom. 3.

Omnis iniustitia seu iniquitas, peccatum est. Iohann. 5.

Lex iram operatur. Siquidem ubi non est Lex, ibi nec Transgressio. Rom. 4.

Cæterum lex obiter subiit, ut abundaret delictum. Rom. 5.

Lex peccatum est? absit. Sed peccatum non cognoui, nisi per legem. Nam & concupiscentiam non nouissem, nisi lex dixisset: Non concupisces. Rom. 7.

Quid igitur lex? Propter transgressiones addita fuit, donec veniret semen. Gal. 3.

Vide item in Prophetis, ubi subinde repetitur, quod populus Israel faciendo contra legem Dei peccarit.

Cætera testimonia tam scripturæ, quam patrum habes supra in capite 2. de Peccato, Antithetico primo.

II.

IESVITÆ.

Primi motus concupiscentiæ sunt citra noxam peccati. In censura fol. 54. 89.

II.

IESVS.

Primi motus concupiscentiæ reos reddunt homines coram Deo.

Testes

PROPHETÆ, APOSTOLÆ

EVANGELISTÆ.

Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, & ex tota fortitudine tua. Eruntque verba hæc, quæ ego præcipio tibi hodie, in corde tuo. Deut. 6.

Non concupisces uxorem proximi tui, non domum, non agrum, &c. Deut. 5.

Et auferite malum cogitationum vestrarum ab oculis meis. Deut. 5.

Ipsi sibi sunt lex, qui ostendunt opus legis scriptum in cordibus suis. Rom. 8.

Diligas eum, ac seruias Domino Deo tuo in tota anima tua. Deut. 10.

Qui enim diligit proximum, Legem impleuit. Nam non occides, non furaberis, &c. Rom. 13.

Diliges Dominum Deum tuum tota corde tuo & tota anima tua, & tota mente tua, hoc est maximum & primum mandatum. Secundum autem simile huic: Diligas proximū tuum, sicut teipsum. Matth. 22. Mar. 12.

Audistis, quod dictum sit antiquis, Nō occides qui autem occiderit, reus erit iudicio. Ego autem dico vobis, quod omnis, qui irascitur fratri suo, reus erit iudicio. Qui autem dixerit fratri suo Racha, reus erit consilio. Qui autem dixerit, fatuus reus erit gehennæ ignis. Matth. 5.

Et statim inquit de sexto præcepto: Audistis quod dictum est antiquis, non mœchaberis: Ego autem dico vobis, quoniam omnis qui viderit mulierem ad concupiscendam eam, iam adulterium cōmisit cum ea in corde suo. Quod si oculus tuus dexter scandalizet te, erue eum & proiice abs te: expediat

7
CAPVT TERTIVM.

289

expedit enim tibi, vt pereat vnum membrorum tuorum, quam totum corpus tuum mittatur in gehennam. Et si dextera manus tua scandalizet te, abscinde eam, & projice abs te: expedit enim tibi, vt pereat vnum membrorum tuorum, quam totum corpus tuum eat in gehennam.

Et de octavo præcepto ait: Iterum audistis, quia dictum est antiquis: nō peierabis, reddes autē Domino iuramenra tua. Ego autem dico vobis, nō iurare omnino: neque per cœlum, quia thronus Dei est: neque per terram, quia scabellum pedum eius est: neque per Hierosolymam, quia ciuitas est magni regis: neque per caput tuum iurabis, quia non potes vnum capillum album facere aut nigrum: Sit autem sermo vester: Est, est, non, non: quod autem his abundantius est, e malo est, Mat. 5.

Dico vobis, quod de omni verbo otioso, quod locuti fuerint homines, reddent rationem in die iudicij, Matth. 12.

Quæ procedunt de ore, de corde exeunt, & ea coinquinant hominem. De corde enim exeunt cogitationes malæ, homicidia, adulteria, fornicationes, furta, falsa testimonia, & blasphemia. Hæc sunt, quæ inquinant hominem, Matth. 15.

Qui oderit fratrem suum, homicida est. 1. Ioan. 3. Non concupisces domū proximi tui, nec desiderabis vxor em, nō seruum, non ancillam, nō bouē, non asinū, nec omnia, quæ illius sunt. Exo. 20. Ro. 7.

Moses accepit sermonem viuum, vt daret nobis, cui noluerunt obedire patres nostri, sed repulerunt, & aduersi sunt corde suo. Duri ceruice, & incircuncisi corde & auribus, vos semper Spiritui sancto resistitis. Act. 7.

Ne accommoderis vos pristinis concupiscentiis, quibus dum adhuc ignoraretis Christum, agebamini. 1. Petr. 2.

Abstinetes a carnalibus concupiscentiis, quæ militant aduersus animam. 1. Pet. 2.

Qui patiebatur in carne, destitit a peccato: hoc, ut iam non concupiscentiis hominum, sed voluntati Dei, quod superest in carne tempus, vinctus sit enim est nobis, quod ante actum tempore voluntatem gentium patrauerimus, cum verfaremur lasciuia & concupiscentiis. 1. Pet. 4.

Omne quod est in mundo, velut concupiscentia carnis, & concupiscentia oculorum, & fastus vana non est ex Patre, sed ex mundo est. 1. Ioan. 2.

Si condemnet nos cor nostrum, maior est Deus corde nostro. 1. Ioan. 3.

Caro concupiscit aduersus spiritum, & spiritus aduersus carnem. Hæc enim sibi inuicem aduersantur: ut non quæcunque vultis, illa faciant. Gal. 5.

Et ibidem: Cum essemus in carne affectus peccatorum, & c. vigeabant in membris nostris ad fructificandum morti.

Et nos versabamur aliquando in concupiscentiis carnis nostræ, facientes, quæ carni ac menti lebebant. Ephes. 2.

Qui sunt Christi, carnem crucifixerunt cum affectibus & concupiscentiis. Gal. 5.

Mortificate membra vestra terrestria, stuprum, immunditiam, & c. Colos. 3.

Vnusquisque tentatur, dum a propria concupiscentia abstrahitur & inescatur. Deinde concupiscentia, posteaquam concepit, parit peccatum, peccatum vero perfectum progignit mortem. Iac. 1.

Vnde bella & lites in vobis? nonne hinc? nimirum ex voluptatibus vestris, quæ militant in membris vestris? Iacob. 4.

Plura lege in capite secundo de PECCATO: 21. tithe

CAPVT TERTIVM.

291

Antitheto quarto, de Concupiscentia. Item: in antitheto quarto sequenti. Vbi habes, & Scripturæ, & Patrum testimonia vberissima, quibus confirmatur, quod motus primi concupiscentiæ sint peccata.

III.

IESVITÆ.

Sunt alia multa peccata, quæ quidem voce Legis non arguuntur: & tamen sunt multo grauiora, & damnabiliora peccata, quam illa, quæ Legi Dei repugnant, quæ alia sunt, quæ committuntur, quæ Ecclesiæ præcepta vocant, traditiones Pontificias & humanas. Cent. Colon. fol. 309.

III.

IESVS

Omnia peccata voce Legis diuina arguuntur: nec ulla sunt grauiora & damnabiliora peccata is quæ Legi Dei repugnant: Conscientiis Leges non imponit Ecclesiæ: sed vnicuique legislatoris Dei mandata proponit & conseruat.

Testes

PROPHETÆ, APOSTOLI,

EVANGELISTÆ.

In capite primo de S. scriptura, antitheto secundo. Et cap. 13. de Traditionibus. Et ca. 19. de Ecclesiæ, antitheto secundo.

IIII.

IESVITÆ.

Legi plene & abunde a nobis satisficit, si quantum in nobis est, præstiterimus. In Cent. Col. fol. 19. 4.

T. ij.

Et renati in hac vita possunt suis operibus legem perfectionem consequi. Cent. fol. 48. Et in opere catholico Canisij, fol. 770.

I I I I.

I E S V S

RENATI in hac vita non possunt suis operibus legis perfectionem consequi: sed iusti sunt coram Deo sola fide in Christum, qui factus est illis sapientia, iustitia, sanctificatio & redemptio.

Testes

PROPHE TÆ, APOSTOLI,

EVANGELISTÆ.

Nonne Moses dedit vobis legem, & tamen nemo ex vobis factis præstat legem. Ioan. 7.

Nunc ergo quid tentatis Deum, ut imponatur iugum super cervices discipulorum, quod neque nos, neque patres nostri portare potuimus? Sed per gratiam Domini Iesu Christi, credimus nos saluos futuros quemadmodum & illi. Act. 15.

Israel qui sectabatur legem iustitiæ, ad legem iustitiæ non peruenit. Rom. 10.

Diliges Dominum Deum tuum, ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, & ex tota fortitudine tua. Deut. 5.

Diliges proximum tuum, sicut te ipsum. Marc. 5. Gal. 5.

Non concupisces domum proximi tui, nec desiderabis uxorem, non servum, non ancillam, nec bouem. &c. Exod. 20.

Legi Dei caro non subditur: nec potest quidem Rom. 3.

Cum feceritis omnia, quæ præcepta sunt vobis dicite:

dicite. Serui inutiles sumus, quod debuimus face-
re, fecimus. Luc. 17.

Barnabas & Paulus inquit: Per hunc vobis
remissio peccatorum annuntiat, & ab omnibus,
à quibus non potuistis, per legem Mosis iustificari,
per hunc omnis qui credit, iustificatur. Act. 13.

Et Paulus Rom. 1. 2. 3. probat, neque Gentes, ne-
que Indæos, Legi integram præstare obedientiam.
Ideoque utrosque peccato obnoxios esse conclu-
dit. Vbi etiam hoc addit, vt omne os obduretur &
obnoxius fiat totus mundus Deo, propterea, quod
ex operibus legis (hoc est, ob eam, quam nos legi
præstare possumus obedientiam) non iustificabi-
tur omnis caro in conspectu eius. Per legem enim
cognitio peccati.

Et Rom. 9. 10. Docet, Iudæos ignaros iustitiæ Dei,
propriam iustitiam ex operibus legis constituere
voluisse, & sic non iustificari, sed potius damnari,
propterea quod legem neque ipsi impleuerint, ne-
que impletionem Christi pro ipsis præstitam, fide
amplexi sint.

Non iustificatur, ait, ex operibus legis vlla caro.
Gal. 2.

Quotquot ex operibus legis sunt, execrationi
sunt obnoxij. Scriptum est enim, Execrabilis omnis,
qui non manserit in omnibus quæ scripta sunt in
libro Legis, vt faciat ea. Gal. 3.

Et statim ait: Legem non potuisse viuificare, id-
coque ex ea non esse iustitiam.

Nam qui circumciduntur, ne ipsi quidem le-
gem seruant. Gal. 6.

1. Petr. 3. Christus peccata nostra ipse pertulit in
corpore suo. 1. Ioan. 1. & 2. Romano. 5. Galat. 4. & ali-
bi passim.

Ex plenitudine eius (non dicit ex nostra) omnes
(non alibi tantum) accepimus, gratiâ pro gratiâ.

Ioan. 1. *in mundum venit homo...*
 Etenim quod lex præstare non poterat, ea pro
 qua imbecillis erat per carnem, hoc Deus pro
 prio filio misso suo specie carnis, peccato obnoxio
 præstitit, & de peccato condemnauit peccatum
 per carnem, ut iustificatio legis impleretur in no
 bis, qui non secundum carnem versamur, sed se
 cundum spiritum legis. Rom. 8.

Perfectio Legis Christus ad iustificationem
 omni credenti. Rom. 10.

Christus nos redemit ab execratione legis, dum
 pro nobis factus est execratio. Gal. 3.

Christus nobis factus est otiolus, quicunque
 per legem iustificamini, à gratia exciditis. Nos enim
 spiritu ex fide spem iustitiæ expectamus. Gal. 3.

Christus factus est nobis sapientia à Deo, iusti
 tia & sanctificatio & redemptio. 1. Cor. 1.

Rom. 7. Paulus demonstrat suo exemplo quod
 renati non impleant legem Dei. Inquit enim sic
 Scimus quod Lex spiritualis est, at ego carnalis sis
 venditus sub peccatum: quod enim ago non pro
 bo: Non enim quod volo, hoc facio, sed quod odio
 hoc ago. Si vero quod non volo, hoc facio, confes
 tio legi, quod bona sit. Nunc autem iam non ego
 perpetro illud, sed inhabitans in me peccatum. No
 ut enim quod non habiter in me, hoc est, in carne
 mea bonum. Nam velle adest mihi: at ut faciã bo
 num, non reperio. Non enim quod volo, facio bo
 num: sed quod non volo malum, hoc ago. Porro, à
 quod non volo, ego hoc facio: non iam ego perpe
 tro illud, sed inhabitans in me peccatum. Reperio
 igitur per legem, volenti mihi facere bonum, quod
 mihi malum adiunctum sit. Delectat enim me lex
 Dei, secundum internum hominem: sed video aliam
 legem in membris meis, rebellantem legi mentis
 meæ, & captiuum reddentem me legi peccati, quæ
 est in

CAPVT TERTIVM. 295

est in membris meis. Miser ego homo, quis me eripiet ex hoc corpore morti obnoxio, Gratias ago Deo per Christum Dominum nostrum. Itaque idē ego mente quidem seruius legi Dei. Carne vero legi peccati. Rom. 7.

Nullus rei mihi conscius sum, sed non per hoc iustificatus sum. 1. Cor. 4.

Respondet Christus Paulo: sufficit tibi gratia mea. Nam virtus mea per infirmitatem perficitur, 2. Cor. 12.

Suam iustitiam, quam ex lege habet, hoc est, omnia sua bona opera, habet pro reiectamentis, solius iustitiæ Christi innitens fide: quod non faceret, si suam obedientiam pro perfectissima legis implementatione agnosceret. Phil. 3.

Petr. 1. Epist. 2. Iubet abstinere à carnalibus concupiscentiis militantibus aduersus animam.

Et idem. 2. Epist. 2. Monet eos, qui ab inquinamentis mundi refugerunt per cognitionem Domini & veritatem agnouerunt posse à via veritatis auerti, ita vt postrema fiant peiora primis.

Ioan. 1. Epist. 1. docet: Iustificatos etiam fateri debere, quod sint peccatores.

Si Abraham iustificatus est ex operibus, habet quod gloriatur, at non apud Deum. Rom. 4.

Statuimus, Fide iustificari hominem, absque operibus legis. Rom. 3.

Non ex operibus iustitiæ, quæ faciebamus nos, sed secundum suam misericordiam saluos fecit. Tit. 3.

Quæ lex dicit, his dicit, qui in lege sunt, vt omnes obdurerent, & obnoxius fiat totus mundus Deo, propterea, quod non iustificatur ex operibus legis omnis caro in conspectu eius. Per legem enim agnitio peccati. Rom. 3.

Lex iram operatur. Rom. 4.

Qui est ad dextram Dei, & intercedit pro nobis. Rom. 8.

Vnus est Deus, & vnus conciliator Dei & hominum, homo IESVS CHRISTVS. 1. Tim. 2.

Hic cum idem maneat in æternum, perpetuum habet sacerdotium: vnde & saluos facere ad plenum potest, qui per ipsum adit Deum semper veniens ad hoc, vt interpellet pro illis. Heb. 4. 7.

Reliqua testimonia habes in præcedenti Antitheto sexto & quarto. Et in capite 8. de bonis operibus. Et in c. 2. de peccato, antitheto 7. de peccato post Baptismum. Ex antitheto 4. de concupiscentiis.

P A T R E S.

Iustinus Martyr in dialogo cum Tryphone.

Si lex ait, potuisset lumen præbere gentibus fam recipientibus, quid opus fuisset nouo Testamento, quod Deus se missurum promisit?

Irenæus lib. 3. cap. 20.

Spiritualis cum lex esset, manifestauit tantummodo peccatum, non autem interemit.

Macarius, hom. 8. circa finem.

Sed quis vnquam perfectum illum gradum affectus est, ac gustauit & expertus est seculi illud. Nondum enim quempiam vidi perfectum hominem Christianum aut liberum. Quod si quispiam requiescit in gratia, & pertingit ad mysteria & reuelationes, ad multam denique dulcedinem gratiæ, nihilominus intus adhuc habet peccatum. Sed qui eiusmodi sunt, propter immensam gratiam & lumen quod sunt adepti, liberos & perfectos se putant esse. Qui quidē licet vim gratiæ obtineant, tamē falluntur, tāquam non experti. Ego vero nullum adhuc vidi immunem. Siquidem & ego aliquarepnus interdum ad gradum illum pertigi, discerno

cognoui, quod nullus homo est perfectus. *Idem Homil. 38.* Prolixe ostendit perfectionis persuasio-
nem stolidam esse, cum nullus Christianus sit, in
quem cupiditas peccatum non cadat. *Et homi-
lia 24.* Quæcunque ait, videtur anima, per se age-
re, elaborare atque exequi solis viribus suis freta,
existimâs, se posse opus perfectum edere à se ipsa,
non cooperante spiritu, procul aberrat. Neque e-
nim est apta locis cœlestibus, nec pertinet ad re-
gnum: quæ a se, & per se solum sine Spiritu sancto
existimat, perfectam puritatem, efficere.

Nilus in Gnomis.

Quanto magis in lege proficies, tanto plus ad
perfectionem tibi deesse intelliges.

Augustinus de peccatorum meritis, lib. 2. cap. 7.

Si quærat, utrum in hac vita aliquis sit sine
peccato, esse non credo: magis enim credo Scri-
pturæ, ubi Sanctorum vox est, si dixerimus quia
peccatum non habemus, nos ipsos seducimus &
veritas in nobis non est. *Lib. 3. ad Bonifacium,
cap. 7.* Gratia Dei tribuit in hac vita studium præ-
cepta servandi & eadem, si quid etiam in illis præ-
ceptis minus servatur, ignoscit. *Retractationum
lib. 1. cap. 19.* Omnia mandata Dei facta deputan-
tur, quando quicquid non fit, ignoscitur, *Ad Va-
lerium lib. 1. cap. 29.* Ad hoc lex dixit, Non concu-
pisces, ut medicinam gratiæ quæreremus, & in eo
præcepto sciremus, & quo debeamus in hac mor-
talitate proficiendo conari, & qua possit à nobis
in illa immortalitate beatissima perueniri. Nisi e-
nim esset quandoque perficiendum, nunquam iu-
bendum fuisset. *De natura & gratia. cap. 36.* Si
omnes sanctos & sanctas cum hic viuerent, con-
gregare possemus & interrogare, utrum essent si-
ne peccato, quantalibet fuerint excellentia san-

Et ita: si hoc interrogari potuissent, vna voce clamassent: Si dixerimus quia peccatum non habemus, nos ipsos seducimus, & veritas in nobis non est. *In Confessionibus.* Væ hominum vitæ, quantumvis laudabili, si remota misericordia iudicetur. *Et præfat. in Psal. 31.* Si vis alienus esse a gratia iacta merita tua. *In epist. 26. ad Hieron.* Propter illud imperfectionis vitium, si dixerimus, quia peccatum non habemus, nos ipsos seducimus, & veritas in nobis non est. Propter illud etiam vitium, quantumlibet profecerimus, necessarium est nobis dicere, Dimitte nobis debita nostra: ea quo vitio non iustificabitur in conspectu Dei omnium viuens.

Plura vide apud eundem lib. 2. de peccatorum meritis, tractatu 41. in Iohannem, de spiritu & littera ca. 36. ad Bonifacium lib. 3. cap. 7. Ad Asellium epist. 200. præcipue vero de perfectione iustitiae vbi statum controuersiae dicit versari in duabus illis questionibus. 1. Per quem homo possit venire ad talem perfectionem vt sit sine peccato: scilicet non per liberum arbitrium, sed per gratiam Dei. 2. Quando ad talem perfectionem homo peruenturus sit: scilicet non in hac, sed in futura vita.

Hieronymus aduersus Pelagi, lib. 1.

Si omnis, qui natus est ex Deo, non peccat, quoniam niam semen eius manet in eo, & non potest peccare, quia ex Deo natus est: qua consequentia idem in eodem loco loquitur: Si dixerimus, quia peccatum non habemus, ipsi nos seducimus, & veritas in nobis non est? Ignoras rationem? Hæsitans atque turbaris? Audi eundem Euangelistam: Si confitemur peccata nostra, fidelis & iustus est vt dimittat nobis peccata nostra, & mundet nos ab omni iniquitate.

quitate. Tunc ergo iusti sumus, quando nos peccatores fatemur, & iustitia nostra non ex proprio merito, sed ex Dei consistit misericordia.

Bernhardus serm. 5. in vigilia Natalis.

Sibi ipsi quidem fidere, non fidei sed perfidiae est: nec confidentiae, sed diffidentiae magis, in seipso habere fiducia. Is vere fidelis est, qui nec sibi credit, nec in se sperat, factus sibi vas perditum. *Idem Ser. 63. in Cant.* Sufficit ad meritum scire quod non sufficiant merita. *Et Serm. 73.* Si iniquitates obseruaueris, etiam electorum, quis sustinebit? Astra non sunt munda in conspectu eius, & in Angelis suis comperit prauitatem. Audi denique sanctum & electum quid dicat Deo: Tu, inquit, remisisti impietatem peccati mei: pro hac orabit ad te omnis sanctus in tempore opportuno. Opus itaque habent & sancti pro peccatis orare, ut Dei misericordia salui fiant, propriae iustitiae non fidentes.

Ibidem. Neque enim talia sunt hominum merita, ut propter ea vita aeterna debeat ex iure, aut Deus iniuriam aliquam faceret, nisi eam donaret. Nam ut taceam quod merita omnia omnino Dei dona sunt, & ita homo magis propter ipsa Deo debitor est quam Deus homini: quid sunt merita omnia ad tantam gloriam? Denique, quis melior est Propheta, cui Dominus ipse tam insigne testimonium perhibet, dicens: Virum inueni secundum cor meum: Veruntamen & ipse necesse habuit dicere Deo: Non intres in iudicium cum seruo tuo Domine. *Idem Serm. 1. in Annuntiat. Mariae.* Necesse est primum omnium credere, quod remissionem peccatorum habere non possis, nisi per indulgentiam Dei. Deinde quod prorsus nihil habere queas operis boni, nisi & hoc dederit ipse. Postremo, quod vitam aeternam nullis potes operibus promereri, nisi gratis detur & illa.

Ambrosius de interpellat. Davidis.

David agnoscit iniquitatem, & tu non cognoscis? David fatetur, & tu negas? Paulus se nocentem clamat, & tu te innocentem asseris? Non est igitur maximus erubescendi locus, quando cum plurimis peccatis mixta consortia sunt. Sequamur tamen studium corrigendi. Neque rursus paucas ne culpæ confessio teneatur ad pœnam. Bonus enim & misericors Deus non solum culpam ignoscere contentibus, sed etiam præmia corrigentibus impertire consuevit, si tamen vnusquisque sibi donari petat quod intelligat non latere. Dic ergo iniquitates tuas, vt iustificeris. Dei vox tibi est, promittētis quod tuum delere velit peccatum.

Bernardus tract. de diligendo Deo.

Proinde inexcusabilis est omnis etiam infidelis si non diligit Dominum Deum suum toto corde, tota anima, tota virtute sua. Verum id difficile impossibile est, suis scilicet quempiam, libere arbitrii viribus, semel accepta a Deo, ad Dei et toto conuertere voluntatem, & nõ magis ad propriam retorquere, eaque tibi tanquam proprie retinere, sicut scriptum est: Omnes sua quærunt. Et item, Proni sunt sensus & cogitationes hominis in malum. Contra quod plane fideles norunt, quam omnino necessarium habent Iesum, & hunc crucifixum, dum admirantes & amplexantes supereminentem scientiæ charitatem in ipso, id vel tantillum quod sunt, in tantæ dilectionis, & dignitatis vicem non rependere, confunduntur.

Augustinus super Ioannem Tract. 82.

Non ergo vt is nos diligit, prius eius præcepta seruamus: sed nisi nos diligit, præcepta eius seruare

nare non possumus. *Augustinus de Tem. Ser. 63.*
 Si homo quid sibi impossibile aut arduū in man-
 datorum effectibus experitur, non in se remaneat,
 sed ad adiuuantem recurrat, qui ideo præceptum
 dat, vt excitetur desiderium, & præstet auxilium.
Idem de Templo. Serm. 49. Hoc ergo dicit legem
 implere: hoc est, non concupiscere, Quis ergo hoc
 qui viuit, potest? Adiuuat nos Psalmus, qui modò
 cantatus est: exaudi me domine in tua iusticia,
 hoc est, non in mea. *Idem de lib. arbit. cap. 16.* Ma-
 gnum aliquid Pelagiani se scire putant, quando
 dicunt: non iuberet Deus, quod sciret ab homine
 non posse fieri. Quis hoc nesciat? sed ideo iubet a-
 liqua quæ non possumus, vt nouerimus, quid ab
 illo petere debeamus. Ipsa est enim fides, quæ o-
 rando impetrat. Denique ipse qui dixit: Si volue-
 ris conseruabis mandata. In eodem libro aliquan-
 do post dicit, Quis dabit ori meo custodiam? Cer-
 tum est, nos mandata seruare, si volumus: sed quia
 præparatur voluntas à Domino, ab illo petendum
 est, vt tantum velimus, quantum sufficit, vt yo-
 lendo faciamus, Certum est nos velle, cum volu-
 mus: sed ille facit vt velimus bonum, de quo di-
 ctum est, A Domino gressus hominis dirigentur.
 Et deus est, qui operatur in nobis velle & opera-
 ri. Certum est nos facere, cum facimus: Sed ille
 facit, vt faciamus præbendo vires efficacissimas
 voluntati. *Psal. 36. Phil. 1.* *Idem eodem lib. cap. 18.*
 Cur dictum est, diligamus inuicem? quia dilectio
 ex deo est: nisi quia præcepto admonitū est libe-
 rum arbitrium, vt quæretet de ei donū? Quod qui-
 dē sine suo fructu profus admoneretur, nisi prius
 acciperet aliquid dilectionis, vt addi sibi quære-
 ret vnde quod iuberetur impletet? Cum dicitur,
 diligamus inuicem, Lex est: cum dicitur, quia di-

lectio ex Deo est, gratia est.

Bernardus super cantic. Serm. 50.

Quomodo ergo iubenda fuit (loquitur de præcepto charitatis) quæ implenda nullo modo erant. Aut si placet tibi magis de effectuali datum fuisse mandatum, non inde contendo: dummodo accipiescas & tu mihi, quod minime in vita ista ab aliquo hominum possit vel potuerit adimpleri. Quis enim id arrogari sibi audeat quod se Paulus profatetur non apprehendisse? Nec latuit præceptorem præcepti pondus hominum excipere vires, sed indicauit utile, ex hoc ipso suæ illos infirmitatis admoneri, & ut scirent sane ad quem iustitiæ finem niti pro viribus oporteret. Ergo mandando impossibilia, non præuaricatores homines fecit, sed humiles, ut omne os obstruatur, & subditus fiat omnis mundus Deo. Accipientes quippe mandatum, & sentientes defectum, clamabimus in cœlum, & miserebitur nostri Deus: & sciamus in illa die, quia non ex operibus iustitiæ, quæ fecimus nos, sed secundum misericordiam saluos nos fecit.

Hieronymus.

Anathema esto, qui dixit Deum impossibilia præcepisse. Idem se exponit in Dialogis aduersus Pelagianos, possibilis esse per gratiam, impossibilia viribus nature. Sicut & Paulus ait: Omnia possum in eo, qui me confortat. Et alibi: Non sumus idonei ex nobis aliquid cogitare, &c.

Augustinus de spiritu & littera.

Proinde hoc primum præceptum iustitiæ, quod iubemus

bemus diligere Dominum ex toto corde, & ex tota anima, & ex tota mente, cui est de proximo diligendo alterum consequens, in illa vita implebimus, vbi videbimus à facie ad faciem. Sed ideo nobis hoc etiam nunc præceptum est, vt admoneremur, quid fide exposcere, quo spem præmittere, & obliuiscendo quæ retro sunt, in quæ anteriora extendere nos debeamus. At per hoc quantum mihi videtur, in ea, quæ perficienda est iustitia, multum in hac vita ille proficit, qui quam longe fit à perfectione iustitiæ, proficiendo cognoscit. *Idem lib. 1. retracta. cap. 19.* Omnia mandata Dei implentur, quando quicquid non fit, ignoscitur.

Carolus Magnus lib. 1. de imaginibus, cap. 14. 15.

Legem ab homine non impleri, verbosè docet.

Theodoretus in 10. cap. ad Romanos.

Lex nos ad Dominum Christum deduxit: qui itaque credit Domino Christo, is scopum legis adimplet.

Isychius libro 1. in 5. cap. Leuitici.

Christum ideo incarnatum, vt legem impletet. Ergo homo non potest implere.

Primasius in 4. cap. ad Galatas.

Christum impleuisse Legem pro nobis docet.

Haymo super 6. cap. ad Rom.

Lex non est data vt peccata auferret, sed vt se
monstraret.

Radulphus lib. 20. cap. 1. in Leuit.

Quis est, qui omnia quæ Dominus præcepit fa-
ciat? Non eius beatitudinis sumus, nec eius meriti,
vt in vniuersis illi obtemperemus. Non est e-
nim homo super terram, qui faciat bonum & non
peccet. Nec iustificabitur in conspectu eius o-
mnis viuens.

V.

I E S V I T Æ.

*Summa fuit Dei misericordia, vt recte operan-
tibus vitam æternam promitteret. In Censura
fol. 26.*

V.

I E S V S.

*Summa est Dei misericordia Christum redim-
ptorem miseris peccatoribus dare: propter & pro
illum vera fide apprehensum electos suas & in
æterna faucibus liberatos, iustificatos & sanctifica-
tos, gloria & vita æterna sine vllis eorum meriti
coronare.*

Testes.

PROPHETÆ, APOSTOLI

EVANGELISTÆ.

*Semen mulieris cõteret caput serpentis. Gen.
Sic Deus dilexit mundū vt filium suū vnigeni-
tum*

CAPVT TERTIVM.

309

tum dederit, vt quisquis credit in eum nō pereat, sed habeat vitam æternam. Nō enim misit Deus filiū suū in mundum vt iudicet mundum, sed vt saluetur mundus per ipsum. Qui credit in eū non iudicatur, qui autem non credit iā iudicatus est: quia non credidit in nomen vnigeniti filij Dei. Ioan. 3.

Et tu puer, Propheta Altissimi vocaberis: præbis enim ante faciem Domini parare vias eius: ad dā sciētiā salutis plebi eius, in remissionem peccatorum eorum. Per viscera misericordiæ Dei nostri in quibus visitauit nos oriēs ex alto: vt illuminet eos qui in tenebris & in vmbra mortis sedēt. ad dirigendos pedes nostros in viam pacis. Luc. 1.

Nō veni vocare iustos sed peccatores Mat. 9. Christus, quum adhuc infirmi essemus suo tempore pro impiis mortuus est. *Item.* Commendat suam charitatem erga nos Deus quod quum adhuc essemus peccatores, Christus pro nobis mortuus sit. Iustificati igitur eius sanguine, seruabimur nunc multo magis per eum ab ira. Nam si quum inimici essem⁹ reconciliati fuimus Deo per mortē filij eius, multo magis reconciliati seruabimur per ipsum. Nēque id solum, verum etiam gloriamur in Deo per dominum nostrum Iesum Christum, per quem nūc reconciliationem assequuti sumus. Rom. 5.

Hoc tempore reseruatō secundum electionem gratiæ facta est. Quod si per gratiam, non iam ex operibus: alioquin gratia iam non est gratia. Sin ex operibus, iam non est gratia: alioquin opus iam non est opus. Rom. 11.

Scientes non iustificari hominē ex operibus legis, sed per fidem Iesu Christi, etiam nos in Christū Iesum credimus, vt iustificaremur ex fide Christi & non ex operibus Legis: propterea quod non iustificabitur ex operibus Legis vlla caro. *Item.* Viuo, non amplius ego: sed viuit in me Christus: &

vitam, quam nunc uiuo in carne uiuo per fidem filij Dei, qui dilexit me, & tradidit semetipsum pro me. Gal. 2.

Deus qui diues est misericordia, propter multam charitatem suam qua dilexit nos, etiã quã per offensas mortui essemus, vna viuificauit nos per Christum, cuius gratia estis seruati: vnaque excitauit, vnaque collocauit in cœlis in Christo Iesu. Vt ostenderet seculis succedentibus sumas opes suae gratiae suae erga nos benignitate in Christo Iesu. Gratia enim estis seruati per fidem: idque non ex vobis: Dei donum est: non ex operibus, ne quis gloriatur. Nam ipsius sumus opus in Christo Iesu ad opera bona, quae praeparauit Deus ut in eis versaremur. Eph. 2.

Ideo misericordiam consequutus sum, ut me primo ostenderet Iesus Christus omnem clementiam, ut essem exemplo credituris ipsi in vitam æternam. 1. Tim. 1.

Deus seruauit nos & vocauit vocatione sancta non ex operibus nostris, sed ex suo proposito & gratia quae data est nobis in Christo Iesu ante tempora secularia. Sed patefacta nunc est per illustrem illum aduentum Seruatoris nostri Iesu Christi, qui & mortem aboleuit, & vitam in lucem produxit ac immortalitatem per Euangelium. 2. Tim. 1.

Postquam bonitas & erga homines amor apparuit seruatoris nostri dei, non ex operibus iustitiae quae fecimus nos, sed ex sua misericordia seruauit nos, per lauacrum regenerationis, & renouationem Spiritus sancti, quem effudit in nos copiose per Iesum Christum seruatorem nostrum: ut iustificati ipsius gratia haeredes efficeremur vitae aeternae. Et deant bona opera tueri qui crediderunt deo. Tit. 2.

In hoc est charitas, non quod nos dilexerimus Deum, sed quod ipse dilexerit nos, & miserit filium suum

CAPVT TERTIVM.

307

suum vt esset propitiatio pro peccatis nōstris. 1. Iōann. 4.

Vos autem genus electum, regale sacerdotium, gens sancta, populus acquisitionis: vt virtutes annuntietis eius, qui de tenebris vos vocauit in admirabile lumen suum. Qui aliquando non populus dei, nunc autem populus dei: qui non consecuti misericordiam, nunc autem misericordiam consecuti. 1. Petr. 2.

PATRES.

Patrum testimonia habes cap. 7. de iustificatione, & cap. 8. de bonis operibus.

VI.

IESVITÆ.

In praecepto legis, cuius plenitudo est dilectio, omnis nostra vita & tota salus consistit. In Censura fol. 22.

VI.

IESVS.

Electorum Dei vita & salus omnis consistit in gratuita Patris cœlestis misericordia, qua participes facti sunt per & propter Christum vera fide apprehensum.

Testes

PROPHETÆ, APOSTOLI,

EVANGELISTÆ.

Ego inquit per legem legi mortuus sum, vt vi-
uam iam non ego, sed viuat in me Christus. Gal. 2.

Reprehēdit Iudeos Paulus, quod in lege etiā cū
magno zelo quæsierint iustitiā & vitam, Rom. 9. 10.

Iustus ex fide viuet. Rom. 1.

Lex vero non ex fide. Gal. 3.

Inuentum est mihi mandatū, quod erat ad vitā,

V. ij.

hoc esse ad mortem, &c. Rom. 7.

Qui credit in me, habet vitam æternam. Ioan.
3. 5. 6. &c.

Quod autem ex lege nullus iustificetur, palam
est apud Deum: Siquidem Iustus ex fide uiuet; Lex
autem non ex fide, sed qui fecerit ea homo, uiuet
in ipsis. Christus nos redemit ab execratione le-
gis, dum pro nobis factus est execratio. Gal. 3.

Lex pædagogus noster fuit ad Christum, ut ex
fide iustificaremur. At postquam uenit fides, non
amplius sub pædagogo sumus. Omnes enim filij
Dei estis, & quotquot credidistis Iesu Christo.
Gal. 3.

Christus uobis factus est otiosus, quicūque per
legem iustificabimini, à gratia excidistis, nō enim
spiritum ex fide, spem iustitiæ expectamus. Gal. 3.

Ex operibus legis, non iustificatur omnis caro
in conspectu eius. Rom. 3.

Iustitia uero Dei, per fidem Iesu Christi, in o-
mnes & super omnes, qui credunt. Rom. 3.

Arbitramur fide iustificari hominem abque o-
peribus Legis. Rom. 3.

Non enim per legem contigit promissio Abra-
hæ & semini eius, illum hæredem fore mundi, sed
per iustitiam fidei. Etenim si ij, qui ad legem per-
tinent, hæredes sunt, inanis facta est fides, irrita fa-
cta est promissio. Nā Lex iram operatur. Siquidem
ubi non est lex, ibi nec transgressio est, idcirco ex
fide datur hæreditas, secundum gratiam: ut firma
sit promissio uniuerso semini, non ei quod est ex
lege tantū, uerum etiam ei, quod est ex fide. Rō. 4.

Lex subiit, ut abundaret delictum. Rom. 5.

Perfectio legis Christus ad iustificationem o-
mni credenti. Rom. 10.

Potentia peccati lex. 1. Cor. 15.

In hoc est charitas, non quod nos dilexerimus
Deum.

Deum, sed quod ipse dilexerit nos, & misit filium suum propitiationem pro peccatis nostris. 1. Ioan. 4.

PATRES.

Hilarius lib. 9. de Trinitate.

Iuuenis insolens per obseruantiam legis & finē legis, qui Christus est, nesciens, & iustificatum se in operibus existimans, & non intelligens venisse eum ad oues perditas domus Israel, & impossibile esse legi per fidem iustificationis saluare credentes, tanquam communium præceptorum, & in lege scriptorum, magistrum interrogat Dominum legis & vnigenitum Deum.

Ambrosius lib. 5. in Auxentium.

Iustum fides, non Lex facit: quia non est per legem iustitia, sed per fidem *Cap. 1. ad Galatas.* Qui dedit se ipsum pro peccatis nostris, aperte ostendit, nihil prodesse legem, quando Christum dicit detulisse se, vt pro nobis pateretur, vt nos iustificaret, quos Lex reos tenebat, vt eruti à lege per fidem Christi, iam non peccatores essemus, sed iustificati, secunda natiuitate filij Dei appellati.

Lege item Augustinum de spiritu & litera ad Marcellum cap. 5. Et *lib. 4. contra Epist. Pelagianorum* cap. 5. quod non lex, sed fides in Christo vitam perpetuam conferat. Item *lib. 2. contra aduersariū legis & Prophetarum*, cap. 7. quod lex non dat iustitiam, sed iubet. Et *lib. 4. contra Epist. Pelagianorum* cap. 5. quod non lex, sed fides in Christum salutem confert. Et *ad Optatum, Epistola 157.* Quod Patres veteris Testamenti eadem fide per Christum, vt nos, salui facti sunt, & non ex lege.

Et Ioan. Maxentius in professione Catholica de

Christo: Credentes etiam, ait, omnes ab Abel usque ad Christum, si qui saluati sunt, ea gratia, qua nos, esse saluatos, secundum vocem beati Apostoli Petri dicentis: Quid tentatis Deum, imponere iugum super ceruices discipulorum, quod neque patres vestri, neque nos portare potuimus, sed per gratiam DOMINI IESU credimus saluari, quem admodum & illi.

Primasius in 7. cap. ad Romanos.

Lex non est data, quæ possit viuificare: sed præuaricationis causa posita est, vt conuictos conderet sub peccato. *Idem ibidem.* Non Lex, sed gratia liberat per dominum nostrum Iesum Christum. *Item 2. caput ad Galatas.* Hoc tempore Lex nullum iustificat, si nec antea profuit sine fide.

Theophylactus in 3. cap. ad Rom.

Si lex potuisset nos iustificare, non habuissemus opus Christo. *Et in 3. cap. ad Galatas.* Lex fortior esset fide & benediceret, & iustificaret hominem, si viuificare potuisset, ac seruare: iam vero occidit potius, quatenus non potest à peccatis liberare. *Item in 2. cap. ad Ephesios.* Non ex mandatis iustificati sumus, hæc & hæc facere præcipientibus: verum si credideris in corde & confessus fueris spiritu, seruaberis in æternum.

Idem Theophylactus in 5. cap. Matthæi. Et in 7. cap. ad Rom. & 15. Et 3. cap. ad Timotheum.

Anselmus in 2. ad Coloss.

Sicut Christus nos à lege, & à legis præuaricatione liberauit: sic patres aut auos ab inferis eripuit.

puir, ne quis putet eos per legem saluatos. *Idem in 8. cap. ad Rom.* Impossibile erat legi naturali vel scriptæ liberare à lege peccati, & mortis, quia nec peccatum tollere, nec mortem vincere præualebat, nec sibi obedientem aut perfectum quenquam facere poterat.

Augustinus Epistola 29. ad Hiero.

Charitas est virtus, qua id quod diligendum est diligitur. Hæc in aliis maior, in aliis minor, in aliis nulla est. Plenissima vero, quæ iam non potest augeri, quamdiu hic homo viuit, est in nemine. Quãdiu autem augeri potest, profecto illud quod minus est quam debet, ex vitio est. Ex quo vitio non est iustus in terra, qui faciat bonum, & non peccet. Ex quo vitio non iustificabitur in conspectu Dei omnis viuens. Propter quod vitium, si dixerimus, quia peccatum non habemus, nos ipsos fallimus, & veritas in nobis non est. Propter quod etiam, quantumlibet profecerimus, necessarium est dicere: Dimitte nobis debita nostra, cum iam omnia in Baptismo dicta, facta, cogitata, dimissa sunt.

Lege præterea cap. 7. de iustificatione, antitheton 1. de charitate. & 3. & huius capituli antitheta omnia. Item caput 8. de bonis operibus: vbi plura testimonia Scripturæ & Patrum inuenies.

DE
E V A N G E L I O
 C A P. Q V A R T U M.

ANTITHETON PRIMVM.
 IESVITÆ.

Doctrina Euangely propria est, si vis ad vitam ingredi, serua mandata. Cens. fo. 204.

ANTITHETON PRIMVM.

IESVS.

Doctrina Euangely propria est, Si vis ad vitam ingredi, crede in Dominum Iesum Christum.

Testes.
 PROPHETÆ APOSTOLI,
 EVANGELISTÆ.

Domini, quid me oportet facere vt saluus fiam?
 At illi dixerunt, Crede in in Dominū Iesum Christum, & saluus eris, tu & domus tua. Act. 16.

Moses describit iustitiam, quæ ex lege est, qui fecerit hæc homo, viuet in eis: quæ autem ex fide est iustitia, sic dicit, si cōfitearis in ore tuo Dominum Iesum, & in corde tuo credideris quod Deus illū suscitauit a morte, saluus eris. Rom. 10.

Iustus ex fide viuet: Lex autem non est ex fide, sed qui fecerit ea, viuet in eis. Galat. 3.

Ei qui non operatur, credenti autem in eum qui iustificat impium. Rom. 4.

Venire

Venite ad me omnes, qui laboratis & onerati estis, & ego reficiam vos. Matth. 11.

Spiritus Domini super me, eo quod vnixerit me, ad annunciandum mansuetis misit me, vt mundarem contritos corde, & pradicarem captiuis indulgentiam, & clausis apertionem, & pradicarem annum placabilem Domino, & die vltionis Deo nostro, vt consolarer omnes lugentes. Ifai. 61.

Euangelium est promissio per Prophetas, in Scripturis sanctis, de filio Dei, qui genitus fuit ex semine Dauid, secundum carnem, & declaratus filius Dei cum potentia secundum spiritum sanctificationis, qui resurrexit a mortuis, IESVS CHRISTVS Dominus noster. Rom. 1.

Euangelium est potentia Dei, ad salutem omnium credenti. Rom. 1.

Annuncio vobis gaudium magnum, quod futurum est toti populo, quia natus est vobis hodie saluator, qui est Christus, in ciuitate Dauid. Luc. 1.

Notum autem vobis facio fratres, Euangelium quod euangelizauit vobis, quod & accepistis, in quo & statis, per quod & salutem consequimini, quo pacto annuntiarim vobis si tenetis, nisi frustra credidistis. Tradidi enim vobis in primis quod & acceperam, quod Christus mortuus fuerit pro peccatis nostris secundum Scripturas, quod & sepultus sit, & resurrexit tertia die. 1. Cor. 15.

Dicite filie Zion, Ecce saluator tuus venit: Ecce super montes pedes Euangelizantis, & annuntiantis pacem. Ifai. 52.

Iustitia enim Dei per illud patet ex fide in fide. Rom. 1.

Vbi gloriatio exclusa est. Per quam legem operum non, imo per legem fidei. Rom. 3.

Qui gloriatur, in Domino gloriatur. 1. Cor. 1.

Iuxta copiosam suam misericordiam regenuit

nos in spem viuam. 1. Petr. 1.

Arbitramur fide iustificari hominem absque o-
peribus. Rom. 3.

Gratia estis seruati per fidem, idque non ex vo-
bis, Dei donum est, non ex operibus, ne quis glo-
rietur. Eph. 2.

Cum autem benignitas & humanitas apparuit
Saluatoris nostri Dei, non ex operibus iustitiæ, que
fecimus nos, sed secundum suam misericordiam
saluos nos fecit. Per lauacrum regenerationis &
renouationis Spiritus sancti, quem effudit in nos
abunde per Iesum Christum saluatorem nostrum:
vt iustificati gratia ipsius, hæredes simus secun-
dum spem vitæ æternæ, Tit. 3.

In hoc est charitas, non quod nos dilexerimus
Deum, sed quod ipse dilexerit nos, & misit Filium
suum propitiatione pro peccatis nostris. 1. Ioan. 4.
Donum autem Dei vita æterna per Iesum Chri-
stum dominum nostrum. Rom. 6.

Qui mortem quidem aboleuit, vitam autem in
lucem produxit, ac immortalitatem per Euange-
lium. 2. Tim. 1.

Surrexerunt autem quidam de secta Pharisæo-
rum, qui crediderant, dicentes: Quia oportet cit-
cumcidi eos, præcipere quoque seruare legem
Mosis. Conueneruntque Apostoli & Seniores vi-
dere de verbo hoc. Cum autem magna conquisi-
tio fieret surgens Petrus, dixit ad eos: Viri fratres,
vos scitis, quoniam ab antiquis diebus Deus in no-
bis elegit, per os meum audire Gentes verbum Evan-
gelij & credere. Et qui nouit corda Deus, testi-
monium perhibuit, dans illis Spiritum Sanctum
sicut & nobis, & nihil discreuit inter nos & illos,
fide purificans corda eorum. Nunc ergo quid ren-
tatis Deum imponere iugum super ceruiculas
discipulorum?

scipulorum, quod neque patres nostri, neque nos portare potuimus? Sed per gratiam Domini Iesu Christi credimus nos saluari, quemadmodum & illi. Act. 15.

Sed cum vidissem, quod non recte ambularent ad veritatem Euangelii, dixi Cephæ coram omnibus, Si tu cum Iudæis sis gentiliter viuis & non Iudaice, quomodo Gentes cogis Iudaizare? Nos natura Iudæi, & non ex Gentibus peccatores. Scientes autem quod non iustificatur homo ex operibus legis, nisi per fidem Iesu Christi: & nos in Christo Iesu credimus, vt iustificemur ex fide Christi, & non ex operibus legis: Propter quod ex operibus legis non iustificabitur omnis caro, &c. Item statim. Non abiicio gratiam Dei. Si enim per legē iustitia: ergo gratis Christus mortuus est. Gal. 2.

P A T R E S.

Hieronimus lib. 1. Dial. aduersus Pelag.

In illa (Lege) operum fundamenta iaciuntur: hic (in Euangelio) fidei & gratiæ culmen imponitur.

Haymo super 3. cap. Galat.

Lex ergo non complebatur fide, sed opere: Euangelium autem complebatur fide magis quam operibus, quia sola fides saluat.

Theophyl. in prefat. super Matth.

Euangelium dicitur, eo quod nuntiet nobis res prosperas, & bene se habentes: hoc est, bona, nempe remissionem peccatorum, iustitiam, reditum in

coelos, adoptionem in filios Dei. Nuntiat autem quod facile & gratis hæc acceperimus, neque nostro labore affecti simus hæc bona : neque ea nostris acceperimus bonis operibus, sed gratis et misericordia Dei talia bona consecuti simus.

Quod porro mandata, hoc est, lex servari & impleri, neque vitam largiri possit : habes testimonia multa in cap. 3. de Lege, antithetico. 4. 5. 6. Item cap. 8. de bonis operibus. Et cap. 6. de fide cum antithetis. Ac cap. de iustificatione eiuque antithetis.

DE LIBERO
ARBITRIO.
CAP. QUINTVM.

ANTITHETON PRIMVM.
IESVITÆ.

Non tantum in moralibus officiis & actionibus plurimum momenti habet arbitrium humanum : verum etiam in rebus ad salutem pertinentibus tantum valet, ut nihil homo agere possit quinquam ipsomet non annuente & ad diuina gratiæ susceptionem non parato & prompto. Hæc sol. 33. 34. 35. 36. 37. Cens. Col. In opere Catechistico. Canisii, pagina 350.

ANTI-

I E S V S.

In homine lapsō post peccatum, & non regenerato liberum arbitrium est a p̄tudo tantum ad malum eligendum, & in rebus spiritualibus n̄l aliud quam grauer peccare potest nisi à Dei Spiritu regeneretur. At in homine regenerato quidem, sed nondum glorificato, & quandiu in hac vita degit, voluntas sua libertate vitur, non tantum ad malum, sed partim ad malum, partim ad bonum: quia mens & voluntas illuminata à Spiritu S. incipiunt aliquo modo flecti ad bonum, & inchoare nouam obedientiam: ad malū, quia sancti in hac vita multas habent infirmitates & malas inclinationes propter inherens vel originale peccatū. Deinde etiam quia bona opera quæ faciūt, sunt imperfecta & peccatis inquinata. Noua autem piorum obedientia laus tota Deo tribuēda est, a cuius solo spiritu procedit, cuius virtutem ita sentiunt & desiderant regenerati, ut gratia Dei semper sint quod sunt, & se nullas vires ad querendam, acquirendā, possidendam, aut conseruandam hāc gratiam habere ingenue fateantur. Sed ut in electione & vocatione ad Christum, ita in iustificatione & sanctificatione necessariam singulis momentis sibi esse Spiritus S. (a quo toti pendent) operam agnoscunt.

Testes.

PROPHETÆ, APOSTOLI,

EVANGELISTÆ.

Quum serui essetis peccati, liberi eratis iustitiæ.
Rom. 6.

Nemo potest venire ad me, nisi Pater qui me
me traxerit eum. *Item.* Propterea dixi ve-
neminem posse venire ad me, nisi fuerit ei datus
patre meo. Ioan. 6.

Nullus per Spiritum Dei loquens dicit, an-
te Iesum, & nemo potest dicere Dominum ve-
rum, nisi per Spiritum? 1. Cor. 12.

Habemus thesaurum istum in vasis fictilibus, vt
tutis eminentia sit Dei, & non ex nobis. 2. Cor.

Sensus & cogitatio cordis humani ad malum
prona sunt omni tempore. Genes. 6.

Hominis est præparare cor, Domini autem est
gubernare linguam. Prou. 16.

A Domino diriguntur gressus viri. Quis autem ho-
minum potest intelligere viam suam? Prou. 20.

Sicut diuisiones aquarum, ita & cor regis in ma-
nu Domini, quocumque voluerit, inclinabit illud.
Prou. 21.

Dabo filios tuos vniuersos doctos à Domine.
Isai. 54.

Scio Domine, quia non est in homine via eius
nec viri est, vt dirigat gressus suos. Iere. 10.

Dabo leges meas in cordibus eorum. Iere. 31.

Conuerte nos Domine ad te, & conuertemur.
Thren. 3.

Auferam cor lapideum ab eis, & immitram eis
cor carneum. Ezech. 36.

Vobis datum est nosse mysterium regni cœle-
rum. Matth. 13.

Caro & sanguis non reuelauit tibi. Matth. 13.

Christus aperuit discipulis scripturas, quas sine
pte ingenio intelligere non poterant. Luc. 24.

Non potest homo accipere quicquam, nisi de-
natum fuerit ei e cœlo. Ioan. 3.

Nisi quis natus fuerit de super, non intrabit
regnum.

CAPVT QVINTVM.

319

regnum cœlorum.

Cap.3.

Omne quod dat mihi pater, non eiicio foras.

Cap.16.

Nemo potest venire ad me, nisi pater meus traxerit eum. Ibidem.

Spiritum veritatis mundus non nouit. cap.14.

Nemo venit ad Patrem, nisi per me. Ibidem.

Cum uenerit spiritus ille veritatis, ille ducet vos in omnem ueritatem. Cap.16.

Deus reuelauit nobis per spiritum suum. 2. Cor. 2.

Quid habes quod nō accepisti? Si accepisti, quid gloriaris, quasi non acceperis? 2. Cor. 4.

Nō autē ego, sed gratia Dei quæ in me est: gratia Dei sum id quod sum. 1. Cor. 15.

Dicit Paulus, Euangelium se nō ab hominibus accepisse, sed per reuelationem Iesu Christi. Gal. 1.

Viuo autē iam non ego, uiuit ergo in me Christus. Cap. 2.

Omne datum optimum, & omne donum perfectum, deforsum est descendens. Iacob. 1.

Vnctio docebit uos omnia. 1. Ioan. 2.

Sana me domine, & sanabor: saluum me fac, & saluus ero: quoniam laus mea tu es. Ierem. 17.

Is qui cœpit in uobis opus bonum, perficiet usque in diem Iesu Christi. Philip. 1.

Qui idoneos nos fecit ad participationem sortis sanctorum in lumine. Col. 1.

Dabo eis cor uiuum, & spiritum nouum tribuam in uisceribus eorum, & auferam cor lapideum de

carne eorum, & dabo eis cor carneum, ut in præceptis meis ambulent, & iudicia mea eustodiant, faciantque ea. Ezech. 11.

Non quia idonei sumus ex nobis ipsis cogitare quicquam, tanquam ex nobis ipsis, sed omnis idoneitas nostra ex Deo est. 2. Cor. 3.

Nam Deus is est qui agit in nobis & ut uelit, & ut efficiatis, pro bono animi proposito. Phil. 2.

Apud Dominum gressus hominis dirigentur,
viam eius volet. Pro. 16.

Scio quod non habitat in me, hoc est, in carnis
mea bonum. Rom. 7.

Dabo eis cor, vt sciant me, quia ego sum Dominus,
& erunt mihi in populum, & ego ero eis in
Deum. Hier. 24.

Perditio tua Israel ex te, tantummodo in me
auxilium tuum. Osee 13.

Hæc autem sibi inuicem aduersantur, vt non
quæcunque vultis, illa faciatis. Gal. 5.

Non enim quod volo hoc facio bonum, sed
quod odi malum, hoc ago. Rom. 7.

Non volentis est neque currentis, sed Dei
ferentis. Rom. 9.

Deus pacis, qui reduxit à mortuis pastorem
ouium illum magnum, per sanguinem testamen-
ti æterni, Dominum nostrum Iesum, absoluet
vos reddat, in opere bono, ad faciendum volun-
tatem ipsius, efficiens, vt quod agitis, acce-
ptum sit in conspectu suo, per Iesum Christum.
Hebr. 11.

Cum ipsi in nobis ipsis sententiam mortis acce-
peramus, ne consideremus in nobis ipsis, sed in
Deo, qui ad vitam suscitatur mortuos. 2. Cor. 1.

Cor hominis disponit viam suam, sed Dominus
est dirigere gressus eius. Pro. 16.

Progenies viperarum, quomodo potestis bene
loqui, cum sitis mali? Matth. 7.

Qui manet in me, & ego in eo, hic fert fructum
multum: quia sine me nihil potestis facere. Si quis
in me non manserit, mittetur foras sicut palmeus
& arefcet & colligent eum, & in ignem mitrent
& ardet. Ioan. 15.

P. A T R E S.

Arnobius lib. 2. contra Gentes.

Vos vestrarum animarum salutem in vobis ipsis reponitis, fierique vos Deos, vestro fidei testimonioque conatu. At vero nos nobis nihil de nostra infirmitate promittimus, naturam intuentes nostram virium esse nullarum, & a suis affectibus in omni rerum contentione superari. Vos cum primū soluti membrorum abieritis, enodes alas vobis affuturas putatis, quibus ad cœlum pergere, atque ad sidera volare possitis? nos tantam reformidamus audaciam, nec in nostra ducimus esse positum potestate, res superas petere.

Hilarus in Psal. 123.

Quis relictus est nobis gloriandi locus, recordantibus omnia ex Deo esse? Si non in omnibus opus est Dei misericordia, etiam omnia nobis, tanquam ex nostro sint, vendicemus.

*Ambrosius libr. 1. de vocatione Gentium.**Cap. 9.*

Ex Deo vtrique esse, ut homo viam Dei eligat, & ut surgat a lapsu, Psalmus Davidicus canit, dicens: A Domino gressus hominis diriguntur, & viā eius volet: cum ceciderit, non collidetur, quia Dominus supponit manum suam.

Augustinus in Enchiridw.

Ista libertas ad benefaciendum nunquam erit homini addicto & vendito sub peccato, nisi eum redimat qui dicit: Si Filius vos liberauerit. Quod antequā fieri in homine incipiat, quomodo quisquam de libero arbitrio gloriatur, qui nondum est liber ad operandum bene?

Maxen. lib. contra Pelag.

Liberum aut naturale arbitrium ad nihil aliud valere credimus, nisi ad discernenda tantum, &

desideranda carnalia, siue secularia, quæ non apud
 Deum, sed apud homines fortassis possunt videri
 gloriosa. Ad ea vero quæ ad vitam æternam perti-
 nent, nec cogitare, nec velle, nec desiderare, nec
 perficere posse, nisi per infusionem & inoperati-
 onem intrinsecus Spiritus sancti, qui est Spiritus
 Christi. Spiritum enim Christi, qui non habetur
 hic non est eius.

Augustinus de verbis Apostol. Serm. 17.

Si Spiritu actiones carnis mortificaueritis, vi-
 tis. Rom. 8. Dicitur eras, hoc potest voluntas mea
 hoc potest liberum arbitrium meum? Quæ voluntas
 quod liberum arbitrium? Nisi ille regat, cadis: nisi
 regat, iaces. Quomodo ergo spiritu tuo? Cum au-
 dis Apostolum: Quotquot Spiritu dei aguntur,
 sunt filij dei? Tu te vis agere a te ipso? Vis agere
 actiones carnis mortificandas? Quid prodest tibi
 Quia non eris Epicurus, sed eris Stoicus? Siue Epi-
 curus eris, siue Stoicus eris, inter filios dei non es.
 Quotquot enim Spiritu dei aguntur, hi sunt filij
 dei. Non qui secundum carnem viuunt suam, non
 qui secundum spiritum viuunt suum, non qui aguntur
 tur spiritu suo: sed quotquot Spiritu dei aguntur,
 hi sunt filij dei. Dicet mihi aliquis? Ergo agimus
 & non agimus. Respondeo, Imo, & agis & ageris,
 sed tunc bene agis, si à bono Spiritu agaris. Et se-
 quitur: Prorsus si defuerit Spiritus dei, nihil boni
 agere poteris. Agis, quidem illo non adiuuante li-
 bera voluntate, sed male. Ad hoc idonea est ve-
 luntas tua, quæ vocatur libera, & male agendo sic
 damnabilis ancilla. Cum dico, sine adiutorio dei
 nihil agis, nihil boni dico: nam ad male agendum dei
 bes, sine adiutorio dei, liberam voluntatem: qui-
 quam illa non est libera. Sequitur: Sic tamen scilicet
 tote vos agere bona, vt sit rector Spiritus adiutor:
 qui

qui si defuerit, nihil boni omnino agere valetis. *Idem contra 2. Epistol. Pelag. ad Ponti.* dicunt Pelagiani se confiteri gratiam, adiuuari vniuscuiusque propositum bonum, non tamen studium virtutis immittere reluctanti. Hoc quippe ita debent, velut homo a se ipso, sine adiutorio dei, habeat propositum bonum, studiumque virtutis: quo merito præcedente, pignus sit adiuuari, & ei gratia subsequente. *Idem de prædestinatione Sanct. cap. 8.* Hæc itaque gratia, quæ occulte humanis cordibus diuina largitate tribuitur, a nullo duro corde respuitur. Ideo quippe tribuitur, vt cordis duritia penitus auferatur. Quando ergo Pater intus auditur, & docet vt veniatur ad Filium, auferit cor lapideum, & dat cor carneum. Sic quippe facit filios promissionis, & vasa misericordiae, quæ præparauit in gloria. Cur ergo non omnes docet, vt veniant ad Christum: nisi quia omnes quos docet, misericordia docet? Quos autem non docet, iudicio non docet. *Idem contra Pel. & Cael. de gratia, cap. 14.* Sic enim (sicut veritas docet) omnis qui didicit venit: quisquis autem non venit, profecto non didicit. Quis autem non videat, & venire quemquam, aut non venire arbitrio voluntatis? sed hoc potest esse solum, si non venit: non autem potest nisi adiutum esse si venit: & sic adiutum, vt non solum quid faciendum sit sciat, sed quod scierit etiam facit. Ac per hoc quando Deus docet, non per legis literam, sed per spiritus gratiam, ita docet, vt quod quisque didicerit, non tantum cognoscendo videat, sed etiam volendo appetat, agendoque perficiat. *Idem de verbis Apost. serm. 18.* O malum liberum arbitrium sine Deo. Experti sumus quid valeat sine Deo, ideo miseri facti sumus: quia sine Deo quid valeat experti sumus. *Et post pauca.* Ecce bonus factus est homo per liberum arbitrium:

seruare se non potuit bonus bonum, & factus
 est se malus bonum? Cum esset bonus, non se ser-
 uauit bonum: & cum sit malus, dicit, faciam me bo-
 num? *Idem in Enchirid. cap. 29.* Quid enim bono
 perari potest perditus, nisi quantum fuerit à per-
 ditione liberatus? Nunquid liberum voluntari-
 arbitrium? Et hoc absit. Nam libero arbitrio
 male utens homo, & se perdidit, & ipsum. Si-
 cut enim qui se occidit, utique viuendo se occi-
 det, sed se occidendo non uiuit, nec se ipsum po-
 test resuscitare, cum se occiderit. Itaque cum libe-
 ro peccamus arbitrio, victore peccato, amissum est
 & liberum arbitrium. A quo enim quis deus
 est, huic & seruus addictus est. Petri certe Aposto-
 li est ista sententia 2. Petri 2. Quæ cum vera sit, que-
 ris quæso potest esse serui addicti libertas, nisi que-
 do eum peccare delectat? *Idem ad Vitalem. Epistola*
107. Quapropter ut in eum credamus, & pie ui-
 uamus non uolentis, neque merentis, sed miserenti-
 tis est Dei: non quia uelle & currere nõ debemus,
 sed quia ipse in nobis & uelle operatur, & currere.
Idem lib. 1. Retract. cap. 1. Nã quantũ ad hominis natu-
 ram, nihil est in eo melius, quam mens & ratio, sed
 non secundum ipsam debet uiuere, qui beate uult
 uiuere: alioqui secundum hominem uiuit, cum se-
 cundum Deum uiuendum sit, ut possit ad beatitu-
 dinem peruenire: propter quam consequendam
 non se ipsa debet esse contenta, sed Deo mens no-
 stra subdenda est. *Contra Pelagianos ad Bonifacium*
lib. 1. Cap. 38. Ex Dei potentia, vel in malum, vel in
 bonum, nullus inuitus cogitur: sed Deo deserente
 pro meritis in malum it: & Deo adiuuante sine
 merito bonus, si nolit, sed gratia Dei etiam ad hoc
 adiuuatur ut velit, quoniam non inaniter scriptum
 est: Deus operatur in nobis, & uelle & operari. Et
 præparatur uoluntas à Domino; *Philip. 2.*

Quid igitur? Hoc ergo totum liberi arbitrij opus hoc solum est eius meritum, quod consentit? Est proliis, non quidem, quod vel ipse consensus, in quo omne meritum consistit, ab ipso Deo non sit eum nec cogitare (quod minus est quam consentire) aliquid à nobis quod ex nobis sufficientes sumus. Verba non sunt mea, sed Apostoli: quia omne quod bonum esse potest, id est & cogitare, & velle, & perficere pro bona voluntate, attribuit Deo non suo arbitrio. Talia crebro leguntur in omnibus eius operibus: quæ sunt contra liberum arbitrium. *Item.* In eandem imaginem transformemur, tanquam à spiritu Domini, &c.) Ergo si à Domini spiritu, iam non à libero arbitrio. Nemo proinde putet, ideo dictum liberum arbitrium, quod æqua inter bonum & malum potestate, aut facultate, versetur: cadere per se quidem poterit, non autem resurgere nisi per spiritum Dei. Alioqui nec Deus nec Angeli sancti, cum ita sint boni, ut non possint esse mali; nec præuicatores item Angeli, cum ita sint mali, ut non velent esse boni, liberi arbitrij esse dicuntur. Sed & nos illud post resurrectionem amissuri sumus, quando utriusque separabiliter alij bonis, alij malis admixti fuerimus. Cæterum nec Deus caret libero arbitrio, nec diabolus: quoniam quod ille non esse potest malus, non infirma facit necessitas, sed firma in bona voluntas, & voluntaria firmitas: quodque diabolus non valet in bonum respirare, non aliqua facit violenta oppressio: sed sua ipsius in malo obstinata voluntas, ac voluntaria obstinatio. Nunc igitur ex eo potius dicitur liberum arbitrium, quod siue in bono siue in malo, æque liberam facit voluntatem: cum nec

316 DE LIBERO ARBITRIO.

bonus quispiam, nec item malus dici debeat, esse valeat, nisi volens. Tali iam ratione non incongrue dicetur, ad bonum se & ad malum habere equaliter, quod utrobique videlicet par sit ei, non quidem in electione facilitas, sed in voluntate libertas. *Idem in Can. Serm. 81.* Solus homo à natura vim non patitur, & ideo solus inter animantia liber, & tamen interueniente peccato patitur quaedam vim & ipse, sed à voluntate non à natura, ut ne sic quidem ingenti libertate priuetur. Quod enim voluntarium, & liberum. Et quidem peccato factum est, ut corpus quod corrumpitur, aggrauet animam, sed amore non mole. Nam quod surgere potuit per se iam non potest, quæ per se cadere potuit, voluntas in causa est: quæ corrupti corporis, vitio ac vitioso amore languescens & iacens, amore pariter iustitiæ non admittit. Ita nescio quo prauo & miro modo, ipsa sibi voluntas (peccato quidem in deterius mutato) necessitatem facit, ut nec necessitas (cum voluntaria sit) excusare valeat voluntatem, nec voluntas (cum sit illicta) excludere necessitatem. Est enim necessitas hæc quodammodo voluntaria. Est fauorabilis vis quædam, præmendans blandiens, & blandiendo præmens. Vnde sese reat voluntas, vbi semel peccato consenserit, nec excusate iam per se, nec excusare tamen illatenus de ratione queat. Inde querula illa vox, veluti gementis sub onere necessitatis huius, Domine (inquit) vim patior, respõde pro me. Sed rursus sciens, quod non iuste versetur aduersus Dominum, cum voluntas sua potius in causa foret attende quid securus intulerit. Quid dicam, aut quid respondebit mihi, cum ipse fecerim? Premebar iugo, non alio tamen, quam voluntariæ cuiusdam seruitutis: & erat pro seruitute quidem miserabilis, sed pro voluntate inexcusabilis. Voluntas enim est, quæ se, cum

se, cum esset libera, seruam fecit peccati, peccato
 assentiendo, voluntas nihilominus est, quæ se sub
 peccato tenet voluntarie seruiendo.

Vide qui d. dicas (ait aliquis) mihi. Tu volunta-
 rium dicis, quod iam necessarium constat esse?
 Verum quidem est, quod voluntas seipsam addi-
 xerit, sed non ipsa se retinet, magis retinetur & vo-
 lens. Responsio. Bene hoc saltem das, quia retine-
 tur, sed vigilanter retinetur, voluntatem esse: quã
 retinere fateris, itaque voluntatem nolentem di-
 cis. Non vtrique voluntas retinetur, non volens. Vo-
 luntas enim volentis est, non nolentis. Quod si vo-
 lens retinetur, ipsa se retinet. Quid ergo dicet ser-
 uum se fecit. Vnde dicitur: Qui facit peccatum, ser-
 uus est peccati. Propterea cum peccauit peccauit
 autem, cū peccato obedire decreuit) seruã se fecit.

Hieron aduersus Pelagianos.

Nos ex eo differimus à brutis animalibus, quod
 liberi arbitrij conditi sumus. Sed ipsum liberum
 arbitrium Dei nititur auxilio, illiusque per singula
 ope indiget. *Et in Epist. ad Cresiphontem.* Sciamus
 nos nihil esse, nisi, quod donauit, in nobis ipse ser-
 uauerit, dicente Apostolo: Non est volentis, neque
 currentis, sed misereantis Dei. Velle & currere
 meum est: sed ipsum meum, sine Dei semper auxi-
 lio, nõ erit meū. Dicit enim idem Apostolus: Deus
 est qui operatur in nobis & velle & perficere.

Albinus in 9. cap. Eccles.

Non est volentis neque currentis, sed Dei mise-
 rentis, quia sine gratia Dei nec voluntas bona erit
 in homine, neque curius boni operis sine Deo fie-
 ri valet. *Et in præfatione 4. Psalmi.* Sine Spi-
 ritus sancti gratia remissionem accipere ne-
 mo poterit. *ibidem.* Sordidare me potui,

328 DE LIBERO ARBITRIO
fed mundare nequeo, nisi tu Domine ^{173 v} fies
cti sanguinis tui aspersione mundum me facias. ^{Et}
in 7. Psalm. Nihil boni in nobis esse potest, nisi tuo
operante gratia fiat, qui nos fecisti. *Et in 18.* Non
ab ipso Domino dirigantur viæ nostræ ad eius ce-
lestiandis iustificationes infirmi erimus, propter
fragilitatem carnis. *Item lib. 6. in Ioan. cap. 15.* Eligi
Dei per gratiam effecti sumus, sine qua nihil face-
re possumus: vt ipsa veritas ait, Sine me nihil po-
testis facere.

Haimo in 1. Corinth. 12. cap.

Deus operatur omnia in omnibus. Quibus ver-
bis tollitur humana arrogantia, cum sine Spiritu
sancto nec magna nec minima bona operari possit
nostra fragilitas. *Et in 1. Corinth. 15. cap.* Per liberum
arbitrium Paulus cooperatus est gratiæ Dei. Ipsa
tamen gratia præuenit eum, vt vellet, & subsequens
est, vt posset implere, quod volebat. *Idem super 10.*
Psal. Nullus bene agit, nisi te Deo, non ipso ope-
rante. *Item in 2. Corinth. 3.* Non solum non valent
bonum aliquod perficere sine Dei misericordia &
gratia præcedente & subsequente, sed nec cogita-
re. Dei enim gratia nos præuenit vt velim, & ipsa
nos subsequitur vt possimus. *Et super 2. ad Philip-
pens.* Omne bonum quod habemus, tam bona vo-
luntas, quam bona operatio, non est à nobis, sed à
Deo. Et vt reliquorum Patrum testimonia breui-
bus allegem: Legatur *Gisbertus* in li. *Altercat. ca.*
4. 11. 12.

Et *Radulphus* lib. 5. cap. 1. in *Leuitic.* & cap. 1. *Isa.*
lib. 6. cap. 5. in *Leuit.* Et lib. 12. cap. 1. Et lib. 14. cap. 5.
Lib. 19. cap. 8. *Theophylactus* in 15. cap. *Matthæi.* Et in
12. cap. *Lucæ.* Et sup. 2. *Cor.* 2. Et in 2. *ca.* ad *Galatas:*
Nostra quidem, inquit, voluntas mortua est: illius
(Christi) autem vivit & gubernat vitam nostram
Anselmus in 9. cap. ad *Roman.* Et lib. 1. *Cur Deus*
homo,

homo, cap. 10. Nemo venit ad me, nisi Pater traxerit eum, id est, impulerit eum, dando voluntatem. Et in lib. de Concord. gra. & libe. arbitr. Item in 14. cap. ad Rom. Voluntate sua cadit, qui cadit: sed voluntate Dei stat, qui stat: vel surgit, qui surgit. Nā per se potest cadere, sed per Deum resurgere. Item in 2. Cor. 3. Et super 2. Cor. 13. Sine Deo nihil valet humanæ voluntatis arbitrium. Honorius de Prædestin. & libero arbitrio. Et in Psal. 17.

Ioan. Maxentius in professione Catholica de Christo circa finem.

Quapropter Anathematizamus, ait, eos, qui naturale aut substantiam aliquam dicunt esse peccatum. Abominantes etiam eos, qui contra vocem Apostoli audent dicere, nostrum est velle, Dei vero perficere, cum idem doctor & velle & perficere donum testetur esse diuinum, ipso dicente: Deus enim est qui operatur in vobis & velle & perficere.

Augustinus de gratia & libero arbi. cap. 17.

Deus præparat voluntatem, & cooperando perficit quod operando incepit. Quoniam ipse ut velimus operatur incipiens, qui volentibus cooperatur perficiens. Ut ergo velimus, sine nobis operatur: cum autem volumus, & sic volumus ut faciamus, nobiscum cooperatur: tamen sine illo vel operante ut velimus, vel cooperante cum volumus, ad bona pietatis opera nihil valemus. *Et cap. 16.*

Certum est nos velle cum volumus: sed ille facit ut velimus, de quo dictum est, Deus est qui operatur in vobis velle. Certum est nos facere cum facimus: sed ille facit ut faciamus, præbendo voluntati vires efficacissimas, qui dixit, Faciam ut

faciat. Quid hoc aliud est, nisi, Auferam à vobis
 cor lapideum, vnde non faciebatis: & dabo car-
 neum vnde faciat, &c. *De correptione & gra-
 tia, cap. 2.* Non se itaque fallant qui dicunt, vt
 quid nobis prædicatur & præcipitur vt decli-
 nemus à malo & faciamus bonum, si hoc non agi-
 mus: sed id velle & operari Deus operatur in no-
 bis? Sed potius intelligant, Si filii Dei sunt, Spi-
 ritu Dei se agi: vt quod agendum est agant, & cum
 egerunt illi à quo aguntur gratias agant. Aguntur
 enim vt agant, non vt ipsi nihil agant. *Et cap. 12.*
 Si in tanta infirmitate vitæ huius, in qua tamè vir-
 tutem perfici oportebat, renatis relinqueretur à
 voluntas sua, vt in adiutorio DEI perseverarent à
 vellent, nec DEVS in eis operaretur vt vellent,
 inter tot & tantas tentationes, infirmitate sua vo-
 luntas ipsa succumberet. Subuentum est ergo in-
 firmitati voluntatis humanæ, vt diuina gratia in-
 declinabiliter & inseparabiliter ageretur: & ideo
 quanuis infirma, non tamen deficeret, neque ad-
 uersitate aliqua vinceretur. *De bono perseveran-
 tia, cap. 6.* Tutiores viuimus si totum Deo damus:
 non autem nos illi ex parte, & nobis ex parte cõ-
 mittimus. *Et cap. 13.* Nos ergo volumus, sed Deus
 operatur in nobis velle. Nos ergo operamur: sed
 Deus in nobis operatur & operari, pro bona sua
 voluntate. Hoc nobis expedit & credere & dice-
 re. Hoc est pium, hoc verum, vt sit humilis & sub-
 missa confessio, & detur totum Deo. Cogitantes
 credimus, cogitantes loquimur, cogitantes agi-
 mus quicquid agimus: quod autem attinet ad pie-
 tatis viam & verum Dei cultum, non sumus ido-
 nei ex nobis ipsis cogitare aliquid, tanquam ex
 nobis ipsis: sed sufficientia nostra ex Deo est.
De dogmatibus Ecclesiasticis, cap. 17. Sancta cõ-
 gitatio, bonum propositum, pium consilium, om-
 nique

mnisque motus bonæ voluntatis ex Deo est: quia per illum aliquid boni possumus, sine quo nihil possumus. *Et cap. 32.* Deus agit in nobis vt velimus & agamus: nec otiosa in nobis esse patitur, quæ exercenda non negligenda dedit, vt & nos cooperatores simus gratiæ Dei, ac si quid in nobis ex nostra remissione languescere viderimus, ad illum sollicitè recurramus qui sanat omnes languores nostros. *Ad Bonifacium lib. 1. cap. 19.* Christus non dixit, Duxerit, vt illic aliquo modo intelligamus præcedere voluntatem: sed dicit, Traxerit. Quis autem trahitur si iam volebat: & tamen nemo venit nisi velit. Trahitur ergo miris modis vt velit, ab illo qui nouit intus in ipsis hominum cordibus operari: non vt homines (quod fieri non potest) nolentes credant, sed vt volentes ex nolentibus fiant. *In Enchiridio, cap. 32.* Nolentem præuenit vt velit: volentem subsequitur ne frustra velit. *Contra 2. epist. lib. 4. cap. 6.* Pelagius dicit gratiam adiuuare bonum cuiusque propositum: non tamen reluctanti studium virtutis immittere. Augustinus respondet, illud posse bene intelligi, si non ab istis, quorum sensus notus est, dicitur. Reluctanti enim prius aditus diuinæ vocationis ipsa Dei gratia procuratur: ac deinde in illo iam nõ reluctante Spiritus virtutis accenditur.

Ambrosius de vocatione Gentium libro primo, capite 9.

Licet inest homini nolle bonum, tamen, nisi donatum, non habet bonum velle: illud contraxit natura per culpam, hoc recipit natura per gratiam. *Et lib. 2. cap. 9.* Quod gratia a multis refuratur, ipsorum est nequitia, quod autem a multis suscipitur, & gratia est diuinæ, & voluntatis humanæ. Nulla enim species cu-

332 DE LIBERO ARBITRIO
iusque virtutis occurret, quæ vel sine dono diuine
gratiæ, vel sine consensu nostræ voluntatis habetur.
Quod sic explicat. Ipsa enim gratia hoc omni
genere medendi & auxiliandi agit, vt in eo quem
vocat optimam sibi receptricem & famulâ dono-
rum suorum præparet voluntatem.

*Augustinus de gratia & libero arbitrio,
capite 16.*

Magnum aliquid Pelagiani se scire putant, quæ-
do dicunt: Non iuberet Deus, quod sciret ab ho-
mine non posse fieri. Quis hoc nesciat? Sed ideo
iubet aliqua quæ non possumus, vt nouerimus quid
ab ipso petere debeamus. Ex lege enim præci-
piente & prohibente non est agnitio virtutis &
potentiæ nostræ: sed peccati agnitio. Et tamen non
frustra iubetur: promittitur enim gratia, quæ ope-
ratur vt velimus & faciamus. *Idem ibidem.* Me-
moreris ipsum dicere: Facite vobis cor nouum
& spiritum nouum: quia dicit, Dabo vobis cor
nouum, & spiritum nouum dabo vobis. Quo mo-
do ergo quod dicit, Facite vobis, hoc dicit, dabo
vobis? Quare iubet, si ipse daturus est? Quare dat,
si homo facturus est? nisi quia dat quod iubet, &
adiuuat vt faciat cui iubet. Per gratiam enim fit,
vt fit homo bonæ voluntatis, qui prius fuit vo-
luntatis malæ: per hanc etiam fit, vt ipsa bona vo-
luntas, quæ iam esse cœpit, augeatur. *Contra
Epist. Pelag. libro. 2. cap. 10.* Nihil in Scripturis
sanctis homini à Deo video iuberi, propter pro-
bandum liberum arbitrium, quod non inueniatur
vel dari ab eius bonitate, vel posci propter
adiutorium gratiæ demonstrandum. *de præde-
stinatione & gratia, cap. 11.* Exeat nunc liber
contra Dei gratiam defensor arbitrii, audiat
dicentem Apostolum, quum de bonis suis li-
boribus loqueretur, non ego autem, sed gra-
tia

CAPVT QVINTVM.

333

gratia Dei mecum. Audiatur Dei vox in Psalmo de his quos deseruerat, dicentem, Et dimisi eos secundum desideria cordis eorum: ibunt in voluntatibus suis. Audiatur vnum eundemque Apostolum de vitæ suæ variis temporibus sibi tantum mala, gratiæ autem Dei bona omnia tribuentem: Qui prius fui blasphemus & persecutor. Et aliàs, Gratia Dei, sum id quod sum. Cum diceret, Qui prius fui blasphemus & persecutor, nulla gratiæ mentio iniquo operi copulabatur, quia sufficit sibi, sicut dictum est, ad nequitiam natura libertatis humanæ. Cum vero de præsentis vitæ beatitudine loqueretur, Gratia, inquit, Dei sum id quod sum, &c.

DE FIDE

CAPVT SEXTVM.

ANTITHETON PRIMVM.

I E S V I T Æ.

Fides est firmissima assensio non tantum eorum, quæ in scriptura patefacta sunt: verum etiã illorum, quæ sine scripto per manus tradita sunt. In Cens. fol. 91. In opere Catechistico Canisii, folio 3.

ANTITHETON PRIMVM.

I E S V S.

Fides, est non tantum noticia qua firmiter assen-

tur Christianus omnibus qua in verbo suo Domini patefecit, sed etiam certa fiducia à Spiritu sancto per Euangelium in corde accensa, qua in Deo quiescit, certo statuens non solum alius, sed sibi ipse que remissionem peccatorum, eternam iustitiam, & vitam donatam esse, idque gratis ex Dei misericordia propter unius Christi meritum.

Testes

PROPHETÆ, APOSTOLI,

EVANGELISTÆ.

Per verbum Domini figebant tentoria. Num. 10.
Et ligabis ea quasi signum in manu tua, eruct- que & mouebuntur inter oculos tuos, eruct- que ea in limine & ostiis domus tuæ. Deut. 6.

Ponite hæc verba mea in cordibus, & in animis vestris, & suspendite ea pro signo in manibus, & inter oculos vestros collocate. Cap. 11.

Beatus vir qui meditatur in lege domini die & nocte, &c. Psal. 1.

Lucerna pedibus meis verbum tuum, & lumen semitis meis. Mirabilia testimonia tua, ideo letata est ea anima mea. Et 118.

Solomon prolixè hortatur ad cognitionem verbi, quæ est vera sapientia. Pro. 1.

Quomodo credent ei, de quo non audierunt? Quomodo autem audient absque prædicante? Quomodo autem prædicabunt nisi missi fuerint? Fides ergo per verbum Dei. Si per verbum Dei, nulla est fides, quæ non subsistit in verbo Dei. Rom. 10.

Hic est Filius meus dilectus, in quo complacitum est mihi, hunc audite. Matth. 17.

Crediderunt discipuli scripturæ & sermoni quem dixit IESVS. Ioan. 2.

Amen

Amen amen dico vobis: qui verbum meum audit: & credit ei, qui misit me, habet vitā æternam, & in iudicium non veniet, sed transiet à morte in vitam. Ioan. 5.

Et statim: Nolite putare, quia ego accusaturus sum vos apud Patrem: est qui accusat vos Moyses, in quo vos speratis. Si enim crederetis Moysi, crederetis forsitan & mihi. De me enim ille scripsit. Si autem illius literis non creditis, quomodo verbis meis credetis?

Omnis qui audiuit à Patre & didicit, venit ad me. Ioan. 6.

Si veritatem dico, quare vos non creditis mihi? Qui ex Deo est, verba Dei audit, propterea vos non auditis, quia ex Deo non estis. Ioan. 7.

Nolite omni spiritui credere: sed probate spiritus, an ex Deo sint. Quoniam multi pseudoprophetae exierunt in mundum. 1. Ioan. 4.

Vt vos spem ac fidem haberetis erga Deum, qui animas vestras purificastis obediendo veritati per Spiritum. 1. Pet. 2.

Neque credunt in id, ad quod instituti fuerant. 1. Petr. 2.

Qui nouit Deum, audit nos: qui non est ex Deo, non audit nos. 1. Ioan. 4.

Omnis qui recedit & non permanet in doctrina Christi, Deum non habet. Qui permanet in doctrina, hic Patrem & Filium habet. Si quis venit ad vos, & hanc doctrinam non adfert: nolite eum recipere in domum, nec AVE ei dixeritis. 2. Ioan.

Miror quod sic tam cito transferimini ab eo, qui vos vocauit in gratiā Christi, in aliud Euāgelium, quod non est aliud, nisi sunt aliqui, qui vos cōturbant, & volunt conuertere Euāgelium Christi. Sed licet nos, aut Angelus de cælo euangelizet vobis præterquā quod euangelizauimus vobis, Anathe-

ma fit. Sicut prædiximus, & nunc iterum dico
quis vobis euangelizauerit præter id, quod acce-
pistis, Anathema fit. Gal. 1.

Sacræ literæ possunt te eruditum reddere ad in-
litem per fidem, quæ est in Christo IESU. 2. Thim.

Superstructi super fundamentum Apostolorum
ac Prophetarum. Ephes. 2.

Non addetis ad verbum, quod vobis loquitur
nec auferetis ex eo: custodite mandata Domini
Dei vestri, quæ ego præcipio vobis. Deut. 4.

Quod præcipio tibi, hoc tantum facito Domi-
no, nec addes quicquam nec minuas. Deut. 12.

Omnis sermo Dei purgatus est, & clypeus
qui fidunt ei. Ne addas sermonibus eius, ne te ob-
iurget, tuque mendax deprehendaris. Prover. 30.

Fides est sperandarum substantia rerum, argu-
mentum non apparentium. Hebr. 11.

Si quis vestrum indiget sapientia, postulet à Deo
qui dat omnibus affluenter, & non impropet: &
dabitur ei. Iac. 1.

Propterea ex fide est hereditas, vt sit per gratiam
vt firma sit promissio toti semini: id est non solum
ei quod est ex Lege, verum etiam ei quod est ex
fide Abraham, qui est pater omnium nostrum, &c.
Rom. 4.

Iustificati ergo ex fide pacem habemus ad Deum
per Dominum nostrum Iesum Christum. Rom. 5.

Caro & sanguis non reuelauit tibi, sed Pater
meus qui est in cœlis. Matth. 16.

Nisi quis renatus fuerit ex aqua & spiritu non
potest introire in regnum Dei. Ioan. 3.

Iustus ex fide viuere: at si quis se subduxerit, non
probat eum animus meus. Hebr. 10.

Gratia estis seruati per fidem, idque non ex vo-
bis: Dei donum est: non ex operibus, ne quis glo-
rietur. Ephes. 2.

Scientes non iustificari hominem ex operibus Legis, sed per fidem Iesu Christi, etiã nos in Christum Iesum credidimus, vt iustificaremur ex fide Iesu Christi, & non ex operibus Legis: propterea quod non iustificabitur ex operibus Legis vlla caro. Galat. 2.

Plura testimonia habes in cap. 1. de S. scriptura eiusque antithetis, & cap. 13. de Traditionibus. Item cap. 9. de Ecclesia, antithero 2.

P A T R E S.

Irenæus lib. 3. cap. 4.

Quid enim si de aliqua modica quæstione disceptatio esset, nonne oporteret in antiquissimas recurrere Ecclesias, in quibus Apostoli conuersati sunt, & ab eis de præsentis quæstione sumere, quod certum & re liquidum est?

Tertullianus lib. de præscriptionibus.

Si dominus IESVS Christus Apostolos misit ad prædicandũ, alij recipiendi non sunt prædicatores, quam quos Christus instituit. Quia nec alius Patrem nouit, nisi Filius & cui Filius reuelauit: & nec aliis videtur reuelasse Filius quam Apostolis, quos misit ad prædicandum, vtique quod illis reuelauit. Quid autẽ prædicauerint, id est, quid illis Christus reuelauerit, & hinc præscribam, non aliter probari debere, nisi per easdem Ecclesias, quas ipsi Apostoli condiderunt, ipsi eis prædicando, tam viuã (quod aiunt) voce, quam per epistolas postea.

Cyprianus ad Pompeium contra epistolas

Stephani.

Sacerdotes præcepta diuina seruantes, oportet facere, vt in aliquo si nudauerit & vacillauerit veritas, ad originem Dominicam, & Euãgelicam, &

Apostolicam traditionem reuertamur, & inde surgit actus nostri ratio, vnde & ordo & origo surreptionis.

Cetera testimonia copiose habes in c. 9. de Ecclesia, antitheto 2. Item cap. 1. de S. Scriptura, eiusque antithetis. Et capite 13. de Traditionibus.

II.

IESUITÆ.

Quod iustus ex fide vivit, illud non habet in Christo, sed ex operationibus suis. Cens. folio. 118.

Item quod fides iustificat, illam formam seu vitam non habet ex Christo quem apprehendit & possidet, sed a charitate nostra, fol. 114. & 92. Et fol. 118. Fides non ideo iustificat, quia apprehendit Christum, qui est Iustitia nostra: sed tam sunt necessariae operationes, tantumque habent momenti, ut fidei suam vitam largiantur.

II.

IESVS.

Iustus ex fide vivit. Vivit autem non amplius ille, sed vivit in eo Christus, & vitam quam iustus iustus vivit in carne, vivit per fidem Filij Dei qui dilexit eum, & tradidit semetipsum pro eo.

Testes

PROPHETÆ, APOSTOLI,

EVANGELISTÆ.

Credidit Abraham Deo, & reputatum est ei ad iustitiam.

CAPVT SEXTVM.

339

iustitiam. Genes. 15. Rom. 4.

Et exaudiuit eos, quod credidissent in eum. 1. Para. 6.

Beati omnes, qui confidunt in eo Psal. 2.

Et 25. Deus meus, in te confido, non erubescam.

Et sponsabo te mihi in fide, & scies quia ego Dominus. Osee. 2.

Qui credit in Filium, habet vitam æternã. Ioã. 3.

Amen amen dico vobis, qui audit sermonem meum, & credit ei, qui misit me, habet vitam æternam. Ioan. 5.

Et 6. Hoc est opus Dei, vt credatis in eum, quem misit ille.

Et 10. Omnis qui fedit in eo, non pudebit.

Si confessus fueris ore Dominũ IESVM CHRISTVM, & credideris in corde tuo, quod Deus illũ excitauit à mortuis, saluus eris. Rom. 10.

Præuidens Scriptura, quod ex fide purificet gentes. Gal. 3.

Siquidem iustus ex fide viuet: lex autem non est ex fide. Ibidem.

Omnes filij Dei estis, eoque credidistis IESV CHRISTO. Galat. 5.

Iterum: Lex pædagogus noster fuit ad Christum, vt ex fide iustificaremur. Gal. 5.

Iusto non est lex posita. Finis præcepti charitas, ex fide non simulata. 1. Tim. 2.

Fides est sperandarum rerum substantia, argumentum non apparentium. Hebr. 11.

Sine fide impossibile est placere Deo. Ibidem.

Omnis qui credit IESVM esse CHRISTVM, ex Deo natus est. 1. Ioan. 5.

Credite in domino deo vestro, & securi eritis. Act. 20.

Beneplacitũ est domino super timentes eum, & in eis, qui sperant super misericordia eius. Ps. 147.

Iustitia tua iustificabit plurimos. *Esa. 53.*
 Et 57. Qui fiduciam habent mei, hereditabunt
 terram.

Iustus ex fide viuit. *Rom. 1. Abac. 7.*
 Qui crediderit, & baptizatus fuerit, saluus erit.

Mar. ult.

Quotquot acceperunt eum, dedit eis potestatem
 filios dei fieri, iis qui credunt in nomine eius. *Ioan. 1.*

Et 3. Qui credit, non iudicatur: qui non credit,
 iam iudicatus est.

Et 5. Amen amen dico vobis, si quis audit ser-
 monem meum, & credit ei qui misit me, habet vi-
 tam æternam.

Et 17. Hæc est vita æterna, vt credant te deum
 verum, & quem misisti *IESVM CHRISTVM.*

Iustitia si est ex operibus nostris, iam gratia non
 est, & Christus gratis mortuus est. *Rom. 11.*

Et 10. Corde creditur ad iustitiam.

In sciëntia sui iustificabit ipse Iustus seruus meus
 multos, & iniquitates eorum ipse portabit. *Esa. 53.*

Quid faciemus, vt operemur opera Dei? respon-
 dit *IESVS*, Hoc est opus dei, vt credatis in eum,
 quem misit ille. *Ioan. 6.*

Iustitia Dei per fidem *IESV CHRISTI* in omnes,
 & super omnes, qui credunt: Et, Arbitramur fide iu-
 stificari hominem, absque operibus legis. *Rom. 3.*

Gentes quæ non sectabantur iustitiam, apprehen-
 derunt iustitiam, iustitiam autem eam, quæ est
 ex fide: cõtra, Israel, qui sectabatur legem iustitiæ,
 ad legem iustitiæ non peruenit. Propter quid?
 Quia non ex fide, sed tanquam ex operibus legis.
Rom. 9.

Quoniam scimus, non iustificari hominem ex
 operibus legis, nisi per fidem *IESV CHRISTI*: &
 nos in *CHRISTVM IESVM* credimus, vt iustifi-
 caremur ex fide Christi, & non ex operibus legis,
 pro-

CAPVT SEXTVM.

347

propterea, quod non iustificabitur ex operibus legis omnis caro. Vno autem non amplius ego: sed viuit in me Christus. & vitam quam viuo in carne viuo per fidem filij Dei, qui dilexit me & tradidit semetipsum pro me. Gal. 2.

Nam si per legem iustitia, ergo Christus frustra mortuus fuit. Gal. 2.

Gratia enim seruati estis per fidem, idque non ex vobis, Dei donum est: non ex operibus, ne quis glorietur. Ephes. 2.

Vobis donatum est pro Christo, non solum vt in eum credatis: verum etiam, vt pro illo patiamini. Philip. 1.

Non enim omnium est fides: sed fidelis est Dominus, qui stabiliet vos & custodiet à malo. 2. Thef. 3.

Huic omnes Prophetæ testimonium ferunt, quod remissionem peccatorum accepturus sit per nomen eius, quisquis crediderit in eum. Act. 10.

Neque circumcisio quidquam valet, neque præputium, sed fides per dilectionem operans. Gal. 5.

Crede in Dominum IESVM, & saluus eris tu & domus tua. Act. 16.

Ecce pono in Zion lapidem in summo ponendum angulo, electum, preciosum. Et qui crediderit in illo, non pudefiet. 1. Petr. 2.

Viri fratres, notum sit vobis, quod per hunc vobis remissio peccatorum annuntiatur, & ab omnibus, à quibus non potuistis per legem Mosis iustificari, per hunc omnis qui credit, iustificatur. Act. 13.

Omnis qui fidit illi, non pudefiet. Esa. 26.

Si confessus fueris ore tuo Dominum IESVM, & credideris in corde tuo, quod Deus illum excitauerit à mortuis, saluus eris. Rom. 10.

Non misit Deus filium suum in mundum, vt iudicaret mundum, sed vt saluetur mundus per ipsum.

Qui credit in eum, non iudicetur, sed habeat vitam æternam. Ioan. 3.

Amen amen dico vobis. Qui sermonem meum audit, & credit ei, qui misit me, habet vitam æternam & in condemnationem non veniet, sed transiet à morte in vitam: & qui audierint vocem filij Dei, vivent. Ioan. 3.

Christus factus nobis à Deo, sapientia iustitiæque, & sanctificatio, & redemptio: vt omnis qui gloriatur, in Domino gloriatur. 1. Cor. 1.

Per sanguinem Christi redemptionem, remissionemque omnium peccatorum habemus. Ephes. 1.

Ex operibus legis non iustificatur omnis caro coram illo, nunc autem sine lege iustitia Dei manifestata est. Rom. 3.

Vt & inueniar in illo, non habens meam iustitiã quæ ex lege est, sed illam quæ ex fide est Christi Iesu, quæ est ex Deo, est iustitia in fide. Philip. 3.

Christus nobis factus est otiosus, quicunque per legem iustificamini, à gratia excidistis. Nos enim spiritu ex fide spem iustitiæ expectamus. Gal. 3.

Cognoscite ergo, quia qui ex fide sunt, ij sunt filij Abraham. Galat. 3.

Ibidem. Conclufit scriptura omnia sub peccato, vt promissio ex fide daretur credentibus.

Nihil discreuit inter nos & illos, fide purificans corda illorum. Act. 15.

Nam si Abraham ex operibus fuit iustificatus, habet quod gloriatur, at non apud Deum. Rom. 4.

Credidit Abraham Deo, & reputatum est illi ad iustitiam. Ei autem qui operatur, merces non imputatur secundum gratiam, sed secundum debitum. Ei vero qui non operatur, credenti autem in eum qui iustificat impium, reputatur fides eius ad iustitiam secundum propositum gratiæ. *Ibidem.*
P. A.

PATRES.

Origenes lib. 3. ad Romanos.

Arbitramur, inquit, iustificari hominem per fidem, sine operibus legis. Dicit sufficere solius fidei iustificationem, ita ut credens quis tatummodo, iustificetur, etiam si nihil ab eo operis fuerit expletum. *Idem ibidem.* Ex nullo legis opere, sed pro sola fide, ait ad illam mulierem: Remittuntur tibi peccata tua. *Item Homilia 26. in Numeros.*

Impossibile est sine fide saluari Christianos, siue perfecti, siue imbecilles fuerint.

Cyprianus lib. 2. Epistolarum, Epistol. 3.

Si Abraham Deo confidit & deputatum est ei ad iustitiam: utique quisquis Deo credit, & fide vivit, iustus invenitur. Gratis enim imputari nobis à Deo iustitiam docuerunt. *Et in Expositione symboli.* Iustos eos dixerunt, quibus gratis propter fidem in Christum iustitia imputata & donata esset.

Hieronymus in cap. 10. ad Romanos.

Deus ex sola fide iustificat.

Basilus lib. de humilitate.

Ea demum perfecta & omnimoda gloriatio est in Deo, quando neque propter suam ipsius quis iustitiam extollitur, sed agnoscit se quidem vera deistitui iustitia, verum sola in Christum fide iustificatum esse. Et gloriatur in eo Paulus, quod suam ipsius iustitiam contemnat: sectetur autem per Christum eam iustitiam quæ ex Deo est in fide.

Ambrosius ad Rom. cap. 3.

Iustificati gratis per gratiã ipsius. Iustificati sunt gratis, quia nihil operantes, neque vicem reddentes, sola fide iustificati sunt, dono Dei. *Idẽ Rom. 4.*

Secundum propositum gratiæ Dei.) Sic decretum dicit à Deo, vt cessante lege solâ fidem gratia Deo posceret ad salutē. Hoc ipsum munit exēplo Prophetæ. Beatitudinē hominis dicit, cui Deus acceptam fert iustitiam sine operibus. Beatos dicit, de quibus hoc sanxit Deus, vt sine labore & aliqua obseruatione, sola fide iustificentur apud Deum.

Hilarius in Matth. cap. 8.

Remittuntur tibi peccata tua.) Mouet scribitur remissum ab homine peccatum. Hominem enim tantum in Christo Iesu contuebatur, & remissum ab eo, quod lex laxare non poterat. Fides enim sola iustificat.

Ambros. Rom. 8.

Conuenit enim, vt in solo nomine domini conditoris consequatur salutem creatura: Hoc est, per fidem. Quia sublatis omnibus nœomenijs, & sabba to, & circumcissione, & lege escharum, & oblationibus pecorum, sola fides posita est ad salutē. Idem ad Rom. 4. Beati quorū, &c.) Manifeste beati sunt, quibus sine labore, vel opere aliquo, remittuntur iniquitates, & peccata teguntur: nulla ab his requisita pœnitentiæ opera, nisi tantum vt credant.

Athanasius ad Gal. 3.

Quoniam in lege nemo iustificatur. &c.) Nunc plane demonstrat, fidem ipsam, vel solam iustificandi in se habere virtutem. Habacuc dicentem inducit: Quia ex fide, non ex lege victurus est iustus. Lex namque non solum exigit fidem, sed opera. Recte autem, apud Deum, dixit: nam apud homines iusti forte credentur, qui legi inhaferunt.

Ambros. 1. Corinth. 1.

Super gratia Dei, quæ data est vobis in Christo Iesu.) Datam dicit gratiam à Deo in Christo Iesu, quæ gratia sic data est in Christo Iesu, quia hoc est
 Ait.

stitutum est à Deo, vt qui credit in Christum, saluus sit sine opere, Sola fide gratis accipiens remissionem peccatorum. *Idem ad Gal. 1.* Lex nobis peccantibus conuersa est, vt fieret inimica: & cœpit occidere, non viuificare. Christus autem condonans delicta, non solum viuificauit nos, sed & sibi sociauit, vt filij Dei vocemur, facti per fidem. *Idem ad Rom. 16.* Falsi fratres hi erant, qui credentes in Christum, legem tamen seruandam dicebant: nō sufficere ad plenum salutis effectum, Christum, putantes. *Ad Rom. 1.* Misericordia Dei ad hoc data est, vt lex cessaret, quod sæpe iam dixi. Quia Deus consulens infirmitati humanæ, sola fide addita legi naturali, hominum genus saluari decreuit. *Ad Rom. 10.* Hoc est verbum fidei quod predicamus.) Nullum opus dicit legis, sed solum fidem sufficere in causa Christi. *Ibidem.* Finis legis Christus.) Hoc dicit, quia perfectionem legis habet, qui credit in Christum. Cum enim nullus iustificaretur ex lege, quia nemo implebat legem, nisi qui speraret in promisso Christo. Fides posita est: quæ crederet perfectionem legis, vt omnibus prætermisissis, fides satis faceret pro tota lege & Prophetis. *Ad Rom. 3.* Iustificans eum qui ex fide est.) Recte ait, vt quia sit iustificare se credentes in Christo. Iustus autem ex fide viuit, vt dum Dei fidem habet, & Christi, sit iustus. *Ibidem.* Quoniam quidem vnus Deus.) Quia enim omnium vnus est Deus, ideo vna ratione omnes iustificauit. Quid ergo prodest carnis circumcisio? aut quid obest præputium? quando dignitatem vt meritum non facit nisi Fides. *Ad Rom. cap. 4.* Credidit Abraham Deo,) Manifestauit, non ideo Abraham gloriam apud Deum habere, quia circumcisus est, aut quia abstinuit a peccato: sed

quia Deo credidit, hinc & iustificatus est. *Ibidem*
 Credenti autem in eum.) Quomodo ergo Iu-
 dæi per opera Legis iustificari se putant, iustifica-
 tione Abrahæ, cum videant Abraham non ex ope-
 ribus Legis, sed sola Fide iustificatum? Non ergo
 opus est lege, quando impius per solam Fidem iu-
 stificatur apud Deum.

Augustinus de Spiritu & litera, cap. 12.

His igitur consideratis, pertractatisque pro vi-
 ribus quas Dominus donare dignatur, colligimus,
 non iustificari hominem præceptis bonæ vitæ, nec
 si per fidem Christi Iesu: hoc est, non lege operum
 sed lege fidei: non litera, sed spiritu: non facti-
 rum meritis, sed gratuita gratia. *Idem 82. quæst.*
cap. 56. Cum enim commemorat Iacobus opera
 bona Abrahæ, quæ eius fidem comitata sunt, factis
 ostendit Paulum Apostolum non ita per Abraham
 docere iustificari hominem sine operibus per fi-
 dem, ut si quis crediderit, non ad eum pertineat
 bene operari: sed ad hoc potius: ut nemo meritis
 priorum bonorum operum, arbitretur se perueni-
 re ad donum iustificationis, quæ est in fide. In hoc
 enim se gentibus in Christum credentibus Iudæi
 præferre cupiebant, quod dicebant se meritis bo-
 norum, quæ in lege sunt, ad Euangelicam gratiam
 peruenisse, ideoque se vnda litabantur multi, qui
 ex eis crediderant, quod in circumcisis Gentibus
 CHRISTI gratia traderetur. Vnde Apostolus
 Paulus dicit, posse hominem sine operibus præce-
 dentibus iustificari, per Fidem. Nam iustificari per
 Fidem, quomodo possunt nisi iuste operari: quam-
 vis ante nihil operatus est iuste, ad fidei iusti-
 tiam peruenierit, nõ merito bonorum operum, sed
 gratia Dei, quæ in illo iam vacua esse non po-
 test, cum iam per dilectionem bene operatur. *Quod*

Quod si cum crediderit, mox de hac vita discesserit, iustificatio fidei manet cum illo, nec præcedentibus bonis operibus? quia non merito ad illam, sed gratia peruenit. Nec consequentibus, quia in hac vita esse non sinitur. Quamobrem non sunt sibi contrariæ duæ Apostolorum sententiæ, Pauli & Iacobi, cum dicit vnus, iustificari hominem per fidem sine operibus: & alius dicit, inanem esse fidem sine operibus. Quia ille dicit de operibus quæ fidem præcedunt, iste de his quæ fidem sequuntur.

Athanas. ad Rom.

Duplex namque est fides nostra: altera iustificans vt illud, Fides tua te saluum fecit: altera speciale Dei donum est, qua fiunt miranda, vt illud: Si habueris fidem, vt, &c,

Gregorius in Ezech. lib. 1. Homil. 7.

Iustus igitur aduocatus noster, iustos nos defendit in iudicio: quia & nos ipsos cognoscimus & accusamus iniustos. Non ergo in fletibus, non in actibus nostris, sed in aduocati nostri allegatione confidamus.

Augustinus in Prolog. Psal. 31.

Ea enim ipsa opera quæ dicuntur ante fidem, quamuis videantur hominibus laudabilia, inania sunt. Ita mihi videtur esse, vt magnæ vires, & curret bonum opus præter viam. Nemo ergo computet bona opera sua ante fidem. Vbi fides non erat, bonum opus non erat. Bonum opus intentio facit, intentione fides dirigit. *Idem lib. 50. Hom. 17.* Quæ est plena & perfecta fides? quæ credit ex Deo omnia bona nostra esse, & ipsam fidem. Iterum dicit Apostolus, Misericordiam consequutus sum. O confessio: Non ait: Misericordiam consequutus sum,

quia fidelis eram: sed, vt fidelis essem. Veniamus ad eius primordia, videamus Saulum sequentem. Spectemus furentem, spectemus odia anhelantem sanguinemque sitientem. Hæc Pauli vita erat cuius via nondum erat Christus. Quid habebat in corde? quid? nisi malum? Date mihi meritum eius, si merita quæris, damnationis sunt, non liberationis.

Leo sermone 14. de Natiuit.

Vna fides iustificat vniuersorum temporum sanctos.

Bernardus super cantica, Serm. 67.

Ego dilecto meo.) Cur ita? nempe vt tunc magis gratia plenam se probet, cum totum gratia dederit, & primas scilicet illi partes ascribens, & vltimas. Alioqui quomodo gratia plena, si quid habuerit quod non sit ex gratia? Non est quod gratia intret tum vbi meritum occupauit. Ergo plena confessio gratia, ipsius gratia plenitudinem signat in anima confitentis. Nam si quid de proprio inest, in quantum est, gratiam illi cedere necesse est. Deest gratia, quicquid meritis depuras. Nolo meritum, quod gratiam excludat: horreo magis forsitan meum est, quod me meum facit. Gratia reddit me mihi iustificatum gratis, & liberatum a seruitute peccati

Et post pauca: Desponsaui te mihi in fide, desponsaui te mihi in iudicio & iustitia, desponsaui te mihi in misericordia & miserationibus. Nec tu me elegisti, sed ego elegi te. Nec vt te eligerem, tua inueni merita, sed preueni. Ita ergo in fide desponsaui te mihi, & non in operibus Legis: Desponsaui te in iustitia, quæ ex fide, non ex lege. Restat, vt iudicium rectum inter me & te, iudicium in quo te desponsaui, vbi constat inuenisse non tuum meritum

ritum, sed meum placitum. Hoc est autem iudicium, ut tua merita non extollas, non præferas opera legis, non iactes pondus diei & æstus, quæ magis in fide & in iustitia, quæ est ex fide, nosceris desponsata. Quæ vere sponsa est, agnoscit ista.

Epiphanius in Ancorato.

Ex fide iustitia, citra opera legis.

Chrysostomus in 3. ad Galatas.

Sursum deorsum hoc vectabant illi, & vndique iactabant, dicentes, fidem non valere nisi iuncta lege: Paulus contra demonstrat, additis præceptis, fidem iam nihil profuturam. Tum enim valet fides, cum nihil accesserit ex Lege.

Cyrillus in 9. cap. Ioan. lib. 4.

Ianua & via in vitam fides est, & recursus atque reductio a corruptione in immortalitatem. *Et in 3. cap. Ioan. lib. 9.* Iustificamur enim per fidem, & participes diuinæ naturæ participatione Spiritus sancti efficiamur.

Theodoretus in Episto. ad Rom.

Sola fide allata, peccatorum remissionem accepimus, quoniam veluti quoddam redemptionis pretium Dominus Christus suum corpus obtulit. *Idem in 2. cap. ad Ephes.* Non nostra sponte credimus, sed vocati accessimus: & cum accessissemus, non exegit vitæ puritatem & innocentiam, sed sola fide suscepta condonauit peccata. *Et lib. 7. de Sacrificiis.* Neque enim vllis operibus nostris, sed per solam fidem mystica bona consecuti sumus.

Isyohius lib. 4. in 14. Leuitici.

Gratia vero ex misericordia atque compassione proberur (salus) & fide comprehenditur sola non

ex operibus, vt Paulus dicit ad Ephesios 3. Non gratia iam non erit gratia.

Primasius in 8. ad Romanos.

Propositum Dei, vt sine operibus Legis, vel cuiuscunque alius meritis, per fidem solam iustificaretur impius: quæ fides non ex natura, sed Dei donum est, fructus Spiritus est inter cætera & cetera. *Item in 4. ad Rom.* Omnes qui ex gentibus circumcisi non carne, sed corde. *Et in 2. ad Cor.* Si enim gentes fides sola non saluati sunt: quia ex operibus nemo iustificabitur. *Item ibidem.* Et vobis fides sola sufficit ad iustificandum.

*Augustinus lib. 1. de predestinatione
Sanctorum cap. 2.*

Quod ergo pertinet ad religionem atque pietatem, de qua loquitur Apostolus: Si non sumus idonei cogitare aliquid quasi ex nobis metipsis, sed sufficientia nostra ex Deo est: profecto non iam idonei credere aliquid quasi ex nobis ipsis, quod sine cogitatione non possumus, sed sufficientia nostra, qua credere incipiamus, ex Deo est. Quocirca sicut nemo sibi sufficit ad incipiendum vel perficiendum quodcunque opus bonum, quod iam isti fratres, sicut scripta vestra indicant, verum esse consentiunt, vnde in omni opere bono & incipiendo & perficiendo sufficientia nostra ex Deo est: ita nemo sibi sufficit vel ad incipiendam, vel ad perficiendam fidem, sed sufficientia nostra ex Deo est. Quoniam fides, si non cogitetur: nulla est: & non sumus idonei cogitare aliquid ex nobis quasi ex nobis metipsis, sed sufficientia nostra ex Deo est.

Beda in 77. Psal.

Per iustitiam factorum nullus saluabitur, sed per solam iustitiam fidei.

Albinus in prefatione ad Carolum.

Catholica fides humanum genus sola viuificat, sola sanctificat.

Anselmus in cap. 5. ad Rom.

Multis modis probatum est, non ex operibus legis, nec ex viribus liberi arbitrii, sed ex fide iustificari hominem.

Rupertus in lib. Reg. cap. 39.

Sola iustificare potest fides Iesu Christi.

Bernhardus Epistola 77.

Cum his, inquam me aut errare aut sapere fatetur, credens & ipse sola fide hominem posse saluari, cum desiderio percipiendi sacramentum: si tamen pro adimplendo desiderio mors anticipas, seu alia quæcunque vis inuincibilis obuiarit. Vide etiam ne forte ob hoc saluator, cum diceret: *Qui crediderit & baptizatus fuerit, saluus erit, caute & vigilanter non repetierit. Qui vero Baptizatus non fuerit, sed tantum, Qui vero, inquit, non crediderit, condemnabitur.* Nimirum inuens, solam interdum fidem sufficere ad salutem, & sine ipsa sufficere nihil. *Et ibidem.* Sola fides & mentis ad Deum conuersio sine effusione sanguinis & sine perfusione aquæ, salutem sine dubio operatur volenti, sed non valenti prohibente articulo baptizari.

Quare plura in cap. 8. de bonis operibus. & cap. 7. de Iustificatione, cum antithetis suis.

III.

IESVITÆ.

Ad fidem non est referenda certi cuiusdã privati

hominis propria salus. Admodum enim incerta est
 priuata hominum iustificatio, multo que magis cer-
 na ipsorum salus. Quomodo igitur in his usque adeo
 incertis certissima fides versabitur? Hæc in Ceni-
 folio 97.

III.

IESVS.

Certa est vnus cuiusque Electorum Dei eli-
 ctio, vocatio, iustificatio & salus: firmissima que &
 iustificans fides est eius qui Christi seruatoris ser-
 ritum sibi applicat.

Testes

PROPHETÆ, APOSTOLI.

EVANGELISTÆ.

Ego viuo in fide filii Dei, qui dilexit me, & tra-
 didit semetipsum pro me. Gal. 2.

Scriptum est propter nos, quibus imputabitur
 credentibus. Rom. 4.

Custos carceris dixit ad Paulum & Sylam. Do-
 mini, quid oportet facere, vt saluus fiam? At illi
 dixerunt: Crede in Dominum IESVM, & saluus
 eris tu & domus tua. Act. 16.

Quoniam in me sperauit, liberabo eum protegam
 eum: quoniam cognouit nomen meum. Psal. 91.

Qui crediderit & baptizatus fuerit, saluus erit:
 qui vero non crediderit, condemnabitur. Mar. 16.

Sicut Moses exaltauit serpentem in deserto, ita
 exaltari oportet filium hominis, vt omnis qui cre-
 dit in eum, non pereat, sed habeat vitam æter-
 nam. Ioan. 3.

Et. Sic enim Deus dilexit mundum, vt Filium
 suum vnigenitum daret, vt omnis, qui credit in eum,
 non

CAPVT SEXTVM.

353

non pereat, sed habeat vitam æternam.

Et. Qui credit in eum, non condemnatur.

Et. Qui non credit, iam condemnatus est: quia non credit in nomen vnigeniti filij Dei.

Et iterum. Qui credit in filiũ, habet vitam æternam: qui autem incredulus est filio, non videbit vitam, sed ira Dei manet super eum.

Huic omnes prophetæ testimoniũ ferunt, quod remissionem peccatorum accepturus sit per nomẽ eius, quisquis crediderit in eum. Act. 10.

Per hunc omnis, qui credit, iustificatur. Act. 13.

Si confessus fueris ore tuo Dominum IESVM, & credideris in corde tuo, quod Deus illum excitauit à mortuis, saluus eris. Corde enim creditur ad iusticiam, Confessio oris fit ad salutem. Dixit enim scriptura. Omnis, qui fidit illi, non pudebit. &c. Quisquis enim inuocauerit nomen Domini, saluus erit. Rom. 10.

Confide filij, remittuntur TIBI peccata tua.

Matt. 9.

O mulier, magna est fides tua, fiat tibi sicut vis.

Matth. 15.

Quotquot receperunt eum, dedit eis potestatem filios Dei fieri, his qui credunt in nomen eius.

Ioan. 1.

Hæc est voluntas eius, qui misit me, vt omnis qui videt Filium & credit in eum, habeat vitam æternam. Ioan. 6.

Venite ad me omnes qui laboratis & onerati estis: & ego reficiam vos. Matth. 11.

Ego sum via, veritas & vita: nemo venit ad Patrem nisi per me. Ioan. 14.

Ex plenitudine eius omnes accepimus, gratiam pro gratia. Ioan. 11.

Venientem ad me, non eiiciam foras. Ioan. 6.

Qui virtute Dei custodimini per fidem ad salu-

tem. 1. Pet. 1.

Item. Reportantes finem fidei vestre salutem animarum

Vobis pretiosus est, qui creditis. 1. Pet. 2.

Si confiteamur peccata nostra, fidelis est & iustus, vt remittat nobis peccata nostra. 1. Ioan. 1.

Ipse est propitiatio pro peccatis nostris. Ioan. 2.

Remittuntur vobis peccata, propter nomen eius. *Ibidem.*

Hæc scripsi vobis, qui creditis in nomine Filii dei, vt sciatis, quod vitam habetis æternam. 1. Ioan. 5.

Qui non credit deo, mendacem eum facit. *Ibidem.*

Iustificatur autem gratis, per illius gratiam, per redemptionem, quæ est in Christo IESU: quem proposuit deus reconciliatorem per fidem, inueniente ipsius sanguine. Rom. 3.

Statuimus autem fide iustificari hominem, abique operibus legis. *Ibidem.*

Ei qui non operatur, sed credit in eum, qui iustum iustificat, imputatur fides sua ad iustitiam. Rom. 4.

Ex fide datur hæreditas, vt secundum gratiam firma sit promissio vniuerso semini. *Ibidem.*

Perfectio legis Christus est, ad iustitiam omni credenti. Rom. 10.

Scimus non iustificari hominem ex operibus legis, nisi per fidem IESU CHRISTI. Gal. 2.

Gratia estis seruati per fidem. Eph. 2.

Paulus de se ipso ait, quod fide amplectatur gratiam Christi, & non aspernetur eam. Gal. 2.

Vt Christum, ait, iustificam, vtque reperiat in illo, non habens meam iustitiam ex lege, sed eam, quæ per fidem est Christi, quæ est ex Deo. *Ibidem.*

tiam super fide. Phil. 3.

De fide sua & aliorum Iudeorum inquit: Et nos in CHRISTVM IESVM credimus, vt iustificamur ex fide Christi. Gal. 2.

Per gratiam IESV CHRISTI credimus. & nos saluos futuros, quemadmodum & illi Act. 15.

De gentibus *ibidem* ait Petrus: Deus testimoniũ perhibuit illis, dans illis Spiritum sanctum, sicut & nobis, nihilque discernit inter nos & illos, cum si de purificauerit corda illorum.

De iisdem Paulus Roman. 9. inquit: Gentes quæ non sectabantur iustitiam apprehenderunt iustitiã, iustitiam autem eam, quæ est ex fide, & c. Quia non ex fide, sed tanquam ex operibus legis. Vide plura exempla Act. 2. 8. 13. 16. 17. 18. Cõfirmant quoque priuatam fidem & applicationem, Sacramenta, Coena Domini & Baptismus. 1. Cor. 11. 1. Petr. 3. Rom. 6. Hebr. 10.

Plura testimonia leges in cap. hoc 7. de Fide, eiusque antithetis: præcipue in antitheto 2. vbi habes plurima exempla priuatæ fidei iustificantis & saluantis.

P A T R E S.

Athanasius oratione prima contra Arianos.

Abraham non morte ad Coronam venit, sed fide in Deum. Aliique item sancti, Gedeon, Baruch, Samson, Iephta, Dauid, Samuel, locique illorum non effuso sanguine consummati sunt, sed per fidem iustificati sunt.

Ambrosius de exitu & vita Theodosii.

Nos, inquit, inhaeremus fidei ad animæ nostræ acquisitionem: quoniam in hac fidei militia testimoniũ consecuti sunt seniores nostri, Abraham, Isaac,

Iacob, & inde hæreditatem fidei nobis reliquerit.
Idem in 2. cap. ad Galatas. Quicumque iusti sunt, &
 fide iustificati sunt, sicut Abraham, Isaac, Iacob, &
 ceteri sancti. *Item de pœnitentia, lib. 1. cap. 10.* Qui
 dem habet, habet vitam æternam: qui vitam habet
 non est exclusus à venia. Omnis, inquit, qui credit
 in eum, non peribit. Cum omnis dicitur, nullus ex-
 cluditur, nullus excipitur.

Hieronymus in 2. cap. ad Galat.

Sancti qui antiquitus fuerunt, ex fide Christi iu-
 stificati sunt.

Arnobius in Psal. 119.

Christianus est, qui se credit per fidem ad misericordiam peruenire eius, qui regnat in seculum se-
 culorum.

Basilus lib. de humilitate.

Gloriatur in eo Paulus, quod suam ipsius iustitiam
 contemnat, sectetur autem per Christum eam ius-
 titiam, quæ ex Deo est in fide.

Chrysostomus in 1. ad Rom. Sermone 2.

Nulla prorsus re liberamur, nisi per fidem. Sic &
 qui ante nos fuerunt, illustres facti sunt omnes. Sic &
 Abraham, sic Isaac, sic Iacob. *Idem in sermone de 6
 de & lege natura.* Fidelem autem absque operibus
 possum monstrare & vixisse & regnum cœlorum
 affecutum. Nullus enim sine fide vitam habuit. Iu-
 stro autem credidit duntaxat, & iustificatus est
 misericordissimo Deo. Atque hinc ne mihi dixeris
 defuisse tempus, quo iuste viueret, & honesta face-
 ret opera. Neque enim de hoc contenderem ego.
 Sed illud vnum asseuerauerim: quod sola fides per
 se saluum fecerit. Nam si superuixisset, fideique &
 operum fuisset negligens, à salute excidisset.

Prosper in Respons. ad capitula Gallorum, Cap. 100.

Non alia gratia, aut alia fide quenquam hominū
sue ante legem, sue legis tempore iustificatum
esse credendum est, quam hac eadem, per quam
Dominus noster IESVS CHRISTVS secundum
consilium voluntatis suæ in fine seculorum venit
quærere & saluare.

Primasius in 4. cap. ad Rom.

Impium per solam fidem iustificari, non per ope-
ra, quæ non habuit. Si enim secundum opera, pu-
niendus est, non liberandus.

Augustinus in Psal. 104.

Non enim quicquam præter eam fidem, quæ est
in CHRISTO IESU, siue ante eius incarnationem
sue postea, sit reconciliatus Deo. *Et lib. 3. contra 2.
epistolas Pelagianorum. cap. 4.* Huius generis fue-
runt antiqui omnes iusti, & ipse Moses Testamen-
ti minister veteris, hæres Noui: qui ex fide, qua
nos viuimus, vna eademque vixerunt, incarna-
tionem, passionem, resurrectionemque Christi cre-
dentes futuram, quam nos credimus factam, usque
ad ipsum Ioannem Baptistam.

Chrysof. in 3. ad Rom. Sermone 7.

Quamprimum homo crediderit, confestim simul
iustificatus est.

Bedain 1. cap. Luca. lib. 1.

Qui vel ante tempora circumcisionis, vel etiam
post datam circumcisionem de exteris gentibus
exiteret fideles, vt exemplo patientiæ Iob & ami-
ci, liberique illius, sine victimis hostiarum se suos-
que ab originali peccato, seu certe sola fide salua-
bant: quia iustus ex fide viuunt, & sine fide impossi-
bile est placere Deo. *Et lib. 5. in 20. cap. Luca.* Crede
ergo, & si mortuus fueris, viues: si autem non cre-
dis & cum viuis, mortuus es. *Idem in Samuelem. c.*
8. IESVS est CHRISTVS filius Dei, & credentes
habent vitam æternam in nomine eius.

Maxentius in Confessione.

Credentes etiam omnes ab Abel usque ad Christum, si qui saluati sunt, ea gratia, qua & nos, esse saluatos.

Remigius in 10. Psal.

In Domino confido, &c. Tota fides mea in Christo est, per illū solū credo me iustificari & saluari.

Theophylactus in 1. cap. Ioannis.

Sive serui, siue liberi, siue pueri, siue senes, siue Barbari, siue Græci, quotquot receperunt eum, dedit eis potestatem filios Dei fieri. Qui autem in illi hi qui credunt in nomine eius, hi scilicet, qui suscepto verbo lucem veram per fidem receperunt & declararunt.

Rupertus lib. 6. cap. 6. in Ioan.

Omne quod dat mihi pater, Omne siue bonum, siue malum, siue mundum, siue immundum, siue circumcisio, siue præputium, omnis sexus, omnis conditio ad me veniet, & eum qui venit ad me, undecunque veniat, dummodo veniat, id est, credat, non eiiciam.

Vide plura in huius capituli antithetis 2. & 4. cap. 7. de Iustificatione, cum antithetis suis.

IIII.

I E S V I T Æ.

Æternam salutem sibi donandam firmiter sperant, non tamen credunt. Spes autem subinde firmatur, cum alioqui spes non fieret. In Censura sol. 10.

Et sol. 122. Sane certitudo spei non est caritas, et quis ex nixus, non debeat de salute sua hasitare, quam diu enim speratus, incerti sumus. Et in opere catechistico Canisij, to. 47.

Electorum Dei spe firmissima, vine eorum fidei & fiducia ita adheret, ut vitam eternam & salutē in caelis per Christum indubitanter sperent & credant se cū fide adeptos & tandem re ipsa adepturos.

Testes

PROPHETÆ, APOSTOLI,

EVANGELISTÆ.

Spes non confundit. Et gloriamur spei & gloriae dei. Rom. 5.

Spes anchora animæ tuta ac firma. Heb. 6.

In te domine speravi, non confundar in æternum. Psal. 31.

Qui confidunt in domino, sicut mons Zion: non commovebitur in æternum, qui habitat in Ierusalem. Psal. 125.

Benedictus vir, qui confidit in domino, & erit Dominus fiducia eius. Hier. 17.

Abraham contra spem speravit, & consecutus est promissionem. Genes. 21. Rom. 4.

Noli timere, quia redemi te, & vocavi te nomine tuo, meus ex tu: cum transferis per aquas, tecum ero, & flumina non operient te: cum ambulaveris in igne, non combureris, & flamma non ardebit in te: quia ego dominus deus tuus sanctus Israel, &c. Noli timere, quia ego tecum sum, ab oriente adducam semen tuum, & ab occidente congregabo te: dicam Aquiloni da, & Austro noli prohibere, affer filios meos de longinquo, & filias meas de extremis terræ. Et omnem, qui invocat nomen meum, in gloriam meam creavi eum, formavi eum, & feci eum. Esa. 43.

Israel saluatus est in domino salute æterna, non confundemini & non erubescetis vsque in seculum seculi. Esa. 45.

Spiritus testatur vna cum spiritu nostro, quod simus filij dei. Rom. 8.

Confide filij, (seu confidenter, audacter, sine ulla dubitatione hoc teneto) remittuntur tibi peccata tua, Matth. 9.

Item: Confide filia, (id est, sis certa, nullo modo dubita) fides tua te saluam fecit.

Eadem certa fiducia cordis & spe Centurio Matthæi 8. & Hæmorrhøissa Matth. 9. accedunt ad Christum.

Qui credit in eum, non iudicatur. Ioan. 3.

Nos credimus & cognouimus, quod tu sis Filius Dei. Ioan. 6.

Quia vidisti me Thoma, credidisti: Beati quinq; viderunt & crediderunt. Ioan. 20.

A cæcis fidei certitudinem requirit, inquiring: Creditis me hoc facere posse? Matth. 9.

Et subiicit: Secundum fidem vestram fiat vobis. Quid cogitatis inter vos modicæ fidei, quod pænes non habetis? Matth. 16.

Obiurgantur grauius Apostoli fluctuantes fide in Christum. O stulti, inquit, & tardi corde ad credendum omnibus quæ locuti sunt Prophete. Luc. 24.

Si credideris, videbis gloriam Dei. Ioan. 11.

Hebete fidem Deo. Amen dico vobis, quia quicumque dixerit huic monti, Tolle te mitte te in mare, & non hæsitauerit in corde suo, sed crediderit, quia quodcumque dixerit, fiat: fiet ei. Propterea dico vobis: Omnia quæcumque orantes petitis, credite, quia accipietis & euenient vobis. Mar. 11.

Spe saluati estis. Rom. 8.

Si in vita hac spem tantum in Christo fixam habemus

bemus, &c. 1. Cor. 15.

Perfectè sperate in eâ, quæ ad vos defertur, gratiam. 1. Pet. 1.

Vt habeamus fiduciam cum apparuerit, & non pudeamus in aduentu eius. 1. Ioan. 2.

Si cor nostrum non condènet nos fiduciam habemus erga Deum. 1. Ioan. 3.

In hoc est perfecta charitas nobiscû, vt fiduciam habeamus in die iudicii. 1. Ioan. 4.

Hæc est fiducia, quam habemus apud eû, quod si quid petierimus, secundum voluntatem eius, audit nos. 1. Ioan. 5.

Certa persuasione cõcepta, quod is, qui promiserat, potens essent & præstare. Rom. 4.

Mihi persuasû habeo, quod neque mors, neque vita, &c. nos poterit separare a dilectione Dei, quæ est in Christo Iesu. Rom. 8.

Per Christum habemus audaciam & aditû cum fiducia, quæ est per fidem illius. Eph. 3.

Vt radices habeatis in illo fixas, & in illo superstruamini, confirmemini que per fidem. Col. 2.

Accedamus cum fiducia ad thronum gratiæ. Heb. 4.

Et 10. Accedamus cum vero corde in certitudine fidei.

Postulet cum fiducia nihil hæsitans. Iac. 1.

P A T R E S.

Chrysostomus in 1. Cor. 1.

Nunc autem non amplius rationibus, sed sola fide opus est. Præterea quod in Crucifixum & sepultum credatur, neque dubitatio vlla relinquatur: quoniam quod resurrexit & superne sedeat, neque sapientia indiget, neque rationibus, sed fide. *Idem Homil. 1. in 1. ad Timoth. 4.* Ideo fideles vocati sumus, vt his, quæ dicuntur, sine vlla hæ-

fitatione credamus. *Et in 8. cap. ad Rom. Serm. 4.*
 Quid est spes? De furtis fiduciam habere. *Item*
Serm. de Fide, Spe & Charitate. Spes, est futura
 pollicitationis religiosus assensus promissæ glo-
 riæ deuota intentio, sanctorum destinata sublimi-
 tas, bonorum expectatio futurorum. *Et in 5. cap.*
ad Rom. Sermone 9. Spes humana subinde inter-
 cidit, & sperantem pudore afficit: Nostra vero
 iusmodi non est, sed firma & immobilis perdurat.
 Cum enim is qui promisit, perpetuo uiuat, nos
 autem qui promissis potituri sumus: etiam si mori-
 ri amur, denuo tamen resuscitandi sumus: nihil o-
 mnino est, quod nos in hac spe, confusionsi possit
 reddere obnoxios, quasi frustra & uane in spem
 debilem & emarcidam inducti simus.

Rabanus cap. 4. de vera pœnitentia.

Spes, est salutis nostræ anchora, & vitæ nostræ
 fundamentum, dux itineris, quo itur ad cœlum.
 Denique Apostolus ait: Spe salui facti sumus. Spes
 ergo est, in qua salus nostra consistit, & quæ de
 terris animas uelut quibusdam catenis cœlitus
 dependentibus innixas, sibi euehit ad superiora,
 & reuocat ad sedes cœlestes eos, qui sibi uelut
 terrenorum malorum turbinibus redderentur.
 Si quis
 ergo inter hæc positus resoluatur, animis, & salu-
 taris spei anchoram dimittat e manibus, decidat
 necesse est in abyssum, atque in profundo malo-
 rum enecetur.

Bernardus lib. 5. de consideratione.

Fides, est uoluntaria quædam & certa prælibe-
 tio, nec dum propalata ueritatis. Intellectus, est
 rei cuiuscunque inuisibilis certa & manifesta no-
 titia.

titia. Opinio, est quasi pro vero habere aliquid, quod falsum esse nescias. Ergo, vt dixi, fides ambiguum non habet: aut si habet, fides non est, sed opinio.

August. in præfatione Psalmi 123.

Tribulatio nostra in præsentī seculo, Spes vero nostra de futuro seculo: & nisi in tribulatione præsentis seculi, consoletur nos spes futuri seculi, perimus. Gaudium ergo nostrum, fratres, nondum est in re: sed iam in spe. Spes autem nostra, tā certa est, quasi iam res perfectā sit. Neque enim timeamus promittentē veritate: veritas enim nec falli potest, nec fallere.

Origenes Homilia II. in Hieremiam.

Quicumque penitus Christo non credunt, condemnant illum: qui autem credunt & adhuc ambigunt: diiudicant illum. Duo igitur apud homines Christus perpetitur: ab incredulis condemnatur, ab ambigentibus discernitur.

*Bernardus super Psal. Qui habitat:
Sermone 7.*

In spe viuimus, ne deficiamus in tribulatione præsentī, quod in expectatione sumus indefectibilium gaudiorum. Neque enim vana nobis expectatio, aut dubia spes videtur innixa, nimirum æternæ promissionibus veritatis. Et Sermone 9. Fratres, hoc sapere, ex fide viuere est. Si hæc sapiamus: vt quid cunctamur abiicere omnino spes miseræ, vanas, inutiles, seductorias, & huic vni tam solidæ, tam perfectæ, tam beatæ spei tota deuotione animi, toto feruore spiritus inharere? Si quid illi impossibile, si quid vel difficile est, quare aliud in quo speres: sed verbo omnia potest.

Quid facilius dictu? Si decreuerit saluare nos, continuo liberabimur. Si viuificare placuerit: vira in voluntate eius est. Si præmia largiri æterna: licet ei, quod vult facere. Denique quando in se speranti desit illa maiestas: quæ tam studiose monet in se sperari? Plane non derelinquet sperantes in se. Aduuabit eos & liberabit eos. Quare? Quibus meritis? Quia sperauerunt in eo. Dulcis causa, at tamen efficax: at tamen irrefragabilis.

DE IUSTIFICATIONE.

CAP. SEPTIMUM.

ANTITHETON PRIMVM. IESUITÆ.

Iustificatio nihil aliud est, quam iustitie acquisitio: vel si philosophice loquendum sit, motus ad iustitiam. Cens. fol. 147. Iustitia Christiana est declinare à malo & facere bonum. In opere Catechistico Canisij. fol. 471.

ANTITHETON PRIMVM. IESVS.

Iustificatio hominis coram Deo, seu iustitia Christiana est remissio peccatorum & imputatio iustitie

iustitia Christi & acceptatio ad vitam eternam gratuita, non propter illas virtutes aut opera nostra, sed propter solum Christum mediatorem donata, & fide apprehensa.

Testes

PROPHETÆ, APOSTOLI,
EVANGELISTÆ.

Seruus meus iustus, iustificabit multos noticia sui. Ipse enim portat peccata ipsorum. Esa. 53

Hæc est hæreditas seruorum Domini: & iustitia eorum a me. Esa. 54.

Ecce Dies venient, dicit Dominus, & suscitabo Dauid germen iustum, & regnabit rex: & sapiens erit, & faciet iudicium & iustitiam in terra. In diebus illis saluabitur Iuda, & Israal habitabit cõfidenter. Et hoc est nomen, quo vocabunt eum, Dominus iustitia nostra. Hier. 23.

Ecce dies venient, dicit Dominus & suscitabo verbum bonum, quod locutus sum ad domum Israal, & ad domum Iuda. In diebus illis & in tempore illo, germinare faciam Dauid germen iustitiæ, & faciet iudicium & iustitiam in terra. In diebus illis saluabitur Iuda, & Hierusalem habitabit cõfidenter. Et hoc est nomen quo vocabunt eum, Iehoua iustitia nostra. Hier. 33.

Septuaginta hebdomades abbreviatæ sunt super populum tuum, & super urbem sanctam tuam, vt consummetur præuaricatio, & finem accipiat peccatum, & deleatur iniquitas, & adducatur iustitia sempiterna. Daniel. 9.

Exulta satis filia Siõ, iubila filia Hierusalem. Ecce rex tuus venit tibi iustus & saluator. Zacha. 9

Et orietur vobis, timentibus nomẽ meum, Sol

iustitiæ, & sanitas in pennis eius: egrediemini, & salietis sicut vituli de armento. Mala. 4.

Annuntiabitur Domino generatio ventura, & annuntiabunt cœli iustitiam eius populo, qui habet eum, quem fecit Dominus. Psalm. 11.

Nisi abundauerit iustitia vestra plus quam scribarum & Phariseorum, &c. Matth. 5.

Spiritus sanctus arguet mundum de iustitia: quia ego vado ad patrem. Iohan. 16.

Iustitia Dei per Euangelium patet ex fide in aedem. Rom. 1.

Iustitia Dei per fidem IESU CHRISTI, in omnes & super omnes eos qui credunt. Rom. 3.

Iustificamur sola fide in Christum, exemplo Abrahamæ, qui credidit Deo promittenti semen beatum, Christum scilicet, & imputatum est ei ad iustitiam. Rom. 4.

Perfectio Legis Christus ad iustitiam omnium credenti. Rom. 10.

Corde creditur ad iustitiam. Rom. 10.

Ex eodem autem vos estis in Christo IESU, qui factus est nobis sapientia a Deo, iustitiaque & sanctificatio, & redemptio, 1. Corin. 1.

Atque hæc eratis quidem: sed abluti estis, sed sanctificati estis, sed iustificati estis per nomen Domini IESU, & Spiritum Dei nostri. 1. Corin. 6.

Eum enim, qui non nouit peccatum, pro nobis peccatum fecit, ut nos efficeremur iustitia Dei in illo, vel per illum. 2. Corin. 5.

Deus est qui iustificat. Rom. 8.

Deus erat in Christo, mundum sibi reconcilians. 2. Corin. 5.

Sicut per unius delictum propagatum est malum in omnes homines ad condemnationem: ita & per unius iustificationem propagatur bona in omnes homines ad iustificationem vitæ. Item
Quæ

Quemadmodum enim per inobedientiam vnus peccatores constituti fuimus multi, ita per obedientiam vnus, iusti constituentur multi. Rom. 5.

Quoniam scimus non iustificari hominē ex operibus legis, nisi per fidem IESV Christi: & nos in Christum IESVM credimus, vt iustificemur ex fide IESV Christi. Gal. 2.

Vt promissionem Spiritus acciperemus per fidem. *Item:* Vt promissio ex fide IESV Christi daretur credentibus. Gal. 3.

Lex pædagogus noster fuit ad Christum, vt ex fide iustificaremur.

Vt reperiar in Christo non habens meam iustitiam ex Lege, sed eam, quæ est Christi, iustitiam, per fidem, quæ est ex Deo super fide. Philip. 3.

Notū sit vobis viri fratres, quod per hunc Christum, quem Deus suscitauit à mortuis, annuntiat vobis remissio peccatorum: & ab omnibus, a quibus non potuistis per Legem Moyse iustificari, per hunc omnis qui credit iustificatur. Acto. 12.

Simon Petrus seruus & Apostolus IESV Christi, his qui æquæ preciosam nobiscum sortiti sunt fidem per iustitiam Dei nostri & seruatoris IESV Christi. 2. Petr. 1.

P A T R E S.

Augustinus in Psal. 31.

Si iustificatur impius, ex impio sit iustus. Sed quomodo? Nihil boni fecisti & datur tibi remissio peccatorum, &c. *Contra Iulianum lib. 2.* citat sententiam Ambrosij, eum iustificari a peccato, cui per Baptismum peccata remittuntur omnia.

Hilarius in 9. cap. Matth.

Mouet scribas ab homine remissum peccatum, quod Lex laxare non poterat: fides enim sola iustificat.

Cyrillus in 6. cap. Iohannis.

Gratia iustificat: mandata vero Legis magis condemnant.

Oecumenius in 3. cap. epistole ad Rom.

Iustitia Dei est iustificatio ex Deo, absolutio & liberatio a peccatis, a quibus lex ipsa absolueri non potuit. *Item*: quomodo fit iustificatio: Per remissionem peccatorum quam in Christo Iesu consequimur.

Primasius in 7. cap. ad Hebr.

Christus igitur nos iustificat, qui est rex iustitiae, & ipse pacificat omnia quae in caelis & quae in terris sunt, qui nascendo & moriendo, resurgendo atque ascendendo pacem attulit mundo.

Chrysostomus in 3. cap. ad Rom.

Serm. 7.

Quamprimum homo crediderit, coelestem simul iustificatus est.

Prosper cap. 6. ad obiectiones

Gallorum.

Iustificatus homo, id est, ex impio pius factus nullo praecedente bono merito, accipit donum, &c.

Theodulus in 3. cap. ad Rom.

Quomodo iustificatur homo? per remissionem peccatorum: quam in Christo IESU consequimur id est, per IESUM Christum.

Augustinus in prima quinquagena ex prologo Psalmi 31.

Si iustificatur impius, ex impio fit iustus: si ex impio iustus fit, quae sunt opera impiorum? Et tet iam impius opera sua & dicat: do pauperibus nihil alicui aufero, &c. Impius ergo es, & nulla sunt ista opera tua.

Grego

Gregorius in 3. cap. Iob. lib. 5. cap. 8.

In eo, quod nihil mihi conscius sum, iustificatū me abnego, quia ab eo, qui me iudicat, examinari me subtilius scio.

Haimo super 1. cap. ad Rom.

Iustitia Dei, hoc est, iustificatio, qua iustificat infide credentes, in Euāgelio manifestatur, dum dicitur: Qui crediderit & baptizatus fuerit, salu^s erit, id est iustus. Hęc est iustitia, qua omnes credentes dono Patris & Filij & Spiritus sancti iustificatur.

Vide Antitheta sequentia: item caput 8. de Bonis operibus. & cap. 3. de Lege. item ca. 12. de satisfactione.

II.

IESVITÆ.

Reconciliatio (inquunt) quam iustificationem faceri cogimus, non nisi per dilectionem fit, quę est Spiritus sancti donum diffusum in cordibus nostris. Et vere magna est charitatis virtus, atque usque adeo, ut etiam nos filios & amicos Dei efficiat. In Cens. fol. 158. in Catechismo Canisij fol. 68. &c.

II.

IESVS.

Electi non reconciliantur Deo nisi per meritum Christi sola fide apprehensi: & charitas non pręcedit reconciliandos, sed reconciliatos sequitur, non ut causa, sed ut testimonium reconciliationis.

Testes

PROPHETÆ, APOSTOLI,
EVANGELISTÆ.

Aa.j.

Si nostra charitate, quæ est Legis summa, deo reconciliamur, & filij dei efficiamur, frustra ergo Christus mortuus est. Gal. 2.

In propria venit, & sui eum non receperunt. Quotquot autem receperunt eum dedit eis potestatem filios dei fieri, his, qui credunt in nomine eius, qui non ex sanguinibus, neque ex voluntate carnis, neque ex voluntate viri, sed ex deo nati sunt. Ioan. 1.

Commendat autem charitatem suam deus in nobis: quoniam cum adhuc peccatores essemus, secundum tempus, Christus pro nobis mortuus est. Multo igitur magis nunc iustificari in sanguine ipsius, salui erimus ab ira per ipsum. Si enim cum inimici essemus, reconciliati sumus Deo per mortem Filij eius: multo magis reconciliati, salui erimus in vita ipsius. Non solum autem hoc, sed & gloriamur in deo per Dominum nostrum IESUM Christum, per quem nunc reconciliationem accepimus. Rom. 5.

Omnia autem ex Deo, qui vos reconciliavit sibi per Christum: & dedit nobis ministerium reconciliationis: quoniam quidem Deus erat in Christo mundum reconcilians sibi, non reputans illis delicta ipsorum, & posuit in nobis verbum reconciliationis. Pro Christo ergo legatione fungimur, tanquam Deo exhortante per nos, obsecramus pro Christo, Reconciliamini Deo. Eum qui non novit rat peccatum, pro nobis peccatum fecit: ut nos efficeremur iustitia Dei in ipso. 2. Cor. 5.

Ipsa est enim pax nostra, qui fecit utraque unum, medium parietem maceræ soluens, inimicitias in carne sua, legem in mandatorum decretis inimicitias: ut duos cõdat in semetipso in unum novum hominem: faciens pacem, ut reconciliet ambos in uno corpore Deo per crucem, interficiens inimicitias in semetipso. Et veniens evangelizavit pacem vobis, qui longe fuistis, & pacem istis, qui propet quo-

quoniam per ipsum habemus accessum ambo in
 vno Spiritu ad Patrem. Ephes. 2.

Complacuit per eum reconciliari omnia in ipso,
 pacificans per sanguinem crucis eius, siue quæ in
 terris, siue in cœlis sunt. Et vos cum essetis aliquā-
 do alienati & inimici sensu, in operibus malis:
 nunc autem reconciliauit in corpore carnis eius
 per mortem. Coloss. 1.

Ipsam semen mulieris conteret caput serpen-
 tis. Gen. 3.

In semine tuo benedicentur omnes gentes ter-
 ræ. Gen. 26.

Dedit te in lucem gentium, vt sis salus me^æ v^l
 que ad extremum terræ. Esa. 49.

Et vocabis nomen eius IESVM: is enim saluum
 faciet populum suum à peccatis. Matth. 1.

Euangelizo vobis gaudium magnum, quia na-
 tus est vobis hodie Seruator, qui est Christus Do-
 minus, in ciuitate Dauid. Luc. 2.

Ecce Agnus Dei, qui tollit peccata mundi. Ioã. 1.

Christus dedit semetipsum pro nobis vt nos re-
 dimeret ab omni iniquitate, & mundaret sibi po-
 pulum acceptabilem, sectatorem bonorum ope-
 rum. Tit. 3.

Sic enim Deus dilexit mundum, vt Filium suum
 vnigenitum daret, vt omnis qui credit in eum, nõ
 pereat, sed habeat vitam æternam. Ioan. 3.

Pater misit Filium suum, saluatorem mundi.
 Ioan. 4.

Ego sum via, veritas & vita. Nemo venit ad Pa-
 trem nisi per me. Ioan. 14.

Etenim quod lex præstare non poterat, ea parte,
 qua imbecillis erat per carnem, hoc Deus proprio
 Filio misso sub specie carnis peccato obnoxia
 præstitit, ac de peccato condemnauit peccatum
 per carnem, vt iustificatio legis impleretur in nõ-

bis. Rom.8.

IESVS CHRISTVS factus fuit nobis à Deo sapientia, iustitia, sanctificatio, redemptio. 1. Cor. 1.

Aliud fundamentum nemo potest ponere, præter hoc quod positum est, quod est IESVS CHRISTVS. 1. Cor. 3.

Non est in alio quoquam salus. Nec enim aliud nomen est sub cælo datum inter homines, in quo oporteat nos saluos fieri. Act. 4.

Et sanguis IESV CHRISTI filij eius emundat nos ab omni peccato. 1. Ioan. 1.

Si quis peccauerit, aduocatū habemus apud Patrem, IESVM CHRISTVM iustum. Et ipse est propter nos, non pro peccatis nostris, non pro nostris autem tantum, sed etiam pro totius mundi. 1. Ioan. 2.

Et scitis, quod ille apparuit, ut peccata nostra tolleret, & peccatum in eo non est. 1. Ioan. 3.

In hoc apparuit charitas Dei in nobis, quod Filium suum vnigenitum misit: Deus in hunc mundum, ut viuamus per eum. 1. Ioan. 4.

Et hoc est testimonium, quod vitam æternam dedit nobis Deus, & hæc vita in Filio eius est. Qui habet Filium, habet vitam: qui non habet Filium, vitam non habet. 1. Ioan. 5.

IESVS CHRISTVS venit in mundum, ut peccatores saluos faceret. 1. Tim. 1.

Plura quære in Antithetis præcedentibus & sequentibus.

PATRES.

Ambrosius lib. 1. de Iacob. cap. 5.

Venit Dominus Iesus, qui passiones nostras cruci suæ affigeret, peccata donaret: in cuius morte iustificati sumus, ut totus mundus eius mundaretur sanguine. *Et in cap. 4. ad Galatas.* Christus non gratis

gratis mortuus est: mors enim eius iustificatio peccatorum est. *Et lib. 9. Epistolarum. Epist. 71.* Nemo gloriatur in operibus: quia nemo factis suis iustificatur: sed qui iustus est, donatum habet, quia post lauacrum iustificatus est.

Basilus lib. de Divina iustitia.

Vera iustitia est Christus, qui nobis ex Deo factus est, & sapientia & iustitia, & sanctificatio & redemptio.

Augustinus lib. de gratia Novi Testamenti, cap. 19.

Gratia est, quæ gratis datur, non meritis operantis, sed miseratione donantis. *De natura & gratia contra Pelagianos, cap. 4.* Hæc igitur Christi gratia sine qua nec infantes, nec ætate grandes salvi fiunt, non meritis redditur, sed gratis datur, propter quod gratia nominatur. Iustificati, inquit, gratis per sanguinem ipsius. *De Patientia, c. 20.* Si enim vllis meritis datur, iam non gratis donatur, sed debita redditur: ac per hoc non vero nomine gratia nuncupatur, ubi merces (sicut idem dicit Apostolus) non imputatur secundum gratiam, sed secundum debitum. Si autem, ut vera sit gratia, id est gratuita, nihil inuenit in homine cui merito debeat, (quod bene intelligitur & in eo, quod dictum est, Pro nihilo saluos facies illos) profecto ipsa dat merita, non meritis datur.

Theodoretus in Epist. ad Rom.

Dominus Christus & Deus est, & propitiatorum, & pontifex, & Agnus, & in suo sanguine nostram salutem procuravit, solam fidem exigens.

Haymo super 26. Psal.

Christus totius iustitiæ est fundamentum. *Et super cap. 3. Zacharia.* In passione Domini dimissa

374 DE IUSTIFICATIONE
est iniquitas, & redonata iustitia in die vna. Et si-
per 4. cap. canticum canticorum. Homo per passionem
Christi non solum à peccatis iustificatur, sed etiam
diuinum consortium meretur. Item super 10. cap. ad
Ro. Christus per passionem suam & fidem iustificat
in se credentes. Item super 9. cap. ad Hebr. Sangui-
ne passionis suæ introiuit Christus in cœlestem pa-
triam, quo sanguine omnes sunt redempti perfe-
ctèque iustificati, non temporali, sed æterna re-
demptione.

Anselmus libro 2. Cur Deus homo, cap. 15.

Remissionem peccatorum nullus homo habere
potest, nisi per hominem, qui idem ipse sit Deus,
atque sua morte homines peccatores Deo con-
ciliat.

Quære plura testimonia in Antitheto 5. huius
capitis, & in reliquis. Item in cap. 8. de Bonis ope-
ribus, cap. 7. de Fide, eiusque antithetis. cap. 3. de Le-
ge cum antithetis. cap. 12. de Satisfactione. Item
cap. de peccato, antitheto 3.

III.

I E S V I T Æ.

*Iustitia Dei, qua in Euangelio reuelatur, est vir-
tus in Deo, qua iuxta vniuscuiusque dignitatem
singulis tribuit. In Censura fol. 186. In opere
catechistico Canisij, fol. 477.*

III.

I E S V S.

*Iustitia Dei, qua in Euangelio reuelatur, est ac-
ceptatio satisfactionis & obedientiæ Christi pro pec-
catis omnium credentium.*

Testes.

Testes

PROPHETÆ, APOSTOLI,

EVANGELISTÆ.

Neque enim in iustificationibus nostris pro-
fernimus preces nostras ante faciem tuam, sed in
miserationibus tuis multis. Daniel. 9.

Neque propter iustitias & æquitatem cordis tui
ingredieris vt possideas terras eorum, sed illi ege-
runt impie, introeunte te deleti sunt, sed vt com-
pleret verbum suum Dominus, quod sub iuramē-
to pollicitus est patribus tuis Abraham, Isaac, &
Iacob. Deut. 9.

Christus factus nobis fuit sapientia à Deo, iusti-
tiae & sanctificatio & redemptio. 1. Cor. 1.

Eum enim qui non nouit peccatum, pro nobis
peccatum fecit, vt efficeremur iustitia Dei per il-
lum. 2. Cor. 5.

Iustitia Dei per fidem IESU CHRISTI in o-
mnes & super eos, qui credunt. Rom. 3.

Non potest homo quicquam à se facere, nisi fue-
rit ei datum de super. Ioan. 3.

Et 15. Sine me nihil potestis facere quicquam.

Arbitramur fide iustificari hominem, absque o-
peribus legis. Rom. 3.

Nam si Abraham ex operibus iustificatus fuit,
habet quo gloriatur: at non apud Deum, credidit
Abraham Deo, & reputatum est illi ad iustitiam.
Rom. 4.

Gratia enim seruati estis per fidem idque non,
ex vobis, Dei donum est, non ex operibus, ne quis
gloriatur. Ephel. 2.

Vobis donatum est pro Christo, non solum vt in
eum credatis, verum etiam vt pro illo patiamini.
Philip. 1.

Reliquiae secundum electionem gratiae fue-
runt. Quod si per gratiam, non iam ex operibus,
Aa. iiii.

Rom. tr.

Ne timeas Maria, naſta es gratiam apud Dominum. Lucæ 1.

P A T R E S.

Hieronymus aduerſus Pelagianos.

Tunc iuſti ſumus, quando nos peccatores eſſe factemur, & iuſtitia non ex proprio merito, ſed ex Dei conſultat miſericordia.

Irenæus lib. 4. cap. 27.

Quid autem erat plus? Primo quidem in patre, ſed & in filium eius iam maſtatum, credere. Hic eſt enim, qui in communionem & unitatem Deo hominem Domino ducit.

Baſilius Magnus.

Vera namque iuſtitia Chriſtus eſt, qui nobis ex Deo factus & ſapientia, & iuſtitia, & ſanctificatio, & redemptio.

Origines in 5. Homil. in Eſaiam.

Ait Prophetes eſſe Chriſtum viuentem iuſtitia: & putabamus ab Apoſtolo ſolum dictum eſſe, quia Chriſtus ſit iuſtitia & ſanctificatio, & redemptio & ſapientia. Forte autem & Apoſtolus inſtructus à Prophetis, nouit animatam eſſe iuſtitiam, & viuente. Quæ eſt iſta iuſtitia? vnigenitus Dei. Quia autem non ſolum ab Apoſtolo ortum eſt, Chriſtum eſſe iuſtitiam, & viuente & ſubſiſtente iuſtitiam: ſed inuenies & à prophetiſis ſermonibus hoc nobis myſterium exhibitum, &c. *Idem in Epistolam Pauli Rom. 3.* Videamus nunc quæ iuſtitia ſine morali lege maſtetur. Idem Apoſtolus Paulus dicit de Chriſto, quia factus eſt nobis ſapientia à deo, & iuſtitia. Hæc ergo iuſtitia dei, quæ eſt Chriſtus, maſtatur, ſine quidem lege naturali, non tamē ſine lege Moyſi & Prophetarū: dat enim ei teſtimonium

nium lex. Idcirco iustitia Dei per fidem I E S V Christi ad omnes perueniens, qui credunt, siue Iudæi, siue Græci, purgatos eos à prioribus sceleribus iustificat, & capaces facit gloriæ Dei: & hoc non ex meritis eorum, nec pro operibus facit, sed gratis gloriam præstat.

Augustinus in 2. Corinth. 6.

Eum qui non nouerat peccatum.) Hæc est illa iustitia Dei, non qua ipse iustus est: sed qua nos ab eo iusti facti, qua nos ex eius gratia iusti sumus, vt ipsa iustitia eius nos simus, cum iuste viuimus, credentes in eum, qui iustificat impium: non illa qua ipse iustus est aterna sua & incommutabili iustitia.

Et illa ergo salus gratuita est, de qua Psalmo 3. dicitur: Domini est salus, & super populum benedictio tua. Sicut ergo quod legitur: Domini est salus: non ea salus intelligitur, qua Dominus saluus est: sed qua hi salui fiunt, quos ipse saluos fecit.

Sic cum legitur iustitia Dei, non est illa intelligenda, qua Deus iustus est, sed qua iusti homines sunt, quos gratia sua iustificat. Inde enim salui, vnde iusti: quoniam quod ait, non est opus sanis medico, sed male habentibus: exposuit consequenter dicens, Non veni vocare iustos, sed peccatores.

Hæc iustitia Dei, qua eius fideles iusti sunt, interim viuentes ex fide, donec perfecta iustitia perducantur ad speciem, sicut salute perfecta, etiam ad ipsius corporis immortalitatem. *Idem epistol. ad Rom. cap.* Hæc est iustitia Dei, quæ in testamento veteri velata, in nouo reuelatur: quæ ideo iustitia Dei dicitur, quod impertiendo eam iustos facit: sicut Domini est salus, qua saluos facit. Et hæc est fides, ex qua, & in quam reuelatur, ex fide annuntiantium, in fide obediētium: qua fide I E S V Christi, id est, quam nobis contulit Christus, cre-

dimus ex Deo nobis esse, pleniusque futurum esse, quod iuste viuimus. Summa, iustificamur in solo Christo, qui est iustitia vera per fidem, sine operibus gratis. Est enim donum Dei, nos esse iustos: & nostra iustificatio est a solo Christo, qui utpote verus homo & Deus, iustificat impios.

D. Ambrosius.

Iustitiam Dei vult eam esse, qua nos Deus iustificat: quæ iustitia eius dicitur, quia promissa sua hac præstat. Hæc reuelatur Euangelio, dum donatur fides homini, per quam iustificatur.

D. Chrysostomus.

Iustitiam Dei intelligit, quam Deus nobis donat, tum quia Deus hanc donet, & donat ex gratuita beneuolentia, nullis ea constat nostris laboribus, obtinetur fide.

Theophylactus in Ioan. cap. 16.

Spiritus sanctus arguit mundum, qui priuatus est iustitia, qui non credit in iustum Iesum, eum qui propter iustitiam assumptus est in cælis.

Occumenius 1. Corinth. 1.

Deus efficit nos filios suos per I E S U M Christum, qui Christus (inquit) factus est nobis à Deo sapientia, iustitia, sanctificatio, atque redemptio, id est, qui fecit nos sapientes, iustos, sanctos & redemptos.

Primasus in 10. cap. ad Rom.

Iustitia Dei dicitur, non quia iustus est Deus: sed qua dat homini Deus, ut iustus sit homo per Deum.

Theophylactus in cap. 1. ad Rom.

Iustitia Dei seruat nos, non sanenostra. Qualem enim iustitiam nos haberemus exinati in operibus & corrupti? At vero Deus iustificauit nos non ex operibus nostris, sed ex fide. *Occu-*

Occumenius in 10. cap. ad Rom.

Dei iustitiam.) Iustitiam Dei vocat Fidem in Christum, ob id vel maxime, quod gratia Dei indigeat: quam relinquentes, & propriam iustitiam (propriam iustitiam eam quæ ex lege est nuncupat, vel quia nihil porro valeat, vel quia laboris & sudoris sit indiga) quærentes constituere, contententes propriam iustitiam stabilire, Iustitiæ Dei non sunt subiecti: id est ne illam quidem Iustitiam adimplerunt, quæ ex lege est. Reliqua lege in cap. 4. de Euangelio. cap. 3. de lege, antithetico sexto. cap. 8. de Bonis operibus. cap. 12. de satisfatione. cap. 6. de Fide cum antithetis. Item huius cap. antith. 1. & 2.

III.

I E S V I T Æ.

Misericordia Dei in Christo, in qua nostra omnium salus consistit, hæc est, quod Deus recte operantibus, hoc est, legem implentibus, vitam æternam promiserit. Cens. fol. 26.

III.

I E S V S.

Misericordia Dei, in qua electorum omnium salus consistit, hæc est, quod Pater cælestis omnibus in Christum credentibus gratis promiserit & largitur remissionem peccatorum, iustitiam, & vitam æternam, non propter eorum obedientiam erga legem, sed propter solum dominum, seruatorem & Mediatorem Christum.

DE IVSTIFICATIONE
Testes
PROPHETÆ, APOSTOLI,

EVANGELISTÆ.

In capite octauo de bonis operibus. Et capite tertio de lege, Antitheto sexto, quod lex non iustificet, sed fides in Christum. Item Antitheto 4. 5. 7. Et cap. 6. de fide Antitheto 2. 3. 4. Et cap. 12. de satisfatione.

PATRES.

Iisdem Capitibus & Antithetis.

V.

IESUITÆ.

Christus, inquiunt, ignominiosa ac acerba sua morte hoc a patre impetrauit, ut quicūque fide mortem eius amplecterentur, iustitia vera imbuerentur, que est sanctitas, virtus, seu noua qualitas inherens in ipso homine. Et propter illam inherentem nouitatem, que est dilectio, accepimus reconciliationem & adoptionem. Cens. fol. 166.

Et fol. 158. Bona opera, inquiunt, que ex charitate illa profluunt, promerentur tandem vitam æternam, quam operibus nostris in charitate factis, tanquam debitum premium, & iustam remunerationem donari constat. In Cens. fol. 144.

V.

IESVS.

Merito & obediētia sua Christus Iesus a Patre

re obtinuit, ut quicumque fide eum amplecteretur, iustitia vera fiant participes. Christiana vero iustitia est remissio peccatorum & imputatio iustitiæ Christi, & acceptatio ad vitam æternam gratuita, non propter ullas virtutes aut opera nostra, sed propter solum Christum mediatorem donata & fide apprehensa.

Testes.

PROPHETÆ, APOSTOLI,
EVANGELISTÆ.

In capite de bonis operibus. Et capite 3. de lege, Antitheto 6. quod lex non iustificat, sed fides in Christum. Item in capite 6. de fide, Antitheto 2. 3. 4. Et cap. 12. de satisfactione.

PATRES.

Augustinus de spiritu & litera, cap. 36.

Proinde hoc erit primum præceptum iustitiæ, quo iubemur diligere Deum ex toto corde, ex tota anima, & ex tota mente: cui est de proximo diligendo alterum consequens: quod in illa vita contemplebimus, cum videbimus facie ad faciem: sed ideo nobis hoc etiam præceptum est, ut admoneremur, quid fide exposceret, quid promitteret, & obliuiscendo quæ retro sunt, in quæ anteriora nos extenderere debeamus. Ac per hoc, quantum mihi videtur, in ea, quæ perficienda est iustitia, multum in hac vita ille proficit, qui quam longe sit a perfectione iustitiæ, proficiendo cognouit: sed dici potest quædam iustitia minor huic vitæ competens, quæ iustus ex fide viuit: quamuis peregrinus à Do-

mino, & ideo per fidem ambulans, nondum per speciem, non absurde dicitur, etiam ad istam pertinere, ne peccet. *Idem ad Hieronymum Epist. 19* Charitas est virtus, qua id quod diligendum est, diligitur. Hæc in aliis maior, in aliis minor, in aliis nulla est. Plenissima vero, quæ iam non potest augeri, quam diu hic homo viuit, est in nemine. Quamdiu autem augeri potest profecto illud quod minus est quam debet, ex vitio est. Ex quo vitio non est iustus in terra, qui faciat bonum, & non peccet. Ex quo vitio non iustificabitur in conspectu Dei omnis viuens. Propter quod vitium, si dixerimus quia peccatum non habemus nos ipsos fallimus, & veritas in nobis non est. Propter quod etiam quantumlibet profecerimus, necessarium est nobis dicere, Dimitte nobis debita nostra, cum iam omnia in Baptismo dicta, facta, cogitata, dimissa sunt. *Et lib. 2. cap. 11. ad eundem.* Qui totam Legem seruauerit, si in vno offenderit, sit omnium reus, quia contra charitatem facit, vnde tota lex pendet. Reus itaque sit omnium, faciẽdo contra eam in qua pendent omnia, & c.

Bernardus super Can. Sermone 50.

Est charitas in actu, est & in affectu. Et de illa quidem quæ operis est, puto esse datam Legem hominibus, mandatumque formatum. Nam in affectu quis ita habeat vt mandatur. Ergo illa mandatur ad meritum, ista in præmium datur. Cuius initium quidem profectumque vitam quoque presentem experiri diuina posse gratia non negamus. Sed plane consummationem defendimus futuræ foelicitati. Quomodo ergo iubenda fuit quæ impenda nullo modo erat? Aut si placet tibi magis de affectuali datum fuisse mandatum: non inde contendo, dummodo acquiescas & tu mihi: quod minime

minime in vita ista ab aliquo hominum possit vel
 poruerit adimpleri. Nec latuit præceptorē, præce-
 pti pōdus hominum vires excedere: sed iudicauit
 vtile ex hoc ipso suæ illos insufficiētiae admoneri:
 vt scirent sane ad quē iustitiæ firem niti pro viri-
 bus oporteret. Ergo mandando impossibilia: non
 præuaricatores homines fecit, sed humiles. Vt om-
 nne os obstruatur, & subditus fiat omnis mundus
 Deo: quia ex operibus Legis non iustificabitur o-
 mnis caro coram illo. Accipientes quippe manda-
 tum, & sentientes defectum clamabimus in cœ-
 lum: & miserabitur nostri Deus. *Idem in Sermo-
 ne in Rogationibus qui incipit: Quis vestrum, &c.*
 His tribus egere me fateor. Veritate, charitate,
 fortitudine. Deficit quippe ratio mea præ igno-
 rantia veritatis: læguet & voluntas præ inædia af-
 fectionis: infirmatur caro præ inopia fortitudinis.
 Nam & ratio minus intelligit quæ agenda sunt, &
 voluntas minus diligit intellecta. Et ad hæc etiam
 corpus quod corrumpitur aggrauat animam, vt
 non quæcūque volumus illa faciamus. Neque e-
 nim præter hunc defectum, si iugiter exercitata
 esset ratio in inquisitione veritatis: volūtas in de-
 siderio charitatis: caro in operatione virtutis.
 Alia patrum testimonia quære in aliis præcedē-
 tibus antithetis.

VI.

IESVITÆ.

Duplex, inquit, est iustificatio, prior & secū-
 da. Et Christus morte sua hoc meruit, vt creden-
 tes imbuantur & ornentur charitate & alijs
 virtutibus. Et hæc est prior iustificatio. Ac-

ceptis vero nouis illis qualitatibus propter meritum Christi, iam porro homo ipse, inherente illa iustitia, promeretur maiorem, plenorem, exactiorem iustitiam, reconciliationem & adoptionem, & tandem vitam eternam. Hæc in Cens. fol. 148. Et 149. Et 159.

VI.

IESVS.

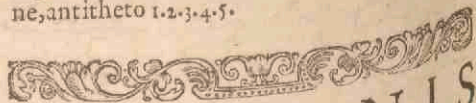
Vnica est salutis eterna obtinenda ratio gratuita videlicet remissio peccatorum & imputatio iustitiæ Christi, non propter opera nostra, sed propter Christum mediatorem donata & fide apprehensa.

Testes.

PROPHETÆ APOSTOLI,

EVANGELISTÆ.

In cap. 3. de Lege, Antitheto 6. quod Lex non iustificat, sed fides in Christum. & cap. 8. de Bonis operibus. Item cap. 7. de fide, Antitheto 2. 3. 4. & cap. 12. de satisfactione. Item cap. 6. de iustificatione, antitheto 1. 2. 3. 4. 5.

DE BONIS
OPERIBVS.

CAPVT OCTAVVM.

ANTITHETON PRIMVM.
IESVITÆ.

Renatos suis operibus mereri perfectionem, plenorem

norem, & auctiorem iustificationē, quam illa prior
 fu, quæ gratis propter meritum Christi donatur cre-
 dentibus. Imo ad priorem illam iustificationem, di-
 cunt Iesuitæ nostra etiam opera esse necessaria, vel
 re ipsa, vel saltem desiderio exhibita. Cens.
 fol. 178.

Et fol. 126. Et 141. Dicunt Renatorum bonis ope-
 ribus, vitam æternam, sempiternaque gaudia debe-
 ri, tanquam iustam & debitam mercedem.

Et fol. 186. De nostro est, inquiunt, beata illa æter-
 nitas promerenda.

Et fol. 192. Deus (scribunt) bonis Renatorum
 operibus, vitam æternam, tanquam debitam mer-
 cedem persolvit, quia pactum nobiscum inijt, si vis
 ad vitam ingredi, serva mandata.

ANTITHETON PRIMVM.

IESVS.

Vita æterna est donum Dei, credentibus in
 Christum unicum servatorem promissa, & gratis
 data. Opera autem renatorum non sunt causa sa-
 lutis, sed testimonia gratiæ per Christum acce-
 pte.

Testes

PROPHETÆ, APOSTOLI,

EVANGELISTÆ.

Beatitudinem esse, inquit Paulus, eius hominis,
 cui Deus imputat iustitiam sine operibus. Rom. 9.

Et Gala. 3. Iustitiam Legis esse dicit, Qui fecerit hæc, viuet in eis.

Et Gala. 5. addit: Si ex Lege iustificatio (hoc est, ex illo pacto, qui fecerit hæc, viuet in eis) euacua ti estis Christo, a gratia excidistis.

Et Gala. 2. Si per legem (hoc est, ex illo pacto, qui fecerit hæc, viuit in eis) iustitia, Ergo frustra Christus mortuus est.

Non intres in iudicium cum seruo tuo, quia nõ iustificabitur in conspectu tuo omnis viuens. Psal. 43.

Facti sumus immundi omnes, & quasi pannus menstruatæ, vniuersa iustitia nostra, & cecidimus quasi folium vniuersi. Esa. 64.

Indicat parabola de vinea: vbi iis, qui seculo aduerunt, id est, fidelibus & Christianis, datur æqua merces cum Iudæis & patribus, quibus facta est promissio. Mat. 20.

Arbitramur enim iustificari hominem per fidem, non ex operibus legis. Nam si ex gratia, iã nõ ex operibus. Alioqui gratia non est gratia. Rõ. 3. 11.

Nihil mihi conscius sum, sed per hoc non iustificatus sum. 1. Cor. 4.

Apparuit gratia Dei nostri, quæ non ex operibus quæ fecimus nos: sed secundum misericordiam suam saluos fecit. Tit. 3.

Non potest palme ferre fructum à semetipso, nisi manserit in vite. Ioan. 15.

Gratia Dei sum id, quod sum: & gratia Dei in me vacua non fuit. 1. Cor. 1.

Omnia opera nostra operatus es in nobis. Esa. 26.

Qui factus est nobis à Deo sapientia, & iustitia, & sanctificatio. 1. Cor. 1.

Cor mundum crea in me Deus, & spiritum nõ num innoçiã in visceribus meis. Psal. 51. Casti-

CAPVT OCTAVVM.

397

Castigasti me Domine & eruditus sum, quasi iu-
uenculus indomitus. Conuerte me Domine & cō-
uertar. Quia tu Deus meus: postquam cōuertisti
me egi pœnitentiam, & postquam ostendisti mihi
perculsi femur meū, cōsulor sum & erubui. Hier. 31.

Nec enim propter iustitias tuas & æquitatem
cordis tui ingredieris, vt possideas terras eorum;
sed quia illæ egerunt impie, introeunte te deletæ
sunt, & vt cōpleret verbum suum Dominus, quod
sub iuramento pollicitus est patribus tuis Abra-
ham, Isaac, & Iacob. Deut. 9.

Ego autem in multitudine misericordiæ tuæ in-
troibo in domum tuam. Psal. 5.

Non est homo iustus in terris, qui faciat bonum,
& non peccet. Ezech. 7.

Reliquiæ Israel secundum electionem gratiæ
& salutis factæ sunt. Rom. 11.

Si feceritis omnia, quæ præcepta sunt vobis, di-
cite, Serui inutiles sumus, quod debuimus facere,
fecimus. Luc. 17.

Non potest homo accipere quicquam nisi da-
tum fuerit e cœlo. Ioan. 3.

Ego sum vitis vera, & pater meus agricola est:
omne palmitē in me non ferentem fructum, tol-
lit: manete in me, & ego in vobis: sicut palmes nō
potest ferre fructum à semetipso, nisi manserit in
vite, sic nec vos, nisi in me manseritis: Ego sum fru-
ctum multum: sine me nihil potestis facere.
Ioan. 15.

Ex operibus legis non iustificabitur omnis caro
in conspectu eius. Rom. 3.

Vitam æternam promisit Deus, ante tempora æ-
terna. Tit. 1.

Gratia enim seruati estis per fidem, idque non
ex vobis, Dei donum est, non ex operibus, ne quis

glorietur, nam ipsius fumus figmentum, conditi in
CHRISTO IESV ad opera bona, quæ præparauit
Deus, vt in eis ambularemus. Ephes. 2.

Iustificati gratis, per gratiam ipsius hæredes ef-
ficimur, iuxta spem vitæ æternæ. Tit. 3.

Hoc est opus Dei, vt credatis in eum, quem mi-
sit ille. Ioan. 6.

Nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu san-
cto, non intrabit in regnum Dei. Ioan. 3.

Neque nos neque patres nostri portare potui-
mus (legem) sed per gratiã IESV CHRISTI cre-
dimus saluari, quemadmodum & illi. Act. 15.

Confidens in hoc ipsum: quia qui coepit in no-
bis opus bonum, perficiet & vsque ad diem Chri-
sti. Philip. 1.

Deus enim qui operatur in vobis & velle & per-
ficere pro bona voluntate. Philip. 2.

Perfice eam, quam plantauit dextera tua, & su-
per Filium hominis, quem confirmasti tibi. Psal. 29.

Propter quem omnia detrimenta feci, & arbi-
tror vt stercora, vt Christum lucrifaciam, vt inue-
niam in illo non habens meam iustitiam, quæ est ex
lege, sed illam quæ est ex fide IESV CHRISTI.
Philip. 3.

Qui saluos nos fecit, non secundum opera no-
stra, sed secundum propositum suum, & gratiam,
quæ data est. 2. Timoth. 1.

P A T R E S.

Basilius in Psal. 32.

Si per se iudicium Dei satis esset, ac seuerè ex
meritis nostris nobiscum ageret, quæ nobis spes
reliqua esset? quis ex omnibus saluus esset?

Augustinus Psal. 142.

Nullus enim vnquam bonum opus fecit tanta
cha-

Charitate, quanta potuit & debuit. Quare quilibet iniustus remansit: iniustus autem nō potest in opere iniusto non peccare. *Ad Hiero. Epi. 1. 30.* Virtus est charitas, qua id quod diligendum est, diligitur. Hęc est in illis maior, in aliis minor, in aliis nulla; plenissima vero, quæ iam non possit augeri, quamdiu hic homo viuit, est in nemine, quamdiu autem augeri potest, profecto illud quod minus est quam debet, ex vitio est: ex quo vitio, non est iustus in terra qui facit bonum, & non peccet.

Gregor. sup. Iob lib. 9. cap. 1.

Non iustificatur homo compositus Deo, &c.) Sanctus autem vir, quia omne meritum virtutis nostræ vitium esse conspicit, si ab æterno arbitrio districte iudicetur. Ideo recte subiungit: Si voluerit contendere cum eo, non poterit vnum respondere pro mille. *Idem in fine Moral.* Quis inter ista remanet salutis locus? quando & mala nostra, pura mala sunt: & bona nostra, quæ non haberi credimus, pura bona esse nequaquam possunt. *Idem lib. 9. cap. 28.* Notandum vero, quod vir sanctus non ait, Fulsit mundissimæ manus meæ: sed, velut mundissime manus meæ. Quia quousque corporea corruptione astringimur, quamlibet rectis operibus, veram mundiciem nequaquam apprehendimus, sed iniciamur. *Idem ibidem, cap. 17.* Etsi simplex fuero, &c. Plerumque si scimus bona, quæ agimus, ad electionem ducimur: si nescimus, minime sequimur. Quis enim aut de virtutis suæ conscientia non quantulumcunque superbiat? *Idem in Moralibus.* Vt laudabili vitæ hominum, si remota pietate iudicetur. Quia districte discussa inde ante oculos iudicis, vnde se placare suspicatur, obruitur.

Hiero. contra Pelag. lib. 1.

Quotquot enim perfecte hoc sapimus, &c. Quid ergo sapimus? imo quid sapere debemus, qui perfecti non sumus? Imperfectos nos esse confiteri, & nondum comprehendisse, nec dum accepisse: hæc est hominis vera sapientia, imperfectum esse se nosse. Atque (vt ita loquar) cūctorum in carne iustorum imperfecta perfectio est.

Hilarus in Psal. 51.

Non illa iustitiæ opera sufficiūt ad perfectæ beatitudinis meritum, nisi misericordia Dei, etiam in hac iustitiæ voluntate humanarum demeritorum & motuum vitia non reputet.

Ambrosius lib. 1. de vita æterna.

Non habeo vnde gloriari in operibus meis possum, non habeo vnde me iactem: & ideo gloriabor in Christo.

Et Hieronymus li. 14. comment. in Ezech.

Omnis homo, vniuersa creatura, quamuis ad perfectionem venerit, tamen indiget misericordia Dei: & plenam perfectionem ex gratia, non ex merito possidet.

Gregorius in 4. cap. Iob. lib. 5. ca. 23.

Nihil mihi conscius ium, &c. inquit Paulus. ac si diceret, Recta egisse me recolo, attramen de meritis non præsumo: quia ad eius examina vitia nostra ducitur, sub quo nostræ fortitudinis & ossa turbantur.

Isychius lib. 4. in Leuit. cap. 14.

Cum Deus genus humanum ad implenda legis opera infirmatum vidisset, iam non ex operibus saluare, sed per gratiam hominem voluit.

Primasius in 4. cap. ad Rom.

Quia non possunt, secundum legem iustificari, sed Deus gratis ex fide iustificat, non ex operibus legis, in quibus illi gloriabantur.

Augu-

Augustinus de verbis Apostoli, Serm. 15.

Pro nihilo, inquit, saluos facies illos. Quid est, pro nihilo saluos facies? Nihil in eis inuenis vnde salues, & tamen saluas. Gratis das, gratis saluas. Omnia merita præcedis, vt dona tua consequantur merita tua. Prorsus gratis das, gratis saluas, quia nihil inuenis vnde salues, & multum inuenis vnde damnes. *In Enchiridio. cap. 107.* Vnde & ipsam vitam æternam, quæ certa merces est operum bonorum, gratiam Dei appellat Apostolus: stipendiũ enim peccati, inquit, mors, gratia autem Dei, vita æterna in CHRISTO IESU Domino nostro, &c. Gratia vero nisi gratis sit gratia non est. Intelligendum est agitur etiam ipsa hominis bona merita, esse Dei munera, quibus cum vita æterna redditur, quid nisi gratia pro gratia redditur? *Idem Psal. 60.* Vniuersæ viæ Domini misericordia & veritas: misericordia dicitur, quia non merita nostra attendit Deus, sed bonitatem suam, vt peccata nobis omnia dimitteret, & vitam æternam promitteret. Veritas autem, quia non fallit, reddit quæ promisit. *Idem lib. 1. Retr. act.* Omnia mandata implentur, quicquid non impletur, ignoscitur. *Idem lib. confessionum 9.* Vt hominũ vitæ, quantumlibet laudabili, si remota misericordia indicetur.

Ambrosius de vocatione gentium.

Hoc constitutum est à Deo, vt qui credit in Christum, saluus sit sine opere. Sola fide, gratis accipiens remissionem peccatorum.

Chrysostomus Homilia 3. In Matth. cap. 1.

Noli te putare quicquam fecisse, cum feceris, & plenissime cuncta fecisti. *Et paulo infra.* Vis agnoscere quemadmodum veræ Deo gratiæ referantur? Audi tres pueros in medio ignis lo-

392 DE BONIS OPERIBVS.
quentes, Peccauimus, inique gessimus, iustus es
Domine in omnibus quæ fecisti nobis, quoniã in
vero iudicio omnia induxisti super nos. Hoc est
enim referre gratias Deo, peccata ei propria con-
fiteri, vt & mille se aliquis reum fateatur malorũ,
& tamen nulla pro his indigna se arbitretur pati
supplicia, &c. *Idem de muliere Chananea, Homilia*
16. Misere mei: non, inquit, habeo conscientiam
bonorum operum, nec rectæ vitæ fiduciam, ad mi-
sericordiam confugio, &c.

Gregorius in Ezech. li. 1. Hom. 7.

Iustus igitur aduocatus noster, iustos nõ defen-
det in iudicio, quia & nosmetipsos cognoscimus
& agnoscimus iniustos. Non ergo in fletibus, non
in actibus nostris, sed in aduocati nostri allegatio-
ne confidamus.

Basilius in sermone de humilitate

Dicit autem Apostolus, qui gloriatur, in nomi-
no gloriatur. Hęc est enim perfecta & integra glo-
riatio in Deo, quando neque propter iustitiam tuã
aliquis effertur, sed intelligit se indigere vera iusti-
tia. Fide autem sola in Christum iustificari.

*Bernhardus in annuntiatione
beate Mariae, Serm. 1.*

Spiritus ipse perhibet testimonium spiritui no-
stro, porro hoc testimoniũ in tribus consistere cre-
do. Necessè est enim primo omniũ credere, quod
remissionem peccatorũ habere non possis, nisi per
indulgentiã Dei. Deinde quod nihil prorsus habe-
re queas operis boni, nisi & hoc dederit ipse. Po-
stremo, quod æternam vitam nullis potes operib⁹
promereri, nisi gratis detur & illa &c. Neq; enim
talia sunt hominũ merita, vt propterea vita æterna
debeat ex iure, aut Deus iniuriam aliquam fa-
ceret nisi eam donaret. *Idem super cantica, Serm. 68.*
Si non

Si non est quod iam quæras, quibus meritis speremus bona, præsertim eum audias apud prophetam, Non propter vos, sed propter me ego faciam, dicit Dominus. Sufficit ad meritum, scire quod non sufficiant merita. & c. Merita habere cures, habitata noueris, fructum speraueris, Dei misericordiam & omne periculum euasisti. *Idem in Psalmum, Qui habitat, & c.* Quoniam in me sperauit, liberabo eum: Dulcissima liberalitas, in se sperantibus non deesse. Hoc enim totum hominis meritum, si totam spem suam ponat in eo, qui totum hominem saluum facit. Et idem (vt habetur in euius vita) cum à Sathana improbis pulsaretur accusationibus, ait, Fateor, non sum dignus ego, nec propriis possum meritis regnum obtinere cælorum. Caterum duplici iure illud obtinens, Domini meus, hæreditate scilicet Patris, & merito passionis: Altero ipse contentus, Alterum mihi donat, & c. Cuius dono iure aliquid mihi vendicans non confundor, & c.

Chrysostomus in oratione 4. contra Iudeos.

Non ex benefactis, nec laboribus, nec pensatione, sed ex sola gratia iustificauit genus nostrum. *Et in homilia de loco Esaiæ, Gaude Sion.* Cuius facti sumus filii, non pro obsequiis nostris, aut meritis: non pro bona actione, quam non fecimus, sed pro eius misericordia: & libertatem accepimus, & in adoptionem filiorum annumerati sumus. *Item in cap. ad Rom. Serm. 2.* Non sudoribus & laboribus illam comparabis, sed ex diuino gratiæ dono, quod ex supernis est, gratis vt accipias oportet, vnum hoc solum afferens de tuo, nimum vt credas. *Et in 4. cap. Rom. Serm. 8.* Fide saluari eum, qui opera non habeat, nihil fortasse fuerit insolentiæ. Eum vero qui recte factis conspicuum se fecerit, non ex ipsis, sed ex fide ius-

stum fieri, hoc scilicet admirabile est, & quod maxime fidei potentiam manifestat.

*Augustinus prima quinquagena ex prologo
Psal. 31.*

Quid est gratis datur? Gratis constat. Nihil boni fecisti, & datur tibi remissio peccatorum. Attenduntur opera tua & inueniuntur omnia mala. Si, quod debetur istis operibus, Deus redderes, vtique damnaret: Non tibi Deus reddit debitam pœnam, sed donat indebitam gratiam.

Beda in Psal. 77.

Per iustitiam factorum nullus saluabitur, sed per solam iustitiam fidei.

Remigius in 18. Psal.

Coeli enarrant gloriam Dei, hanc scilicet, quod non ex operibus iustitiæ quæ fecimus nos, sed secundum suam misericordiam saluos nos fecit.

Haymo super 1. r. Psal.

Nemo debet de meritis suis præsumere, sed omnem saluationem ex Christi meritis expectare.

Et super Euangel. Dominicale Septuagesima.

Vita æterna nulli per debitum redditur, sed per gratuitam misericordiam datur.

Remigius in 32. Psal.

Reuera isti soli beati, isti soli salui sunt, qui per gratiam iustificantur, & non ex meritis.

Theophylactus in 3. ca. ad Rom.

Nemo ex propriis operibus iustificatur, sed alterius ope indiget, nimirum Christi IESU gratia.

Anselmus de Mensurat. Crucis.

Si homo mille annis seruiret Deo, etiam feruentissime, non mereretur ex condigno, dimidium diem

diem esse in Regno cœlorum. *Et in 2. cap. ad Gal.* Opera sunt ex gratia, sed non ex operibus gratia: quia ipsa prima est, ex qua interpretantur cœtera: ideo nullus aliquo modo iustificari valet ex operibus nisi per fidem, quæ procedit ex gratia.

Honorius in Psal. 6.

Saluum me fac propter misericordiam tuam, nõ propter meritum meum. *Item in Dialogo de predest. & libero arbitrio.* Regnum cœlorum non secundum merita: sed secundum gratiã datur. Quid enim meretur homo nisi malum? vel pro quo merito expectat quis à Deo præmium?

Rupertus lib. 1. Comment. in Ioan. cap. 1.

Per solam gratiam ad regnum cœlorum ducimur, quod nullis operum nostrorum meritis comparare possumus.

Haymo in 4. cap. ad Ephesios.

Data est gratia, id est, fides, remissio peccatorum, & redemptio, & quicquid boni habemus. Et hæc omnia gratuito munere omnipotentis Dei largita sunt nobis.

Augustinus ad Valentinum,

Epist. 46.

Omne datum optimum, & omne donum perfectum desursum est, descēdens a Patre luminum. Nec quisquam dicat meritis operum suorum, vel meritis orationum suarum, vel meritis fidei suæ, traditam Dei gratiam, & putetur verum esse quod illi Heretici dicunt, gratiam Dei secundum merita nostra dari, quod omnino falsissimum est.

Plura testimonia sunt in capite 7. de Iustificatio-

ne, eiusque antithetis. Et cap. 6. de Fide, antithero
2.3. Item cap. 3. de Lege, antitheto 4.6. cap. 5. de Li-
bero arbitrio. cap. 10. de Satisfactione.

Macarius Homilia. 37.

Non enim saluat hominem opus suum: sed qui
facultatem operandi largitur. *Item Homilia 20.*
Qui in sua tantum iustitia atque redemptione per-
sistit, temere & frustra laborat. Nam omnis opinio
iustitiæ ipsius in extrema die sicut pannus menstrua-
tæ apparebit, ut ait Esaias Propheta. Facta est uni-
uersa iustitia nostra tanquam pannus menstruata.

DE SATISFA- CTIONE.

CAP. NONVM.

ANTITHETON PRIMVM.

I E S V I T A E.

Homo potest satisfacere pro peccatis Deo, se-
cundum mensuram proportionis, licet offensio sit in-
finita, & satisfactio nostra finita. Fol. 328. 327. Et
in opere Catechistico Canisii fol. 273.

Et ibidem. Christus noluit sua passione & morte
pœnitentiam agentibus statim & culpam remitte-
re & pœnam, sed potius exigit aliquas satisfactio-
nes: quas nos ipsi scelerum enormitati repende-
remus.

ANTI-

CAPVT NONVM. 327
ANTITHETON PRIMVM.

IESVS.

Homo, etiam regeneratus, nullam potest pro peccatis offerre Deo satisfactionem qua accepta sit, præter meritum Christi, qui mortis & obedientiæ sue virtute reatum & pœnam peccatis debuam sustulit, ut coram Deo iusti sint quicumque beneficium istud vna fide amplexi sunt.

Testes

PROPHETÆ, APÓSTOLI,

EVANGELISTÆ.

Omnes scientes venite ad aquas: & qui non habetis argentum properate, emite absque auro. &c. Esa. 55.

Venite ad me omnes qui laboratis, & onerati estis, & ego refocillabo vos. Matth. 11.

In scientia sui iustificabit ipse Iustus meus multos. Esa. 53.

Non misit Deus Filium suum in mundum, ut iudicet mundum, sed ut saluetur mundus per ipsum. Qui credit in me, non iudicatur, sed habet vitam æternam. Ioan. 3.

Si quis sitit, veniat ad me & bibat. Ioan. 7.

Christus factus nobis à Deo sapientia, iustitiaque, & sanctificatio & redemptio: ut omnis, qui gloriatur, in Domino gloriatur. 1. Cor. 1.

Per sanguinem Christi redemptionem, remissionemque omnium peccatorum habemus. Ephe. 1.

Peccata multorum tulit, &c. per totum caput. Esa. 53.

Et vocabitur nomen eius IESVS. Hic saluum fa-

ciet populum suum à peccatis eorum. Mat. 6.
Ait angelus, Annütio vobis gaudium magnum,
quia natus est vobis hodie saluator, qui est Chris-
tus Dominus, in ciuitate Dauid. Luc. 7.

Ecce Agnus Dei, qui tollit peccatum mundi:
Rom. 3. 5. Pet. 4. Ioan. 6. Coloss. 1. Ioan. 1.

Et 20. Hæc autem scripta sunt, vt credatis in No-
mine ipsius, & vitam habeatis æternam.

Iustificati gratis per illius gratiam, per redem-
ptionem, quæ est in Christo IESU, quem propo-
suit Deus reconciliatorem per fidem, in te. ueni-
ente ipsius sanguine, ad ostendendam iustitiam
suam in præsentem tempore, ad hoc, vt ipse sit iu-
stus, & iustificans eum, qui est ex fide. Rom. 5.

Iustificati igitur ex fide, pacem habemus erga
Deum, per Dominum nostrum IESUM Christum,
per quem & contigit nobis, vt perducamur in
gratiam hanc, in qua stamus & gloriamur sub spe
gloriæ Dei. Christus enim, cum adhuc infirmi es-
semus, pro impiis mortuus est, & c. per totum caput.

Omnia ex Deo, qui reconciliauit nos sibi per
IESUM Christum, deditque nobis ministerium
reconciliationis. 2. Corinth. 5.

Gratia vobis & pax à Deo patre, qui dedit se-
metipsum pro peccatis nostris, vt eriperet nos à
præsentem seculi malo. Gala. 1.

Et 2. 3. Et nos credimus in Christum, vt iustifice-
mur ex fide, & c. per totam adeo Epistolam.

Deus qui diues est misericordia, propter mul-
tam charitatem suam, qua dilexit nos etiam cum
essemus mortui per delicta, conuincit nos cum
Christo (per gratiam estis saluati) Ephes. 2.

Arbitror omnia damnum esse pro Christo, vt
Christum lucrifaciam, reperiaturque in illo, non ha-
bens meam iustitiam ex lege, sed eam, quæ est per
fidem Christi. Philip. 3.

Qui eripuit nos à potestate tenebrarum, ac transfudit in regnum Filii sui sibi dilecti, per quem habemus redemptionem, per sanguinem ipsius, remissionem peccatorum. Coloss. 1.

Et 3. Et vos cum effectis mortui per delicta, per praputium carnis vestræ, simul cum illo viuificat, condonans nobis omnia delicta, deleto, &c.

Neque constituit nos, vt iram nobis concitemus, sed vt salutem consequeremur per Dominum nostrum IESVM Christum, qui mortuus est pro nobis. 1. Thess. 5.

Certus sermo & dignus, quem modis omnibus cõplectamur, quod IESVS Christus venit in hunc mundum, vt peccatores saluos faceret, quorum primus ego sum. 1. Tim. 1.

Apparuit gratia Dei salutifera omnibus hominibus, &c. qui dedit semetipsum pro nobis, vt redimeret nos ab omni iniquitate. Tit. 2.

Et 3. Christus semel pro peccatis nostris mortuus est, iustus pro iniustis.

Et 4. Cum igitur Christus passus sit pro nobis carne, vos quoque iuxta eandem cogitationem ardeamini.

Liuore eius sanati sumus omnes: nos quasi oues errantibus, vnusquisque in viam suam declinauit: & posuit Dominus in eo iniquitatem omnium nostrorum. Propter scelus populi mei percussit eum. Esa. 53.

Et præcipitabit in monte isto faciẽ vinculi colligati super omnes populos, & telam, quam fortis est, super omnes nationes, præcipitabit mortem in sempiternum, &c. Et opprobrium populi sui auferet de vniuersa terra: quia Dominus loquutus est, & dicent in illa die: Ecce Deus noster, expectabimus eum, & saluabit nos. Esa. 25.

Ipse vulneratus est propter iniquitates nostras,

attritus est propter scelera nostra. Esa. 53.

Et vos cum essetis mortui per delicta, & praeputium carnis vestrae, simul cum illo vivificavit, condonans vobis omnia delicta: delet, quod adversus vos erat, Chirographo: quod erat contrarium vobis per decreta, & illud sustulit e medio, & c. ibidem plura. Coloss. 2.

Tradidi enim vobis in primis, quod & acceptam, quod Christus mortuus fuerit pro peccatis nostris, secundum scripturas. 1. Cor. 15.

Nam si sanguis hircorum aut taurorum, & cinis iuvencae aspergens inquinatos, sanctificat ad purificationem, quanto magis sanguis Christi, qui per Spiritum aeternum seipsum obtulit immaculatum Deo, purgabit conscientiam vestram à mortuariis operibus, ad serviendum Deo viventi. & ob id novi Testamenti reconciliator est, ut morte intercedente ad redemptionem earum praevaricationum, quae fuerant sub priori Testamento, hi, qui vocati sunt, promissionem accipiant aeternae hereditatis. Heb. 9.

Omnia fere secundum Legem sanguine purificabantur, & absque sanguinis effusione non fit remissio. Heb. 9.

Qui peccata nostra ipse pertulit in corpore suo super lignum, quo peccatis mortui, iustitiae viveremus. 1. Pet. 2.

Misit Filium suum propitiationem pro peccatis nostris. 1. Ioan. 4.

Sanguis IESU Christi eius Filii emundavit nos ab omni peccato. 1. Ioan. 1.

In quo habemus redemptionem per sanguinem eius in remissionem peccatorum. Ephes. 1.

Non auro vel argento redempti estis, sed pretioso sanguine quasi agni incontaminati & immaculati Christi, praecogniti quidem ante mundi constituti.

Constitutionem. 1. Pet. 1.

Homo Christus IESVS, qui dedit semetipsum in redemptionem pro omnibus. Vide plura in capite 3. de Bonis operibus. Et cap. 5. de Libero arbitrio. Et cap. 7. de Iustificatione, eiusque Antitheta.

Item cap. 6. de Fide, cum eius Antithetis.

Et Ephe. 2. 1. Thes. 5. Facti estis prope in sanguine Christi, vt reconciliet ambos in vno corpore Deo.

Si quis peccauerit, aduocatum habemus apud Patrem, IESVM, Christum iustum, & ipse est propitiatio pro peccatis nostris: non pro nostris autem tantum, sed etiam pro totius mundi. 1. Ioan. 2.

Non sicut per vnum peccatum, ita & donum. Nam iudicium ex vno in condemnationem, gratia autem ex multis delictis in iustificationem. Rom. 5.

Ibidem: Si enim in vnius delicto mors regnavit per vnum, multo magis abundantiam gratiæ & donationis & iustitiæ accipientes, in vita regnabunt per vnum IESVM CHRISTVM.

Ibidem: Lex subintravit, vt abundaret delictum. Vbi autem abundavit delictum, superabundavit & gratia.

Vide reliqua in capite 7. de Iustificatione: & capite 8. de Bonis operibus.

P A T R E S.

Augusti. de pec mer. & remiss. cap. 13. libro 1.

Ab Adam, in quo omnes peccauimus, non omnino nostra peccata, sed tantum originale traduximus in Christo vero, in quo omnes iustificamur, non illius tantum originalis, sed etiam cæterorum, quæ ipsi addidimus, peccatorum remissionem consequimur. Ideo non sicut per vnum peccatum, ita est vt donum. Nam iudicium quidem ex vno delicto sibi

neci omnino non possunt. * *Contra Iud. Pagan. &*
Arianos lib. 4. cap. 13. Qui possit non mori si noller,
 proculdubio quia voluit mortuus est. Et ideo prin-
 cipatus & potestates explicauit, fiducialiter triu-
 phans eas in semetipso. Morte sua quippe, vno ve-
 rissimo sacrificio pro nobis oblato, quicquid cul-
 parum erat, vnde nos principatus ac potestates ad-
 uerit, extinxit, & sua resurrectione in nouam vitam
 nos predestinatos vocauit, vocatos iustificauit, iu-
 stificatos glorificauit. *Lib. quest. vet. & nou. Test.*
questione 82. Motus Dominus misericordia, misit
 filium suum, qui se pro illis offerens, mortem de-
 struens, data omnibus remissione peccatorum, Deo
 patri illos iustificatos offerret. *In lib. art. falso imposi-*
art. 1. Christus liber à mortis debito, & solus abs-
 que peccato, pro peccatoribus, & debitoribus
 mortuus est. Sanguis Christi, redemptio totius
 mundi. *In Iohan. tract. 8. 1.* Nullius martyris san-
 guis in remissionem peccatorum fusus est. Hoc so-
 lus Christi opus fuit.

Hieronymus in Esa. 53.

Ille (Christus) vulneratus est propter iniqui-
 tates nostras, vt suo vulnere nostra vulnera cu-
 raret: factusque pro nobis maledictum, vt
 nos liberaret de maledicto. Maledictus enim
 omnis homo, qui pendet in ligno. Vnde di-
 sciplina pacis nostræ super eum est. Quod
 enim nos pro nostris debebamus sceleribus su-
 stinere, ille pro nobis passus est, pacificans per
 sanguinem crucis suæ, siue quæ in terra, siue quæ in

Alcuinus de Trinitate, cap. 12.

Nullus plane veram pacem cum Deo habere poterit, nisi per mediatorem Dominum Christum, qui est in duobus naturis verus Deus, verusque homo, vnus Christus: idem sacerdos & sacrificium veniens ad nos, offerre pro nobis, quod sumit ex nobis, vt auferret à nobis, quod inuenit in nobis, id est, peccata.

Chrysof. Rom. cap. 5. Serm. 10.

Et quid est quod dicitur? Quod scilicet mortem & condemnationem peccatum quidem introducere potuerit, gratia vero non illud vnicum solum abstulerit peccatum, sed & ea quæ post illud ingressa sunt? Ne enim illud, vt & quemadmodum, quod posuit, non videatur bonorum mensuram maiorum inferre, quam malorum intulissent illa mala, peccatum videlicet & mors: ne cum Adamum audis, vnicum illius tantum, quod ipse primorum delictorum factam esse sublationem dicite. Vnde hoc patet? ex eo videlicet quod post iam multa & infinita peccata, simul cum eo quod in Paradiso commissum est, causa est gratiæ beneficio ad iustitiam deuenit. Vbi vero iustitia est necessario sequitur omnino & vita simul cum bonis innumeris: quemadmodum vbicumque peccatum fuerit, mors quoque subsequitur. Pluris enim est iustitia quam vita, quãdoquidem ipsa radix est vitæ. Quod igitur plura inuecta sint bona, & non solum sublatum illud vnicum Adami peccatum, sed & reliqua omnia, ostendit Apostolus, dicens: Donum vero ex multis delictis in iustitiam. Vnde & necessario simul comprobatur, mortem quoque radicatus

enulsam. Neceſſe vero fuerit, & deinceps illud
 aſtrueret, quandoquidem dixit alterum illud prio-
 re maius eſſe. Et primum illud commemorauerat,
 dicēs. Quoniam ſi vnus peccatum occidit omnes,
 multo magis vnus etiam gratia ſeruare poterit.
 Deinde oſtenderat, quod non ſolum illud peccatū
 per gratiam eſt ablatum, ſed vt reliqua omnia: ne-
 que tantum peccata ſint ſublata, ſed & multo plus
 & magis. *Ibidem.* Non enim ſolummodo tantum
 accepimus ex gratia, quātum ad ſublationem pec-
 cati opus habebamus, ſed multo plus. Etenim vt à
 pœna liberati ſumus, & malitiam depoſuimus o-
 mnem, regeneratique ſumus è ſupernis, reſurrexi-
 mus vetere ſepulto homine, redempti ſumus, ſan-
 ctificati que & in adoptionem filiorum Dei indu-
 ctī ſumus: Iuſtificati quoque, & fratres facti ſu-
 mus, cohæredesque vni geniti, imo & eiſdem cum
 illo corporis, inque carnem illius cenſemur: &
 quem admodum capiti corpus, ita illi coadunati ſu-
 mus. Hæc itaque omnia exuberantiam gratiæ vo-
 cauit Paulus, oſtendens, quod non ſolum par vul-
 neris pharmacum acceperimus: ſed & ſanitatē, &
 pulchritudinem, honorem quoque & gloriam, &
 in ſumma, dignitates naturam noſtram multum
 tranſcendentes. Erat autem vnum quodque iſtorū
 per ſe ſufficiens ad diſſoluendam mortem. Quum
 vero omnia ſimul concurrere videantur, iã deſi-
 cept illius neque veſtigium aliquod, neque vmbra
 poterit apparere, eo quod omnino ſit abolita. *In 1.
 Corinth. cap. 10. Homilia 24.* Interroga ipſum diabo-
 lum, & dicito: Vnde inſanabile vulnus accepiſti?
 vnde vires amiſiſti? vnde captus es? à quo detine-
 riſ: à quo fugiſ? Nihil aliud reſpondebit, quam, à
 corpore (Chriſti) crucifixo. Per hoc, ſtimulus ipſus
 contractus eſt: per hoc, caput contritum: per hoc,
 principatus & poteſtates eius coercitæ ſunt. Spo-

lians enim, inquit Apostolus, principatus & potestates traduxit, confidenter palam de illis triumphans in semetipso. Interroga mortem, & dicas: Vnde perit stimulus tuus? unde dissoluta est victoria tua? unde incisi sunt nerui tui? & pueris & puelis ridicula facta es, quæ & tyrannis & iustis omnibus ante hac eras formidolosa: & corpus hoc horum omnium causam esse profitebitur.

Theophylactus in Iohan. cap. 1.

Porro agnus Dei dicitur Christus, siue quod Deus acceperit mortem Christi pro nostra salute, siue quod Deus tradiderit illum pro nobis ad mortem, quemadmodum dicere solemus, sacrificium hoc illius est, hoc est, ille sacrificium hoc obrulit. Sic igitur & Dominus dicitur agnus Dei, eo quod Deus pater propter charitatem suam erga nos, illum dederit ad mortem. Non dixit autem, qui abstulit peccatû: sed qui tollit, in præfenti, peccata nostra. Quotidie enim tollit peccata nostra, & aliorum quidem per baptismum, aliorum autem per pœnitentiam. Et agni quidem qui in veteri lege immolabantur, nullius peccatum omnino abolebant: hic autem totius mundi peccatum tollit è medio, & abolet. Quare autem non dixit peccata, sed peccatum? fortasse quidem per hoc, quod dixit peccatum, in genere dixit, & de omnibus. Sicut enim dicere solemus, defecit homo: hoc est, omnis humanitas à Deo: ita & hoc loco dicens peccatum, omnia peccata significauit.

Bernardus Sermone 38. super Cantica.

Peccata tua maxima sunt & nimium multa. Nequaquam pro tot & tantis, nec si te excories, sufficies satisfacere.

Rouanentura in lib. 4. Senten. distinct. 15. quaest. 1. Quia

Quia homo non potuit pro tanta offensa satisfacere, ideo Deus dedit Saluatorem & Mediatore, qui satisfaceret pro offensa. Vnde in sola fide passionis Christi remittitur omnis culpa, & sine fide eius nullus iustificatur.

DE INVOCA-
TIONE SANCTO-
RVM.

CAPVT DECIMVM.

ANTITHETON PRIMVM.

IESVITÆ.

Sancti inuocandi sunt, vt pro nobis apud Deum intercedant. Fol. 229. Cens. Item: Orationem Dominicanam fundimus sanctis, fol. 208. Et in catechismo Canisij. Fol. 81. 82.

Et fol. 230. Scriptura quidem nusquam docet Sanctorum inuocationem, & tamen nihilominus est credenda, recipienda, & seruanda.

ANTITHETON PRIMVM.

IESVS

*Deus solus inuocandus est. Nec alium mediatorum apud Patrem caelestem habet Eccle-
Cc. iiii.*

408 DE INVOCAT. SANCT.
sia quam Iesum Christum.

Testes.

PROPHETÆ, APOSTOLI,

EVANGELISTÆ,

Ego sum, ego sum ipse, qui deleo iniquitates tuas propter me: & peccatorum tuorum non recordabor. *Esa. 43.*

Qui non intrat per ostium in ouile ouium, fur est & latro. *Ioan. 10.*
Et rursum: Si quis per me ingreditur, saluabitur, & pascua inueniet.

Ego sum via, veritas, & vita. Nemo venit ad patrem nisi per me. *Ioan. 14.*

Et ibidem: Si quid petieritis Patrem in Nomine meo dabit vobis.

Venite ad ME OMNES, qui laboratis, & onerati estis. *Mat. 11.*

Iustificati gratis per illius gratiam, per redemptionem, quæ est in Christo IESU, quem proposuit DEVS Reconciliatorem. *Roma. 5.*

Vnus est Mediator Dei & hominum homo Christus IESUS: qui dedit semetipsum precium redemptionis pro omnibus. *1. Timoth. 2.*

Si quis peccauerit, aduocatum habemus IESUM Christum iustum, propitiatorem pro peccatis nostris, & non pro nostris tantum, sed etiam pro totius mundi. *1. Ioan. 2.*

Per illum habemus aditum vtrique in vno spiritu ad Patrem. *Ephe. 2.*

Ecce dedi te in lucem gentium. Ecce testem populis dedi eum, ducem & præceptorem in gentibus. *Esa. 55.*

Et erunt mihi populus, & ego ero eis Deus, & seruus meus David Rex super eos, & pastor vnus erit omnium eorum. *Ezech. 37.*

per

Per quem habemus redemptionem per sanguinem eius in remissionem peccatorum iuxta diuinitas gratiæ suæ, &c. Vt summam instauraret omnia per Christum, & quæ in cœlo sunt, & quæ in terra per eundem, per quem & in sortem asciti sumus. Ephes. 1.

Cum igitur fratres habeamus libertatē ad eundem in sancta per sanguinem IESU, eam viam, quam dedicauit nobis recentem ac viuentem per uelamentum, hoc est, per carnem suam: cumque habeamus sacerdotem magnum præfectum Domui Dei, accedimus cum uero corde in certitudine Fidei. Heb. 10.

Tu enim pater noster, & Abraham nesciuit nos, & Israel ignorauit nos. Tu Domine pater noster redemptor noster, a seculo nomen tuum. Esa. 63.

Non habebis Deos alienos in conspectu meo: Non facies tibi sculptile, non similitudinem omentum, quæ in cœlo sunt super, & quæ in terra deorsum, & quæ versantur in aquis sub terra, non adorabis, ea & nō coles, Ego sum Dominus Deus tuus, Deus æmulator. Deut. 5.

Videte, quod ego sum solus, & nō sit alius Deus præter me: ego occidam, & ego uiuere faciā, percutiam, & ego sanabo, & nō est qui de manu mea possit eruere. Deut. 32.

Cui assimilastis me, æquastis & cōparastis me, & fecistis similem, qui conuertitis aurum in facculo, & argentum in statera ponderatis, cōducunt, portant illum in humeris, gestantes & ponentes in loco suo, & stabit ac de loco suo nō mouebitur, &c. Esa. 46.

Quod si duo ex uobis consenserint super terra, de omni re, quamcumque petierint, fiet illis à patre meo, qui in cœlis est. Matth. 18. Luc. 11

Si non condemnat nos cor nostrum, fiduciam habemus erga Deum, & quicquid petierimus, accipiemus ab eo. 1. Ioan. 3.

At hic, quod idem maneat in æternum, perpetuum habet sacerdotium, unde & saluos facere ad plenum potest, qui per ipsum adeunt Deum, semper viuens ad hoc, vt interpellet pro illis. Hebr. 7.

Non est aliud Nomen sub cœlo datū inter homines, in quo oporteat nos saluos fieri. Act. 4.

In I E S V Domino nostro, in quo habemus fiduciam, & accessum in confidentia per fidem eius. Eph. 3.

Adeamus ergo cum fiducia ad thronum gratiæ eius, vt misericordiam consequamur, & gratiã inueniamus in auxilio opportuno. Heb. 4.

Per quem & accessum habemus per fidẽ in gratiam istam, in qua stamus. Rom. 5.

Christus I E S V S, qui mortuus est, qui etiã interpellat pro nobis. Rom. 8.

Quãto & melioris testamẽti mediator est, quod in melioribus sancitum est. Heb. 8. 9.

Christus noui Testamẽti mediator est, vt morte intercedente, &c. Heb. 12.

Ego sum Dominus, & non est absque me saluator. Esa. 45.

Ego Dominus Deus tuus ex terra Ægypti, & Deum absque me nescies, & saluator non est praeter me. Osee. 13.

Scimus quod nullum est simulachrum in mundo, & quod nullus sit Deus alius, nisi vnus. 1. Cor. 8.

Ego primus & nouissimus, & absque me nõ est Deus. Esa. 44.

Scito ergo hodie, & cogitato in corde tuo, quod Dominus ipse Deus est in cœlo sursum, & in terra deorsum, & non est alius. Deut. 4.

Adorabís

Adorabis Dominum Deum tuum, & illi soli ser-
uies. Deut. 6.

Adorabunt eum omnes reges, & omnes gentes
seruient ei soli. Psal. 71.

Omnes gentes, quascunque fecisti, venient, &
adorabunt te, & glorificabunt nomen tuum. Psal. 85.

Adorate eum, qui coelum & terram, mare, & fon-
tes aquarum, &c. Apocal. 14.

Dominum Deum tuum adorabis, & illi soli ser-
uies. Matth. 4.

Cecidi vt adorarem ante pedes Angeli, & dixit
mihi: Vide ne feceris: Conseruus tuus sum & fra-
trum tuorum habentium testimonium I E S V:
Deum adora. Apoc. 19. & 20.

P A T R E S.

Aug. de vera relig. cap. 6. Tibi.

Non diligamus visibilia spectacula, ne ab ipsa
veritate aberrando, & amando umbras, in tene-
bras proiciamur. Non sit nobis religio fantasma-
tibus nostris, melius est enim qualecunque ve-
rum, quam omne quod pro arbitrio fingi potest.
Non sit nobis religio cultus hominum mortuorum,
quia si pie vixerint, non sic habentur, vt tales que-
rant honores, sed illum a nobis coli volunt, quo
illuminante, letantur meriti sui nos esse cōseruos.
Honorandi ergo sunt, propter imitationem: non
adorandi propter religionem. *Sequitur.* Hoc e-
tiam ipsos optimos angelos, & excellentissima
Dei ministeria velle credamus, vt vnum cum i-
psis colamus Deum, cuius contemplatione bea-
ti sumus. Neque enim & nos videndo angelos bea-
ti sumus, sed videndo veritatem, qua etiam i-
psos diligimus angelos, & his congratulamur.
Quare honoramus eos charitate, non seruitute.

Nec eis templa construimus. Nolunt enim se sic honorari à nobis: quia nos ipsos, cum boni sumus, templa summi Dei nouerunt. Recte itaque scribitur, hominem ab angelo prohibitum, ne se adoret: sed vnum Deum, sub quo esset, & illi cōseruus. Apoc. 19. & 22. *In Iohan. Tract. 13. cap. 5.* Hæc est religio Christiana, vt colatur vnus Deus, & non multi dii: quia nō facit animam beatam, nisi vnus Deus. Participatione Dei fit beata, non participatione sanctæ animæ fit beata infirma anima: nec participatione angeli fit beata sancta anima: sed si quærit beata esse infirma anima, quærat vnde beata fit sancta anima. Non enim beatus efficietis ex angelo tu: sed vnde angelus beatus, inde & tu, &c.

Chrys. 6. hom. de profectu Euangelij.

Magna est fides tua.) Vides quomodo mulier, quæ indigna erat, ex assiduitate facta est digna: vis discere, quod etiam per nos ipsos orantes apud Deum plus efficimus, quam dū alii pro nobis orāt? Clamauit hæc & accesserunt discipuli, dicunt: mitte eam, quia clamat post nos. Et ad illos dixit, Non sum missus, nisi ad oves quæ perierūt domus Israel. Quando autem ipsamet accessit, & perseverauit, clamans, & dicēs: Eriam Domine, nam & catelli edunt de mensa dominorum suorum: tum beneficium dedit, & ait, fiat tibi sicut vis. Vides quomodo repulit, cum alii precarentur, vbi vero ipsamet orans pro dono, clamauit, annuit. Illis inquit, non sum missus nisi ad oves. Huic autem, Mulier magna est fides tua, fiat tibi sicut vis. *Idem Homil. eadem.* Cæterū, non opus est patronis apud Deum, neque multo discursu, vt blādiare alii. Sed Deum preceris, omnino tamen voti compos eris. Neque enim tam facile Deus annuit, cum alii pro nobis

nobis orant, vt cum ipſimet oramus, etiamſi plurimis malis ſimus pleni.

Ambroſ. ad Rom. 1.

Solent pudorem tamen paſſi, neglecti Dei miſera vti excuſatione, dicentes, per iſtos poſſe ire ad Deum, ſicut per comites peruenitur ad regem. Age, nunquid tam demens eſt aliquis, aut ſalutis ſue immemor, vt honorificentiam regis vendicet comiti? cum de hac re ſi qui etiam tractare fuerint inuenti, iure vt rei damnentur maiestatis. Et iſti ſe non putant reos, qui honorem nominis Dei deſerunt creaturæ, & relicto Domino conſeruos adoran: quaſi ſit aliquid plus, cui ſeruiatur Deo? Nunc ideo ad regem per tribunos & comites itur, quia homo eſt vtique rex, & nescit quibus debeat rem publicam credere. Ad Deum autem promerendum, quem vtique nihil latet (omnia enim merita nouit) ſuffragatore non eſt opus, ſed mente deuota. *Idem, ibidem.* Mutauerunt gloriam Dei in ſimilitudinem hominum, vt forma corruptibilis hominis Deus ab his vocetur: hoc eſt ſimulacrum hominis, vt quos viuos nomine donare non audent, mortuorum imagines in gloriam Dei rapiant. Quanta hebetudo, quanta ſtultitia, hos ſe ſapientes appellare, ad ſuam damnationem, apud quos plus mortui poſſunt quam viui, & mortui ſunt potiores viuis? A viuo enim Deo recedentes, morcuſ fauent. *Idem ad Coloff. cap. 1.* Idcirco enim omnipotentia magnitudinis quanta ſit Chriſti, & quam infinita, ab initio declarauit, vt doceret in ipſo ſolo ſpem ponendam, quia ipſius ſunt omnia: & quia nihil ſine ipſo poteſt viuere, neque in cælo neque in terra. Ante omnes enim eſt: & cuncta in ipſo conſtant, quia in omnibus ipſe principatum tenet. Vt ſi quis alicui elemétorum, aut angelorum, vel poteſtatum deuotum ſe debere eſſe putet, errare ſe ſciat. *Sequitur:* Itaque hic vnus au-

diendus est, & colendus, nec ad hunc æstimandus est quisquam. Quia qui caput tenet, reliquam partem subiectam tenet. Nam qui se subiectis humiliat, totus errat: quia non tenens caput, truncus est, ex quo totum corpus continetur ad vitam.

Augustinus libro 10. de ciuitate Dei.

Merito illi in cœlestibus sedibus conficiti, immortales & beati, qui creatoris sui participatione congaudent, cuius æternitate firmi, cuius veritate certi, cuius munere sancti sunt: quoniam nos mortales & miseros, vt immortales beatificemus, misericorditer diligunt: nolunt nos sibi sacrificari, sed ei, cuius & ipsi nobiscum sacrificium se nouerunt. Cum ipsis enim sumus vna ciuitas Dei, cui in Psalmo dicitur: Gloriosa dicta sunt de te ciuitas Dei.

Epiphanius lib. 3. Tom. 2. cap. 78. contra

Antidicomarianitas.

Grauitèr inuehitur in eos, qui Mariam matrem diuinis honoribus coluerunt, & ei Collyridem seu placentam obtulerunt, & in nomen eius sacra celebrauerunt per mulieres, quod totum impium esse ac nefarium ait, alienum à prædicatione Spiritus sancti, & addit: Totum hoc opus est diabolicum, & Spiritus immundi doctrina. Impletur enim in his hoc, Deficient quidam a sana doctrina, attendentes fabulis & doctrinis Dæmoniorum. Erunt enim, inquit, Mortuis cultum diuinum præstantes, quemadmodum etiam in Israel coluerunt. *Idem.* Non conuenit colere sanctos ultra decorum, sed honorare ipsorum Dominum. Cesset itaque error seductorum. Neque enim Deus est Maria, neque de cœlo corpus habet. *Idem in sequenti capite aduersus Collyridianos.* Reuera virgo erat ipsa virgo & honorata, sed non ad adorationem nobis data, sed ipsa adorans eum, qui ex ipsa

ex ipsa carne genitus est, de coelis vero ex sinibus paternis accessit. *Idem ibidem.* Quæ vera scriptura de hoc narravit? Quis Prophetarum præcepit hominem adorari, nedum mulierem? Sed neque Helias, neque Ioannes, neque Thecla, neque quisquam sanctus adoratur. Non enim dominabitur nobis antiquus error, vt relinquamus viuentem, & adoremus ea quæ ab ipso facta sunt. Coluerunt enim & adorauerunt creaturam, præter creatorem, & stulti facti sunt. Sit in honore Maria: Pater & Filius & Spiritus sanctus adoretur: Mariam nemo adoret, non dico mulierem, imo nec virum. Deo debetur hoc mysterium, neque angeli rapiunt talem glorificationem.

*Hieronymus aduersus Vigilantium, ad
Riparium Presbyterum.*

Nos non dico martyrum reliquias, sed nec solem quidem & lunam, non Angelos, non Archangelos, non Chérubim, non Seraphim, & omne nomen quod nominatur in præsentī seculo & in futuro, colimus & adoramus, ne seruiamus creature potius quam creatori, qui est benedictus in secula. Honoramus autem reliquias Martyrum, vt eum cuius sunt martyres, adoremus.

*Augustinus in Epistolam beati Ioannis
Tractatu 1.*

Clama, Aduocatum habemus apud Patrem. Videte ipsum Ioannem seruantem humilitatem, certe vir iustus erat & magnus, qui de pectore Domini mysteriorum secreta bibebat, ille qui in bibendo de pectore Domini diuinitatē ructauit. In principio erat Verbum, & Verbum erat apud Deum: ille talis vir non dixit, Aduocatum habetis apud

Patrem: sed, Si quis peccauerit, Aduocatum, inquit, habemus, non dixit, habetis. Nec me habetis, dixit, nec ipsum Christum habetis dixit, sed & Christus posuit, non se, & Habemus dixit, non Haaberet aduocatum Christum, quam ponere se pro Christo aduocatum, &c. *Idem de libero arbitrio. lib. 3.* Non enim ad creaturam iubemur tendere, vt efficiamur beati, sed ad ipsum creatorem.

*Chrysostomus Homil. 44. in capite
Genes. 19.*

Cum hæc omnia non ignoremus, post hac licet peccatores simus, & indigni in quos conferantur beneficia, licet soli simus & intercessoribus careamus, ne deficiamus orando, ne despondeamus animam, scientes magnum apud Deum patrociniū esse per semetipsum magna alacritate ad Deum ipsum contendere, &c. *Idem Homil. 16. De muliere Chananea.* Vide philosophicam mulieris animam, dicentis: Miserere mei. Non inquit, habeo conscientiam bonorū operum, nec recte vitæ fiduciam, ad misericordiam confugio, ad tranquillum portum peccantiū, ad misericordiā confugio, vbi cessat iudicium: ad misericordiā confugio, vbi ineffabilis salus est. Dic mihi mulier, quemadmodum ausa es, cum sis peccatrix & iniqua, accedere ad eum? Ego, inquit, noui quid agam. Vide prudentiam mulieris. Non rogat Iacobum, non obsecrat Iohannem, neque pergit ad Petrum. neque intendit Apostolorum Chorum, nō quæsiuit mediatores, sed pro omnibus illis pœnitentiam accepit comitem, quæ aduocati locum impleuit, & sic ad summum fontē perrexit. Propterea, inquit, descendit, propterea carnem assumpsit, & homo factus est, vt & ego audeam ei loqui.

Cyillus

*Cyrillus ad Reginas de recta fide ex Euangelio
Ioannis.*

Assumptus est in cœlum, sed vt Deus, Annūtiat
præstare petitiones adorantium, si in nomine
eius fecerint preces. Iam cui magis conuenit face-
re compotes votorum sanctos, & largiri quod pe-
tunt, quam ei, qui solus natura & vere est deus?

Idem contra Iulianum, lib. 6.

Sanctos martyres neque Deos esse dicimus, ne-
que adorare cōsueuimus: laudamus autem eos po-
tius summis honoribus, quod pro veritate strenue
certauerint, & fidei sinceritatem seruauerint, ita
vt & suam animam contempserint, & mortis ter-
roribus valedicentes, præualuerint in summis pe-
riculis, tantæque fuerint fortitudinis, quasi statuas
sibi suæ vitæ excitaturi. Proinde non est indignū,
imo etiam necessarium, eos qui tam claris operi-
bus gloriosi sunt perpetuis honorari laudibus.

Remigius in Psal. 96.

Cōfundantur, qui gloriantur in simulachris suis
&c. Quia non sunt adoranda simulachra. Nec etiā
Angelus adorandus est. Quia legitur in Apocaly-
ptico quidam voluisset adorare Angelum pro
miraculis, quæ fecit, quod ipse prohibuisset, ne
adoraretur, dicens, vide ne feceris, conseruus e-
nim tuus sum & fratrum tuorum.

*Augustinus contra Epist. Parmeniani
lib. 2. cap. 8.*

Nā si esset mediator Paulus, essent vtique & cæ-
teri coapostoli eius: ac si multi mediatores essent,
nec ipsi Paulo constaret ratio, qua dixerat: vnus
enim Deus, vnus mediator Dei & hominum, ho-
mo CHRISTVS IESVS.

*Claudius Episcopus aduersus Theodemirum
Abbatem in Apologia.*

Quid est dicere: Si fuerint in medio eius Noe, & Daniel, & Iacob: id est, si tantæ sanctitatis, tantæ iustitiæ, tantique meriti sunt, quanti illi fuerunt, non liberabunt filium, neque, &c. Hæc idcirco, ut nemo de merito vel intercessione sanctorum confidat. Quia nisi eandem fidem, iusticiam, veritatem teneat, quam illi tenuerunt, per quam placuerunt Deo, saluus esse non poterit.

*Iterum Augustinus lib. 22. de Ciuitate
Dei cap. 10.*

Illi talibus diis suis & templa ædificauerunt, & statuerunt aras, & sacerdotes instituerunt, & sacrificia fecerunt. Nos autem martyribus nostris non templa sicut Diis, sed memorias, sicut hominibus mortuis, quorum apud Deum viuunt spiritus, fabricamus: nec ibi erigimus altaria, in quibus sacrificemus martyribus, sed vni Deo & martyrum & nostro sacrificium immolamus, ad quod sacrificium, sicut homines Dei, qui mundum in eius confessione vicerunt, suo loco & ordine nominantur, non tamen à sacerdote, qui sacrificat, inuocantur.

Epiphanius contra Aerium.

Et si & ipse non nihil hæret in communi errore, tamen perspicue docet sanctorum mentionem in Ecclesia fieri, non ut inuocentur, sed potius, ut non inuocentur, nec Christo in honore æquentur.

Sedulius in 1. cap. ad Rom.

Adorare alium præter Patrem & Filium & Spiritum sanctum, impietatis crimen est.

DE COENA DOMINI.

CAP. UNDECIMUM.

ANTITHETON PRIMVM.

IESVITÆ.

Negant quod filius Dei sumptione Eucharistiæ, singulis vera fide ea utentibus, largiatur, applicet, & obsequet illa beneficia, qua traditione sui corporis & effusione sui sanguinis promeruit. In Cens. folio 285.

Et fol. 286. Similiter negant: quod credentes per- ceptione Eucharistiæ certi reddantur de peccato- rum suorum remissione.

Et fol. 287. inquit: Sacramenti istius prima- rius effectus non est remissio peccatorum graui- rum, quibus mors affertur animo.

ANTITHETON PRIMVM.

IESVS.

Et seipsum & omnia sua beneficia largiunt Christus iis qui vera fide symbola corporis & sanguinis illius sumunt iuxta institutionem ab Eu- angelistis & Paulo descriptam. Tam certo enim illius sunt participes fide & efficacia Spiritus.

Dd. ij.

420 DE COENA DOMINI
*sancti, quam vere panem & vinum sumunt. Qui
autem Christo uniuntur, certissimum remissionis pec-
catorum pignus possident, quandoquidem nulla est
condemnatio iis qui sunt in Christo Iesu.*

Testes

APOSTOLI, EVANGELISTÆ.

Dicit Dominus ipse, effectum & utilitatem Eu-
charistiæ, esse remissionem peccatorum, quam do-
nat cuilibet in specie, qui fide percipit cenam.
Accipite, inquit, & comedite: Hoc est corpus
meum: quod pro vobis tradetur. Et, bibite ex hoc
omnes: Hic est sanguis meus Novi Testamenti,
qui pro multis effundetur in remissionem pecca-
torum. Matth. 26. Mar. 14. Luc. 22.

Qui manducat carnem meam, & bibit meum
sanguinem, habet vitam æternam: & ego resuscito
eum in nouissimo die. Caro mea vere est ci-
bus: & sanguis meus vere est potus. Qui mandu-
cat meam carnem, & bibit meum sanguinem: in
me manet & ego in illo. Ioan. 6.

Accipite, edite: Hoc meum est corpus, quod pro
vobis frangitur. 1. Cor. 11.

PATRES.

Ambrosius lib. 4. de Sacramento, cap. 5.

Qui manducauerit hoc corpus, fiet ei remissio
peccatorum, & non mouebitur in æternum.

Hieronymus lib. 14. comment. in Ezechielem.
Sanguis Christi est preciosus, in quo redimimur
in passione Domini Saluatoris, cuius carnibus ali-
mur, & cruore potamur.

Iterum Ambrosius lib. de pœnitentia, capite 3.
Quotiescunque peccata donantur, corporis eius
sacramen-

sacramentum sumimus, vt per sanguinem eius fiat peccatorum remissio.

Chrysostomus in 1. Corinth. cap. 10. Homilia 24.

Ipsa namque mensa animæ nostræ vis est, nerui mentis, fiduciæ vinculum, fundamentum, spes, salus, lux, vita nostra. Si hinc hoc sacrificio muniti migrabimus, maxima cum fiducia sanctum ascendemus vestibulum, tanquam aureis quibusdam vestibulis vndique coniecti. Et quid futura commemoratio? Nam dum in hac vita sumus, vt terra nobis coelum sit, facit hoc mysterium.

Augustinus lib. 1. de peccatorum meritis, cap. 24.

Præter Baptismum (ait) & participationem Dominicæ mensæ, non solum non ad regnum Dei, sed nec ad salutem & vitam æternam posse quenquã hominum peruenire. *Et lib. 3. cap. 6.* Sanguis Christi, qui à nobis in sacramento sumitur, pro nobis effusus est in remissionem peccatorum.

Haymo super 22. Psal.

Non solum Dominico corpore à vitiis mundamur, virtutibus replemur, sed etiam contra omnem persecutionem sustentamur.

Iuo Epi stola 43.

Corpus & sanguis Domini, sunt nostræ reconciliationis Sacramenta, & vulnerum nostrorum medicamenta ad edendum, bibendũ, in sui cõmemorationem faciendum discipulis commendata.

II.

IESVITÆ.

Nō diuini, sed humani iuris est, Laicos sub vna, vel vtraque communicare specie. In Cens. ipsorum, fol. 289.

Et fol. 302. dicunt, Institutionē cœnae Domini-
cæ, Matth. 26. Mar. 14. Luc. 22. pertinere non ad
Laicos, sed ad Apostolos & eorum successores, hoc
est, ad sacerdotes. Illis nūquā dictū esse: Hoc facite.

Et fol. 295. scribunt, adeo omnia esse arbitraria
in cœna Dominica, ut etiam liceat solum vini spe-
cimen præbere communicantibus.

Et fol. 289. Temporibus Christi & Apostolorū
fideles, aiunt, laicos alteri us tantum species com-
municationem percepisse.

Et fol. 289. 308. 309. &c. Quicumque sub vira-
que specie communicant, non solum non fructum a-
liquem salutis, aut gloriam, sed perditionem æter-
nam, ac perpetuam reportant ignominiam.

II.

IESVS.

Cœna Domini ad omnes in Christum credentes,
qui se ipsos probare possunt, pertinet: & diuini iuris
præceptique est Laicos panem & vinum, symbola
corporis & sanguinis Christi, recipere debere.

Testes

APOSTOLI, EVANGELISTÆ.

Accipite, comedite, hoc est corpus meum. Et ac-
cipiens calicem, gratias egit, & dedit illis, dicens:
Bibite ex hoc omnes, hic est sanguis meus noui
Testamenti qui pro multis effunditur in remissio-
nem peccatorum. Matth. 26. Marc. 14. Luc. 22.

Ego enim accepi à Domino, quod & tradidi vo-
bis, quod Dominus IESVS, in qua nocte tradeba-
tur,

tur, accepit panem, & gratias agens, fregit & dixit: Accipite, & manducate, hoc est corpus meum, quod pro vobis tradetur. Similiter & calicē, postquam cœnauit, dicens. Hic calix nouum Testamētum est in meo sanguine, hoc facite, quotiescunq; bibitis, in meam commemorationem. 1. Cor. 11.

Ibidem. Quotiescunq; manducabitis panem hunc, & calicem bibetis, mortem Domini annuntiabit is, donec veniet.

Ibidem. Itaque quicumque manducauerit panem hunc, & biberit calicem Domini indigne, reus erit corporis & sanguinis Domini. Probet autē seipsum homo, & sic de pane edat, & de calice bibat. Nā qui edit & bibit indigne, iudicium sibi manducat & bibit. Paulus toti Ecclesiæ Corinthiorum, etiam Laicorum præcipit, vt digne panē & corpus Christi edant, & vinum & sanguinem eius bibant.

PATRES.

Gregor. Nazianzenus Oratione 4. in Sanctum Pascha.

Absque confusione & dubio comede corpus, & bibe sanguinem, si saltem vitæ desiderio teneris.

Basilus in sermone de Baptismo.

Oportet accedentem ad corpus ac sanguinem Domini, &c.

Carolus magnus. li. 3. de Imaginibus. ca. 6.

Sanguis Christi, qui à nobis in Sacramento sumitur, pro nobis effusus est in remissionem peccatorum.

Item lib. 4. cap. 14.

Corporis & sanguinis Domini mysterium quotidie in sacramento à fidelibus sumitur.

Iustinus Martyr in Apologia 2.

Communionem sub vtraque specie traditam ab Apostolis, etiam Laicis suo tempore exhibitam fuisse narrat.

Dionys. de Eccles. Hierar.

Sane opertum panem & indiuiduum aperit (vennerandus antistes) in frustra concidens, & singularem calicem omnibus impartiens, vnitatem signanter multiplicat, atque distribuit, inque his consummat cœleste mysterium.

Cyprianus ad Cornelium Epistola secunda.

Quomodo docemus aut prouocamus eos in confessione nominis sanguinem Iuum fundere, si eis militaturis Christi sanguinẽ denegamus? Aut quomodo ad mysterij palmam idoneos facimus, si non eos ad bibendum prius in Ecclesia poculum Domini, iure communicaturos admittimus?

Hierony. in Sophon. cap. 3.

Sacerdotes qui Eucharistiæ seruiunt, & sanguinem Domini populis eius diuidunt, impie agunt in legem Christi, putantes Eucharistiam imprecantis facere verba, non vitam.

Ambros. in 2. Corinth. II.

Valet ad tuitionẽ corporis & animæ, quod precipimus: quia caro Christi pro salute corporis, sanguis vero pro anima nostra offertur, sicut præfigurauit Moses. Caro, inquit, pro corpore vestro offertur, sanguis pro anima. Sed tamen valere: quia sub vtraque sumitur, quod ad vtrumque valere: quia sub vtraque sumitur ipse totus Christus. Sed si in altera tantum sumeretur, ad alterius tantum, id est, animæ vel corporis, non vtriusque pariter tuitionem valere significaretur.

Chrysof.

Chrysoft. in 2. Cor. 8. Hom. 18.

Non sicut in vetere lege partem quidem sacerdos comedebat, partem vero populus: verum OMNIBVS corpus vnum proponitur, & poculum vnum. Ea quæ sunt Eucharistiæ communia sunt omnia inter sacerdotem & populum.

Prosper. in Sent.

Dum frangitur hostia, dum sanguis de calice in ora fidelium funditur, quid aliud quam Dominici corporis in cruce immolatio, eiusque sanguinis de latere effusio designatur.

August. de consec. dist. 2. Quia pass.

Vos post illa ieiunia, post labores, post humilitatem & contritionem, in nomine Christi iã tantam ad Christi calicem venistis, & ibi vos estis in mensa, & in calice nobiscum vos estis: simul enim hoc sumimus, simul bibimus, quia simul vinimus.

Gelasius Papa de consec. dist. 2.

Comperimus autem quod quidam sumpta tantummodo corporis sacri portione, à calice sacri cruoris abstineant: qui proculdubio (quoniã neficio qua superstitione docentur astringi) aut integrum sacrum percipiãt, aut ab integris arceantur. Quia diuisio vnus eiusdem mysterij sine grandi sacrilegio non potest prouenire.

Glossa ibidem.

Nec superflue sumitur sub vtraque specie: nam species panis ad carnem, & species vini ad animam refertur, cum vnum sit sacramentum san-

guinis, in quo est sedes animæ. Iamq; sumitur sub vtraque specie, vt significetur, quod vtrunq; Christus assumfit, carnem & animam: & quod tam animæ quam corpori participatio valeat. Vnde si sub vna tantum specie sumeretur, ad tuitionem alterius non valere significaretur.

Gregor. in Homil. Paschalis.

Christi sanguis non iam in manus infidelium, sed in ora fidelium funditur.

Cyprianus in Serm. de Lapsis.

Vbi vero solennibus adimpletis calicem Diaconus offerre presentibus cœpit, & accipientibus cæteris locus eius aduenit, faciem suam instinctu diuinæ maiestatis auertere, os labiis obturantibus præmere, calicem recusare: præstitit tamé Diaconus, & reluctanti licet de sacramento calicis infudit. *Idem ad Cornelium pap. epist. 2.* Non inermes & nudos relinquamus morientes, sed protectione sanguinis & corporis Christi muniamus.

Gregor. in Hom. Pasch.

Quid sit sanguis agni, non iam in audiendo sed bibendo didicistis: qui sanguis super vtrūque possem ponitur, quando non solum ore corporis, sed etiam ore cordis hauritur.

Hieron. in 1. Corinth. 11.

Dominica cœna omnibus debet esse communis: quia ille omnibus discipulis qui aderat, æqualiter tradidit sacramenta.

In Can. 2.

In concilio Toletano tertio constitutum est, vt omnes Hispaniarum, & Gallicæ Ecclesie, omni sacrificii tempore, ante cōmunicationem corporis Christi & sanguinis, vnanimiter clara voce sacratissimum fidei recenseant solum, vt primum populi, quam fidem teneant, fateantur: & sic corda fide purificata, ad Christi corpus & sanguinē percipient.

cipiendum exhibeat.

Theodoret. in Eccles. hist. cap. 18. lib. 5.

O Imperator & princeps conseruorum (inquit D. Ambrosius ad Theodosium) vnus est enim omnium Dominus, rex omnium & creator. Quibus igitur oculis aspicias communis Domini templum? Quomodo manus extends, de quibus adhuc sanguis (nam septem hominum milia erāt occisa Theffalonicæ iussu Theodosii Imperatoris) stillat iniustus? Quomodo huiusmodi manibus suscipies sanctum Dei corpus? Qua temeritate ore tuo poculum sanguinis preciosi percipies? quado furore verborum tuorum tantus iniuste est sanguis effusus, &c.

*De consecrat. dist. 2. cap. Si quotiescunque:
verba Ambrosii.*

Si quotiescunque effunditur sanguis Christi, in remissionem peccatorum effunditur: debeo merito semper accipere. Qui semper pecco: debeo semper medicinam accipere. *Ibidem, cap. in Coenâ* Domini à quibusdam perceptio Eucharistiæ negligitur, quæ in eadem die ab omnibus fidelibus (exceptis his, quibus pro grauibus criminibus inhibitum est) percipienda sit. Ecclesiasticus vsus demonstrat, cum etiam poenitentes eadem die ad percipienda corporis & sanguinis Domini sacramenta reconcilientur.

Cyprianus ad Felicem Epist. 8

Adulterinum est, impium est, sacrilegum est, quodcunque humano furore instituitur, vt dispartio diuina violetur. Procul ab huiusmodi hominum contagione discedite, & sermones eorū veluti cancer & pestem fugiendo vitate.

Ambrosius in 11. caput Corinth. Epist. 1.

Coena Dominica cōmunis debet esse omnibus

Christianis, sicut Christus cū suis discipulis communiter coenauit.

III.

IESUITÆ.

Primaria (inquiunt) institutionis ratio est, ut sacrificium habereamus, quod Deo patri offeratur.
Fol. 304. Censf.

III.

IESVS.

Vnico Christi in morte sacrificio plene reconciliantur fideles: & pro reconciliatione peccatorum aliquid præterea nequeunt offerre.

Testes

PROPHETÆ, APOSTOLI,

EVANGELISTÆ.

Obsecro vos fratres per misericordiam Dei, ut præbeat corda vestra hostiam viuentem, sanctam, acceptam Deo, rationalem cultum vestrum.
Rom. 12.

Veluti viui lapides ædificemini domus spiritualis, sacerdotium sanctum, ad offerendum spirituales hostias, acceptabiles Deo per IESVM Christum. 1. Petr. 2.

Christus pontifex futurorum bonorum, nõ per sanguinem hircorum & vitulorum, sed per proprium sanguinẽ introiuit semel in sancta, æterna redemptione inuenta. Sanguis taurorum & hircorum sanctificat ad carnis purificationem, quã magis sanguis Christi, qui per Spiritum æternum obtulit seipsum immaculatum Deo, purgabit conscientias.

conscientiam vestram a mortuis operibus ad feruendum Deo viuenti? Et ob id Noui testamenti conciliator est, vt morte intercedente, ad redemptionem earum præuaricationum, quæ fuerunt sub priori Testamento, ii, qui vocati sunt, promissionem accipiant hæreditatis æternæ. Non in manifesta sancta introiuit IESVS, exemplaria veterum, sed in ipsum cælum, vt appareat nunc in conspectu Dei pro votis, non vt sæpius offerat se ipsum, quemadmodum pontifex ingreditur in sancta singulis annis per sanguinem alienum. Nunc autem semel sub cõsummationem seculorum ad profligationem peccati, per immolationem sui ipsius apparuit. Omnis sacerdos assistit quotidie peragens, & eadem sæpius offerens hostias, quæ nunquam possunt auferre peccata. Hic vero vna pro peccatis victima oblata, perpetuo sedet ad dexteram Dei. Heb. 9.

Quid dignum offeram Domino? Curuabo genua Deo excelso. Nunquid offeram ei holocausta, & vitulos anniculos? nunquid placari potest dominus, aut in multis millibus hircorum pinguium? Nunquid dabo primogenitum meum pro scelere meo, fructum ventris mei pro peccato animæ meæ? Indicabo tibi, ô homo, quid sit bonum, & quid Dominus requirat à te. Vtique facere iudicium, & diligere misericordiam, & sollicitum ambulare cum Deo tuo. Mich. 6.

Misericordiam volo, & non sacrificium. Mat. 9.
Immola Deo sacrificium laudis, redde altissimo vota tua. Et inuoca me in die tribulationis, & eruum te, & honorificabis me. Psal. 50.

Quoniam si voluisses, sacrificium dedissem: utique holocaustis non delectaberis. Sacrificium Deo, spiritus contribulatus, cor contritum, & humilatum Dominus non despiciet. Psal. 51.

Facere misericordiam & iudiciũ, magis placet Domino, quam victimæ. Prou. 21.

Misericordiam volui, & non sacrificiũ, & scientiam Dei plus quam haucocaustomata. Osee 6.

Talis enim decebat, vt esset nobis p̄tífex, pius, innocens, impollutus, segregatus a peccatoribus, & sublimior cœlis factus: cui non sit quotidie necesse, quemadmodum illis pontificibus, prius pro suis peccatis victimas offerre, deinde pro peccatis populi. Nam id fecit semel, cum seipsum obtulit. Lex enim homines constituit sacerdotes infirmitatem habentes. Porro sermo iusiurandi, qui supra Legem fuit, filium constituit in æternũ consummatum. Heb. 7.

Sãctificati sumus per oblationem corporis Iesus v Christi semel peractam: & omnis quidem sacerdos assistit quotidie sacra peragens, & eandem sæpius offerens hostias, quæ nunquam possint auferre peccata. Hic vero vna pro peccatis delata victima, perpetuo sedet ad dexteram Dei, id quod superest expectans, donec reddatur inimici ipsius scabellum pedum eius: vnica enim oblatione perfectos effecit in perpetuum eos, qui sanctificantur. Testificatur autem nobis & ipse Spiritus sanctus: Nimirum cum prædixerit: Hoc est testamentum, quod condam erga illos post dies illos, dicit Dominus, dans leges meas in corde illorum, & in mentibus illorum inscribam eas, & peccatorum atque iniquitatum illorum non recordabor amplius. Porro vbi horum remissio, non est amplius oblatio pro peccato. Hebr. 10.

Vide plura in capite de Purgatorio.

P A T R E S.

*Eusebius de Demonstratione Evangelica
lib. 1. cap. 6.*

Quod

Quod in omni loco dicit incensum & sacrificium offerri Deo, quid aliud significat, nisi non Hierosolymis, neque definitio in hoc aut illo loco futurum: sed in omni regione, & in omnibus gentibus, quæ quidem & orationis incensum, & sacrificium, quod mundum dictum est, non per cruores, sed per piæ actiones summo Deo essent oblatæ. *Item eodem lib. cap. 10.* Ab ortu solis (dicit Deus) vsque ad occasum Nomen meum glorificatum est in gentibus, & in omni loco incensum offerretur nomini meo, & hostia munda. Sacrificamus igitur (addit Eusebius) Deo altissimo sacrificium laudis, sacrificamus Deo plenum & odorem offerens sacrosanctum sacrificium: sacrificamus nouo more, secundum Nouum Testamentum, hostiam mundam. *Et statim.* Igitur & sacrificamus & incendimus, alias quidem memoriam magni illius sacrificij, secundum ea, quæ ab ipsa tradita sunt, mysteria celebrâtes, & gratias Deo pro salute nostra agentes, religiososque hymnos & orationes sanctas illi offerentes: alias nos ipsos totos ei consecrantes, eiusque pontifici, ipsi utique Verbo, corpore animoque dicantes. *Eadem & plura lege in eiusdem lib. 3. de demonstratione Euangelica. cap. 4. 5. lib. 4. cap. 5.*

Chrysostom. in Homil. de patre & duobus filiis.

Dominum nostrum IESVM Christum dedit pater in victimam, pro salute nostra: quem vitulum nominat, propter hostiam corporis immolati. Sanguinatum autem vere dixit: quia pinguis & optimus in tantum est, ut pro totius mundi salute sufficiens sit ad odorem suauitatis, & nitorem immolationis ad Deum mittere, & pro omnibus exorare. *In Heb. cap. 7. Hom. 13.* Noli igitur putare, Pontificem

eum audiens, quod semper pontificali fungatur officio. Semel quippe functus est pontificatu: deinde iam confidet. Ne putes eum sursum stare, & ministrum esse. Vnde ostendit, quia non dispensationis res facta est. Sicut enim seruus factus est, sic & pontifex & minister. Sed sicut seruus factus est, non mansit seruus: sic & minister factus, non mansit minister. Non enim ministri est sedere, sed stare. Hoc ergo hic significat, magnitudinem sacrificii, ostendens, quod sufficiat, quantum vnus esset, & semel esset oblatum: & tantum præualuit, quantum omnia cætera non valebant. *Ibidem.* Non est aliud sacrificium: vnus nos purgavit: post illud, ignis & gehenna. Etenim propterea sursum & deorsum reuoluit, dicens: vnus sacerdotem, vnus sacrificium: ne quis putans multa esse, siue timere delinquat. *In Hebr. cap. 10. Homil. 18.* Si Deus dimisit peccata per vnã hostiam, nec dum opus iam est secunda. *In Rom. cap. 5. Serm. 10.* Multo siquidem plura, quam debeamus, Christus pro nobis soluit: tantoque plura, quanto guttulam exiguam pelagus excellit imensum. *In Ephes cap. 2. Serm. 6.* Mors Christi inimicitiam interemit, vulnerauit ac perdidit. Non præcipit alii cuiquam hoc negotii: neque facere tantum, sed & pati voluit.

*Faustus Episto. de gratia Dei, libro
1. capite 16.*

Cum dicat Christus in Euangelio, Caro mea est, quam ego dabo pro mundi vita, dubitare penitus non debemus, quod pro toto mundo se impenderit: qui plus dedit, quam totus mundus valebat. Sicut & B. Ioannes Euangelista testatur: ipse est enim propitiatio non solum pro peccatis nostris, sed & pro totius mundi.

Augusti.

Augusti. in Ioan.

Fratres vt à peccato sanemur, Christum crucifixum intueamur. Quomodo qui intuebantur serpentem æneum in deserto, non peribant morsibus serpentum: sic qui intuentur fide Christi mortem, sanantur morsibus peccatorum.

Leo Papa in Serm. 7.

Effusio pro iniustis sanguinis iusti, tam potens fuit ad priuilegium, tã diues ad pretium, vt si vniuersitas captiuorum in redemptorem suum crederet, nullum tyrannica vincula retinerent.

Theophyla. in Hebr. cap. 10.

Vna nobis immolatio est, non multæ, quandoquidem est & ille (Christus) semel oblatus.

Bernardus in Cant.

Passio tua Domine IESV vltimum est refugium, singulare remedium. Deficiente sapientia, iustitia non sufficiente, sanctitatis succumbentibus meritis, illa succurrit. Cũ defecerit virtus mea, non cõturbabor, non diffido. Scio quid faciam: calicem salutaris accipiam, & nomen Domini inuocabo.

Idem Serm. 62. Quid tam efficax ad curandum conscientie vulnera, nec non ad purgandam aciem mentis, quam Christi vulnerum sedula meditatio?

Idem, in quodam Serm. Scio quod merita mea mihi nõ sufficiunt, quod mihi deest, audacter vsurpo ex visceribus Christi, quæ misericordia affluunt: nec desunt foramina, per quæ desuant.

Haymo in Heb. cap. 7.

Magnitudinem sacrificij Christi hic ostēdit (Apostolus) quod semel oblatum tantum præualuit, vnum enim omnia sacrificia legalia non valuerunt, & semel oblatum: & sufficit in sempiternum ad tollenda omnia peccata credentium.

Hebræi autem in victimis pecorum, quas offero-
bant Deo, multis & variis modis, sicut re tanta di-
gnum erat, prophetiam celebrabant futuræ victi-
mæ, quam Christus obtulit. Unde iam Christiani
peracti eiusdem sacrificij memoriam celebrant, sa-
cro sancta oblatione & participatione corporis &
sanguinis Christi. *Idem in lib. de fide ad Petrum
Diaconum, cap. 18.* In illis carnalibus victimis, figu-
ratio fuit corporis Christi, quam pro peccatis no-
stris ipse sine peccato fuerat oblaturus, & sangui-
nis quem erat effusus in remissionem peccatorum
nostrorum. In ipso autem sacrificio, gratiarum ac-
tio ac commemoratio est carnis Christi, quæ pro
nobis obtulit, & sanguinis quem pro nobis idem
Deus effudit. De quo beatus Paulus dicit in Act.
Apost. Attendite vobis & uniuerso gregi, in quo
vos Spiritus sanctus posuit Episcopos, regere Ec-
clesiam Dei, quam acquisiuit sanguine suo. In illis
ergo sacrificiis quid nobis esset donandum, figura-
te significabatur: in hoc autem sacrificio, quid no-
bis iam donatum sit, euidenter ostenditur. In illis
sacrificiis prænuntiabatur filius Dei pro impiis oc-
cidendus: in hoc autem pro impiis annuntiatur oc-
cisus, testante Apostolo. Quia Christus, cum adhuc
infirmi essemus secundum tempus, pro impiis mor-
tuus est: & quia cum inimici essemus, reconciliati
sumus Deo per mortem filij eius. *Idem contra Fau-
stum, lib. 20. cap. 21.* Huius sacrificij caro & sanguis
ante aduentum Christi, per victimas similitudinè
promittebatur: in passione Christi, per ipsam veri-
tatem reddebatur: post ascensum Christi, per sa-
cramentum memoriæ celebratur.

Ambrosius in epist. ad Hebr.

In Christo semel oblata est hostia ad salutem sempiternam potens. Quid ergo nos? Nonne per singulos dies offerimus? Sed ad recordationem mortis eius.

Iustinus Martyr.

Oblatio quæ tradita est, vt offerretur pro mundanis à lepra, Typus fuit panis Eucharistiæ, quem Dominus noster IESVS CHRISTVS facere iussit in memoriam, & commemorationem passionis, quam subiit pro hominibus purgandis in anima ab omni vitio: vt simul Eucharistomen, id est, gratias agamus Deo, tum quod mundum condidit, cum vniuersis quæ in illo existunt, propter hominem: tum quod liberavit nos à vitio & peccato, in quo eramus, & perfecta destructione destruxit principatus, & potestates, per eum qui passibilis factus est secundum ipsius consilium.

Theodor. in Heb. cap. 8.

Si ergo & sacerdotium, quod est ex lege, finem accepit, & sacerdos qui est secundum ordinem Melchisedech, obtulit sacrificium, & effecit vt alia sacrificia non essent necessaria: cur noui Testamenti sacerdos mysticam liturgiã seu sacrificium peragunt? Sed clarum est iis qui sunt in rebus diuinis eruditi, nos non aliud sacrificium offerre, sed illius vnius & salutaris memoriã peragere. Hoc enim nobis præcepit ipse Dominus: Hoc facite in meã recordationem: vt per figurarum contemplationem, earum quæ pro nobis susceptæ sunt perfectionum recordemur, & in benefactorem benevolentiam conferuemus, & futurorum bonorum perceptionem expectemus.

Theophyl. in Hebr. cap. 10.

Vna nobis immolatio est, non multæ, quandoquidem est & ille semel oblatus. Eundem itaque

semper offerimus, quin potius immolationis illius memoriam facimus, perinde ac si esset hoc tempore immolatus. Quo circa constat utique vnum esse nostrum sacrificium, legis vero multiplex, quo & frequentius offerebatur, ut plurimum & multis prodesset: nostrum vero vnicum est, & semel oblatum.

De consec. dist. 2.

Semel immolatus est in semetipso Christus & tamen quotidie immolatur in sacramento. Glossa: Immolatur, id est, eius immolatio representatur & fit memoria passionis Christi.

Paschasius Papa. Ibidem.

Quia quotidie labimur, quotidie Christus mystice pro nobis immolatur: & passio Christi in mysterio traditur. Glossa: Christi immolatio facta pro nobis in sacramento corporis & sanguinis eius representatur.

Prosper in sententiis.

Cœlestis panis, qui Christi caro est, suo modo vocatur corpus Christi, cum res vera sit sacramentum corporis Christi: vocaturque illa immolatio carnis quæ sacerdotis manibus fit, Christi passio, mors, crucifixio, non rei veritate, sed significante mysterio.

Chrysost. in Matth. Hom. 26. cap. 8.

Optima quippe beneficiorum custos est, ipsa memoria beneficiorum, & perpetua gratiarum confessio. Propterea & reuerenda, ac salutaria illa mysteria, quæ in omni certe Ecclesiæ congregatione celebramus, Eucharistia, id est, gratiarum actio nominatur. Sunt enim beneficiorum recordatio plurimorum, caputque ipsum diuæ erga nos charitatis ostendunt.

August. lib. quæst. 83. cap. 61.

Dominus noster IESVS CHRISTVS ostenditur rex noster. Ipse est etiam sacerdos noster in æter-

num secundum ordinem Melchisedech, qui semet-
ipsum obtulit holocaustum pro peccatis nostris:
& eius sacrificij similitudinem celebrandam, in
suae passionis memoriam commendauit, vt illud
quod Melchisedech obtulit Deo iam per totū or-
bem terrarū Christi in Ecclesia videamus offerri.

Primasius in 10. cap. ad Hebr.

Neque enim Christus, qui est hostia nostra, ite-
rum immolandus est, pro peccatis nostris. Hoc
enim semel factum est, & secundo opus non est:
sed magis quidem opus est post acceptam gratiam
permanere in fide recta, & mundicia bonorum
operum.

Cyrillus lib. 10. contra Iulianum.

Copiose describit sacrificium Noui Testamēti.
Item, Rabanus lib. 1. cap. 32. de Institutione Cle-
ricorum. Remigius in 55. Psal. & innumeri Patres
alij quorum testimonia breuitatis causa omitto.

Epiphanius lib. 1. Tom. 3.

Scribit, quod Deus per aduentum Christi sui o-
mnem sacrificiorum usum iustulerit, vno sacrifi-
cio omnia quæ antea fuerunt, complete ac perfici-
ente, quod est sacrificium & victima Christi. Nā
Pascha nostrum immolatus est Christus. Hæc Epi-
phanus.

D. Gregorius lib. 7. Regesti, cap. 63.

Mos, inquit, Apostolorum fuit, vt ad Domini-
cam solummodo orationem hostiam consecrarēt.

Clemens Alexandr. Stromat. 7.

Sin autem gaudet deus honorari, cum natura
nullius indigeat, non abs re nos deum, precibus
honoramus, & hoc sacrificium optimum & san-
ctissimum cum iustitia emittimus, iustissimi
verbo eum honorantes, per quem accipimus
cognitionem, ea quæ didicimus per eum glorifi-
cantes. Est ergo quod hic apud nos est altare,

terrestris congregatio eorum, qui incumbunt orationibus, qui veluti vnam vocem habent communem & vnam mentem. *Et mox ait.* Est enim Ecclesie sacrificium, verbum quod à sanctis exhalatur animis, cum sacrificium simul aperiatur & totamés deo. Et paulo post: ait Arā esse animā iustam.

DE TRADI- TIONIBVS.

CAP. DVODECIMV *M.*

ANTITHETON PRIMVM.

IESVITÆ.

Ea quæ sub titulo & prætextu Traditionum Ecclesie (Romane) obtruduntur, licet ex scriptura probare non possint, habere tamen parem auctoritatem & eadem fide esse credenda, sicut illa, quæ manifesta habet in scriptura testimonia. Hæc illi fo. 230. Et in opere Catechistico Canisij, fol. 124. 126.

Item: Nunc post tot concilia, non est disputandum de traditionibus: sed impliciter credendum, sine vlla probatione, quod sint vere Apostolica, licet manifeste pugnent cum scriptura.

ANTITHETON PRIMVM.

IESVS.

Omnia dogmata Christiane fidei necessario in libris

libris Canonicis veteris & noui testamenti continentur: ita vt fundamento isto Prophetarum & Apostolorum prorsus nitatur Dei Ecclesia.

Testes,

PROPHETÆ, APOSTOLI,

EVANGELISTÆ.

Quare (ait IESVS ad Phariseos) & vos mandatum Dei transgredimini propter Traditionem veteram? Relinquentes enim mandatum Dei, tenetis traditiones hominum. Matth. 15. Mar. 7.

Et ibidem. Hypocritæ (ait ad eosdē) bene prophetauit de vobis Esaias dicens: populus hic labiis me honorat, cor autem eorum longe est à me. In vanum autem colunt me, docentes doctrinas & mandata hominum.

Obsecro vos fratres, vt cōsideretis eos, qui dissidia & offendicula contra doctrinam, quam vos didicistis faciunt, & declinetis ab illis. Nam qui eiusmodi sunt, domino Iesu Christo non seruiūt, sed suo ventri, & per assentationem, & blandiloquentiam decipiunt corda simplicium. Rom. 16.

Non facietis singuli, quod vobis rectum videtur: sed quod præcipio tibi, hoc tantum facito Domino: nec addas quicquid, nec minuas. Deu. 12.

Ne quis vos iudicet aut in cibo, aut in potu, aut in parte diei festi, &c. Col. 2.

Bonum est gratia stabilire cor, non escis, quæ non profuerunt iis, qui versari sunt in illis. Heb. 13.

Non veniet regnum dei cum obseruatione. Luc. 17.

In Ecclesia volo quinque verba mente mea loqui, vt & alios instituam potius, quam decem milia verborū in lingua. Si nesciero vim vocis, ero ei qui loquitur barbarus, & qui loquitur apud me barbarus.

Ee. iiii.

barus. Ergo quandoquidem sectatores spirituum estis, ad ædificationem Ecclesiæ quærite vt excellentis. 1. Cor. 14.

Cauete à pseudoprophetis, qui veniunt ad vos, &c. Matth. 7.

Cauete à fermento & doctrina Phariseorum. Matth. 6. Mar. 8.

Precio empti estis. Nolite fieri serui hominum, id est serui doctrinarum humanarum. 1. Corint. 16.

Denuncies quibusdam ne sequantur diuersas doctrinas. 1. Tim. 1.

Prophanas & aniles fabulas deuita. Cap. 4.

Si quis diuersam sequitur doctrinam, & non accedit sanis sermonibus Domini nostri IESU Christi, &c. Cap. 6.

Item: Propositum serua, deuitans prophanas vocum nouitates, &c.

Formam habeto sanorum sermonum, quos a me didicisti. 1. Tim. 1.

Cap. 2. Hęc admone, contestans coram Domino, ne verborum pugnas sequantur.

Stultas & incredulas quæstiones deuita.

Cap. 3. Tu vero permane in his, quæ didicisti.

Appropinquauit populus iste ore suo, & labiis suis glorificat me, cor autem eius longe est à me, & timuerunt me mandato hominum, & doctrinis. Ecce ego addam, vt admirationem faciam populo huic, miraculo grandi & stupendo. Peribit enim sapientia a sapientibus eius, & intellectus prudentium eius abscondetur. Esa. 29.

Propheta qui habet somnium, narrat somnium, & qui habet sermonem meum, loquatur sermone meum vere: quid paleis ad triticum, dicit Dominus? Nunquid non verba mea sunt quasi ignis: dicit Dominus? & quasi malleus conterens Petram? Hierem. 23.

CAPVT DVODECIMVM. 441

Vt filii desertores, vt faceretis consilium, & nõ ex me, ordiremini telam, & non per Spiritum meum: & os meum non interrogastis. Propterea, Ecce ego ad Prophetas, ait Dominus, qui furantur verba mea, vnusquisque a proximo suo, &c. Esa. 30.

Omnis plantatio, quã non plantauit Pater meus cœlestis, eradicabitur. Matth. 15.

Omissio præcepto Dei, tenetis constitutiones hominum; in vanum me colunt docentes doctrinas & præcepta hominum: bene reiicitis præceptum Dei, vt constitutionem vestram seruetis. Mar. 7.

Vt non amplius simus pueri, qui fluctuemus, & circumferamur quouis vento doctrinæ per versutiam hominum, per astutiam, qua vos adoriuntur, vt imponant vobis. Ephes. 4.

Ne quis vos decipiat inanibus sermonibus. Ephes. 5.

Videte ne quis sit, qui vos depredetur per philosophiam inanem, & deceptionem, iuxta constitutionem hominum, id est iuxta elementa mundi, & non iuxta Christum. Colos. 2.

Quam ob causam redarguito illos seueriter, vt sani sint in fide, non attendentes fabulis Iudaicis, & præceptis hominum auersantium veritatem. Tit. 1.

Qui vescitur, Domino vescitur, gratias enim agit Deo: & qui non vescitur, Domino nõ vescitur, & gratias agit Deo. Rom. 14.

Ibidem. Noui siquidem, & persuasum habeo, per Dominum I e s u m, nihil esse commune per se, nisi ei qui existimat aliquid esse commune, illi commune est: verum si propter cibum frater tuus contristatur, non iam secundum charitatem ambulas: ne cibo tuo illum perdas, pro quo Christus

mortuus est. Ne vestrum igitur bonum, hominum
 maledicentiæ obnoxium sit. Non enim est regnū
 Dei cibus & potus: sed iustitia & pax, & gaudium
 in Spiritu sancto. Ne cibi causa destruas opus
 Dei. Omnia quidem pura, sed malum est homini,
 qui per offendiculum vescitur. Bonum est non e-
 dere carnem, neque bibere vinum, neque quic-
 quam, per quod frater tuus impingit, aut offen-
 ditur, aut infirmatur. Tu fidem habes, apud te-
 met ipsum habe: Beatus qui non indicat seipsum,
 in eo, quod probat. At qui diiudicat, si ederit, con-
 demnatus est, quoniam non edit ex fide. Porro
 quicquid ex fide non est, peccatum est.

Omnia mihi licent, at non omnia conducunt.
 1. Corinth. 10.

Atqui esca nos non commendat Deo, neque si
 comedamus, aliquid nobis superest neque si non
 comedamus aliquid nobis deest. Sed videte, ne
 quomodo facultas ista vestra, offendiculo sit iis,
 qui infirmati sunt, &c. Sic autem peccantes in fra-
 tres, & eorum conscientias vulnerantes infirmas,
 in Christum peccatis, quapropter si esca offendit
 fratrem, haud quaquam vescar carnibus in æter-
 num, ne fratri meo sim offendiculo. 1. Cor. 8.

Quod intrat in os, non coinquinat hominē: sed
 hoc, quod procedit ex ore, coinquinat hominem.
 Matth. 15. Mar. 7.

Omne, quod in macello venditur, edite, nihil
 interrogantes propter conscientiam, &c. Domi-
 ni siquidem est terra & plenitudo eius. Quod si
 vocat vos quis infidelium, & vultis ire, quicquid
 apponitur vobis edite, nihil interrogātes propter
 conscientiam, &c. Porro conscientiam dico non
 tuam, sed illius alterius. Cur libertas mea iudica-
 tur ab alia conscientia, quod ego cum gratia per-
 cipio: cur ob id mihi male dicitur, pro quo ego
 gratias

CAPVT DVODECIMVM. 443

gratias ago? Siue igitur editis, siue bibitis, siue quid facitis, in gloriam Dei facite. Tales estote, vt nullum præbeatis offendiculum, neque Iudæis, neque Græcis, neque Ecclesiæ Dei. 1. Cor. 10.

Hic autem iudicat, diem ad diem conferens, ille autem idem iudicat, de quouis die; vnicuique sua mens satisfaciatur, qui curat diem, Domino curat. Rom. 4.

Erit mensis ex mense, & sabbatum ex sabbato, Esa. vltimo.

Surge Petre, occide & manduca. Ait autem Petrus, absit Domine: quia nunquam manducaui omnem cõmune. Quod Deus purificauit, tu ne commune dixeris. Act. 11.

Omnia munda mundis. Coinquinatis autem & infidelibus nihil est mundum: sed inquinata mensorum & conscientia. Tit. 1.

Dies obseruatis & menses, & tempora & annos. Gala. 4.

Nihil est extra hominem introiēs in eum, quod possit eum coinquinare. Mar. 7.

Me dereliquerunt fontem aquæ viuæ, fodierunt sibi cisternas. Hier. 2.

Docentes seruare, quæ ego præcipio vobis. Mat. 23.

Consule primum librum Samuelis Prophetæ, siue Regum, & vide insignem historiam de Saulo rege Israel, addente ad verbum Dei. Quamobrem regno suo, & diademate destituebatur, & Dauid a Domino in regem vngebatur per Samuelē Prophetam. 1. Reg. 15.

Custodite igitur & facite quæ præcepit Dominus Deus vobis: non declinabitis ad dexterā, neque ad sinistram, sed per viam quam præcepit Dominus meus vester ambulabitis. Deut. 5.

Omnis sermo Dei igitur, clypeus omnibus

ſperantibus in ſe. Ne addas quicquam verbis illius,
& arguaris, inueniaris que mendax. Prou. 30.

Doctrinis variis ac peregrinis ne circumferami-
ni. Heb. 13.

Vnus eſt legiſlator, qui poteſt perdere ac ſalua-
re. Iacob. 4.

Hic eſt Filius meus dilectus, in quo mihi bene
complacitum eſt, hunc audite. Mat. 3.

Audite vocem meam, &c. & ambulate in via,
quam mandauit vobis, vt bene ſit vobis. Hier. 7.

Ne ſitis ſicut patres veſtri: ad nos clamabāt Pro-
phetæ priores, dicentes, &c. Zach. 1.

In præceptis patrum veſtrorum nolite incede-
re, nec iudicia eorum cuſtodiatis. 2. Ezech. 20.

Nolite indurare ceruices veſtras, ſicut patres ve-
ſtri. 2. Pa. 30.

Ibidem. Nolite fieri ſicut patres veſtri & fra-
tres, qui reſceſſerunt à Domino Deo patrum ſuo-
rum.

Vſque in præſentem diem morē ſequuntur an-
tiquum, non timent Dominum, neque cuſtodiu-
cæremonias, atque iudicia, & legem, & mādatum
quod præceperat Dominus filiis Iacob, quem co-
gnominauit Iſrael, &c. 4. Reg. 17.

Ibidem. Illi vero non audierunt, ſed iuxta cō-
ſuetudinem ſuam priſtinam perpetrabant. Fuerūt
igitur gentes iſtæ timentes Dominum, ſed nihilo-
minus & idolis ſuis ſeruientes.

Docceatis filios Iſrael omnia legitima mea, quæ
locutus ſum ad eos per manum Moſi. Leu. 10.

Cuſtodite mandata Domini Dei veſtri, quæ ego
præcipio vobis. Deut. 4.

Non enim me pudet Euāgelii Chriſti: potentia
ſiquidem eſt Dei, ad ſalutē omni credenti. Rom. 1.

Qui credit in me, non credit in me, ſed in eum
qui me miſit. Ioan. 12. Et 1. Pet. 1.

Si mortui estis cum Christo ab elementis huius mundi, quid adhuc tanquam viuentes mundo discernitis? ne tetigeritis, neque gustaueritis, quæ sunt omnia in interitu ipso vsu, secundum præcepta, & doctrinas hominum, quæ sunt ratione quietæ habentia sapientiæ in superstitione & humilitate, & non ad parcendum corpori in honore aliquo ad saturitatem carnis. Col. 2.

Alligant onera grauiâ, & importabilia, & imponunt in humeros hominum: digito autem suo nolunt ea mouere. Matth. 23.

Spiritus manifeste dicit, quod in nouissimis temporibus discedent quidam à fide, attendentes spiritibus erroris & doctrinis Dæmoniorum, in hypocrisis loquentium mendacium, & cauteriatam habentium conscientiam suam, prohibentium nubere, abstinere à cibis, quos Deus creauit ad percipiendum cum gratiarum actione, fidelibus & his, qui cognouerunt veritatem. Quia omnis creatura Dei bona est, & nihil reiiciendum, quod cum gratiarum actione percipitur. 1. Timot. 4.

Quare plura in cap. 1. de S. Scriptura, antithet. 1. & cap. 17. Traditionibus. Item cap. 6. antithet. 1. & cap. 17. antith. 2.

P A T R E S.

Irenæus aduersus hæreses lib. 3. cap. 1.

Apostoli Euangelium præconiauerunt, postea vero per Dei voluntatem in Scripturis nobis tradiderunt, fundamentum & columnam fidei nostræ futurum. *Item lib. 5.* Oportet confugere ad Ecclesiam & eius sinu educari, & dominicis scripturis enutrirî. Plantatus est Ecclesiæ paradîsus in hoc mundo. De omni ligno paradîsi escas man-

ducabis, inquit spiritus Dei: hoc est, de omni Scriptura dominica manducate.

Iustinus Martyr in colloquio cum Tryphone.
Trypho dicit Iustinum semper Scripturis hærere, quo incedat tutior. *Iustinus paulo post addit,* non sequor homines aut doctrinas humanas, sed Deum & quæ ille docuit. Antea dixerat, optarim eandem mentem & cæteris, ne a seruatoris verbis discederent.

Origenes in Ieremiam.

Necesse nobis est Scripturas Sanctas in testimonium vocare: sensus quippe nostri & enarrationes sine his testibus non habent fidem.

Tertullianus de resurrectione carnis.

Aufer hæreticis quæ cum Ethnicis sapiunt, vt de scripturis solis quæstiones suas sistant & stare non poterunt. *Et de prescript.* Nobis curiositate opus non est post Christum Iesum, nec inquisitione post Euangelium. Cum credimus nihil desideramus vltra credere: hoc enim primum credimus non esse quod vltra credere debeamus. *Et ad Hermogenem,* doceat Hermogenes Scriptum esse: si non est Scriptum, timeat vè illud, adiicientibus aut detrahentibus destinatum.

Athanasius contra Idol.

Sufficiunt sanctæ & diuinitus inspiratæ Scripturæ ad veritatis iudicationem.

Hilarius de Trinitate, lib. 3.

Bene habet vt iis quæ scripta sunt contenti simus.

Cyrillus in Ioan. lib. 12. cap. 68.

Non omnia quæ fecit Dominus scripta sunt, sed quæ scribentes putauerunt sufficere tam ad mores quam ad dogmata.

Chrysostomus in 2. ad Timoth. hom. 9.

Si quid vel discere, vel ignorare opus sit, in Scripturis

pturis discemus. *De Sanct. & ador. Spiritu.* Si quis eorum, qui dicuntur habere spiritum sanctum, dicat aliquid ex seipso, & non ex Euangelis, ne credite. Manes dicit quod Sol & Luna opifices sunt, vbi legisti hæc? Ex quo non legit hæc scripta, sed a seipso loquitur, manifestum est quod non habet spiritum sanctum. *In Matth. hom. 49.* Qui sunt in Christianitate conferant se ad Scripturas, quia nulla alia probatio poterit esse vere Christianitatis quam Scripturæ diuinæ.

Basilius in tract. de vera ac pia Fide.

Manifestissimum infidelitatis argumentum, signumque superbiæ certissimum, si quis eorum quæ scripta sunt aliquid velit reicere, aut eorum quæ non scripta sunt aliquid introducere, cum Dominus noster dicat: Oves meæ vocem meam audiunt, alienum autem non sequuntur. *Item.* Apostolus sumpto ab hominibus exemplo (Galat. 3.) vehementissime interdicit ne quid eorum quæ in diuinis literis habentur, deleatur, aut (quod absit) addatur. *In moralib. reg. 26.*

Quidquid vel dicimus, vel facimus, id testimonio diuinarum literarum confirmari debet. *Et reg. 80.* Si omne quod ex fide non est, peccatum est, fides autem ex auditu, auditus autem per verbum Dei: sine dubio, cum quicquid extra diuinam Scripturam sit, ex fide non fit, id peccatum est. *Et Epi. 80.* Stemus arbitrati inspiratæ à Deo Scripturæ, & apud quos inueniuntur dogmata diuinis oraculis consona, illis omnis veritatis adiudicetur sententia. *Et in reg. breuior. interr. 1.* Eorum quæ apud nos in usu sunt, tam verborum quam reum, alia distincte sunt tradita in Scripturis, alia prætermissa. Scripta nullo modo omittenda sunt: de iis autem quæ prætermissa sunt, regulam habemus à Paulo traditam: omnia mihi licent, sed non omnia expediunt.

Hieronimus in Micheam, lib. 1. cap. 1.
 Ecclesia Christi in toto orbe Ecclesias possidēs,
 spiritus vnitae coniuncta est, & habet vrbes Le-
 gis, Prophetarum, Euāgelii & Apostolorum. Non
 est egressa de finibus suis, id est de Scripturis San-
 ctis. *Et in Agg. cap. 1.* Quae abique auctoritate
 & testimoniis Scripturarum quasi traditione A-
 postolica sponte confugiunt, percutit gladius
 Dei. *Et in Mat. cap. 23.* Quod de Scripturis au-
 thoritatem non habet, eadem facilitate conte-
 mnitur qua probatur.

Augustinus contra Maxim. lib. cap. 14.
 Nec ego Nicænum, nec tu debes Arimense
 tanquam præiudicaturus proferre Concilium: nec
 ego huius auctoritate, nec tu illius detineris Scri-
 pturarum auctoritatibus: res cum re, causa cum
 causa, ratio cum ratione concertet. *Et contra
 Cresconium, libr. 2.* Canon Ecclesiasticus constitu-
 tus est ad quem Prophetarum & Apostolorum li-
 bri pertinent, secundum quos de cæteris literis
 vel fidelium vel infidelium iudicemus. *Et con-
 tra Faustum Manich. lib. 3. cap. 5.* Dominus nihil
 credi voluit aduersus confirmatam Scripturarum
 auctoritatem. *Et de bap. contra Donarist. lib. 2.*
 Afferamus diuinam stateram de Scripturis sanctis,
 & in illis quid sit grauius appendamus.

Damasceus de orth. fid. lib. 4. cap. 18.
 Vt arbor plantata secus decursus aquarum, sic
 anima irrigata diuina Scriptura maturum offert
 fructum, fidem orthodoxam. *Et lib. 1. cap. 1.* Cui-
 etiam quæ tradita sunt per legem, per Prophetas, per
 Euangelistas & Apostolos, suscipimus, cognosci-
 mus, veneramur, nihil ultra illa perquirentes.

DE IMAGI- NIBVS

CAP. DECIMUM TERTIVM.

ANTITHETON PRIMVM. IESVITÆ.

Circumferimus (inquiunt fol. 55. & 68.) statuas, existimantes hinc sanctis nonnihil honoris accedere. Non enim sumus nescij, quantum Ciceroni accreuerit ad Iouis pulvinaria processisse. Testamur, his ceremoniis nos invocare sanctorum prasidia, ut nobis apud Deum suis orationibus opem ferant. Lutina illis accendimus, ut qui dum viuerent, virtutibus fulserunt, nobis quoque apud Deum precibus, verum fides lumen & charitatis ignem imperent.

Et fol. 65. Historias imaginum honoro, & palam adoro.

Et fol. 66. Concilium vult pari honore Christi imaginem, cum sacris Euangeliorum libris adorandam esse. Hac illi. Vide etiam opus catechisticum Canisij, fol. 97. & 101. 102. 103. 104. 105. 106. 107.

ANTITHETON PRIMVM. IESVS.

Deus suam Ecclesiam non mutis simulachris
ff. j.

*sed vna predicatione sui Verbi vult erudiri. Nul-
la ratione effingi debet aut potest ipsius maiestas.
Creaturas autem etsi exprimere quidem licet, ve-
tat tamen Deus earum imagines fingi aut haberi,
quo vel ipsas, vel deum, vel dei seruos per ipsas
colamus, aut honoremus.*

Testes

PROPHETÆ, APOSTOLI,

EVANGELISTÆ.

Non facies tibi sculptile, neque omnem simili-
tudinem, quæ est sub cœlo: non adorabis ea & nō
coles. Exod. 20.

Non est idolum in Iacob, nec videtur simula-
chrum in Israel, Dominus Deus cum eo est. Nū. 27.

Cauere ne quādo obliuiscaris pacti Domini Dei
tui, & facias tibi sculptam similitudinem. Deut. 4.

Non habebis Deos alienos in conspectu meo.
Non facies tibi sculptile, nec similitudinem o-
mnium, quæ in cœlo sunt. Deut. 5.

Cap. 7. Aras eorum subuertite & confringite,
lucosque succidite, & sculptilia comburite, quia
populus sanctus es domino.

Cap. 12. Subuertite omnia loca, in quibus colue-
runt Gentes deos suos super montes excelsos, &
super omne lignum frondosum. Dissipate aras eo-
rum, & confringite statuas, & idola comminuite,
disperdite nomina eorum de locis illis.

Cap. 13. Prophetā conuertens & alliciens ad
idola colenda, interficiatur.

Cap. 17. Adorans deos alienos interficiatur.
Cap. 27. Maledictus qui facit sculptile & scul-
tile, abominationem Domini, opus manuum arti-
ficum, ponitque illud in abscondito, & responde-
bit omnis populus, Amen.

Fecit

CAP. DÉCIMVMTERTIVM. 491

Fecit Afa rectum in conspectu Domini, & ab-
stulit omnes effœminatos de terra, vniuersas for-
des idolorum purgauit. Egressus est sub Ezechia
omnis populus, & fregerunt simulachra. Iosias post
pœnitentiam demolitus est omnia idola, quæ fe-
cerat. 2. Par. 15. 3. Reg. 15. Par. 31.

Construunt quoque omnia simulachra, & vni-
uersa sculptilia in regno. 2. Par. 34.

Cui similem fecistis deum, aut quam imaginẽ
poneris ei. Nunquid sculptrile conflabit faber, aut
aurifex auro figurabit illud, &c. Esa. 40.

Et 42. Confundantur confusione, qui confidunt
in sculptrile. Ego Dominus, gloriã meam alteri
non dabo, & laudem meam sculptrilibus.

Omnia sculptilia eius concidentur, & omnes
mercedes eius comburentur igni, & omnia idola
eius peribunt in perditione. Mich. 1.

C. 5. In die illa perire faciam sculptrilia tua & sta-
tuas de medio tui, & non adorabis vltra opus ma-
nuum tuarum.

Fugite à cultura idolorum. 1. Cor. 10.

Quis consensus templo Dei cum idolis? 2. Cor. 6.

Conuersi estis ad deum à simulachris. 1. Thes. 1.

Custodite vos à simulachris. 1. Ioan. 5.

Reprobat idololatriam Paulus. Act. 15.

Et 21. Præcipit altaria idolorum subuerti.

Et eleuabitur Dominus solus in illa die, & ido-
la penitus conterentur. Esa. 7.

In die illa abiiciet vir idola argenti sui, & idola
auri sui, quæ fecerunt vobis manus vestræ in pec-
catum. Esa. 31.

Non hoc scitis, quod omnis scortator, aut im-
mundus, aut auarus, qui est simulachrorum cultor,

nō habet hæreditatem in regno Dei. Eph. 5. Col. 3.

Manifesta sunt opera carnis, quæ sunt hæc, adul-
terium, scortatio, immunditia, lasciuia, simulachro-

rum cultus, veneficium, immūditæ, æmulationes, iræ, inuidiæ, sectæ, cædes, ebrietates, comestationes, & his similia, quod qui talia agunt, regni Dei hæredes non erunt. Gal. 5.

Neque simulachrorum fitis cultores, sicut quidam illorum, quemadmodum scriptum est: sedit populus, vt ederet & biberet, & surrexerunt ad ludendum. 1. Cor. 10.

Si quis, cum frater appelletur, fuerit scortator, aut auarus, aut simulachrorum cultor, aut conuiciator, aut ebriosus, aut rapax, cum eiusmodi ne cibum quidem capiat. 1. Cor. 5.

Non vidistis aliquam similitudinem in die qua locutus est vobis Dominus in Horeb de medio ignis, ne forte decepti faciatis vobis sculptam similitudinem, aut imaginem masculi vel foeminae, similitudinem omnium iumentorum quæ sunt super terram vel auium sub cælo volantium, atque reptilium quæ mouentur in terra, siue piscium quæ sub terra morantur in aquis: ne forte leuatis oculis ad cælum, videas Solem & Lunã, omnia astra cæli, & errore deceptus adores ea & colas, quæ creauit Dominus Deus tuus in ministerium cunctis gentibus quæ sub cælo sunt. Deut. 4.

Item: Caue nequando obliuiscaris pacti Domini Dei tui, quod pepigit tecum, & facias tibi sculptam similitudinem eorum quæ fieri Dominus prohibuit: quia Dominus Deus tuus ignis consumens est, Deus æmulator. Si genueritis filios ac nepotes, & morati fueritis in terra, deceptique feceritis vobis aliquam similitudinem, patres matrem coram Domino deo vestro, vt eum ad iracundiam prouocetis, testes inuoco hodie cælum & terram, cito perituros vos esse de terra, quam trinito Iordane possessuri estis: non habitabitis in ea longo tempore, sed delebit vos Dominus, atque disper-

disperget in omnes gentes, & remanebitis pauci in nationibus ad quas vos ducturus est dominus, ubique seruietis diis qui hominum manu fabricati sunt, ligno & lapidi, qui non vident, nec audiunt, nec comedunt, nec odorantur.

Ipsè dissipauit excelsa, & contriuit statuas, & succidit lucos, confregitque serpentem æneum, quem fecerat Moses, siquidem vsque ad illud tempus filij Israel adolebant ei incensum, vocauitque nomen eius Nohustan. 4. Regum 18.

Maledictus homo, qui facit sculptile & conflatile, abominationem domini, opus manuum artificum, ponetque illud in abscondito: & respondebit omnis populus, & dicet, Amen. Deut. 27.

Simulachra illorum sunt argentum & aurum, opera manuum hominum. Os habent, & non loquuntur, oculos habent, sed non vident, aures habent, sed non audiunt, nares habent, sed non odorant, manus habent, sed non palpant: pedes habent, sed non ambulant, non meditantur in gutture suo. Similes hominum sunt qui faciunt ea, & omnes qui confidunt in eis. Plal. 115.

Plastæ idoli omnes nihil sunt, & amantiſſima eorum non proderunt eis: ipsi sunt testes eorum, quia non vident, neque intelligunt vt confundantur. Quis formauit deum, & sculptile conflauit ad nihil vtile? Ecce omnes participes eius confundentur: fabri enim sunt ex hominibus. Conueniunt enim omnes stabunt & pauebunt, & confundetur simul. Faber ferrarius lima operatus est in prunis, & in malleis formauit illud, & operatus est in brachio fortitudinis suæ. Esuriet & deficiet, non bibet aquam, & lascesset. Artifex lignarius extendit normam, formauit illud in runcina, fecit illud in angularibus, & in circino tornauit illud, & fecit imaginem viri quasi speciosum hominem, habitatem

in domo. Succidit cedras, tulit ilicem, quercum
 quæ steterat inter ligna saltus. Plantauit pinum,
 quam pluuia nutriuit, & facta est hominibus in
 focum. Sumpsit ex eis, & calefactus est & succen-
 dit & coxit panes: De aliquo autem operatus est
 deum, & adorauit: fecit sculptile & curuatus est
 ante illud. Medium eius combussit igni, & de me-
 dio eius carnes coxit & comedit, coxit pulmentū,
 & saturatus est & calefactus est, & dixit: Vah, ca-
 lefactus sum, vidi focum. Reliquum autem eius,
 deū fecit & sculptile sibi. Curuatur ante illud, &
 adorat illud, & obsecrat, dicens: libera me, quia
 deus meus es tu. Nescierunt, neque intellexerūt.
 Obliti enim sunt ne videant oculi eorum, & ne
 intelligant in corde suo. Non recogitant in men-
 te sua, neque cognoscunt, neque sentiunt, vt dicāt:
 Medietatem eius combussi igni, & coxi super car-
 bones eius panes, & coxi carnes & comedi, & de
 reliquō eius idolum faciam, ante truncum ligni
 procidam, pars eius cinis est. Cor inspiciens ado-
 rabit illud, & non liberabit animam suam, neque
 dicet forte mendacium est in dextra mea. *Esa. 44.*

Cui assimilastis me, & adæquastis me, & compa-
 rastis me, & fecistis similem? Qui confertis aurum
 de sacculo & argentum in statera ponderatis, con-
 ducentes artificem vt faciat Deum, & procidunt
 & adorant, portant illum in humeris gestantes,
 & portantes in loco suo stabit, & de loco suo non
 mouebitur. Sed & cum clamauerint ad eum, non
 audiet, de tribulatione non saluabit eos. Memen-
 tote, & confundamini. *Esaia 46.*

Quia lignum de saltu præcidit opus manus ar-
 tificis in ascia: argento & auro decorauit illud, cla-
 uis & malleis compègit, vt non dissoluatur. In si-
 militudinem palmæ fabricata sunt & non loquen-
 tur: portata tollentur, quia incedere non valent.
Noll.

CAP. DECIMVMTERTIVM. 455

Nolite ergo timere ea, quia nec male possunt face-
re, nec bene. Hier. 10.

Item. Doctrina vanitatis eorum lignum est,
argentum inuolutum de Tharsis affertur, aurum
de Ophir, opus artificis, & manus ætarij, hyacin-
tus, & purpura indumentum eorum. *Ibidem item:*
Confusus est artifex omnis in sculptili, quoniam
falsum est quod conflavit, & non est spiritus in
eis, Vana sunt, & opus risu dignum In tempore vi-
sitationis suæ peribunt. *Ibidem.*

Ecca. 51. Stultus factus est omnis homo à scientia.
Confusus est omnis conflator in sculptili: quia mē-
dax est conflatio eius, nec est spiritus in eis: vana
sunt opera & risu digna, in tempore visitationis
suæ peribunt.

P A T R E S.

Remigius in 96. Psal.

Confundantur, qui gloriantur in simulachris
suis &c. Quia non sunt adoranda simulachra. Nec
etiam angelus adorandus est.

*Claudius Episcopus Taurinensis aduersus Theo-
demum Abbatem.*

Si opera manuum Dei non sunt adoranda & co-
lenda, quanto magis opera manuū hominum ado-
randa & colenda non sunt prorsus, nec in honore
eorum, quorum similitudines esse dicuntur. *Et sta-
tm in eadem Apologia.* Quid te ad falsas imagines
humilias & inclinas? quid ad inepta simulachra, &
figmenta terrena captiua corpus incuruas? rectum
te Deus fecit, & cum cætera animalia prona & ad
terram situ vergente depressa sint, tibi sublimis sta-
tus & ad cœlū atq; ad Dominū vultus erectus est.
Illuc intuere, illuc oculos tuos erige, in supernis
Deum quære: vt carere inferis possis, ad alta & cœ-
lestia suspensum pectus attolle. *Et mox ait.*
Ef. iij.

Sed dicunt isti falsæ religionis atque superstitionis cultores: nos ob retardationem Saluatoris nostri Crucem pictam atque in eius honorem imaginatâ colimus, veneramur, atque adoramus, &c. Contra quos respondendum est: quia si omnigenum schemate crucis factum volût adorare, pro eo quod Christus in cruce pependit, & alia multa illis conueniunt, quæ Christus egit per carnem. Vix enim sex horis in cruce pependit, & tamē nouem mensibus lunaribus & super vndecim diebus in vtero virginis fuit, qui simul sunt dies lunares ducenti septuaginta sex, id est, nouem menies, & supra dies sex. Adorētur ergo puellæ virgines, quia virgo peperit Christum. Adorentur & præsepia: quia mox natus in præsepio est reclinatus. Adorētur & veteres panni, quia continuo cum natus esset, pannis veteribus est inuolutus. Adorentur & naues: quia frequenter in nauibus nauigauit, & de nauicula turbas docuit, & in naui dormiuit, & de dextra nauigij rete mittere iussit, quando præpeditis illa magna captura facta est piscium. Adorentur asini: quia asellum insidendo ad Hierusalem usque peruenit. Lege plura in eodem Apolegetico contra imagines omnes, earumque cultus.

Amphilochus Iconij Episcopus.

Non enim nobis, inquit, Sanctorum corporales vultus in tabulis coloribus effigiare curæ est. Quoniam his opus non habemus, sed politicæ illorum virtutum memores esse debemus.

Clemens Papa lib. 5. de cultu imaginum.

Nos ad honorem inuisibilis Dei imagines visibiles adoramus. Quod certe falsum. Si enim velle-tis Dei imaginem colere, homini beneficientes, verâ in eo Dei imaginē coleretis. *Et mox.* Quis ergo iste honor Dei est, per lapideas & ligneas formas discurrere, & inanes atq; exanimas figuras tâ-
quam

quam numina venerari: & hominem in quo vera
Dei imago est, spernere.

*Concilium Elibertinum ante 1170. annos,
& Constantinopolitanum.*

Damnauerunt imagines, Sanctorum reliquias,
etrumque cultus.

*Epiphanius in Epistola ad Ioannem,
Ierosolymitanum Patriarcham.*

Audiui, inquit, quosdam murmurare cōtra me:
quia quādo simul pergebamus ad sanctum locum,
qui vocatur Bethel, vt ibi collectum tecū ex mo-
re Ecclesiastico facerem, & venissem ad villam,
vnde dicitur Anablathā, vidissemque ibi præteries
lucernam ardentem, & interrogassem quis locus
esset, didicissemque esse Ecclesiam, & intrassem vt
orarē, inueni ibi velum pendens in foribus ei-
usdem Ecclesiæ tinctum atque depictum, & habens
imaginem quasi Christi, vel Sancti cuiusdam, non
enim satis memini cuius imago fuerit. Cum ergo
hoc vidissem in Ecclesia Christi contra authori-
tatem scripturarum, hominis pendere imaginem,
scidi illud, & magis dedi consilium custodibus e-
iusdem loci, vt pauperem mortuum eo obuolue-
rent & efferrent: illique contra murmurantes di-
derunt. Si scindere voluerat, iustum erat vt aliud
daret velum atque mutaret. Quod cum audissem,
me daturum esse pollicitus sum & illico me mis-
surum. Paululum autem moratum fuit in medio,
dam quæro optimum velum pro eo mittere. Arbi-
trabar enim de Cypro mihi mittendum esse. Nūc
autem mitto quod reperire potui, & precor vt iu-
reas presbytero eiusdem loci suscipere velum a-
latore, quod a nobis missum est: & deinceps præci-
pere in Ecclesia Christi eiusmodi vela, quæ con-

tra Religionem nostram veniunt, non appendi.
Idem contra Encratitas. Estote memores dilecti
 Filii, ne in Ecclesiam imagines inferatis, neque in
 Sanctorum cœmeteriis eas statuatis: sed perpetuo
 circumferte Deum in cordibus vestris. Quin e-
 tiam neque in domo communi tolerantur. Non
 enim fas est, Christianum per oculos suspensum
 teneri, sed per occupationem mentis.

*Gregorius magnus lib. 9. Registri. Epistola 9. ad
 Serenum Massilia Episcopum, qui imagines
 e templis sustulit, & exussit.*

Frangi, ait, non debuit, quod non adorandum in
 Ecclesiis, sed ad docendum tantum fuit colloca-
 tum. Quin potius ita tuis dixisses: si hanc instru-
 ctionem ad quam dixisses: si hanc instru-
 ctionem ad quam imagines antiquitus factæ sunt,
 habere vultis in Ecclesia, eas modis omnibus &
 fieri & haberi permitto. *Et mox.* Vnde si quis i-
 mages facere voluerit, minime prohibe. Adora-
 re vero imagines, omnibus modis deuota.

Theodorus Ancyra Episcopus.

Sanctorum, dixit, formas & species ex materia-
 libus coloribus formari, minime decorum puta-
 tæ sunt, veluti viuas quasdam imagines reficere su-
 binde oportet. Ex his enim ad similitudinem imitatio-
 nem & zelum peruenire possumus. Dicant enim
 nobis, qui illas erigunt statuas, quænam utilitas
 ex illis ad se redit? an quod qualiscunque recor-
 datio eos habet, ex tali speciali contemplatione?
 Sed manifestum est, quod vana sit eiusmodi cogi-
 tatio, & Diabolicæ deceptionis inuentum.

Synodus

Synodus 7. Constantinopol.

Damnauit & ipsas imagines, earumque cultus,
ac eas e templis eiecit.

*Concilium Carthaginense 5. anno Domini
438. celebratum.*

Constituit, vt sacella & aræ sanctorum, vbi non
essent eorum corpora, diruantur, si periculum non
est a tumultu populi. Sin metuitur tumultus, vt
saltem concionatores dehortentur populum illa
loca frequentare. Sacella quoque & aras diuorum
obsonia similesque reuelationes fabricata, omni-
no reprobantur.

Lactantius lib. 2.

Quæ igitur amentia est, aut ea fingere, quæ ipsi
postmodum timeant, aut timere quæ finxerint?
Non ipsa, inquiunt, timemus: sed eos, ad quorum
imaginem ficta, & quorum nominibus consecrata
sunt. Nempe ideo timetis, quod eos esse in cœlis
arbitramini: neque enim si dii sunt aliter fieri po-
test. Cur igitur oculos in cœlum non tollitis? &
adlocatis deorum nominibus in aperto sacrificia
celebratis? cur ad parietes & ligna & lapides po-
sitissimum, quam illo spectatis, vbi illos esse credi-
tis? Quid sibi templa? quid aræ volunt? quid deni-
que ipsa simulachra? quæ aut mortuorum aut ab-
sentium monumenta sunt? Nam omnium fingenda-
rum similitudinum ratio, idcirco ab hominibus in-
uenta est, vt posset eorū memoria retineri, qui vel
morte subtraherentur, vel absentia fuerunt separati. Deos
igitur in quorum numero reponemus? si in mor-
tuorum, quis tam stultus, vt colat? si in absentium,
colendi ergo non sunt: si nec vident quæ facimus,
nec audiunt quæ precamur.

Non est dubium, quin religio nulla sit, vbi-
que simulacrum est. Nam si religio ex diuinis re-
bus est, diuini autem nihil est, nisi in cœlestibus
rebus: carent ergo religione simulachra: quia ni-
hil potest esse cœleste in ea re, quæ sit ex terra.

DE COELIBA- TV ET MATRI- MONIO.

CAP. DECIMUM QUARTVM.

ANTITHETON PRIMVM.
IESVITÆ.

*Matrimonij doctrina impudicitia ianua aperi-
tur, ac animis libidinis faces administrantur. Fol.
71. Cens.*

ANTITHETON PRIMVM.
IESVS.

*Honorabile inter omnes coniugium & cubile
impollutum. Scortatores autem & adulteros indi-
cabit Deus.*

Testes

Testes

PROPHETÆ, APOSTOLI,

EVANGELISTÆ.

Dixit quoque Dominus Deus, non est bonum hominem esse solum, faciamus ei adiutorium simile sibi. Formatis igitur Dominus de humo cunctis animantibus terræ, & vniuersis volatilibus cœli, adduxit ea ad Adam, vt videret quid vocaret ea. Omne enim, quod vocauit Adam animæ viuentis, ipsum est nomen eius: Appellauitque Adam nominibus suis cuncta animantia, & vniuersa volatilia cœli, & omnes bestias terræ. Adæ vero non inueniebatur adiutor similis eius. Immisitque Dominus Deus soporem in Adam, cumque obdormisset, tulit vnum de Costis eius & repleuit carnem pro ea. Et ædificauit Dominus Deus costam, quam tulerat de Adam, in mulierem: & adduxit eam ad Adam, dixitque Adam: Hoc nunc os ex ossibus meis, & caro de carne mea.

Inueniens vxorem, inuenit bonum, & hauriet voluptatem à Domino. Prouerb. 18.

Et cap. 19. Domus & diuitiæ hæreditate obueniunt à parentibus, a Domino autem prudens vxor.

Ab initio masculum & foeminâ fecit eos Deus. Marth. 19. Mar 10.

Et ibidem: Quos Deus coniunxit, homo non separet.

Non moechaberis. Matth. 5.

Christus, Maria & cæteri discipuli interfunt nuptiis, easque miraculo ornat Christus. Ioan. 2.

Comparat regnum cœlorum nuptiali ac regali conuiuio. Matth. 22.

Amplectitur pueros, eosque ad se iubet venire.
Matt. 18. Marc. 10.

Etiā Christus voluit in coniugio nasci. Nam
Maria erat desponsata Iosepho & vocatur eius
coniux. Matth. 1.

Ecclesiæ seu piorum congregationem, nuptias
appellat. Item Ecclesia ibidem vxor dicitur. A-
pocal. 9.

Redigentur enim duo in carnem vnā. 1. Cor. 6.
Ita viri debent diligere vxores suas vt corpora
sua. Qui suam vxorē diligit, seipsum diligit. Nemo
enim vnquam carnem suam odio habuit: sed nu-
trit & fouet eam, sicut & Christus Ecclesiam: quia
membra sumus corporis eius, de carne eius & de
ossibus eius. Propter hoc relinquet homo patrem
& matrem, & adhærebit vxori suæ, & erunt duo
in carne vna, sacramentum hoc magnum est, ego
autem dico in Christo & in Ecclesia. Verunta-
men & vos singuli, vnusquisque vxorem suam si-
cut seipsum diligit: vxor autem timeat virum
suum. Eph. 5.

Mulieres subditæ estote viris, sicut oportet, in
Domino. Viri diligite vxores vestras, & nolite a-
mari esse ad illas. Filii obedite parentibus per om-
nia. Hoc enim placidum est in Domino. Col. 3.

De quibus autem scripsistis mihi, bonum est
homini mulierem non tangere. Propter fornicationem
autem vnusquisque suam vxorem habeat,
& vnaquæque suum virum habeat. Vxori vir de-
bitum reddat: similiter autem & vxor viro. Mulier
sui corporis potestatem non habet, sed vir: signi-
liter autem & vir, sui corporis potestatem non
habet, sed mulier. Nolite fraudare inuicem, nisi
forte ex consensu ad tempus, vt vacetis orationi:
& iterum reuertimini in idipsum, ne tentet vos
Satanas

Satanas propter incontinentiam vestram. Hoc autem dico secundum indulgentiam, & non secundum imperium. Volo autem omnes vos homines esse sicut meipsum: sed vnusquisque proprium donum habet ex Deo, alius quidem sic, alius vero sic. Dico autem non nuptis & viduis: bonum est illis, si sic permanserint, sicut & ego. Quod si non se continent, nubant. Melius est enim nubere, quam vri. Iis autem, qui matrimonio iuncti sunt, præcipio non ego, sed Dominus, vxorem à viro non discedere: quod si discesserit, manere inuoluptam, aut viro suo reconciliari. Et vir vxorem non remittat. 1. Cor. 7.

Et mox ait: De virginibus autem præceptum Domini non habeo: consilium autem do, tanquam misericordiam consecutus à Deo, vt sim fidelis. Existimo enim hoc bonum esse propter instantem necessitatem: quoniam bonum est homini sic esse. Alligatus es vxori? noli quærere solutionem. Solutus es ab vxore? noli quærere vxorem: si autem acceperis vxorem non peccasti. Et si nupserit virgo, non peccauit. Tribulationem tamen carnis habebunt huiusmodi. Ego autem vobis parco. Hoc itaque dico fratres, tempus breue est: reliquum est, vt qui habent vxores, tanquam non habentes sint: & qui flent, tanquam non flentes, & qui gaudent, tanquam non gaudentes, & qui emunt, tanquam non possidentes, & qui vtuntur hoc mundo, tanquam non vtantur: præterit enim figura huius mundi. Volo autem vos sine sollicitudine esse. Qui sine vxore est: sollicitus est quæ Domini sunt, quomodo placeat Deo. Qui autem cum vxore est, sollicitus est, quæ sunt mundi quomodo placeat vxori, & diuisus est. Et mulier inuoluta & virgo cogitat quæ Domini sunt: vt sit sancta corpore.

464 DE COELIB. ET MATRIM.
& spiritu. Quæ autem nupta est, cogitat quæ sunt
mundi: quomodo placeat viro. Porro hoc ad utili-
tatem vestram dico: non vt laqueum vobis ini-
ciam, sed ad id quod honestum est, & quod fa-
cultatem præbeat sine impedimento Domini
obsecrandi. Si quis autem turpem se videri existi-
mat, super virgine sua, quod sit superadulta, & ita
oportet fieri: quod vult faciat: nõ peccat, si nubat.
Nam qui statuit in corde suo firmus, non habens
necessitatem, potestatem autem habens sine volu-
tatis, & hoc iudicauit in corde suo, seruare virgi-
nem suam, bene facit. Igitur & qui matrimo-
nium suam, bene facit: & qui non iun-
git melius facit. Mulier alligata est legi, quanto
tempore vir eius viuit. Quod si dormierit vir eius,
liberata est a lege: cui autem vult nubat, tantum in
Domino. Beatior autem erit, si sic permanserit se-
cundum meum consilium. Puto autem quod &
ego Spiritum Dei habeam.

Spiritus autem manifeste dicit: quia in nouissi-
mis temporibus discedent quidam a fide, artem-
dentes spiritibus erroris & doctrinis dæmonico-
rum, in hypocrisis loquentium mædaciis, & cau-
teriatam habentium suam conscientiam, prohi-
bentium nubere, abstinere à cibis, quos Deus crea-
uit ad percipiendum cum gratiarum actione fide-
libus. 1. Tim. 4.

Honorabile est inter omnes coniugium & cu-
bile impollutum. Scortatores autem & adulteros
iudicabit Deus. Hebr. 13.

P A T R E S.

Nazianzenus oratione de funere Sororis.
Mens est, quæ nuptiis & virginitati recte domi-
natus

CAP. DECIMUM QVARTVM. 453

natur, & tanquam materiam rationi opifici hæc ad-
doctat & ad virtutem operatur. Carni enim con-
glutinari, nequaquam separat à spiritu, neque si-
qua caput habet virum, ideo caput primum igno-
rat: sed parumper Mundo ministrat & naturæ quæ-
tum lex exigit carnis: seu illi potius qui carni le-
gem hanc tulit, deo. *Et oratione in S. Lauacrum.* Si
carni colligatus es, ne timeas sanctificationem, et-
iam post nuptias purus eris. Non enim quia virgi-
nitas honorabilior est, ideo nuptiæ inter ignomi-
niosa.

Ambrosius de Virginibus. lib. 1.

Nuptias ego vero luadeo, & eos damno, qui dis-
suaedere cenauerunt: utpote qui Saræ ac Rebeccæ
ac Rachel: cæterarumque veterum coniugia fœmi-
narum, pro documentis singularium virtutum re-
tensere soleam. Qui enim copulam damnat, dam-
nat & filios, & ductam per successionem seriem,
generis societatem damnat humani.

Epiphanius lib. 2. Tomo. 1.

Sancta Ecclesia nuptias habet reuerendas & co-
la eas.

Hieronymus in cap. 4. ad Timoth.

Omnis qui nuptias damnat, nõ amator, sed ini-
micus est castitatis, dum & continentibus laudẽ
tollit, & incontinentibus sublato nuptiarum re-
medio, fornicationis facit inire discrimen.

Chrysost. Hom. 20. in Matth.

Primus gradus castitatis est sincera virginitas:
secundus autẽ, fidele coniugium. Ergo species se-
cunda virginitatis est, Matrimonij casta dilectio.

Augustinus de hæresibus ad Quodvult-
Deum. cap. 25.

Taciani à Taciano quodam, qui & Encratitæ
appellati sunt, nuptias damnant, atque omnino pa-
tes eas fornicationibus aliisque corruptionibus in-

466 DE COELIBAT. ET MAT.
ciunt, nec recipiunt in suorum numerum cōiugio-
vtem, siue marem, siue foeminam: non vescun-
tur carnibus, easque omnes abominantur. *De Ec-
clesiasti. dogmatibus, capite. 67.* Malas dicere nuptias,
vel fornicationi comparandas aut stupro, cibos
quoque credere malos vel malitias causare perci-
pientibus, nō est Christianorum sed proprie Hie-
rarchitarum & Manichæorum.

Concilium Bracarense. cap. 11. Tomo 2.

Concil. p. 219.

Si quis coniugia humana damnat, & procreatio-
nem nascentium perhorrescit, sicut Manichæus, &
Priscillianus dixerunt, anathema sit.

*Damasceus lib. 4. de Orthodoxa fide,
capite 25.*

Bona quidem liberorum procreatio, quam nu-
ptiæ cōstituunt, & bonæ nuptiæ ob fornicationes,
quas præscindunt: rabiem concupiscentiæ per le-
gitimam commixtionem non sinentes ad iniquos
furere actus. Bonæ nuptiæ, quibus non adest, cōti-
nendi gratia: melior autem virginitas.

Clemens Alexandrinus Stromat. 7.

Iam de iis, qui matrimonium abhorrent, dicit B.
Paulus: in nouissimis diebus deficient quidam à fi-
de, attendentes spiritibus erroris & doctrinis dæ-
moniorū, prohibentium nubere, abstinere à cibis.

Augustinus in Ioannem, Tract. 9.

Quod Dominus inuitatus venerit ad nuptias (et-
iam excepta mystica significatione) confirmare
voluit, quod ipse fecit nuptias. Futuri enim erant,
de quibus dixit Apostolus, prohibentes nubere, &
dicentes, quod malum essent nuptiæ, &c. *Et statim.*
Et qui bene eruditi sunt in fide Catholica nouerunt
quod Deus fecerit nuptias: & sicut coniun-
ctio (maris & foeminæ) à Deo, ita diuortium à
p. iabolq

Diabolo fit. Idem de dogmatibus Ecclesiastic. capite
63. Bonæ sunt nuptiæ, sed causa filiorum, & compellendæ fornicationis obtentu.

S. Ignatius in Epistola ad Philadelphenses.

Si quis hæc quidem confiteatur, corruptionem & conuincationem vocat legitimam commixtionem (in Matrimonio) & liberorum procreantem, aut aliquam eicam execrabilem putat, talis inhabitantem habet Draconem Apostatam. Et post aliqua. Mulieres vero, inquit, subditæ estote viris vestris in timore Dei, virgines Christo in incorruptione, non execrantes nuptias.

II.

IESVITÆ.

Condemnant folio 76. legitimas nuptias illorum, qui cœlibatam vouerunt & continere non possunt, appellandas esse concitam fornicationem, adulteriũ, incestum. summum nefas ac sacrilegium. Et fol. 77. eos, qui cœlibatam vouerunt & donum continentie non habent etsi contrahant, fœdis libidibus & obscenis voluptatibus eos operam dare & inuolui scribunt. Vide etiam opus catechisticum Canisij, fol. 334.

II.

IESVS.

Honorabile est inter quosuis coniugium, & cubile impollutum: scortatores autem & adulteros damnabit Deus

Testes.

PROPHETÆ, APOSTOLI,

EVANGELISTÆ.

Gg.ij.

Bonum est homini uxorem non tangere, tamen propter supra vitanda, suam quisque uxorem habeat, suum quæque maritum. 1. Cor. 7.

De virginibus præceptum non habeo. 1. Cor. 7.

Propterea relinquet homo patrem & matrem, & adhærebit uxori suæ. Genes. 7. Matth. 19. Ephes. 5. 1. Cor. 7.

An non habemus potestatem sororem mulierem circumducendi, quemadmodum & cæteri Apostoli, & fratres Domini, & Cephas. 1. Corin. 9.

Non est bonum, hominem esse solum: Faciamus ei adiutorium simile sui. Gen. 2.

Propter fornicationem autem unusquisque suam uxorem habeat. Dico autem non nuptis, & viduis, bonum est illis, si sic permanserint, sicut & ego: Quod si se non continent, nubant: melius est enim nubere quam vri. 1. Cor. 7.

Huius rei gratia reliqui te Cretæ, ut ea quæ desunt corriges, & constituas per ciuitates presbyteros sicut & ego disposui tibi. Si quis sine crimine est, vnus vxoris vir, filios habens fideles, non in accusatione luxuriæ, aut non subditos. Tit. 2.

Honorabile connubium in omnibus, & thorus immaculatus: fornicatores autem & adulteros iudicabit deus. Hebr. 13.

Spiritus autem manifeste dicit, quod in nouissimis temporibus discedent quidam à fide, attendentes spiritibus erroris, & doctrinis dæmoniorum, in hypocriti loquentium mendacium, cauteritatem habentium conscientiam suam, prohibentium nubere, &c. 1. Timoth. 4.

Hæc est voluntas dei sanctificatio vestra, ut abstineatis vos à fornicatione, ut sciat unusquisque vestrum vas suum possidere in sanctificatione & honore. 1. Thess. 4.

Dicunt discipuli: Si ita est causa hominis cum uxore.

vxore, non expedit nubere: qui dixit illis: Non omnes capiunt verbum istud, sed quibus datum est. Matth. 19.

Socrus autem Petri tenebatur magnis febribus. Matth. 8.

Philippus Euangelista habuit quatuor filias. Act. 22.

Oportet ergo Episcopum irreprehensibilem esse vnus vxoris virum, (ne plures habeat, quemadmodum Iudæis permillum erat) sobrium, prudentem, pudicum, ornatum, hospitalem, doctorem, non vinolentum, non percussorem, sed modestum. Non litigiosum, non cupidum lucri, suæ domui bene præpositum, filios habentem subditos cū omni castitate. Si quis autem suæ domui nescit præesse, quomodo Ecclesiæ dei curam habebit? 1. Tim. 3.

Et statim subiungit: Diaconi sint vnus vxoris vir, quæ suis filiis bene præsent & suis domibus.

P A T R E S.

Synodus 6. & habetur distin. 31.

Quoniam in Romanis ordine rationis esse cognouimus traditum, eos qui ordinati sunt diaconi vel presbyteri, confiteri quod non suis iam com-pulerent vxoribus: nos antiquum sequentes canonem Apostolicæ diligentix, & constitutiones sacrorum virorum, legales nuptias à modo valere volumus, nullo modo cum vxoribus suis eorum con-nubria dissoluentes, aut priuantes eas familiaritate adinuicem, in tempore opportuno. Quicumque ergo diligens inuentus fuerit subdiaconali ordina-tione, aut diaconali, aut sacerdotali, ei nullo modo prohibentur ad talem ascendere gradum, pro vxoris suæ cohabitatione: nec etiam tempore ordina-tionis suæ profiteri castitatem cogantur, quod

abstinere debeant à legalis vxoris familiaritate. *Sequitur:* Si quis igitur præsumpserit contra Apostolicos canones, aliquos presbyterorum & diaconorum priuare à contactu & communione legalis vxoris suæ, deponatur. Similiter & presbyter ac diaconus, qui religionis causa vxorem expellit, excommunicetur. Si vero in hoc permanferit, deponatur.

Distin. 31. ex Tripar. hi. 7or.

Nicena Synodus volens corrigere hominū vitā in Ecclesiis commorantium posuit leges, quas canones vocamus: in quorum tractatu videbatur aliquibus introducere legem vt episcopi, presbyteri, diaconi, subdiaconi, cum coniugibus, quas ante consecrationem duxerant, non dormirent. Surgēs autem Paphnutius confessor contradixit, honorabiles confessus nuptias, & castitatem dicens esse cum propria coniuge concubitum. Suasit itaque concilio, ne talem ponerent legem: grauem esse afferens causam, quæ aut ipsis aut eorum coniugibus occasio fornicationis existeret. Et hoc quidē Paphnutius (licet nuptiarum esset in expertus) exposuit. Synodusque laudauit sententiam eius, & nihil ex hac parte fanciuit: sed hoc in vniuscuiusque voluntate, non necessitate permisit. *Distin. 26. Qui sine.* Qui sine crimine vnus vxoris est, vt tenet ad legem sacerdotij suscipiendi. Qui autem iterauerit coniugium, culpam quidem non habet coinquinati, sed prærogatina exiuit sacerdotis. *Distin. 26. verba August.* Quidam nubentes post votum, asserunt adulteros esse: ego autem dico vobis, quod grauitur peccant qui tales diuidunt.

Conci. Gangrense dist. 30. Si quis.

Si qui nuptias in accusationem duxerit & mulierem fidelem ac religiosam cum viro suo dormientem, abominandam crediderit, aut etiam accusandam

culandam tanquam non posse coniugatos in re-
 gnum Dei ingredi, anathema sit. *Canon Apostolo-*
rum. Si qui docuerit sacerdotem, sub obtentu re-
 ligious propriam vxorem contemnere, anathema
 sit. *Concil. Gangren. distinct. 28.* Si quis discernit
 presbyterum coniugatum, tanquam occasione
 nuptiarum offerre non debeat, & ab eius ob-
 latione ideo abstinet, anathema sit. *Concil.*
Toletan. cap. 33. quest. 2. placuit. Placuit, vt si
 quorumcunque clericorum vxores peccauerint,
 ne forte licentiam peccandi plus habeant, acci-
 piant mariti earum hanc potestatem, præter necesse,
 custodiendi & ligandi in domo sua ad ieiunia sa-
 lutaria, &c. Loquitur de mulieribus adulteris. *12.*
quest. 2. Episcopus. Episcopus qui filios habet, de
 bonis que relinquit, ab hæredibus eius indemnita-
 tibus Ecclesiæ consulatur. *Distin. 37. Legant. verba*
Hieronymi. Legant Episcopi & presbyteri, qui fi-
 lios suos secularibus erudiunt literis, & faciunt il-
 los comædias legere, mimorumque turpia scripta
 cantare, de Ecclesiasticis sumptibus forsitan eru-
 ditos, &c. *32. qu. 1. Integritas. verba Ambrosii.* Inte-
 gritas corporis expetenda à nobis est, quam ego
 pro consilio suadeo, non pro imperio præcipio:
 sola enim virginitas est, quæ suaderi potest, impe-
 tari non potest, res magis voti, quam præcepti est.
 (Voti,) *Glof.* Magis liberæ voluntatis est, quam
 coactionis. *6. Synodus. & est distin. 28.* Presby-
 terum non legalibus nuptiis detentum, cathe-
 dram quidem habere, sed ab officio abstinere præ-
 cipimus: sufficit enim eiusmodi indulgentia ei.
 Quia benedicere aliis, eum qui vulnera sua debet
 curare, consequens non est. Benedictio enim, san-
 ctificationis traditio est. Qui vero hanc non habet,
 propter delictum ignorantia quomodo aliis tra-
 det? Non enim publicè, neque priuate benedicet.

nec corpus Domini dispenset alijs, nec alio modo ministret. Sed ei sufficiet, quod præsudet, & imploret à Deo, vt dimittatur ei iniquitas ignorantiae suae. *Distinct. 31. ca. Aliter.* Quod autem in sexta Synodo, presbyter non legitimis nuptiis detentus, punitur, non legales nuptiae sed secundae intelligendae sunt: à quibus auctoritate canonica sacerdos quilibet debet esse immunis. *Synodus Ancyranas, distn. 8.* Diaconi qui in ordinatione sua dicunt se velle habere vxores, si postea ad nuptias venerint, non prohibentur à ministerio. *Ibidem.* Patet quod nec diaconi, nec subdiaconi sunt prohibendi à coniugio. *Distinct. 28. ca. de Syracusan.* Pelagius ordinat Episcopum in Syracusana vrbe, habentem vxorem & liberos. Siue ergo presbyter, siue diaconus, siue subdiaconus fuerit, apparet quod in praefatis ordinibus constituti, licite matrimonia vti possunt.

Cyprianus Epistol. 11.

Postulas, quid nobis videatur de virginibus, quae cum semel statum suum continenter & firmiter tenere decreuerint, detectae sint postea in eodem lecto pariter mansisse cum masculis, ex quibus vnum diaconum esse dicis. Quam graues multorum ruinas hinc fieri videmus, & per huiusmodi illicitas & periculosas coniunctiones corrumpi plurimas virgines, cum summo animi dolore conpiscimus. Quod si ex fide se Christo dicauerint, pudicitiae & castitiae sine vlla fabula perseuerent, ita fortes & stabiles praemium virginitatis expectent. Si autem perseuerare nolunt, vel non possunt, melius est vt nubant, quam vt in ignem delictis suis cadant: certe, nullum fratribus, aut sororibus scandalum faciant.

Impera. Constan. L. Omnis ad perangariam, C. de Episcopis & clericis.

Ad perangariam quoque praestationem non vocentur

CAP. DECIMUMQUARTVM. 473

centur eorum facultates, atque substantiæ: Omnibus clericis huiusmodi prærogatiua succurrant, ut & coniugia clericorum, ac liberi, eorum quorumque ministeria, id est, mares pariter & foeminae, eorumque etiam & filij & filiae, immunes semper ab huiusmodi muneribus perseverent.

Tripart. historia lib. 9. cap. 38.

In oriente cuncti spontanea voluntate, & non aliqua necessitate, etiã Episcopi abstineant. Plurimi enim eorum etiam episcopatus tempore, ex legitima vxore liberos habuerunt.

Eccles. his. lib. 4. cap. 24.

Dionysius Corinthiorum Episcopus scribit ad Gnosios epistolam, in qua deprecatur Episcopum Piniuum, ne fratribus necessitatem compulsæ caritatis indicet, in qua nonnullorum periclitetur infirmitas. Illius sententiam complectitur Piniuus. *Lib. 3. cap. 30* Clemens sane, cuius voces hic memorauimus, scribens aduersum eos, qui nuptias spernunt, inter cætera hæc dicit: An ne & Apostolos habuerunt? Petrus enim ac Philippus & uxores habuerunt, & filias etiam nuptum dederunt. Sequitur, aiunt (inquit Clemens lib. 7. eiusdem partem) beatum Petrum cum vidisset uxorem suã duci ad passionem, gauisum esse electionis gratia, & refectionem ad propriam domum: & exclamasse ad eam, cum duceretur, ac proprio nomine compellentem, dixisse: O coniunx, memento Domini. Tali coniugia sanctorum erant, tam perfecta fuit affectio beatorum. *lib. 5. cap. 24.* Philippus Euangelista apud Hierapolim dormiuit: sed & duæ filiae eius virgines senuerunt: & alia eius filia Spiritu sancto repleta, apud Ephesum permansit. *Lib. 10. cap. 1.* Spiridion Cyprius Episcopus, vir vnus ex ordi-

474 DE COELIB. ET MATRIM.
ne Prophetarum, filiam habuit Irenem nomine:
quæ cum ei bene administraret, virgo defuncta
est. *Lib. 3. ca. 29.* Nicolaus, vnus ex illis qui or-
dinatus erat cum Stephano, vxorem habuit & li-
beros, Syluerius Papa filius fuit Hormisdæ Episco-
pi, vixit circa annum Christi 534. Papa Deusde-
dit, filius fuit Stephani subdiaconi: vixit circa an-
num 623. Papa Theodorus filius fuit Theodori E-
piscopi Hierosolymitani: vixit circa annū Christi
634. Papa Adrianus I I. filius fuit Talari Episcopi:
vixit circa annum Christi 813. Papa Ioan. XV. fi-
lius fuit Leonis presbyteri: vixit circa annū Chri-
sti 984. Foelix Papa III. fuit filius Foelicis presby-
teri Romani: vixit anno 474. Hosius Papa, fuit fi-
lius Stephani subdiaconi. Bonifacius Papa, fuit
filius Iucundi presbyteri. Agapitus papa, fuit filius
Gordiani presbyteri: anno 534. Siluerius papa fuit
filius Siluerij Romani Episcopi: anno 544. Gelasius
papa, fuit filius Valerii Episcopi: anno 484. Ioan-
nes X. papa, fuit filius Sergij papæ: anno 924. *lib. 5.
cap. 24.* Sed & ego omnium vestrum minimus Po-
lycrates, secundum traditionem parentum meo-
rum obseruabo, eorum duntaxat quos ab initio
secutus sum. Septem namque ex parentibus meis
per ordinem fuerunt Episcopi, ego octauus: quo-
mnes ita obseruauerunt hunc diem.

*Distinct. II. cap. Ante triennium.
Verba Gregorii.*

Ante triennium omnium Ecclesiarum subdia-
coni Siciliae prohibiti fuerant, vt more Romane
ecclesie suis vxoribus nullatenus misceatur, quod
mihi durum atque incompetens videtur: vt qui
vsum continentie non inuenit, neque castitatem
promittit,

CAP. DECIMUMQUARTVM. 475

promisit, compellatur a sua vxore separari, atque per hoc (quod abit) in deterius cadat. Inde videatur mihi, vt a præfenti die episcopis omnibus dicatur, vt nullum facere subdiaconum præsumant, nisi qui se victurum caste promiserit: quatenus & præterita mala, quæ proposito mentis appetitu non sunt, violenter non exigantur, & futura mala caute caueantur. Qui vero post eandem prohibitionem, quæ ante triennium facta est, continenter cum suis vxoribus vixerint, laudandi atque remunerandi sunt, & vt in bono permaneant, exhortandi. Eos autem, qui post prohibitionem factam, suis vxoribus continere voluerint, ad sacrum ordinem nolumus promoueri: quia nullus debet ad altaris ministerium accedere, nisi cuius castitas ante susceptum ministerium fuerit approbata.

Athanasius in Epi. ad Dracontium.

Scribit se nouisse monachos & Episcopos conuictos, & liberorum patres.

Hieronymus in Epi. ad Demetriadem.

Diues, ait, quidam presbiter duas filias in virginali proposito relinqueret, &c. *Idem lib. 1. aduersus Iouinianum.* Quasi non hodie quoque plurimi sacerdotes habeant matrimonia; & Apostolus Episcopum describat, vnius vxoris virum, habentem filios cum omni castitate.

Victor in Historia Vandalica, lib. 2.

Mulier quædam cum periculo in exilium pergens orthodoxa, dicit se filiam esse quondam Zuzimani ciuitatis Episcopi.

Olympiodorus in 3. cap. Ecclesiast.

Tempus amplexandi propriam vxorem, quādo tempus orationis nō impediāt, aliāue honesta necessitas. Tempus est, inquam, licetque id nobis facere, ne videlicet libidine succensus, callidus hostis ad adulterium nos prouocet. Tempus vero assistendi a complexibus, vel propter orationes Deo fundendas, vel vt grauidæ vxori patcamus.

Theophylactus ad Ti. cap. 1.

Adeo pretiosa res est matrimonium, vt possit eū eo ad sanctum thronum Episcopalemque sedem ascendere. Similia lege ad Timot. cap. 3.

Clemens Alexandrinus Stromat. 7.

An etiam reprobant Apostolos? Petrus enim & Philippus filios procrearunt. Philippus autem filias quoque suas viris tradidit. Et Paulus quidem certe non veretur in quadam Epistola suam appellare coniugem, quam non circumferebat, quod nō magno ei esset opus ministerio. Hæc etiam Eusebius recenset.

Augu. in Questionibus vtriusque Testa.

Et Zacharias sacerdos vir iustus in senectute sua Dei nutu genuit filium, quo nondum nato meruit prophetare. Qua ergo ratione accusatur Coniugium quod minime obesse probatur? Et quis neget bonum dici debere, quod neminem lædit? Et vt hoc loco aliquid de Apostolis dicatur, quod ad robur pertinet causæ, certe S. Ioan. castimonie fuit custos; condiscipulus autem eius, id est, S. Petrus vxorem habuisse cognoscitur: & primatum vtracipere inter Apostolos non ei obstitit generatio filiorum.

filiorum. Quomodo ergo condemnandum putatur, quod non impedit meritum? Hinc Apostolus enim, qui vxorem habet, si in cæteris seruet mandata, Sacerdotem fieri posse ac debere ostendit. Quod si illici um esset, non poterat utique peccatorem dicere debere sacerdotem fieri. Et quid tam apertum? Eiusdem enim Apostoli vox est dicentis. De virginibus autem imperium Domini non habeo.

De bono viduitatis, capite. 10.

Qui dicunt à proposito castitatis prohibentium nuptias non esse nuptias, sed potius adulteria, non mihi videntur satis acute ac diligenter considerare quid dicant: fallit eos quippe similitudo veritatis.

Lege plura in præcedenti Antitheto.

S. Ignatius Epistola ad Philadelphenses.

Non detraho reliquos Beatos, qui nuptiis copulati fuere, horum mentionem facio nunc. Opto enim dignus Deo inuentus ad vestigia eorum inueniri in Regno. Sicut Abraham, & Isaac, & Iacob, & Ioseph, & Esaias & alii Prophetæ, sicut Petrus & Paulus, & alii Apostoli nuptiis fuerunt associati.

DE PURGATORIO.

CAP. DECIMUM QUINTUM.

ANTITHETON PRIMVM.

IESVITÆ.

Defendunt ignem purgatorium. Fol. 532. &
in opere Catechistico Canisij, fol. 30. 32. 284
285. 288. 289.

ANTITHETON PRIMVM.

IESVS.

*Sanguis Iesu Christi purgat credentes ab omni
peccato: ita vsq; a mundo discedentes, in vitam &
quietem eternam recipiantur.*

Testes.

PROPHETÆ, APOSTOLI,

EVANGELISTÆ.

Qui crediderit & baptizatus fuerit, saluus erit,
qui non crediderit condemnabitur. Mar. ultimo

Nihil damnationis habent qui Christo IESU
sunt infiti, qui non iuxta carnem versantur. Rom. 8

Nolo vos ignorare fratres, de iis qui obdor-
miunt, ne doleatis quemadmodum & cateri non
habentes spem. 1. Thei. 4.

Operemini dum dies est, venit nox quando ne-
mo

no operari potest. Ioan. 9.

Qui credit in eum, non iudicatur, qui non credit, iam iudicatus est. Ioan. 3.

Sic Deus dilexit mundum, vt Filium suum vnigenitum daret, vt omnis qui credit in eum, non pereat, sed habeat vitam æternam. Non enim misit Deus filium suum, vt iudicet mundum, sed vt saluetur mundus per ipsum. Qui credit in me, non iudicatur. Qui autem non credit, iam iudicatus est, quia non credit in nomine vnigeniti filii Dei. Ioan. 3.

Amen, amen dico vobis, quod qui verbũ meum audit, & credit ei, qui misit me, habet vitam æternam, & in iudicium non venit, sed transit à morte ad vitam. Ioan. 5.

Beati mortui, qui in Domino moriuntur, &c. opera enim illorum sequuntur illos. Apoc. 14.

Factum est autem vt moreretur mendicus & portaretur ab angelis in sinum Abrahæ. Mortuus est autem & diues, & sepultus est in inferno. Electus autem oculos suos cum esset in tormentis, vidit Abraham à longe, & Lazarum in sinu eius; & ipse clamans dixit: Pater Abraham miserere mei, & mitte Lazarum vt intingat extremum digiti sui in aquam, vt refrigeret linguam meam, quia crucior in hac flamma. Et dixit illi Abraham, Fili recordare, quia recepisti bona in vita tua, & Lazarus similiter mala: nunc autem hic consolatur, tu verò cruciaris. Et in his omnibus, miser nos & vos chaos magnum firmatum est: vt hi qui volunt hinc transire ad vos, non possint, neque inde huc transire.

Volo vt vbi ego sum, ibi etiam illi sint mecum, & videant gloriã meam, quã dedisti mihi. Ioan. 17.

In domo PATRIS mei mansiones multæ sunt. Vado paraturus vobis locum: & si abiiero ad parandum vobis locum: iterum veniam &

assumam vos ad meipsum: ut vbi sum ego, & vos
sitis. Ioan. 14.

Cupio dissolui & esse cum Christo. Philip. 1.

Confidimus autem, & magis probamus pere-
gre abesse a corpore, & praesentes adesse apud
Deum. 2. Corin. 5.

Animæ interfectorum sub altari quiescunt. A-
pocal. 6.

Domine memento mei cum veneris in regnum
tuum. Et dixit IESVS: Amen dico tibi: Hodie me-
cum eris in Paradiso. Luc. 23.

Spiritus autem reuertatur ad Deum qui dedit
illum. Eccl. 12.

P A T R L S.

Hierony. in Galat. cap. 6.

Dum in praesenti seculo sumus, siue orationibus,
siue consiliis, nos inuicem coadiuuare possumus.
Cum autem ante tribunal Christi venerimus, non
Iob, non Daniel, nec Noe, rogare poterunt pro
quoquam: sed vnusquisque onus suum portabit.

Chrysostr. in hom. de diuite & Lazaro.

Nec putemus nobis, cum illuc venerimus, mi-
sericordiam esse tribuendam, qui non agimus ut
veniam mereamur accipere: etsi Abraham pro no-
bis roget, etsi Noe, etsi Iob, etsi Daniel. Dum igitur
est tempus in manibus, plurimam nobis apud
Deum fiduciam praeparemus. *Idem in Hebr. cap.*
2. Homil. 4. Neque enim qui in praesenti vita non
abluerit peccata, postea consolationem aliquant
inuenturus est. In inferno enim, ait, quis contice-
bitur tibi? Et merito. Hoc enim cuneorum tem-
pus est, & conflictuum: illud vero coronarum, re-
tributionum & praemiorum. *Idem in Galat. cap. 6.*
Quemadmodum

CAP. DECIMUM. QUINTVM. 482

Quemadmodum nō semper est in nostra potestate facere sementem, ita nec dare eleemosynam. Quum enim hinc fuerimus abducti, etiam si milies velimus, nihil effecerimus. Testes huius rei nobis sunt & virgines illæ, quæ quamlibet promptam haberent voluntatem, tamen quoniam abierunt non ferentes secum largam eleemosynam, exclusæ sunt à thalamo sponsi. Testis est & diues ille, qui Lazarium despexerat: qui quoniam hoc destitutus auxilio & plorans, & supplicans vehementer, nec à Patriarcha, nec ab alio quopiam misericordiam impetrauit, sed citra veniam omnem mansit in perpetuo flammæ cruciatu.

Theophil. in Matth. cap. 25.

Fatuae autem virgines ideo, quod tunc requireret oleum, cum non sit negotiandi tempus. Porro prudentes dicunt: Ne forte nō sufficiat nobis & vobis. Virgines enim proximi mei vix sufficiet illi ad defensionem: tantum abest, ut & mihi. Ex suis enim quique operibus iustificabuntur, non proximorum. *Idem in Luc. cap. 16.* Vel tarde sentiamus, quo feramur: & quod cum dies illa venerit, neque laborare poterimus. Non enim erit tunc operandi tempus, neque tunc honestum erit mendicare. Stultæ enim virgines dicuntur, quæ mendicant.

Grego. Nazianzenus in oration.

Præsens tempus est operationis, futurum vero retributionis.

Cyprianus contra Demetrianum.

Quando istinc excessum fuerit, nullus iam locus poenitentiae est, nullus satisfactionis effectus. Hic via aut amittitur, aut tenetur: hic salutem aeternam aut Dei, & fructu fidei prouidetur. Nec quisquam aut peccatis retardetur, aut annis, quominus veniat ad consequendam salutem. In isto adhuc modo manenti poenitentia nulla sera est. Patet ad in-

Hh.j.

dulgentiam aditus : & quærentibus atque intelligētibz veritatem, facilis accessus est. Tu sub ipso licet exitu, & vitæ temporalis occasu, roges Deum qui vnus & verus est, confessionem & fidem eius agnitionis implores: venia confitenti datur, & credenti indulgentia salutaris de diuina pietate conceditur, & ad immortalitatem sub ipsa morte conficitur. *Idem serm. de mortalitate.* Qualem te inuenit Deus, cum vocat, talem pariter & iudicat. *Ibidem.* Ad refrigerium iusti vocantur, ad supplicium rapiuntur iniusti: datur velocius tutela fidentibus, perfidis pœna.

August. de def. Eccles. dogmatum.
Post ascensionem Domini ad cœlos, omnium sanctorum animæ cum Christo sunt: & exeuntes de corpore ad Christum vadunt, expectantes resurrectionem corporis sui, vt ad integram & perpetuam beatitudinem cum ipso pariter immutentur: sicut & peccatorum animæ in inferno sub timore positæ, expectant resurrectionem corporis sui, vt cum ipso ad pœnam detrudantur æternam. *Ad Hesychium. Epist. 80.* In quo quæque inueniuntur suus nouissimus dies, in hoc comprehendit mundi nouissimus dies. Quoniam qualis in die illo quisque moritur, talis in die illo iudicabitur. *Idem in Iohan. Tractat. 49.* Vnusquisque cum causa sua dormit, & cum causa sua resurget.

Hesychius in Leuit. lib. 6. cap. 19.
In futuro seculo iam non licet operari: sed qui nunc operati sunt, illic ad retributionem veniunt.

August. in lib. 5. Hypognost.
Primum enim fides catholica diuina autoritate excipitur. Secundum, gehennam: vbi omnis apostata, vel à Christi fide alienus, supplicia experitur. Tertium penitus ignoramus, imo nec esse in Scripturis

CAP. DECIMUMQUINTVM 483

tuus sanctis inuenimus. *Idem de ver. Apost. Serm.*
 Dux quippe habitationes sunt: vna in igne eter-
 no, altera in regno eterno.

Chrysoſt. Hom. 2. de Lazaro.

Para ad exitum opera tua, & appara te ad viam.
 Si quid cui rapuisti, redde, & dicitur iuxta Zachæum:
 Do quadruplum, si quid rapui. Si cui factus es ini-
 nicus, reconciliare priusquam veniatur ad iudiciū.
 Omnia hic dissolue, vt citra molestiam illud vi-
 deas tribunal. Donec hic fuerimus, spes habemus
 preclaras: simulac vero discefferimus illa, non est
 postea in nobis situm pœnitere, neque commissā
 soluere.

Ambrosius de bono mortis. cap. 2.

Dauid tanquam peregrinus ad illam sanctorum
 communem omnium patriam festinabat, petens pro
 huius commorationis inquinamento, remitti
 sibi peccata, priusquam discederet de vita. Qui e-
 nim hic nō acceperit remissionem peccatorum, il-
 lic non erit. Non erit autem, quia ad vitam æternā
 non potuerit peruenire, quia vita æterna remissio
 peccatorum est. Ideoque dicit: Remitte mihi vt te
 fringerer, priusquam eam, & amplius non ero.

Chrysoſt. in serm. de Euchar. in Encan. &c.

Veniet enim hora, quando theatrum vitæ huius
 soluetur, & nullus postea certabit. Non est post hu-
 ius vitæ finem negotiatio. Dissoluto hoc teatro,
 coronas mereri non datur. Hoc tempus est pœni-
 tentiæ, illud iudicij. Hoc agonium, illud coronarū.
 Hoc laboris, illud relaxationis. Hoc erumnæ, illud
 retributionis. *Idem in Hebr. Homi. 4. cap. 2.* Dic
 mihi quid sibi volunt (in funere) lampades istæ
 festiue? nonne sicut athletas eos (defunctos)
 producimus? Quid etiam hymni? nonne vt
 Deum glorificemus, & ei gratias agamus. quod
 iam coronauit discedentem, quod iam à laboribus

liberatum de seruitute ducens, apud se habet? Nonne propter hoc psalmi & hymni? Nonne propter hoc Psalmodia? Omnia ista gaudentium sunt.

Cyprianus in Sermo. de mortalitate.

Nobis quoque ipsis minimis & externis quoties reuelatum est? quam frequenter atque manifeste de Dei dignatione præceptum est vt contester assidue, & publice prædicarem, fratres nostros non esse lugendos auersione Dominica, de seculo liberatos? cum sciam non eos amitti, sed præmitti? recedentes præcedere, vt proficiscentes & nauigantes desiderari eos deberi, non plangi; nec accipiendas esse hic atras vestes, quando illi ibi indumenta alba iam sumserunt: occasionem dandam non esse Gentibus, vt nos merito ac iure reprehendant, quod quos viuere apud Deum dicimus, vt extinctos & perditos lugeamus: & fidem, quam sermone & voce depromimus, cordis & peccatoris testimonio reprobemus.

Augustinus Sermo 66.

In hac vita tantum poenitentia patet libertas, post mortem nulla correctionis est licentia.

Gregorius in 7. cap. Iob. lib. 8. cap. 8.

Cum humani casus tempore siue sanctus siue malignus spiritus egredientem animam claustra carnis acceperit, in æternum secum sine vlla permutatione retinebit, vt nec exaltata ad supplicium proruat, necmersa æternis suppliciis vltra ad remedium ereptionis ascendat.

Apologia Græcorum contra ignem purgatorium exhibita in Concilio Basiliensi anno Domini 1431.

Defendit nullum esse Purgatorium, nec vlla ratione probari posse. Lege Apologeticum illud scriptum.

DE ECCLE- SIA.

CAP. DECIMUM SEXTUM.

ANTITHETON PRIMVM.
IESVITÆ.

*Pontificum Romanorum perpetua successio aper-
tam indicium est Ecclesie Catholicae, & fidei
Apostolicae. Fo. 240. In opere catechistico Ca-
p. 131.*

ANTITHETON PRIMVM.
IESVS.

*Sincera verbi Dei predicatio fideles ad Chri-
stianum caput unicum Ecclesie adducens, legitimus v-
tius sacramentorum, obedientia debita ministerio in-
digne que ad ministerium proprie pertinent, sunt cer-
tissima indicia Ecclesie Christianae & vere Catho-
licae & fidei Apostolicae, qua certis locis & personis
non est alligata.*

Testes,

PROPHETÆ, APOSTOLI,
EVANGELISTÆ.

In CHRISTO IESU per Euangelium vos ge-
neratis. 1. Cor. 4.

Destinata voluntate genuit nos in sermone ve-
rarum. Iac. 1.

Veluti viui lapides ædificamini, domus spiritua-
lis.

Hh. iij.

lis, sacerdotium sanctum, & c. 1. Pet. 2.

Attendite vobis & vniuerso gregi, in quo vos Spiritus sanctus posuit Episcopos regere Ecclesiam Dei, quam acquisiuit sanguine suo. Act. 20.

Fundamentum aliud nemo potest ponere, præter id quod positum est, quod est Iesus Christus. 1. Cor. 3.

Ipsa est caput corporis Ecclesie. Col. 1.
Manete in me, & ego in vobis: sicut palme non potest ferre fructum à semet ipso, nisi manserit in vite, sic nec vos, nisi in me manseritis. Ego sum vitis, vos palmites, qui manserit in me, & ego in eo, hic fert fructum multum, quia sine me nihil potestis facere. Ioan. 15.

Deus pater, dedit filium suum IESUM CHRISTUM, caput super omnia ipsi Ecclesie, quæ est corpus illius complementum eius, qui omnia in omnibus adimplet. Ephes. 1.

Christus dilexit Ecclesiam, & semetipsum exposuit pro ea, ut illam sanctificaret, mundatam lauacro aquæ, per verbum, ut exhiberet eam sibi ipsi gloriosam Ecclesiam, non habentem maculam aut rugam aut quicquam eiusmodi, sed ut esset sancta & irreprehensibilis. Ephes. 5.

Ecclesia est corpus Christi, cuius Ecclesie factus Paulus minister. Colos. 1.

Qui prædestinavit nos in adoptionem filiorum per IESUM Christum in ipsum, secundum propositum voluntatis suæ. Ephes. 1.

Ibidem: Quemadmodum elegit nos in ipso, antequam iacerentur fundamenta mundi, ut essemus sancti & irreprehensibiles coram illo, per charitatem qua prædestinavit nos, ut adoptaret in filios, per IESUM Christum, in se, iuxta beneplacitum voluntatis suæ, ut laudetur gloria gratiæ suæ, quam charos reddidit nos per dilectum, per quem habemus redemptionem, per sanguinem ipsius, remissio-

CAP. DECIMUMSEXTVM. 487

missionem peccatorum iuxta diuitias gratiæ suæ.
Iam igitur non estis hospites & incolæ, sed con-
cives sanctorum, & domestici Dei, superstructi su-
per fundamenta Apostolorum ac Prophetarum,
iungo angulari lapide ipso IESU Christo in qua-
damque structura coagmentatur, ea crescit in tem-
plum sanctum in Domino, in quo & vos coedifi-
caminus in habitaculum dei per Spiritum. Eph. 2.

Adolescamus in illum per omnia, qui est caput,
nempe Christus, in quo totum corpus si coagné-
tur, & compingatur, per omnem commissuram
administrationis iuxta actum, in mēsuram, vniuf-
cuiusque partis, incrementum corporis facit, in ex-
tensionem sui ipsius per charitatem. Ephes. 4.

Hæc scribo tibi sperans fore, ut veniam ad te ci-
peret in domo Dei versari, quæ est Ecclesia Dei
columna & basis veritatis. 1. Tim. 3.

Euntes in mundum vniuersum prædicate Euan-
gelium omni creaturæ. Qui crediderit & baptisa-
tus fuerit, saluus erit: qui vero non crediderit, con-
demnabitur. Mar. 13.

Digito monstrat Ioannes urbem ROMAM, o-
mnium Ecclesiæ sedem, tandem in ANTICHRISTI
meretricis Babilonicæ domicilium, & deſmo-
dum cloacam & colluuiem degeneraturam: quæ
spiritus sanctus non indicaret: si sciret ad urbem
Romam alligatam esse Ecclesiam. Confirmat do-
ctri- nam hæc: & Paulus, qui sæpe docet, deum per-
forarum non esse acceptorem. Apocal. 17.

PATRES.

Chrysoſt. supra Matth. cap. 7.

A sanctibus eorum cognoscetis eos.) Fructus e-
nim hominis est confessio fidei, & opera conuer-
satio ipsius. Si ergo videris hominem Christia-
num, statim considera, si confessio eius conueniat

cum scripturis, verus est Christianus. Si autem non est quemadmodum Christus mandauit, falsus est. Indicium Christianitatis non ad nomen retulit, sed ad confessionem: quia non solum nomen Christi Christianum facit, sed veritas: quia in nomine Christi multi ambulant, in veritate autem pauci. *Idem in Matt. Homil. 4.* Omnes enim species iustitiarum, quas habent serui Dei in veritate, possunt habere & serui diaboli in similitudine. Habet enim diabolus mansuetos & humiles, habet castos & elemosynarios & ieiunos, & omnem speciem boni, quam creauit deus ad salutem hominum. Ipsas species & diabolus introduxit ad seductionem, ut inter bonum & bonum simulatum confusio fiat: ut simplices homines, qui boni veri & boni simulati differentiam intelligere caute non possint, dum quærunt bonos Dei viros, incurant in seductiones diaboli. Solam autem charitatem sancti Spiritus non potest immundus spiritus imitari. Omnis ergo species iustitiarum in impostoribus inuenitur: solam autem gratiam veræ charitatis sibi soli seruauit Spiritus sanctus: ut per nullius iustitiam & testimonium sic agnoscat ubi est Spiritus sanctus, quemadmodum per gratiam charitatis.

Lyra in Matth. 19.

Et portæ inferi non præualebunt, &c. A vera fide scilicet subuertendo. Ex quo patet, quod ecclesia non consistit in hominibus ratione potestatis, vel dignitatis ecclesiasticæ, vel secularis: quia multi principes & summi pontifices, & alij inferiores, inuenti sunt apostatasse a fide: propter quod ecclesia consistit in illis personis in quibus est notitia vera, & confessio fidei & veritatis.

Augustinus Serm. 99. de temp.

Sancta ecclesia nos sumus. Sed non sic dico nos, quasi Ecce qui hic sumus, qui me modo auditis: sed quot-

quotquot hic sumus Christiani fideles in hac Ecclesia, id est, in hac ciuitate, quotquot sunt in ista regione, quotquot sunt trans mare, quotquot sunt toto orbe terrarum. Quoniam a solis ortu vsque ad occasum laudatur nomen Domini. Sic se habet Ecclesia catholica, mater nostra. Magna est sponsi, & singularis dignatio: meretricem inuenit, & virginem fecit. In fide virgo est, in carne paucas habet virgines sanctimoniales: in fide omnes virgines debet habere, & foeminas & viros.

Chrysost. in Matth. Homil. 49.

Qui in Iudæa sunt, fugiant ad montes, id est, qui sunt in Christianitate, conferant se ad Scripturas. *Sequitur.* Et quare iubet in tempore omnes Christianos conferre se ad scripturas. Quia in tempore hoc, ex quo obtinuit hæresis Ecclesias, nulla probatio potest esse veræ Christianitatis: neque refugium potest esse Christianorum aliud volentium cognoscere, fidei veritatem, nisi scripturæ diuinæ. Antea enim multis modis ostendebatur, quæ esset Ecclesia Christi, & quæ gētilitas. Nunc autē nullo modo cognoscitur, volentibus cognoscere quæ sit vera Ecclesia Christi, nisi tantummodo per scripturas. *Quare?* Quia omnia hæc quæ sūt proprie Christi, in veritate habet, & hæreses illæ in schismate, similiter Ecclesias, similiter & ipsas scripturas diuinas, similiter episcopos, cæterosque ordines clericorum: similiter baptismum, similiter Euchariſtiam, & cætera omnia, denique ipsum Christum. Volens ergo quis cognoscere, quæ sit vera Ecclesia Christi, vnde cognoscit in tanta confusione similitudinis, nisi tantummodo per scripturas: item ex moribus ipsis prius intelligebatur Ecclesia Christi, quando conuersio Christianorum, aut omnium, aut multorum, erat sancta, quæ apud impios

impios non erat. Nunc autem aut tales, aut peiores facti sunt Christiani, quales sunt heretici aut gentiles. Adhuc autem & maiore continentia apud illos inuenitur, quamuis in schismate, quam apud Christianos. Qui ergo vult cognoscere quæ sit vera Ecclesia Christi vnde cognoscat, nisi tantummodo per scripturas? Sciens ergo Dominus tantam confusionem rerum in nouissimis diebus esse futuram: ideo mandat, vt christiani qui sunt, in christianitate volentes firmitatem accipere fidei veræ, ad nullam rem confugiant, nisi ad scripturas, alioqui si ad alias respexerint, scandalizabuntur, & peribunt non intelligentes quæ sit vera Ecclesia.

Augu. ser. de om. sanct.

Catholica mater Ecclesia per totum orbem longe lateque diffusa, in ipso capite Christo IESV edocta, contumelias crucis & mortem didicit non timere: magis magisque roborata est non resistendo, sed perferendo.

Damasceus, sentent. cap. 33.

In vniuersam terram Euangelium prædicatum est non balistis & armis, aut bellis aduersarios deuincens, sed pauci, nudi, & pauperes, illiterati, verberati, mortificati, sapientibus præualuerunt.

Hilarus contra Auxentium Arrianum.

Primum miserari licet nostræ ætatis laborem, & præsentium temporum opiniones præsentibus congemiscere, quibus patrocinari Deo humana creduntur, & ad tuendam Christi Ecclesiam ambitione seculari laboratur. Oro vos Episcopos (qui hoc vos esse creditis) quibus nã suffragiis ad prædicandum Euangelium Apostoli vsi sunt, quibus adiuci

adiuti potestatibus Christū prædicauerunt? Gen-
tesque fere omnes ex idolis ad Deum transtule-
runt? An ne aliquam sibi assumerent ex palatio di-
gnitatem: hymnum Deo in carcere inter catenas,
post flagella cantantes? Edictis ne regis Paulus,
cum in theatro spectaculum ipse esset, Christo Ec-
clesiam congregabat? Nerone se, aut Vespasiano,
aut Decio patrocinantibus tuebatur, quorū in nos
odii confessio diuinæ prædicationis effloruit. Illi
manu atque opere se alentes, inter coenacula se-
craque coeuntes, vicos, castella, gentesque fere
omnes, terram mari contra senatus consulta &
regum edicta peragrantes, clauēs (credo) regni
coelorum non habebant? aut nō manifesta se tum
Dei virtus contra odia humana porrexit? Cum tā-
to magis Christus prædicaretur, quāto magis præ-
dicari inhiaberetur? At nunc proh dolor diuinam
fidem suffragia commendant, inopsque virtutis
suz Christus, dum ambitio nomini suo concilia-
tur, arguitur. Terret exiliis & carceribus Eccle-
sia, credique sibi cogit, quæ exiliis & carceribus
est credita. Pendet ad dignationem communican-
tium, quæ persequentium est consecrata terrore.
Fugat sacerdotes, quæ fugatis sacerdotibus est pro-
pagata: diligique se gloriatur a mundo, quæ Chri-
sti esse non potuit, nisi eam mundus odisset. Hæc
de comparatione traditæ nobis olim Ecclesiæ, nū-
quam deperditæ re ipsa: Quæ in oculis omniū est,
atque ore clamabit.

Augustinus Tom. 2. Episto. 165.

In scripturis didicimus Christum, in scripturis
didicimus Ecclesiam, has scripturas communiter
habemus. Quare non in eis & Christum & Eccle-
siam communiter retinemus? *Et Tom. 7. epistola
contra epistolam Petilianam Donatista, cap. 2. 3. 4.*

Inter nos & Donatistas quæstio est, vbi sit Ecclesia. Quid ergo facturi sumus? in verbis nostris eam quæsituri, an in verbis capitis sui, Domini nostri IESU Christi? Puto quod in illius potius verbis quærere debemus, qui veritas est, & optime nouit corpus suum.

Hilarius in Psal. 51.

Ecclesia est Domus Dei, & omnes fidei Evangelicæ sectatores.

Augustinus in Psal. 56.

Corpus autem eius est Ecclesia, non autem ista, aut illa, sed toto orbe diffusa. Nec ea, quæ nunc est in hominibus, qui præsentem vitam agunt, sed ad eam pertinentibus etiam iis, qui fuerunt ante nos, & iis qui futuri sunt post nos, vsque in finem seculi. *Iterum August. in epist. Ioan Tract. 15.* Vbi remissio peccatorum, ibi Ecclesia est. Quomodo Ecclesia? Illi enim dictum est: Tibi dabo clauis regni cælorum, & quæ solueris in terra, soluta erunt in cælis. Quæ diffunditur ista remissio peccatorum? per omnes gentes, incipientes ab Hierusalem.

Isidorus lib. 7. Etymolog. cap. 2.

Petrus à Petra nomen accepit, hoc est, à Christo, super quem fundata est Ecclesia. Non enim à Petro Petra, sed Petrus à Petra nomē sortitus est: sicut non Christus à Christiano, sed Christianus à Christo vocatur. Ideoque ait Dominus: Tu es Petrus & super hanc Petram ædificabo Ecclesiam meam: quia dixerat Petrus, Tu es Christus Filius Dei viui. Deinde ei Dominus: Super hæc Petram, quam confessus es, ædificabo Ecclesiam meam.

Petra

Petra enim erat Christus: super quod fundamentum etiam ipse ædificatus est Petrus.

Cyrillus lib. 4. Dial. de eodem Christi dicto.

Petram, ait, opinor, per agnominationem aliud nihil quam inconcussam & firmissimam discipuli fidem vocauit, in qua Ecclesia Christi ita fundata & firmata esset, vt cum laberetur, & esset inexpugnabilis inferorum portis in perpetuum manens.

Et Hilarius lib. 2. 6. de Trinitate.

Super hanc confessionis Petram Ecclesiæ ædificatio est: scilicet, Tu es Christus Filius Dei viui. Hæc Fides Ecclesiæ est fundamentum, per hanc fidem infirmæ aduersus eam sunt portæ inferorum.

Ambrosius lib. 2. de Iacob. cap. 7.

Ibi Ecclesia, in qua apparet Deus & loquitur cum seruis suis: ibi eripiuntur & absconduntur simulachra gentium. Fides enim Ecclesiæ omnem obseruantiam gentilitatis aboleuit.

Idem Beda 26. cap. Exod.

Bene autem bases, Prophetæ & Apostoli sunt. Super fundamentum enim Prophetarum & Apostolorum sancti Doctores Ecclesiam collocant. *Et in 8. Psal.* Præcepta diuinorum librorum sunt fundamentum, & vniuersalis Ecclesiæ, & singularum Ecclesiarum, quibus ipsæ roborantur & sustentantur, velut ædificium à fundamento. *Item in 17. Psal.* Per Apostolos exposita sunt scripta prophetarum quæ fundamentum Ecclesiæ fuerunt.

Haymo super. 44. Psal.

Ecclesia super Prophetarum & Apostolorum fidem fundatur. *Idem in 16. cap. Matth.* Petram seu fundamentum, super quod extracta sit Ecclesia,

confessionem seu doctrinam Christi exponit. Ita enim ait: Quia enim confessus erat eum Dei filium Petrus, dixit, quod hæc confessio, quam confessus est, fundamentum erit futurum credentium, ita ut omnis homo extructurus fidei domum, hoc iacturus sit fundamentum.

*Augustinus de verbis Domini secundum
Mattheum, Sermone 31.*

Tu es Petrus, Simon quippe ante vocabatur. Hoc autem nomen ei, ut Petrus appellaretur à Domino impositum est, & hoc ut ea figura significaret Ecclesiam. Quia enim Christus Petra, Petrus populus Christianus. Petra enim principale nomen est, ideo Petrus a Petra, non Petra a Petro, quomodo non a Christiano Christus, sed Christianus a Christo vocatur. Tu es ergo, inquit, Petrus & super hanc Petram, quam confessus es, super hanc Petram, quam cognouisti dicens, Tu es Christus filius Dei viui: ædificabo Ecclesiam meam, id est, super me ipsum Filium Dei viui, ædificabo Ecclesiam meam. Super me ædificabo te, non me super te.

II.

IESVITÆ.

Penes Ecclesiam est, quædam etiam in sacris litteris expressa commutandi, auctoritas nonnulla instituendi par facultas. Ac prouide, non minor illi, quam expresso Dei verbo vindicanda est auctoritas. Hæc illi folio 240. Et in opere Catechistico Canisii, fol. 153. 156. &c.

Christiana & vere Catholica Ecclesia nullam habet auctoritatem commutandi quædam in Sacris literis expressa, aut facultatem condendi dogmata ad salutem necessaria: sed vocem pastoris Christi humiliter audit. Proinde solo Dei Verbo in Prophetis & Apostolicis scriptis expresso vindicanda est ad salutem credentium auctoritas. Quæ vero instituit Ecclesia ad doctrinam & disciplinam conservandam, eiusmodi esse debent, ut a sinceritate doctrinæ Legis & Evangelii minime recedant. Si secus accidit, pastores tunc pseudoprophete & impostores evadunt.

Testes

PROPHETÆ, APOSTOLI,
EVANGELISTÆ.

Omnis qui audit verba mea, & facit ea, assimilabitur viro prudenti. Matth. 7.

Euntes prædicate, appropinquavit regnum cælorum. Matth. 10.

Qui in terram bonam seminatus est, hic est, qui audit verbum, & intelligit, & fructû facit. Mat. 13.

Docentes eos servare omnia, quæcunque mandavi vobis. Matth. 23.

In omnes gētes oportet prædicari Evangelium. Marc. 13.

Prædicate Evangelium omni creaturæ. Marc. 16.

Mater mea, & frater, hi sunt qui audiunt verbum Dei, & faciunt. Luc. 11.

Prædicate pœnitentiam & remissionem peccato-

rum in nomine meo Luc.24.

Qui audit verba mea, & credit ei, qui misit me, habet vitam æternam. Ioan.5.

Si vos manseritis in sermone meo, vere discipuli mei eritis. Ioan.8.

Item. Qui ex Deo est, verba Dei audit.

Hic est Filius meus dilectus: in quo mihi bene complacui: Ipsum audite. Matth.17.

Et alias oves habeo, quæ non sunt ex hoc ovili: & illas oportet me adducere & vocem meam audient. Ioan.10.

Item: Oves meæ vocem meam audiunt, & ego cognosco eas, & sequuntur me.

Si diligitis me, mandata mea seruate Ioan.14

Item: Qui habet mandata mea & seruat ea, ille est, qui diligit me.

Item. Si quis diligit me, sermonem meum seruabit, & pater meus diliget eum, & ad eum veniemus & mansionem apud eum faciemus.

Si manseritis in me, & verba mea in vobis manserint, quodcunque volueritis petetis, & fiet vobis. Ioan.15.

Item. Si præcepta mea seruaueritis, manebitis in dilectione mea.

Item. Vos amici mei estis, si feceritis quæ ego præcipio vobis.

Ego dedi eis sermonem tuum. Ioan.17.

Item. Sanctifica eos in veritate tua: sermo tuus est veritas

Item. Non pro eis rogo tantum, sed pro omnibus qui credituri sunt per verbum eorum in me.

Item: Notum eis feci nomen tuum, & notum faciam, vt dilectio qua dilexisti me, in eis sit, & ego in ipsis.

Omnis, qui est ex veritate, audit vocem meam. Ioan.8.

Eritis

Eritis mihi testes Hierosolymis, & in Iudæa, Samariaque, denique vsque ad finem orbis terrarum. Act. 1.

Habeo quod glorier, per CHRISTVM IESVM in his quæ ad Deum pertinent. Nô enim ausim loqui quicquam eorum, quæ non effecit Christus per me in obedientiam gentium verbo & factô per potentiam signorum ac prodigiorum, per potentiam Spiritus Dei, vt ab Hierusalem & circumiacentibus regionibus vsque ad Illiricum impleuerim Euangelium Christi. Rom. 15.

Si quis loquitur, loquatur vt eloquia Dei. 1. Pet. 4.
 Qui animas vestras purificatis obediendo veritati per Spiritum. 1. Pet. 1.

Qui seruat præcepta eius, in illo manet, & ipse in eo. 1. Ioan. 3.

Per hoc cognoscite spiritum dei. Omnis spiritus, qui confitetur Christum carne venisse, ex Deo est. 1. Ioan. 4.

Et rursus: Nos ex Deo sumus: qui nouit Deum audit nos: qui non est ex Deo non audit nos: per hoc cognoscimus spiritum veritatis, & spiritum erroris.

Et rursus: Quisquis confessus fuerit quod Iesus sit filius Dei, Deus in eo manet, & ipse in Deo.

Qui manet in doctrina Christi, hic & patrem & filium habet. 2. Ioan.

Tenes nomen meum & non negasti fidem meam. Apoc. 2.

Si quis audierit vocem meam, & aperuerit ianuam, introibo ad illum. Apoc. 3.

Ipsi vicerunt eum propter sanguinem Agni, & sermonem testimonij sui. Apoc. 12.

Nos accepimus spiritum qui ex Deo est, vt sciamus, quæ à Christo donata sint nobis, quæ & loquimur, &c. 1. Cor. 2.

Fundamentum aliud nemo potest ponere, præter hoc quod positum est, quod est IESVS CHRIVS. 1. Cor. 3.

Notum vobis faciam Euangelium, quod euangelizavi vobis, quod & accepistis, in quo & statis, per quod & salutem consequimini. 1. Cor. 5.

Posuit in nobis sermonem reconciliationis. 2. Cor. 5.

Quicumque iuxta regulam hanc incedunt, pax super eos, & misericordia. Gal. 6.

Superstructi super fundamentum Apostolorum & Prophetarum. Ephes. 2.

Accipite gladium spiritus, qui est verbum Dei. Ephes. 6.

Inter quos lucete tanquam luminaria in mundo sermonem vitæ iustinentes. Phil. 2.

Sermo Christi inhabitet in vobis opulenter. Coloss. 3.

Spiritum ne extinguatis, prophetias ne aspernemini. 1. The. 5.

Ecclesia columna veritatis dicitur, eo quod custos est veræ & sinceræ doctrinæ à deo patefactæ. 1. Timoth. 3.

Recipite infitum sermonem, qui potest salvas facere animas vestras. Iac. 1.

Si nos, aut Angelus de cœlo, prædicauerit vobis Euangelium, præter id, quod prædicauimus vobis, anathema sit. Gal. 1.

Nolite cuius spiritui credere, sed probate spiritus num ex deo sint. 1. Ioan. 4.

Omnia probate, quod bonum est tenere. 1. Theff. 5.

P A T R E S.

Augustinus in Epistola ad Fortunatum.
Epistola 105.

Neque

Neque quorundam (inquit) disputationes, quamvis catholicorum, & laudatorum hominum velut scripturas Canonicas habere debemus, vt taberur hominibus, aliquid in eorū scriptis improbare, atque respuere, si forte inuenirem, quod aliter senserint, quam veritas habet diuino adiutorio vel ab aliis intellecta, vel à nobis. Talis ego sum in scriptis aliorum, quales volo esse intellectores meorum.

Hieronymus ad Theoph.

Aliter habeo Apostolos aliter reliquos scripturæ tractatores. Illos scio semper vera dicere: istos in homines in quibusdam errare. *Idem ad Tranquilinum.* Ego Origenem & nonnullos Ecclesiasticos scriptores, Græcos pariter & Latinos sic legēdos esse arbitror, vt bona eorum eligamus, vitæque contraria, iuxta Apostoli dictum, Omnia probate, quod bonum est tenete. Et in epistolam ad Galat. Spiritus sancti doctrina est, quæ Canonice prodita est literis: contra quam, si quid statuerit Concilia, nefas duco.

Augustinus contra Faustum libro 33, capite. 9.

Si Scripturarum autoritatem omnibus præferendam sequi vultis, eam sequamini, quæ ab ipsius presentie Christi temporibus, per dispensationes Apostolorum, & ceteras ab eorum sedibus successores Episcoporum vsque ad hæc tempora toto terrarum orbi custodita, commendata, & clarificata peruenit. *Contra eundem, lib. 32. cap. 19.* Cur non Evangelicæ authoritati, tam fundatæ, tam stabilitæ, tanta gloria diffamatæ, atque ab Apostolorum temporibus vsque ad nostra tempora per successiones certissimas commendatæ, te non subdis vt medias & viuas? *In Epistola 113. ad Paulinam.* Neque

enim mihi sic credis, quemadmodum Ambrosius, de cuius libris tanta illa testimonia posui, aut si Ambrosius nobis æqua lance putat esse credendum, nunquid vlllo modo Euangelio nos comparabis, aut scripta nostra scripturis canonicis cœquabis? Profecto si recte in diiudicando sapias, longe nos infra vides ab illa autoritate distare. Et me quidē longius: sed vtrique nostrum, quantumlibet credas, vtrumque illi excellentiæ nequaquam comparas. Diuinis etenim scripturis, etiam nondum perspicue intellectis, credendum esse non dubitas. *Item:* Nolo auctoritatem meam sequaris, vt ideo tibi putes aliquid necesse esse credere, quoniam à me dicitur: sed aut Scripturis Canonicis credas, si quid nondum quod verum sit vides, aut verius demonstranti veritati, vt hoc plane videas. *Et in Psalmum 66.* Si ego dico, nemo audiat: si Christus dicit, væ qui non audit. *Et de vnitae Ecclesie 3.* Non audiamus hæc dico, hæc dicit: sed audiamus, hæc dicit Dominus.

Basilii de institutis Monachorum 3.
Minister Christi, & dispensator mysteriorum dei, timens erit, ne præter voluntatem Dei, vel præter quod in scripturis sanctis euidenter præcipitur, vel dicat aliquid, vel imperet, ne inueniatur tanquam falsus testis dei, aut sacrilegus, vel introducens alienam à Dei doctrina, vel certe subrelinquens & præteriens eorum, quæ deo placita sunt.

Cyillus in Leuiticum, lib. 9.
Pontifex illa doceat, quæ ipse à deo didicerit: non ex proprio corde vel humano sensu, sed quæ spiritus docet.

*Tertullianus de præscriptio.
Hereticorum.*
Nobis non licet nostro arbitrio indulgere, sed nec

eligere, quod aliquis de arbitrio suo induxerit. Apostolos domini habemus autores, qui nec, ipsi quicquam de suo arbitrio, quod inducerent, elegerunt, sed acceperunt à Christo doctrinam, quã fideliter nationibus assignarunt.

Chrysostomus in Epistolam ad Titum, Homilia 1.

Publice prædicamus ea ratione, vt nihil addamus, sed ea tantum quæ audiuimus. Et quippe virtus præconis est, veraciter, quæ sibi credita sunt, conuincere, non aliquid vel addere, aut immutare, aut auferre. *Idem in Matt. 29.* Quia in Ecclesiis Christi frequenter exeunt seductores, propterea nullis omnino credendum est, nisi ea dicant vel faciant, quæ conuenientia sunt scripturis.

Origenes in Epistolam ad Rom. ca. 3.

Paulus de scripturis affirmat, quod dixerat doctoribus Ecclesiæ præbens exemplum, vt ea quæ dicuntur ad populum, non propriis præsumpta sententis, sed diuinis munita testimoniis profert, non suas sed Spiritus sancti sententias sonet.

Augustinus contra Epistolam Petiliani, cap. 15.

Tenant enim Ecclesiæ Apostolico labore fundamur, cum quanta cura sibi prædictum sit. Galat. 1. Si quis vobis euangelizauerit, præter quam quod in scripturis legalibus & Euangelicis accepistis, ana-thena sit. Perpetuo igitur, doctore aliorum, & maxima diligentia, cauendum est, ne quod verbum addere illi excidat, quod fidem aut conscientiam laedere possit, ne quid doceat alienum à doctrina euangelij.

Origenes in Hiere. Homi. 1.

Necesse est nobis Scripturas sanctas in testimonio vocare: sensus quippe nostri & enarrationes, sine his testibus, non habent fidem.

Hieronimus in Matth. 23.

Quod sine auctoritate scripturæ dicitur, eadem facilitate contemnitur, qua dicitur.

*Augustinus de nup. & concup. libro 2.
capite 23.*

Ista controuersia Iudicem quærit. Iudicet ergo Christus, & cui rei mors eius profecerit, ipse dicat. Hic est, inquit, sanguis meus. *Idem contra Maxi. Arianor. Episcop. lib. 3. cap. 14.* Sed nunc nec ego Nicænum, nec tu debes Ariminense, tanquam præiudicaturus, proferre cõcilium: nec ego huius auctoritate, nec tu illius detineris: scripturarum auctoritatibus, non quorumcumque propriis, sed vtriusq; cõmunibus testibus res cū re, causa cū causa, ratio cū ratione ceter. *In præm. lib. 3. de Trinit.* Noli meis literis, quasi Canonicis scripturis inferuire: sed in illis, & quod non credebas, cū inuenieris, incunctanter crede. In illis autẽ, quod certũ habebas, nisi certum intellexeris noli firme tenere. *Et ad Vincentiam, lib. 2.* Negare non possum, nec debeo, sicut in ipsis maioribus, ita multa esse in tam multis opusculis meis, quæ possunt iusto iudicio & nulla temeritate culpari. *Et rursus in Epist. ad Hieron.* Alios (præter Canonicos scriptores) autem ita lego, vt quantalibet sanctitate, quantãue doctrina polleant, non ideo verum putem, quia ipsi ita senserunt sed quia mihi per alios auctores, vel per Canonicas vel probabiles rationes, quæ à vero non abhorreant, persuadere potuerunt. *Et sermone 119. de tempore.* Si quis aliquas scripturas præter eas, quas Catholica Ecclesia recepit, vel auctoritatem habendas esse crediderit, vel fuerit veneratus, anathema sit.

ACADEMIAE
 NEMAUSENSIS
 BREVIS ET MO-
 DESTA RE-
 SPONSIO,

*Est p[ro]p[ri]a et sp[eci]e
 Juana B[er]tola ni
 sum y ave antiq[ua]
 fuit*

*Ad Professorum Turnoniorum societatis, ut
 aiunt, Iesu assertiones, quas Theologicas
 & Philosophicas appellant.*

*Hic grauiſſimæ quaestiones, De Verbi
 & Ecclesiae Dei autoritate: De Imagini-
 bus: De vera Christi praesentia, &
 communicatione in sacrosancto Euchar-
 stiae sacramento, ex Verbo Dei & Ca-
 tholicae Ecclesiae consensu breuiter
 & perspicue tractantur.*

II. iij.

ACADEMIÆ NEMAV-
SENSIS BREVIS ET
modesta Responsio.

*Ad professorum Turnoniorum societatis (et aiunt)
Iesu assertiones, quas Theologicas &
Philosophicas appellant.*

SUPERIORIBVS diebus, Professores
Turnonij, vestrae quaedam Theses, quas
assertiones theologicas & philoso-
phicas vocatis, vestra, vt planè con-
stat, opera atque industria, ad Acade-
miam nostram fuerunt delata. Cuiusdam enim
vestrum manu additus versiculus, eas Nemausi
promulgandas esse significabat: & is à quo nobis
reddita sunt, se hoc à Rectore vestro mandati ha-
buisse affirmabat. Id à vobis compositò fuisse ador-
natum, oculati & prudentes viri continuò perspe-
xerunt. Prouocari nimirum nostram à vestra Aca-
demiam, id est à Cardinalitia Regiam, pugnae si-
gno paucis ante destinatum disputationi diem ho-
ris tantum dato, vt prouocata quidem à vobis illa,
desertae tamen stationis rea esse intelligeretur: ob
eamque rem tam foedo parui profligatique animi
argumento (quippe quae ne conspectum qui-
dem vestrum sustinere ausa esset) vos parata scili-
cet victoria, de illa triumpharetis. At quum è pi-
cturatis illis stemmatis quae in assertionum illarum
frontispicio, tanquam doctrinae vestrae demonstra-
tiones atque emblemata apparere voluistis, ad
rem ipsam ventum est, id est perlecta praefatio ve-
stra, perlectae assertiones illae: tum verò repens ille
terror qui in fortissimorum quorumque animos
incognito hoste solet cadere, sic confestim eua-
nuit,

nit, vt in summam admirationem sit conuersus,
 qui fiat vt ex tantillis copiis tam facilè huius eru-
 diti sæculi hominibus imponatis. Hic verò Pœni
 Hannibalis qui fallendo hosti, alligatis ad boum
 cornua facibus, in tempestæ noctis caligine abu-
 tens Romanum eludit, repetita memoria est: eius-
 que ludicri quod Maiorum nostrorum temporibus
 euenisse refert Cominæus, Lodoico XI. Rege: quū
 hostem prope in armis esse nuntiaretur, pro hastis
 oblongiores carduos compertos fuisse. Itaque illi
 Academiæ nostræ custodes, primū in ea erant
 sententia, vt existimarent meliorem mentem vo-
 bis precando hanc vnā vobis machinam oppo-
 nendam, patientiam atque silentium: qua vna li-
 rentur, & fumi in auras euanescerent. Hoc etiam
 est agitare optatissimum hoc pacis tempus, quo
 tanquam post longam sitim nunc auidè fruimur:
 & quidem ita vt ad omnem dissidii rumusculum
 totis animis perhorrescamus. Satis etiam super-
 que esse nobis negotiorum domi, quibus bonas
 horas ad Patriæ Ecclesiæque vtilitatem, consecra-
 remus. Re tamen vltro citroque agitata atque ex-
 pensā, non consentaneum modò, sed & planè ne-
 cessarium est visum veritati nullo nostro merito
 per nostra latera prouocata vti ne deessemus,
 quantum quidem in nobis situm esset: quando-
 quidem vt illius palam docendæ, ita eiusdem à ca-
 lumnis conuitiisque asserendæ atque vindicandæ
 Reg. Edictum tribuat nobis facultatem. Neque
 verò æquum erat silentium nostrum Veritati esse
 fraudi, & vestram illam Societatem quam per vni-
 uersum terrarum orbem longè latèque victricem
 esse predicatis, nullo sanguine, nec viso quidem
 hoste, in hac Occitania ministerio vestro trium-
 phare. Quòd si bellum aduersus Veritatem tan-

topere vobis arridet, vt eam vltro laceſſere inſti-
 tueritis, iuſti certaminis occaſio à vobis naſcatur:
 ac proinde Veritas aduerſus mendacium, ſolida
 germanaque Eruditio aduerſus cothurnatam I-
 gnorantiam, id eſt vera Theologia veraque Phi-
 loſophia aduerſus Sophiſticam, iuſto Marte in po-
 ſterum congregiatur. Nobis autem, Profefſores
 Turnoniũ, in hac reſpondendi quam nobis vltro
 impoſuiſtis neceſſitate, inſtitutum plane eſt ita
 vobiscum agere, vt quid nam in vobis deſidere-
 mus, verè, candidè, ſimpliciter, perſpicuè, mode-
 ſtè, nullo denique contradicendi ſtudio, ſed vniu-
 verſitatis illuſtrandæ gratia tantùm exponamus:
 non calumnias calumnijs, non nugas nugis, ſed
 veræ ſeriæque rationis momenta, ſolidum germa-
 nũque Veritatis examen, ac certum publicæ v-
 tilitatis promouendæ amorem vobis opponamus.
 Neque enim in Eccleſia Dei (quæ veritatis &
 modeſtiæ ſchola eſt) didicimus aut calumniari
 aut conuiciari. Hæc à vobis prouocati reſponde-
 mus. Tota autem hæc oratio noſtra omnem aut
 importunè diſputandi, aut contentioſè rixandi in-
 uidiã apud omnes æquos ſobriõsque iudices (vt
 ſperamus) à nobis amolietur, eãque in famoſorũ
 libellorum autores meritò deriuabit. Hæc veſtra
 ſunt verba.

Aſſertiones Theologicæ & Philoſophicæ.

Nos contra, illas & Theologicas & Philoſophi-
 cas eſſe pernegamus: quantumuis verò huma-
 niorum literarum elegãtiã commodũque do-
 cendi ordinem proprio quodam iure vobis ven-
 dice-

dicetis, ineruditas quoque esse atque inſcitas eſſe dicimus, id eſt ἀδιολογους, ἀφιλοσόφους, ἀπειδύτους: atque ad eò in rebus, in tota docendi ratione, ipſoque ſciendi modo, in verbis etiam ipſis vos hic peccare affirmamus. An rectè, index præſtò eſt. Hic verò ſcriptionis iſtius fuerit ſtatus, hic finis, hic cardo. Pij, eruditi, ſobrii lectores iudicanto.

DE REBUS igitur ipſis primùm omnium (vti conſentaneum eſt) dicamus, ex quarum demonstratione in ipſo etiam orationis noſtræ veſtigulo, conſtet quænam ſit illa veſtra ſive Theologia ſive Philoſophia, quam tantopere venditatis. Quàm neceſſe ſit pacem concordiamque in hoc ciuilibus diſſidiis lacero diſſipatoque Regno tandem aliquando firmari, ecquis non animaduertat? Ex omnibus verò vniuerſi Regni prouinciis hæc Occitania pace cum primis indiget. Omnium certè animos ita comparatos eſſe videmus, vt pacem tràquillitatè que publicam percupiant, Regiorumque Ediſtorum autoritatem, cuius finibus atque cancellis omnium ordinum homines officia ſua, priuatas publicasque actiones circumſcribant atque terminent, ciuili concordie inſtaurandæ atque retinendæ certam efficacemque rationem eſſe arbitrentur. In hoc communi omnium voto, quanta ſit huius Ciuitatis voluntas, fides & diligentia ad pacem conſeruandam, ii norunt qui illius ſtatum norunt. Non temerè autem verborum pugnas damnauit ſanctus Apoſtulus, tantam ſomites diſſidiorum. Num verò ferendi illi ſunt qui præpoſteræ cupiditatis ceſtro perciti, Regiæ Maiestatis ſacraſſimarumque legum (quantum in ipſis eſt) autoritatem auſint violare, & iniectis in hominum animos odio-

rum fomitibus, inciuilis discordiæ incendium moliantur, non seditiosarum tantum concionum fabricibus, virorum, sed in puluere quoque scholastico iuuentutis animos exquisitis probrorum contumeliarumque commentis inflammantes? Neque verò illud potestis aut debetis ignorare, Turnonij Professores, disertis Regionum Edictorum verbis cautum esse, nequis inuidiosa factionum vocabula in priuatis etiam colloquijs vsurparet. Vos igitur detestanda probra per famosos libellos typis expressos, & in compitis Urbium affixos per calumniam iactare audetis? Nos enim in Theologicis illis thesibus (quæ vestra est charitas & modestia) Hæreticos, Sicarios, Perditos, Pietatis hostes appellatis: Theodorum Bezam, Antesignanum hæreticorum. Si quid in nostra doctrina quam Apostolicam & Catholicam esse credimus & affirmamus, desideratis, & nos in errore versari arbitramini, errorem, agere, docete, demonstretis: & eo quidem spiritu qui Veritatem decet, id est lenitatis & modestiæ. Vri sint Hæretici, vobisne an nos, tum demum appareat, si instituta coram æquis iudicibus legitimo modo disputatione, in aciem prodiremus, semotisque factionum præiudicijs & nominibus, nos Christianos esse memores, Christianæ religionis veritatem ex Christi verbo, cõmuni promouendæ salutis studio quæreremus. Nihil facilius est quam maledicere: neque Veritas aut maledictis illustratur aut obscuratur. Si probra probris opponenda essent, id est si vos sacro Iesu nomine ad nouæ factionis nomẽ abutentes, non Iesuitas, sed Iesum agistas, Iesuz videros, id est, Christi hostes, Vomicas siue carcinomata generis humani, Pseudopphetas, Balamitas, vltimos Antichristi crepitus, Bello-

nam tubas & faces, Sophistas, Corruptores iuuentatis, Circulatores, quã plurimisque aliis nominibus, quibus vulgò insignimini, appellaremus: his ne appellationibus causam nostram aut veriorrem aut verisimiliorem apud æquos iudices efficieremus? Vestrisne etiam conuitiis & maledictis, Iesuitæ, vos aut meliores estis, aut vestra melior & verior doctrina? num nostra deterior & incertior, nos autem deteriores? E re ipsa constabit quo nomine vtrique nostrum simus digni: neque si verè, candidè & liberè loquimur, & scapham scapham appellamus, idcirco efficietis vti conuitia vobis regeramus. Neque verò Beza, quem Antesignanum hæreticorum appellatis, aut desinet esse fidelis Dei seruus: aut, vt ex se odium inuidiamque horum criminum in vos deriuet, Iambos aduersus vos stringet, aut *σηλιευτικοῖς λόγοις* nomina vestra, vt facillimè posset, proscindet: etiam si nonnulli vestrum, obscuro & nullius nominis homines, eadem quærendi nominis ægritudine qua Eratostratus qui Dianæ Ephesinæ templum combussit, laborarent: vt summi cuiusdam viri (qualem Bezam vniversus terrarum orbis, vel ipsa teste calumnia, agnoscit) diris & detestationibus nomina sua illustrari vellent. Neque Calumni, optimi Dei serui manes, cæterorumque pietate & doctrina præstantissimorum virorum, quos impudentissima calumnia planèque indecoro conuitio, Iesuitæ, sicarios appellatis, haudquaquam è mortuis excitabit, vt noua in vos probra regerant: neque minus feliciter vigeat eorum in Ecclesia Dei memoria, lausque sempiterna. Beza certè vestri miserebitur, vobisque mentem saniorrem precatus, in meliorem frugem vos reuocare conabitur. Quòd si mentem non mutatis & obdu-

510 A C A D. N E M A V S E N S.
rescitis, non impinget tamen notam maledicti, sed
obstinato præfractoque conuitori dicit, Incre-
pet te Dominus. Caluini autem laudatissimorum-
que virorum quorum memorias Beza luculento
elogio posteritati commendauit, & scripta & fa-
cta apud omnes sanos sobriosque iudices ab ho-
rum conuitorum odio inuidiâque ipsos non mo-
dò liberabunt, sed omnes has infamias amentia
furorisque haud dubiè condemnabunt. Nos quo-
que uestris illis aduersus nos conuitiis hoc vnum
regerimus, vt meliorem vobis mentem ex animo
precemur. Vos autem, Iesuitæ, quàm lubenter
hæc conuictiosa uestra verba in rem longè dirio-
rem conuerteretis, cogimur hîc ostendere. Vete-
ra non repetimus, quæ inter belli intemperies
perpetrauistis, ne funestissimi temporis memo-
riam renouare videamur. Illudne filebimus, quod
nuper in hac publicæ tranquillitatis serenitate,
quasi omnia vobis licerent, Iustini Scoui è sodali-
bus uestris vnus opera & ministerio egistis An-
dancia, Viuariatis vico ad Rhodani rippam sito?
Iannis Balçi piscatoris, eo vno quòd Religionem
ref. dum viueret, professus esset cadauer effodi ius-
sistis, & vt immanius esset facinus, ipsius liberis,
vt id ipsi facerent, quinquaginta aureorum mul-
ctæ denûtiatione, edixistis: effossumque cadauer in
Rhodanũ proiecistis. Extant publica acta: conque-
runtur Balçi heredes, etiam Catholici: ipsa hone-
stas publica, ipsa Pax violatã se à vobis fuisse con-
queritur. Hęcine est Theologia uestra, aut Philo-
sophia, vt sepulchrorũ ius quod Natura omnium-
que nationum consensus sacrosanctũ esse voluit,
audacter violetis? Quòd si omnium earum rerum
Turnonio illo uestro imperio superioribus annis per-

perpetrauistis, commentarius ederetur: perspicuum esset, vos, scilicet nouum hominum genus, medendæ generis humani senectuti destinatum, de genere humano optimè meritos esse. At hoc profectò vernaculū propriūque factioni vestræ est: hæc vestræ illius exquisitiore doctrinæ, quæ non-scripti illius Verbi quod tantopere prædicatis, monumentis continetur, mysteria efflagitant, vt non argumentis, sed conuitiis, & si potestis, gladiis & ignibus Veritatem oppugnetis. Hæc vestra sunt arma, hæc insignia, ita sacrum Iesu nomen prætexitis, immensam illius lenitatem hæc Veritate representatis, vt lucem viuam (si in vestra positum esset potestate) auferatis, quin terram mortuis, vt Lactantius ait, denegetis. Veritatis & lenitatis spiritum, vt doctrinam, Apostolis reliquistis, illorum imagines cum ensibus & clauibus reseruastis vobis: vt his spectris simplicium oculos animosque oppugnaretis. At istam fallendi effectiuitatem certis terminis finibusque circumscriptam esse intelligimus, neque machinas vestras tantum valituras credimus, vt piorum animos concutiant atque labefactent. Veritatē quoque è vestrorum artium laqueis victricē fore speramus. Inter has bellorū intemperies vestra illa factio vehementer excreuit, & in Veritatem nihil huiusmodi merentem bellorum causam hætenus deriuauit. His bellorum furoribus, quos ad Veritatis cūsum impediendū excitauit mendax ille & homicida Spiritus, tandem aliquando modū imponet Dei optimax, prouidentia, Ecclesiæ suæ Regniue huius (quod quam plurimorum electorum suorum reliquis colligendis hospitium esse voluit) miserris & bellum ferreis æternisque viaculis constrin-

get, vt quæ bello penè exularat Veritas, Pacis beneficio, in celebriores conuentus possliminid tandem reuertatur. Haud quoque passuram existimamus Reg. Maiestatem, Regisque sapientiss. Ministros, vt illius inciuilis vestræ inanitatiss. *μαλισταλογίας Σπολιτέυτου*, importuna audacia, nouarum turbarum occasiones serantur, seditionisq; aut concionibus aut libellis populorum animi ad nouos furores inflammentur. Nos quidem *ἀπὸ τῆς ἀληθείας*, non *ἀπὸ τῆς ἰσορροπίας* habebitis. De Veritate ex Veritate, id est purè, simpliciter, cordatè, moderatè denique agendum est. Eos decent infamini clamores qui causæ suæ bonitati diffidunt. Denique (vt hæc summatim complectamur) hoc primum in vobis, quantum ad rem quidem ipsam attinet, Iesuitæ reprehendimus. Quod probrosis vortibus præter æquum & bonum disertamque Regiorum Ediçtorum autoritatem, aduersus nostras Ecclesias vtamini: hisque initiis noua contentiorum incendia quæ errorem ac furorem nouis malorum generibus cumulent, eo etiam tempore quam maximè quiescendum esset, non ferenda audacia moliamini. Verùm his superatis salebris, ad rem ipsam propius accedamus.

MAGNAS esse grauesque in Ecclesia Dei de religionis re cõtrouersias, iusto dolore pii omnes conqueruntur in hoc Regno maximè: in quo eò magis verendum est ne quid hac in re peccetur, quòd inde natus hominum furor impotentius est debacchatus. Verùm ecquis sanus existimauerit, Veritatem iurgiis & contumeliis illustrari posse? Omnes igitur pios oramus atque obtestamur, per sacrum Dei nomen, per & Veritatis & salutis a morem suæ, vt de tantis rebus pacatè & feridè agamus: non quærendi nominis, sed Veritatis causa, hanc disquisitionem instituamus: non præiudiciis

RESPONSIO.

513

cijus opinionibusque, sed rationi, quæ ratio esse cõ-
fiterit, rerum istarum maximarum augustissima-
rumque supremum iudicium tribuamus. Non, aut
linguarum aut scientiarum humanarum cognitio
agitur, sed salus hominum agitur: ac proinde res
vt omnibus hominibus communis, etiam huius-
modi qua nihil in vniuersa hominum vita prius
antiquiusque esse vllò modo aut possit aut debeat.

Hoc autem principiò testamur, nostri non esse
instituti plenas hisce de rebus tractationes per-
scribere: (quum id plane esset actum agere. hæc
enim à nostris hominibus sepe fuerunt explicata.)

Nostri tantùm consilij esse, ad eas quæstionum cir-
cumstantias respondere, quas in vestris assertio-
nibus notauistis: & eo quidem quem vos perscri-
beris (quando ita voluistis) de cæteris, bre-
uissimè & perspicuè differemus. Et quum Ve-
ritatis quæstio sit instituta, ex Verbi Dei veteris-
que & Catholicæ Ecclesiæ disertis testimoniis,
quasi præscripta verborum formula, agemus: vt
non nos quidem ipsi, sed ipsa Veritas loqui omni-
no perspiciatur.

TRES igitur assertionum illarum quas Theo-
logicas appellatis, Quæstiones sunt hæ: *De verbi
Dei & Ecclesiæ autoritate: De Idolis, id est imagini-
bus: De vera Christi præsentia, & cõmunicatione in sa-
cramento Eucharistiæ siue Cæne Sacramento.* Ad has
primarias quæstiones cætera omnia reuocantur.
De prima igitur Quæstione, idque ex vestris ver-
bis, primum omnium videamus.

Kk.j.

Theses Iesuitarum.

Singulari Dei beneficio Christianam Ecclesiam rerum sacrarum monumenta, partim literis consignata, partim sine scripto tradita conseruasse credimus: eorumque ad salutem consequendam necessariam intelligentiam omnibus enodare ac proponere: ut mirum sit nostri temporis hereticos scripturas sacras non ex Ecclesie prescripto, sed pro sua libidine interpretari, bonamque earum partem (quam antiquitas approbauit) ex sacro Codicum numero tollere.

2 Qui fidei res omnes ad scriptum Dei verbum reuocant, in eos se difficultatum laqueos inducunt, ut nullum plane exitum inuenire possint. Nam scripturam ipsam, quae traditiones non-scriptas commendat, aspernari, Ecclesia auctoritatem eleuare, & nullum sibi ad comprimendam aliorum insolentiam, qui scripturis omnibus fidem plane derogant, presidium reliquisse conuincuntur, imo & pleraque fidei dogmata (ut de perpetua Dei Matris Virginitate, ac infantum bapuzino) repudiare coguntur.

3 Et quum se nihil nisi scripturas loqui profiteantur, pro fidei decretis heresiarcharum errores tanto studio amplectuntur, ut satius ducant scripturas ipsas negare, quam illorum ineptias repudiare. Quare & Machabeorum libros (quibus eorum qui ex hac vita excefferunt in piorum ho-

minum ad Deum, precibus, memoria. & purgatorij ignis imprimis stabilitur fides) ex sacrorum librorum Canone esse delendos contendunt: qua in veritas suam produunt, quum alia multa scripturarum testimonia suppetant, que purgatorium esse ignem, non obscure confirmant.

Responsio Academiae.

Quandoquidem cum Iesuitis (id est cum eo hominum genere qui in eo maxime artis suae prestantiam ponunt, ut subtilissimis disputationum laqueis vel prudentissimorum solertiam circumveniant) nobis rem esse intelligimus, ut nostra simplicitas nobis merito suspecta esse debeat. pro-nidendum etiam atque etiam a nobis initio est, ut recte constituta quaestione, disputatio deinceps certius utiliusque progrediatur: siquis ex hac quidem disputatione fructus potest existere. Quoramen existimandum est, (ait Tertullianus) ex quo Veritatis aduersarius obstinatio atque insolentior excedit. Quosdam etiam vestrum cognitae explorataeque Veritati nolle repugnare, charitas iubet ut existimemus: ceteri, ne sine hoste & sanguine, simplicibus imponant, specie Veritatis, illud verum a nobis est omni studio & opera elaborandum. Prolixae igitur illae & insidiosae propositionum verstrarum ambages, Logices legibus definiendae sunt, ut ex insidijs prodeant vernaculae illae & vestrae genti peculiare fallaciae: resque adeo nullis inuolucris & fucis, ipsa, simplex & vera perspicatur. Cuius haec est plana & perspicua Αναλυσις.

Explicatio primæ quæstionis è Iesuitarum assertionibus euoluta.

QVÆSTIO est, De Verbi Dei, & Ecclesiæ autoritate. Huic quæstioni de vestra sententia explicandæ, adhibentur tres Assertiones: sed ita desertæ aut indifertæ (dum elegantiam quandam affectantes, deserunt veras leges Logices illius quam profiterini) vt hoc vnum nostræ aduersus vestrum τὸ αὐτὸδοξον reprehensionis (de qua suo loco dicemus) exemplum sobrio & erudito lectori abundè esse possit. Vos igitur iuuabimus, & vobis ipsis arma λογικώτερον expediemus. Sic nimirum vestram hac de re sententiam distinctius & magis logicè debebatis explicare.

1 *Verbum Dei, est vel scriptum, vel non-scriptum.* Aut, vt totidem verbis dicitis, *Verbum Dei partim scriptis, partim traditionibus continetur.*

2 *Non omnes fidei res Verbo scripto continentur: ac proinde y grauitèr peccant, qui omnes res fidei ad Verbum scriptum reuocant.*

Ita de vestra sententia, Verbum Dei, est ἡ γραφή & ἡ παράδοξι: sicuti ius ciuile. Hæc nimirum è vestris verbis planè eliciuntur.

De Ecclesiæ autoritate vestra è vestris verbis sententia ita euolui potest:

*Ecclesia Dei, est custos, & interpret
verbi Dei.*

Quam vestram de verbi & Ecclesiæ Dei autoritate sententiam ita explicatis, id est innolute significatis his verbis:

1 Singulari Dei beneficio Christianã Ecclesiã
 verã sacrarũ monumenta, partim literis cõsignata,
 partim per Christianorũ hominũ manus, sine scripto
 tradita cõservasse credimus. Ita Ecclesiã Veritatis
 custodem agnoscitis. Illius autem eiusdem Veri-
 tatis interpretem, his verbis: *Eorumque ad sa-
 lucem consequendam, necessariam intelligentiam
 omnibus enodare ac proponere.*

Hæc bona fide afferimus, quibus primariam de
 Verbi & Ecclesiæ Dei autoritate Quæstionem ex-
 ponitis. Cætera quæ additis, sunt λόγος, non λό-
 γος: id est cauilli, non Theologo tantum, sed ne
 Philosopho quidem digni: à rei, personarum,
 temporisque circumstantiis penitus abhorrentes.
 Possunt quidem liberè doctrinarum refutatio-
 nes perscribi pro arbitratu: sed quid iuvat rem
 conuictis onerare? Reprehensiones poterant sine
 conuictis maiore cum perspicuitate, hunc in mo-
 dum à vobis exponi.

Prima Reprehensio, *Peccatur ab iis qui res
 omnes fidei ad Verbum scriptum renocant: Tra-
 ditiones verò non-Scriptas negant.*

Secunda, *Li quoque hallucinantur, qui negant
 verbi Dei interpretationem, salutarisque adeo do-
 ctрина cognitionem ab vnius Ecclesiæ iudicio arbi-
 trarioque pendere.*

Absurda item hæc ex vestra quidem
 hypothesi, poterant à vo-
 bis ita indicari:

*Si traditiones non scripta tolluntur, eisque dene-
 gatur fides, multum decedit de Verbi Dei auto-
 ritate.*

¶

*Si Ecclesiæ Dei non est custos & interpres Ver-
 bi Dei, & ex illius autoritate, eorum omnium quæ*

ad salutem nostram necessaria sunt, cognitio non pendet: hominum libidini & audacia patet aditus, ac proinde infinitum malum.

Quæ absurda, id est *absurda*, ex vestris verbis ita conficeretis:

1 Scriptura ipsa, sine Verbum scriptum, ipsas illas traditiones non scriptas commendat. Ergo non possunt hæc contineri, sine Verbi illius scripti opprobrio.

2 Ecclesia autoritas eleuatur: quum Ecclesiarum condendarum habeat potestatem.

3 Impiorum hominum qui scripturis omnibus fidem planè derogant, insolentia comprimi non potest sine autoritate Traditionum non scriptarum: quia videlicet scripti Verbi autoritas à non scriptis traditionibus commendatur.

4 Pleraque fidei dogmata (ut de perpetua Dei Matris virginitate, ac infatum baptismo) repudiantur. Quæ grauissima sunt absurda: atque adeò falsum illud principium, ex quo illa consequuntur.

Hæc sunt demonstrationis vestræ media, id est *rationes seu expōsita*: quæ vos non logicè quidem, sed rhetoricè, præter veras differendi leges ita proposuistis: ut in illa rhetorica occultatione, quæ affectatis, rerum veritatem penitus occultatis. Verùm num illa ex Ecclesiarum nostrarum doctrina verè à vobis dicantur, suis locis viderimus. Hæc certè affirmamus meras esse calumnias, quas nobis infligitis:

1 Nos pro libidine sacras scripturas interpretari:

2 Bonam earum partem, quam Antiquitas approbavit, e sacrorum Codicum numero tollere.

3 Pro fidei decretis hæresiarum errores à toto studio amplecti, ut satius ducamus scripturas negare,

negare, quàm nostras ineptias repudiare.

Hæc vos, Iesuitæ, imponitis Ecclesiis nostris: qua fide, ex ipsis rebus pius & prudens Lector mox iudicabit: nunc verò perspicuè animaduertet, qua charitate, vos nullo modo à nobis prouocati, conuictis non argumentis aduersus nos agatis. Sed de conuictis iam satis superque quorum non ἀπλω-
 σως, sed hanc ἀπικρίσαν vobis rependimus, Veritatis salutarisque (si possumus) vestræ promouendæ stitutum. Constituta igitur Quæstione, ad rem ipsam ita accedemus, si priùs vt vestram, bona fide sententiam recensuimus, sic nostram fideliter simpliciterque referamus.

Ecclesiarum nostrarum de Verbi & Ecclesie Dei autoritate sententia.

1 Vnicum Dei verbum quo salutaris doctrina definitur, agnoscimus Prophetarum & Apostolorum doctrinam, veteris & noui Testamenti libris comprehensam.

2 Illo Verbo Dei scripto omnia fidei dogmata ad salutem necessaria contineri credimus: neque ab eo vel quicquam demere, vel ad illud quidpiam adiungere, cuiuslibet creature fas esse affirmamus.

3 Credimus sanctam Ecclesiam Catholicam & Apostolicam Verbo illo scripto innixam, esse columnam & firmamentum, id est & custodem & interpretem, Veritatis.

Hanc nimirum nostrarum Ecclesiarum de Verbi & Ecclesie Dei autoritate esse sententiam, testatur illarum Confessio post annos complures

edita, antequam vix ac ne vix quidem auditum
 esset in Gallia Iesuitarum nomen: testantur no-
 strorum hominum scripta hac de re luculenter iā-
 pridem vniuerso terrarum Orbi cognita. Num ve-
 rō grauiſſima illa absurda quibus doctrinam no-
 stram inuritis, vel quæ nobis per calumniam im-
 poni iam testati sumus, ex ea consequantur, ex ipsa
 re mox perspiciemus.

*Verbi & Ecclesie nomina primum
 esse distinguenda.*

Illustre est & planè augustum Verbi & Eccle-
 siæ Dei nomen, & ab vtriusque nostrum peræquè
 acceptum: sed quum nō nomen aut imago rei, sed
 ipsa res quærat, & in tam varijs discrepantibus
 que sententijs, eorundem vocabulorum indica-
 tione, periculum est ne variæ multiplicésque res
 intelligantur: ipsa Verbi scripti, & non-scripti, si-
 ue Traditionum vocabula, sunt prius definienda,
 ne, Ambigui siue Æquiuoci inuolucro, id est,
 ὀμιονυμίζα fallant. *Verbi Christi* appellatione, quin
 veteris & noui Testamenti siue fœderis libros, qui
 κατ' ἐξοχὴν Biblia appellantur, nobiscum intelli-
 gatis, minimè dubitamus. Quidam autem *Verbi*
non scripti, siue *Traditionum* nomine noteris, vos
 ipsi etiam explicatis, *Rerum sacrarum monumenta
 per Christianorum hominum manus sine scripto
 tradita.* Genus est igitur, Verbum: cuius sunt
 species duæ, & quidem ἀν' ἰδιότητάς, Scriptum &
 Non-scriptum. De *Ecclesiæ* appellatione maior
 est dubitatio: ex qua quoque altera de non-scri-
 pto Verbo controuersia nascitur: quum illius &
 autor & custos Ecclesiæ à vobis esse dicatur.

Quid ergo vocatis Ecclesiam? *Christianam*
 responderis, *Ecclesiam.* Nondum satis explicata est
 vocabuli controuersia, & ambigui notio. Nos
 enim

enim (quos vobis liber Hæreticos appellare) ad Christianam quoque Ecclesiam nos pertinere affirmamus. Quin explicatiùs etiam loquimur, quum Ecclesiam illam, de cuius agitur autoritate, Catholicam & Apostolicam appellamus: & in illius nos esse & viuere, sinu credimus & profiteamur. Nondùm ne est vocis ambiguitas euoluta? *Romanam* adiungitis, tanquam definitionis constituendę formam, & differentiam specificam, id est τὸ ἢ ἢν ἱδ, & λόγον ἔστας: vt vocabulis è Peripato vobis bene cognitis vtamur. Hac verò exceptione siue limitatione quid nam dici possit à vero aut verissimi magis alienum, id est magis ridiculum & absurdum, vos negabitis? Eum qui vnam corporis partem totum corpus esse pronuntiare, non exploderetis? Haud quaquam hæc est Petri doctrina (cuius successionem Ecclesię illi Romanę, quam Catholicam esse affirmatis, amplissimo suffragio attribuitis) vt vni Ecclesię fas & Catholicę nomen vsurpare: vt ceterę ex illa Catholica-Romana, id est vniuersali-particulari Catholica-Romana appellentur, precariò atque *propter nos*. Erit igitur de vestra sententia, Ecclesia Catholica vna, Romana videlicet, cuius caput sit Pontifex Romanus. Illa, præter Verbum scriptum, quod Prophetarum & Apostolorum libris continetur, nõ scriptum quoddam Verbum depromet: & Verbum scriptum pro arbitrio suo interpretabitur. Hanc Catholicę-Romana vultis esse autoritatem, quę Ecclesiis per vniuersum terrarum orbem variè distributis longè latèque domineatur, cuius iniussu nullæ vsquam vsquam Ecclesię quicquam de religionis doctrina siue ritibus constituentur, cuius denique decreta pro verbo Dei habeantur, id est *Orbem in Vrbe includitis atque*

522 DE AVTO. VERB. & ECCL.
circumscribitis. Hæccine autoritas ei Ecclesiæ, quæ
sanctam & Catholicam esse credimus, conueniat,
mox videbimus: hoc certè pernegamus, *Catholicæ*
Ecclesiæ nomen Romanæ Ecclesiæ rectè conueni-
re: Romanæ Ecclesiæ satis futurum asserimus, si
Catholicæ Ecclesiæ membrum censeretur. *U p a r t o -*
z e s d e s p l u s, id est primatus dignitatem, quantum li-
bet omnibus donorum generibus illustrium Ec-
clesiarum, Catholicæ communioni repugnare, i-
pse docuit Petrus (cuius cathedram nullo iure le-
gitimo Ecclesia Romana sibi vendicauit) dū Pres-
byteros alloquens seipsum illorum *συνταπερόν* *ἑαυτοῦ*
atque collegam esse profiteretur: vnūque summū
Pastorem. i. *Ἀρχιεπίσκοπον*. Christum agnoscentes, disce-
rere verat, ne quis in Catholicæ Ecclesiæ commu-
nitione aduersus particulares Ecclesias dominatum
vsurpet. i. *Pet. 5. 1.* Quidnam hodiè ex eiusdem
liuius Veritatis regula, iis edicturum Petrum credi-
bile est, qui Catholicæ nomen proprio quodam
iure sibi vendicarent? Mittimus ea quæ à nostris
hominibus opportunè in hoc argumēto asseri so-
lent, Petrus ne fuerit Romæ: Ibi ne docuerit, &
passus sit: & Si ita sit, idcirco consequatur Ro-
manæ Ecclesiæ primatum in cæteras Ecclesias de-
beri: quæ tamen si à nobis reponerentur, vestra
crambe sæpius repetita, id à nobis meritò extor-
queret. Hoc dicimus, etiam si hodie Petrus Romæ
doceret, Romanæque Ecclesia primæuis illis augu-
stis que dotibus quibus olim floruit, etiamnum
floreret, ei tamen in cæteras Ecclesias dominatum
nullo modo deberi: & minùs quidem Catholicæ
Ecclesiæ nomē per se & primò ei conuenire, vt ex
ea postea omnes Ecclesiæ nomē precario fortirè-
tur. Atqui & Romanam Ecclesiam maximis nōuis
laborare, ne ipse quidem Gregorius Pontifex Ro-
manus

manus negat: quippe quæ post Bernardi tempus (qui illius morbos Eugenio etiam Pontifici tam luculenter repræsentauit) melior aut emendatior haudquaquam euaserit. Quid igitur? Si Romana Ecclesia à Catholicæ Ecclesiæ communionem sese seunxerit, num Catholicæ Ecclesiæ nomen iure retinebit? E latebris igitur exeat vester ille Æquiuocationis, id est *Quorvuius* anguis, Iesuitæ, quem sub Christianæ Ecclesiæ nomine & velo obtegebatis. Hoc disertè profiteamur, nos Ecclesiæ nomine Catholicam-Romanam illam Ecclesiam quæ sub vestra definitione intelligitur, haudquaquam intelligere. Ac præter quidem Petri cæterorumque Apostolorum doctrinam, veterisque ad eam & Catholicæ Ecclesiæ consensum id dici, disertæ omnium voces testantur. E quibus hæc pauca liceat delibare.

Cyprianus 1. lib. epist. 8. *Deus vnus est, & Christus vnus est, & Ecclesia vna est, & cathedra vna, super petram Domini voce fundata. Quisquis alibi collegerit, spargit. Adulterinū est, impium est, sacrilegum est, quodcumque furore humano instituitur, ut dispositio diuina violetur.*

Idem. *Episcopatus vnus est, cuius à singulis in solidum pars tenetur.*

Idem. tract. 3. de simpl. præ. *Ecclesia vna est, quæ in multitudinē latius incremento fecunditatis extenditur. Quomodo multi radij sunt, & lumē vnū & rami arboris multi, robur autem vnum, radice tenaci fundati: & quomodo de fonte vnorū plurima defluunt, & numerositas licet diffusa esse videatur, exundantis copie largitate, Vnitas tamen seruetur in origine: sic Ecclesia Domini luce perfusa, per totum orbem radios suos porrigit:*

Vnum tamen est quod utriusque diffunditur, neque unitas corporis separatur.

Hieron. epist. ad Euagr. Si auctoritas queritur, Orbis maior est Vrbe. quid mihi profers unitas Vr-
bis consuetudinem? quid paucitatem, de qua orium
est supercilium, in leges Ecclesie vindicās? Vbiū-
que fuerit Episcopus, siue Roma, siue Eugubij, siue
Constantinopoli siue Rhegy, eiusdem meriti est, &
eiusdem sacerdotij. Potentia diuitiarum, & pau-
peratis humilitas, superiorem vel inferiorem Epi-
scopum non facit.

Gregorius lib. i. epist. 80. Nullus unquam de-
cessorum meorum hoc profano vocabulo uti voluit:
quia videlicet si vnus Patriarcha Vniuersalis Pa-
triarcharum nomen ceteris derogatur. Sed absit
hoc à Christiana mente. In illo scelesto vocabulo
consentire, nihil aliud est quàm fidem perdere est.
Aliud est quod conseruanda unitati fidei, aliud
quod debemus comprimenda elationi. Ego au-
tem fidēter dico, quia quisquis se vniuersalem Sa-
cerdotem vocat, vel vocari desiderat, in elatione sua
Antichristum praecurrit & alibi, Propinqua iam
esse Antichristi tempora designantur. &c.

Ecquidnam verò aliud in hisce commemoran-
dis quàm actum ageremus, nisi nos vestra illa ex-
cularet *ἰσολογία*, id est, rancidarū nugarum ege-
stio? quæ nos sanè cogit vt idem reponentibus i-
dem quoque rependamus. Ecce inquam autem de
Ecclesia Romana potiùs credendum est, quàm ei
qui & Romanæ Ecclesie fuit Episcopus, & melio-
ri etiam sæculo vixit? Nefas igitur sit Catholicæ
siue Apostolicæ Ecclesie nomine, Romanam Ec-
clesiam propriè intelligere: ceterarūque Eccle-
siarum auctoritatem & appellationem à Romana
Ecclesia mutuari. Quod si vt æquissimum & ve-

riſſimum à vobis euincimus, Ieſuitæ, vòſque ex iniuſta hac rei vocisq̄e poſſeſſione vos deturbari patimini, explicatis Ambigui inſidiis, ad veram *Eccleſiæ* definitionem nullo fallaciæ metu inueſtigandam progrediemur: hac lege vt poſthac vos veſtrique, dediscatis falſam illam profanámque *Eccleſiæ* Catholicæ-Romanæ appellationem: æquúmque eſſe oſtendatis, vt *Eccleſia* Romana, ſi *Eccleſiæ* Catholicæ & Apoſtolicæ membrum cenſenda eſt, ſeſe illius autoritati iudicióque ſubmittat, ſeque ab ea emendari patiatur: ac proinde hoc primum erit inſtitutæ *Quæſtionis* caput, quo *Chriſtianiæ Eccleſiæ* nomen explicetur ex contrarii remotione, id eſt *κατὰ ἀπορίσταν τῆς ἐναντίας*. Quam primam rectè & ſolidè aſtruendæ Veritatis viam eſſe, Demonſtrationis leges docent.

Eccleſia Romana, non eſt *Eccleſia* Catholica & Apoſtolica: atque ad eò de illius autoritate minimè hîc diſputatur, ſed de Catholica *Eccleſiæ* autoritate.

Eccleſiæ Catholica & Apoſtolica vera ex veris germaniſque notis ſuis definitio.

SI VOS viciffim, Profefſores Turnonii, nos eſſe *Eccleſiam* Catholicam negatis, duo reſpondebimus. Vnum, neque vnquam nobis in mentem veniſſe ſimile quicquam, vt vniuerſalis *Eccleſiæ* nomen nobis proprie arrogaremus: licet firmiter credamus nos *Eccleſiæ* Catholicæ eſſe membra. Alterum, *Chriſtum* non fruſtra eſſe mortuum, ac proinde nos non temere profiteri in Symbolis, nos credere ſanctam *Eccleſiam* Catholicam, quæ omnium *Chriſti* beneficiorum heres, propriis veſtriſque notis agnoſci poſſit, & à falſis adulteriniſque cœteribus diſcriminari. Sempiternam fore *Eccleſiam*, in mediis mundi pereuntis perturbatio-

526 DE AVTO. VERB. & ECCL.
nibus, neque orphanam relictum iri, testatur Veritas: vt planè intolerabilis sit ἀγχαλυσία eorum hominum, qui & quàm sit Ecclesia & vbinam sit, intelligi non posse, audent affirmare. Illius igitur notas & quasi tesseræ vestigemus, vt illarum commonstratione ad veram germanamque Ecclesiæ naturam perueniamus. Omnino Veritas nisi ex veritate intelligi potest. Ecquis verò Prophetarum & Apostolorum scripta, Veritatis illius esse autographum, eruditæ autem & orthodoxæ Ecclesiæ consensum, eiusdem illius Veritatis interpretem esse negauerit? Vobis igitur annuentibus, notas illas in Verbo scripto & Ecclesiæ Catholicæ monumentis inuestigabimus. Memineritis autem quidnam agatur, id est non hoc esse iustum certamen, sed velitationem: ac proinde de plurimis pauca nos delibare. Nos certè Romanæ Ecclesiæ clauēs siue Cathedram (quemadmodum vos eam describitis) Catholicæ illius, quam quærimus, veras esse notas pernegamus, quas videlicet veras germanasq; à Prophetis & ab ipsius Ecclesiæ capite, ipsaque vera etiam & Catholica Ecclesia ita didicimus.

Esa. 59. 21. *Hoc fœdus meū cum eis, dicit Dominus. Spiritus meus qui in te est, & verba mea quæ posui in ore tuo: & non recedent ab ore tuo, nec ab ore seminis tui.* &

Ioan. 10. 4. *Oues meæ audiunt vocem meam, & sequuntur me: alienum autem nequaquam sequentur, sed fugient ab eo: quia non nouerunt vocem alienorum.* id est, vt interpretatur

Augustinus, contra Petri. epist. cap. 10. *Habco manifestissimam vocem pastoris mei, commendatis mihi, & sine vllis ambagibus exprimentis Ecclesiam.*

clesiam. Mihi imputato, si ab eius grege qui est ipsa
Ecclesia per verba hominum seduci, atque aber-
rare voluero, quum me praesertim admonuerit di-
cens: Quae sunt oves meae vocem meam audiunt, &
sequuntur me. Ecce vox eius clara & aperta &
exaudita. Qui enim non sequitur, quomodo se o-
nem eius dicere audebit? Nemo mihi dicat, Quid
dixit Donatus, aut quid dixit Parmenianus, aut
Pontius, aut quilibet illorum? quia nec Catholicis
quidem Episcopis consentiendum est, sicuti forte
falluntur, ut contra Canonicas scripturas aliquid
sentiant.

¶

Idem ibidem cap. 2. Inter nos & Donatistas
questio est, Vbi sit Ecclesia. Quid ergo facturi su-
mus, in verbis nostris eam quaesituri, an in Verbis
capitis sui, Domini nostri Iesu Christi? Potius quod
in illius verbis eam querere debemus, qui veri-
tas est, & optimè nouit corpus suum. ¶

Idem cap. 3. Sed ut dicere inceperam, non au-
diamus, Hac dico, haec dicit: sed audiamus. Hac
dicit Dominus. Sunt certè libri dominici, quorum
auctoritati utrique consentimus, utrique credimus,
utrique seruiamus: Ibi quaeramus Ecclesiam: ibi
discutiamus causam nostram. ¶

Idem. Totus Christus caput & corpus est: ca-
put unigenitus Dei filius, & corpus eius Ecclesia:
sponsus & sponsa, duo in carne vna. Quicumque de
ipso capite à Scripturis sanctis dissentiant, etiamsi
in omnibus locis inueniantur, in quibus Ecclesia
designata est, non sunt in Ecclesia. ¶

Sed quid plura ex infinita penè copia pferamus?
Ex quibus illud Axioma verū est, Ecclesiae notam

primariam, & quasi ἰντελέχεια esse, Verbum dei & in eo & per illud Ecclesiam quæredam. Omnes autem ἐπεροδιδασκαλίας id est quæcūque extra hoc Verbum & sine hoc Verbo docentur, esse vocem peregrini, quā veluti adulteri, casta Christi sponsa auersari ac fugere debeat. Non enim tantæ tamque augustæ res, quæ ad veram æternamque felicitatem pertinent, hominum arbitrio erant relinquendæ. Idcirco doctrinam illam θεόπνευσον & salutarem, certis quibusdam literarum monumentis commendari, & notariorum (quorum fides sit optimi exceptione maior) ministerio placuit ut verum est, Christum sanctificare Ecclesiā suam per Verbum, in eoque Verbo illam esse quærendam, ita quoque verum est, illud Verbum esse scripta Prophetarum & Apostolorum: sicuti eadem Veritas disertè testatur.

Ioan. 5. *Scrutamini scripturas, quia vos videmini vobis in ipsis vitam æternam habere, & illa sunt quæ testificantur de me.*

Ephes. 2. 20. *Superstruelli super fundamentum Apostolorum & Prophetarum, cuius angularis lapis est, ipse Iesus Christus: in quo totum ædificium congruenter coagmentatum, crescit ut sit sanctum templum Domino.*

1. Cor. 3. 11. *Fundamentum aliud nemo potest ponere, præter id quod positum est, quod est Iesus Christus.*

2. Petr. 1. 20. *Nulla Prophetia Scripturæ propria est ἐπιλόσεως. i. explicationis.*

Galat. 1. 7. *Non est aliud Euangelium, sed nonnulli vos turbant, & volunt invertere Euangelium Christi.*

Verum

Verum, quid pluribus opus est, quasi hac de re à piis dubitetur? Ecclesiæ tamen Catholicæ consensum huius veritatis firmamento stabilitum obiter indicabimus.

Tertul. de præscriptis hæret. *Nobis nihil licet ex nostro arbitrio inducere, sed neque eligere quod aliquis de arbitrio suo induxerit. Apostolos Domini habemus autores, qui nec ipsi quicquam de suo arbitrio, quod inducerent, elegerunt: sed acceptã e Christo disciplinã fideliter nationibus assignarunt.*

Idem Apolog. cap. 44. *Quò plenius & impres-
sus tam ipsum quàm dispositiones eius & volunta-
tes auderemus, Deus instrumentum adiunxit litera-
turæ: si quis velit de Deo inquirere, & inquisitum
invenire & inuento credere, & credito deservire.*

Hilarius libr. 1. de Trinit. *Quum itaque de re-
bus Dei sermo est, concedamus cognitionem sui Deo,
dilectisque pia veneratione famulemur. idoneus enim
sibi testis est, qui per se cognitus non est.*

Complures alios huius generis locos deindu-
stria prætermittimus. neque enim existimamus
priorum quenquam dubitare, Verbum Dei, quod
Ecclesiæ fundamentum subtrauimus, Prophetarum
& Apostolorum scriptis contineri, quorum
videlicet maior est omni exceptione autoritas.
Hoc tamen demonstrationi nostræ ponimus Axio-
ma, vobis, (nisi planè insanitis) minimè repu-
gnantibus, Verbum Dei non Prophetarum &
Apostolorum scriptis tantùm definiri: sed nefas
quoque esse existimare quicquam ad salutem no-
stram pertinere, quod non illorum monumentis
planè & perfectè contineatur. Neque enim tan-
tum diserta extant hac de re & Verbi & Ecclesiæ
testimonia, quæ certam indubitatamque omnium

530 DE AVTO. VERB. & ECCL.
rerum ad salutem necessariarum cognitionem eis
asserant atque vendicent, sed & omnibus peregrina-
narum doctrinarum generibus iter obstruant.

2. Timoth. 3. 16. *A puero sacras literas no-
sti, quae te possunt sapientem reddere in salute, quae
est per fidem in Iesu Christo. Totae Scripturae divi-
nitas inspirata utilis, ad doctrinam, ad redargutio-
nem, ad correctionem, ad institutionem quae est in
iustitia: ut perfectus sit homo Dei, ad omne opus bo-
num perfecte instructus.*

Act. 10. 27. *Non subterfugi quominus annuntia-
rem vobis omne Dei consilium.*

Heb. 1. *Deus multis vicibus multisque modis
olim loquutus Patribus per Prophetas, & ultimis hi-
sce diebus loquutus est nobis per Filium.*

Ioan. 14. &c. *Quum venerit Spiritus ille verita-
tis, adducet vos in omnem veritatem. &c.*

Psal. 19. *Lex Dei perfecta conueriens animam, te-
stimonium Iehonae fidele, &c. Quid verò haec
Dei fulmina?*

Deuter. 12. &c. *Quicquid ego precipio, id ob-
seruabitis, ad hoc nihil addetis, ab hoc nihil detra-
hetis: non declinabitis ad dextram &c.*

Galat. 1. 8. *Etiamsi nos aut Angelus è caelo
euangelizet vobis, prater id quod vobis euangeli-
zauimus, anathema esto. Nonne videtis nos de in-
dustria complures Scripturae locos pratermittere?
Sed pauca audite de Ecclesiae Catholicae consensu.*

Ireneus aduersus Valent. *Scriptura quidem
perfecta sunt, quippe à Verbo Dei & Spiritu
eius ducta. Nos autem quum & iuniores simus
& nouissimi à Verbo Dei & Spiritu eius* &c.

& eorum quæ in communi hominum vita quasi ante pedes nostros versantur, multa sint quæ nostram scientiã fugiant, hæc quoque ipsa Deo committimus.

August. de Genes. ad lit. *Maior est Scripturæ autoritas, quam omnis humani ingenij capacitas comprehendere potest. Profectò inuiolabilem sacram literarum autoritatem confiteri debemus.*

Idem, de pecca. merit. lib. 1. cap. 22. *Cedamus & consentiamus autoritati Scripturæ sanctæ, quæ ne sit falli & fallere.*

Idem, super Ioan. tract. 49. cap. 11. *Quum Dominus Iesus multa fecisset, non omnia scripta sunt: sicuti idem sanctus Euangelista testatur, Multa Dominum Christum & dixisse & fecisse quæ scripta non sunt. Electa sunt autem quæ scriberentur, quæ saluti credentium sufficere videbantur.*

Cyprian. Hom. ad Tit. 1. *Euangelium omnia continet præsentia & futura, honorem & pietatem: omnem simul fidem prædicatione Verbi conclusit sicut enim præco presentibus omnibus in theatro prædicat, ita & nos publicè prædicamus, ea ratione ut nihil addamus, sed ea tantum quæ audiuiimus, dicamus. Ea quippe virtus præconis est, veraciter quæ sibi credita sunt, omnia persequi: non aliquid addere aut immutare aut auferre.*

Gregorius in pastoral. cap. 44. *Scriptura prophetici sermonis in tenebris vitæ præsentis facta est nobis lucerna, & lumen iuuenis. &c.*

Hic quoque nos temperabimus. è tanta enim copia, & in hoc quidem instituto nostro, vix audeamus paucula delibare. Ex his tamen efficitur, quod ad argumentum maxime pertinet, Omnes res fidei in scripto illo verbo, cuius queritur

532 DE AVTO. VERB. & ECCL.
autoritas, id est Prophetarum & Apostolorum scri-
ptis, planè & perspicuè contineri: vt nefas sit, aliã
quampiam doctrinam ad supplementum exquiri.
Iam & illud, vt necessarium huic conclusioni no-
tetur adiungendum est, Sacramèta Verbi esse tes-
feras atque sigilla: ac proinde in his Ecclesiæ no-
tis, quas inuestigamus, de Verbo vniocè dici,
idèmq; re ipsa planè esse: modo tantùm distin-
gni & ratione. Verbum enim auditur: Sacramenta
videntur: illud quidem, per aures: hæc verò, per o-
culos docent. Vtriusque subiectum idem est, Iesus
Christus. Vnde Apostolus.

Rom. 4. *Et signum accepit Circūcisionis, quod
obseruaret iustitiam fidei.*

Ephes. 5. *Vt Ecclesiam sanctificaret, purgatam
lauacro aquæ per Verbum: quemadmodum in-
terpretatur Augustinus.*

Tract. 80. super Ioan. *Lege Apostolum, &
vide quid adiungat, Vt eam sanctificaret, inquit,
mundans eam lauacro aquæ in Verbo. Mundatio
igitur nequaquam fluxo & labili tribueretur ele-
mento, nisi adderetur, In verbo.*

Idem, de Cataclys. cap. 3. *Derabe verbum, &
quid est aqua nisi aqua? Accedit verbum ad ele-
mentum, & fit sacramentum, etiam ipsum tanquam
visibile Verbum.*

Hoc tantùm volumus, certas esse Ecclesiæ no-
tas, quæ vt veræ felicitatis heres, ita salutaris do-
ctrinæ custos est. Illam autem Verbo & Sacramen-
tis contineri, non tam ex nostris verbis, quam ex
ipsius Veritatis vi, hætenus ostendimus.

Quid inde colligimus? Id nimirum, Professores
Turnonij, quod ad institutum sermonem spectat
maximè, Quenam veræ sint Ecclesiæ notæ: vt ad
illius veram solidamque definitionem tãdem ali-
quando

quando perueniamus. Quum igitur Verbum & Sacramenta veras esse Ecclesiæ Catholicæ notas, non nos quidem demonstrauius, sed ipsa demonstra-uit Veritas : omnino Ecclesiæ Catholicæ illa erit vera & *την αληθειαν* definitio.

Ecclesia Catholica, est sanctorum commu-
nio. i. coetus visibilis amplectentium Verbum
Dei, & ex illius instituto rectè vtentium Sa-
cramentis.

Verbum & Sacramenta, Visibilis illius quam
querimus, Ecclesiæ, visibiles esse notas si negatis,
piæ certè animæ agnoscent, quæ ad veram illam
Ecclesiam in ipsâ Visibili variis hominum generi-
bus permixta, hominibus quidem inuisibilem,
Deo autem vni notam, se pertinere intelligunt.
Geminam enim vnius Ecclesiæ faciem distinguē-
dam esse, non modò Verbi Dei eruditæ quæ Vetu-
statis veritas, sed vestrorum quoque Doctorum
consensus, docet. De Visibili agimus, quum de il-
lius notis agimus: quas non incertas & vagas, sed
veris indubitatisque discriminibus illustres esse
affirmamus. Vobis illam Æquiuocâ solo nomine
speciosam, Ecclesiã relinquimus. Ne nobis Eccle-
siæ Romanæ clauces, aut cōmentitiã quandam Pe-
tri Cathedram opponatis: Non aureas aut argen-
teas clauces, aut eburneam cathedram didicimus
in Verbo illo Dei, quo vno fides nostra innititur:
Non palatia illa laqueata templorum, aut visibilis
cuiusdam Capitis diadema, quod quasi auiti impe-
rij insigne à Petro repetitis. Regni cœlorum cla-
ues tantùm didicimus, Verbum Dei: Petri Cathe-
dram, ipsius doctrinam in Ecclesia Dei sonantem:
Templum Dei, Ecclesiam, Prophetarum & Apo-
ll. iij.

334 DE AVTO. VERB. & ECCL.
stolorum doctrinæ innixam credimus & profite-
mur. Huius autem licet facies propter hominum
peccata sæpenumero commutetur, manet tamen
immobile sempiternumque eius fundamentum.
Verbum Dei: quod inter illas varias variarum re-
rum vicissitudines atque mutationes constanter
perdurat, & in illo Catholica illa quam credimus,
Ecclesia, in qua veritas est & salus, cōstanter con-
seruatur. Hanc igitur dicimus Ecclesiam, Iesuit-
que non humanarum opinionum fulcris, humane
ve autoritatis præsidiiis, sed vnico vnus Dei verbo
innititur. Hanc colimus, hanc amplectimur, hanc
vt matrem & dominam veneramus: & suum de
se ipsa testimonium lubenter audimus.

Hilarius, in Psalm. 126. *Domus hæc edificanda
per Deum est. humanis enim operibus extructa non
permanet, nec doctrinis sæculi instituta consistit,
neque inani labore sollicitudinis nostræ custodietur.
Extruenda aliter est, custodienda aliter est: non su-
per terram, non super fluxam & dilabentem arenam
initianda, sed fundamentum eius super Prophetas
& Apostolos collocandum.*

Idem, lib. 6. de Trinit. *Hæc fides, Ecclesie est
fundamentum: super hanc confessionis petram Ec-
clesie edificatio est. Hæc fides regni cælestis habet
claves. Hæc fides est, Quæ in terris soluerit aut li-
gauerit, & ligata sunt in cælis & soluta.*

Chrysostomus, Homilia de Pentecost. *Super
hanc petram, non dixit, Super Petrum: non enim
super hominem, sed fidem Petri edificauit Ecclesiam
suam. Quenam autem erat fides? Tu es Christus,
filius Dei viui.*

August. de Ciuitate Dei libro 18. capite 54. *Nat*
ergo

ergo qui sumus vocamurque Christiani, non in Petro credimus sed in quem credidit Petrus: Petri de Christo edificati sermonibus. Ille Petri magister, Christus in doctrina, qua ad vitam ducit, eternam ipse est Magister noster.

Magna certe iniuria fit sanctissimo Apostolo Petro, quum ea doctrina quam ipse docuit, pro qua passus est, quam denique scripto fideliter commendavit, imaginarię nescio cuius Cathedrę specie & preextu, subvertitur: & Petri persona Petri doctrinę opponitur. At disertę prædixerat Spiritus Sanctus, Antichristum in templo Dei tanquam Deum lesurum. Quorsum igitur hæc tam altè repetita? Ut non tam nostris quam disertis Verbi Dei & indubitatę Ecclesię verbis ostenderemus, non modo quidnam sit Ecclesia, sed etiam quanam sit veritas illius & Catholicę Ecclesię autoritas atque dignitas. Quod erat in quæstione positum, veluti firmamentum.

Quę, qualis, quanta sit Catholicę Ecclesię dignitas & autoritas, cum Verbi Dei autoritate comparata.

Substrato igitur illo disputationis fundamento, quidnam consequatur perspicuum est. Ecclesia ædificio sæpe comparatur. Quidnã prius est, ipsum fundamentum, an tota ædificij moles? Aristotelem ne ignoratis, Mensuram mensurato ipso prior esse? *ἵ. τοῦ μέτρον τὸ μετρεῖται*? Verbum Ecclesię fundamentum posuimus. Inde quanam sit Verbi & Ecclesię autoritas constabit: sicuti ex his quę à nobis explicata sunt, Ecclesię natura (quantum quidem ad loci istius circumstantiam pertineret) fuit representata: ut

pijs & sobrijs lectoribus perspicuum fit qua fide
& fronte audeatis nobis obijcere, eleuari atque
deprimi à nobis Ecclesiæ autoritatem: eadem ni-
mirum veritate qua nos Scripturas sacras repu-
diare causamini. Vestra quidem omnia de *Jesuovi-*
mu & ementita Ecclesia, deque Verbo non-scripto
mysteria penitus repudiamus: at quidnam de veræ
& Catholicæ Ecclesiæ autoritate, quidnam de il-
lius cum Verbo consensu sentiamus, ex ijsdem au-
tographis proferemus: vt nostra de tam serijs ar-
gumentis explicata sententia, ad vestrarum illarū
Assertionum capita singulatim explicanda acceda-
mus. De Ecclesiæ autem autoritate hæc credimus
ex luculentis Verbi Dei testimoniis.

1. Tim. 3. 15. *Ecclesiam esse domum Dei viventis,
columnam & stabilimentum Veritatis.*

Galat. 4. 26. *Sublimem cœlestemque Hierusalem
esse omnium nostrum matrem, id est, eorum om-
nium matrem quorum Deus pater est.*

In Psal. sæpe, & in Prophetis, *E Sion salutem
esse suæ redemptionem populo: & Salutem firæ in
Sion* .i. remissionis peccatorum salutisque æter-
næ esse herædem.

Psal. 144. *Beatum esse populum, cui sic est bea-
tum vopulum, cuius Iehoua est Deus: id est veram
solidamque felicitatem ei propriè constare, & in
ea sola esse salutem.*

Augusta nimirum terque maxima de Ecclesiæ
dignitate & autoritate prædicantur: quæ tantum
abest vt verbis extenuemus, quasi Ecclesiæ digni-
tas Verbi Dei obstruat luminibus: vt planè cre-
damus in hac Ecclesiæ dignitate omnem salutaris
doctrinæ, nostræque adeo felicitatis cardinem ac
summam versari: vt qui contrà sapiat, penitus
desipiat.

Tertul.

Tertul. aduersus Marcionem lib. 4. *In summa, si constat id verius esse quod prius, id prius quod & ab initio, quod ab Apostolis pariter: utique constat id esse ab Apostolis traditum, quod apud Ecclesias Apostolorum fuerit sacrosanctum.*

Idem, de præscript. aduersus Hæret. *Constat omnem doctrinam que cum illis Ecclesiis Apostolicis, matricibus & originalibus fidei conspiceret, veritati deputandam: & sine dubio tenetes, quod Ecclesie ab Apostolis, Apostoli à Christo, Christus à Deo suscepti. Reliquam verò doctrinam de mendacio præiudicandam, que sapiat contra veritatem Ecclesiarum, & Apostolorum & Christi & Dei.*

Verbi & Ecclesie auctoritas comparatur.

Quandoquidem autem controuersie principalis, ad quam paulatim accedimus, cardo in eo positus est, ut disquiratur pertineatne ad Ecclesie auctoritatem non modo scriptum illud Verbum pro arbitrato suo interpretari, id est (ut vos loquimini) eorum que ad salutem pertinent, necessarianam intelligentiam omnibus enodare atque proponere, sed & Verbum aliquod non-scriptum habere: omnino postulat institutæ demonstrationis *ἀναγωγῆς* atque series, ut quoniam ostendimus, Verbum Dei primariam esse atque principem Ecclesie Catholicæ notam, Verbi quoque & Ecclesie inter se gradus intelligamus: quidnam præcedat, quidnam subsequatur: sit ne verum quod docetis, Verbum Dei ab Ecclesie determinatione & iudicio pendere, illiusque diiudicandi potestatem penes Ecclesiam esse, necne. Audite igitur quidnam de toto hoc genere statuatur Apostolus, summus huius controuersie arbiter,

1. Cor. 3. 10. &c. Secundum gratiam Dei qua data est mihi, ut peritus Architectus fundamentū posui: alius autē superadificat: porro quisque videat quomodo superadificet. nam fundamentū aliud nemo potest ponere præter id quod positum est, quod est Iesus Christus. Quòd si quis superadificet super fundamentum hoc, aurum, argētum, lapides pretiosos, ligna, fœnum, stipulam: cuiusque opus manifestum fiet. dies enim declarabit. nam per ignem regetur, & cuiusque opus quale sit, ignis probabit.

Vnus ille locus pro multis erit. Ecclesiæ fundamentum disertè substernitur, Iesus Christus: qui nonnisi in Verbo suo rectè cognosci potest: ac proinde Verbum illud per se & uniuocè, id est, καθ' αὐτό & ἀνανύτως, dicitur fundamentum Ecclesiæ: ut & eiusdem edificandę ratio tota atque solutio, quæ architectorum opera & ministerio ab- soluitur. Deus enim est operis illius ἀρχηγός & τελευτητής, i. princeps & efficiēs causa, suorum feruorum laboribus dans incrementum. Ecclesia architectos illos suppeditat, dum ipsa ædificatur. Substrato constitutoque fundamento, superstruuntur variorum generum materię. Ut ædificiū illius sacri & verè aurei (sicuti à Prophetis describitur) moles & ἀνάμνησις exurgat, consentaneum est ut aureo fundamento aurea quoque materia, aurea proportione, ab aureis architectis superinducatur. Quòd si ligna, fœnum, stipulæ, & huiusmodi materiæ aureo ædificio minimè aptæ, ab iis qui sese ædificiū architectos profitebantur, ingeratur: accedet operis iudicium, quo materiæ illarum peregrinarum & ἑτερογενῶν discrimina explorabuntur atque patefient. Ignis autem examen, id est re- cta & consentanea variarū materiārum explorandarū ratio, erit ille Ignis. Dies itaque per ignem, quale sit totū illud rerū fundamentum superstructarū ge- nus,

nus, verè & dilucidè declarabit. Figurata autem
 orationis hæc est nuda & simplex sententia: Veræ
 omnis doctrinæ hæc est certa & sempiterna lex in
 Ecclesia Dei, vt à fucata & adulterina doctrina
 veræ faciem noménque eminenti, dijudicetur
 atque distinguatur. Fundamentum Ecclesiæ Ca-
 tholicæ vnum substernitur, Iesus Christus, siue i-
 psius Verbum: cui fundamenti appellatio idcirco
 attribuitur, quòd neque Christus à suo Verbo, ne-
 que Verbum à Christo seiungi separive vllò mo-
 do possit. Christianæ igitur Ecclesiæ hoc substernitur
 fundamentum, sine quo neque constare, ne-
 que Ecclesia dici vllò modo potest. Huic tamen
 veritati varij variorum generum Doctores, qui in
 Ecclesia docuerunt & docent, varia superstruxe-
 runt: verè doctrinæ veram & consentaneo quidam
 modo doctrinam adiungentes, eandem planè &
 quæ ὑποτυπωσὶν ὑγιαίνόντων λόγων. i. Exéplar sanorum
 sermonum vocat Apostolus. 2. *Tim.* 1. 13. & 2. 15. ex
 regula, *Veritatē ex Veritate docendā esse*, id est (vt
 loquitur Petrus) εἰ τις καλέσῃς λόγια θεοῦ. 1. *Petr.* 4. 11.
 Plerique contra Ecclesiæ Doctores, fundamentum
 quidem illud retinentes, non simplicem quidem
 illam genuinamque Veritatem superstruxerunt,
 sed sua commenta: veritatis quidem atque utilita-
 tis specie commendata, de quibus tamē iudicium
 sit faciendum ex eiusdem illius Verbi analogia:
 quæ perspicuè patefaciet, quidnam à Doctore
 fundamentum illud in Ecclesia retinentibus, veri-
 tant falsi dicatur. Denique veritatis, examen, in Ec-
 clesiæ Doctore sententiis totum est à Verbo Dei:
 quod nimirum à seipso, vt aurum ab auro, rectè
 explorari potest.

Questionis propositæ explicatio ex substratis superioris doctrine principijs.

Hic animis igitur adeste, Iesuitæ, huc ingeniorum vestrorum aciem omnem conuertite. hic enim vniuersæ disputationis cardo versatur: aduersus Assertiones illas cominus est conferendum. Pii & eruditi legant, intelligant, iudicent. Quæritur quænam sit Verbi Dei & Ecclesiæ autoritas. Vos scriptum quidem Verbum agnoscitis, sed illius intelligendi diiudicandique potestatem Ecclesiæ attribuitis, vt ex illius pendeat determinatione atque autoritate: & præter scriptum illud Verbum *πατερμαρξδοτον* quandam doctrinam, per Christianorum manus sine scripto traditam, id est Verbum quoddam non-scriptum pari cum scripto autoritate, affirmatis esse in Ecclesiæ potestate: cuius sit etiam ius noua doctrinarum decreta condere, quæ quidem ad suam ædificationem existimauerit pertinere. Ita Verbo scripto non-scriptum adiungitis, Verbi scripti & non-scripti cognitionem totam vultis esse in autoritate atque potestate Ecclesiæ. Nos autem hic à vobis, Iesuitæ, planè dissentimus. Credimus vnicum illud Dei Verbum, quod Prophetarum & Apostolorum scriptis definitur, satis esse ad salutem. Illo fidem nostram terminamus atque circumscribimus. Credimus quidem Catholicæ Ecclesiæ magnam esse autoritatem, sed huiusmodi vt illam Verbo Dei vt fundamento inniti, ita totam eodem verbo ædificari affirmemus. Quod siquid dubii aut controuersi inciderit, non ex arbitratu Verbi illius non-scripti, id est humanarum traditionum præscripto, sed ex eiusdem illius Verbi decretis, *ἀναλόγως*. i. ex indubitata

Verum ut hæc nostra de Verbo & Ecclesia consensu sententia è nobili illo Apostoli loco conformata, pleniùs intelligatur: quum certum nobis sit bona fide vobiscum agere, certis quoque eam capitibus definiemus, exemplorúmque appositione illustrabimus.

1 Verbum Dei scriptum, id est Prophetarum & Apostolorum doctrina, est Ecclesia fundamentum.

2 Hactenus retineri potest fundamentum in Ecclesia, ut varia doctrinarum genera possint ei fundamento superstrui.

3 Doctrinarum illarum examen ex verbo Dei insti-
tui debet. Si Verbo illi scripto *κράτος* sit & con-
sentanea doctrina, quæ ab Architectis traditur, Au-
rum erit: quod igne Verbi Dei explorabitur & illu-
strabitur: sin minus, lignum, fœnum, palea: & ab e-
dem illo igne comburetur.

4 Ecclesia, auri illius custos est & ministra: ac
proinde magna quidẽ est augustaque illius autori-
tas, sed Verbi Dei autoritate tota innititur: ex quo
nimirum est, quicquid est.

5 Vnicum illud Dei Verbum, satis est ad plenam
solidamque salutis nostræ cognitionem: ut humana-
rum traditionum interpretationibus aut adjuven-
tis opus haudquaquam habeat.

Ut ad exempla igitur resque singulares acceda-
mus, id adhibebimus in quo tota est sita cõtrouer-
sia. Queritur de Catholicæ-Romanæ, quam disser-
tè appellatis, Ecclesiæ autoritate.

Hanc æquiuocè tantum, vel potiùs falsiuocè, id
est & *ὁμολογίμωσ* & *ψευδοῦ μωσ*, Catholicam vocari
asserimus: vos autem verè & esse & vocari Eccle-
siam Catholicam affirmatis. Vtri nostrum verius
loquantur, ecquis erit Iudex? Adhibeatur Ignis
ille, id est, examen Verbi Dei: ex cuius luce pri-

tum animaduertatur, an fundamentum retinea-
 tur. Vtrique sanè Christum appellamus, vtri-
 que Verbum illud scriptum amplectimur. Adest
 igitur fundamentum; de quo iudicabit Verbum
 Dei, quum de Ecclesia quæretur: non autem Ec-
 clesia illa Catholica-Romana, quæ accusatur, de
 re sua rectè iudicauerit, non redditis causis cur
 hanc auctoritatem sibi propriè vendicet. Agnosci-
 mus fundamentum, ex Ignis illius luce, Christi
 nomen audimus, in sacro Baptismo illius insignia
 videmus, tesseram percipimus, *Baptizo te in nomi-
 ne Patris, Filii & Spiritus sancti*. Hoc est aureum
 fundamentum quod Satan non potuit euertere,
 augustum Christiani nomen vbique sonat: nisi
 vos, Iesuitæ, importunæ nouitatis pruritu emen-
 titæ societatis Iesu nomen importassetis. Itaque,
 vt Papatum qui in Romanæ Ecclesiæ sinu prima-
 riam sedem occupauit, constanter negamus esse
 Ecclesiam Catholicam: ita constanter affirmamus
 Deum Ecclesiam suam in Papatu conseruare, vt in
 ruderibus conseruatur laceri ædificii fundamen-
 tum. Quidnam autem illi fundamento superstrua-
 tur, explorator idem ille Ignis diiudicabit. Roma-
 na Ecclesia, ait se Catholicam esse Ecclesiam, & E-
 piscopum Romanum esse caput Catholicæ Eccle-
 siæ, &c. quia Petro qui Romanæ Ecclesiæ fuit E-
 piscopus, dictum est, proprio quodam priuilegio,
 & Romanæ Ecclesiæ hereditario, *Tu es Petrus, &
 super hanc Petram ædificabo ecclesiam meam*. Quid
 Ignis ille? Aurum esse negabit, quum Scriptura di-
 sertè testetur, Petram illam cui ædificatur Eccle-
 sia, esse Christum, sanctamque illam & firmam de
 Christo confessionem, *Tu es Christus, Filius Dei
 uiuentis*: & Petrus disertè profiteatur, vnicum esse
 Christum *A' x̄i mo iuēra*, & caput Ecclesiæ suæ:
 vnicam autem Ecclesiam sicuti vnus Deus est,
 & fides vna. Illud igitur erit fœnum siue

stipula architectorum superstruentium : hæc verè
 Catholicæ Ecclesiæ vox, Aurum erit: Nos ergo qui
 sumus & vocamur Christiani, non in Petrum credi-
 mus, sed in quem credidit Petrus, Petri de Christo a-
 dificati sermonibus. &c. Et, Non dixit super
 Petrum. nõ enim super hominem sed super fidem Pe-
 tri edificauit Ecclesiam suam. Gregorius quoque
 Romanæ Ecclesiæ Episcopus aureo fundamento
 aurum superstruxit, quum vocem Vniuersalis Epi-
 scopi dixit esse prænuntiam Antichristi. Ignis, au-
 rum explorabit : stipulam & fœnum comburet.
 Pretiosa est mers sanctorum in conspectu Domi-
 ni, ac proinde conducit ad fortitudinis & con-
 stantiæ exemplum omnibus pijs, vt eorum qui piè
 in Ecclesia vixerunt & mortui sunt, memoria san-
 ctè custodiatur, & certis monumentis recolatur.
 Aurum illud est Christianæ doctrinæ fundamen-
 tum. At quum ad colendam Sanctorum memo-
 riam, imagines eis collocantur atque consecran-
 tur, eorum ossa reliquixque adorantur, nomina in-
 uocantur, Palea est siue stipula, Veritatis funda-
 mento superstructa: quam eiusdem illius Veritatis
 ignis comburet. Aureum est illud fidei nostræ
 firmamentum, Hoc est corpus meum: cuius vera &
 efficax præsentia, illustri expressoque dicendi ge-
 nere significatur : quum caro Christi verè sit ci-
 bus, & sanguis verè sit potus, atque adeò vera &
 efficax carnis & sanguinis communicatio, fide-
 bus verè & efficaciter in Christum insitis. At
 crassus ille & Capernaiticus communicandi mo-
 dus, vt panis in carnè, vinum in sanguinem tràssub-
 stantietur, & sensualiter percipiatur, fœnum est at-
 que stipula. Quid plura? neque enim consilium est
 singula persequi. In propriis Assertionum vestrarum
 quæstio-

quaestionibus volumus ostendere, quomodo sit de
 Ecclesiae doctrinis atque institutis iudicandum: ha-
 ctenus videlicet ut probentur atque recipiantur
 tanquam vera, si cum Verbi scripti veritate con-
 sentiant, illud quae ad eum sit Veritatis examē, ex quo
 controuersae doctrinae iudicium constitui possit: si
 id quod in Ecclesia docetur, Scripturarum Veri-
 tati respondeat: cuius custos est atque interpre-
 ctatus haec tenus Ecclesia, ut quanta quanta consistere ei po-
 test autoritas, à Verbi autoritate, ut principio
 suo, tota pendeat. Vtrique id est & Verbo & Ec-
 clesiae tribuenda quidem erat autoritas, sed suo
 modo, sua: qui modus facile expediri distinguique
 potest. Quamobrem, Iesuitae, ut disquisitionis
 istius initio, dum in Ecclesiae Christianae nomine,
 & quiuoci cothurno ludebatis, vestram fidem de-
 siderabamus: ita hinc causa maxima est cur eandem
 illam fidem desideremus. Vernaculae enim vobis
 atque domesticae artis hinc latent insidiae. quod
 enim certa quadam ratione dicitur, & intelligi
 debet de Ecclesia, id vniuersè & absolute inter-
 pretemini. Quo genere machinae Christum oppu-
 gnabat Satan, quum ad praecipitem & temerariam
 audaciam hominum impelleret: ut Christi tentati-
 one admoniti, inter has vestras spinas sollicitè am-
 bulemus, nostrique etiam Ducis victoria vincamus.
 Quasi verò haec non rectè constare pos-
 sint, *Quam magnifica de te dicuntur, Civitas Dei!*
 & *Quomodo facta est meretrix, ciuitas fidelis?* Est
 nimirum fallacia, quam *A dicto secundum quid*
ad dictum simpliciter vocat, id est *ἡ ἀπὸ τοῦ πρῶτος ἰσχυρῶς*
 & *ἡ ἀπὸ τοῦ δεύτερου*. Distinguendum enim erat, & quanam &
 quatenus Ecclesiae autoritas tribuatur. In finitū-
 ne imperiū illud, nullisque legibus circumscriptū,
 ac certis terminis & finibus regatur. De vera lo-
 Mm.j.

546 DE AVTO. VERB. & ECCL.
quimur & Catholica Ecclesia, nō de vestra illa &
quinoca & imaginaria, Catholica-particulari. Nos
affirmamus, Ecclesiā à Spōsi sui voce pendere: in-
tolerabilēque esse audaciā, existimare in arbitrio
& potestate Ecclesiæ esse, Verbi Dei sententiam
ita moderari, vt noua decreta condar, Aposto-
lorūque nomina ipsorum doctrinæ opponat.
Est profectō hęc non castæ & modestæ matronæ
simplicitas, sed meretricis & adulteræ proteruita.
Dominus quidem pater, Ecclesiam matrem suo
quodam modo dominam esse voluit, vt custodem
& quasi depositariam Veritatis: neque eius pater
agnosci vult, cuius non sit mater Ecclesia: Verbi
sui ὀρθοτομίαν & accommodationem iussit esse in
Ecclesiæ suæ manu & potestate: hactenus tamen
vt illa Verbi accommodatio, ex eiusdem illius
Verbi principijs & regulis tota conformetur. Om-
ne infinitum imperium & imperanti & paren-
ti perniciosum esse, in rebus etiam ciuilibus Ratio
& Experientia euincunt: quibus κριτήριος nihil
certius illustriusve est. Ecclesiæ igitur autoritas
agnoscenda quidem est, sed non infinita. Illa Veri-
tatis custos & interpret esto, non simpliciter qui-
dem & absolutē, sed secundum quid, id est ἕκ
ἀπαλώς, sed κατὰ π. neque enim ipsa de Veritate
statuit, vt illud planē sit verum & rectum, quod
verum & rectum esse ipsa ex se constituerit: sed
ipsa demum esto verax & fidelis Ecclesia, si ex ἀ-
ποπίστω & indubitata veritate verum à falso dijudi-
carit. Quæ veritas nihil aliud est quàm Verbum
illud Dei scriptum: ac proinde ille esto legitimus
Dei cultus, id est λογὴ καὶ λατρεία (vt loquitur A-
post.) qui ex Λόγῳ, id est Verbi legibus sit con-
stitutus: quum obedientia sine mandato esse non
possit. Christus est sponsus, Ecclesia est sponsa.
Aurea est in matrimonio coniugum concordia.
nihil

nihil enim aut melius quidpiam aut præclarius in hominum vita esse potest, quàm quum vir & vxor cõmunibus animis & sententijs familiam administrant: ita tamen vt si ex legibus Naturæ, vir sit dominus, vxor autem domina, viro tamen imperium suum in vxorem constet: aduersus quem vñrpare autoritatem ex eiusdem Naturæ legibus, vxori vetat Apostolus. Idcirco Euangelium, nõ est Matthæi siue Ioannis, sed secundum Matthæum & Ioannem: qui in domo Dei, quæ columna & firmamentum veritatis est, illustres sunt ipsi columnæ, sicuti columnas Iacobum, Petrum, & Ioannem Paulus vocat. Illud ergo τὸ ἀπὸ τῶν ἀδελφῶν, id est simpliciter & indefinitè dictum, Iesuitæ, certis finibus distinguite, ne & Deo & Ecclesiæ iniuriam faciat, quæ falsos illos & importunos priuilegiorum titulos haud dubiè aspernabitur, & Dei sui voci obtemperabit. Vestrę autem hac in re fallaciæ vnus sit hic, Iesuitæ, Elenchus.

Superioris doctrine accuratior disertiorque explicatio.

Quoniam autem non vnum simplèxque est in vestris carectis insidiarum genus, his ita constitutis, singula deinceps Assertionum capita excutenda sunt. Duplex est inter nos in hac disputatione controuersia, de Verbo, & de Ecclesia. Vos duplex Verbum Dei statuitis: vnum, quod Prophetarum & Apostolorum literis sit consignatum: Alterum, quod sine scripto per Christianorum hominum manus traditur, Ecclesiæ constet. De Verbo primùm ipso videamus.

Quod de Verbo hætenus diximus, iterum inculcamus: Vnicum esse Dei verbum, sicuti vnus Deus est, vna fides, vnus Baptismus, vnici

illius Verbi sigillum, quod satis sit ad salutis nostræ cognitionem: ac proinde negamus aliud esse Verbum *θεοπνευμασιον*, quam id quod Prophetarum & Apostolorum scripturis continetur. Atqui excipietis, Scriptura ipsa siue Verbum scriptum ipsas illas Traditiones non-scriptas commendat. Proferte locos. Quæ aphoristica Assertionum illarum vestrarum breuitas non est passa disertè à vobis notari, ea nos supplebimus, perinde ac si in vestra illius Turnoniæ Vniuersitatis amplissimo theatro, opportunè à vobis citati, adfuissemus. Sin hæc satis esse negatis, vos ipsi vberiora in medium deponite. Scripturæ locos quibus Non-scripti verbi Traditiones commendantur, pro more atque instituto vestrarum hominum, hos fortasse nobis opponeretis.

Ioan. 21. 25. *Sunt & alia multa que fecit Iesus, que si scribuntur sigillatim, ne mundum ipsum opinor capturum eos qui scriberentur, libros.*

Ioan. 16. 12. *Christus quoque dixit Apostolis, se multa habere dicenda, que non poterant portare Apostoli.*

Paulus quoque se Sacramentum Coenæ siue Eucharistiæ tradidisse Corinthiis testatur, eisque laudat quod & sua omnia meminissent, & suas Traditiones retinerent: seque quum ad eos venerit, reliqua dispositurum ait. Eodem capite & *παρὰ διότιον* & *τὰ παραδιδόναι* & *διὰ τὸν χρόνον* meminit 1. Cor. 11. & 23. & 3. Idemque Thessalonicenses iubet tenere Traditiones, quas edocti fuerant siue per sermonem siue per epistolam. 2. Thes. 3. Quid plura? Non enim instituti nostri est singula colligere, quæ soletis afferre ad sententiæ vestræ defensionem. Hæc attulimus vt Assertionum vestrarum verba de sententiæ vestra illustremus: imo è veteris quoque Ecclesiæ monumentis nonnulla paucis indicabimus, quæ

quæ eòdem videntur spectare.

Chrysoſtomus, Homilia 82. in Matthæum. *Hinc patet quod non omnia per Epistolam tradiderint, sed multa etiam sine literis. Eadem verò fide digna sunt tam illa, quam ista. Itaque traditionem quoque Ecclesie fide dignam putamus. Traditio est, nihil quæras amplius.* &

Epiphanius, in Pana. 40. *Oporret etiam traditione uti. Nō enim omnia à diuina scriptura accipi possunt. Quapropter quedam in Scripturis, quedam in Traditione, sancti Apostoli tradiderunt.* &c.

Inde colligitis, non omnia in Verbo scripto cōtineri, quæ ad salutem nostram pertinent: & præter Scriptum illud Verbum, Traditiones quoque esse in Ecclesia, quæ parem cum Verbo scripto obtineant auctoritatem. Cedò igitur, rem vnà dispiciamus. Eāne quæ ab Apostolis perscripta sunt, Dei veritatem salutisque viā esse existimatis, necne? Esse, haud dubiè respondebitis. Illāne igitur ad plenā solidamque salutis nostræ cognitionē fatis valere? Non fatis, excipietis: idcirco præter illā doctrinā quā scripto cōmendarūt Apostoli, multa alia Deum voluisse extare, quæ ab Ecclesia per traditionē conseruariētur. Esto, non omnia scripserint Apostoli, eorū quæ Christus gessit: quæadmodum testatur Ioannes. Illāne temere, ab eis prætermissa, eorūque literis caruisse, existimabitis? Causam ipse Ioannes reddit, Tot tantaque nimirum fuisse à Christo gesta, vt ea mundus capere non posset, si scriberētur. Addit Augustinus, *Ea que scripta sunt, ad salutem fuisse satis.* Erātne igitur necesse illa cognosci, si eorum Mundus capax non esset, ac proinde si non essent profutura? Deusne temerè hoc voluit: Ecclesiāque suam celare aliquid, quod ad ipsius salutem pertineret? Noluit illa scribi (respondebitis) sed viua voce per Apostolos voluit

doceri. Hocce modo magis capax fuit mundus
 salutaris illius doctrinæ, quàm scripto? Quasi verò
 Deus multis vicibus multisque modis olim loqui-
 tus, temerè voluerit doctrinam illam scripto com-
 mendari, vt humanis commentis omnem ansam
 præcideret: & in hac delira mundi senecta sapien-
 tior sit mundus, & diuini enim illius consilij cau-
 sam Ioannes disertè reddit, Vel certè Ioannem ar-
 guite mendacij. Ecquorum verò hominum fidei
 non scriptæ illius doctrinæ mysteria fuerunt com-
 mendata? Ecquinam sunt auriti & oculati testes
 secundi illius Verbi? Apostoli (responderis) vel
 Apostolorum discipuli. Igitur Canones illi Apo-
 stolorum, quos tanti facitis, & Clementis *ἀποστο-
λῶν* quæ appellantur, erunt non scriptum Verbum.
 Atqui illa sunt scripta. Non sentitis vos pugnantia
 loqui: quasi Verbum illud vestrum Non-scriptum,
 sit scriptum? Verùm ita sit. Num temerè monuit
 Ioannes non cuius Spiritui esse credendum, sed
 Spiritus esse probandos, an ex Deo sint? Illi igitur
 Apostolorum discipuli, aut quilibet primæ
 Ecclesiæ Doctores, aliudne quodpiam do-
 ctrinæ genus docuerunt, quàm quod ab Apo-
 stolis prescriptum fuit? id est (vt disertius lo-
 quamur, & ad rem ipsam tandem veniamus)
 Illane non-scripti Verbi doctrina, eadèrne est
 cum Verbo scripto, an alia? id est vel multiplex,
 vel contraria? Certè, tam verum est illud principii
 quàm verum est certam quandam esse in salutis
 nostræ cognitione veritatem: Veritatem autem v-
 nam esse, sicuti vnus est Deus: neque sibi illam es-
 se contrariam, ex peruulgata illa regula, *Veritas*
quæ scinditur, non est Catholica veritas. Scripturæ
 autem veritatem, esse indubitam, & eiusmodi
 quæ per se credatur, salutaris doctrinæ veritatem,
 an dubitabitis? Testatur Filius Dei se Patris
 nomen

nomen Apostolis suis patefecisse, id est (vt ipse interpretatur) verba Patris omnia: & postquam pronunciauit se multa habere quæ Apostolis diceret, quorum non essent eorum capaces, eisque Spiritû sanctum promisit, qui eos ad omnem veritatem sit deducturus: exponit quænam sint illa, nimirum ea omnia quæ ipse eis iâ dixisset. Eadem igitur sunt: & clamat (vti diximus) Apostolus, aduersus *ἑρισσοῦντας*, qui Legem cum Christo coniungebant, *Non est aliud Euangelium: sed etiamsi nos aut Angelus de cælo euangelizet vobis, præter id quod vobis euangelizauimus, anathema esto:* & Timotheo edicit vt quibusdam denuntiet ne aliam doctrinam doceant. i. *μὴ ἐπιπορεύσθε ἀλλοίως*. Si igitur eadem est & planè *συνώνυμος*, non-scripta illa Apostolorum doctrina cum scripta, cur è Verbi illius non-scripti adytis tot tantæque mysteria depromitis, Verbi scripti edictis planè contraria? Cuiusmodi sunt Romanæ Ecclesiæ decreta de Imaginibus, & Inuocatione sanctorû, de Matrimonij & Ciborû interdictione, de Meritis, de Purgatorio, de Vniuersali Episcopo, de Trâssubstantiatione, & cætera cõplurata dogmata: quorum tantùm abest vt extent disertæ restificationes in Verbo Dei, vt disertæ etiam illarum resuractiones sint perscriptæ. Hæcine sunt quæ Apostoli non scripserunt? Nam quod de Pauli Traditionibus & de ceteris profertur, planè repugnat non scripti illius Verbi decretis. perspicuè enim ait, se id tradidisse quod acceperit à Domino, quum de sacræ Coenæ institutione loquitur. *1. Corinth. 10. 17.* Decreta autem illa, siue Traditiones de virginibus velandis in cœtibus Ecclesiasticis, & Hierosolymitanæ Synodi in qua Apostoli præfuerunt, decreta de suffocato, haudquaquam obseruantur ho-

die in Ecclesia Romana. Quomodo autem Chry-
 sostomi, Epiphaniij cæterorumque veteris Eccle-
 siæ Patrum de Traditionibus sententia intelligi
 debeat, Eusebius de illo doctrinæ genere loquens,
 è Polycarpi Apostolorum discipuli verbis norat,
 omnia nimirum cum Scripturis præclare consen-
 sisse. i. vt totidem verbis ait, *νάυτα τὰς παραδίδει
 παρα τῶν ἀποστόλων*. Neque verò aliter loquitos fuisse
 Patres, quàm vt Traditionum nomine, Apostolica
 decreta de ritibus disciplinæ Ecclesiasticæ, nò ve-
 rò noui cuiusdam Verbi non-scripti dogmata si-
 gnificarent, ex aliorum locorum comparatione ap-
 paret, in quibus Scripturarum dignitatem tanto-
 pere commendant. Rectè Tertullianus de præscri-
 ptis hæreticorum, *Solent dicere*, inquit, *non omnia
 Apostolos scisse, eadem agitanti dementia, qua rur-
 sus conuertunt, Omnia quidem Apostolos scisse, sed
 non omnia omnibus tradidisse. In utroque Christi
 reprehensioni iniicientes, qui aut minus instructos
 aut parum simplices Apostolos miserit. quis enim
 integra mentis credere potest, aliquid eos ignorasse,
 quos magistros Dominus dedit, in diuiduos habitos
 in comitatu, in cõiuctu: quibus obscura quæq; seorsum
 edifferebat illis dicens datũ esse cognoscere arcana.*

At ista arcana salutis æternæ se mundo patefe-
 cisse, difertè testantur. Ecquænam vorò sunt illa
ἀποκαλυφτικὰ, quæ si ignorarunt Apostoli longè pe-
 riculosæ inscitix essent arguendi, si quum scirent
 docere noluerunt, haud ferendæ malignitatis, quæ
 ea omnia quæ ad salutis æternæ cognitionem satis
 essent, ex officio deberent hominibus patefacere.
 Absit autem vt de sanctis Euangelij præconi-
 bus quidpiam huiusmodi in mentem nobis ve-
 niat. Quin potius credamus, Deum pro sin-
 gulari sua prouidentia certam salutis nostræ
 cogni-

cognitionem nobis patefecisse, nihilque ab Apostolis relictum esse, quod necessarium esset ad salutem. Neque verò aut curiositati aut nimium sollicitè indagatiōi indulgere, sed ea à notariis suis Deum perscribi voluisse constituamus, quæ ad necessariam solidamque salutis scientiam omnino sufficerent. Miramur quæ factum fuerit cur Evangelitæ ne verbum quidem fecerint de iis rebus quas Christus ab adolescentiæ suæ primordio ad trigésimum vsque ætatis suæ annum egerit. cur in Actis Apostolicis silētio præmittatur quid nam Mathæus, Andreas, Ioannes, Petrus ferè, & maxima Apostolorum pars gesserint. Multa alia sunt in ipsa doctrina quæ enucleatiùs explicari consentaneum esse videri possit. Sed meminerimus Deum hominibus longe sapientiore esse, & doctæ cuiusdam esse ignorantie genus, Id videlicet nescire quod Deus vult nos nescire. Quòd si hæc ad hæreticis, doctrinamque illam Traditionum quam per Christianorum hominum manus conservari vultis, Verbo scripto ἀνάλογον atque cōsentaneam esse agnoscitis, cur hoc Verbi Non-scripti & scripti discrimen tantopere vrgetis? Si autem aliquid *ἑσθητικόν* & peregrinum profiteretur, qua fronte Apostolorum nomina ipsorum doctrinæ opponitis? Omnino haud euinceris, Traditiones illas non scriptas in Verbo Dei commendari: quin potiùs fulmina illa auribus vestris obtonabunt, *In vanum ne colunt docentes secundum mandata hominum. & ad legem & ad testimonium si non dixerint iuxta hoc verbum, nihil habent lucis: & sempiterna erit o-* ratorum istorum autoritas, *Vt discatis supra id quod scriptum est, non sapere.* & regula *ἰσχυροῦς* est voluntarii cultus, qui primarius est factus Verbi illius vestri non-scripti: *Mandata & do-*

ētrinas hominum habere quidem speciem sapientie, sed nullius esse pretij. Col. 3. 20. In summa, non est verum, Ieluitæ, non scripti illius Verbi traditiones in Scriptura commendari, quales vos constituitis. Est enim elenchus Sophisticus, quem Ἀγνοῖαν λέγειας vocant, è decipulis illis vestris vna. Traditionis enim vocabulo, in Apostolorum scriptis intelligitur, vel doctrinæ applicatio & ἐπιδοτομια, vel rituum & disciplinæ constitutio: cuius quidem omnibus locis, temporibus & personis non potest esse vna eademque conformatio, licet hoc vnum sit & verum principium, *Omnia uti fiant ordine in Ecclesia Dei.* 1. Cor. 14. Has traditiones, Apostoli ex rectæ illius rationis, quam in scriptis suis luculenter expresserunt, formula, in Ecclesiis constituerunt, pro rerum, temporū, personarūque circumstantiis accommodatis: & quum Disciplina neruus sit Doctrinæ, eas traditiones factas tectalque esse voluerunt, atque definitum illarum vsum. At Romana profectò Ecclesia veterarum illarū germanarūque Traditionum quas Apostoli reliquerunt, expressam effigiem nullam hodie tenet, umbra & imaginibus tantū vitur, doctrina disciplinæque in fœdas superstitiones penitus transformata: & quò Verbi scripti autoritatem impunè eludat, Non-scripti cuiusdam Verbi, quod totum sit in sua potestate, mysteria nullo iure prætextit. Ita principium illud vestrum, quod firmanentum est huius disputationis, planè evertitur.

Iam verò quæ & quatenus Traditiones recipi aut repudiari debeant, ex illius ipsius Ecclesiæ, cuius nomen & autoritatem prætextitis, sententia peripicuum est.

Tertullianus, de præscript. hæretic. Ergo queramus an Traditio nō scripta recipi nō debeat. Plāne

ne negamus recipiendam, si nulla exempla praeiudicent aliarum observationum, quas sine ullius Scripturae instrumento, solius traditionis titulo exinde vindicemus.

Cyprianus ad Demetriadem. *Consuetudo sine Veritate, velut as erroris est: qua impedire non debet: quominus Veritas praeualeat & vincat.*

Idem. *Si consuetudinem opponas, aduertendum est quod Dominus dicit, Ego sum via, Veritas & vita: et dixit, Ego sum consuetudo.*

Idem de Verbi illius vestri non-scripti traditionibus Verbi scripti auctoritati contrariis, *Adulterum est, impium est, quodcumque humano furore inueniuntur, ut dispositio diuina violetur.*

Responsio ad singula incommoda siue absurda, quae à Iesuitis obijciuntur.

Atqui excipietis, Si ad vnus Verbi scripti auctoritatem fides nostra reuocatur, grauissima inde nascuntur incommoda. Ecquis enim Verbum Dei, veluti Lesbiam regulam, vltro citroque pro libidine non distorquet: nisi Ecclesiae iudicium accedat, quo vera germanaque Verbi sententia à commentitiis & adulterinis hominum phanaticorum notionibus distinguatur? Multa sunt in scripturis intellectu & explicatu difficilia. i. *Discrepantia* ut loquitur Paulus: siue *dissonantia* ut Petrus: quae in doli parumque stabiles detorquent ad suum ipsorum exitium. Quisnam de dubia Verbi interpretatio, aut de controuerso fidei capite rectè iudicabit, nisi Catholicae Ecclesiae accedat auctoritas? Deinde, ecquanà erit Ecclesiae auctoritas, si hoc Traditionum non scriptarum priuilegio destituatur? Quàm lata verò patebit impiis & profanis hominibus fessura, quum Verbi scripti auctoritatè eludent, omnibusque Prophetarum & Apostolorum scriptis si

556 DE AVTO VERB. & ECCL.
dem derogabūt: nisi Ecclesiæ traditionūque il-
larum non-scriptarum autoritatem atque certitudinem eis opponamus? Denique, nisi doctrinæ illius *πατρικιας & δοτικης* cōstet autoritas, ex quibus rationibus stabunt pleraque fidei dogmata, quæ vt vera & sana Christiani omnes amplectuntur: vt de perpetua Dei Matris Virginitate, & de infantum Baptismo? Ad hæc respondemus: Istis incommodis omnibus paratum esse in Verbo Dei præsentissimum remedium, & quidem huiusmodi vt Catholicæ Ecclesiæ (qualem ex suis propriisque notis præsentauimus) sua haud dubiè constet autoritas. Hoc enim ex superioribus repetimus, Nos de vera, non de æquiuoca illa Ecclesia agere: ne circularis fiat principii repetitio. Respondemus igitur, Catholicam Ecclesiam de obscuris siue cōtrouersis Scripturæ locis ex Scriptura iudicare, secundum fidei analogiam: id verius & accommodatius statuens, quod & principiis fidei consentaneum fuerit, & loci circumstantiæ magis proprium, si de loci alicuius *διερμηνεύεσθαι* siue *διονόησθαι* interpretatio-
ne agatur: vt Scriptura nimirum è Scriptura, locorum facta prudenter collatione, intelligatur atque explicetur. Itaque si phanaticorum hominum Scripturis abutentium error depellendus fuerit, eandem illam rationem sequetur, quam Christus & apostoli in mendacii refutationibus obseruarunt. Christus certè, Satanam Scriptura abutentem non aliunde quàm ex eadem Scriptura refutauit. Apostoli, ex Prophetarum scriptis alienas doctrinas solent refellere, suamque doctrinam confirmare. Ita enim statuimus, Iesuitæ, in vera commodaque Verbi interpretatione, siue fidei doctrina agatur, siue ex fidei analogia, loci cuiusdam obscuri explicatio depromenda sit,

sic, sequendam esse eam regulam quam Spiritus
 sanctus perscripsit, *ut Spiritualia cum us que spi-
 ritualia sunt, & spiritualiter quidem comparentur:*
 1. Cor. 2. 13. Non verò ex Lesbia illa humanæ siue
 rationis siue intelligentiæ (siue magnificentius
 quoddam aliud est vocabulum) regula, Veritas æ-
 stimeretur. Duo igitur dicimus, & Rei quæ doce-
 tur, & Ingenii discantis, maximam habendâ esse
 rationem. De re autem hoc cōstanter affirmamus,
 Eam esse lucem Verbi Dei, vt sicuti ex eo solo sa-
 pere nos oportet, ita ex eo ipso tota sui ipsius co-
 gnitio sit haurienda, non verò peregrinæ cog-
 nitionis cuiusdam facibus illustranda. Verè enim
 Propheta, *Lucem illam & lucernam pedibus suis,*
 id est vniuersæ vitæ ducem, atque auspicem esse
 ait, *Psal. 119: vt immaculatam perfectamque do-
 ctinam, & scientiam salutis: quæ vt veris sempit-
 ternisque principiis ἀμεταβάτως ἀμεταβάτως in-
 nitatur, ita perpetuam habeat constantemque do-
 ctinam suæ ἀληθείας & seriem, certam quoque
 & infallibilem demonstrationem, & constanter
 veram ἑνότητα & εὐνοίαν: vt nihil dissentaneum aut
 absurdum vnquam vsquam in tota Scriptura inue-
 niri possit. Quam Scripturæ sanctæ demonstra-
 tionem magnus ille & verus Demonstrator Pau-
 lus luculenter describit, *Quæ etiam loquimur non
 sermonibus quos docet humana sapientia, sed quos
 docet Spiritus sanctus, facta illa rerum spiritualium
 cum spiritualibus comparatione.* 1. Cor. 2. 13. Sic enim
 (vt ait August.) Scripturas temperavit Spiritus
 sanctus vt quod alicubi obscurius dictum est, cla-
 rius alibi explicetur. Verbum Dei videlicet habet
 sua Axiomata quæ non minus simplicibus quàm
 eruditis patēt. Lac est illis, his verò solidus cibus.
 Nō aliò est cōfugiendū vt salutis nostræ cognitio
 vel ingeneretur vel confirmetur: vel vt errorum*

nebulæ dispellantur. Hoc vno Verbo quo credi-
 mus, eo in fide crescimus: idem illud Euangelium
 est potentia Dei ad salutem cuius credenti: fidei
 nostræ & primordium & incrementa gubernat,
 donec ad constantem illam adulti Christi perfe-
 ctamque mensurâ perueniamus. Illud ipsûm quod
 fidei nostræ firmamentum est, eiusdem est experi-
 mentum, quemadmodum de Beroensibus refert
 Lucas, *Act. 16. 9.* qui auditam ex Paulo doctrinam
 cum Prophetarum scriptis contulerunt, vt vide-
 rent an hæc ita se haberent. Si cum veritatis hosti-
 bus dimicandum est, non efficacior machina ad-
 hiberi potest ad mendacium expugnandum, tuen-
 damque veritatem, quàm ipsûm Verbum. Certè
 non alio telo Nicena Synodus Arium, Constanti-
 nopolitana Macedonium, Ephesina Nestorium,
 Chalcedonensis Eutychem, Augustinus Donatum
 & Pelagium iugulauit. Itaque si existimatis Scri-
 pturam sanctam, vel ad seipsam tuendam aduersus
 impiorum furores, vel ad fidei animos sui ipsius
 cognitione imbuendos, non satis per se valere, il-
 lataque aliunde luce indigere, grauissimè erratis:
 & Dei veritati, quantum in vobis est, maximam
 facitis iniuriam: quum eam inconstantia & *ατα-
 λαντίας* ignominia inuratis. Aeterna manebit æ-
 terni illius Verbi fides & certitudo. Hoc vnicè au-
 tem nobis optandum est vt animi nostri cœlestis
 illius seminis salutariter excipiendi sint capaces:
 & quum verissimum sit quod ait Ioannes, Homi-
 nem non posse recipere quicquam nisi datum ei
 sit è cœlo, agnoscendum quoque est omnem illam
ἀγνοήτα, sicuti ait Paulus, *1. Timoth. 4. i.* percipien-
 di facultatem, totâ esse à Deo. Quòd si in scientis
 humanis quæ à cœlesti hac doctrina lógè latè que
 distant, ita comparatum est vt eius ingenium qui
 in-

debet euadere, cum re ipsa cognatum esse
 possit perspicere, ac proinde scientia *ἡ περὶ τῶν*
 (vt ait Plato) *ἡ περὶ τῶν* innascatur: omninò con-
 ditendum est in eo scientiæ genere, quam homo
 animalis percipere non potest, & quæ tota spiri-
 tualiter diiudicatur, nos planè cæcos fore, nisi di-
 uino beneficio animi nostri illustrentur. Neque
 enim temeraria & profana audacia ad hæc sacra
 prouolandum est: quæ si quibus sordent, iis sordet
 quibus mundi huius princeps oculos occæcauit,
 de quibus dictū est, *Qui sordet, sordet magis*. Sor-
 ditamen illarum ignominia ad sanctam Dei
 Veritatem nequaquam redundabit. Ingeniū igitur
 discens magna ratio habenda est, ne res nullo
 suo merito accusetur. Constabit haud dubiè Dei
 Verbo sua veritas: omnis homo erit mendax, qui-
 cunque hanc Veritatem aspernabitur. Si igitur
 verum est quod ait Filius Dei, *Neminem ad se ve-*
lente, nisi quem Pater attraxerit, id est volentem ex-
 tra hanc doctrinam percipiendam adiungenda
 erit, Vt animos nostros ipse informet, idoneosque
 reddat verbo suo ad salutem nostram percipien-
 do. Hoc primum sit huius scientiæ Axioma, hæc
 optima sciendi *ἡ ἀρχὴ τοῦ σπουδίου*, quam & ipsam fin-
 gulate Dei donum esse tenendum est. Appa-
 ris Augustinus de doctrina Christiana, *Opus est*
miscere pietate, neque contrariare diuina scri-
pturæ suo intellecte (si aliquando viua nostra per-
cutit) siue nō intellecta, quasi nos melius sapere me-
liusque percipere possimus: sed cogitare potius &
credere id esse melius & verius quod ibi scriptū est,
etiam si lateat, quam id quod nos per nos ipsos sapere

possumus. Non est illa stupida & crassa *Exercitibus* qualem vestrae Scholae praescribunt, sed Christiana modestia, bene sapiendi auspex. Melius est enim (inquit idem Augustinus) *nescire quam errare: sed scire melius est quam nescire: at bene & vtiliter sciendi elementum est, sciendi studium & reverentia.* Optimus nimirum lector est (Hilarius nos ait) *qui dictorum intelligentiam expectat ex dictis potius quam imponat, & retulerit magis quam arrulerit: neque cogat id videri dictis contineri, quod ante lectionem praesumpserit intelligendum.* Ecur autem cibo culpam crudi & proiecti stomachi imputabitis? Non est igitur Verbum Dei Lesbia regula, Iesuita: est sempiterna veritatis amulsa, semper eadem, *aspiciens, avertens a se*: quantumvis illius nomine impii & profligati homines ad suam perniciem abutatur: est denique bona Christi fragrantia Deo in iis qui servantur, & in iis qui pereunt (quemadmodum ait Apostolus) his quidem, odor mortis ad mortem: illis vero, odor vitae ad vitam. Qui Prophet. & Apost. autoritatem quae omni exceptione maior est, aspernabitur, ille scilicet non scripti cuiusdam Verbi humanarumque doctrinarum autoritati acquiescens, seria commovebitur ad Deum ex animo colendum reverentia, qui Dei Maiestatem in verbo suo elucentem contemplerit! Quidnam vero miseris conscientis fiet, solida vitae aeternae securitatem solite querentibus, si quaecunque extant de ea promissiones, solo hominum iudicio fultae subsistent? Num hanc sponsonem idoneam iudicabunt, & hoc accepto responso fluctuare & trepidare desinent? Praeposterum est hoc pro Veritate patrocinium, eam divinae Maiestatis reverentia non satis tutam existimare, ut humanis praesidiis tutior illa firmiter reddatur. Itaque negamus, Iesuita, (vri haecenus demonstra-

demonstrauimus) Verbi Dei certitudinem ab Ecclesia Catholica nutu arbitrioque pendere. Quod Ecclesia Verbum illud amplectitur suffragioque suo obsignat, haudquaquam ex dubia aut alioqui controuersa, authenticam validamque reddit: sed quia veritatem esse agnoscit Dei sui, cui subscribat, cui se submittat atque aded quam colat atque veneretur. Perspicua est & firma Veritas in verbo Dei: Scripturae è Scripturis luculentè emicant, infirmis & robustis abundè sufficient. Ex eo controuersias omnes dirimi, Veritatem à mendacio distingui, germanam veramque Ecclesiam ab adulterina & falsa dijudicari atque discriminari, conscientiarum paci consuli: impiorum sannas comprimere: omnibus denique rebus quae ad certam solidamque salutis nostrae cognitionem pertinent, veris praesentibusque remedijs prouideri tam certum est, quam verum, latissimum esse inter Veritatem & mendacium discrimen: & quam falsum est, Hominis ingenium esse rerum omnium mensuram: sicuti dicebat furiosus Heraclitus: in cuius puteo ut non quaerimus Veritatem, ita neque in Verbi illius vesti Non-scripti laqueis: è quibus piae animae sese extricare debent, ut perennes aquas è Verbo Dei hauriant & ex eo cibum comedant salutarem. Denique, fidei nostrae non homines, sed Deum ipsum, qui in Verbo suo sese patefecit, fidei nostrae, illiusque Veritatis suae, cui illa innititur, auctorem vindicemque appellamus.

Quid igitur? Nullane erit Ecclesiae auctoritas? Imo permagna. neque enim existimandum est, Verbi auctoritatem cum Ecclesiae auctoritate conuenire non posse: sed suo modo, uti iam diximus. Primaria igitur Verbo Dei auctoritas debetur, quam ab Ecclesiae auctoritate pendere tam alienum est à ra-

562 DE AVTO. VERB. & ECCL.
tione, quàm Veritatem hominum autoritati sub-
ijci. Non vani sunt profectò tituli, quibus Eccle-
sia Dei honestatur: de quibus diximus supra. Non
tamen ipsa pro suo arbitrio, aut noua doctrine
dogmata condere, aut specie quadam propagare
possit. E Verbo tota pendere debet. Præclarus o-
mnino est Ecclesię cum Verbo consensus: efficacis-
sima est illius autoritas, ad hæreticorum furores
compescendos: non vanæ denique sunt promissio-
nes Dei, quibus se Ecclesię suæ affuturum polli-
cetur. Nos certè, si quisquam, eruditæ illius & ve-
teris Ecclesię autoritatem magni facimus: Conci-
liorum, Patrùmque orthodoxorum scripta summa
cum reuerentia legimus: sed adhibitis istis cau-
tionibus, vt primùm (sicuti diximus) constitua-
mus ecquam Ecclesiam, pro Catholica & veteri,
ecquos pro Patribus orthodoxis habeamus. Non
enim veterem & orthodoxam Ecclesiam vocamus
eam, quæ post aliquot sæcula in medijs Paparus
tenebris extitit: neque Magistrum sententiarum,
Gratianum, Thomam, Scotum, Bielem, Bonauen-
turam, Maiorem, Durandum, totam denique il-
lam Angelicorum, Seraphicorum, Cherubico-
rùmque Magistrorum aut Romanorum Pontifi-
cum cateruam pro orthodoxis Patribus habebi-
mus, non quòd ab illorum scriptis penitus abhor-
reamus, sed veluti è stercore Enniano colligen-
tes aurum. At enim neque in aureæ illius siue
argenteæ ætatis, quæ vel proxima fuit Apostolis,
vel illorum ætatem postmodùm consequuta est,
Doctoribus orthodoxis, quos eo numero habe-
mus & vt Patres veneramus, omnia indiscrimi-
natim amplectimur: sed adhibita Apostoli regu-
la, vt videamus aureone fundamento aurum su-
perstruxerint, an stipulam: illudque examen ex
Verbi Dei igne instituimus. Neque certè alia lege
boni

boni Patres scripta sua legi voluerunt, quàm vt ad Verbi scripti regulam exigerentur: & tum demùm probarentur, si cùm illo consentirent. Notæ sunt his de rebus Cypriani, Augustini, Hieronymi, Chrysostomi cum primis voces, quibus se suaque omnia Verbi iudicio submittere prædicant: quas non exscribimus vt peruulgatas. Quid? quòd Apostolorum etiam ætate incipiebant Satanæ ministri sese in Ecclesiam insinuare: & vetustissimi sunt & perniciosissimi errores, quos illis etiam temporibus futuros illi prænuñciabant? Existimemusne Patrum omnia nullo iudicio recipienda: quum perspicuum etiam sit iam tum iniquitatis fundamentum, nihil tale cogitantibus bonis Partibus, Satanam fuisse molitum? Cur igitur & ratione repugnante, & ipsis illis reluctantibus quorum maximè interest, omnia ipso- rum scripta nullo examine adhibito amplexemur? Non dum natum erat decretum, Ecclesia non potest errare: & Papa siue Romana Ecclesia hoc decreuit. His igitur ita constitutis, tum Patres non vt veritatis iudices atque arbitros, (vnicum enim iudicem veritatis agnoscimus, Deum ex illo suo Verbo scripto, quod voluntatis suæ expressam declarationem esse voluit) sed vt iuratos & vocatos testes audiendos esse affirmamus: & quidem pro more atque instituto legitimorum iudiciorum, vt sui etiam testimonij causas reddant: cautelas nimirum non aliunde quàm ex ipso Verbo, de cuius interpretatione agitur, depromptas. Rectè enim Hieronymus de recta Scripturæ interpretatione loquens, Propositum mihi est, inquirere, non ad meam voluntatem Scripturas trahere, sed id dicere quod Scripturas velle intelligere. Certè vbicumque Scripturas non interpretor

& de sensu meo aliquid loquor, arguat me cui libet: vt cætera ex Patribus in hanc sententiam penè infinita prætermittamus. Quid igitur? Minusne sua Ecclesiæ, si sua Verbo tribuatur, auctoritas constabit? Imò ne sua quidem Ecclesiæ, si non Verbo primaria. Consensus Ecclesiæ Verbi auctoritate & certitudine firmatus maximi erit momenti, quem hæreticorum furoribus opponamus. Denique, ita habetote, Iesuitæ, vos necquicquam satagere de illegitimo atque importuno Ecclesiæ obsequio, cui satis est Sponsi vocem audire, vt ei morem gerat. Hunc maximum sibi esse honorem ipsa arbitratur. Nulla sanè est Ecclesiæ sine Verbo Dei auctoritas, sine quo nulla est ipsa Ecclesia. Sublata Verbi luce, quam Ecclesiæ Solem atque Animam esse qui non videt, nihil planè videt, ècquid restat Ecclesiæ quàm crassa & infelix ignoratio, & misera omnium rerum intemperies? Itaque, nullus est, & planè *ἄλογος* vester hac in re metus, vt de auctoritate Ecclesiæ actum sit, nisi Verbi illius non-scripti, & sine Verbo scripto, & contra eiusdem auctoritatem, mysteria in Ecclesiam importentur. Illo metu carete, & vestrum errorem moniti caute: nisi perspicuæ veritati vltro bellum indicere instituistis.

Eiusdem planè generis est illud incommodum quod vltimo loco affertis, *Fore nimirum vt sine illo Verbo non-scripto pleraque fidei dogmata repudietur*, ac proinde Ecclesiæ pereant. Pleraque illa, ad duo restringitis, Infantium videlicet baptismum, & perpetuam Dei Matris virginitatem. Siqua alia sint, docere: vt pro virili nostra vobis laborantibus succurramus. De his duobus nihil quidem causæ est cur impensius laboretis. præsens enim est remedium. Certè, de Infantum baptismo certum habemus testimonium in Verbo scripto, ne inanem

manem adhibeatis operam in euoluendis Verbi
 illius non-scripti aduersariis, siue commentariis,
 aut testibus exquirendis. Christi hac de re volun-
 tas luculenter his verbis expressa est, *Sinite parui-
 los venire ad me, quoniam talium est regnum caelorum:*
 & magni Apostoli de mandatis suis disertam expli-
 catio, *Liberi vestri sancti sunt.* Signum-ne iis dene-
 getur quibus data res est? Expressum extat Dei
 mandatum de infantibus octauo die circumciden-
 dis. Quum Baptismum in Circumcisionis locum
 successisse vos quoque agnoscatis, (est enim vtrū-
 que Sacramentum remissionis peccatorum, &
 mortificationis Iustitiæ quæ nostræ sigillū) & vbe-
 riorē quā sub lege gratiam nobis datam esse
 prædicetis: cur minus erit bene nostris sub Euan-
 gelio, quā Patrum infantibus sub Lege: quum
 Ecclesiæ ius peræquē ad nostros ac ad illorum li-
 beros pertineat? Totas familias Apostoli baptiza-
 runt: an infantes prætermiserunt? Verū alia argu-
 menta prætermittimus à nostris Ecclesiis Anaba-
 pstarum furoribus opposita, quos sine vestri illius
 Verbi non-scripti mysteriis illæ potuerunt refuta-
 te. At cur eodem iure mulieres à sacra Eucharistiæ
 communione non exturbatis, & ad Verbum illud
 non-scriptum reuocatis, vt mulieres quoque vo-
 bis obligetis? Pudet sanè pigetque vestra *καπολο-
 για*. millies enim reposita reponitis, vt toties re-
 futata iterum refutentur. Quod autem de perpe-
 tua sanctæ Mariæ Virginis, quā inter omnes mu-
 lieres felicissimam credimus, & eruditæ vetustatis
 more Dei-Matrem etiam appellamus, virginitate
 dicitis, perexiguū sanè est: dummodo augustum
 illud & planè diuinum de Virginis partu myste-
 rium retineatur, *Ecce virgo pariet.* De quo mysterio
 dilucida extant in Prophetarum & Apostolorum
 Nn. iij.

366 DE AVTO. VERB. & ECCL.
scriptis testimonia. Si nato Christo Mariam Iosephus cognouisset, ecquid tandem esset incommodi, quum in sanctæ Virginis matrimonio Christus matrimonium sanctificare voluerit, & miraculo primùm à se edito illud honestare? Verùm de his non disputamus. Veteris enim & orthodoxæ Ecclesiæ de perpetua Dei Matris virginitate hac in re sententiam amplectimur: & Hieronymi studiũ aduersus Heluidium probamus: prudentiam desideramus, quòd in virum non alioqui (vt apparet) inaleum neque indoctum, tanto impetu inuehatur. Sed ad perpetuam sanctæ *Deorum* virginitatem, nihil opus erat ad Verbum illud Non-scriptum cofugere, quum ex scripto satis perspicue possit illa colligi. Ait enim disertè Scriptura, Iosephum non cognouisse Mariam donec peperisset filium suum: eodem planè genere dicendi quo dicitur Michol Davidis vxor nullòs liberos sustulisse vsque ad diem obitus sui, id est nunquam: & Christus ipse in cœlum ascendens, Ecce vobiscum ero, inquit, vsque ad consummationem sæculi. Ex quibus verbis colligi non potest, Christum nobiscum non esse futurum post consummationem sæculi. Particula enim *Vsque*, interdum ita refertur ad tempus præcedens vt de sequenti non affirmetur contrarium: quem admodum magnus ille Theodorus Beza, quem omnium doctorum consensus Theologum appellat, vobis, Iesuitæ, illum necquicquam laceffentibus, in aureis illis suis Annotationibus doctissimè scripsit. Atque hæc quidem in vestrarum Assertionum *insulares* breuiter dicta sunt.

*Pura putaque Iesuitarum bilis,
meraque calumnie.*

RESTANT Cholæ, quas Scholæ illæ vestræ Turnonij imperij oppidoquam infelices, importu-

portunissimis calumniis in nos nihil tale merētes effuderunt. Sed si argumentis vestris argumenta nostra opposuimus (etiam iuuimus vt melius perciperentur) non idcirco conuitia conuitiis regeremus. Parcat vobis Dominus, & huic nostro de veritate sua illustranda studio benedicat, neque sinat irritum esse hunc laborem nostrum. Certè, vt Veritate vos vincimus, ita vincemus modestia. *Nos pro libidine sacras Scripturas interpretari, calumniam esse Dominus Deus noster nouit: quem ardentibus votis precamur vt nominis sui reuerentiam augeat in cordibus nostris, & sanctæ suæ Veritatis cognitionem magis ac magis illustret in nobis.* Certè, nobis etiam tacentibus, & verba & scripta nostra abundè testabuntur, sacras illas Scripturas, quas fidei nostræ fundamentum posuimus, duces & auspices esse omnis scientiæ eius, quam de salute nostra retinemus: atque adeò à tam putida calumnia nos apud omnes æquos iudices omnino liberabunt.

*Nos pro fidei decretis heresiarcharū errores tanto studio amplecti, vt satius ducamus ipsas Scripturas negare, quam illarū ineptias repudiare, tā fallum esse quam hoc scomma illiberale, & sycophanticum, id est planè Iesuiticum, nostrorum scriptorum & libertas & reuerentia demonstrat: illa quidem, in hominum nostrorum sententiis liberè expendis atque excutiendis: hæc, in sacrarum Scripturarum mysteriis religiosè excipiendis. Fideles quidem Dei seruos in magno habemus pretio, vt augusta Dei dona: in iis Deum tantorum bonorum autorem, colimus atque veneramur: vobis vt idolorum, ita hominum vāsanum cultū, id est vt *ειδωλαλάτσειαν*, ita *ἀνθρώπου λάτσειαν* planè relinquimus.*

Quòd autem nos accusatis sacrilegij, & falsi, &

plagij, quasi bonam partem sacrarum Scripturarum, quas Antiquitas approbavit, è sacrarum Codicum numero tollamus: tam falsum est quam verum ex nostra confessione constabit, Nos veteris & Catholica Ecclesia agnuit, constanter amplecti. Quòd de Macchabæorum libris adiungitis, planè est inane & importunum. Ecquis vestrum nescit Canonicorum & Apocryphorum librorum discrimen, & in veteri Instrumento *ἱερογράφοι* & Canonicos Hebraicè haberi: eos qui Græcè scripti sunt, ad Apocryphos referri? Inter quos Apocryphos quin Macchabæorum libri censeantur, è quis unquam dubitavit? Nòsne huius distributionis sumus autores, an eruditæ vetustatis celeberrimi scriptores & Græci & Latini? Hos libros in exposit. Symbol. Ecclesia quidem recepit, sed eo modo quem Cyprianus notat, ut in Ecclesijs legantur, sed non quòd fides nostra inde confirmetur, Hieròymus, dum hos Macchabæorum libros citat, solet de his cauere, addita exceptione: Si quis velit credere aut recipere. Augustinus receptos quidem esse ait, sed non ut pares Legi, Prophetis & Psalmis. Eusebius quoque ex Melitone Sardicensi Episcopo, in censu librorum Canonicorum non habet: neque Epiphanius, solertissimus alioqui rerum Ecclesiasticarum indagator. Quid quòd & illorum librorum autor intelligi voluit quantum his suis scriptis tribuendum esse existimaret? Si rectè, inquit, scripsi, est quòd volui: sin exiliter & tenuiter, est quòd potui. Hæcine Spiritus sancti Maieestas? Itane loquuntur Propheta & Apostoli? At qui si ex Apocrypho Inuocationem pro defunctis & Purgatorium, contra sempiternam scriptæ Veritatis Legem, Iudæ exèplo probare instituitis: cur non

non ex eodem libro Razia illustris viri, qui ex re-
bus præclarè gestis ibidem commendatur, exem-
plo fortis, quemque hortamini vt seipsum inter-
ficiat: quòd ille, ne in manus hostium veniret, ma-
nus violentas sibi intulerit? De Purgatorio, quan-
do quidem obiter egistis, & breuitati studemus,
aliàs, quàm neruosiора quàm ea quæ è Macchabæo-
rum libris protulistis ad Purgatorij defensionem
argumenta edideritis, vobis respondebimus. De
prima igitur Quæstione (quantùm quidem ad in-
stitutæ inscriptionis rationem videbatur) hæc bre-
uiter dicta sunt. Proximum est vt ad secundam,
quæ est de Idolis siue Imaginibus, Quæstionem
accedamus.

DE IDOLIS, id est, IMAGINIBVS:
Quæstio secunda.

Vestra hæc sunt verba in quarta Assertionem.

4 Tanto prætere a pietatis hostes in Christi Do-
mini, Sanctiorumque imaginibus confrigendis furore
inflamatos fuisse scimus, vt omnem exuisse huma-
nitatem viderentur: quum tamen nullo Dei mandato
imaginũ usũ Christianis esse interdictũ docere pos-
sunt: & Beza nunc eorũ antesignanus, nuper Hus-
sitarum, Lutheranorũ, & ex aliis scētis sicariorum
imagines typis Geneuæ excudendas curauit: qua in
hoc vnica se in votis habere professus est, vt Do-
mini nostri Iesu Christi Discipulorumque eius me-
moria, sempiterna obliuione deleteretur: perditorum
vero hominũ, qui hereseon portentis Ecclesiã pertur-
baret, recordatio perpetuò vigeret, atque in omniũ
modò animis, sed etiam oculis defixa resideret.

Diſtineta Quaestionis notatio, è Iesuitarum inuolucris explicata.

Principale crimen generis humani (vt Tertuliani verbis vtamur) defendendum, Iesuitę, suscipitis. Periculosum sanè patrociniū, eoque etiam magis, quòd non Verbo illo vestro non scripto, sed Veritatis scriptae luce, & Deo quidem iudice, non Romano Pontifice, tota sit controuersia dirimenda. Iam & quorsum, vestra hæc phalerata loquacitas? Ita enim omnia inuoluitis, vt non Theologicę disputationes, sed tyronum vestrorum declamationes esse videantur. Mentem igitur vestram ita euoluemus,

Nefis est Christi Domini & Sanctorum imagines euertere.

Id autem his rationibus probare conamini, vt doctrinae nostrę, quę Idola ex Verbo Dei abominatur, odium inuidiamque cõfletis. Vestra autem argumentatio grauissimorum incommodorum demonstrationem complectitur, crudelitatis, impię sceleratęque aduersus Deum audacię: & ab aduersarii exemplo petitam, vt illum proprio telo iuguletis. quo genere argumentationis nihil efficacius aut vehementius excogitari potest.

*Generalis Responſio ad hanc
Quaestionem.*

Argumenta igitur illa vestra expendamus, vt perspicuum sit an ex mala causa bonam facere possitis, primaria Quaestione prius hunc in modum constituta:

Fas-ne sit Idola siue Imagines confringere?

Vos iam audio confestim excipiētes, Aliud esse idolum, aliud Imaginem. Sit-ne verum hoc discrimen, mox videbimus: nunc videlicet hoc agitur, Sit-ne fas Iouis siue Apollinis, quorumlibet ve aliorum Diuorum, quos vana illa Ethnicorum superstitio comminiscēbatur, & adorabat: siue, personarum planè dissimilium, Christi, Mariæ: Petri, Pauli cæterorumque Sanctorum, quorum felicissima in Ecclesia memoria est, statuas imagines-ve euertere? Respon demus, Publicas personas à priuatis esse distinguēdas. Ephesina Synodus eum iubet esse anathema, qui priuata autoritate ethnicorum Deorum statuas seu imagines aut profregit, aut profligari. & rectè. Ad otium enim tranquillitatēque Reipubl. pertinet, nequis priuata autoritate quicquam in Reipubl. suscipiat. hac enim *ἀνάγκη* nihil perniciosius excogitari potest. De Magistratu longè aliud est: qui vt custos est Religionis, eiusque in ea sarta tectaque tuenda, officium & dignitas maximè versatur, ita etiam omni fide, studio, & diligentia elaborare debet, ne in sui imperii finibus, idolorum furores impunè deo accēntur. Laudantur itaque pii Reges in Iudæa, qui sublimia loca Idolæque subuertissent: & Gedeonis exemplum inconsiderato priuatorum hominum zelo haudquaquam fauet, quum id certo Dei mandato fecisse cōmemoreretur. Religionis igitur constitutio aut destitutio, id est, antiquatio atque abrogatio (quòd ad externos quidē ritus attinet) ius est Magistrat^o. Priuato nihil licet in Reipubl. iussu Magistratus. Quid igitur? Magni illius Cōsacrii pietatē & cōstatiā veneramur, qui nō modò

572 DE IDOL. siue IMAGIN.
ethnicorum Deorum templa occludi iussit, sed &
eorundem idola perfringi: Priuati hominis ardo-
rem improuidum è quantumlibet pio consilio na-
scentem improbaremus, qui idem faceret aut ag-
grederetur. Quamobrem (ne in re perspicua diu-
tius immoremur) hoc dicimus, Iesuitæ: Vt idola
variis in locis confracta esse non modò lætatur,
sed & in vniuerso terrarum orbe id fieri peropta-
remus: ita intemperie in hoc Regno temerè per-
uagatam nunquam probauimus, etiamsi pio zelo
à nonnullis id factum fuisse arbitremur: Iehu ra-
pidum aut fucatum zelum, neque probauimus vn-
quã neque probabimus. Ex animis Idola per Ver-
bum potius esse deturbanda, vt è templis per se,
Dagonis instar, concidant arbitramur. Singularem
tamen Dei prouidentiam, cuius secreta quidè sunt
& incognita iusta tamè semper iudicia adoramus,
qui idolorum vagum & effræne in Gallia impe-
rium sic interturbauit: quod haud dubiè penitus
concidisset, Verbi machinis expugnatum, nisi
versipellis ille generis humani Hostis, bellorum
inciuium faces importasset, vt his artibus homi-
num animos à Veritate abduceret. Quòd si zeli in-
considerati quæpiam potest esse excusatio, & Pa-
trix pietas veterum malorum cicatrices refricari
pateretur, non obscuræ causæ comperirentur, è
quibus iustus dolor ad has intemperies quasi coa-
ctus proruperit. At temporum fuerunt hæ periodi
quorum memoriam temporum renouare infaustū
esse arbitramur. De vobis autem, Iesuitæ, qui vi-
uos sempiternis odiis ita prosequimini, vt in mor-
tuis odia non conquiescant, quid statuendum sit,
viderint boni & cordati viri, ex his quæ huius ora-
tionis primordio à nobis sunt verè & simpliciter
annotata. Verùm de his satis superque.

Hoc volumus, Iesuitæ, hoc optamus, hoc ad pios
Magi-

Magistratus pertinere contendimus, vt Idola, id est imagines, Iouis, Iunonis, Mineruæ, Christi, Mariæ, Petri, Pauli (eodem enim furore & Christi Domini, & Sanctorum nominibus abutimini) deturbent, confringant, conterant: Ezechia & Iosæ laudatissimorum Regum exemplo, Idolorum furores in suis ditionibus obtinere ne patiantur. Priuatis nefas esse, iniussu Magistratus, Idola Iouis, Iunonis, Petri, Pauli, confringere affirmamus. Rem denique probamus: legitimum modum in ea desideramus.

Peculiaris responsio, ad singulas obiectiones quæ cum à Iesuitis hic obiter notantur, tum à cæteris Idolorum patronis afferrî solent.

Vestras autem rationes, Iesuitæ, à ratione prorsus alienas esse vos ipsi non animaduertitis? Haud certè tolerabile videtur, vos vestræ illius Loquentiæ, cuius laudem tâtopere affectatis, retia hîc expandere, ad simplicium animos illaqueandos. Affirmatis nullo Dei mandato imaginû vsûm Christianis esse interdictû. Ecquem vobis crediturum existimatis, quum vos ipsi id contra perspicuam veritatem dici planè noritis? Quasi verò vos nesciatis disertissimis Dei mandatis, siquid maximè, Idolorum cultum fuisse interdictum! Pudet nos sanè vestræ impudentiæ: quo enim alio nomine vestram illam incredibiliter præfractam in obruenda Veritate audaciam appellaremus; qui milles expressam in Verbo Dei idolorum detestationem negetis?

Atqui parata erit vobis responsio, *Non illo iure* *rimur.* Ex non-scripti Verbi oraculis Imagines adorandas esse dicimus. Ecclesiæ enim Catholi-

cæ-Romanæ autoritate & sententia factum est Senatus-consultum, vt hoc de Idolis interdictum è Legis Dei tabulis deleretur: ac proinde nouo hoc decreto vetus antiquatum fuit, & in illius locum Missæ audiendæ mandatum introductum est: & quoniam erubescimus sine lege loqui, ex præscriptis verbis age mus. nam in Catholicæ-Romanæ decalogo ita disertè apud nos habetur:

*Les dimanches Messe orras
Et festes de commandement,
Et ton Createur receuras
A tout le moins vne fois l'an.*

Et vester Catechismus ex eodem illo Verbo non-scripto, id est Concil. Agath. & Latera. decretis, *Sacrum Missæ officium diebus festis reuenter audito. & Sacrosanctam Eucharistiam vt minimum semel in anno, idque circa festum Pasche sumito.* De idolorum siue imaginum interdicto merum ibi silentium.

Si ita est, vt est, Iesuitæ, quid moramur? Non modo ad *παράδοξον*, sed ad Falsi quoque metam peruenistis. Sacrosanctam Dei Legem immutare equidnam est aliud, nisi blasphemie scelus? Mendacii indicatio, veritatis victoria est, aiebat Tertulianus. Sed audimus quid excipiatis. Ad vestras quidem illas de Idolorum siue Imaginum patrocinio rationes (sicut id est, rationem peruertere) inuiti accedimus, ne toties repositam cramben reponamus: est tamen necesse vt eas obiter notemus, ne ludificando & eleuando, siue quouis modo præiuricando, (vt vos sæpe soletis, quum ratio vobis deest) vestra hæc de imaginibus sententia à nobis refutata fuisse videatur: quamuis ex eo rerum genere sit, in quibus vt valdè importunis & absurdis, illud Apostolicum *Ab sit* viurpandū sit. He

Hæ sunt igitur ferè exceptiones ve⁹ rē.

Aliud est, dicitis, Idolū, aliud Imago. Magnum est inter duo illa vocabulā discrimen. Si nobis res esset cum tenebricosi illius sæculi scriptoribus, quibus fas erat dicere *Græcū est non legitur*, præiudicæ opinionī veniam tribuendam esse existimarem. At vos qui è medijs Athenis profecti, tam exquisita linguæ Græcæ cognitione polletis, ut publicas etiam declamationes in Academia vestra habeatis, quò ad nouū illud spectaculum omnes confluamus, hancine distinctionem admitteretis?

Quum de vocis notione, ex qua rei vis & natura intelligenda est, agatur: liceat in quæstione Theologica paucis grammaticari. *Εἰδωλον* græcum vocabulum, latinè est Imago siue Simulachrum eadem planè ratione, eodémque vocis etymo: illud quidem, *ἴδωλον* τὸ εἰδωλον: hæc verò, ab imitando: hoc à simulando. appellatur enim *εἰδωλον*, quicquid est quo representatur nobis forma rei alicuius vel fictæ vel etiam veræ. *Εἰκόνος* eadem ferè est significatio, *ἴδωλον* τὸ εἰκεῖν, quod est, *εἰκόνος*, similem esse, *εἰδωλον* certè & *εἰκόν* apud Platonem idem planè est variis in locis, in quibus Cicero Imaginem & simulachrum verrit: & Plutarchus utrunque cōiunxit, *Εἰ λόγος μὲν ἔργου, λόγος δὲ μῦθος εἰκόνος* & alibi *εἰδωλον* interpretatur *μίμημα*, ut verbis, *ἔργου ἐλάσσοι μίμημα τῆ φύσεως ἢ εἰδωλον ὅτι ποιεῖται.* Quod Homerus *εἰδωλα χαμῶ των* dixit, Virgilius Imagines mortuorum. --- *Adrasti palæus imago.* Sic nimirum ex vsitato illo cōmunis sermonis more, Ecclesiæ scriptores Ethnicorum Deorum simulacra & statuas, *εἰδωλα* appellarunt. Tantum est igitur inter Idolū & Imaginem discrimen, quantum inter *ψεύδος* & mendacium,

σκύβαλον & quisquiliis, κόπρον & stercus: quibus etiam vocabulis foedis sancta Hebræorum lingua foedissimas idolorum intemperies designauit. Vocat enim *Elilim*, id est vanitates: & *Tobu*, inane: & *Gilulum*, id est stercorea & immunditias, & *Hozzeb*, id est tristitiam: & *Miphletzet*, terrorem: longè veriùs quàm insanus Græcorum furor, qui ἀλάμματα quasi læticias, phantasticam illam de Deo imaginationem, qua se cæco errore pascit animus humanus, nominauit. Iam verò, quod in his vocum decipulis lufurum hominis ingeniù sapientissimus Deus præuidebat, in interdicto de Idolis cauere voluit propriis nominibus: *Non facies tibi Pessel*, sculptile, τὸ ξόανον, quamlibet statuum, τὸ ἱδρυμα: adiūgit, *Neque Temuna*, id est vllam imaginem: quo vocabulo εἰδώλου siue εἰκότος nomina designaret: ne humanum ingenium auderet vllam forma Deum sibi representare. Est enim notum è Natura hoc principiù, *Sempiternum quidè Deum solamens videt, omnium harum rerum principem & parentem*: id est, Θεὸν τὸν μὲν αἰῶνι ἢ νοῦς ὁρᾷ μόνος τῶν ἀπάντων ἀρχηγὸν καὶ γενέτορα τῶν πάντων: vt aureis verbis Timæi antiquissimi scriptoris vtamur. Et ne ingenium humanum, vanorum commentorum ferax, aliquid haberet quod ad excusationem prætexeret: & Cœlum, ex cuius contemplatione prima superstitionis origo promanauit, & Terram & Mare permeauit Dei sapientia: nequis in rerum Vniuerso esset angulus, ad quem Interdicti huius vox non personaret. Nonne vos igitur pudet, Iesuitæ, his nugacissimis mendaciis. Idolorum furores in miserorum populorum animis fouere: & ita abuti simplicium imperitia, vt vocularum istarum falsa distinctione portentosissimi erroris insaniam adaugeatis?

Atqui, excipietis, *Idola ea qua tantopere vetat Deus*

Deus, etant Idola Ethnicorum: statux videlicet Iouis, Junonis, Palladis, & cæterorum Deorum, quæ planè sunt nihil. Nos autem & Christi, & sanctæ ipsius matris Mariæ Virginis, Petri, Pauli & cæterorum Sanctorum, quorum memoriam felicissimâ vigere, & oculis nostris quotidie obuersari inter est Ecclesiæ, imagines habemus. Quasi verò non eadem prorsus sit Idololatria? Commutata quidè sunt nomina, at res vna atque eadem omnino mansit. Imò grauius peccatis, qui Christi Domini nostri sacro augustoque nomine, Sanctorumque virorum nominibus, ad fœdissimam superstitionem abutimini. Et mendacis verspellisque Spiritus veteratorix sunt hæ machinæ. Superstes illos ad fœuissimam vsque mortem est persequutus: quorum nominibus impudenter abutatur, vt ea specie simplices circumueniat, & ipsorum doctrinam suis machinis expugnet. Non ita iussit Apostolus, vt vos, Iesuitæ, (quibus id vnicè pensi est, vt collapsa mendacij rudera instauretis) Christum depingi, sed voce Evangelij: non picturatis illis imaginibus, quas vestrarum prestigiatarum insignia esse vultis. Gal. 3. 1.

Quòd si respondetis, *Honorum religiosorum varia apud vos esse genera:* Δατσειαν, vos Deo: Δελεϊαν, Sanctis: & Τροφιδελεϊαν, sanctæ Virgini Mariæ, & Crucis ligno tribuere: quæ vestri illius purulenti & veteris carcinomatis fœda est egestio: iterum profitebimur, vos, verborum strophis miseras hominum conscientias impudenter circumuenire. Vt vt enim Δατσεια de Deo (sicuti & Δελεϊα) dicatur: est tamen verum, & vobis vel mediocriter in lingua Græca versatis cognitum, Δελεϊαν plus esse quàm Δατσειαν. De amico obsequio dixit Plato, Atticorum scriptorum ἀπικώτατος, Fas esse Δατσειαν μὴ τοῖς φίλοις, δωπέειν δ' αὖ, id est

Obsequio colendos amicos non verò illis esse as-
sentandum. & Plutarchus ἢ τῷ φίλον θυμὸν λατρεύειν
dixit .i. Iucundum amicorum esse obsequium.
Phocylideum quoque nemo nescit, Κεῖρον λά-
τρευσεν. At τὴν Δαλείαν, magis est, & maioris obse-
quij vocabulum. Ita vel Sanctis plus quàm Deo
tribuitis, vel Sanctos æquatis Deo: vt si quis
Gallicè dicat, *Qu'il faict plaisir à Dieu, &
seruice aux Saints.* Rectiùs Apostolus, se δούλον
Christi vocat: & bonus ille Angelus (non malus
ille vester ἰδωλομανίας Genius, huius distinctionis
autor) Ioanni ad ipsius pedes adorandi causa pro-
cedenti edixit, *Vide ne hoc feceris: οὐ δουλος ἐστίν
sum tuus.* Apocalypsi. 22. 9. Hæc Δαλεία de Deo di-
fertè dicitur. At vestræ illius commentitiæ Δαλείας
iugum vt fugiamus, luculenter monet Apostolus,
Gal. 5. 1. *Ne contrario implicamini δουλείας. i. seruitutis
iugo.* Totum autem illud vestrum τῶν δουλείας com-
mentum, τῶν ἐλάσφητων esse intelligamus. Ex eo na-
ta sunt suauissima illa carmina, ad summam scili-
cet Diuæ Virginis laudem à vobis excantari soli-
ta, *Roga patrem, iube natum: Iure matris impera-
ta.* Certè summam sibi fieri iniuriam, ipsa testatur:
quippe quæ se Domini famulam, non Cæli Regi-
nam vocat. Apagè igitur tenebricosæ Ignorantiæ
impudentes has blasphemias.

Paratam tamen vobis esse exceptionem audi-
mus. *Vos nihil minus cogitare quàm vt Deum quem
incomprehensibilem & infinitum Spiritum esse agno-
scitis, & Diuos, quos in Cælo esse sempiterna felicique
quiete fruentes agnoscitis, in his imaginibus includa-
tis: sed ista esse inuisibilis Dei (nam vos sanctam
Triadem in Catechismo etiam vestro, vt hoc ve-
neno iuuentutem imbuatis, audetis inanissi-
mo commento depingere) aut Christi aut
Sanctorum absentium monumenta, quibus
hominum*

hominū animi efficacius permouēatur, vt de officio suo vtilius cogitēt. Disertū est Verbi illi° vestri non-scripti Edictū, *Venerabiles imagines Christiani non Deos appellāt, neque seruiūt eis vt Dys, neque spē salutis ponūt in iis, neque ab ijs expectant futurū iudiciū: sed ad memoriā & recordationem primitiuorum, venerantur eas & adorant: sed non seruiunt eis cultu diuino, neque alicui creaturæ.* & Gregorius ille nominatissimus, *Quod legentibus Scriptura, hoc & idiotis pręstat pictura cernentibus: quia in ipsa ignorantes vident quid sequi debeant, in ipsa legunt qui literas nesciunt.* vnde & præcipue gentibus pro lectione pictura est. Has olim exēptiones Ethnici, Christianis vecordiant superstitionis illis obiicientibus regebant: sicuti ex Porphyrij monumentis apparet: & Plato, postquam falsus est neque necessariis neque probabilibus argumētis intelligi posse plures esse Deos, id tamen credendum esse ait propter Legum seueritatem. Idcirco ne minus Idolatras eos fuisse arbitremur? Verbum ne illud vestrum non-scriptum Verbo Dei sapientius est? *Cauete ab Idolis,* inquit Ioannes. Non dixit ab Idolatria, à qua omnes alienos se esse profitentur; sed ab Idolis, quæ castos alioqui animos solent corrumpere. Hac de causa Lex Dei non modò vetat nequis idola colat, sed ne se eis incuruet: vt ex externo illo gestu animum ab impietate planè alienum esse aliquis causetur, quod certè fieri nullo modo potest. Casta matrona lupanar ingredietur? Hoc enim genere dicendi Prophætæ, Gregorio longè sapientiores, Idolorum fœditatem representant. Si homines vestri in illis imaginibus nihil diuini esse arbitrantur, cur eas nihil exaudituras inuocant? cur inter Diuum & Diuum differentiā statuunt: cur Bona illa Dea vestra,

380 DE IDOL. siue IMAGIN.
(quam vocatis, id est *la Bonne Dame*) in Velat-
nijs quàm in Rhutenis maiorem allicit amatorum
multitudinem? Nulla est legitima obedientia, nisi
mandatum fuerit antegressum? Quis enim hoc re-
quisiuit è manibus vestris? Imò cur supra id quod
scriptum est, vultis sapere, & disertis Dei man-
datis repugnatis? Si Idiotæ qui literas nesciunt,
hoc indigent remedio ad memoriam leuan-
dam, cur vos Magistri in Israele, imaginum
manipulos agglomeratis: Academiam vestram pi-
cturatis Catechismis, imaginibus, puppis, quas
Agnos Dei appellatis, omnibus imaguncularum
denique generibus repletis? Eas-ne crassæ cu-
iusdam & plumbeæ inscitix primitias esse vultis
ei iuuentuti, quam docendam suscepistis: vt mu-
tam & vecordem, sicuti vestras mutas illas ima-
gines, efficiatis? Et audebitis piæ eruditionis hæc
tyrocinia appellare? Etiam ita vobis indulgetis,
vt in vestro illo paruo, quæ vocatis, Catechismo,
Paradisum (quem oculus non vidit, auris non
audiuit, imò ne cogitauit quidem animus) de-
pingere audeatis. Ecquid est in re maximè seria
non nugari modò, sed & insanire, & fascinis præ-
stigiisque illudere, si hoc non est? Si imaginibus
est opus eloquentibus, quæ gloriam Dei annun-
tiantes, vel rerum imperitissimos ad Dei cognitio-
nem erigant, Coelum ostendite, immèlæ illius Ma-
iestatis thronum: Terram verò paternæ erga se-
liberalitatis penu, emicantia suo ministerio mi-
racula Agricolæ vobis summonentibus, contem-
plantor: seipsos, liberos, vt pulcherrimas Dei
imagines suspiciunto. Discant vobis docenti-
bus pueri, vel ex sanioris Philosophi verbis Pa-
trentes suos domi esse imagines Dei, vt illos ma-
iore cum pietate & reuerentia ament & colant. I-
magines autem illæ vestræ quàm vtilis sint idiotarum
rum

tum libri, si omnem Dei Verbo, quod Verbum Dei esse agnoscitis, auctoritatem non demitis, saltem ab illo Verbo accipitote. *Clamat Hieremias, Lignum esse doctrinam vanitatis: Habacucus, Conflatile esse doctorem mendacii*, concionatur. Ecce in potius fides adhibenda est, Prophetis ne an Gregorius: ut ex ipsius ore Lex perferatur, *Imagines esse idiotarum libros*: illiq; libri omnibus palam explicetur?

At vos mouet instituti huius Antiquitas, Nice-næ Synodi, Irenæ iussu & auspicijs ante annos octingentos habitæ autoritas, sexcentorum Episcoporum ex omnibus Mundi partibus conuocatorum summa prudentia, summusque consensus: Romanæ cum primis Ecclesiæ ex cuius auctoritate & sententia perlatum est hoc Decretum, su-premum in cæteras omnes Ecclesias ordinaria suc-cessionem & clauium potestate imperium. Quid non? Vniuersi propemodum terrarum Orbis con-sensus, longorum sæculorum præscriptio, tot Conciliorum repetita decreta, tot tantorumque virorum qui post Carolum Magnum vixerunt, ex-quisitæ confirmationes, quantum habeant mo-menti ad plenam fidem huic decreto faciendam? Magna sunt hæc, Iesuitæ, in speciem, & vobis cum Ethnicis ita communia ut illi vos & multitudine atque consensu populorum, & præcorum conti-nuatorumque sæculorum præscriptionibus, & Im-periorum magnitudine & potentia longissimè su-perarint. Magna quidem sunt hæc nisi maior & ef-ficacior esset Veritas. Quid nobis Antiquitatem opponitis? Vetus quidem error non facit ius. At-qui ne Antiquitas quidem vestra est: ne historia-rum sicuti verborum hæcenus, falsa & eumentita indicatione sic uti imperitis faciatis. Id verius quod prius: id prius quod & ab initio: ab initio quod à

Prophetis & Apostolis est. Post annos sexcentos à redemptione humana per Christum obita, vetus Ecclesia Verbo Dei contenta, illos idiotarum libros ignorabat. Nondum emerferat contra veræ Ecclesiæ doctrinam commentum illud, de Idolis: quod nunquam haud dubiè fuisset receptum, nisi Deus ingrati mundi in Euangelij luce furiosè cõtempnenda vanitatem & peruicaciam vlciscens, efficacitatem erroris iusto suo iudicio ei inflixisset. At ne cæcorum hominum concordiam nobis opponitote, in stabiliendo mendacio non modò nullam, sed vehementer quoque detestandam. Nulla enim est concordia extra veritatem. Neque ad illud tempus huiusmodi fuit imaginum illarum reuerentia, quin à bonis Episcopis illæ confringerentur, sed ne picturæ quidem in templis tolerarentur: quemadmodum ex Sereni & Epiphaniij exemplis apparet. Neque verò huiusmodi fuit consensus, quin & Elibertina Synodus, & bonorum Imperatorum Leonis, Isaaci, qui *ἰσοουαχὸς* idcirco dictus est, & Constantini Copronymi, filij, populique Christiani pius zelus, impiorum profligatorumque Episcoporum insaniam detestaretur. Accessit iusto Dei iudicio maior quædam vis per Irenæ Constantini matrem: quæ vt ab homicida Diabolo ad filij perniciem armata est, sic ab eodem mendaci impuroque Spiritu ad Idolomania furores vehementiùs cumulandos inflammata fuit. Quenam autem & quanta virorum illorum in eo de imaginibus constituendo Decreto sapientia fuerit & iudicium, ex ipsorum sententijs apparet, quorum extare commentarium Dominus voluit, vt quidnã sit, Tradi in sensum reprobum, intelligeretur: quæ sanè referre pudet pigetque. Quid enim illud est, *Creauit Deus hominem ad imaginem suam*: Ergo habendæ sunt Sanctorum imagines? Mira-

alis est Deus in sanctis suis in terra. Sancti igitur
 sunt adorandi. *Nemo accendit lucernam, & ponit
 eam sub modio.* Sunt igitur Sanctorum statuae in al-
 taribus collocandae. *Vt audiimus, ita & vidimus.*
 Deus ergo non solo verbi auditu cognoscitur,
 sed etiam imaginum aspectu? Hæc sunt mysteria,
 Iesuitæ, vestri illius Verbi non-scripti, quibus vel
 Bacchanalia aut Fescenninæ lasciuia haud impu-
 riores nugæ iactare possent. Ecquis verò colo-
 phon pulcherrimo sermone appositus est? Theo-
 dosius Mirensis Episcopus, iuravit Archidiaconum
 suum somniasse, Imagines esse adorandas. His
 maximis illustrissimisque rationibus frequens
 Synodus, referente Episcopo Romano, censuit,
 decreuit, Imagines Sanctorum in templis Chri-
 stianorum esse collocandas atque adorandas: re-
 uocata sunt Verbi Dei aduersus imagines decre-
 ta, Elibertinique Concilij, quo imaginum anti-
 quata fuerat decreta, penitus abrogata: & Anathe-
 mate sunt multati, qui vel id minimè probassent,
 vel Imperatoribus *ἐκτρούχους* operas suas con-
 tulissent. Ecquid aliud est rabiosè furere, si hoc
 non est? Ite igitur, Iesuitæ, & noua quædam
 miracula senescenti mundo exhibete, augete no-
 tis erroribus deliria, obsoletos & victos errores
 reuocate: & probate imperitiæ inuentuti, *Nullo
 Dei mādato imaginū usum Christianis esse interdictū.*
 Aduersus tam portentosas insanias Mosém ne
 excutabimus? An Prophetas excitabimus, Iesaiæ cō-
 primis fulmina torquebimus: aut veteris & Apo-
 stolicæ Ecclesiæ auctoritatem afferemus? Quin-
 potius aduersus stupidam vecordemque hanc in-
 saniam, aut insanam vecordiam, amentemque
 stuporem, Natura concionetur. Verbum enim Dei
 iubet hæc nos discere à mundi fundamentis: & ita
 disputauit Apostolus aduersus Athenienses. *Act. 17.*

Clamat Varro, *Qui primi Deorum simulacra induxerunt, eos & metum demisse & errorem addidisse: & ludit poëta,*

*Olim truncus erā ficulnus, & inutile lignū,
Quū faber incertū scammū faceret ne Priapū
Maluit esse Deum. —*

Plato autem è bene morata Ciuitate eos exterminat, qui his commentis Dei immutabilis naturam peruerterent. Numa etiam ille vester (è cuius panibus azymis quos in sacrificio altaris offerebat, Missæ vestræ panes repetitis, vt Ecclesiæ Romanæ antiquitatem à maioribus suis demonstratis) noluit imagines in Deorum templis collocari: fieri non posse ratus vt inconspicibilis Dei natura, conspicibili imagine repræsentaretur: & infiniti, certis locorum cancellis finiretur atque contineretur: & Lex prisca erat Aegyptiorum quæ statuas Deorū profligabat: quod *ἡ ἀπειρία τῶν θεῶν* ait Laertius. Vestros-ne etiam tacebimus? Gerson ille nominatissimus Parisinæ Academiae Cancellarius, quem fortasse hæreticum non appellabitis, in ipso Concilio Constantiensi, ubi aderat, Concione *de signis ruine Ecclesiæ defectuoso Ecclesiasticorum regimine*, in eodem Concilio habita, & in *Declaratione defectuum virorum Ecclesiasticorum*, ita disertè loquitur, Defectu 77. *Indicite (inquit) si tanta Imaginum & Picturarum in Ecclesiis varietas expediat: & an plures simplices nonnunquam ad Idololatriam peruertant.* Personam, tempus & Idololatriæ nomen expendite. Quid igitur? Erimus scilicet pietatis hostes, qui monstroræ impietatis absurdissimos errores ex Verbo Dei demonstrauerimus, & ex Ecclesia Catholica sustulerimus? Vos certè, quibus hoc propriū & peculiare est, vt in Ecclesia perque

peræque fitis *εἰδωλοποιῖται*, ac in Academia veteres illi Sophistæ à Socrate *εἰδωλοποιῖται* fuerunt nominati, rem vestram agitis, quum in Idolorum patrocinio, Veritatis idolum Veritati ipsi opponatis. Quidquid tamen ex Verbo non-scripto magnifice proferatis, manebit sempiternum decretum Verbi scripti, *Cauete vobis ab Idolis*: à quibus pia animæ, quantum salutis suæ consultum cupiunt, omni cura & studio cauebunt.

An pictura planè sit repudianda: Deque legitimo illius usu.

Restat illa aduersus Bezam grauisissima *Ἀντίπαρσις* vestra: quòd ex illius, imaginum alioqui vestrarum infensissimi hostis, ore, earum patrocinium defensionemque instituatis. Magnæ profectò industriae est, ex ipsius aduersarij verbis aduersarium conuincere. Quomodò verò id colligitis? *Illustrium virorum Iconas*, id est, imagines Beza scripsit, & promulgauit. Hocci-ne est imagines probare? At argumentum amplificatis: *Ille, sicariorum & perduorum hominum imagines conatus est memoria commendare, & Christi Sanctorumque suorum memoriã sempiterna oblivione delere*. Respondebit Beza quum volet, id est, quum grauiorum negotiorum occupationes patientur. Nos interea, non tam pro Beza quam pro veritate respondebimus. Estis vobis, leuitæ, semper similes, id est, versipelles & stelliones. Nos vestrarum technarum imperitos arbitramini, eoque magis decipulis vestris peruios esse censetis. Is quippe impostor habetur, qui rem dicit alio quam decet modo, ac proinde veri specie fallit. Aristoteles, fallaciæ illius explicandæ rationem, *Propter non causam ut causam* appellauit, id est, τὸ μὴ ἀπὸν ὡς ἀπὸν, illiusque refellédę hanc

viam demonstraui, vt versipellem Sophistam ad ipsius rei causam adigamus. Ita igitur vobiscum agemus.

Quod virorum illustrium imagines luculenter expressit Beza, idcircone imaginibus vestris fauet? Num eas in templis aut scholis exhibuit, num in larariis seposuit, vt adorandas cuiquam exhiberet? Atqui vestrarum imaginum hic primarius usus est (si corruptela vsus est) vt proprio loco constituta adorentur. Ad has genibus flexis prociditis, ad has preces funditis, easdemque omni reuerentia genere colitis. Hoc si audetis negare, res ipsa vos impudentia & amentia coarguet. Sic ex vestro illo non-Scripto Verbo mandatum habetis. Picturam certe nemo nostram condemnauit vnquam. est enim singulare Dei donum, quem admodum cetera omnes artes etiam mechanicæ: & recte dictum est, *Ὁὐκ ἀπέλιπα θεὸς ἐργασία ἱεραγ.* De Betfalele filio Uri, qui tabernaculum in deserto construxit, ait Scriptura, *Ex nomine vocatum fuisse à Deo, id est è ceteris selectum, singularique huius artis industria ornatum: & Repletum Spiritu Dei, sapientia & intelligentia, scientia & in omni arte, id est gemmaria & fabrili: vt vario emblematis genere exquisitum Tabernaculi opus efformaret.* Picturam autem in eo genere censeri, quod ad ornamentum voluptatemque honestam pertinet, quis neget? Est enim iucunda Natura imitatio, quam hominis animum potentiùs aliquando afficit, quam ipsa Natura. ecquis enira Apellis Venerem, quam pulcherrimam mulierem, Parhassi aut Zeuxidis vas tanto artificio pictas vt non modo aues, sed peritissimos etiam fallerent artifices, non maiori cum voluptate spectet quam in ipsa vinea? vt eiusdem generis infinita, quæ non est instituti nostri comme-

commemorare, prætermittamus. Dicimus verò,
 vos nobiscum agere veteratoriè & lycophanticè.
 Non enim idcirco negamus fas esse imagines, siue
 pictura siue sculptura siue alio quouis modo re-
 presentatas in templis aliis-ve locis haberi, vt pi-
 cturâ, sculpturâ, statuariâ, aliâs-ve artes voluptatis
 causa institutas, cõdemnemus: sed ideò veritas es-
 se Imagines, ne adorentur: quemadmodum diser-
 tè cauet Lex Dei, *Non incuruabis te eis, neque coles*
ea. Deus quoque è suo Templo ornamenta qua-
 dam concessit picturæ, sculpturæ, phrygionicæ. Eò
 enim referri debet ingens ille & splendidus co-
 lumnarum, portarum, vasorum, & in eis cælatura-
 rum apparatus. Boues, Leones, palmæ, malograna-
 ta, reticula vitium pampinis intertextâ, in colum-
 nis Templi insculpebantur. Tabernaculi autem
 peripetasma bysino, hyacintho, linteo cæte-
 risque exquisitis operibus conformatum, omnia
 Phrygiæ tapetia materia & arte superauit. De
 Cherubinis idem statuendum est, quos Taber-
 naculi ornamentis Lex intermiscebat: quanquam
 & puerilis Legalisque pædagogicæ ea pars erat:
 vt quemadmodum Angelorum commerciis Pa-
 tres assueuerant sub hominis forma, quæ Mes-
 sia, veri hominis aduentum suo tempore affu-
 turi significaret, ita Cherubini in Tabernacu-
 lo conspicerentur: cum aliis quidem, vt præsens
 illorum sub Dei imperio ministerium significa-
 retur piis efficax: operto autem capite, vt omnis
 superstitioni ansâ præcideretur. Verùm de Che-
 rubinis adorandis, Iudæos ne per somnium qui-
 dem cogitasse vnquam, ex Prophetis apparet: à
 quibus tam fœdum in tam sancto loco supersti-
 tionis genus, nunquam fuisset haud dubiè præter-
 missum, quin grauissimis reprehensionibus tradu-
 ceretur, si in eo Iudæi peccauissent. Ex vulgari

quoque opinione, nō Cherubinos, sed nubes (quæ summo Templi fastigio prostabant) Iudæos adorasse, ex Satyrico apparet:

Qui puras nubes (inquit) & cœli numen adorant.

Picturam igitur minime damnamus, sicuti neque Musicam, neque Poësin: quæ nihil aliud est quàm pictura loquens. rerum enim imitationes siue descriptiones vtrouique instituuntur. Magnum autem est siue picturæ siue poëseos opus, illustriū virorum quorum virtutes imitari velis, res gestas cognoscere. Res gestæ vultus quasi agnitione illustrius elucet. mouemur enim nescio quo pacto vultuum ipsorum commonstratione, in quibus & morum & ingeniorum, eorum quorum virtutem eruditionem ve admiramur, adsunt vestigia. *Si quidem (inquit Plinius) non solum ex auro argento-ve aut certe ex ære in bibliothecis dicatur illi quorum immortales animæ in usdem locis ibi loquuntur: quinimò etiam ea quæ non sunt finguntur, pariterque desideria non traditi vultus, sicut in Homero euenit. Quo maius nullum est felicitatis specimen, quàm semper omnes scire cupere, qualis fuerit aliquis.* Vultus autem illustrium virorum, pictura: animos, elegantissima poësi expressit Beza: cuius si singularem industriam eruditionemque longè felicissimam (quas vniuersus terrarum orbis in hoc etiam genere admiratur) in optimorum virorū vultibus animis que repræsentâdis, vos, Iesuitæ, soli culpatis: cauete nequis è Bezæ discipulis exoriat, qui præceptoris penicillo & coloribus vos ita depingat, sicuti sciagraphiam ex monochromato vestram reliquit Ioannes in spiritu Prophetiæ, vos *Locustarum* nomine designas: vt postquam nati educati que essetis, alæ que vobis succreuisent, posteriorum aliquis natiuis vos coloribus

bus repræsentaret. Quanta autem poëtæ & pictori ad splendidum carmen illustrém-ve tabulam argumenta, vestri mores, ingenia vestra, vestra denique professio suppeditaret! Hanc enim Apocalypicos cap. nono Prophetiam de *Locustis quæ ex ultima abyſſo prodierūt*, vobis propriè Iesuitis cōuenire, sine conuitio affirmamus. Quæ de renos aliàs, verè & simpliciter, nulla bile, quum volueritis, dicemus. Bezam certè superstitiosarum vestrarum Imaginum astipulatorem aut fauitorem nunquam habebitis. At ne in illo defendendo nostris verbis utamur, ex doctiss. illius scriptis vnus è multis locus hic piis satis erit: eruditæ quidem Vetustatis sanctiss. testimonio comprobatus, vt non tantùm Bezam & Ecclesias nostras, sed Hieronymum, Epiphanium omnémque adedò veterem & Catholicam Ecclesiam, damnari apud omnes constet. *Sed, age*, (inquit in illa verba Ioannis epist. Cath. prioris cap. 5. Filioli, cauetes vobis ab idolis) *quando ipsis semel decretum est reycere quicquid à vobis dicitur, audiant saltem Hieronymum, cui se rātum tribuere gloriantur. Is enim Epiphany illius acer-rimi hereticorum hostis epistolam ad Ioannem episcopum Hierosolymitanum scriptam tanti fecit, vt e Græco etiam in Latinum conuerterit: in qua hæc scripta sunt totidem verbis: Quum venissem ad vil-lam quæ Anablatha dicitur, vidissemque ibi præ-teriens, lucernam ardentem, & interrogassem quis locus esset, didicissem, ne esse Ecclesiam & intrassem vt orarem: inueni ibi velum pendens in foribus eius Ecclesie, tinctum atque depictum, habes imaginem quasi Christi & sancti cuiusdam, non enim satis memini cuius imago fuerit. Quum ergo hoc vidissem in Ecclesia Christi, contra autoritatē Scri-*

pturarum hominis pendere imaginem, scidi illud, & magis dedi consilium custodibus eiusdem loci, ut pauperem mortuū eo obuoluerent, & efferrent. Et paulo post addit. Precor ut iubeas presbyteros eiusdem loci deinceps precipere, in Ecclesia Christi istiusmodi uerla, quæ contra religionē nostrā ueniunt non appendi. Hæc scripsit Epiphanius, ita comprobauit Hieronymus. Citatur autoritas Scripturarum, profertur consuetudo Ecclesiæ. Quo igitur iure heretici illi appellantur, qui cum Ioanne monent cauendum ab Idolis? Beza igitur uobis erit, Iesuitæ, hereticorum Antesignanus, uestrarum imaginum patronus, pietatis hostis? At uos qua fronte non modò manifestam impietate in Idololatria stabilienda audetis defendere, ridiculisque uerborum tricis Veritatem conspurcare, sed mendacia etiam rabiosis conuitiis cumulare: Pietatis hostes, sicarios, perditos, eos appellando, quorum pietas, æquitas, humanitas inter omnes optimos celebratur: ut inuentum fidei uestræ commissam doceatis nugari, mentiri, conuitiari? Omnino dubiū nobis non est quin eorum complures, pii & honesti uiri, salutis sue amantes, qui Romanæ etiam Ecclesiæ auctoritatem inoleta consuetudine adhuc reuerentur, sint eo nomine uos grauissimè reprehensuri: quòd exoletum iam Veritatis fulgore Idolorum furorem renoueritis, conuitia argumentorum loco impudenter ingeratis: atque adeò non modò re ipsa, sed infelicissimo quoque exemplo, iuuentutem superstitionis & calumniæ insania (quarum in uobis est) imbuatis. Verum de tam fœdo argumēto λόγος ἔστι. Reliquum est ut Tertiam & vltimam Questionem quæ Assertionum uestrarum Quinta notatur, paucis expediatus.

DE VERA CORPORIS CHRISTI
 Præsentia, Veræque ipsius perceptio-
 ne in sacrosancto Eucharistiæ sa-
 cramento.

Quæstio Tertia.

Thesis quinta Iesuitarum.

IN sacrosancto Eucharistiæ sacramento verum
 Christi corpus, quod in caelis sedet ad dexteram
 Patris, contineri credimus & profiteamur: ac Calu-
 ni heresim detestamur, qui in eas Omnipotentis
 Dei vim & Maiestatem angustias redigit, ut eam
 pluribus in locis vnum posse corpus conseruare ne-
 get. Ac quamuis multis verborum involucris, i-
 dem modo aiens modo negās, incautos & parum in
 Theologicis studiis versatos fallere conetur, elabi
 tamen non poterit, quin pro Christi corpore, quod
 Catholici sub panis forma verè comedunt, se pa-
 nis portionem sedatoribus suis obrudere confi-
 teatur.

Academiæ Responso.

Permagna quæstio, & in qua explicanda plu-
 ribus esset immorandum, nisi frequentissimæ hac
 de re disputationes à doctissimis viris accura-
 tissimè pertractatæ, lectori vel auidissimo so-
 lertissimoque possent esse satis: & vos quo-
 que, Professores Turnonij, respondēdi rationē &

592 DE CHRISTI PRÆSEN. &c.
modum nobis præscripsissetis. Si quando grandes
illas argumentorum vestrorum machinas expedi-
re libuerit, non refugiemus pro Veritate certa-
men. Quòd si ita necesse est, tunc vberiora. Hæc
si modò vobis pauca satis non fecerint, vos ipsos
accusate, qui differendi cancellos nobis pro arbi-
tratu vestro circumscripsistis. In hoc autem vlti-
mo Responsionis nostræ loco institutum est de-
monstrare, Vos neque germanam Romanæ Eccle-
siæ sententiam (è cuius autoritate vos pendere
profitemini) neque nostram quam oppugnatis, in
illa vestra Assertionè verè & candidè retulisse: ac
proinde vos falsi bifariam teneri, & erga vestros,
& erga nos: quos licet in hostium numero habeatis,
meminisse tamen debetis sempiternæ illius
Legis, quam Natura decreuit, *Aduersus hostem sem-
piterna autoritas*: etiamsi contra illam Naturæ æ-
quitatem, Verbum illud vestrum non-scriptum con-
stituerit, *Non seruandam esse fidem hæreticis.*

Immensum pelagus, at cuius oram legemus tâ-
tùm, & Cynosura nobis erit Verbum Dei. Vos ne-
scientes-volètes naufragium patiamini, dum por-
tum tenere Veritatis ductu & auspicio licet, pro-
uidete, si vestra vobis, si proximorum salus cure
est. Quicquid tamen erit, piæ & bonæ mentes sa-
lutaris suæ studiosæ videant etiam atque etiam, vt
animaduersis temerarii multiplicisque mendacii
labyrinthis, vnicam & certam Veritatis viam se-
quantur.

Diserta Questionis notatio, ex Iesaitarum verbis.

Iâ verò, duæ sunt in hac Assertionè quæstiones.
Vna, de corporis Christi præsentia in Cœna, id est
Adsit-ne Christus in sacrosancto Eucharistiæ sa-
cramento: & si adsit, quomodò adsit.

Alterâ,

Episcopis constabat, idque Romę congregato: quę Berengarium Andegauensis Ecclesię Diaconum ad puram putamque Ecclesię Romanę sententiam reuocaret, & ad contrarię palinodiam adigeret anno nimirum humanę Redemptionis cl. LVIII. *Decret. 3. part. de consecrat. aytinet. Ego Berengarium.* Hęc sunt autę ipsa, vt nemo vestrũ nescit, Decreti verba: *Scilicet panem & vinum quę in altari ponuntur, post consecrationem non solum sacramentum, sed etiam verum corpus & sanguinem Domini nostri Iesu Christi esse: & sensuauer non solum sacramentum, sed in veritate manibus Sacerdotum tractari, frangi, & Fidelium dentibus atteri.* Hęc veram, catholicam & apostolicam esse fidem testatur vniuersalis illa Synodus: & cõtrariam huic sententiam ἀναθεματισκῶν his verbis explicat: *Anathematizo omnem heresin, præcipuẽ eam de qua hactenus infamatus sum, (ait Berengarius) quę astruere conatur panem & vinum quę in altari ponuntur, post consecrationem solummodo sacramentum, & non verum corpus & sanguinem domini nostri Iesu Christi esse, & non posse sensuauer liter, nisi in solo sacramento manibus sacerdotum tractari vel frangi, aut fidelium dentibus atteri.* Hęc sententiã tam perspicuẽ exprimitur, vt nullus dubitationi aut figurę relictus sit locus: quemadmodum ẽ Canonistarum & Sententiariorum commentarijs abundẽ liquet. Lombardi post longam disquisitionem vltro citroque agitarani hęc summa est: *Post consecrationem igitur non est ibi substantia panis vel vini, licet species remaneãt. est enim ibi species panis & vini, sicut & sapor unde aliud videtur, aliud intelligitur.* Et ne quid ambigui aut obscuri remaneret, sententię adiungit planam & accuratam ἀναθεματισκῶν: *Transsubstantiari, est ab eo quod erat in aliud conuerti, vt*

fit noua substantia: vel Incipere esse quod nō erat: & Quā substantia cōuertitur in substantiā, ut hoc esse nauiter fiat illa. Huiusmodi quādā conuersionē exillere in sacrosancto Eucharistiæ sacramēto disertè agnoscit magnus ille Scholasticorū Dictator, cui⁹ auctoritatē atque sententiā omnis Scholasticorū Senatus sequutus est: *Substantia, inquit, panis, modò est corpus Christi. manēs enim panis nō est corpus Christi: sed substantia mutata, id est id quod facta est, corpus Christi.* Ne quis autem de corpore Christi moueret cōtrouersia, cauerat quidē Nicolaus Papa luculentis his verbis, *Verū Christi corpus, in ueritate manibus sacerdotum tractari, frangi, & fidelium dēnibus atteri.* Sed rō uerū uerbum adiunxit idem Lombardus, *Illud uerè, illud sanè quod sumptum est de Virgine, quod resurrexit, quod in cœli ascendit, &c.* Ex ijs alijsque pluribus constat, Verū corpus Christi & sanguinem in altari esse, imo integrum Christū: & substantiam panis in corpus, uinique substantiam in sanguinem conuerti. Iam uerò, illud *Sensualiter*, huiusmodi est ut nihil, ἐμφοτικώτερον aut expressius dici possit? sicuti Doctores vestri interpretantur: *Ita ut sensibus corporis percipi possit, corporaliter, siue per modum corporis, localiter circumscriptiue, occupatiue &c.* Corporeus enim ille modus qui in corporis sensus cadit, sacramentali modo opponitur, qui & suis dicendi generibus constat, i. figuratis, & soli fidei cognit⁹ est. Ecquis uerò tropos & sacramentalē notionē in hac aperta explicatiōe oratione requirat? Est igitur nudū & simplex Ἀπόφασις ex hac sētētia nascēs, *Panis, est corpus Christi: nō sacramentaliter, sed sensualiter & corporaliter, id est non significandi mysterio, sed rei ueritate.* Si ita est, (ut ex Romanæ Ecclesiæ doctrinā reuera est) nū uestræ illius Assertionis uerba Romanæ

illius Ecclesiæ cui vt optimè de vobis merita nomina dedistis, hac de re sententiam verè & fideliter repræsentent, videamus: *In sacrosancto Eucharistia sacramento verum Christi corpus, quod in caelis sedet ad dexteram Patris, contineri credimus & profitemur.* Expendamus vestra illa verba, sed non ea fide, Iesuitæ, qua vos nostra soletis. est enim sempiterna bene differendi Lex, Οὐ κακωρητέον ἐν λόγῳ. Itaque vobiscum agemus germanè & candidè, nostro more. Quid illud est vestrum, *Contineri*? Quid & illud, *In Sacramento*? De Christi corpore nullane dubitatio est, quum *Verum* adiungatis? *Continere* & *contineri* sunt in Relatis, in quibus duo illi termini, in scholis peruulgati, *A quo* & *ad quem*, constanter seruari debent. Quid continetur? Christi corpus, respondetis, in Sacramento. Quid igitur continet? Certè Sacramentum, ex lege Relatorum. Quod continet & continetur, idemne sunt? Id non patitur illa Relationis *ἁπλῆς* & ratio, quæ nulla prorsus est, nisi termini illi distinguantur: quum tota Relatorum natura in mutua affectione sit posita, vt id quod sunt, aliorum esse, aut ad aliud quoquomodò dicatur: alioqui neque essent neque dicerentur Relata. Sunt igitur simul, Verum Christi corpus, & Sacramentum: hoc continet, illud continetur: neque vnum idemque sunt, sed duo sunt simul: ac proinde *αὐτῶν* sunt duæ istæ enuntiationes ex maximè disparato cōtrariorum genere, vt quidem ex luce Naturæ non possint vnà esse: *Verū Christi corpus est in Sacramento.* & *Sacramentū est Christi corpus:* sicuti Romanam Ecclesiam decessisse, omnèsque classici Interpretes docuisse, habemus demonstrauimus. Neque enim existimamus nobis in hoc genere dicendi, rebus ita constitutis, tamque dilerta verborum distinctione adhibita, *Sacramenti Eucharistia* nomen esse æquiuocum.

nocum. Panem enim & vinum, (id est vt loqui so-
 letis) Species panis & vini, Sacramenti vocabulo
 notari, perspicuum est. Est igitur ἰσοδύναμον & æ-
 quipollens ex vestris verbis Axioma conformatū,
*Sacramentum, est Christi corpus: & Panis est corpus
 Christi.* Iā quomodò illud, *Est*, enuntiationis cardo
 & firmamētū, cū vestro illo *Contineri*, stare potest?
 Sūt enim (respōdetis) plures modi Essendi: & plu-
 res itē modi Simul. Sit ita. Essendi modos ex peni-
 tiorib' Physices & Metaphysices arculis eruitote.
 Erit inutilis & ridicula *Ἐπιλογία* omnes illos repe-
 tere, quū Romanæ Ecclesiæ decreto definit' sit mo-
 dus, vt sine modo & ratione vos alios Essendi mo-
 dos quàm eum quem distincta Transsubstantia-
 tionis doctrina præscribit, sitis inuestigaturi: nisi
 ad nouam quandam opinionem declinetis, ac
 proinde ἐπερόδοξοι & transfugæ habeamini. Non
 quærimus rectiūſ-ne quàm cæteri loquamini: hoc
 affirmamus Vestrum illud *Contineri*, doctrinam
 Transsubstantiationis non modò relinquere, sed
 enettere. Si enim panis non est verè, corpora-
 liter, realiter, sensualiter corpus Christi, quorsum
 Transsubstantiationis doctrina tā certis decretis
 constituta atque stabilita? Si aliud continet,
 aliud continetur, non vnum atque idem est ad-
 æquatum subiectum, sed duo sunt simul. Si va-
 rios illos simul modos expenditis, iisdem vos
 laqueis inuoluetis atque intricabitis. Num Sa-
 cramenti & veri Christi corporis ortus siue ge-
 neratio in eodem erit tempore? Quem *κλειώτατα*
 ἡ ἀπαλῶς modum Simul esse aiunt. Atqui Mysterij
 miraculum ab ipso firmamento ita peruerteretur,
 quod in eo videlicet situm est (si quod est) *Quia
 quod erat panis & vinum, vel substantia vera pa-
 nis & vini, qua ante non fuerat corpus vel sanguis
 Christi, verbo celesti post consecrationem fit corpus &*

sanguis Christi. L. 4. font. dist. II. Quis igitur fieri poteret ut sint simul *γενεσις*, quum distincta necessario esse debeant temporis intervalla? Neque verò simul esse dicetis, ut species *ἀντιστημιέναι*: quod crassius est & hebetius quàm ut vobis Iesuitis tribuatur. Atqui excipietis, *Secundum simul essendi modum* hic propriè convenire: quum videlicet res ita sint affectæ, ut essendi quidem consequentia convertantur, sed neutriquam altera ortus causa sit alteri, id est (ut ipsis Peripati verbis apud vos Atticos & elegantiam amantes utamur) *Ὅσα ἀντιστέφει μὲν καὶ τὴν ἑστὴν ἀκολουθεῖται, μὴδα μὴ δὲ αἴτιον δεύτερον ἢ εἶναι ἐστίν.* Ut, Dominus & Servus sunt simul natura, ex illo simul-existendi modo. nã & existendi cõsecutio inter illos reciprocatur, & neuter alterius est causa. necessariò enim sequitur, Si Dominus est, servum quoque esse: & contrà, Si servus est, dominum esse: neque servi dominus, neque domini servus causa est. Itane de vero Christi corpore & pane Eucharistiæ colligetis? Atque cæleste Christi verbum in consecratione effatum, admirabilis illius & planè augustæ Conversionis (si qua est) causam esse efficientem, si negatis, estis hæretici: neque si centum simul Essendi modos haberetis, efficere unquam possetis, duo quæ simul siue tempore siue natura sint, idem atque unum esse verè & essentialiter: sicuti doctrina Transsubstantiationis panis Eucharistiæ idem atque unum esse ac Christi corpus constanter affirmat, ut elabi nuspam possitis. An verè, non est instituti nostri, neque huius loci demonstrare. Hoc verò apud omnes æquos iudices euincimus, Vos in Ecclesiæ etiam Romanæ, cui omnia vestra, & vos ipsos debetis, sententia referenda, falsi manifestè teneri. Si ad metam falsi, non Theologo tantum & Philosopho (quales

(quales vos prædicatis) sed homine quidem indignissimum crimen, non vos ita coegimus, totumque Canonicum, & Scholasticorum scripta tanquam adulterina & falsa repudianda sunt. Ecquidnam ad hanc luculentam veritatem responsurum sitis, tum norimus quum rescribetis: neque deerunt nobis rationes quibus ostendamus vos Sisyphæum saxum voluere, neque in eo versando proficere holum. Vos-ne elegantius quam Scholasticorum vulgus loqui voluisset? Miraremur profectò in re tam seria insolentem importunamque nouitatem, si hoc exciperetis: idemque vobis obiiceremus, quod magnus ille Iulius Scaliger medico cuidam Ciceronis munditias & elegantiam effusiùs ubique affectanti obiecit, *De vrinis quoque agit Ciceronianè*: & à vobis quoque grauiùs peccaretur, quippe qui rem vobis sacram augustamque, in qua fidei vestræ proram & puppim collocatis, in eleganti planè elegantia, inuenustaque venustate, auderetis deturpare. Quòd si Concilij Lateranensis, Innocentio Pontifice, Romæ anno clcccxv. habiti verba proferatis, *Corpus & sanguinem Christi in sacramento altaris sub speciebus panis & vini veraciter contineri transsubstantiatis & pane in corpus, & vino in sanguinem, potestate diuina*: multa habemus quæ excipiamus, aduersus improvidam Innocentij ambitionem, vel ambitiosam imprudentiam: qui dum nouo Decreto, cuius ipse autor circumferretur, nomen gloriàmque affectat, non vidit se huiusmodi absurdis implicari, quæ explicari nullo modo possint: non minùs ac, *Est & non est*, ex primæ Veritatis regula: *Due contradictorie vnde stare non possunt.* Summæ temeritatis infamiam Innocentius ille sibi ita conflat, vt prouerbio etiam locum dedisset, *Innocentius manè dabat indulgentias, & serò reuocabat.*

nouo hoc commento vernaculam temeritatem
 nocentissimæ audaciæ impudentia cumulauit, vt
 Nocentius meritò appellaretur. Totam autem
 illam siue lateritiam siue latrocinantem Latera-
 nenfis Concilij molem antiquioribus Romanæ
 Ecclesiæ Decretis deturbari profligarique debere,
 vel vnus testis fuerit Pythagoras ille vester, Tho-
 mas qui eo nomine perpetuum cum Innocentio
 bellum gessit, vt Romanæ Ecclesiæ de Transsub-
 stantiatione sententiam factam tectamque tuere-
 tur. Quum vobis ratio (vt solet sæpenumerò)
 deest, soletis vestrum illum Antiquitatis clypeum
 Veritati opponere: quasi is sit potior iure qui sit
 prior tempore. Quidni ergo Romani Concilij an-
 tiquitatem Lateritij illius Concilij nouitati op-
 ponamus: vt ex ea de vera germanaque Romanæ
 Ecclesiæ sententia statuamus? Neque ausus est
 Transsubstantiationem aperto Marte expugnare
 Innocentius: sed Chimæras commentus est, dum
 opiniones ἀουσαίτους vult coniungere: vt se egre-
 giè mentiri palàm demonstraret. Verùm, vt
 vberiorẽ huius controuersix siue ἀντινομίας
 considerationem opportuniori loco relinqua-
 mus, hoc à vobis quærimus, Iesuitæ: Eccle-
 siæ Romanæ dogma de Transsubstantiatione
 retinetis, nec-ne? Si repudiatis, quid moratur
 Ecclesia Romana, quin vos ἀποσυνορίζους è com-
 munionẽ sua exterminet; & vos tantum minuat,
 quantum auxit? Sin retinetis, hoc dicimus, hoc
 affirmamus, Vos non modò absurda, sed penitus
 impossibilia conferruminare, id est asserimus
 quod supra est à nobis demonstratum, Disparatas
 planè esse & ἀντιπαρνώως ἑναντίας propositiones has,
*Panem Eucharistiæ transsubstantiari in corpus Chri-
 sti, & vinum in sanguinem: &* (vt vos dicitis)
Corpus Christi sub forma panis contineri. &c.
 Quòd

Quòd si Scholasticos sic etiam loquutos esse
 dicatis, eadem quoque valebit, quam Innocentio
 opposuimus, responsio: Potiorè esse Ecclesiæ Ro-
 manæ antiquitatem, quàm noua Scholarum com-
 menta. Quamquam & quomodo corpus Christi sit
 in sacrosancto Eucharistiæ sacramento, ex Magi-
 strorum vestrorum determinationibus, haudqua-
 quam elicietis. Si enim ex illorum glossariis *Con-
 tineri* exponatis *Adesse corporaliter, circum scripti-
 uè localiter*, vel (vt Thomas loquitur) *per modum
 corporis occupatiuè, diuisiue siue diuisibiliter*: vel vt
 alii, *per modum spiritus* (vt & idem Thomas) *defi-
 nitiuè, ac proinde spiritualiter*: hætenus nimirum, vt
*licet sit in loco, non tamè ibi sit localiter & circumscri-
 ptiuè, quia ibi non impleat aut occupet locum, vel non
 extendatur in spatia locorum, sed ibi sit vt spiritus
 vel anima in corpore*, id est, vt alii exponunt, *indiu-
 sibiliter & tamen inhaesiuè*: siue alios quosdam Præ-
 sentia modos noua vestra subtilitate ex illorum
 commentariis eruatis, nullo modo poteritis elabi
 quin aduersus Ecclesiæ Romanæ auctoritatem gra-
 uissimè peccetis: qui sanctissimum illius in re
 longè omnium maxima augustissimâque Decre-
 tum labefactetis atque violetis. Quid enim atti-
 net vestrorum Magistrorum *πρῶτον μὲν* singu-
 larim commemorare, easque Romanæ Ecclesiæ au-
 toritati opponere? Siue enim Durandi *Consubstan-
 tiationem*, quam vbique insectatur Thomas, & In-
 conuenientem, impossibilem & hæreticam vocat:
siue Impanationem vel potius *Insubstantiationem*,
 quam ad Incarnationis instar idè quoque Duran-
 dus tuetur: siue *Formalem*, qualè quidem Lombar-
 dus ille vester Dictator non esse agnoscit, *Quia
 species rerum quæ antè fuerant, remanent, & sapor &
 pondus*: sed qualem disertè decreuit Lateranenè

Conciliū: siue eā quæ Magistro illi vestro placuit, quā omnes Scholastici falsam & impossibilem esse asserunt, Quod videlicet *ex panis substantia corpus Christi fiat, nec tū aliquid addatur corpori Christi neque augeatur*: siue eā quā ipse notat Tertiā, quæ docet, *Panis & vini substantiam post cōsecrationem vel annihilari, vel in præiacentem materiam resolui*: & sub illis accidentibus sub quibus erat olim panis substantia, esse postea corpus Christi, ac proinde nuda accidentia remanere, & in toto Sacramento merum esse Nihil: (quæ fuit Innocentii, ac proinde Concilii Lateranensis, cui ille præfuit, sententia) siue Scoti *Adductuam* illam, quam vocat, *Transubstantiationem*, vel *Transpræsentationem*, siue *Transitiuam* illam, aut *de loco motiuam*, quæ arrisit Durando, nonnullisque aliisque Scholasticis, & *Exsubstantiatio* vocari debet, in medium proferatis: omnino non efficietis vt in mendacio concordia esse possit, aut vt in tāta discordia Romanæ illius Ecclesiæ autoritatem sequutos esse, vt consentaneum erat, vos esse constet. Formas quidem vobis Formosis hominibus, nouisque generis humani delitiis placuisse, Innocentii quæ & Lateranensis Concilii autoritatem Romani antiquioris Concilii, & Thomæ illius termaximi autoritati & eruditioni antetulisse, non obscurum est. Nodum tamen implicare, (vt loquuntur vestri) non est soluere: aut Lombardicè præfari, *Diffinire non sufficio*: aut dum modus quæritur respondere, *Si verò queris modum quo id fieri possit, breuiter respondeo, Mysterium fidei credi salubriter potest, inuestigari salubriter non potest*: nō est certi quidpiam docere, quod ad salutis quidem doctrinam rectè constituendam pertineat.

Quid plura? Tempus, charta, lectorum siue auditorum patientia nos deficeret, (præterquā quod extra

ex pacto assistit ad causandum talem effectum in
 termino sua prolationis, siue significet hoc, siue a-
 liud, siue vera sit siue falsa: ac proinde nō vult Mi-
 nistrum siue sacerdotem intendere quidnam verba
 illa significēt, sed ei tantum attendendum ut verba
 integrè proferat, velutque hoc fieri ad verborū à se
 prolatorū expressionē, quod Christus instituit, &
 Ecclesia credit. In hoc nodo igitur expediēdo ad
 Ecclesiā, id est Verbi illius non-scripti autoritatē
 tanquam ad sacrā ancoram confugiendū esse Ma-
 gistri vestri aiunt: & vos, Iesuitæ, in re tam dubia à
 vestræ Ecclesiæ autoritate recedere audetis? Sed
 maior est Maioris illius vestri solertissimi Inter-
 pretis hac in re *περὶ πρῶτα* quæ ne in Pyrrhōnico qui-
 dem Philosopho toleranda esset, in Theologo ve-
 rō qui veritatem rerum se quærere profiteretur, to-
 lerabilem esse æquus lector censebit? &, *Secundò*
arguitur (inquit) *contra formulam, Hoc est corpus*
meum. Omnis oratio consecratiua debet esse vera.
Illa non est vera: Nō est ergo oratio consecratiua.
Cōsequēs tene in Baraco. Probat minor. HOC,
nihil demonstrat: ergo illa affirmatiua est falsa. As-
sumptū patet quia si demonstrat species, iam extrema
non supponit pro eodē. Si corpus Christi, arguo sic
Vel corpus Christi in Eucharistia: & hic non, quia
iam non est in Eucharistia, & non demonstratur
Christi corpus in celo, tantum distans ab hostia, vel
corpus Christi in alia hostia. Igitur. Istud argumētū
est commune in hac materia & pungituum. Maio-
rem quoque ait negari posse, nimirum Omnem
propositionem sacramentalem debere esse ve-
ram: quam quum ipse in hac propositione, Hoc
est corpus meum, putet stare non posse, de maiore
 illa

illa neganda cogitat: & cum Scoto & Biele censet istam propositionem non esse veram: ac proinde Sacerdotes, quum sacramentalia verba proferunt, non modò falsa proferre (id est, vt Canonista quidam liberius etiam interpretatur, mentiri) sed & ipsum Christum, quum verba proferret, non vera dixisse. Solum veritatis remedium esse in Omnipotentia illius, de qua mox dicemus, a sylo, illamque viam esse certam solidamque interpretandi rationem, etiam si id per se non verum sit, tamè ex illa Dei potentia, esse veram. Verba autem quibus suam ille sententiam exposuit sunt planè ἀξιωματικῶς, vt vos ipsi iudicetis quò euadat humana licentia extra Verbi Dei cancellos, Verbi illius vestri non-scripti arbitrio *ἡλυθὼν ζυγίων, & πειραζόμενος*, vt Apostoli verbis vtamur. *Potest* (inquit Maior) *Deus facere vt prolata hac, Homo est asinus, super materia panis, incipiat ibi esse corpus Christi, &c. In Sent. dist. 8. q. 1. & alibi* Hæcine verba non agnoscitis, Iesuitæ: neque vos vestra inconstantiæ pudet? Ecquos Trigelaphos, Centauros, Pegasos, & equas Chimæras, Gorgonas monstrosarumque aliarum naturarum magis importuna & ridicula commenta poruit olim Socrates æquiùs & veriùs Sophistis obijcere, quàm vestris illis Magistris, in hoc etiam maximè serio argumento, Veritatis studiosus lector & potest & debet?

Omnino ita oportuit ab illis peccari. Quanti enim est certam Veritatis viam relinquere! Mendacii multiplex est diuortium. Hæc nimirum est illa alea & veteratoria hominum, quam prædixerat Spiritus sanctus. Huic aleæ, num certiolem sententiam: Veteratoriæ, simpliciolem fidem hinc vos attuleritis, alterius est loci atque instituti demonstrare.

Hoc modò dicimus atque affirmamus, (vt locus hic tandem a liquando à nobis concludatur)

606 DE CHRISTI PRÆSEN. &c.
Vos aduersus Romanæ Ecclesiæ decreta, vestro illo, *Continetur in Sacramento*, noua audacia præuaricari: quum ad hanc verborum formulam, solenni Senatus consulto illa vos adegerit, *Panis & vinum sacrosanctæ Eucharistiæ sunt verum corpus & verus sanguis Iesu Christi.*

Ite, clamate, perstrepite, omnes Vertumni Sophistici pro more vestro facies assumite, *Ἐξουθενισμῶν, ἀποπειλαῖς, ἀντεναρῶν*, & si quis alius est elabendi modus: nõ Proteus ipse elaberetur, quin ex rebus ipsis perspicuum sit, vos sacrosanctũ Transsubstantiationis mysteriũ violasse: vos Pythagoræ illius vestri Realẽ conuersionẽ in imaginarias formas transformasse, ac proinde plusquã Aristotelicã (vt ipse ait) ratiocinationẽ repudiasse: & *Ens non ens*, Sophisticũ subiectũ vestrę doctrinę subiectũ esse; id est merũ Nihil. *Vn beau rien entre deux plats.* Si vestrã vobis sententiam tueri certum est; disertẽ significate vos Transsubstantiationis doctrinam, quã cum vestra hac Thesi toto cœlo aberrat, ingenuẽ detestari. Si malo animo id fecistis aduersus Romanam Ecclesiam de vobis optimẽ meritam, perfidiã & præuaricationis pœnas, quantas vnquam vsquam quisquam meritis est, vos Iesuitæ, meremini: qui in retanti momenti Romanæ Ecclesiæ, à cuius autoritate vos totos pendere æquum erat, autoritatem maximopere eleuatis atque diminuitis: sin imperitẽ, ad palinodiã deberis reuocari, & imperitiã pœnas ferre, id est, in eo numero censeri quos Scripta ipsa indignos esse restantur qui doceant, antequã didicerint. Quicquid sit, num meliorem in rebus nostris fidẽ præstiteritis, proximum est vt videamus.

Secunda pars Ἀνακευθὼς, *Iesuitas quoque in Ecclesiarum nostrarum referenda sen-*

sententia præuaricari.

ECCLESIARVM igitur nostrarum de sacrosancto Eucharistiæ Sacramento, siue de Dominica Cœna (vt loquitur Paulus) sententiam quam simplicissimè fieri poterit, referemus : vt ex nuda illa & simplici indicatione, tanquam rebus ipsis clamantibus, perspicuum sit cuilibet, num bona fide dicatis, *Nos pro Christi corpore portionem panis comedere, & Omnipotētiam Dei in angustias quasdam redigere.* Licet enim aduersus Caluini quam vocatis hæresin, oratio illa vestra propriè debacchetur: nemini tamen obscurum est, Caluini nomine, Ecclesias nostras inuidiosè notari: quæ non Caluini quidem doctrinam, sed veritatem ex puro Verbo Dei fideliter à Caluino expressam constanter amplectantur. Erat vestrū (vt accusatorum) notare locos in quibus *Ille modò aiens modò negans, portionem panis pro vero Christi corpore nobis sectatoribus suis obrudat :* & nostrum esset, vbi locos ostendissetis, respondere, vel culpam confiteri. Quum igitur id vniuersè professi sitis, neque locum vllum propriè & peculiariter notaueritis in Caluini scriptis: hoc vnum nobis restat, Iesuicæ, vt quod aduersus delatores in iudiciis factitari solet, vobis apud æquos iudices acturis, edicamus, Vel probate, vel vos calumniæ teneri reos fatemini. Interea, quod nobis obiicitis, pernegamus: nostræ quæ sententiæ testes, nostrorum hominum libros qui hac de re scripti complures extant, coram æquorum Iudicum tribunali laudamus: vt si vadimonium deserueritis, hoc extet probatæ aduersus vos calumniæ publicū monumentū. Accuratam-ne ergo cõtexamus descriptionē eorū omnium quæ Ecclesiæ nostræ, id est, vt vultis, Calvinus, de Augusto hoc Cœnæ mysterio plenis cōmentariis pertractauit? In re non necessaria hic noster sanè

608 DE CHRISTI PRÆSEN. &c.
labor quasi negligens quædam diligentia merito
damnaretur. Itaque & breuissimam, & quantùm
poterimus dilucidam, Ecclesiarum hac de re no-
strarum fidei & sententiæ summam referemus.
Lector rerum nostrarum peritus, hæc cum Con-
fessione Gallicarū Ecclesiarum post annos com-
plures Christianiss. Regibus, Dominis nostris he-
reticorum, quem vocatis, Bezæ, cum omnium de-
nique nostrorum hominum scriptis non modò
consentire, sed planè eadem esse iudicabit. Lector
autem doctrinæ nostræ imperitus, eique solo hoc
præiudicio infensus, hæc legat, intelligat, & ex
Verbi Dei autoritate, Ecclesiæque Catholicæ &
Apostolicæ monumentis prudenter expendat: lo-
cos consulat, examinet, rationum momenta truti-
net: contrariæ doctrinæ, quam modò vt assuetam,
probat & amplectitur, rationes & consecutiones
ex illa Verbi regula exploret, vnius Veritatis sine
proposito: & oret ne erret, indicatum errorem (vt
Augustini verbis vtamur) horreat: denique agni-
tam perspectamque veritatem omni pietate &
studio complectatur. Hæc igitur sit

*Summa Doctrinæ de Sacramentis ex veris
suis principiis eorumque ἀλληλουγία
& serie conformata.*

*SACRAMENTA, sunt Verbi sig-
gilla & tessera, propter fidei nostræ imbecillitatem
à Deo instituta, Verboque simplici idcirco addita
vt promissiones visibilibus signis obsignent in ani-
mis nostris per aures, id est per verbi auditum iam
informati: & eò quidem efficacius, quò facilius, id
est τὸ*

est τὸ ὄρα ἐνεργητικώτερον, ὅσα ἀιδητικώτερον: vt dixit
 erudita Vetustas, quæ ideò Verba visibilia illa
 nominavit.

2. Quod dicitur Verbum docet, id ipsum exhibet
 Sacramenta, Christum videlicet ipsum cum
 omnibus suis donis.

3. In Christo, unico Redemptore & Me-
 diatore nostro, quatuor nos iubet spectare Verbum
 Dei: Personam, Officiū, Dona que ex eo percipi-
 mus, & Modum donorum illorum consequendorū.

4 Personam duabus naturis constare: vna di-
 vina, altera humana: vnam quidem illam saluis &
 distinctis proprietatibus ὑπὸ τῷ ὀνόματι: Vnum videli-
 cet Christum verum Deum & verum hominem,
 id est ἕνα καὶ αὐτὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ ἐκ δεξιῶν ἀσπλάγχνως,
 ἀσπλάγχνως, ἀδελφῆτος, ἀχωρίστος γυναιζόμενος: sicuti
 professa est Catholica Ecclesia.

5. Officiū verò esse, vt omnia conferat ad
 salutem necessaria Ecclesie, que vnus ipseus bene-
 ficio heres est remissionis peccatorū & vite eterna.

6. Dona autem esse, ipsum Iesum Christum,
 cum quo imprimis necesse est vt vnum siamus, quo in
 illo censeamur filij Dei. Ex qua coniunctione siue
 coalitione manat in nos omnia ipsius dona: Imputa-
 tio videlicet sanctitatis, iustitia, obedientia ipsius,
 vt in eo simus Dei iustitia per remissionem peccato-
 rum: tum vita ipsa spiritalis, vt ipsius virtute re-
 generemur, & sustentemur in vitam eternam.

7 Modum autem quo Christum cum omni-
 bus suis donis percipimus, Fidē esse, qua cum Chri-
 sto insiti, & facti ossa de ossibus eius, non modò ve-
 re iustificamur, sed certis quibusdam gradibus re-
 generamur in hac mortali vita, donec simus siue rui-

ga & macula in Cœlo.

8. Fidei autem verè efficientem causam esse Spiritum sanctum, qui promissiones Dei obsignat in cordibus nostris, efficacésque reddit.

9. Licet autem essentialis illa & omnipotens Dei virtus per se potentiissimè agat, adhibet tamen externa instrumenta ad fidem in nobis gignendam, nutriendam, augendam, corroborandam. Hæc verò sunt Verbum, & Sacramenta, sicuti primo Axiomate indicatum est: ut ex his principijs planè & per se veris, id est automatis, vera solidaque Sacramentorū è suis causis earumque serie conformata, & Ἐυαγγέλιον, confici possit hunc in modum.

Demonstratio.

Finis & usus Sacramentorum princeps & primarius, id est ἀρχαιότης, est, ut Christus cum omnibus suis donis, in nobis magis ac magis coalescat: còque efficacius ipsius vita cū reliquis omnibus suis beneficijs in nos deriuetur. Subordinati verò fines sunt, ut solenni illa professione Christo nomen demus, & à profanis cœcibus hominibusq; hæc testifera distinguamur: & mutua charitatis socijs officijsque arctius utriusque cum ijs coniungamur, cū quibus sacra sunt eadem nobiscum communia.

Causa Efficiens, est Spiritus sanctus, externis illis quidem signis dñs, ad sensus animosque nostros permonēdos: sed ita ut sit ipse vera coalitionis illius & nutritionis cum Christo, ἐνταξία, fidē in animis nostris nimirū ingenerans, per quam Christo inse-ramur, unū cum illo fiamus, omnium que ad eò illius bonorum simus participes, id est hæc mysteria salutariter percipiamus.

12. Materialis verò duplex est: Externa quidē,

Signa ipsa visibilia: Interna verò, Res ipsa significata, Christus nimirum cum omnibus suis donis, ad quorum participationem vocamur.

13 Formalis denique causa est, Ordinatio Dei in ipsius Verbo comprehensa, illaque actio ipsa externa legitime observata: non verò ipsa illa verborum que operatoria vocat, pronuntiatio: neque vlla vis in ipsis verbis latens. Cōcepta enim verborum formula. i. τὸ ῥητὸν, religiosè quidē est obseruandū, sed vt illius interpretatio ex illo Verbo petatur, cuius sigilla sunt & tesserae ipsa Sacramēta.

14 Causis indicatis, ipsarum quoque series & proportio ostendenda est, id est ἀλληλεχία & ἀναλογία, sine qua rerum demonstratio rectè componi haudquaquam potest. debent autem propria & consentanea adhiberi, vt constans perpetuusque Veritatis tenor, & consensus seruetur.

15. Coniunguntur res cū signis: & proponuntur res & signa in sacramentis vt percipiantur. Verumque autem, id est & copulatio illa signorum rerumque significatarum in Sacramentis: & illorum habitumque perceptio, proprio & cōsentaneo modo fieri debet. Proprius autem & consentaneus Sacramentis modus, est sacramentalis: ac proinde ex ipsorum sacramentorum natura & sine definiendus est, qui ex X. Axiomate est, Vt externorum signorum adminiculis animus noster Spiritus sancti virtute, ad Rem ipsam. i. Christū cū omnibus suis bonis assurgat. Sacramentalis igitur modus cōiunctionis rei cū signis, Spiritualis est. i. nō crassus aut terrenus: neq; cōrra, imaginarius & fictus, sed verus & efficax, quò Signi terreni & visibiles,

612 DE CHRISTI PRÆSEN. &c.
bilis summonitione, ad Rei cœlestis & inuisibilis
veram solidamque coniunctionem perueniamus.

16 Huius igitur copulationis signi cum rebus
in sacramētis prima limitatio est, Ne Sacramēta à
Verbo, quo ipsorū continetur ordinatio, separentur:
Secunda, ne inanes rerum absentium sint figura:
alioqui nulla esset coniunctio. Tertia, Ne vlla si-
gnorum aut rerum fiat transmutatio: quum hoc pã-
ctō desineret esse Sacramentum.

17 Vt autem coniunguntur, ita percipiuntur Si-
gna & Res in sacramentis. Signa nimirum corpo-
rea, corporis instrumentis: Rem autem diuinam &
inuisibilem, Christum videlicet cum suis donis, quā
soli animo obiciatur. solo quoque animo fide erudi-
to percipi, consentaneum est atque ἀνάλογον. Est
igitur tota hæc perceptio omnibus modis Spiritua-
lis. Nã & spiritualis est natura id quod percipitur:
hæcque perceptio, spirituali instrumento perficitur:
& spiritualis est tota istius instrumenti actio.

18 Duo tantum esse Ecclesie Catholice &
Apostolice Sacramenta didicimus ex Apostolo-
rum scriptis, Baptismum & Coenam Domini.

De illo agere non est instituti nostri: de hac au-
tem ex principiis hætenus positis ita agemus, vt
Questionum à vobis, Iesuitę, motarum circumstan-
tiæ perscripserunt: non tam vt de re à nostris iam
copiosè pertractata (sicuti præfati sumus) differa-
mus, quàm vt ratam certamque Ecclesiarum no-
strarum sententiam à calumnijs vestris vendice-
mus: multipliciūque hac de re opinionum ve-
strarum absurda & Ἀόριστα ex iisdem principiis
ostendamus: quæ principia si negatis, αὐτόματος Ve-
ritatis lucem profectò negatis.

Pecun-

Peculiaris Responsio ad Iesuitarum verba.

Duplex quæstio est: Vna quidem, Adsitne Christus in sacrosancto Eucharistiæ sacramêto, & quomodò adsit: Altera verò, Ecquænam sit in eodem illo sacramento Christi perceptio siue communicatio. Vos autem primam illam Quæstionem ex vestra sententia ita definitis, vt Ecclesias nostras, Caluini nomine, putidissima calumnia grauetis. Nos contrà, & vos hallucinari affirmamus, Verbi-que Dei expressam autoritatem, & Ecclesiæ veterisque Catholicæ consensum nouis vestris commentis opponimus: vt si hæretici sumus, Verbi Dei & Ecclesiæ hæresin nos sequi planè constet.

Agemus etiam vobiscum liberaliter. Si vos puderit à Romanæ Ecclesiæ autoritate desciscuisse, & Transsubstantiationis castra repetitis, per nos licet. Emissorum atque transfugarum nomina & crimina vobis condonamus. Vernaculam & propriam Dominæ de vobis optimè meritæ sententiam, solennique Romani antiquioris Concilij decreto confirmatam vt tueamini, liberum vobis est. Vel alteram, Iesuitæ, vel vtranque amplectimini, vt *quis dicitur* bellatores decet. In vtraque aduersus veritatem Sacramenti grauissimè à vobis peccari asserimus. Vt autem bona fide agamus, quum vos quoque Verbi Dei τὸ πρῶτον prætexatis, de cuius sententia & interpretatione quæritur, ipsam illam verbi formulam asseramus, & explicemus, H O C EST CORPVS MEVM: & ex nostro quidem instituto, breuissimè.

Romanæ Ecclesiæ de Transsubstantiatione sententia quomodò his verbis nitatur, è celeberrimorum Magistrorum Scoti, Bielis, Maioris responsis obiter quidem notatum est. Verùm prætermisiss illarum interpretationum præiudiciis, ea

quæ in Academiis vestris probari laudarique solent, age, in medium proferantur, possint-ne cum veris Sacramentorum principiis rectè conueniant. Quidam vestrorum Magistrorum ita interpretantur: *Hoc, Id quod ante fuit*, nimirum panis est corpus Christi: vel Panis fuit, erit aut potest esse corpus Christi: siue, Ex pane fit vel fiet, siue possibile est panem esse corpus Christi. Alij, hoc modo, *Hoc, id est corpus Christi, est corpus Christi, quasi Christus corpus suum discipulis suis demonstraret.* Nonnulli verò, quorum princeps est magnus ille Thomas, ita exponunt, vt neque corpus demonstraretur, sed indiuiduum quoddam vagum, & in genere quidpiam significaretur. Vos autem, ne in tanta doctorum turba ἀσύνετοι esse videamini, siue crassiores illum & ἀδεολογοὺς Præsentia modum, pro singulari vestra eruditione velletis emendare, edixistis, *In Sacramento Christi corpus contineri: non quidem transsubstantiatum, sed tamen verè contineri.* Quàm latus pateat longissimæ orationis cæpus, satis animaduertitis. Non tamè est vel instituti vel pensi nostri illū percurrere. Hoc intēdimus, Omnes illas interpretationes vestras à Verbi Dei luculēta explicatione & Sacramentorum natura & ἀναλογία, longissimè abesse: nostram autem cum illis optimè consentire: vt boni æquique iudices statuunt, quàm rectè condemnemur.

Quid enim est, *Id quod erat panis, est corpus Christi*? An verbum Dei, ex quo germanam sacramentorum interpretationem petendam esse primum Ἀξιωμα euincit, talem ἀετιμωφωσιν vnquam patitur, vt panis mortalis fiat viuificum Christi corpus? Personæ Christi quanta fiat iniuria, vos quoque animaduertisse apparet, quum panem non quidem esse corpus Christi, sed *Verū corpus Christi sub*

si sub panis forma contineri edixistis. Hac certe Metaphorice nihil monstrosius excogitari potest. Eodem pacto, quid est, *Panis erit aut esse potest, sit vel fiet, vel possibile est ut fiat ex pane, Corpus Christi?* Quàm portentosa Chimera, quanta *τερασιολογία* Tragelaphorum importunitas? Iam verò illud *Individuum vagum, Individuum in genere, generalius, in integro,* & cætera id genus *εὐδωλοποιήτα*, quàm congrua Veritati, quàm consentanea sunt Sacramentorum naturæ representandæ! Verùm de his satis superque.

Vestrum autem illud CONTINERI, numquid verius est Sacramentis que accommodatius, *ξυντάξιον μυστηρίου* Longa disputatio: at de multis pauca. Hoc etiam atque etiam affirmamus, Iesuitæ, Quæcunque tandem noua Pontificum decreta afferatis, illam quoque interpretationem eodem qua superior illa, pacto peccare, id est aduersus veritatem carnis Christi, & germana Sacramentorum principia: vt à nostris Ecclesiis sæpe demonstratum est certissimis argumentis.

Nec verò quicquam facit vestra illa exceptio, Quòd *corpus Christi sedet ad dexteram Patris.* Licet enim humana Christi natura ad summum illud Glorificationis gradum euecta sit, non tamen idcirco immutata est ipsius essentia. Hæc autem conditio qua omnia humana corpora loco continentur, vt suis nimirum dimensionibus finita sint atque circumscripta, non est infirmitatis, sed naturæ. Atqui vt Verbum Dei docet, Christum esse verum hominem, & verum Deum: sic eundem exhibere debent Sacramenta. Negatur igitur Veritas carnis Christi, si in pane contineatur, quum disertè testetur Scriptura, *Christum ascendisse in Cælum, & Necessè esse vt Cælum capiat siue contineat illū vsque ad tēpora restitutionis omnium.*

Sunt enim ipsa illa verba, *Ὅτι δ' εἰ ἕρανὸν μὲν δὲ ξάσ-
σαι ἄχρι χρόνων ἀποκατάστασις. Αἰ. 3. 21.* quod *ξάσ-
σαι* vestro illo pane *Contineri* opponimus. Itaque
sicut corpus Christi, dum versaretur in terris, ab-
erat à cœlo, secundum humanæ naturæ proprie-
tatem: ita nunc post ascensionem abesse à terris, &
Cœlo contineri siue comprehendi, ex illo Ver-
bo credimus: cum summa quidem illa & infinita
Maiestate quæ ei data est in cœlo & in terra, ita
tamen vt carnis veritas inconfusa ei constet.
Nec verò Christus ita discerpitur, nec minus
præsens est in Cœna. Affirmamus enim nusquam
esse Christi corpus, quin ibi sit Diuina natura *ὁμο-
συνηώς* cum carne coniuncta, & ided *Totum Christi-
stum* vbique esse fatemur, sed non *Totum Christi-
stum* id est non secundum carnis proprietatem, sed se-
cundum personæ vnitatem. Neque hinc conse-
quitur, *Vbicunque est, quatenus Deus est, ibidem
etiam esse, quatenus homo est.* Quod enim vbique
est, necessariò Deus est quum sit infinitum: Deus
autem non est in hominem immutatus, sed homi-
ni coniunctus, vt vna sit persona Deus & homo:
sicuti ex eruditæ Vetustatis doctrina posuimus
Axiomate IIII. Itaque vt verum est quod in
Ecclesijs nostris quotidie sonat, Christum adesse
in Cœna & à Fidelibus verè & efficaciter recipi,
ita falsum est, Corpus Christi elicijs illis vestris
verbis in pane contineri, & in terra esse: quum
in cœlum ascenderit, & cœlo contineatur, do-
nec veniat iudicaturus viuos & mortuos. Aliud
enim est *Christus* in concreto, & *Christi corpus*, vel
humana Christi Natura, in abstracto, vt loquun-
tur. Qui personam enim cum duabus Na-
turis è quibus persona constituitur, vel discerpit
cum Nestorio, vel confundit cum Eutythere, ille
aduersus Catholicam Veritatem blasphematur. Ve-
stra autem illa interpretatio, Iesuitæ, germanam

hanc simplicemque Veritatem de Christi carne planè peruertit, quum iubeat *Christi corpus contineri in pane*. Nec verò minus est præfens Christus in Sacramento, & eo quidem modo qui Sacramentis propriè accommodatus est: quemadmodum mox plenius dicemus suo loco. Hoc vnum relinquitur, Neque ita esse Christum in sacra Cœna, vt panis in verum Christi corpus commutetur: neque incerto illo & temerario modo *Individi vagi*: neque vt ipsum illud corpus *realiter*, vt vultis, *in pane contineatur*. Id fieri nullo modo potest, quum diserto Verbo Dei carnis Christi Veritatem astruente planè repugnet, & ipsi carnis Veritati, quæ non est vera caro, si sit infinita.

Hic ad *Omnipotentie* asylum confugitis, nõ sine grauißima nostri accusatione quasi infinitam liberissimamque Dei Omnipotentiam certis quibusdam cancellis ita circumscribamus & quasi circumuallemus, vt *pluribus in locis vnum corpus Deus cõseruare non possit*. Hæc est vestra Crambe: ecquid etiam aliud quàm easdem Veritatis responsiones ei opponemus? Agemus tamen breuissimè, idque ex vestri Thomæ principio, *In agentibus per voluntatem, potentia sequitur voluntatem velut imperatorem*. Rectè igitur Tertullianus, *Temerè & importunè de Omnipotentia Dei questionem moueri, priusquàm de eius voluntate cõferret*. Probate igitur Deum velle corpus Christi esse in pluribus locis, & Deum posse confitebitur: quum quicquid velit, haud dubiè possit. At quum Deus voluerit nos per Christum hominem seruari, verumque corpus illi in eum finem dederit, nihil certè aliud euinci potest quàm corpus illud proprietatibus vero corpori essentialibus constare: inter quas haud dubiè numerantur eæ dimensiones, quibus verum corpus necessariò circum-

scribitur. Voluit igitur Deus nos per verum hominem seruari. Non est sibi ipsi cōtrarius: qui Naturæ opifex, Naturæ quidem legibus minimè obligatur, quædam tamen in rebus ipsis tam ^{corâdâ} creauit, & ita in illis infita, vt si mutantur rerum ipsarum interitus necessariò consequatur, quum in iis sit τὸ τί βούλει ^{εἶ}) & natura ipsarum rerû: ac proinde saluis rebus Deus illa mutare nec velit nec possit: quoniam ipse sibi hanc legem volens & vltro quasi indixit. Huiusmodi est Necessitas principiorum, numerorum, ponderum, mensurarum, ipsarumque adeò dimensionum illarum, quibus corpora definiuntur. Ideo rectè aiebat Augustinus verè augustus Theologus, *Tolle spatia locorum corporibus, & nusquam erunt, & si nusquam nec erunt:* non tamen idcirco Omnipotētiam Dei in angustias redigebat. Quid plura? Idem qui principium huic respōsioni dedit, eidem finem imponat Thomas, cuius hæc sunt disertâ verba, *Sed ea quæ sunt secundum seipsa impossibilia Deus facere non potest: vt, non potest facere quòd affirmatio & negatio sint simul vera, nec aliquid eorum in quibus hoc impossibile includitur. Nec hoc dicitur non posse facere propter defectum potentie, sed propter defectum possibilis, quòd à ratione possibilis deficit: propter quod dicitur à quibusdam quòd Deus potest facere, sed non potest fieri.* Lib. 1. sen. dict. 24. Hoc quoque addimus, Deī-ne Omnipotentie tanquam possibilis tribuetis ea quæ sunt infirmitatis: vt, peccare, vinci, mori? quæ quidem nō sunt ^{divinus} sed ^{divinus} ad ^{divinus} *divinus*. In summa, respondemus tum valere argumentum ab Omnipotentia Dei quum cōstat Deū velle: sicuti rectè colligunt fideles in Psalmo 115. *Certè Deus noster est in cælo, omnia quæ voluit fecit.*

Quod

Quod de *Christi perceptione* dicitis, peræque est
 ὑπολογῶν & morbidū, *Catholicos verum Christi cor-
 pus sub panis forma verè comedere*. Obsecro, iu-
 cundissimi Iesuitæ, vt in tanta opinionum diuersi-
 tate nos vobiscū περιεσιπῶς agere patiamini. Ne-
 que enim instituti nostri est hoc argumentum nūc
 pertractare. Omnes-ne peræque Catholicos, id
 est eos, qui sunt in Ecclesiæ Catholicæ sinu, cense-
 tis verè comedere corpus Christi: quemadmodum
 ait Augustinus, *Num de societate comedisse panem
 Domini, ceteros verò panem Dominum?* Hic enim
 esus fidelibus propriè quadrat. Quod à vobis di-
 stingui primū omnium oportuit: sicuti disertè
 Romanum illud Concilium Berengarianum ca-
 uerat, *Fidelium dentibus atteri &c.* Ecquid verò il-
 lud est, *Comedere?* Est-ne dentibus atterere, vt to-
 tidem verbis Nicolaum Papam cum CXIII. E-
 piscopis Lateranensi Concilio decreuisse ostendi-
 mus: & vt Glossaria vestra loquuntur, *Ita dentibus
 atterere, vt ubi primū species dentibus terantur, tam-
 cito in cælum rapiatur corpus Christi.* & vt Maior il-
 le vester loquitur, *Istud non esse comedere, nisi cibus
 in stomachum vadat.* & *Comedere, non est solum ma-
 sticare, sed oportet cibum in ventrem traici & conco-
 qui.* Sed an corpus Christi in ventrem traiciatur,
 magna apud vestros dissensio est, quā quadruplici
 quæstione terminari respōdit Seraphicus ille ve-
 ster doctor Bonaventura: *Quidam enim, ait, dicunt
 solum in ventrem traici, sed quocūque species defe-
 rantur, salua natura illarum, siue in ventrem muris,
 siue in locum immundum. Quidam verò dicunt illas
 manere, quam diu species sunt cum aliquo sensu, vt
 visu vel gustu, &c.* Lib. 4. sent. Dist. 13. q. 2. Pudet
 sanè anilium nugarum ἀπαιδεύτως & portenta
 hęc commemorare. Quòd autem istæ sint Theo-
 logiæ vestræ quæstiones, prætermitti à vo-
 bis non debuerant, quum illarum grauitatem

Dictator ille vester Lombardus ingenuè agnouerit, *Quidnam inquit, accipit mus aut quid comedit, Deus nouit: & Seraphici illius sublimitas, Qui potest (ait) capere, capiat. qui non potest, credat.* Verùm extrant infinita huiusmodi Theologiæ vestræ mysteria. Sed de his aliàs. Expurgandò nimirum Augu-
giæ stabulo quondam opus fuit Hercule. Vestri quoque illius non-scripti Verbi stabulis expurgandis Herculem vobis propediem opponemus: vt Palladium vestrum omnibus hoc tempore innotescat, quo antiquatos illos obsoletosque errores ita depingitis, vt tanquam augusta quædam mysteria fatuo Mundo illa obtrudatis. Apagè igitur Canabalicos illos siue Cyclopicos eius vestros, & infandum Idoli genus tandè agnoscat.

Rectè Augustinus aureo Verbo aurum superstruens, *Manducare* definit *credere*: sicuti & Decretum etiam refert. *De consecr. dist. 47. 9. Vt quid. & spirituale esse esum illum tam frequenter inculcat, vt superuacaneum esset locos passim obuios notare.* Vester etiam Thomas ex Verbi scripti luce, iubet vt quum aliter alibi ipse loquitur, à seipso ad illam lucem prouocemus: *Hæc est differentia (inquit) inter alimentum corporale & spirituale: quòd alimentum corporale cõuertatur in substantiã eius qui nutritur: & ideo non potest homini valere ad vitæ cõseruationẽ alimentum corporale, nisi realiter sumatur, sed alimentũ spirituale, cõuertit hominem in seipsum: secundum illud quod Augustinus dicit in libro Confessionum, quòd quasi audivit vocem Christi sibi dicentis, Nec tu me mutabis in te, sicut cibum carnis tuæ, sed tu mutaberis in me. Potest autem aliquis in Christum mutari, & ei incorporari voto mentis, etiã sine huius sacramenti perceptione. 3. Part. dist. 73. art. 3.*

De *Forma* quoque vocabulo, quod vobis arrisit, liceat-ne antestari? An *Formam* illam essentialem quæ dat esse rei, an accidentalem intelligitis? Pannème videlicet in Eucharistia reuera esse? Quod vester Thomas subinde asserit esse inconueniens, impossibile, hæreticum: ac proinde Consubstantiatio hæc vestra vos aduersus illum cæterosque proceres vestros cõmitter, qui *Totum in totum, hoc est Materiam & formam panis in materiam & formam corporis Christi mutari* asserunt. Velitisne corpus Christi duabus essentialibus formis vestiri aut informari? An verò *Forma* nomine, accidentalem formam intelligitis: & à Speciei vocabulo Ecclesiæ Romanæ domestico, idcirco abhorreris, quòd teretes vestræ aures nihil nisi bene latinum pati possint, vt vos scilicet noui homines noui aliquid asserre videamini: Aut certè, vt eruditos decebat, Lateranenses formas exprimere volentes, ad Horatianas illas formas allusistis, videlicet *Humano capiti ceruicem pictor equinam Iungere si velit, & varias inducere formas*: vt fecit Innocentius. Nos in vestris rebus inhibere assensum, & insidias vestras reformidare, non mirabitur qui & vos nouerit, & nobis vos perspectos esse intelliget. Quid responsuri sitis, vos videritis. Hoc affirmamus, Iesuitæ, totam hanc vestram de vera corporis Christi participatione sententiam à vera germanaque Sacramentorum doctrina planè abscedere.

Vera & germana sententia Ecclesiarum nostrarum de vera corporis Christi presentia, & communicatione in sacrosancto Cœnæ Sacramento.

Quantam autem nobis pro more atque instituto vestro faciatis iniuriam, æquus lector iudicet.

bit: qui ἀποστόλοις illis principiis quæ de Sacramē-
tis iam explicauimus, nostrarum Ecclesiarum de
sacro sancto Eucharistiæ sacramento hanc esse ger-
manam simplicemque sententiam intelliget, ex
ipsarum Confessione iam pridem edita, & sancto-
rum Martyrū sanguine ob signata: cuius hæc sunt
ipsissima verba.

*Credimus sacrosanctam Cœnam Domini (secun-
dum Ecclesia sacramentum) esse testimonium uni-
tatis eius: quæ nobiscū cum Christo intercedit: quo-
niam non semel tantum ille pro nobis mortuus est
& resurrexit, sed etiam quòd verè nos nutriat at-
que sustentet carne sua suoque sanguine, ut cū ipso
vnum fiamus, ipsiusque nobis sit vita cōmunis. La-
cet autem in Cœlo sit, donec veniat ad iudicandum
vivos & mortuos: nihilominus tamen credimus illū
nos nutrire & viuificare substantia corporis & san-
guinis sui, idque secreta & incōprehensibili virtute
Spiritus sancti. Credimus quidē id spiritaliter fie-
ri: non ut in effecti & Veritatis locū imaginationē
quandam aut cognitionē inanem substituiamus: sed
quoniā hoc mysteriū sensus nostri mensurā omnimō-
que Naturæ ordinem altitudine sua longè exupe-
rat. Denique, quum cœlestē sit hoc mysterium, sola
fide illud apprehendi posse credimus.*

*Credimus tā in Cœna quā in Baptismo, Deū
nobis ea quæ figurat, realiter & ipso effecto exhibe-
re: ac proinde cum ipsis signis veram solidamque
rerū ibi significatarū possessionem vsumque cōiun-
gimus. Itaque credimus eos omnes qui purā fidem
tāquam instrumentū attulerint, ea omnia recipere
quæ signa testificantur: id est Corpus & sanguinem
Iesu Christi, non minus cibum & potum animæ esse,
quā panem & vinum corpori.*

Credimus igitur, *Aquam ipsam in Baptismo, licet per se caducum sit elementum, non minus verè testificari in nobis interiorem anima nostra ablu-tionem in sanguine Iesu Christi vi & efficacia Spi-ritus sancti. Panem autem & vinum, dum in sacra-Cœna nobis exhibetur, animis nostris verè esse ci-bum & potum, quibus verè nutriantur atque sus-ter-entur: quum quasi oculis nostris representent car-nem Iesu Christi esse cibum nostrum, & sanguinem potum. Phanaticis autem & Sacramentarios de-testamur, qui hæc signa hæcque resoras aspernan-tur: quum Christus ipse disertè pronuntiet, Hoc est corpus meum: Hic calix sanguis meus.*

Illo nimirum *ῥῆτῶ*, quod in Verbo suo perscripsit Filius Dei, innititur fides nostra, hancque Cœnæ veram & *ἀυτόματον* institutionem esse credit, eiu-s-que veram interpretationem ex eodè illo Verbo haurit, vnde *ἀυτόματῶ* illa Sacramentorum princi-pia quæ huic doctrinæ substrauimus, deprompta sunt. Horum igitur verborum hæc nostra est & vera interpretatio: **HOC EST CORPVS MEVM.**

Hoc, id est hic panis: & Hoc, vel Hoc poculum, .i. hoc vinum: Est, Sacramentaliter videlicet (nam de Sacramentis agitur) Corpus meum, illud nimi-rum verum & viuificum corpus quod pro vobis traditur & frangitur: & Sanguis meus, qui pro vo-bis effunditur in remissionem peccatorum.

Verum ecquonam modo *Est*, sacramentaliter? Illum modum explicet ipsum illud Verbum, ex quo τὸ ῥῆτῶν Sacramentorum habemus, vt ex regu-la à nobis hæctenus allata, Scripturæ è Scripturis intelligantur.

Panis quem frangimus, nōne est commu-nio corporis Christi, *de pane: & Poculum be-*

624 DE CHRISTI PRÆSEN. &c.
nedictionis cui benedicimus, nonne communio sanguinis Christi est? Hoc facite in mei recordationem, *de vino*: & Hoc facite quotiescunque biberitis, ad mei recordationem. *Itaque de toto Sacramento.*

Sacramentalem igitur modum illum definimus, quatenus Dominus noster Iesus Christus verè (i. ὡς ἴσως non ἡδ' εἰδωλόν) non nudum panem & vinum, sed vera symbola verasque tesseræ corporis & sanguinis sui: neque hæc tantùm symbola, sed etiam præter illa, corpus suum & sanguinem nobis offert fruendum ac possidendum in vitam æternam: cuius hîc habemus vera & efficacia pignora, donec plenam in patria felicitatem consequamur. Modus igitur ille est spiritualis: nec minus verus, quia spiritualis: sed idcirco verior, quia spiritus est qui vivificat: hæc autem verba, quibus fides nostra innititur, non sunt humana, sed ex filii Dei institutione, Spiritus sunt & vita: fide nimirum per spiritum sanctum in animis nostris ingenerata, & ex illius virtute mysterium hoc efficaciter & salutariter comprehendente.

Non inania igitur signa ostentari, nec imaginarium aliquod corpus, nec fictum sanguinem Christi in sacramento exhiberi credimus: sed illud ipsum corpus quod traditum est pro nobis, & illum sanguinem pro nobis fufum nobis verè in Sacramento demonstrari atque exhiberi: vt illorum verè fiamus per fidem participes, id est Christum cum omnibus suis donis verè possideamus: Verè nimirum, quia per veram fidem veris veri Dei promissionibus innixam: sicuti verum illum Deum nobis alioqui inuisibilem & incomprehensibilem percipimus, id est verè cognoscimus & adoramus: & vitam æternam non frustra speramus, & illius

lius vi in hac etiam mortali vita conuersatio nostra est in cœlis.

Fides enim non est imaginatio quædam, aut inanis contemplatio, sed scientia salutis, efficiens ut ea quæ sperantur, reuera extent: & ea verè demonstrans quæ non videntur, id est ἐλπίζομένων ὑπὸς αἰσῶν, παραγμάτων ἑλεγχος & ἐλεπιμένων, ut ait Apostol.

Denique, ut in Sacramento duo distinctè inesse diximus, Signa ipsa & Res significatas: ex eodem quoque principio & Signorum & Rerum Veritate, officia, efficaciamque agnoscimus, totamque Sacramentorum συναλήθειαν ex Verbo Dei reueremur. Itaque ut vobis ad duarum illarum quæstionum, De præsentia veri corporis Christi in cœna, & eiusdem in eadem vera & reali perceptione, capita distinctè respondeamus,

Profitemur nos hætenus credere totum Christum in sacrosancto Eucharistiæ sacramento verè adesse: & à fidelibus totum, non portionem panis (ut calumniamini) sed totum & integrum Christum, verè percipi ad salutem: ac proinde nos veram Christi in Cœna præsentiam, veramque eiusdem in eadem perceptionem amplecti: crassam verò Capernaiticam & Cyclopticam, qualem vos inducitis, toto pectore detestari.

QVOD ERAT DEMON-

STRANDVM.

HANC autem nostram fidem, & Verbi Dei laudantem perspicuaque veritate inniti, eandemque veteri & Catholicæ Ecclesiæ olim constitisse, ex his illustribus testimonijs, paucis quidem illis & ex magna copia delibatis, æquus lector iudicabit.

Rr. j.

hanc Veritatem à multiplicibus mendacij commentis distinguet, eamque à vestris, Iesuitæ, calumnijs asseret atque vindicabit.

De cõmunionis illius mysterio qua cum Christo capite Fideles vt illius membra coalescunt, & vnum cum illo fiunt, hæc sunt:

Ephel. 5. 32. *Mysterium hoc magnum est: loquor autem de Christo & de Ecclesia: & vers. 30. ita explicatur.*

Membra sumus corporis eius, ex carne eius, & ossa ex ossibus eius.

Ioan. 17. 23. *Vt vnum sint, sicuti & nos vnum sumus: ego in eis & tu in me & Vt omnes vnum sunt, sicuti Pater in me, & ego in te, vt & ipsi in nobis sunt.*

Ioan. 6. 51. *Ego sum panis viuificus qui è caelo descendi: si quis ederit ex hoc pane, viuet in æternum: & panis quem ego dabo, caro mea est, quam ego dabo pro Mundi vita.*

Viuificam illam suam quidem vim exerit Filius Dei in Verbo suo, fidem in nobis efficacem ingerens: eam autem luculentius exhibet in Sacramentis & in sacra sua Cœna maximè, quam ad vitalem illam carnis & sanguinis sui vim representandam propriè instituit: cuius institutionis verba Matthæus, Marcus, Lucas accuratissimè referunt. Quæ verba vt omnibus nota non est opus exscribere: sicuti neque ea quæ in eum planè finem à Paulo commemorantur 1. Corinth. 11. 23.

Vsum Cœnæ Domini demonstrât hi loci perillustres: Luc. 22. 19. *Hoc facite in mei recordationem. &*

1. Cor. 10. 16. *Poculũ benedictionis cui benedicimus, nõne est cõmuniõ sanguinis Christi & panis quẽ frangimus, nõne cõmuniõ est corporis Christi?*

Ioan. 6. 55. *Caro mea verè est cibus, & sanguis*

meus verè est potus. & eiusdem capit. vers. 63.

Spiritus est qui vivificat, caro non prodest quicquam: verba qua ego loquor vobis, spiritus sunt, & vita sunt.

Matth. 28. 20. Ego vobiscum sum usque ad consummationem sæculi. & Omnis potestas mihi data est in cælo & in terra. &

Ephes. 4. 10. Qui descendit, ipse est qui etiam ascendit logè supra omnes cælos, ut impleret omnia.

Act. 1. 9. Et quum hæc dixisset, aspicientibus ipsis eleuatus est.

Matth. 26. 11. Semper pauperes habebitis vobiscum: me verò non semper habebitis.

Act. 3. 21. Quem oportet quidem cælo capi, usque ad tempora restitutionis omnium. & c.

Hi loci, & veram Fidelium cum Christo communionem in Cœna, & veram Christi in Cœna præsentiam demòstrant: Capernaiticam & Cyclopicam manducationem, & Idolum crassæ & imaginariæ Præsentia, quod carnis Christi Veritatem destruit, omnino excludunt.

Ex huius veritatis *Αναλογία* semper docuit vetus & Catholica Ecclesia.

Symbole omnia hunc disertè articulum notant, ASCENDIT IN COELOS: & vetus Eucharistia forma hæc verba habet, quæ vos etiam nū retinetis, dū rē negatis, SVRSVM CORDA. HABEMVS AD DOMINVM: dū vos deorsum, in panem videlicet, in quo contineri corpus affirmatis, idem corpus Christi detruditis.

Augustinus. Hoc est quod dicimus, quod modis omnibus approbare contendimus, Sacrificium Ecclesie a duobus confici, duobus constare, Visibili elementorū specie, & invisibili Domini nostri Iesu Christi carne & sanguine, Sacramēto, & Re sacramēti. i.

corpore Christi, &c. Sacrificium autem vocat Cœ-
nam Domini, non meritorium illud vestrum ex
opere operato (quod ne per infomnium quidem
cognouit erudita Vetusitas) sed planè & *ἑκατεστην*,
& *μυνησθῆναι*, verum & vnicum sacrificium cu-
ius sempiterna vis est, ac proinde nunquam iterā-
dum: sicuti exponit Ambrosius, & Decretū notat:
In Christo simul ablata est hostia ad salutem sem-
piternam potens. Quid ergo nos? nōne per singulos
dies offerimus? Sed ad recordationem mortis eius,
vna est hostia, non multa. &c.

Idem Augustinus, Aliud est Sacramentū,
aliud virtus Sacramenti. &

Idem. Vt quid paras dentem & ventrem?
Crede & manducasti. credere enim in eum, hoc est,
Panem & vinum manducare. Qui credit in eum,
manducat eum. &

Idem, Pauperes semper habebitis vobiscum,
me autem non semper habebitis. Accipiant & hoc
boni: sed non sint solliciti. loquebatur enim de præ-
sentia corporis sui. nam secundum Maiestatem suā
secundum providentiam, secundum ineffabilem &
inuisibilem gratiam, impletur quod ab eo dictum
est, Ecce, ego vobiscum sum usque ad consummatio-
nem seculi. Secundum carnem verò quam Verbum
assumpsit, secundum id quod de Virgine natus est,
secundum id quod à Iudæis comprehensus est, quod
ligno confixus, quod de cruce depositus, quod linteis
innolurus, quod in sepulchro conditus, quod in re-
surrectione manifestatus, Non semper habebitis me
vobiscum. Quare? quoniam conuersatus est secun-
dum corporis presentiam quadraginta diebus cum
discipulis suis, & deducentibus eis videndo nos
sequenda

sequendo ascendit: Non est hîc. ibi enim sedet ad dexteram Patris, & tamen hîc est: quia non recessit presentia Maiestatis. Secundum presentiam Maiestatis, semper habemus Christum: secundum presentiam carnis rectè dictū est, Me autē nō semper habebitis. Habuit enim Ecclesia secundū presentiam carnis paucis dieb. modò fide tenet. oculis nō videt.

Idem, Sicut eundem Filium & redemptorem nostrum, secundum diuinitatem, inuisibilem, incorporeum & incircumscriptum, sicut Patrem & Spiritum sanctum non credere, impium est: ita eundem Filium Dei in hominem assumptum, visibilem, corporeum & localem post resurrectionem, non credere & profiteri, profanum est.

Augustinus, Donec saeculum finiatur, sursum est Dominus: sed tamen hîc nobiscum est veritas Domini. corpus enim in quo resurrexit in vno loco esse oportet: veritas autē eius vbique diffusa est. Item Vna persona Deus & homo. Vbique per id quod Deus est: in cælo per id quod homo est. &c.

Cyrillus autem, Credere oportet fideles, quāuis corpore suo absit Christus, virtute tamen suaver omnes nosque maximè gubernare: & adesse semper ipsum iis omnibus qui eum diligunt. Propterea dicebat, Amen dico vobis, vbicunque duo vel tres congregati sunt in nomine meo, ibi sum in medio ipsorum. Sicut enim quādo in terra versabatur, ut homo, tunc etiā implebat cælos, & Angelorū consortia minimè relinquebat: eodē nunc modo quū sit in cælis cū carne, terrā replet & cū iis est qui eum diligunt. Obseruandū est autē, quòd licet secundum carnē tantum abiturus erat (adest enim sēper virtute Deitatis, ut diximus) modico tamen tēpore se cū

discipulis futurū dicebat, aperte seipsum nominat, ne quis in duos filios Christum dividere auderet: sed ut unū esse quisque credat: non quod una sit natura, sed quia in utraque natura est unū Christus.

Verūm quid plura commemoremus? quum & horum testimoniorum plena sit veteris & Catholicæ Ecclesiæ memoria, quæ veram Christi in sacrosancto Cœnæ sacramento præsentiam & participationem tam disertè astruat, ut qui huic Catholicæ veritati repugnet, vel orthodoxorum Patrum scripta nunquam legisse, vel non intellexisse, vel (quod diabolicum est) intellectæ veritati malignè aduersari videatur. Plures locos exscribere esset *ἀνεγχεῖν* & importunum: quum & in harum Quæstionum examine, institutæ scriptiois fines penè iam excessisse videamur. Finis itaque huic sermōni tandem aliquando imponendus est: quandoquidem ex hac leui indicatione nostræ æquis sobriisque Lectoribus iam nō obscurū esse potest, qua fide nobiscum agatis, & qua fronte sacræ Theologiæ nomen & professionem usurpetis, id est quàm reuera sitis vel *ἡ ἀληθὴς πίστις* vel planè *ἡ ἀληθὴς πίστις*.

*RESPONSIONIS HUIUS-
ce Pars secunda, complectens Examen si-
ue potius velitationem de vera docendi
Ratione, & de Verbis: ut quanam sit le-
suitarum Turnoniorum eruditio, ex fa-
mosi quoque illorū libelli pagella constet.*
RELIQVVM est ut de sciendi Modo quem
vos ut bene differendi architecti vobis proprio
quodam iure vendicatis: & de singulari illa hu-
manitatis cognitione (quam hoc erudito etiam
seculo

sæculo totam esse vestram, profitemini, ut Academia-
 rum non modò luminibus obstruatis, sed ut il-
 larum quoque culpa exultantem Eruditionem ad
 vestras sedes, tanquam ad Veritatis asylum, postli-
 minio reducem vestro beneficio conseruari certis
 argumentis demonstretis) iam aliquid dicamus.
 Hæc enim sunt vestra encomia, hæc prædicationes,
 hi communes hominum de singulari vestra erudi-
 tione sermones, eorum etiam qui nec vestra scri-
 pta (quæ nondum extant) legerunt, nec vos ipsos
 quidem audierunt vnquam. Sit-ne verum hoc iu-
 dicium tum illud demum plenius cõstabit, quum
 vestri illius ordinis Coryphæi exquisita eruditi-
 onis suæ monumenta è Museis suis, in quibus etiã
 num latent, in lucem oculòlque hominum edu-
 xerint, ut in hac delira Mundi senecta, dum moli-
 tur Barbaries vetus illud suũ imperium (à quo re-
 nascente Euangelio exturbata fuerat) inuadere,
 de genere humano optimè mereamini. Verũm ex
 hac pagina, quam eruditionis vestræ Specimen ita
 esse voluistis, ut celeberrimo hominum theatro
 eluceret, si cordato lectori constiterit, vos in re-
 cta docendi ratione, politiorũque literarum co-
 gnitione non minùs peccare, quàm in rebus ha-
 ctenus ostendimus: quid restat aliud quàm vt con-
 stituamus, Vos in omni veritate esse *εὐδωλοποιητὰς*,
 nec minus *λογεμπόρους* quàm *συχεμπόρους*? Certè, vos
 ea prudentia esse existimamus vt in hoc scripto
 quod publico destinabatis, Pindarici illius me-
 mineritis,

Ἀρχοὶ δὲ τῶν ἔργων ἀεὶ ἴστωσαν καὶ θεμελίωται.

Ex illo igitur scripto eruditionis vestræ iudiciũ
 statui debere, Prætor iudicabit. Nos præscripta
 verborum formula agemus. *Secundum allegata*
 (vt aiunt) & probata, æquum Iudicem oramus
 Rr.iiij.

atque obtestamur vt de vestra eruditione ferat sententiam, ac proinde merito-ne rectam docendirationem, bonarumque literarum cognitionem in vobis desideremus. Opere in magno fas est obrepere somnum. In paucissimis his autem famosi libelli versibus vos dormitasse, quam intolerandum esset, & vobis poenitendum ! Deinde, rogamus vt hæc sit nobis utilis exceptio. In omni bene morata Republ. (cuius interest tanquam pupilli, vt sua utilitatis omnes curam gerant) fas cuiilibet esse, eos omnes accusare, qui in illius peccant comoda. Testamur igitur nos *fungi vice cotis* in vestris illis examinandis, neque eloquentiæ illius & exquisitæ eruditionis quam ostentatis, laudem affectare.

Non nobis licet esse tam disertis,

Qui Musas colimus seueriores.

Candida fide ea depromimus, quæ curta nostra supellex suppeditare potest : eademque fide ea in vobis culpamus quæ germanæ eruditionis publicæque utilitati aduersari existimamus. Candidum itaque lectorem oramus vt hæc tam patienter legat quam nos patienter scripsimus, & breuiter perstrinximus.

THESES illas philosophicas singularim nunc examinare neque instituti nostri est, neque huius aut temporis aut loci. De sciendi Modo, quem Plato & Aristoteles *Τρόπον μάθησις*, & *Χείρ φιλοσοφίας* vocant, breuiter agere propositum est. Hoc verò affirmamus, Si vel ex his pauculis, (vt ex vnguibus leonem) vel ex ordinarijs illis Academiæ vestræ scholis, iudicandum est, quidnam in hac necessaria Philosophiæ parte possitis : Aut Logicam imperitè docuerunt Peripatus & Academia, aut illum sciendi, Iesuitæ, modum vos ignoratis. Nisi ex ipsis rebus id verum esse constet, errorem

rorem vltro fatebimur, verámque differēdi ratio-
nem paratissimo animo à vobis discemus.

Permagnam Logices opus esse *Εὐνομίαν ποσότη-
σεων*, id est Enuntiationum rectè componendarum
rationem, docet Philosophus.

Debent autem enuntiationes ita componi vt
rei subiectæ naturam commodè & breuiter re-
præsentent. Omnis autem oratio ita constitui de-
bet, vt veluti corpus animalis (quemadmodum ait
apud Platonein Socrates) ita suis principiis firma-
ta, consequutionum *αλληλουχία* tota conformetur.

Vltus denique (qui Logicæ orationis primarius fi-
nis est) in his maximè Thesis debet elucere,
quum id vnum habeant propositum vt rem ipsam
propriis suisque terminis breuiter complectan-
tur. Institutum nostrum minimè patitur vt hic Lo-

gica tractemus, Hæc obiter nōtamus, vt quàm Lo-
gicè loquamini, eruditus Lector agnoscat. In pau-
cissimis verbis quàm loquaci prolixitate vestræ il-
la Theses sint cumulata, vt patientissimas aures

offendant, *αυτετροπίαις, ἀπεραντολόγοι* (quales Sophi-
starum ait esse Arist.) *ἐ*quis non videt? Peccant
porrò in primaria demonstrationis lege, Quòd re-
rum genera commisceant: (quod est *Μεταβαίνειν ἐς
ἄλλο γένος.*) Quòd terminis abutantur, qui in vno-

quoque rerum genere debent esse *ὁμοίαι*, id est,
propriij & quasi vernaculi. *Ε*quis enim sanus non
videat, Iesuitæ, in hac pagella vos in Theologia

theticari, & in rhetorica illa vestra Præfatio-
ne (quam vestræ eloquentiæ monumentum desti-
nabit) ineptè philosophari voluisse. Ex qui-

bus verò principiis doctrinæ vestræ *Ἐναλλάξιμα*,
(etiam ex vestra hypothese) stabilietur, quænam
consequutionum ratio, è quibus principiis de-
ducta atque constituta est: denique, *ἐ*quis illius
arraginis in yllo genere doctrinæ vsus est? De

Tibus philosophicis loquimur. Nonnulla quidem è Platonis & Aristot. doctrina in illis animaduertimus, sed ita à vobis tractata vt *φιλοσοφώτερον* & infelicis quicquā à quoquam nō possit. Quòd si Scholas illas vestras inuisere eruditiliceat & libeat, Illòsne *αλόγους* in vestro Gymnasio clamores, Logices fœtus esse arbitrabuntur? Iam, frigida quædam terminorum notationes, quæ *κατ' ἀπείριστον* vehemētissimos ardores hisce exclamationibus concitent, habebuntur pro Peripatericis & Academicis disquisitionib⁹? At quàm inutiles sint vestrorum *Εμπραγματευμάτων* concertationes qui non sentit, vel nunquam Theatra vestra vidit: vel tanquam ex Nili Catadupis surdus est, & auribus planè *ἀουσοις*. Vera, cognita, explorata, nos verè & candidè dicimus, asserimus. Discat scilicet Iuuentus è tenebricosis illis vestris senticetis commodam differendi rationem, vt inani scientiæ opinione tumens, Thrasonica audacia ferox, meram tantum superstitionem crepet: officium in rebus necessariis prætermittat suum. Tales enim discipulos à vobis ferè informari maximo Reipub. detrimento, res ipsa clamat.

DE Verbis nos profectò, omnium hominum minimè in verbis supersticiosi, inutilem disquisitionem esse existimarem, nisi vos, Iesuitæ, verborum phaleris, bene ornatæque dicendi speciei, siue (vt vos loquimini) forma, & vt nos, *φενάκη* miseræ iuuentuti miserè illuderetis. Theologos & Philosophos *λόγων* esse *ὑπερήτους* non decet: sed quum è Theologiæ & Philosophiæ vera laude vos æqui Iudices deturbent, ecquid restat vobis, Iesuitæ, aliud quàm quod Graculo Horatiano, vt si furtiuis coloribus nudati sitis, saltem propria laude, id est bene loquendi dicendique ratione, vestra

fra rudera suffulciatis? Inuiti hoc examen ingredimur, sed ita voluistis: quippe qui eruditionis eloquentiæque opima spolia, Academiis omnibus ex ea laude deturbatis, propriè vobis vendicetis. Veniam igitur nobis det æquus Lector ut vestræ Præfationis verba brevissimè perstringamus.

Præfatio Iesuitarum.

Scire quidem Theocritus durissimis in rebus spem abiciendam non esse iudicabat: quod viri nomine dignus is non esse videatur qui rerum affluatarum ætenua fluctuat, ut nullo dato constantiæ specimine confestim se deorsum ferri precipitem non gravatè ferat. Cui quidem sententiæ coherentes. &c.

Scitum profecto & venustum primordium, ut eruditus Palæmon haud dubiè sit exclamaturus, *Quàm lepide lexeis composita ut tesserula omnes! &c.* Illud tamen, *Nullo dato con tantia specimine: & illud, Non gravatè ferat*, ridebit ut affectatum, & importunè allatum. At illud, *Cui quidem sententiæ coherentes*, non ex Ciceronis, Cæsaris aut Terentii, sed ex Thomæ, Scoti, siue Bonaventuræ arcubus depromptum agnoscet. Illud autem, *Ut nautæ in medys undarum perturbationibus*, à Latinæ linguæ simplicitate abhorre iudicabit. Iam verò illa Professionis vestræ ostentatio, *Tantus lecta iuuentutis factus est ad nos concursus ut maiorem antea hic visum esse non meminerimus*, Hippix vanissimi Sophistæ Thraconicam gloriationem in memoriam reuocavit, *Εἴ ποτε μωτοῦς* (inquebat Hippias) *τῶν ἑλλήνων παιδῶν εὐγενεστέων καὶ εὐδύμων, διὰ τῆς τῶν ἀλλοτρίων ἐπιδεδειχῆς ζυνοῦσθαι.* Nemòne vestrū ἀπικώτερον loqueretur? Utinam complures, Ecclesiæ & Patriæ commodo, ad vos alliceretis! At quàm verè de to-

to hoc genere sitis gloriaturi, euentus ostendet. Iam aurea sunt illa suauissima vestrae eloquentiae verba: *Qua de re non mediocriter commoti, & praesertim ornatissima Claudia Turnonia eiusque filij Comitis Rossillonis Clarissimi, singulari in nos nostrisque auditores studio atque beneuolentia incitati, dabimus operam ut de more iuuentutem ipsam, & quam in dies expectamus copiosorem, ingenijs artibus cum virtutum ornamentis copulatis non solum illustremus: sed & Vniuersitatum privilegijs (qua ad hanc usque diem propter varios bellorum turbines distribui commode non potuerunt) suo tempore cumulemus, prout felicitis memoria Mæcenæ noster amplissimus (Franciscum dico Turnonium, Cardinalem illustrissimum huius Academia partem optimum) Pontificia & Regia autoritate iuxta fieri decreuit. Quantam calamitatis diligentiam, quantam verborum lectissimorum copiam, quam aptam & venustam structuram in toto illo orationis flumine! Placent nimirum vobis ^{ἀξιασμοί} vt illustrem Heroïniam Claudiam Tureniam, vocetis *Ornatissimam*: illustrem verò Herodem, Comitem Rossillonæum, *Clarissimum* appellētis. Vñs tamen est bene loquendi arbiter. Ciuem certè vel mediocri fortuna, *Ornatissimum clarissimumque* vocaremus, vt vernaculo sermone, *Honorable ou honeste personne*. Primariæ nobilitatis familiæ, quales Tureniam & Turnoniam vniuersa nouit Gallia, *Illustres* appellationem merentur. Quidnam autem *Clarissimus & Clarissimatus* Romanis olim esset, non ignoramus: sed contra loquendi consuetudinem nunc vos ita loqui affirmamus. Vos igitur *De more vestro*, homines scilicet πολιτῆματα, iuuentutis Ciuilibus decori honesta & necessaria cognitione imbua-*

imbuetis, id est docebitis opportunè quod nesci-
 tis. Iam suauissima sunt illa *omni oratorum* Ingenuis ar-
 tibus cum virtutum ornamentis copulatis &c. Omni-
 no vt ingenuos adolescentes, Ieiuitas efficiatis, &
 honestas familias dilapidetis. quo genere virtu-
 tum vestrarum iuuentutem fidei vestræ cōmissam
 vos fascinare, complures iam conquerūtur. Quàm
 vietum autem & insulsum est illud, *Propter varios*
bellorum turbines distribui commodè non potuerunt!
 Inuenustas sanè Veneres! At Priscianus purum
 purumque solœcismum in Professoribus Vniuer-
 sitatis Turnoniæ, haudquaquam feret: qui ait
Dico, venusta sanè *imè vñci*. Pontificem autem in
 hac Monarchia Regi anteponi, num Francus fe-
 ret? Quàm opportuna autem hæc est Euallage?
*Quæ sanè res non paruos est tibi stimulos additu-
 ra, vt ubi per aliquot annos is autoribus quos hic
 Catalogus præfert inuigilaueris, iisdem honorum ti-
 tulis ad magnos Patriæ usus exorneris. Vale.* Ad
 quem-nam illud *Tibi* refertur? Quænam verò illa
Res est? Non potest dici quicquam inuolutius.
 Acqui debebatis meminisse, illud in scribendo &
 loquendo optimum esse quod sit maximè perspi-
 cuum & luculentum. Pudet profectò pigétque
 singula expendere. Totum illud vestrum dicendi
 genus vel dilutū est vel ampullatum, cuiusmodi
 est sciolorum & Sophistarum, qui quiduis quoli-
 bet loco ambitiosa & iactabūda imperitiâ assuunt
 & conferruminant. Simplex contrâ est Veritatis
 & Eruditionis oratio, explicata, luculenta, apta,
 prudēs. Pannosam & vietâ loquacitatē mucosorū
 Sophistarum esse, eruditi intelligunt. In summa,
 castum purumque latini sermonis vsum in vobis
 desideramus; id-ne iure, ex hoc quidem Sapientiæ

vestræ specimine sobrius Lector iudicato. Num verò græcè melius quàm latinè sciatis, qui Græcas (sicuti vestro hoc publico scripto deprædicatis) declamationes habetis, tum confiteri quum Græcè aliquid edideritis. Quod si Chœrileum illud siue Mævianum Carmen vestrum de D. D. Petri & Pauli encomiis, (quod ad nos deferendum curavistis, ut vestras quoque in eo genere gazas ostentaretis) exscribi tempus & charta paterentur: nouo certè argumêto perspicuum esset, quàm bene de illa Iuuentute cuius ad vos concurrum fieri gloriâmini, fitis meriti. Verùm apage Symphonix vestræ oppidoquàm discordis nauseas. Neque vos Marix supplicium pertimescitis?

Rem omnino alienam tractatis, Iesuitæ, dum bonarum literarum institutionem profitemini: quippe qui castitatem sermonis infeliciter calamistrato loquendi genere violetis, ineptasque argutiolas pro vero sciendi modo inducatis, ipsasque adeo liberales disciplinas Sophistico corhurno turpificetis: (sic enim Hippocrateam in eadem querela vocem, τὸ ἀσχετὸν, liceat ex Cicerone interpretari) ac proinde verè, neque per calumniam: liberè & candidè, neque per conuitium, asserimus quod initio huius Responsionis proponebamus, Vos in verbis, in ipsaque docendi ratione grauissimè peccare, id est Ἀφελήτους & ἀπαιδέτους esse. Id verò ex eo libello quem eruditionis vestræ singulare quoddam monumentum extare, quem in hac Ciuitate, ad Regix huius Academiæ ignominiam prostare voluistis, constare sobrius & eruditus Lector iudicabit.

ACADEMIÆ NEMAV-

*sensis in hac Responsione
consilium.*

Quid igitur? Omnino ita est. Linguarum, artium, & totius philosophiæ solidam germanamque cognitionem, Euangelii renascentis Auroram his temporibus esse voluit Deus: ut illis quasi auspiciis Veritas, discussis Sophisticis tenebris, è spelæo prodiret. Iuuentutem quæ ad illa tempora in Syreneis Sophisticis tenebris quasi connescebat, felicior linguarum disciplinarumque cognitio mirum in modum excitabat, & ex his elementis ad puriorem Euangelii cognitionem deducebat. Hac humaniorum literarum luce mendacium cœpit innotescere, & negligi passim: contrà, salutaris doctrinæ cognitio magis ac magis propagari in dies, Parlamenta, Academia, totæ Urbes illo eruditionis tyrocinio sanæ doctrinæ odore replebantur: imperitorum Monachorum crassa & stupida Ignorantia passim ridebatur. Quid Sathan? Veritatis videlicet simia, Eruditionis cothurnum in theatrum eduxit, vósque excitauit, Iesuitæ, qui Linguarum scientiarumque cognitionem non modò ostentaretis, sed & ordinem quem in Ecclesia sua his extremis temporibus Deus instaurauerat, summæ utilitatis specie imitaremini. His artibus iuuentutem instruendam suscepistis, quòd earum rerum quibus ad humanitatem iuuentus ingenua informari debet, peritissimi vulgò haberemini: Ludos literarios passim aperuistis: Catechismos etiã more nostro habere cœpistis: denique ordinis nostri simulachrũ summa accuratone imitati estis. Veritatem igitur

his armis instituitis oppugnare, & Mendacii passim collabentis rudera instaurare. At quibuscumque tandem telis instructi sitis, à vobis tamen non potest opprimi Veritas, quæ maiora quàm vestra sint, Philosophiæ & Eloquentiæ propugnacula, per homines illiteratos olim euertit. Hoc etiam addimus, Vt vt magnam eruditionis famam passim vobis concilietis, nondum tamen aliud reuera constitisse, quàm vos non germanam Eruditionem, sed Eruditionis simulachrum habuisse tantum, vt eadem erroris efficacitate hominibus imponeretis, ostentatione Eruditionis qua in Veritatis doctrina hominibus illuditis: atque adeo non minus Eruditionis quàm Veritatis fumos imperitis vos vendere. Non possumus aliter de vobis æstimare, donec certiora eruditionis vestræ testimonia nobis dederitis.

HÆC autem de multis pauca, Professores Turonii, non vestri (ita nos Deus bene amet) insectandi causa, aut contentionis, vanæ quæ gloriæ pruritu, sed Veritatis publicæ quæ utilitatis studio, in his vestris quas ad nos misistis, Theſibus annotauimus. De quò iudicio nostro, & prouocatur à vobis vltro Veritatis patrocinio, parati sumus coram legitimis iudicibus reddere rationem. Neque tamen prouocati personas vestras laceſſimus: de rebus ipsis verè & liberè respondimus, quidnam à vobis peccaretur, quòd ad Ecclesiæ Patriæ quæ utilitatem pertineret, sine suco & felle conati sumus demonstrare. Si peccata illa vestra non videtis, Iuuentus, cuius credulitate & patientia abutimini, oculos tandem aperiat, & vestra propiùs perspiciat, verum à falso discriminet. Sin per ætatem & clamores vestros (quibus non dubitamus quin hanc veram libertatem aut liberam veritatem nostram sitis grauissimè insectaturi)

turi) haudquaquam ei licet, Parentes saltem aut qui in parentum sunt loco (quorum interest ne sui heredes, charissima pignora, temporis nō modò faciant iacturam, sed maximo quoque accepto incommodo, carissimè emant poenitere) ne patiantur amplius vos puppis & crustulis filios suos circumuenire, nocentissimique lucri genere suorum filiorum mercaturam actitare: eosque Gehēnæ filios facere qui Ecclesiæ & Patriæ commodis sunt destinati. Intolerabile profectò erat, nostrò silentio vestràque importunissima loquacitate opprimi Veritatem: vosque infelici quodam cothurnatæ Eruditionis præiudicio omnium Academia-rum ordinem permiscere, & miseræ inuentuti non modò impunè, sed etiam cum laude & præmio illudere. Ecclesiæ & Patriæ charitas hoc à vobis quidem officium efflagitabat: ad Academi-as autem omnes in Regni huius latifundio variè distributas, Parisinam cum primis nostrum omnium veluti matrem pertinet videre, Nequid detrimen-ti Ecclesiæ & Patriæ à vobis patiat.

De Religionis nonnullis capitibus disputauimus. Oramus autem eos omnes qui nobiscum non ita sentiunt, vt in bonam partem interpre- tentur nostram libertatem, & explorent an temerè Verbi Dei & Ecclesiæ Catholicæ auctoritatem in hac doctrina stabilienda afferamus: neque propte- rea nouæ dissidiorum faces inflammentur. Quum Veritatem altercando amitti & vetus docuerit Proverbium, & funestissima post annos complu- res in hoc Regno experientia demonstrauerit, quantò rectius & vtilius futurum esset de Verita- te ex veritate disputare, eo videlicet quem Veri- tatem maximè decet modo, id est candidè, simpli- citer, cordatè, piè: non vt Veritatem vincamus, sed vt à Veritate victi Veritatem consequamur, vt si-

mul cum Veritate coronemur. quod victoriæ præ-
 miique præstantissimum est genus. *Præstat enim*
(vt inquit magnus ille Theologus) vinci à vero
quam verū per falsum vincere, vt infelicissima mēda-
cy victoria pereat victor. Agitur hominum salus:
 quam unicuique charam esse contentaneum est.
 Pacis, summo Dei beneficio, nobis tributæ hic
 longè optatissimus esset fructus, si ineundæ con-
 cordiæ illustrandæve Veritatis ratio quædam
 iniri possit, eo ordine & modo qui optimus com-
 modissimisque esse videretur. Sin minus (id est
 si hominum peccata tantum beneficium impe-
 diant) hoc tamen constituendum est, Veritatem
 vinci nullo modo posse cuius æternam esse vi-
 ctoriæ omnium ætatum experientia comproba-
 uit. Non erit Veritas suis peregrina, quum
 Deus norit eos qui sui sint, & illi vocem Pasto-
 ris intelligant, peregrini auersentur. Verborum
 quidē contentionibus Veritatem defendi aut illu-
 strari minimè putamus, & ab huiusmodi certami-
 nibus penitus abhorremus: quum tamen nun-
 quam sit deserenda Veritas, illud quoque singula-
 ri Dei beneficio nobis sit tributum vt Christianis-
 simi Regis nostri Edicto, Veritatis publicè do-
 cendæ facultas nobis constet: fas quoque nobis
 esse, Veritatem à calumnia vindicare, ecquis cum
 ratione negauerit? Ne in Veritate asserenda
 modestia in nobis meritò desideretur, illud verò
 nobis prouidendum fuit, an verò in hac scripti-
 unculâ id præstiterimus, piorum & cordatorum
 iudicium est.

Dominus Deus noster, belli pacisque summus
 arbiter, qui se Pacis Deum proprio quodam &
 verè augusto nomine vult appellari, misero huic
 Regno, & inter omnes Regni huius prouincias
 huic miserrimæ Occitanie pacem cōmodam diu-
 turnam.

turnamque tandem aliquando pro sua misericordia largiatur. Pacem illam publicam, qua tanto opere indigemus, non impedit bellum Veritatis cum mendacio sempiternum: & quicquid Sathan, & Sathanæ ministri molientur, nihil per ipsorum futuros Veritati decedet: sed tunc vincet Veritas, quum oppugnabitur, NEMAUSI, ad XII Octobris anno ultimæ Dei patrietis, cl. l. lxxxii.

ETIAM VENI, DOMINE IESU.

ACADEMIAE
NEMAUSENSIS
EXPOSTULATIO

*De Iesuitarum Turnoniorum bis cocta
(ut ipsi disertè aiunt) Crambe.*

IDEEST

Quod non responderint, sed iisdem planè inculcatis, ad suum Tribunal Academiam quasi ream citarint: quum solidis seriisque ipsius argumentis solidam seriàmque responsionem opponere debuissent.

Adiuncta est accurata uniuersæ disputationis Summa.

ROVOCATI à vobis, Iesuitæ, vobis hastenus responderamus: vnus profectò (sicuti candidè testati sumus) veritatis defendendæ illustrandæque studio. Hoc quoque vos Veritati, hoc piis honestisque quamplurimorum hominum votis sanè debebatis, vt qua fide nos à vobis lacesciti pleraque Thesibus vestris

Sf. ij.

*Scandy Antijesuita
Jean-B. Scandy*

opposueramus, eòdem vos animo & candore, & nostra dilueretis & vestra defenderetis. Dum tamen eius eruditionis quam proprio quodam iure vobis vendicatis, opinione dignum quidpiam omnes arrectis oculis, auribus, animis expectamus: ecce, post menses quatuor totos quibus parturitis, noua à vobis tandem nascitur Scytale: non nobis quidem quicquam apportans noui, sed idem plane inculcans quod anno proximè elapso edideratis, id est bis coctam (vt totidem verbis agnoscitis) Cramben obiiciens, nos verò ad Imperij vestri tribunal reos citans, vobis videlicet Iudicibus grauissimarum controuersiarum aleam subituros. Sunt enim hæc ipsa Crambes illius vestræ verba: quam non pigebit totam exscribere, vt ad eam non modò respondeamus, sed & de vestra & de nostra responsione iudicare tutius prudens & æquus Lector possit.

Mirabere fortè quid sit, quòd præter consuetudinem nostram, anni proximè elapsi Conclusiones Theologicas tibi quasi cramben bis coctam etiam hoc anno obiiciamus. At profectò desines mirari, vbi causam eius rei breuiter acceperis. Quam enim hæc Propositiones in Ministrorum Nemausensium manus incidissent, earumque illis minùs elegantia probaretur, ac nescio quid ad reprehendendū Aristarchi videlicet acuti, arripuissent: libello hanc vnam ob causam edito non leuiter exagitarunt. Atque vt intelligeres quàm merito id fecerint, easdem omnino, ne verbo quidem immutato, tibi statuimus esse denuò proponendas. Nec verò satis habuerunt improbè calumniari, nisi etiam libellum illum suum quibusdā propositionibus omnino falsis & à veritate planè alienis respergerent, vt coràm, si modò huc ad nos

ad nos venire audeant, fauente Deo conuincemus. Ac ne in posterum liceat ipsis conqueri, quòd aliquot tantum (ut ipsi loquuntur) ante disputationē horis ad illos cōclusiones transmittamus, en maturre nunc mittimus, ut si animus eis non deest, in campum arenamque descendant: qua re nihil nobis gratius facere profecto possunt. Habes rationē consilij nostri, optime Lector. Hæc vestra sunt verba, Iesuitæ, ad vestrū exēplar complurium dierū noctiumque sudoribus exantlatum, optima fide collata atque descripta. Cætera, quum eadem sint planè, ex superioris anni libello hauriantur.

Periniquæ igitur conditionis insolentiam nouitatemque vos etiam, Iesuitæ, perspexistis, qui miraturum hac de re Lectorem præfati estis. Verùm eccuinam vos in animum inducturos arbitramini, ut desinat mirari, nulla tã peregrini Decreti causa reddita: idque nõ in Academia modò sed in Ecclesia Dei maximè, in qua nihil nisi cū ratione licet? Primùm id à vobis postulamus, Iesuitæ, Cur nõ respondetis? cur non rationibus nostris nouas rationes opponitis, quibus euincatis nos hallucinari? Hòccine est cum ratione respondere, Vos easdem Propositiones vestras, ne verbo quidè immutato, Lectori obtrudere? Quomodò Lector intelliget vos à nobis non fuisse meritò reprehensos, si nulla defensionis vestræ ei constet ratio, nostræ autè reprehensionis argumenta perspiciantur? Non est aut Theologi aut Philosophi, quum ratio quæritur, petere principiū: tyrānis est in libera Academiae Republ. obtrudere, Hoc diximus: neque est vestra Pythagorea autoritas. Ecquo tãdem iure imperiū illud vsurpatis? Vobis-ne cū hominibus rē esse obliuiscitis? Si adsunt vobis rationes quibus doctrinam vestrā defendatis, cur eas eruditus de re tota sobriè

iudicaturis non exhibetis: si desunt, cur nos im-
 probè calumniari affirmatis: si calumniamur, cur
 non proditis calumniam: si non calumniamur, ec-
 quis non videt vos in nobis immeritò culpandis
 calumniari? Atenim in hoc quoque prostituti pu-
 doris vestri monumento, vos scientes-volentes fu-
 cum facere, qui nostram Responſionem vel per
 transfennam legerit, manifestè iudicabit: vt vos
 vestro iudicio tanquam sorices prodamini. Ec-
 quis enim non animaduertit nos bona fide ipsissi-
 ma Propositionum vestrarum verba exscripsisse, vt
 ne apicem quidem vllum immutauerimus? Vbi-
 nam sunt ergo propositiones illæ falsæ quibus li-
 bellum nostrum respersimus? Fallum prodite, vel
 vos ex talionis lege falsi tenemini. Quòd autem
 affirmatis, solam Propositionum vestrarum elegã-
 tiam nobis minus probari: eamque vnã ob cau-
 sam libello edito nos eas gratiùter exagitate, & in
 eo caput esse reprehensionis nostræ: si quid in vo-
 bis superest frontis, ipse liber docebit continuò nũ
 verè loquamini. Siccine reueremini veritatem,
 vt in re etiam quæ omnium testimonio probari
 aut refelli potest, id non modò auditoribus vestris
 (quibus ne Responſionem nostram legerent, inter-
 dixistis) inculcetis quod planè aliter habere res
 ipsa clamat: sed & publico scripto publicã nomini
 vestro notam inuratis ignominie sempiternæ? Re-
 ctè-ne nec ne vos reprehenderimus, penes æquos
 Iudices arbitrium esto. Hoc profectò cõstat, nos re
 ipsam, rem omnino ipsam in vobis libello illo no-
 stro propriè damnauisse: & tribus quæstionibus,
 isque grauissimis, vniuersam disputatione nostrã
 fuisse occupatam. Humaniorum quidem litera-
 rum cognitionem (& in ipsis verbis & in ipso sci-
 endi modo maxime) in vobis desiderauimus: sed
 vix vnã aut alteram paginã huic examini tribui-
 mus. Ex quibus tamen pauculis cordati viri dis-

cent suis liberis prouidere, ne eius rei quam ignorantis, ostentatione miseræ iuuentuti pergatis imponere. Nos verò rem interea ipsam & damnauimus & damnabimus in vobis: & eam quidem rem quæ & augustissima & præstantissima est in vniuersa vita, quippe quæ ad animæ nostræ salutem pertinet: vt quos laqueis vestris irretitos tenetis, ab illis tandem cognitæ veritatis efficacitate se extricent, neque ista ita legant tanquã in puluere scholastico Quotlibeta pro Doctoratu proponerentur: sed norint salutem suam agi, ac proinde serio in his sibi versandum esse intelligât. Et licet vestrum alij pugnent aduersus cognitam veritatẽ, alij ignorantie veritatis inoletum mendacium tueantur, omnesque certatim in eo elaboretis vt homines vel in errore detineatis, vel errorem in illis augeatis: persuasum tamen habemus hunc nostrum laborem filiis Dei non inutilem futurum. Atque ex primordiis eius disputationis, cuius vos causam dedistis, vberiores fructus in posterũ prælagimus: quum vestrorum etiam complures iam incipiant oculos aperire, & ex ipsis effectis perspicere quinam sitis, Catholicam veritatem nobiscum, per Dei gratiam, amplectentes.

Verũ quã temperata est illa Dictatura vestra? Edicitis vt ad vos audeamus venire, si armis non deest in campum arenamque descendere. Ecquis sobrius non videt eo vno ipso rationes maximè vobis deesse? Falsne cuiquam esse sanus quisquam arbitrabitur, vt aduersario suo aduersarius & loci & Iudicum legem imponat: is etiam qui ad certamẽ aduersariũ prouocarit, quum ciuiles leges edicant prouocãti, vt prouocato & loci & armorũ optionẽ relinquat. Vos igitur qui nos ad certamen pertraxistis, in Turnonio illo imperio vestro Iudices sedebitis in propria causa: & vt de nobis inaudi-

ta causa planè condemnatis classicum modò canitè, ita trophæa debellatis, imaginarij victores, tandem constituetis. Nobis certè animum minimè deesse ad tuendam veritatem, scripta nostra abudè testantur: quæ quidem Academiæ omnium theatro cõmunia esse voluimus, vt Iudices omni exceptione maiores & de nobis & de vobis iudicarent. Num vestri Gymnasij angustias omnium Academiarũ latifundijs vos anteponeatis? A vobis igitur, Iesuitæ, ad illarum iudicia prouocamus. Si animus vobis non deest tuendæ illustrandæque Veritati, in nobilem illum campum descendite, è Museis exquisitæ illius eruditionis Iesuiticæ mysteria eruite. Quòd si commoda iniri ratio possit colloquij inter vos & nos constituendi, votorum nostrorum summã videremur planè consequuti. Hoc profectò votis omnibus peroptamus, vt Regio beneficio, liberæ legitimæque disputationis copia nobis tribuatur. Ad rem tam piam, tam honestam, tam vtilem, tam denique necessariam promouendam, vt vos nobiscum coniungatis, vos etiam atque etiã hortamur, rogamus, obsecramus, obtestamur. Nos certè quidem pro tam necessario officio deuouemus, nostrarumque Ecclesiarum nomine sanctè pollicemur, illas pro hoc Veritatis examine nihil vnquam detrectaturas. Quòd si has condiciones repudiatis, & pro more vestro conatus nostros veteratorie eluditis, testis nobis esto vniuersus Mũdus per nos haudquaquam aut stetisse aut stare, quominus Veritas moderata disputatione illustretur. Si quoque id quod in controuersia est, tanquã firmissimam rationem inculcatis scriptis reponitis, è quis non videat vos iam manus dare, & victos expugnatòsque esse à veritate, silentio illo vestro vos confiteri?

Verùm vt de re tota Lector iudicare cõmodiùs
utiliùs

vtiliſſque poſſit, & in Michaëlitis illis diſputa-
tionibus veſtris, præter communia penſa, habeant
Auditores veſtri de quo diſputent: Reſponſionis
noſtræ ſummam iuuerit ſubiecto Diagrammate
repreſentare: quod quidem & doctrinæ noſtræ &
veſtræ comparationem in hoc argumento ſimpli-
ciſſimè complectatur. Ad veſtram quoque illam
dubitationem, cuius expediendæ rationem vos
inuenire non potuiſſe profitemini, breuiter &
perſpicuè reſpondebimus.

D I A G R A M M A, S V M M A M

*complectens, tum veteris & Catholicae do-
ctrinae quae in Reſponſione noſtra ſuſius
explicatur, tum nouae & peregrinae quam
Ieſuitæ Turnoniſ in ſuis Propoſitionibus,
nulla ratione reddita, ratam fixamque
eſſe iubent.*

V E T V S E T C A T H O L I C A

DOCTRINA, id eſt, Aurum

doctrinae ſalutaris.

*Q*um Eccleſia nomen & faciem Sathan ſepe
ementiatur, primum omnium conſtituen-
dum eſt & quid ſit Eccleſia, & quibus notis vera
germanaque Eccleſia ab æquinoca, id eſt, à falſa
adulterinaque Eccleſia diſtinguatur.

1 *Ecclesia*, est communio Sanctorum, id est filiorum Dei per vniuersum terrarum orbem dispersorum, in vno capite Iesu Christo coadunatio & societas.

2 Vt vt autem vna illa sit Ecclesia Catholica, Christi sponsa, fidelium mater, gemina tamen illius notio & quasi facies distinguenda est. Inuisibilis quidem, vni Deo propriè cognita, electorum cœtus: Visibilis autem, ex iis nimirum notis quæ veram Ecclesiam à falsa determinant, hominibus conspicabilis: in qua mali permixti sunt cum bonis, hypocritæ cum fidelibus, ad instaurationis vltimæque tempus. Multi quippe sunt in Ecclesia, qui non sunt de Ecclesia.

3 Visibilis Ecclesiæ sunt notæ, Verbum Dei, & legitima ex illo Verbo Sacramentorum administratio.

4 Vt in vna Ecclesia salus est, ita Veritas. Veritas autem vnico Dei verbo cõtinetur, qui & salutis nostræ & salutaris doctrinæ autor est.

5 Vnicum illud Dei Verbum quo salutaris doctrina definitur, agnoscimus Prophetarum & Apostolorum doctrinam, veteris & noui Testamenti libris comprehensam.

6 Illo Verbo Dei scripto omnia fidei dogmata ad salutem necessaria cõtineri credimus: neque ab eo vel quicquam demere vel ad illud adiungere quidpiam, cuiuslibet creaturæ fas esse affirmamus.

7 Ex illo Dei Verbo veritas à mendacio certò distinguitur, ipsumque proinde Verbum ex ipso Verbo, facta locorum inter se comparatione, ex ipsa quidem fidei analogia notatis locorum prudenter circumstantiis, rectè intelligitur: vt ad eam quæ ad salutem nostram pertinet, veram solidamque scientiam, nullus fidelium dubitationi locus relinquatur.

8 Ecclesia Catholica, Verbo illo scripto vt fundamentum

damento innixa, est columna & firmamentum Veritatis, id est custos & interpret salutari doctrine: atque ad eam magna est augustaque Ecclesie, hoc auspicio Verbi Dei, autoritas.

9. Quem admodum Deus nouit eos qui sunt, solidumque stat fidelibus hoc Dei fundamentum, quo firmata eorum fides non possit excidere: ita propter hominum peccata, visibilis illa Ecclesie facies, varijs mutationibus & vicissitudinibus iusto Dei iudicio sæpe percellitur.

10. Itaque non personarum aut locorum, sed doctrine successio in Ecclesia querenda est, qua una eademque in vnici illius Verbi monumentis constanter perdurat: vt in medijs quidem vel maximarum mutationum tenebris nunquam desit qui verum Deum agnoscat & colat.

11. *Idolorum* siue Imaginum cultum, omnesque voluntarios ipsis hominum commentis, contra Dei Verbum aut sine Dei Verbo excogitatos Dei colendi ritus, toto pectore detestamur.

12. Ex animis hominum exturbanda sunt primum Idola siue Imagines, vt ex omnibus siue priuatis siue publicis locis postea exturbentur. At quem priuato homini nihil liceat in Republ. iniussu Magistratus, non possunt, illa nisi publica auctoritate, publicè exturbari.

13. *Sacramenta* Catholice Ecclesie nota (vt diximus) altera, sunt Verbi sigilla & tessera. Quod enim Verbum docet, id ipsum exhibent Sacramenta, Christum videlicet ipsum cum omnibus suis donis: vt in eum Ecclesia per fidem insita, sit heres remissionis peccatorum & vitæ aeternæ.

14. Verbum Dei, Christum nobis proponit vnicum redemptorem & Mediatorem generis humani, verum Deum & verum hominem, duabus naturis in vnâ personam hypostaticè vnitis, naturarum tamè ipsarum in ipsa persona proprietatibus in-

confusis & distinctis omnino manentibus.

15 Ita veri illius & vnici Mediatoris Christi, Dei & hominis, carnem credentibus cibum esse verè viuificum, & sanguinem potum verè vitalem docet. Idipsum de Christo Sacramenta testantur, adhibitis signis, ad rem eandem & illustrius & efficacius significandam atque obfignandam.

16 Christi caro non esset viuifica, neque sanguis effusus in remissionem peccatorum, nisi Christus esset & Deus & homo. non enim esset Redemptor, si tantum aut Deus aut homo esset: sed vtrunque & Deum & hominem esse oportuit, vt totus & integer esset verè Iesus, id est seruator Ecclesie suae.

17 Coena igitur Domini, quae ad ipsius memoriam testificandam atque recolendam instituta est, non imaginarium aut figuratum Christum in nudis signis, sed verum Christum pro nobis crucifixum & mortuum, atque adeò totum & integrum fidelibus exhibet atque representat.

18 Itaque totus & integer Christus in Coena verè adest: & totus & integer à fidelibus verè percipitur: verè nimirum, non Capernaicitè siue Cyclopicè (id est vel Transubstantialiter vel Consubstantialiter) sed per fidem quae non est aliquid imaginarium aut commentitium, sed ex promissione veracis & omnipotentis Dei, efficacissima est credentibus.

Ex vi igitur & necessitate contrariorum necessario consequitur id esse falsum quod Catholica veritati repugnat: ac proinde falsa est

NOVA ET IESUITICA
doctrina, & Palea & foenum est:

Atque adeò

19 Non est verum, Ecclesiam Romanam esse Catho-

Catholicam Ecclesiam, id est particularem vnus cuius civitatis Ecclesiam, esse vniuersalem. id enim est Orbem in Vrbe includere, vt ait Hieronymus.

20 Neque verum est, *Pontificem Romanum esse caput Ecclesie Catholice*: quum vnum sit Ecclesie caput, Christus: vt necesse sit eum esse Antichristum (sicuti ait Gregorius Papa) qui vniuersalis Episcopi vel summi Pastoris siue Pontificis nomen & autoritatem in Ecclesia vsurpat.

21 Neque verum est, *Verbi Dei interpretationem ab Ecclesia autoritate pendere*: quum Verbo Dei vt fundamento, Ecclesia, quanta quanta est, innitatur: sicuti ait disertè Apostolus.

22 Neque verum est, *Duo esse Dei Verba: vnum scriptum, alterum non-scriptum siue Traditiones*: quum vnus sit Deus, vna veritas, vna fides, vt idem ait Apostolus.

23 Neque verum est, *Ecclesiam non posse errare*: quum Ecclesia visibilis, quandiu in hoc mundo peregrinatur, non sit sine ruga & macula: permixtis nimirum hypocritis cum fidelibus, ipsi que fidelibus tristissimas peccati reliquias in se circumferentibus, vt eorum in eo sit perfectio, quòd se imperfectos agnoscant. Hominibus autem constare Ecclesiam perspicuum est.

24 Neque denique verum est, *Ecclesiam successioni personarum alligari, vt hac nota verè Catholica agnoscat*: quum non personis, sed doctrinæ diuinæ Ecclesia innitatur.

25 Non est verum, *Idolum siue Imaginem inter se differre*: quum planè sint Synonyma vocabula (illud enim Græcum est, hoc Latinum) idem vniuocè & identicè significantia.

26 Vanum est & prorsus ineptum hoc Idolorum patrociniū, *Honorē eū qui imaginibus exhibetur ad ipsa Prototypa referri*: quæ quidē Prophetæ, vanitatem & mendacium appellāt: Apostolus

verò, Nihil vocat. Hæc esse imaginum Prototypa, hanc illarum essentialem formam siue quidditatem quâ affirmet Catholica veritas, omnino consequitur, Grauiſſimam fieri iniuriam sanctis Dei seruis, quorum nominibus in hac delira Mundi senecta, abutitur superstitione: quâ & ipsi, dū viueret, diuinos hos cultus totis animis sint execrati.

27 Vana etiam est distinctio, *Latria, Dulia, Hyperdulia*: quum his dicendi quoque generibus minus Deo quàm Sanctis obsequiū tribueretur.

28 Quapropter minimè verum est, *Imaginum cultum in Ecclesia Catholica esse retinendum*: quum & id seuerissimè veter Lex Dei, sempiterna viuendi regula, tanquam summum aduersus Dei Maieſtatem scelus: & Euangelium eadem seueritate interdicit, vt ab Idolis caueamus.

29 Non est verum, *In Sacrosancto Eucharistie Sacramento Christi corpus contineri*: quum disertè testetur Scriptura, & Christum hominem in Cœlum ascendisse, & necesse esse illum Cœlo contineri vsque ad tempora restitutionis omnium. Nō ergo Christi corpus in Sacramento, vel sub forma panis (vt dicitis) continetur, si Cœlo contineatur.

30 Neque verum est, *Panem Eucharistie in verum Christi corpus, & in verum Christi sanguinem post consecrationem transsubstantiari: vt nō amplius ibi sit panis aut vinum, sed verum Christi corpus, & verus sanguis*: quia hoc commentum planè euerit veritatem corporis Christi, quod non potest esse verum corpus si sit simul in pluribus locis: & veritatem Sacramenti, quod non potest esse verum Sacramentum, si signa in rem significatam transmutentur.

Licet tamen hæc duæ opiniones sint per se falsæ, sunt tamen inter se disparatæ atque contradictoriæ, vt vnâ stare nullo modo possint. Quamobrem viderint etiam atque etiam Iesuitæ Turnouii quid

rerum agant, quū afferūt verum Christi corpus in sacrosancto Eucharistiæ Sacramento contineri. affirmamus enim illud dogma esse prorsus inconueniēs & incompatibile (vt puris putisque ipsorum verbis vtamur) cum doctrina Trāsubstantiationis, quam tamē Romanæ Ecclesiæ principem esse cardinem nemo nescit. Nostram autem instātiā ita simplicissimē probamus, vt veritatis studiosus Lector de re tota sine fūco aut verborum inuolucris explicata, opportuniūs certiusque iudicare possit.

Primus Syllogismus.

Qui Transubstantiationis doctrinam euertit, is Romanæ Ecclesiæ auctoritatem euertit.

Atqui, Iesuitæ Turnonii nouo illo suo dogmate quo statuunt verum corpus Christi in sacrosancto Eucharistiæ Sacramento contineri, penitus euertunt doctrinam Transubstantiationis. Ergo & Romanæ Ecclesiæ auctoritatem pessumdant.

Secundus Syllogismus, quo probatur assumptio.

² Genuina Transubstantiationis doctrina est, Panem & vinum Eucharistiæ transsubstantiari, id est in verū Christi corpus & sanguinem realiter, sensualiter & essentialiter conuerti, vt non amplius ibi sit substantia panis & vini, sed noua substantia corporis Christi, quod in veritate manibus Sacerdotum tractetur, frangatur, fidelium dentibus atteratur, & in ventrem demittatur, &c. ac proinde Panem Sacramēti & verum Christi corpus idem planē esse vniuocē & identicē.

Atqui dicere, Verum Christi corpus in sancto Eucharistiæ Sacramento contineri, huiusmodi doctrinæ ex diametro & contradictoriē repugnat.

Illam igitur euertit: quum duæ contradictoriæ non possint esse simul veræ.

Tertius Syllogismus.

Maior per se probata est: sic probatur Minor.

3 Relatorum ea natura est vt id quod sunt aliorum esse, aut ad aliud quoquomodo dicantur: atque adeò in mutua affectione tota insint, distinctis nimirum illis terminis A quo & Ad quem circumscripta: vt vnum idèmq; esse nõ possint. &c.

Atqui Continere & Contineri, sunt relata. Ergo vnum idèmq; eadem ratione esse nullo modo possunt.

DEMONSTRATIONIS

conclusio ex superioribus Syllogismis necessario nascens.

Continere & Contineri, ex lege relatorum non sunt neque possunt esse idem.

Atqui in hac propositione, *Verum Christi corpus in Sacramento continetur*, manifestum est quòd Panis Sacramenti, continet verum Christi corpus: & verum Christi corpus continetur in Sacramento:

Ergo, Panis Sacramenti & verum Christi corpus in Sacramento non sunt idem, id est non est verum quod dicit doctrina Transsubstantiationis, Panem Sacramenti esse verum Christi corpus, & de corpore Christi vniucò & idèticè prædicari.

Ita vestrum dogma, Iesuitæ, cù doctrina Transsubstantiationis stare nullo modo potest, ac proinde eam planè euertit. *Quod erat demonstrandum.* Neque enim existimamus vos responsuros, Pontificem Romanum facere posse vt dux contradictoriæ sint simul veræ, id est affirmatio & negatio de eadem re iisdem planè circumstantiis verè enuntientur.

Inde

Inde nouū *Corollarium* ex supra positis necessa-
riò consequitur, Iesuitæ Turnonij, qui nouo illo
& vernaculo dogmate, Transsubstantiationis (vt
demonstrauimus) doctrinam conuellunt, id fa-
ciunt vel malo animo aduersus Romanam Eccle-
siam Dominam suam & de ipsis optimè meritam:
vel imperité.

Si malo animo id agant, rei sunt ingritudinis,
rebellionis, & felonix (vt loqui solent): ac idcirco
grauissimè puniendi. Si imperité id docent, cur
docent rem incognitam? & per consequens impe-
ritix suæ poenas ferre debent, id est in eo numero
censeri, quos scripta, eaque repetita, indignos esse
testantur qui doceant, antequàm didicerint.

Restat noua vobis exceptio, Iesuitæ, vt à crimi-
num illorum ignominia voimet leuetis: Vos nimi-
rum veritatis vi coactos mēdacij absurditatem in
nouo illo Transsubstantiationis commento ad-
uersus veterem & Catholicam veritatem nato, &
peruidisse & repudiassē. Nos respondemus, Si
mendacium ibi peruidistis, cur illo repudiato,
veritatem inuoluistis nouo mendacio? Discite
igitur veritatem Catholicam in vera Ecclesia Ca-
tholica, & exploratæ veritati ne repugnetis.

Quòd autem in hoc Sacramenti argumento no-
bis quædam dubitabundi opposuistis, Articulo
VIII vestrarum propositionum: proximum est vt
(quemadmodum initio sumus polliciti) ad ea
breuiter & candidè respondeamus.

Tt.j.

*RESPONSIO AD NOVAM
Exceptionem Iesuitarum Turnoniorum,
aduersus conclusionem nostram, qua est
huiusmodi Respons. nostra pag. 85.*

*Profitemur nos hactenus credere totum Christum
in sacrosancto Eucharistiae Sacramento verè ad-
esse, & à fidelibus totum, non portionem panis (ut
calumniamini) sed totum & integrum Christum,
verè percipi ad salutem: ac proinde nos veram
Christi in Coena praesentiam, veramque eiusdem in
eadem perceptionem amplecti: crassam vero Caper-
naiticam & Cyclopicam, qualem vos inducitis, to-
to pectore detestari.*

Iesuitarum Exceptio.

*Si, ut proficitur qui Academia Nemausensis no-
mine cum Thesibus nostris bellum suscepit, totus
Christus in Sacrosancto Eucharistiae Sacramento
verè adest, & à fidelibus non portio panis, sed totus
& integer Christus verè percipitur, nullam planè
reperire possumus causam cur à Transsubstantia-
tionis voce aduersarij nostri abhorreant, qui rem
ipsam Transsubstantiationis vocabulo comprehen-
sam, publico scripto se confiteri, apud omnes testatum
esse voluerunt.*

*ACADEMIÆ NEMAVSENSIS
ad illam Iesuitarum exceptionem, bre-
uis & luculenta Responsio.*

*Mirum est vos, magistros in Israël, rerum tam
diuerfarum diuersam rationem perspicere non po-
tuisse. Quòd autem vos praetermissio Dei Verbo, &
Catholicae Ecclesiae doctrina (sicuti in Orthodo-
xorum Patrum monumentis explicatur) longum*

valere iussa, toti in Scholasticorū disputationibus
 hæreatis, illaque adeò Theologia, Prophetarum &
 Apostolorum libris exturbatis, in vestra Academia
 exponatur: non miraremur profectò siquid huius-
 modi incidisset quod à Verbo Dei & Orthodoxæ
 vetustatis doctrina totum esset definiendum, si id
 vos ignoraretis. esset enim inciuile id à vobis ex-
 poscere quod profitemini nescire: ex regula, Quam
 quisque norit artem in hac se exerceat. At quū hu-
 jus dubij explicatio, è Magistrorum vestrorum li-
 bris peti luculéter possit, quàm indecora est in vo-
 bis rei tā confessæ ignoratio! Illi igitur Magistri ve-
 stri dissi. ultatem illam vobis euoluent, si modò du-
 bitandi rationem prius vobis exposuerimus.

Duo nobis obijciebatis. Vnum, quòd omnipoten-
 tis Dei vim & potestatem in eas angustias redigere-
 mus, vt pluribus in locis vnum corpus conseruare non
 posset Alterum, quòd pro Christi corpore, quòd Catho-
 licæ sub panis forma verè comedunt, portionem panis
 (i. nuda & inania tantum signa, & imaginariū quid-
 piā & fictitiū,) pro vero Christi corpore haberemus.

Vtrumque nobis per calumniam affingi testati
 sumus, vosque in referenda Ecclesiarū nostrarū do-
 ctrina vehementer præuaricari: sicuti ex actis ipsis
 euicimus, nostramque doctrinam ex luculenta
 Verbi Dei & eruditæ Vetustatis autoritate con-
 firmauimus. Ad primum autem illud accusationis
 vestræ caput ita respōdimus, vt quū nihil aduersus
 nostram responsionem exceperitis, silentiū pro as-
 sensu nobis sit. Ad secundum ita respondebamus.

Affirmabamus in sacrosancto Eucharistiæ sa-
 cramento duo distinctè esse considerāda: Signa ipsa,
 id est Panem & vinum, & Rem significatam, id est
 Christum cum omnibus suis donis. De signis au-
 tem ita statuebamus, Nō esse nuda & inania signa
 absentis Christi, sed illum panem & illud vinum

Eucharistiæ fidelibus esse communicationem corporis & sanguinis Christi, eo nimirum modo qui sacramētis conueniret, (id est Sacramentali & spiritali) illámque ad eò communicationem fide definiendam esse.

De re autem ipsa, id est, Christo cuius caro & sanguis per illa signa representatur, ita profitebamur: Totum & integrum Christum, id est verum Deum & verum hominem, adesse in Sacramento: eundémque totum & integrum à fidelibus verè percipi: & crassum carnalémque omnem communicandi modum iubebamus facessere. Quòd autè Sacramentali doctrina è suis principiis demonstrata, ipsáque sacræ Eucharistiæ formula explicata, & rationibus testimoniis que comprobata, disputationi clausula esset adhibèda, Professi sumus nos *Hactenus*, (id est, sicuti copiosius exposueramus) *credere totum & integrum Christum in sacrosancto Eucharistiæ Sacramento verè adesse. Non portionem panis, ut calūniarunt*, id est ex vestris verbis, non nudum panem pro vero Christi corpore: ac proinde ex legibus bene differèdi, Còplexio disputationis ad ipsá disputationé vos profectò reuocabat, vt inde nostram sententiam perdisceretis.

Quid hìc vos, Iesuitæ? Academicè fatemini vos non posse causam reperire, cur à Transsubstantiationis voce abhorreamus, quum rem ipsam Transsubstantiationis vocabulo comprehensam amplectamur. Vt vos ab eo scrupulo liberemus, agè, Transsubstantiationis doctrinam huic nostræ modò à nobis explicatæ opponamus: non vt ea quidem repetamus quæ sunt à nobis in Responsione nostra accuratius annotata, sed vt illius summam vobis etià testibus breuiter perstringamus.

Transsubstantiationis doctrina affirmat, Panem & vinum sacrosanctæ Eucharistiæ, his prolatis,
Hoc est

Hoc est corpus meum, Hic est sanguis meus, in verū Christi corpus & sanguinem transubstantiari, id est Panem & vinum quæ in altari ponuntur, post consecrationem non solum Sacramentum, sed etiam verum corpus & verum sanguinem Domini nostri Iesu Christi esse: non sacramentaliter tantum, sed sensualiter, corporaliter, realiter, de facto, in veritate manibus Sacerdotum tractari, frangi & fidelium dentibus atteri. Ita substantiam huius panis incipere esse quod non erat, id est non amplius esse panem, sed in in nouam substantiam transmutatum essentialiter esse corpus Christi, illud verè, illud sanè quod sumptum est de Virgine, quod mortuum est, quod resurrexit, quod ascendit in cœlos, idem descendere & esse in Cœna corporaliter, localiter, circumscriptiuè, occupatiuè: & quamuis remaneant panis & vini accidentia, tamen non ibi esse amplius vel panem vel vinū. &c.

Romanæ Ecclesiæ doctrinā & verba agnoscitis. Quid igitur? E nostræ & illius doctrinæ comparatione, vtriusque discrimen animaduertite. Nostra, in Sacramento signa & rem agnoscit distinctè. Hæc, signa cum re confundit. Nostra, verum corpus & sanguinem Christi quærit in Cœlo: quod carnis & ipsius Ascensionis veritas, Verbi Dei auspiciis nos deducit. Hæc, vtrunq; de Cœlo elicit, & in terris non modò locat, sed nouo etiam conuersionis genere, panem & vinum in Christi corpus & sanguinem transformat: ac proinde carnis Christi veritatem planè euertit. Nostra, docet, verum Christi corpus, fidelibus viuificum, per fidem quæ sursum nos attolit, esse comedendum: Hæc, ore ipso & dentibus sensualiter & corporaliter, id est Carnaliticè, animos hominum terræ defigit, ne credant verbis Filij Dei: quæ omnino spiritualia esse ipse concionatur. Complures alias comparationis

circumstantias de industria prætermittimus, quum de veri corporis Christi in sacrosancto Eucharistie Sacramento præsentia, eiusdemque communicatione hic tantum agatur.

Duabus ergo de causis non à nouo tantum Transsubstantiationis vocabulo, sed à re ipsa maxime abhorremus. Prima est, quia destruit veritatem corporis Christi, ideoque fidem nostram: que nulla est nisi Iesum Christum verum Mediatorem complectatur. Non est autem verus Mediator, si non sit verus homo: Nec verus homo, si verum non habeat corpus: Neque verum habet corpus, si illius corpus sit infinitum: Infinitum autem erit, si nullo certo loco contineatur. Docet autem Transsubstantiatio, ubi primum facta est consecratio à Sacerdote, ibi esse corpus Christi, ac per consequens ubicunque celebratur Missa, ibi Christi corpus adesse realiter. Altera ratio est, quod signa ipsa cum re confundat, id est Sacramentum planè evertat, quum Sacramentum signo & re signata definiatur. Si panis enim & vinum non adsunt amplius, sed nuda tantum remanent accidentia, ubinam sunt signa, ac proinde ubi & quomodo Sacramentum?

Superioris responsionis accuratior explicatio.

Verum, ut dubitandi ratio illustrius solidiusque constet, Exceptionis vestre verba iuuerit attentius expendere. non enim obliti sumus, Iesuitæ, vos esse Iesuitas, id est decipularum neftendarum architectos, & in verborum distinctiuncularumq; insidijs totam artem vestram occupari. Ex præscriptis igitur verbis agamus, quum apud vos is qui cadit à syllaba, cadat à toto. *Si, ut profiteris qui Academia Nemausensis nomine &c.* Verba vestra agnoscitis, quæ hætenus à nobis exscripta legat Iudex, ne idè repetamus. Inuoluta quoque illa & obscura breuitas vestra, qualè ne Loxias quidè Apollo

Apollo vnquã inuenit , magnas tenebras offundit huic disputationi. Eã igitur explicem⁹, imo potiùs excubremus, vt mentẽ vestrã apertius intelligam⁹.

Idcircone, Iesuitã, existimatis nos rem Transsubstantiationis vocabulo comprehensam amplecti, vel quòd (vt quidem vobis videtur) negemus Panem esse in Coena, vel quòd totum & integrũ Christum in Coena verè percipi affirmemus?

De priori dubitationis parte primùm dicamus. Vestra sunt verba, in propositione illa vestra Septima, ex qua nata est disputatio: *Caluum elabi nõ posse quin pro Christi corpore, quod Catholici sub panis forma verè comedunt, se portionem panis sectatoribus suis obtrudere consueatur.* Vereris accusationis sensum percipimus, verba non agnoscimus. Ecquis enim nostrũ ita vnquam est loquutus, *Nos portionem panis sumere in Coena, pro pane?* Hostili igitur inuidia nos grauatis contra leges differendi, quibus cauetur non esse malefice agendum cũ aduersario. Affirmamus quidem nos panem & vinũ sumere in Coena Domini, signa videlicet rei facere. A vestris iam pridem nobis obijcitur. *Nos nuda & inania signa, tanquam absentis Christi figuras tantũ habere, rem ipsam negare, quòd illa negemus transsubstantiari.* Idem quoque vos nobis obijcitis. Respondemus, vos planè calũniari, & ex hypothesi vestra, & ex vestris verbis negam⁹, *Nos portionẽ panis, (vt nimirũ calumiamini) in Coena vel adesse, vel à fidelibus sumi.* Non enim portionem panis, sed panẽ: non nudum & simplicem panem pro vero Christi corpore, sed veram veri corporis Christi tesseram percipimus, Christi quippe totius (vt imaginariã illi portioni vestrã Totum opponamus) verum & efficax signaculũ, ex Dei promissione. Ecquis inde rectè colligat nos negare panẽ adesse in Coena & à fidelibus percipi, atque

inde nos amplecti Transubstantiationem? Quum & id in quæstione sit positum, & de Signorum usu & officio singulis penè disputationis nostræ paginis fuerimus loquuti. Neque id vestrorum cuiquam hæctenus in mentem venit, ut nobis obijceret nos signa cum re confundere, quum illud ipsum sit quod illis semper obiecerimus.

De pane & vino ostendimus: de toto & integro Christo iam videamus: aut potius vos audiamus aduersus nos ita disputantes: *Transubstantiationis doctrina tenet, quod totus & integer Christus est in Cœna. At vos idem publico scripto confitemini: Ergo Transubstantiationem admittitis. Deinde, Si totus & integer Christus adest in Cœna, & verè percipitur à fidelibus, cur non & ipsius caro verè adest & percipitur in Cœna? Quod si ita est, eò quodnam est inter vestram & Transubstantiationis doctrinam discrimen: & cur rē ipsam vocabulo comprehensam probantes, à vocabulo abhorretis?*

Ad id nos ita respondemus. Affirmamus Christum totū & integrum esse in sacrosancto Eucharistie Sacramento: negamus cōsequutionem, Ergo Christi corpus, vel Christi caro est in Sacramento. Aliud enim est Christus, aliud Christi caro: non quidem alius Christus, sed in vno Christo, aliud, id est, ut vestri loqui solent, aliud est, *Totus Christus*: aliud, *Totum Christi*. Distinguite igitur Personam à Naturis, quæ in vna persona duæ incommutabiles manēt, & causam inuenietis cur & totum Christum in Cœna esse dicamus, ad hoc ut ipsius caro sit nobis viuifica: & ipsam illam Christi carnem in Cœna localiter esse pernegemus. Quod ut certiùs vberiusque intelligatur, substrata hæctenus dubitandi ratione, proximum est ut re altius repetita, Magistri illi vestri rem à suis principis

cipijs demonstrant, quæ quidem per se rata fixæque, in ipsis tamen assumptionibus sæpenumerò à vobis euertuntur, vt falsæ quoque conclusiones inde colligantur: quemadmodum in hoc argumento luculéter apparet. Ipsos igitur rem à capite arcessentes audiamus, vt ex ipsorum verbis certa huius controuersix nostræ demonstratio cõficiatur, id est vos vestris gladiis iugulemini.

E Scholasticorum doctrina superior Responsio, veluti cardo vniuersæ disputationis, cõfirmatur. Veram nimirum hanc esse propositionem, Christus totus & integer est in Cœna: nec tamen consequi, Christi carnem ibidem esse localiter & sensualiter.

Prima Regula.

In Christo duo distinctè agnosci debent: Persona, & Naturæ in vna persona vnita.

Lombard. lib. 3. Dist. 1. Dei ergo filius, hominis factus est filius, natus secundum veritatem naturæ, ex Deo Dei filius: & secundum veritatem naturæ, ex homine hominis filius, vt veritas geniti non adoptione, non appellatione, sed in vtraque natiuitate filij nomen nascendo haberet: vt esset verus Deus & verus homo, verus filius. Non ergo duos Christos, neque duos filios, sed Deum & hominem vnum filium, manentem in duabus substantiis, sicuti naturæ veritas contulit, non confusis naturis neque immixtis, sed societate vnitæ,

Secunda regula.

Persona naturam assumpsit, non Natura personam. Idem eodem lib. Dist. 5. Certum est & sine ambiguitate verum, quòd non Natura personam, nec

Persona personam, sed Persona naturam assum-
psit, &c.

Ibidem. Sic veritas incommutabilis manet Di-
uinæ humanæque naturæ, vt sicut vera semper est
eius Diuinitas, ita semper & *incommutabilis eius*
sit Humanitas, quam sibi vnitam summa Diuini-
tas gerit.

Tertia Regula.

*Nature in persona subsistunt inconfusa, incom-
municabiles, incommutabiles, cum suis proprieta-
tibus essentialibus: ac proinde, vna Nature i a ipsa-
rum proprietates peræque vniuntur in persona.*

*Eiusdem lib. Diel. 6. ex Augustino, Quum le-
gitur Verbum caro factum est, in Verbo intelligo
verum Dei filium, in carne agnosco verum homi-
nis filium, & vtrunque simul vnam personam, Deum
& hominem ineffabilis gratiæ largitate cōiunctū.*

*Ibidem ex Damasceno, Vnam hypostasim filii
Dei confitemur in duabus naturis perfectè se ha-
bentibus, Deitatis & Humanitatis: & has duas na-
turas custodiri & manere in ipso post vnionem,
non seorsum & secundum partes ponendo singu-
las, sed vnitatis inuicem in vnam compositam hy-
postasim, substantialem, inquit, vnionem, scilicet
veram & non secundum phantasiā: substantia-
lem autē, nō duabus naturis perficiētibus alte-
ram, scilicet vnam compositam naturā, sed vnitatis
inuicē in vnam hypostasim compositam Filij Dei,
& manere eandem substantialem differentiam.
(id est essentialis proprietates Naturarum, sicuti diser-
te explicat.) Quod creabile mansit creabile, quod
increabile increabile, & mortale mortale, & im-
mortale immortale: & Circumscribibile Circum-
scriptibile, & incircūscriptibile incircūscriptibile.*

*Eiusdem lib. dist. 7. in clausula disputationis inbet
firmi.*

firmiter tenere, Quòd Deus hominem assumpsit, homo in Deum transiit. At quoniam ferreum erat illud dicendi genus, quod veluti aureum superfluo postea amplexata est, addit in interpretatione: Non naturæ versibilitate, sed Dei dignatione: vt nec Deus mutaretur in humanam substantiam assumendo hominem, nec *Homo Glorificatus* in diuinam: quia mutatio vel versibilitas, Naturæ diminutionem & abolitionem substantiæ facit.

Complures quoque alii existant hac de re loci, quos consultò prætermittimus: quum hi duarum in vna persona Christi naturarum Vnionem satis luculenter demonstrant, vt omnibus perspicuum sit doctrinam Transubstantiationis hæc principia funditus conuellere.

At eadem illam Vnionem personalem eiusque vim & efficaciam, Thomas ille vester iam explicato, ex eadem parte Summæ quam vos hoc anno continuadâ in vestra Academia suscepistis: substratis prius regulis pro more nostro.

Quarta Regula.

Vt verus Christus retineatur, totus Christus agnosco. debet.

Thomas Tertia Partis Summæ Theolog. Quest. 2. Artic. 2.

Omne igitur quod inest alicui personæ, siue pertineat ad naturâ eius, siue nō, vnitur ei in persona. Si ergo humana natura Verbo Dei non vnitur in persona, nullo modo ei vnitur: & sic totaliter tollitur Incarnationis fides. quod est subruere totam fidē Christianam. Quia ergo Verbum habet naturam sibi vnitam, non autem ad suam naturam diuinam pertinentem, consequens est quòd Vnio fit facta in Verbi persona, non autem in natura.

Quinta Regula.

Vnum est idemque Esse personæ & naturarum.

Eiusdem partis Quæst. 17. Art. 2. Quia in Christo sūt duæ naturæ & vna hypostasis, necesse est quòd ea quæ ad naturam pertinent in Christo, sint duo: quæ autem pertinet ad hypostasin in Christo, sint vnum tantum. Esse autem pertinet & ad naturam & ad hypostasin quidem, sicut ad id quod habet esse: ad naturam autem, sicut ad id quo aliquid habet esse.

Sexta Regula, quintæ consecutarium.

In concreto verum est, quod non potest esse verum in abstracto. Illà autem essendi rationē sic illustrius exponit idē eiusdē Parisi & Quæst. Art. 1.

Numerus dualitatis in Christo ponitur circa ipsas naturas, & ideò si ambæ naturæ in abstracto prædicarentur de Christo, sequeretur quòd Christus esset duo. Sed quia duæ naturæ non prædicantur de Christo, nisi prout significatur in supposito, oporteret secundam rationem prædicari de Christo vnum vel duo. *Idcirco ait ibidem, Naturam secundum se cōsideratam, prout in abstracto significatur, non verè posse prædicari de supposito seu persona: & ita adhibet vtilem & necessariam exceptionem, Aliud esse prædicari in concreto, aliud in abstracto. & c. ne locum prolixum exscribamus.*

Vnde aiebat Lōbardus ex Damasceno, lib. 3. dist. 7. Hoc nomē scilicet Christus, personæ esse dicimus, nō monotrōpus, id est vno modo dictū: sed duarum naturarum esse significatiuum, scilicet Deitatis & Humanitatis. Ex deitate autem & humanitate Deum perfectum & hominem perfectum, eun-
don

dem & esse & dici ex duabus & in duabus naturis cōfitemur. Sic ergo dicitur aliud esse filius Dei, aliud filius hominis: quia alterius est substātiæ vel naturæ, inquantū est filius Dei, & alterius inquantum est filius hominis: non quòd ipse filius Dei & hominis sit duo illa diuersa, id est, duæ diuersæ naturæ.

Vnionē hypostatica è Magistris vestris ita breuiter explicata, de ipsis singulatim naturis, de quæ ipsa natura humana propriè (quum ipsa sit disputatio potissimū instituta) aliquid dicamus.

Septima Regula.

Vt Diuinitas per se infinita est, ita humanitas est per se finita: ideoque illa ubique semper est necessaria, h. c. necessario nunc est in cælo.

Idem Thomas Part. 3. Quest. 17. Art. 2. Sic igitur quum humana natura coniungantur Filio Dei hypostaticè vel personaliter, & non accidentaliter: consequens est quod secundum humanam naturam non adueniat sibi nouū Esse personale, sed solū noua habitudo Esse personalis præexistentis ad naturam humanam, vt scilicet persona illa iam dicatur subsistere, non solū secundum diuinam naturam, sed etiam secundum humanam naturam, id est, vt vestri interpretantur:

Diuina natura ab humana separari non potest post vnionē hypostaticam, in qua incœpit Persona duabus naturis reuera constare: & quauis æterna sit Diuinitas, & Agnus occisus fuerit ab initio mundi, tunc tamen incœpit Persona existere realiter & impleri, quum humanitatem statò illo Incarnationis tempore Diuinitas assumpsit: & licet ipsa Diuinitas sit infinita per se, Humanitas autem tempore finita, nunquam tamen ab Humanitate Diuinitas separatur, neque à Diuinitate

Humanitas, quæ sua natura circumscripibilis, suo loco continetur in Cœlo; neque est in terris, quum est in Cœlis.

Idem eiusdem part. Quest. 57. Art. 1. Locus debet esse proportionatus locato. Christus autem post resurrectionem vitam immortalem & incorruptibilem inchoauit. Locus autem in quo nos habitamus, est locus generationis & corruptionis, sed locus cœlestis est locus incorruptionis. Et ideò non fuit conueniens quòd Christus post resurrectionem remaneret in terris, sed conueniens fuit quòd ascenderet in Cœlum. &c.

Ibidem, Licet præsentia Corporalis Christi fuerit subtracta fidelibus per ascensionem, præsentia tamen Diuinitatis ipsius semper adest fidelibus: secundum quod ipse dicit, Ecce vobiscum sum vsque ad consummationem sæculi. Qui enim ascendit in cœlos non deserit adoptatos, vt Leo Papa dicit. Sed ipsa ascensio Christi in cœlum, qua corporalem præsentiam nobis subtraxit, magis fuit utilis nobis quàm præsentia corporalis fuisset. &c.

& *Articul. 2.* Ascensio est motus localis qui diuinæ naturæ non competit, quæ est immobilis & inlocalis. Sed per hunc modum *Ascensio competit Christo secundum humanam naturam, quæ continetur loco, & motui subiici potest.* Vnde Christus ascendit in Cœlum secundum quod homo, non secundum quod Deus.

& *Articul. 3. ex Augustino*, Erit tanta obedientia corporis gloriosi ad animam beatam vt vbi volet spiritus, ibi protinus erit corpus, nec volet aliquid spiritus, quod nec spiritum possit decere, nec corpus. *Decet autem corpus gloriosum & immortale esse in loco cœlesti.* &c.

Atqui vt Ascensionem Humanitati comperere ait, ita

ait, ita Sessionem ad dexteram, Diuinitati: vt ex
 ipsis locis constat, quos non est hic necesse exci-
 bere, quum inter nos hoc constet axioma, *Totum*
Christum esse in Cœna: hoc quum controuertatur,
Christine corpus siue caro siue humanitas sit in Cœ-
na, hoc verò à nobis explicandum erat. At com-
 plures hac de re locos hic de industria relinqui-
 mus, quum hi quos modò protulimus, ad dubium
 illud vestrum expediendum (si ratio quidem vo-
 bis est satis) satis esse videantur. Hanc enim a-
 gnoscimus esse Catholicam veritatem. Si quid i-
 gitur aliis in locis Lombardus & Thomas maio-
 rum gentium vestrarum proceres, doceant his
 Catholicæ veritatis principiis contrarium, recta
 dictabit ratio vt statuamus, noua illa commenta,
 esse veritatis Catholicæ idola & abortus: ob eam-
 que rem ab ipsis non-fanis ad eisdem sanos pro-
 uocemus.

Vniuersæ Responsionis Conclusio & Summa.

Tam verò, vt hunc locum tandem aliquando
 concludamus, duo in hoc argumento extrema ca-
 uenda esse asserimus: Ne vel minus vel plus quàm
 decet, Sacramentis tribuamus: Medium autem te-
 nendum, quod in rebus omnibus optimum est, Illi
 minus Sacramento tribuunt, qui existimant nudas
 tantùm figuras in Cœna offerri, quæ absentis in
 cœlo Christi memoriam in nobis reuocent. Con-
 trà, plus quàm par sit Sacramento alii tribuunt,
 qui signum in ré ipsam transsubstantiari, & Chri-
 sti ipsum corpus realiter & localiter adesse in
 Cœna arbitrantur: quemadmodum tenet Ecclesia
 Romana. Inter duo illa extrema nos Medium te-
 nemus, certæ Cynosuræ, id est Verbi Dei auspicio
 & ductu. Nos enim Christū ita adesse in Cœna af-
 firmamus, vt & ipse docet, & ipsum decet. Ipse e-
 nim ait, *Hoc est corp⁹ meū, Hic est sanguis meus, &c.*

Ego vobiscum sum usque ad consummationem seculi. & Expedi vobis ut ego abeam. & Ascendo ad patrem meum, & patrem vestrum. Et de Ascensione illa disertè testatur idem illud Verbum, *Christum aspicientibus Apostolis sublatum fuisse in caelum. & Oportere illum Caelo capi usque ad tempora restitutionis omnium.* Hoc ipse luculenter docet, vt ipsa secum pugnare Veritas nullo modo possit.

Hoc autem ipsum decet, vt verus agnoscatut Redemptor & Mediator generis humani, id est Verbum æternum Patri homouision, quod caro factum est pro nobis, Deus manifestatus in carne, ac proinde verus Deus & verus homo: qui ait, *Ego sum panis ille vitæ qui è caelo descendit: si quis ederit ex hoc pane &c.* Cuius communicationis cum Christo tessera & signaculum est, sacrosanctum Coenæ sacramentum, ad hunc usum propriè à Christo institutum, vt vitalis ille elus & potus in animis nostris obsignaretur.

Credimus igitur non inania signa corporis & sanguinis sui, id est Panem & Vinum sacrosanctæ suæ Coenæ tanquam vanas & ludieras ipsius absentis figuras nobis offerri: sed credimus ipsum verum Redemptorem nostrum, atque ad eò totum in Coena, verè & efficaciter adesse, & à nobis totum percipi per fidem, qua vnum cum ipso simus, & ipsius vita viuamus. Signa hinc habemus in terris: ipsum verò viuam fide quærimus in cælis, & eò aspiramus quod ex ipsius promissione speramus, ipsum interea præsentissimum in hac peregrinatione nostra sentientes, non corporis quidem sui præsentia, sed diuinitatis: quæ ita humanitatem assumpsit, vt carnis veritatem minimè destruxerit. Licet enim Christus vbique sit (quatenus Deus est, & quatenus Diuinitas ab Humanitate, aut à Diuinitate Humanitas, post illam de qua loquaci

quiti sumus, Personæ vnionem separari nullo modo potest) non tamé consequitur, Christi carnem vel corpus esse vbique, vel in ipso Cœnæ pane localiter adesse: quâdoquidem Personæ veritas non impedit veritatem humanitatis, quæ omnino vera esse non potest, si sit vbique: neque Naturæ veritas Personæ veritatem, quæ vicissim non est vera, si Christus Mediator noster, Deus & homo, non sit vbique, ex promissione sua: *Ego vobiscum sum usque ad consummationem seculi. &c.*

Quamobrem, publico hoc solennique scripto omnibus iterum testatum esse volumus, Nos non inania signa (*id est portionem panis pro vero Christi corpore, sicuti calumniamini*) tâquam absentis Christi figuras, in sacrosancto Eucharistiæ sacramento percipere: sed panem & vinum in illo Sacramento ita ore sumere, *ut rotum & integrum Christum, Diuinitatis sua presentia, & omnipotenti Spiritus sancti virtute animis nostris presentissimum, per fidem verè percipiamus*: quò simus caro de carne eius, & ossa de ossibus eius. Illius quoque Corpus credimus ita nunc esse in Cœlo, vt in eo ipso corpore tandem prodeat iudex Mundi & vindex Ecclesiæ suæ: electos in æternæ hereditatis, quam illorum nomine cernit, possessionem recepturus, & reprobos æterno supplicio mulctaturus.

QVOD ERAT DEMONSTRANDUM, & expositis principijs necessariò consequitur.

Hæc de rebus ipsis, pauca. Ad conuicia auté vestra, ne vobis similes simus, non respondemus. Ne-mausi, ad XIII. Septemb. MD LXXXIII.

ETIAM VENI, DOMINE IESU.

CONSENSVS IESVI-
TARVM ET CHRISTIA-
NORVM IN DOCTRINA RE-
LIGIONIS.

VBI EXAMINANTVR
*Propositiones Confessionis Augustiniana: qui-
bus ceu Catholicis pronunciatis, D. Hierony-
mus Torrens Iesuita, summam totius Iesuitica
Theologia complecti voluit.*

D. HIERONYMO TOR-
RENSI, IESVITAE, ET ACA-
demiæ Dilinganæ Professori, V Vilhelmus
Bidembach D. cognitionem Iesu Chri-
sti precatur.

Vestra quadam sed ridicula diui-
natione predicta fuisse perhibetur
Achilli victoria de Hectore. Nam
ut Hector nomen haberet, quod syl-
labarum numero ab Achille vin-
ceretur: sic armis & viribus quoque ipsum Hecto-
rem Achille inferiorē fore credidit, qua omnia pre-
ter cœlestem veritatem credidit Ethnica supersti-
tio. Non dissimili fiducia Confessionem Augusti-
niana[m] conscripsisse tu videris Hieronyme. Nam
ut Augustiniana literarum notis numerosior, &
ipso vocis sono plenior est, quàm Augustana: sic re-
rum quoque bonitate & doctrina prestantia hanc
ab

ab illa superari posse somniasti. Auctoritatem certe illius multò, quàm huius, maiorem futuram esse, nec ipse dissimulas, quin speraueris. Et profectò, si quis in Augustiniana Confessione vel numeros & sonos spectet appellationis: vel crassitiè voluminis, palmã obinuisisti absque controuersia. Sin verò non propterea Christo superior est Augustinus, & Paulo Possidonius, quia syllabis superant: ut nec Pompeius Casarem bello vicit, quem vincebat nomine: nec Iudæorum Thalmud diuinis Bibliis ideo præstat, quia chartarum multitudine spissius est, frustra Torrens ostentasti speciosum titulum, & crassum Codicem tuae sex syllabarum, & sexcentarum sexaginta paginarum Confessionis Augustiniane. Verùm sit hoc partim dignitatis tuae: ut cum sis Magister noster, splendidum tuis libris præfigas vestibulum: partim tuae obscura diligentia: ut qui ocio abundas, papyrus perdas & tempus. Istud verò sacrilegium quomodo excusabis? quòd cum omnino constituisses, non ex Scriptis Propheticis & Apostolicis, sed Augustinianis, Confessionem colligere, augustam (ut tu vocas) & auream: tu iudicio peruerso, fide nõ bona, ex certis incertis, veris falsis, qua unquam vsquam Augustino adscripta sunt, monumentis, Rhapsodiã consiisti. Quemadmodum enim in centone non vnus coloris, nec eiusdem precij ac bonitatis panniculi confarciuntur: sic tu in tua Farragine, tritico paleas, hoc est, Scriptis germanis notha, naturalia spuris illegitimè miscuisti. In lege scis prohibitum fuisse, ne Manzer ingrederetur in Ecclesiam Domini: & tu spurios libros Ecclesie Christi obrudere non vereris. Vestis ex lana simul & lino contexta malè audit: tu variis dictis, filo & stylo discre-

Deut. 23.

Deus. 22.

pantibus vestire & palliare impietatem conaris.
 Quasi verò satis esset, praefari: Louanij nuper ne-
 scio quem indiculum Possidonij excusum, pleraque
 qua tu allegas, Augustino tribuere: & Erasmi tã-
 quam temerarij Batavi iudicium ex alto despiciẽ-
 dum esse. Quem virum tam emundtae naris & ex-
 quisitissimi iudicij in Veterum scriptis recognoscen-
 dis ita contẽptim habes, ut qui bonas literas & lin-
 guas amant, te vel ob hoc vnũ amare nequeant. Sed
 peioris fidei est illud facinus: quòd sententias tuis
 verbis conceptas, quas tu Propositiones vel Pronũ-
 ciata Catholica, interdũ etiã Titulos nominas, ita
 singulis capitibus & sectionibus soles praemittere: ut
 quod tu amcepta opinione fingis, id tibi Augusti-
 ni verba, nolint velint, sentire cogantur. Vt vnũ &
 alterum è multis proferam exemplum. Libro 2. c. 4.
 Propositione 18. fol. 126. dicis: Neminem ceriò scire
 ac statuere debere, remissa sibi esse peccata. Ad hoc
 tuum Pronunciatum, quod Catholicum esse non po-
 test, nisi tota fides Christiana sit heretica. ad hoc igitur
 probandũ allegas dictum Augustini, ubi inquit:
 » Et erit quisquam nostrũ, qui audeat dicere, Iustus
 » sum? Puto enim hoc esse: Iustus sum, quod est, pecca-
 » tor non sum. Si audes hoc dicere, occurrit tibi Ioan-
 » nes: Si dixerimus, quia peccatum non habemus, nos
 » ipsos decipimus, & veritas in nobis non est. Item il-
 » lud: Noli ergo intrare mecum in iudicium Domine
 » Deus meus. Quãtumlibet rectius mihi videtur, pro-
 » ducis tu de Thesauro tuo regulam, coaptas me ad
 » eam, & prauius inuenior. En quãam apertè & quãam
 » candidè, id quod contra Pontificios iustitarios di-
 » ctum est, contra Enangelicos, qui in vno Christo iu-
 » stitiam suam collocat, a te detorquetur? Eodem lib.
 » & cap.

& ca. Prop. 9. fol. 117. negas hominē sola fide iusti-
 ficari. Id confirmaturus dicitis Augustini, locū addu-
 cis apertissimē tuo Pronūciato, si Dīs places, C. iho-
 lico, repugnantem. Sic enim Augustinus ait: Cum
 Apostolus dicit, arbitrari se, iustificari hominē per
 fidem sine operibus legis, non hoc agit, ut praecepta
 ac professa fide opera iustitia contemnuntur: sed ut
 sciat se quisq; posse per fidem iustificari, etiā si legis
 opera non praeceperint. Sequuntur enim iustificatiū,
 non praecedunt iustificandum. Potuissēsne ad sta-
 bilendum tuum dogma de operum iustificatione a-
 liquid adferre impertinentius? Eius generis magnā
 congerere possem materiam, si totam tuam obscurā
 & horridam syluam succidere liberet. Iam ubi dicta
 quaedam occurrunt, quae vel nobis cōtra vos patro-
 cinari, vel non satis fortiter pro vobis contra nos mi-
 litare videntur, hic in mirificis scholys nunc ad
 marginē allitis, nunc in mediū contextū infartis, ea
 singis refingis, torques retorques, & in omnes formas,
 Proteo versatilior mutas. Exēpli gratia, fol. 127. ubi
 Augustinū sic loquēte inducis: Ne intres in iudiciū
 cum seruo tuo. Non litigemus, nolo tecū habere cau-
 sam, ut ego proponā iustitiā meā, tu conuincas ini-
 quitatem meam. Ne intres in iudiciū cū seruo tuo
 Quare hoc? Quaro times? Quoniam non iustifica-
 bitur cor a te omnis viuens. Hic tu egregius Scho-
 liastes acutiū Scholion apponis, Chrysippo & Cran-
 tore dignum: Non (inquis) ait Augustinus vel Da-
 uid: Non iustificabitur in conspectu tuo omne opus
 viuētis: sed omnis viuens: est enim aliquod opus vi-
 uentis bonum. Viuens autē cōparatus ad Dei iū-
 diciē & puritatē, timet in iudiciū cū Deo intrare.
 O dictū benè, plusquā Magistrāliter & Nostra-

liter: beasti tuos Pamphile. Sed heus tu ineptissime
 Glossator, possuntne opera personae uiuentis Deo
 placere, ubi ipsa persona uiuens Deo non placet? Et
 num iustificatur persona ex operibus, an uerò opera
 ex persona, prout credit uel non credit, estimantur?
 Rom. 14. Nescis ne, quod ex fide non est, peccatum esse? Ob-
 liuis ne es eius, quod modò ex Augustino citas, et
 opera sequi iustificatum, non precedere iustifican-
 dum? Fol 194. ad sacrificium Missae probandum,
 illud ex Augustino allegas: In hoc corpore sumus,
 huius corporis participes sumus, quod accipimus, no-
 uimus. Ibi tu Glossema inseris pro secreto tuo & ma-
 gico murmure Canonis tuendo. Nota (inquit) le-
 ctor, Augustin. cum de Eucharistia loquitur, fre-
 quenter uiri huiusmodi uerbis: Quod accipimus, no-
 uimus. Quod nouerunt fideles, & similibus: ut in-
 telligas, ipsum de cetera opera noluisse quibusuis ho-
 minibus mysterium sacrosanctum presentis in ea
 Christi pro palare. O lepidissimi capitis acutissimum
 acumen, quo si Gabriel Biel fuisset praeditus, non ex-
 trinseco deduxisset originem secreti Canonis, à Pa-
 storibus nimirum: qui cum in agro pane supra lapidē
 posito Canonem dicerent, ad prolationem uerborum
 illorum panis conuersus est in carnem. Ipsi autem
 igne de caelo acerrimo diuino iudicio sunt percussi:
 propter quod sancti Patres statuerunt, ut de cetero
 Canon diceretur sub silentio. Haec Biel. Torrensis
 autē multò ingeniosior fundat eum in dicto Augu-
 stini: Quod accipimus, nouimus. Rustici ergò quid
 accipiant, nosse nō debent. Quod scimus loquimur,
 ait Nicodemus Christus. Ergò secundum Dialecti-
 cam Iesuiticam Nicodemus id scire non debebat
 cum tamen Christus eum propter inscitiam redar-
 guat, & cum de persona iam de officio suo luculent-

ter erudiat. Sed non vides nugator nugasissime id
quod apud Augustinū ibidē statim sequitur: Quod
accipimus (inquit) nouimus, & qui NON NO-
STIS, NOVERITIS, & cū didiceritis,
uinam non ad iudicium accipiatis. Qui non nostis
(inquit) noueritis. Vnde autē nouerint, nisi ex publi-
ca & clara annūciatione mortis Domini, & cōme-
moratione institutionis Christi? En, hoc est bona fi-
de ac studio singulari (ut Torrensia tacitatur) Con-
fessionem Augustinianam verē augustam & aureā
colligere: scilicet: supposititia scripta pro veris Sino-
nia fraude in Ecclesiā insinuare: sensū autoris nō ex
autore petere, sed ex tuo cerebro in autorem inge-
rere: glossis textum obscurare, & scoris argentum
obducere. Quae si excutere singula vellē, & te pas-
sim criminis falsi reum peragere atque conuincere:
nasceretur mihi opus maius Iliade. Sed non respon- Prou. 26.
debo stulto iuxta stultitiam eius, ne efficiar ei simi-
lis: nec suscipiā repurgandū Augia stabulū ad quod
nō duo Hercules sufficerēt. Aliud est institutū meū,
alia te aggrediar via, quā nobis sacra litera cōmon-
strāt: & ad quā tu ipse me in Epistola tua pralimi-
nari quasi manu duxisti. Cū enim in ea καποσκαρως
ad Cardinalē Albanē sem & Episcopū Augustinū
(ignorat. n. Cardinales Germania) permisisses tibi, ut
me prolixē & acerbē vituperares, Christianū Iesui-
ta, pastore lupus: & obiecisses multa, quae nō curo: ac-
minatus esses, quae nō metuo: (cur. n. me fami Torrensia
terreāt, qui à caudis titionū fumigatiū nō esse me
tuēdū ex Esa. didici?) cū, inquā, magnā in cōuiciā Esa. 7.
do petulantiā maiore mētiendi libidinē, impudentiā
in calūniādo maximā v surpasses: tādē vnū aliquod
tāto hiatu dignū profers: terrificū sanē, si verū esset:
& tale, ad quod expallescere posset is, qui nesciret,

vos ad nullū vēstrū mendaciū erubescere consue-
 misse. Dicitis nulla esse apud nos principia, nisi Pro-
 tagora: ut quod cuiq; videatur, verū sit: regulā cer-
 ni nullā, prater plūbeā illā & Lesbīā, quae ad omnē
 figurā soleat inflecti. Hunc te honorē habere sacris
 literis docuit infelix Staphylus, & prophanus Ho-
 sius: quos ne infelicitē imitatus viderē, superare
 voluisti blasphēma voce. Vt ergō non obscurē vi-
 deas, quae sint nostra principia, quae aūtūata, quae
 axiomata, quae demonstratōnes: en tuis ἀγέδοις,
 hoc est, nullo scripturae testimonio subnixis Positio-
 nibus & Pronunciatis Cacolycis opposita sacrarum
 Scripturarum caelestia oracula: non tam multa nu-
 mero, quā pondere graua. Applicabo. n. nostrā,
 quam tu Lesbiam vocas, regulam ad Propositiones
 tuas: & desungar hoc labore, ut harmoniam cōsen-
 sionem, q̄ tuorū dogmatū, ac Scripturae diuinitus in-
 spiratae, demonstrē. Tu vide, nisi cecus sis, quā
 examissim sibi inuicem respondeant. Sed hoc scias
 velim, mihi non cū August. rem esse: quē, ut decet,
 ex animo veneror: & cuius si quae sunt pudenda, cū
 Semo & Iapheto honeste malo tegere, quā cū Cha-
 mo impudenter publico ludibrio exponere. Tecum
 congregiar Torrens, & cū tuis Propositionibus, quas
 Augustini dictis affinxisti, & quibus totam Theo-
 logiā Iesuiicā voluisti comprehendere. Nō oppo-
 nā alia testimonia Augustini: quod in proclui esset
 facere: & fecerunt dudum Antonius Coruinus, Ioā-
 nes Piscatorius, Hermannus Bodius, Erasmius Sar-
 cerius, & complures alij, iudicio, quā tu maiori, &
 meliori fide. Qui, ut tu araneae instar venenum,
 sic ipsi tanquam apes, mel è flosculis Augustini
 exuxerunt. Nec disputabo de Augustini scriptis
 consenta-

consentaneis vel dissentaneis, germanis vel nothis: sed propius te urgebo, & premam validius, apertissima Scripturarum testimonia, omni exceptione maiora, in os ac faciem tibi ingeram. Hac amplectar, hic commorabor, habitabo, herebo: hic confligam, extra has metas & hos carceres non euagabor. Quod te ideo scire volo, ut si quando responsurus es, cogites, quid & ad quae respondendum sit. Scripturarum (ut monet ipse Augustinus) non quorumque proprijs, sed utrisque communibus testibus, res cum re, causa cum causa, ratio cum ratione concertet. Vtrique Scripturas legimus: utriusque tanti ponderis molibus cedamus. Sin tu à Scripturis, more vestro, ad Patres, ad Concilia, ad Traditiones, ad Decreta, ad Decretales, ad Clementinas, ad Extrauagantes euagaberis: semper tibi illud occinam: Iam dic tandem de tribus capellis. Atqui nō de Scriptura, (inquies) sed de intelligentia heresis est. Age ergo de germana & genuina sententia, in timore Dei & studio veritatis, disputemus. Age, spiritualia spiritualibus comparantes, loca cum locis conferentes, secundum analogiam fidei Scripturas interpretemur. Hauriamus aquas non de cisternis puridis & rimarum plenis, hāc illāc perfluentibus sed de viuis lymphidisque fontibus Israël: eruamus veritatem ex linguarum & sermonis proprietate, ex totius corporis Scripturarum compage & re, ratione, ex contextuum serie & iunctura, ex dictorum scriptorumue occasione & causis. Cur enim tempus perdamus in varijs variorum Scriptorum expositionibus conciliandis, vel alijs probandis, improbandis alijs? Et quid queso magnoperè interest Ecclesiae, quid ille vel ille sentiat? ac ut quidam ait:

De cute quid faciat ille vel ille suadè modò, quid spiritus in Scripturis velit, intelligatur. Ad librum legis nos ablegat Moses: ad legem & testimonium Esaias: audire, quod os Domini locutum est, iubet Propheta: Mosèn & Prophetas audire iubet Abraham: attendere lectioni monet Paulus: attendentes sermoni Prophetico laudat Petrus: scribere se omnibus, filiolis, adolescentibus, patribus, proficitur Ioannes: Scripturam nihil inaniter discere, testatur Iacobus. Denique Scripturas scrutari precipit is, què Deus Pater audiui de cœlo mādauit. Cui præcepto obsequentes Berrhoenses commendat Lucas, cuius laus est in Euangelio. His vestigijs insistamus Hieronymè: & si nomen tueri nostrū volumus, quo sacra pagina Doctores appellamur, age has paginas diurna nocturnaque versemus manu: in his enucleandis rectèque intelligendis omne nostrū studium operamque ponamus: has celebremus, prædicemus, ornemus, quantum possumus. Id autem non fiet, si dixerimus, Scripturas esse incertas & ambiguas, materiam litis, aramentum sutorium, literam mortuā, literā occidentem, obscurā, dubiā, ceresum nasum, Sphynxis enigma, Sybillæ folia, principia Protagoræ, regulā Lesbiā & plūbeā, quæ ad omnē figurā inflecti solet. His enim omnibus emblematis ornare Scripturas vobis per ludum & iocū solenne est. Quas vestras voces si retrò per iugulum adigat fulmen cœlestè, si terra dehiscat & tartarus, quis mireretur? Certe, ut Christo in cruce pendente, ad blasphemias in ipsum indignissime coniecisset, sol obrebratus est: sic istæ voces tibi ac tuis, nisi resipiscatis, æternas accelerabunt tenebras. Scilicet Iudæi suos sarcasmos lucrunt vobis autem, quia Iesuitarum no-

men

men prædeditis, diuina parcat ultio? *Biblicos libros*
cremauit quondam Maximinus, & ante hunc Epi-
manes verius quam Epiphanes Antiochus: neuter
impune. Tu impia lingua flabello ignes istos fune-
stos resuscitare conaris. Hinc enim illud de Protago-
ra principijs non obscure tendit: cuius libros ab A-
theniensibus ci ematos esse aiunt, quonia sic exorsus
fuisse. De Dijs non habeo quod dicam, si sint an non
sint. Ac vos alioquin etiam vix ullos Deos potentio-
res esse iudicatis, quam Vestam & Vulcanum: quod tot
luculentis & propè perpetuis ignibus, & ardentibus
sumantibusque rogis Martyrum testatur Pœtificij car-
nifices. Sed caue Torrēsis, ne dum Babylonicum cami-
nū eupide succendis, flamma reciprocate consumaris:
vel saltem hoc metue, ne fauilla tibi in oculos resi-
lientes, te excacent. Nam & Valens Ariannus Cæ-
sar, multorum Orthodoxorum ustulator, à Gotthis cre-
matum miserè interit: & Sedechias sacri volumi-
nis incendiarius, oculos illius nefaria flamma specta-
tores amisit. Tristior autem & horribilior est illa
cacitas, qua Deus huius seculi excecat sensus in-
credulorum, ne illucescat illis lumen Euangelij glo-
rie Christi. Quorum è numero te esse doleo: cui ipsa
lucerna pedum nostrorum obscura, & lux mentium
caliginosa, & rectissima semita curua & distorta
est. Verum sic impleri oportet, quod Hoseas ait:
Recta via Domini, & iusti ambulabunt in eis: præ-
uaricatores autem corruent in eis. Dum autem in
his tuis tenebris & erroribus lumen tibi præfero di-
uinorum eloquiorum, etsi fortassis malam apud te inibo
gratiam: tamen si nihil inde tibi lucis accesserit, mihi
certè nihil lucis decedet. Non enim ignotum est il-
ud vetus & verum dictum, quod ab Ennio posi-
tum in vnare, transferri in multas potest.

Homo qui erranti comiter monstrat viam,
Quasi lumen de suo lumine accendat, fa-
cit.

Vt nihilominus ipsi luceat, cùm illi accen-
derit.

Tu verò illud Hieremia tibi ac tuis affectis
Iorem. 13. *dictum putato: Date Domino Deo vestro gloriã,*
antequam tenebrescat: & antequam offendant pe-
des vestri ad montes caliginosos.

Sed nunc Consensum Iesuitarum & Christia-
norum, hoc est, discordiã vera & falsa Religionis,
seu pugnam mendacii & veritatis videamus. In-
stituatur enim Iesuiticarum Positionum examen
Christianum, quod eiusmodi futurum est, ut que
pia vel tolerabiles sunt apud Torrensem sententiã,
quales ferè sunt, quibus doctrinam de sancta &
individa Trinitate comprehendit, ea in dis-
putationem non trahantur: que verò
impia ac falsa sunt, sub exa-
men Scripturarum reuo-
cata, breuiter ac
perspicuè con-
futentur.

POSITIONES IESVITICÆ.

Ecclesiam veram & Catholicam visibilem & manifestam esse.

EXAMEN CHRISTIANVM.

NON fortuitò locum de Ecclesia, loco de Scripturis sacris, qui meritò præponi debebat, Torrensis anteposuit. Sed hoc eo consilio fecit, vt non Ecclesia à Scripturis, sed Scriptura ab Ecclesia suâ autoritatem accipere videretur. Atqui Apostolus Ephes. 2. manifestè Ecclesiam super fundamētum Prophetarum & Apostolorû superstruit: non contrà Prophetarum & Apostolorû scripta super Ecclesiam fundat. Pondera autem verborum in hac Positione considera. Torrensis non membra Ecclesiæ, sed Ecclesiam, & non quamlibet particularē, sed Catholicam, hoc est, vniuersalem, & quidē VERAM, quæ non nominis tantùm honorē, sed re ipsa verissimè Ecclesia Dei sit, visibilem & manifestam esse statuit. Emēdat ergò articulum Symboli Apostolici, vt iam non dicendum sit: Credo sanctā Ecclesiam Catholicam: sed, video, fortassis etiam palpo, Ecclesiam: cùm tamen fides earum rerum sit, quæ Hebr. 11. Rom. 11. 3. Reg. 19. non videntur. Quid autē respondet Helix diuinū oraculum? Reliqui mihi ipsi (inquit Dominus, nō tuis oculis, nō externo visui) septem millia virorum, qui non flexerunt genu coram Baal. Sub Aza rege, Azarias filius Obed sic vaticinatur: Transibunt multi dies in Israel, absque Deo vero, & absque Sacerdote, absq; Doctore quoque & absque

Torrensis
Augusti-
niana Cō
fessionis
lib. 1. cap.
6. paragra
pho, vel ti
tulo 2.

Hebr. 11.
Rom. 11.
3. Reg. 19.

2. Para. 15.

Lege. Num tu hęc Ecclesiam Israeliticam periisse dices, quia nec visibilis nec manifesta fuit? At enim solidum fundamentum Dei stat, habens signaculum hoc: Nouit, Dominus, qui sint sui. Dominus nouit, etiamsi Torrensis non videat. Princeps pastorum nouit oues suas, etiamsi mercenario ignotę sint. Sponsus sponsam nouit, quam sibi in fide, iudicio & iustitia desponsauit. Quę quia digitis monstrari nequeunt, sunt occultus homo cordis. Itaque in Epithalamio Christi & Ecclesię David canit: omnem gloriam filię Regis esse ab intus. Si oculis corporeis esset aspectabilis, extrinsecus esse diceretur ornatus Ecclesię. Verum, vt non is, qui in manifesto Iudęus sit, Iudęus est: nec ea quę in manifesto sit carnis circumcisio, circumcisio est: sed qui in occulto Iudęus fuerit, is Iudęus est, & circumcisio cordis, circumcisio est, quę Spiritu cōstat, nō litera, cuius laus non ex hominibus est, sed ex Deo. Sic non is Christianus est, qui nudo titulo insignitur: multō minus ea Ecclesia est, quę tantum externo splendore conspicua nitet & coruscat quę thiaratum Pontificem, galeros Cardinales, mitratos Episcopos, bicornes Abbates, cucullatos Monachos, rasos & vnctos Sacrificulos, atque alios similes Pilatos (Pręlatos inquam) Doctores & ductores habet, qui vel Epicuręo contemptu omnis Religionis diffluunt: vel acerbissimo odio verum Christi Euangelion immaniter persequuntur. Sed ea demum vera, sancta, Orthodoxa & Catholica Ecclesia est, quę gratuito fauore Dei ab æterno electa, sub vno capite Christo, per Verbum & Sacramenta in vnitatem fidei congregata, vnōque & eodem Spiritu sanctificata, coalescit in corpus κατὰ τὴν πρῶτον, & in templum sanctum Domino. Apud Ioannem sic definitur, vt sit grex earum ouium, quę à Christo cognitę,

2. Tim. 2.

Ioan. 10.

Hof. 2.

1. Pet. 3.

Gal. 45.

Rom. 2.

Eph. 1.

Eph. 4.

Ioan. 10.

cognitæ, & eum vicissim agnoscentes è manibus eius erui in æternum nequeunt. Dicerem nõ tam cum Husso, quàm cum Paulo, Ecclesiam verã esse Rom 8. numerum prædestinatorum: si dignus esset Torrensis, qui auream illam catenam Apostoli intelligeret, qua prædestinatos, vocatos, iustificatos, glorificatos, pulcherrimo nexu copulat. Sed quia Pontificii Ecclesiam septicolli Babyloni affingût, non mirum est, si de ea cùm erroneè sentiant, tum confusè loquantur.

IESVITA.

Ecclesiam non errare, neque suos in errorem inducere. Lib. 1. ca. 6. Parag. 7.

CHRISTIANVS.

SI de sua, hoc est, Pontificia Ecclesia hoc affirmat Torrensis, quæ Ecclesia malignantiũ dicitur: id tam verum est, quàm illud, quod olim Lacedæmonii solebant dicere: In tota sua Repub. non esse adulterum: cùm tamen promiscuis nuptiis & vxoribus communibus vtentur. Etsi enim clamant Papistæ: Non peribit Lex à Sacerdote, neque consilium à sapiente, nec sermo à Propheta: tamen audiunt à Ieremia: Noli te confidere in verbis mendacii: dicentes: Templum Domini, templum Domini, templum Domini est. Hæc est enim gens, quæ non audiuit vocem Domini Dei sui, nec recipit disciplinã. Perit fides & ablata est de ore eorum. Et rursus: Quomodo dicitis: sapientes nos sumus, & Lex Domini nobiscum est? Verè mendacium operatus est stylus mendax scribarum. Verbum enim Domini proiecerunt, & sapiëntia nulla est in eis. A Propheta vsque ad Sacerdotem cunëti faciunt mendacium. Ier. 18. Ier. 7. Ier. 8.

Sin verò id Torrèsis de Ecclesia Christi intelligit eam non errare: verum quidem est, hanc, quatenus Ecclesia Christi est, & quatenus à Spiritu sancto gubernatur, non penitus totam errare in articulis fidei. Sed quia carnem quoque gestat, quæ nõ tota mutatur in Spiritum, ea propter etiam errare potest, & errat, vel minus rectè intelligendo, vel minus firmiter credendo, quæ à Deo præscripta sunt: non tamè ita errat, vt in errore persistat & pereat: sed admonita & edocta melius, errores nõ defendit pertinaciter, sed culpam agnoscens confugit ad misericordiam Dei in Christo promissam ac præstitam, atque ita illustratur & saluatur. Affirmare autem, quòd omninò non erret, hoc demum est ex Ecclesia Deum facere. Nã aut neges Eccle-

- Psalm. 116. fiam ex hominibus constare, aut illud ex Psalmo
 Psalm. 119. deleas: Omnis homo mēdax. Et rursus: Erravi sicut
 Esai. 53. ouis quæ periit. Et alibi: Omnes nos quasi oves erra-
 Esai. 42. rauimus. Apud Esaiã Dominus ait: Quis est cæcus,
 nisi seruus meus? & surdus, nisi nuncius meus, quē
 misi? Quis cæcus nisi perfectus? & quis cæcus, nisi
 Dan. 9. seruus Domini? Daniel de Ecclesia populi Dei lo-
 quens: Omnis Israel (inquit) præuaricati sunt. Le-
 gem tuam, & declinauerunt, ne audirent vocem
 tuam. Ergò vel in omni Israele Ecclesiam periisse
 dicas, vel Ecclesiam errare posse concedas. Si ad
 noui Testamenti Ecclesiam prouoces, en tibi Ec-
 1. Cor. 1. clesiam Corinthiorum: quos Paulus vocat Eccle-
 siã Dei, sanctificatos per Christum Iesum, vocatos
 sanctos, inuocantes nomen Domini, Fratres, dita-
 tos in omni sermone, & omni cognitione, confir-
 matos testimonio Iesu Christi, non destitutos villo
 1. Cor. 10. dono, expectantes reuelationem Domini nostri
 1. Cor. 2. Iesu Christi, vocatos in consortium filii Dei. Et a-
 1. Cor. 15. libi appellat eos prudētes, perfectos. Et tamè eos-
 dem monet: Ne decipiamini. Hortatur eos: Exper-
 gisci-

giscimini iustè, & ne peccetis. Credit de iisdem, 1. Cor. 11.
 quod inter ipsos sint schismata: Vituperat eorum
arrogantias: Metuit de ipsis, ne qua fiat, vt què admodum 2. Cor. 11.
 serpens Euam decepit versutia sua, ita corrumpatur
 sensus eorum à simplicitate erga Christum.
 Quorsum autem istæ admonitiones, exhortationes,
 reprehensiones? quorsum ille sollicitus metus?
 si Ecclesia errare non potest, si nec decipit nec
 decipitur? Iam de Galatarum Ecclesijs non metuit
 tantum, ne frustrà erga ipsos laborarit, sed insensatos
 etiam seu stultos vocat, atque ita fascinosos, Gal. 4.
 vt non crederent veritati. Concludimus ergò, Eccl. Gal. 2.
 clesiam errare posse: vt verum maneat: Pro hac
 (remissione peccatorum) orabit ad te omnis sanctus:
 neque eximatur ab orationis dominicæ particula
 hac: Remitte nobis debita nostra: quam ipsi
 quoque Apostoli, lumina & columnæ Ecclesiæ, orare
 edocti sunt ab eo, qui nouit quid sit in homine,
 & qui se omnibus diebus ad consummationem
 seculi Ecclesiæ suæ ad futurum esse promisit.

I E S V I T A.

Scripturas sacras obscuras esse.

Eib. 1. cap.
7. Parag. 3.

C H R I S T I A N V S.

Ic tibi in fla Torrèsis, vt Protagoræ principia statuas. Certè lux esse non potest vestra doctrina, nisi Scriptura obscura sit. Veris ergo hîc in foro proprio, & in eadem arena, in qua ante te sudarunt alii multi *in ænoportis*. Congredere igitur hîc nobiscum, si vir es, & excute omnia. Nam si hanc Propositionem euiceris, omnia obrinueris. Etsi autem non ignoro, te illud Petri allaturum, de difficultate quorundam locorû Pauli: tamen interea dum tu illum locum proferes, &

ego eum in te retorquebo: Quid ad hæc sequentia
 Psalm. 119 respondere velis, dispice: quòd à Dauide Verbum
 Domini lucerna pedibus suis, & lumè semitis suis
 Psalm. 19 esse dicitur: quòd præceptum Domini lucidum ap-
 pellatur, & illuminans oculos: quòd à Davidis fi-
 Prover. 6. lio affirmatur: Mandatum lucerna est, & Lex lux:
 Esai. 45. quòd in Esaià Dominus protestatur, se non in ab-
 Ioan. 16. sccondito locutum esse: quòd Christus se non per
 proueria loqui nobis, sed palàm de Patre suo an-
 nunciare velle, promittit: quòd in illa sua ardētif-
 Ioan 17. sima precatone pròfitetur: Pater manifestaui no-
 2. Tim. 3. men tuum hominibus: quòd Paulus Timotheũ sa-
 cras Literas à puero nouisse prædicat, quæ ipsum
 eruditum reddere ad salutem possint. Aut si te mul-
 titudine obruere velle videor, Petri (quem tu fun-
 damentum Ecclesiæ appellare non dubitas) locum
 2. Pet. 1. hunc vnicum refelle: Habemus firmiorem sermo-
 nem Propheticum: cui dum attenditis cetera lucer-
 næ apparenti in obscuro loco, rectè facitis, donec
 dies illucescat, & Lucifer exoriatur in cordib. ve-
 stris. Ergo nisi hæc Propositione, Scripturas sacras
 obscuras esse, retractas & reuocas, mox solè in me-
 ridie lucere negabis. Quàmquam tibi eas tuique si-
 milibus non obscuras tantùm esse libenter cõces-
 serim, sed in exc̄cationem, cõpunctione, laqueũ,
 Rom. 11. captationem & offendiculum, vobis non minus
 Esa. 6. quam Iudæis cedere, cum Esaià, Dauide, & Paulo
 psal. 69. affirmauerim. Verùm non quia noctua ad splendo-
 rem solis cæcutit, idcirco etiam aquilarum obtu-
 sarum radiis solaribus hebetatur. Nec quia asini ro-
 2. Cor. 2. exitialis odor est. Vobis igitur tenebræ sint Scri-
 pturæ: nobis autem lux in Domino. Sint pereun-
 tibus odor mortis ad mortem, saluandis autem odor
 vitæ ad vitam. Certè his vestris de Scripturarum
 obscuritate querelis nihil aliud efficitis, quàm
 quod

quòd proprio iudicio vestram cum noctuis & vesperationibus societatem proditis.

I E S V I T A.

Veram Scripturarum interpretationem, ut & difficultium de fide & religione Quaestionum decisionem, ex Ecclesiae consensione & Traditione petendam esse.

CHRISTIANVS.

Nos neque Ecclesiae consensionem spernimus, neque Traditiones, verè & γνησίως Apostolicas, reiicimus: sed quia non statim Ecclesiae cōsensio est, quod Papa vnus, duo Episcopi, tres Monachi, quatuor Sacrificuli, statuerunt: nec statim Apostolica Traditio est, quæ hoc nomine venditur; imò disertè monemur, videamus, ne quis nos decipiat iuxta Traditionem hominū: ideo in scripturarum interpretatione & difficultū Col. 2. de fide Quaestionū decisione alias certiores regulas & rectiores normas obseruamus: Ad legem magis (inquit Esaias) & ad testimonium. Quòd si non Esa. 8. dixerint iuxta verbum hoc, non erit eis matutina lux. Et Paulus Prophetiam vult esse analogam fidei. Et alibi: Sermonibus loquimur, non quos Rom. 12. 1. Cor. 2. docet humana sapientia, sed quos docet Spiritus sanctus, spiritualibus spiritualia comparantes. Omnis enim Prophetia Scripturæ (inquit Petrus) propria interpretatione non fit. Non enim voluntate humana allata est aliquando Prophetia, sed à Spiritu sancto impulsū locuti sunt sancti Dei homines. Quo autem spiritu dictatæ scripturæque Psal. 25. sunt, eodē etiā intelliguntur & explanantur. Nam secretum Domini timentibus eum, & testamentū

Act. 17.

suum manifestabit illis. Vnde & Berthœenses, qui receperant sermonem cum omni animi promptitudine, quotidie scrutabantur Scripturas, an hæc ita se haberent. Et tam abest, vt propterea reprehendantur, vt vel in maxima eorum laude illud ponatur. Iam quoties ad ipsum Christum Quæstiones deferuntur de Lege, de Diuortio, de Sabbato, de Messia, de regeneratione, de resurrectione, de vera ad salutem via: semper sciscitantes remittit ad Scripturas. Quomodo (inquit) legis? An non legistis? Nunquam ne legistis? Quomodo scriptum est? Erratis, nescientes Scripturas, & c. Similiter Apostoli omnes controuersias, Scripturarum accommodatione ad id quod in Quæstione vertitur, dirimunt. Hinc illa eis familiaris vox: Sicut scriptum est. Et: Scriptum est enim: Dicit enim Scriptura: In Lege scriptum est: David dicit: Osee dicit: Esaias clamat, & similia. Haud aliter, qui Apostolos proximè secuti sunt, Patres & Concilia factitarunt. Nam sicubi in nodum incidebant, & hærebant in salebra, semper ad Scripturam recurrebant. Hæc erat illis doctrina & Testimonium Domini, lux oculorum, lumen pedum, lucerna gressuum. Si quæ erat obscuritas, eam vel enodatione verborum, vel locorum perspicuorum collatione illustrabant. Et quanquam veris interpretibus honestum locum dabant, honestiorem consensione multarum Ecclesiarum: tamen demonstrationes certissimas ex his diuinorum eloquiorum testimoniis sumebant. Hæc erant illis tanquam Lydius lapis: quo & Satanam, quantumuis in Angelum lucis transformatum, arguebant: & spiritus omnes probabant, num ex Deo essent, an aliunde. In Scripturis Ecclesiam quærebant, per Scripturas eam ostendebant, ex Scripturis diffiniebant, quicquid sine Scripturis diceretur, eadem facilitate contemnebant,

bant, qua erant dicta. Sine his testibus nemini volebant haberi fidem, per has pastorum vocem ab vlulatu luporum discerni & posse & debere iudicabant. Certè non alijs armis Nicæna Synodus Arium, Constantinopolitana Macedonium, Ephesina Nestorium, Chalcedonenfis Eutychem debellauit. Quapropter, qui nunc vocem iudicis in materiam litis conuertunt, nouum introducunt morem, in politia quidem intolerabilem, in Ecclesia verò etiam damnabilem: digni, quos vt blasphemus pii omnes execrentur.

I E S V I T A.

Multa nobis credenda, esse licet in sacris Lib. 1. cap. 8. Parag. 2.
Literis expressè scripta non sint.

Multa ab Apostolis facta, multa etiam Parag. 4.
Christiano esse seruanda, qua tamen scripta non sunt.

C H R I S T I A N V S.

Fides (inquit Apostolus) ex auditu est, au- Rom. 10.
 ditus autem per verbum Dei. Quomodo igitur verè credi possunt, quæ in verbo Dei
 expressa non sunt? Hæc scripta sunt, vt credatis, ait
 discipulus Domino dilectus: quod ociosè diceret, Ioan. 20.
 si etiam quæ non scripta sunt, credi mandaret. Ri- Luc. 16.
 diculè ablegaret Abrahamus fratres Epulonis di-
 uitis ad Mosen & Prophetas, vt illos audiant, si nõ
 omnia, quæ credenda sunt, in illis extarent. Vana Act. 25.
 esset Apostoli gloriatio coram Agrippa rege: Au-
 xilium nactus Dei, vsque in hodiernum diem sto,
 testificans tum paruo tum magno, N I H I L A-
 I I V D dicens, quàm ea quæ Prophetæ prædixe-
 Xx. iij.

- runt. Nihil aliud (inquit) dicens. Torrensis autem, Agrippa rege & Berenice regina impudentior, obstrepit: Multa alia, Paule, etiam credenda sunt, quæ à Prophetis non sunt prædicta. Sed & Miletus nugatus esset Paulus, si non nugaretur Torrensis. Ter enim repetit ibi, de perfectione doctrinæ, nimirum etiam Scripturæ suæ, loquens ad Ephesinæ Ecclesiæ presbyteros: Nihil suffugi eorum, quæ essent in rem vestram, quin annunciarem vobis. Et iterum: Non enim subterfugi, quò minus annunciarer OMNE consilium Dei vobis. Et tertio: OMNIA ostendi, *ὅτι δειξά*, clarissimè demonstravi vobis. Equidem hac in parte Paulum imitari Magistrum suum, ut re, sic & verbis voluisse iudico: qui ad discipulos suos ait: Vos dixi amicos, quia OMNIA, quæ audiui à Patre meo, nota feci vobis. Et: Spiritus sanctus vos docebit OMNIA, & suggeret vobis OMNIA, quæcunque dixi vobis. Et rursus: Cùm autem venerit ille, qui est Spiritus veritatis, ducet vos in omnem veritatem. Hæc qui de vocali prædicatione Apostolorum, non autem de Scriptura eorum, vera esse dicit: is Spiritum sanctum nõ æquè adfuisse Apostolis scribentibus, ac loquentibus, absurdissimè dicat necesse est. Denique, quomodo sacræ literæ possunt eruditum reddere ad salutem, si non omnia quæ ad salutem sunt credenda, in illis expressa sunt? Quomodo omnis Scriptura diuinitus inspirata est, si non inspirat omnia, quæ credi debent? Quomodo utilis est ad doctrinam, ad redargutionem, ad correctionem, ad institutionem in iustitia, si tam multa ei desunt? Quomodo integrum faciet Dei hominẽ, quæ ipsa non est integra? Quomodo ad omne opus bonum faciet *ἐξυπρασίου*, quæ ipsamet manca & mutila, & luxata est? Certè quod Esaias de diuinis prædictionibus futurarum calamitatum
- Act. 20.
- Ioan. 15.
- Ioan. 14.
- Ioan. 16.
2. Tim. 3.

mitatum dicit, id nos ad vniuersam Scripturam rectè applicare possumus: Requiritè (inquit) diligenter in libro Domini, & legite: vnum ex eis non defuit, alter alterum non quæsuit. Quia quod ex ore meo procedit, ille mandauit, & Spiritus eius ipse congregauit ea. Si vnum non defuit ex iis, quæ ad maledictiones & pœnas spectabant, quomodo vnum ex iis deerit, vel (vt Torrensis blasphemauit) M V L T A deerunt, quæ ad perpetuam salutem consequendam credenda sunt? E sai. 34.

Quemadmodum autem nihil tutò creditur, nisi quod scriptum est: sic etiam nihil in Ecclesia necessariò seruandum est, quod ab Apostolis factum esse in Scripturis non legitur. Scimus enim seuerissimè prohibitum esse: Non facietis singuli, quod vobis rectum videretur. Et rursus: Quod præcipio tibi, hoc **TANTVM** facito Domino: nec addas D: ut. 12. quicquam, nec minuas. Nam quod in fine Apocalypseos contestatur author, id non tam pro illius libri, quàm totius sacrae Scripturae Epilogo grauissimo haberi debet. Contestor (inquit) omni audientis verba Prophetiæ libri huius: si quis apposerit ad hæc, apponet Deus super illum plagas scriptas in libro isto: & si quis diminuerit de verbis libri Prophetiæ huius, auferet Deus partem eius è libro vitæ, & à ciuitate sancta, & ex his, quæ scripta sunt in libro isto. A poc. 22.

I E S V I T A.

Petrum primum fuisse & caput Apostolorum.

Lib. 1. cap.
9. Parag. 1.

Petrus ipse, memor dicti Magistri sui: Re-
 ges Gentium dominantur, vos autem non
 sic: confutat hanc positionem, ita scribens:
 Neque ceu dominium exercentes aduersus cle-
 ros, sed sic vt sitis exemplaria gregis. Et Paulus
 contra eam disertis verbis protestatur: Qui efficax
 fuit (inquiens) in Petro ad Apostolatum circum-
 cisionis, efficax fuit & in me erga Gentes. Cùm-
 que cognouissent gratiam mihi datam, Iacobus,
 & Cephas, & Ioannes, qui videbãtur esse colum-
 nã, dexteras dederunt mihi ac Barnabæ, societatis,
 vt nos in Gentes, ipsi verò in circumcissionem A-
 postolatu fungeremur, tantùm vt pauperum me-
 mores essemus. In quo & diligēs fui, vt hoc ipsum
 facerem. Cùm autem venisset Petrus Antiochiam,
 palàm illi restiti, eò quòd reprehensus esset, &c.
 Vides, quot Argumenta vnus hic locus cõtra Pe-
 tri primatum nobis suppeditet. Nam & Paulus, li-
 cet aliquot post Petri vocationem annis ad Apo-
 stolatum vocatus, nihil Petro de suo Ministerio
 concedit: & inter columnas Ecclesiæ Cepham nõ
 primo sed secundo loco numerat: & se ac Barna-
 bam nõ vt seruos: sed vt socios Petri habitos fuis-
 se ostendit: seque Petro in faciem restitisse dicit:
 ac eundem iam antea quoque ab alijs reprehen-
 sum fuisse commemorat. Quod quis facere præ-
 sumpsisset, si princeps & caput Apostolorum exti-
 tisset Petrus? Denique duobus ferè capitibus Epi-
 stolæ ad Galatas, nihil aliud contendit Paulus,
 quàm se honore Apostolatus Petro esse parè. Hinc
 narrat, se ad Petrum venisse, non vt subiectionem
 profiteretur, sed tantùm vt testatam omnibus fa-
 ceret doctrinæ consensionem. Petrum quoque i-
 psum nihil tale postulasse, sed dedisse sibi dex-
 tram

Luc. 21.

1. Pet. 5.

Gal. 2.

Gal. 1. & 2.

tram societatis, vt communiter in Verbo laborarent: sibi non minorem gratiam collatam esse inter Gentes, quàm Petro inter Iudæos. Denique, cum minus fideliter ageret Petrus, fuisse à se correctum, & quidem non inuitum reprehensionis paruisse. Quid multis opus est? Percurre totâ Actorum Apostolicorum historiam, & conquire, quicquid vsquam de munere potestatisque Petri extat: nihil profectò aliud reperies, quàm fuisse vnum ex numero duodecim, parem reliquis, & socium, non dominum. Etsi enim plærunque Apostolos videmus hoc Petro detulisse, vel propter ætatem grandio-
 rem, vel propter rerum experientiam, vel propter animi magnitudinem & heroicum feruorem, vt in coetu verba faceret, & quodammodo præiret, referendo, hortâdo, monendo: de potestate tamen, principatu ac dominio in reliquos, nihil legimus. Extollit quidẽ vocem suam in die Pentecostes, & habet concionem grauissimam: sed adstant ei ad latus reliqui vndecim. Dicit quidem causam in Synedrio Ierosolymitano: sed eandem vnâ cum Ioanne perorat. Respondentes enim (habet textus) Petrus & Ioannes, dixerunt ad eos: An iustum sit in conspectu Dei, vos potius audire, quàm Deum, iudicare. Non. n. possumus, quæ vidimus & audiimus, non loqui. Refert quidem Petrus ad Concilium, si quid faciendum est: & quid facto opus sit, admonet: sed alios simul audit: nec locum tantum concedit dicendæ sententiæ, sed arbitrium illis permittit: vbi statuerunt, sequitur & obtemperat. Cum ad Pastores scribit, non mandat ex imperio, quasi superior: sed collegas suos facit, & comiter hortatur, vt inter æquales fieri solet. Cum accusatur, quòd ad Gentes ingressus fuerit, etiamsi id sit immeritò, respondet tamen & sese purgat. Iustus à col-

Actor. 2.

Actor. 4.

Actor. 15.

1. Pet. 5.

Actor. 11.

Actor. 8.

legis ire cum Ioanne in Samariam, non detrectatur. Ex quibus omnibus palàm fit, aut fuisse æqualitatem & ἰσότητιαν inter Petrum & reliquos Apostolos: aut certè nihilo plus potestatis fuisse Petro in reliquos, quàm ipsi in illum habuerint. Vnde illa memorabilis vox Bernhardi in Epistola ad Eugenium: Verus successor Pauli dicet cum Paulo: Non quòd dominemur fidei vestræ, sed adiutores sumus gaudii. Petri hæres audiet Petrum dicentem: Neque vt dominantes in clerum, sed forma facti gregis.

I E S V I T A.

Lib. 1. ca.
6. Parag. 2.*Petrum esse fundamentum Ecclesiæ.*

C H R I S T I A N V S.

Ephes. 2.

Pædicationem & doctrinã Petri de Christo, fundamentum Ecclesiæ posse dici, Paulus ad Ephesios testatur. Petrum autem ipsum, hoc est, personam Petri, fundamentum Ecclesiæ non esse, ex eo ipso loco, quem Pontificii pro se allegant, euincitur. Vix enim propter Confessionem de Christo filio Dei viuentis, laudatus fuerat: cùm propter immaturam sapientiam rationis, audit à Christo: Abi post me Satana, obstaculo es mihi, quia non sapis ea quæ Dei sunt, sed ea quæ sunt hominum. Quis autem dicet, Satanam Ecclesiæ fundamentum esse, nisi ipse Satanus? Vbi verò Ecclesiæ fundamentum manfit, quando coepit Petrus execrari & iurare, quòd non nosset hominem? Vbi mansit, quando Paulus, videns,

Matt. 16.

videns, quòd multi non recto pede incederent ad Gal. 2.
 veritatem Euangelii, dixit Petro coram omnibus:
 Si tu, cum sis Iudæus, gentiliter agis, ac non Iu-
 daicè, cur Gentes cogis iudaizare? Denique, quan Ioan. 21.
 do Petrus senuit, extenditque manus suas, & alius
 eum cinxit, ac duxit quòd non volebat, quòdnam
 tum fuit Ecclesiæ fundamentum? Num Petro sus-
 penso, etiam Ecclesiæ fundamentum suspensum
 fuit? Nullum certè aliud poni potuit, potest, & 1. Cor. 3.
 poterit fundamentum, præter hoc quod positum
 est, quod est Iesus Christus: lapis ille fundatus in
 Zion, in summo positus angulo, electus, preciosus: 1. Pet. 2.
 in quem qui credit, non pudefiet.

I E S V I T A.

Petrum Romæ fuisse, ibique martyrio coro- Lib. 1. ca.
natum. 6. Parag. 3

Petrum Romanum Pontificem esse, & sedem Parag. 4.
Romanam, sedem Petri vocari.

C H R I S T I A N V S.

Hic lectorem ad eruditissimum librum Vi-
 richi Veleni Minhouiensis remitto: cuius
 pars prior decem & octo comprehendit
 persuasiones seu demonstrationes, ex sacris literis
 & indubitata fidei historiis collectas, quòd Petrus
 nunquam post Christi passionem Romæ fuerit:
 & quòd Hierosolymis, & non Romæ passus sit.
 Altera pars septem habet cauillos, quibus Roma-
 na Curia illis persuasionibus occurrere consue-
 uit: quibus tamen vicissim septem opponuntur
 responsiones, eos non aliter atque rudera quædam

dissipantes. Certè quod est apud Eusebium, præfuisse Petrum Romanæ sedi 25. annos, nullo negotio refellitur. Constat enim ex primo & secundo capite ad Galatas, circiter viginti annos à Christi morte, fuisse Hierosolymis: venisse deinde Antiochiam: vbi quamdiu fuerit, incertum est. Gregorius septem, Eusebius autem 25. annumerat. Atqui à morte Christi vsque ad finem imperii Neronis, sub quo ipsum martyrio coronatū fuisse referūt, reperientur tantum triginta septem anni. Si nunc de triginta septem annis, viginti annos decidas, quibus habitasse Petrum Hierosolymis testis est Paulus, restabunt septemdecim ad summum, quos iam inter duos Episcopatus, Antiochenū & Romanum, partiri oportet. Si diu Antiochiæ moratus est, non potuit Romæ sedere, nisi per exiguum tempus. Quod ipsum clarius adhuc demonstrare licet. Scripsit enim Paulus Epistolam ad Romanos è Corintho, cum iter suscepisset Hierosolymam versus, vbi captus fuit & Romam adductus. Iudicatur ergo Epistola hæc triennio vel quadriennio antè scripta fuisse (nempe anno conuersionis suæ vigesimo secundo) quàm Romam venerit: quod factum est anno conuersionis suæ 25. anno imperij Neronis secundo. In illa autem Epistola ad Romanos nulla prorsus fit Petri mentio, quæ minimè omittenda erat, si Ecclesiam illam rexisset. Quinetiam in fine, dum longum catalogum piorum recitat quos saluari iubet, de Petro planè silet: qui certè minimè debuisset præteriri, si Romæ fuisset. Adducitur deinde Paulus vincētus Romam. Exceptum fuisse à fratribus narrat Lucas, de Petro nihil. Scribit illinc ad multas Ecclesias, eo biennio, quo Romæ in suo conductu mansit, ad Galatas, ad Ephesios, ad Philippenses, ad Colossenses, posteriorem ad Timotheum, ad Philemonem. Alicubi etiam

etiam quorundam nomine salutationes adscribit. Non tamen vno verbo indicat, Petrum illic tunc fuisse. Imò ad Philippenses, vbi dixit, neminem se habere, qui ita fideliter curet opus Domini, vt Phil. 2. Timotheus, conqueritur omnes querere quæ sua sunt. Et ad Timotheum, cùm iterum sisteretur 2. Tim. 4. Neroni, quando & morte fidem suam testatus occubuit, scribens Lucam secum esse solum, grauius conqueritur in prima defensione neminem sibi ad fuisse, se desertum ab omnibus. Vbi tunc igitur Petrus? Nam si Romæ fuit, proditor fuit Euangelij: & vt antea in Christum periurus abnegator, sic nunc in Paulum perfidus desertor & turpissimus *perditionis* exitit. Quod absit vt de Petro suspicemur, qui cõuersus cõfirmavit fratres suos: nedum seipse nõ confirmasset. Quamdiu igitur & quo tempore sedem illam tenuit Petrus? Quid? quòd inter illos ipsos scriptores, qui Petrum vsque ad mortem Ecclesiam Romanam gubernasse tradunt, minimè conuenit, quis fuerit eius successor, quia alii Linum, alii Clementem substituunt. Alii Clementem non modò nõ secundum, sed ne tertium quidem faciunt. Nam Petro, Lino, Cleto, demum quarto loco submittunt Clementem. Hieronymus Syluius in suis ad Ignatii Epistolas Scholiis, Antuerpiæ non ita pridem editis, dum hanc discordiam scriptorum de successore Petri concordare voluit, rem intricatiorem reddidit, quàm erat antea. Itaque etiamsi magnorum quorundam scriptorum authoritatem secutus, Petrum omninò Romæ mortuum esse concederem: tamen Episcopum ibi fuisse, præsertim longo tempore, nemo mihi persuadebit. Tutissimum enim erit, respicere pactum inter Petrum & Paulum initum, ac mutuis etiam dextris confirmatum: vt hic in gentes, ille Gal. 2. verò in circumcisionem Apostolatu fungeretur.

Proinde, vt societas illa, quam inter se pacti sunt, rata apud nos sit: imò vt Spiritus sancti ordinatio firma apud nos habeatur, in Pauli Apostolatam magis quàm Petri respicere nos conuenit: siquidem ita inter eos prouincias diuisit Spiritus sanctus, vt Petrum Iudæis, nobis Paulum destinaret. Sedem igitur Petri alibi quàm Romæ quærant Pa-
 2. Pet. 5. pistæ: nisi fortè Romæ sedit, cum scripsit: Salutem vos ea quæ in Babylone est vestræ consors electionis Ecclesia. Nam quid de hoc loco veteribus nonnullis, & inter recentiores Francisco Petrar-
 chæ, ac Danti Aligheriuo fuit, Iesuitis igno-
 tum esse non arbitror.

I E S V I T A.

Lib. 1. cap. 9. Parag. 5. *Penes Romanam sedem esse primatum, & autoritatem summam Ecclesiæ.*

C H R I S T I A N V S.

Æc positio, quia è superioribus pendet subuersis illis vltro corruit. Sed esto. Fuerit Petrus Romæ: fuerit ibi mortuus: fuerit ibi ante mortem Pontifex Romanus: sit Romana sedes, sedes Petri: quid tum postea? Num propterea primatum habebit? Atqui Iacobus prius sedit Hierosolymis: qua de vrbe prædictum fuit: De Zion exibit lex, & Verbum Domini de Ierusalem: & ille idem Petrus prius sedit Antiochiæ, vbi & discipuli primùm cognominati sunt Christiani: & Paulus sedit Corinthi, diebus multis, in qua ciuitate populus multus fuit Domino. Atqui inter Patriarchas vltimum locum habuit olim Hierosolyma: Antiochia tertium: Corinthus vltimò, Ephesus, Philippi, Thessalonica, & aliæ Eccle-
 siæ;

Esa. 2.
 Act. 11.

Act. 18.

siæ, tum quas fundauit Paulus, tum quibus alii A-
 postoli præfuerunt: prorsus sunt præteritæ. Aut
 igitur præposterum illum ordinem fuisse fateatur
 Torrensis: quod non faciet: aut nobis cõcedat, non
 esse hoc perpetuum, vt cuique Ecclesiæ debeatur
 is honoris gradus, quem quisque fundator habuit.
 Sed & hoc nescire non debet Torrensis, Spiritum
 sanctum non affixum esse aetheribus cathedrarum
 & pulpitorum, (vt à pueris affigi quandoque so-
 lent vespertiliones) vt inde discedere nequeat nisi
 fortè, vt olim veteres Romani Victoriæ, sic isti Ro-
 manenses Spiritui sancto alas, quibus semel aduo-
 lauerat, rescuerint, ne possit in posterum auolare.
 Animo pio & fidei promissa est Spiritus sancti
 gratia, non cathedris & successioneibus. Quod si
 locus & inauguratio sola ad summam authorita-
 tem satis est: & Zedechias successit Dauidi: & Car-
 iaphas Aaroni: & idolum sæpè stetit in templo ^{2. Theſ. 2.}
 Dei: & *ὁ ἀντικείμενος* in templo Dei sessurus, ac sei-
 psum tanquam Deum ostentaturus esse prædici-
 tur. Age successerit Pontifex Romanus piscatori
 Petro in cathedra: num propterea etiam successit
 in pietate & officio? Num prædicat Euangelion
 vniuersæ creaturæ? num hominum piscator est, an
 verò pecuniæ? num est sal terræ? num lux Mundi?
 num gregem pascit, non seipsum? num in clerū &
 populū Domini dominiū non exercet? num lucrū ^{1. Pet. 5.}
 turpe non affectat? nū exēplar est gregis? num aliis
 potius ministrare quàm sibi ministrari cupit? num
 omnes Episcopos & presbyteros socios & sym- ^{1. Pet. 2.}
 presbyteros suos esse putat? nū subiectus est Regi
 tanquā præcellenti? nū principibus tanquā à Deo
 & Rege missis? num fraternitatē diligit, Deum ti-
 met, Regē honorat? an verò cūcta illis facit cõtra-
 ria? audetq; non aliquid, sed multa, sed omnia, quæ

704 CONSENSVS IESVITARVM
breuibus Gyaris & carcere digna, imò verò, que
pice, sulphure & igni sempiterno dignissima sūt:
quæque ita iam sordent & foetent, vt Deus, quan-
tumuis longanimis, foetore istius Vaticanæ cloa-
cæ vix ferre diutius posse videatur.

I E S V I T A.

Lib. 1. ca. 9. parag. 6. *A Romana sede de doctrina Catholica iudicium ferri, hareses damnari.*

C H R I S T I A N V S.

A Christo omnibus suis discipulis, etiam antequam Romanæ sedis nomen fando auditum fuit, dicitur: Cauete à Pseudoprophetis. Et alibi: Cauete à fermento Phariseorum & Sadduceorum. Ioannes omnibus Christianis scribit: Charissimi, ne cuius Spiritui credatis: sed probate Spiritus, an ex Deo sint: quoniam multi Pseudoprophetæ (inter quos nunc etiam Iesuitæ sunt) exierunt in Mundum. Idem electæ dominæ & filiis eius scribens: Si quis (inquit) venit ad vos, & hanc doctrinam non affert, ne recipiatis eum in domum, nec Anæ ei dixeritis. Paulus verò scribens Corinthiis, in quibus plerique Laici, mercatores & opifices erant, qui Romam non ex Pontificia, sed ex Imperatoria sede nòrant, & quibus non tam Pontifex Romanus, quàm Lucius Mummius Consul, deuastator quondam Corinthi, cognitus erat: Vt prudentibus (inquit) loquor: iudicate vos quod dico. Thessalonicenses autem (quorum Episcopus Nilus, etiam multis post Paulum annis, Romanæ sedis primatum docto scripto vane fidè concussit) hęc inquam omnes iubet, omnia probare,

probare, quod bonum est tenere. Quid? quod idem Paulus ex professo ad Romanos scribens, non ad solum Episcopū Romæ, sed ad omnes fratres, quorum longissimum texit catalogum, hac admonitione utitur: Obsecro autem vos fratres, ut confideretis eos, qui dissidia & offendicula contra doctrinam, quam vos didicistis, gignunt, & declinetis ab illis. Nam qui eiusmodi sunt, Domino Iesu Christo non seruiunt, sed suo ventri: & per blandiloquentiam & assentationem decipiunt corda simplicium. Nonne hic Apostolus omnibus Christianis de doctrina iudicium permisit, & præsertim contra Iesuitas istos blandiloquos & versutos seductores simplicium, non Domino Iesu, à quo denominari volunt, sed suo ventri seruientes, fideliter præmonuit?

Rom. 16.

I E S V I T A.

Ab Ecclesiæ Doctōribus petendam esse Scripturæ interpretationem.

Lib 1. cap. 11. Pat. 2.

C H R I S T I A N V S.

 Criptores Ecclesiasticos, quos propter reuerentiam cano capiti exhibendam, Patres, & vocabulo propemodum indulgentiori Doctores Ecclesiæ vocant, multis nominibus veneramur. Primùm, quia suo suffragio & testimonio tradunt nobis in manus, scripta Prophetica & Apostolica, de quorum certissima ac Sacrosancta veritate diligenter & bona fide testantur. Deinde, quia in multis libris Biblicis explicandis non ignauam neque inutilem operam Ecclesiæ præstiterunt: præsertim ubi suis humanis cogitationibus, vel aliorum opinionibus non nimium in-

dulgentes, à textu Scripturarum nō longè discesserunt. Tum quia aduersus hæreticos multa pia dogmata solidis & perspicuis sacrarum Scripturarum testimonis strenuè & constanter defenderūt, & scriptis suis propagârunt ad posteros: non noua dogmata aut Sacramenta instituentes, sed pro veteribus dogmatibus ac Sacramentis contra architectos nouorum acerrimè propugnâtes. Postremò, quòd historias Ecclesiasticas laudabili diligentia scriptis consignatas ad posteritatem transmiserūt: è quibus multiplex ad nos redit vtilitas. Sed in his omnibus Patrum testimoniis, interpretationibus, propugnationibus, historiis, sic demùm eos sequimur, cum nos ad fontem sacrę Scripturę suo Ministerio & iudicio deducunt: nō cum nos riuulis suis ab ipsa fontis scaturigine abducūt. Nam ipse Deus Pater filium suū dilectū audire præcepit: H V N C (inquit) audite: Nō Patres. Vbi autem vox filij Dei nunc auditur alibi, quàm in Scripturis? Filius certe ipse nos iubet scrutari, non Patres, sed Scripturas: illas enim esse, quæ de se testimonium perhibeāt. Et Prophetarum (non Patrum) sermoni tanquam firmissimo & ceu lucernæ apparenti in obscuro loco attendere iubemur: insuper Propheticam Scripturam non esse priuatæ interpretationis (quorūcunque Patrum) monemur. Quòd si perpetua sententia Scripturę in rebus ad salutem necessariis, (aduerte Torrensis, quid dicam) si sententia, inquam, Scripturę, non singulæ phrasēs, quæ interdū propter abstrusam difficultatem obscuriores sunt, in dogmatibus salutis nostrę, nō in iis reb^o, quibus ad salutem carere possumus, firma & lucida seu perspicua est: non necesse est semper, ab Ecclesiæ Doctõribus (quos tu sic vocas) Scripturę interpretationē quærere. Num enim, si Patres nulla vnquã

Matt. 17.

Ioan. 5.

2. Pet. 1.

commentaria

cōmentaria scripſiſſent, Scriptura à nemine intel-
 ligi poſſet? quę in hoc ſcripta eſt, vt intelligatur &
 credatur, ac intellecta & credita, ſit virtus Dei in
 ſalutem omni credenti. Hęc ſcripta ſunt, (inquit
 Ioannes, antequam Patrum Eccleſiaſticorum no- Ioan. 20.
 mina audita, nedum volumina perſcripta perle-
 ctãque fuiſſent) vt credatis, quòd Ieſus eſt Chri-
 ſtus ille filius Dei, & vt credentes vitam habeatis
 per nomen eius. Et tamen id ſcriptũ Ioannis pro-
 pter ſuas quaſdem ei peculiareſ phraſes difficilius
 eſt: nihilominus ita ſcriptum eſſe ait, vt credatur: Ioan. 2.
 & quidem non à ſenioribus tantũ, ſed vt expreſ-
 ſe in Epistoſa ſua dicit, etiam ab adoleſcentibus &
 filioliſ. Ergò tum ſcripta Euangelitarũ & Apo-
 ſtolorum abſque Patrum ſcriptiſ intelligi poterãt:
 hodie autem, quando repleta eſt terra ſcientia Do- Eſai. 11.
 mini, ſicut aqua maris operientiſ, nõ poterunt? Sin
 Scriptura nõ eſt certa & perſpicua, ſed (vt Ieſuitæ
 nugãtur & blaſphemãt) ambigua & obſcura: quã-
 tõ igitur incertiores & obſcuriores erunt Patrum
 interpretationeſ? Nam ſi lux tenebrę ſunt, tenebrę
 ipſę quantę erunt? Sic tandem ad Protagorę prin-
 cipia redibit Torrenſiſ: & Cuſanus ad ſuum muta-
 bilem ac variabilem intellectũ: & Pererſius Hi-
 ſpanuſ ad Sibyllę folia: & Staphyluſ ad Breui-
 riũ neſcio cuiuſ hominiſ: & Sotuſ ad Prælatoſ: &
 Hoſiuſ neque piuſ neque ſanctuſ Caligula, faceſ-
 ſere iuſſiſ ipſiſ Scriptũriſ, cœleſteſ reuelationeſ
 expectabit: cum vanuſ ſit labor (ſi *ἀνοσίτω* Hoſio cre-
 dimuſ) qui Scripturę tanquam creaturę & egeno
 cuidam elemento tribuitur. Tandẽ Iuſ ipſum Pon-
 tificiuſ nos ablegabit ad ſcriniũ Pontificij pe-
 ctoriſ, in quo omnia iura latent, ſicut in colo ſter-
 cora: ex quo etiã Conciliabuſ Tridentinũ ſuũ hau-
 ſit Spiritũ: quẽ manticeꝝ incluſũ Veredarij celeriſ

708 CONSENSVS IESVITARVM
equis Roma subinde Tridentum deportarunt. I-
gnosce quæso lector his ludis vsurpatis contra il-
los dūtaxat, qui ex sacris Scripturis ludos ludifica-
biles petulantissimè impijssimèque faciunt.

I E S V I T A.

Lib. 1. ca p.
11. Parag. 3 *Antiquos Patres incorruptos esse iudices
in controuersis posterorum.*

C H R I S T I A N V S.

VT prudentibus loquor (inquit Apostolus)
iudicate vos quod dico. Et iterum: Pro-
phetæ duo aut tres loquantur, cæteri diju-
dicent. Iudicare igitur & potest & debet, non mi-
nus præsentis temporis Ecclesia, quàm superiorum
seculorum. Iudicii autem regula esse debet, non
ea, qua contra Ieremiam utebatur Clerus Iudai-
cus: Non peribit Lex à Sacerdote, neque consilium
à sapiente, nec sermo à Propheta. Nam quia hi sæ-
pè scientiam repellunt, repellit & ipsos Dominus:
nox illis sæpè est pro visione, & tenebræ pro diui-
natione: sæpè cæci fiunt speculatores ciuitatis: sæ-
pè infatuatur sal, & in sterquilinum abiicitur. Sed
ea vera & recta Regula est, de qua Psaltes canit:
In omnem terram exiit Regula vel amussis eo-
rum, & in fines orbis terræ verba eorum. Nam mā-
data Domini recta sunt: & viæ eius rectæ: & sce-
ptum eius sceptrum rectitudinis: iudicia Domi-
ni vera sunt, iustificata simul. Et quid multis? So-
lus Psalmus centesimus decimus nonus, incorru-
ptus iudex est omnium controuersiarum: qui ubi-
que Domini iudicia, non Patrum, prædicat: ac nūc
legem, nunc testimonia, nunc vias, nunc mandata,
nunc statuta nunc iustificationes, nunc iudicia,
nunc

nunc præcepta, nunc sermones, nunc eloquium,
 nunc Verbum Domini, egregia & planè Rhetori-
 ca expolitione inculcat. Quòd si omninò Torren-
 sis nos ad antiquorum Patrum iudicia reiicit, au-
 diat Iobum, qui amicorum suorum verba per Mi-
 mesin repetens: In antiquis est sapiètia, & in mul-
 to tempore prudentia: ex sua sententia subiicit:
 Apud Dominum est sapientia & fortitudo: & ipse
 habet consilium & intelligentiam. Ac si Patres
 semper incorruptè iudicasse arbitratur Torrens-
 cum Dòmino expostulet, qui apud Esaiam con-
 queritur: Patres tui primi peccauerunt, & inter-
 pretes (vel Doctores) tui præuaricati sunt in me.
 Et apud Ieremiam sic dicit Dominus: Quia dere-
 liquerunt legem meam, quam dedi eis: & non au-
 dierunt vocem meam, & non ambulauerunt in ea:
 & abierunt post prauitatem cordis sui & post Baa-
 lim, quod didicerunt à PATRIBVS suis. Quo-
 ties ergo Iesuitæ suos antiquos Patres crepabunt,
 toties nos vnum Patrem nostrum in cœlis, illum
 antiquum dierum, opponemus: qui annūciat ver-
 bum suum Iacob, iustitias & iudicia sua manife-
 stat Israel: quæ iudicia verè sunt incorrupta, quia
 lex Domini immaculata, testimonium Domini fi-
 dele, sapientiam præstans paruulis, mandata Do-
 mini recta, lætificantia cor, præceptum Domini
 lucidum, illuminans oculos. Et quia Verbum Dei
 personam hominis non respicit, certè iudicium
 iustum iudicat: per quod etiam spiritualis diju-
 dicat omnia, ipse verò à nemine diiudicatur. Ma-
 net igitur manebitque Scriptura vox iudicis, e-
 tiam si rumpantur omnes ii, qui eam materiam
 litis faciunt, & cum Protagoræ principiis com-
 parant.

IESVITA.

Lib. 1. cap. 11. Para. 4. *Christiani esse populi, sanctorum Patrum sequi auctoritatem.*

CHRISTIANVS.

 Via in præcedentium positionum examine, hæc quoque discussa est, Torrensis saltem ad hæc nuda Scripturæ testimonia respondeat, quomodo cum ista sua positione conueniant: Ne quis glorietur in hominibus. Omnia namque vestra sunt, siue Paulus, siue Apollo, siue Cephass, siue Mundus: omnia inquam vestra sunt, vos autem Christi, Christus autem Dei. Et iterum: Precio empti estis, nolite fieri serui hominum. Et alibi: Omnia probate, quod bonum est tenete. Et quia Torrensis semper ingeminat Patres, Patres, Patrum iudicia, Patrum auctoritates: cogitet etiam semel, quid sit, quod Christus Phariseis dixit: Patrem nolite vobis vocare in terra: Vnus est enim Pater vester, qui in cœlis est. Cogitet etiam, quid Paulus de se ipse fateatur, cum Patribus nimium fuisset addictus: Persequebar (inquit) Ecclesiam, studiosus PATERNARVM TRADITIONVM. Et Petrus: Redempti estis à vana vestra conuersatione, quam ex PATRV acceperatis traditione. In hac igitur libertate, qua Christus nos liberauit, stemus, & ne rursus iugo seruitutis implicemur: hoc est, ne rursus à Deo Patre ad Patres homines, à Scripturis diuinis ad Traditiones humanas, ab auctoritate cœlestium oraculorum ad phantasmata humanorum somniorum deficiamus.

IESVITA.

Peccatum originale non esse concupiscentiam, vel habere concupiscentiam, que sunt pœna & effectus eius peccati.

Lib. 2. ca.

1. Parag. 3.

CHRISTIANVS.

Non te pudet Torrensis, rancidum illud sophisma tanquam cramben apponere? quod Anno 1530. à Sophistis illis opinatis confutatoribus Augustanæ Confessionis fuit nostris Theologis obiectum: sed in Apologiæ articulo secundo ita diluitur, vt non solum iudicium, sed etiam cādorem istis defuisse (hæc enim verba sunt Apologiæ) appareat. An ignoras magne Doctor & Professor, cum concupiscentia nominatur, non tantum actus seu fructus, sed perpetuam naturæ inclinationem intelligi: de qua Paulus ait: Peccatum non cognoui, nisi per legem. Nam & concupiscentiam non nouissem, nisi lex dixisset: Non concupisces. Quid autem vestro Thomæ respondebitis Iesuite? Peccatum (inquit ille) originis, habet priuationem originalis iustitiæ, & cum hoc inordinatam dispositionem partium animæ: unde non est priuatio pura: sed quidam habitus corruptus. Quid Bonauenturæ? dicenti: Cum quaeritur, quid sit originale peccatum, rectè respondetur, quod sit concupiscentia immoderata. Rectè etiam responderetur, quod sit debitæ iustitiæ carentia. Et in vna istarum responsionum includitur altera. Quid Hugoni? cum ait, originale peccatum esse ignorantiam in mente, & concupiscentiam in carne. Age Torrensis, si Christiani populi est, Sanctorum Patrum sequi autoritatem, cur non doctoribus Angelicis, & Seraphicis, ab ipso sanctissimo

Rom. 7.

Tob. prima secunda, q. 82.

Art. 1.

Bonauentura super Sent. lib. 2. dist. 30.

Art. 2. q. 1. num. 20.

712 CONSENSVS IESVITARVM
domino Papa declaratis & canonizatis sanctis, si-
dem adhibes, eorumque autoritatem tãquam Ec-
clesiæ doctorum, & incorruptorum iudicũ, & san-
ctorum Patrum sequeris?

IESVITA.

Lib. 1. cap.
2. Parag. 1.

*Concupiscentiam in renatis malum qui-
dem, sed non peccatum esse.*

Parag. 2.

*Concupiscentiam, quæ Paulo dicitur Ma-
lum inhabitans, lex membrorum vel car-
nis, lex peccati, vel peccatum, non proprie
peccatum esse, & regeneratos reos non fa-
cere.*

CHRISTIANVS.

Hic, ne lögum faciam, ablego te ad Apolo-
giam Confessionis VVirtenbergensis, quæ
in capite de Baptismo, hũc nodum ita ac-
curatè dissoluit, & planè explicat, vt nihil planius
dici posse videatur. Summa hæc est. Peccatum du-
plicem habet considerationem. Vna est: quòd pu-
gnet cum Spiritu sancto, & cum lege Dei. Altera:
quòd faciat homines coram Deo reos, & damnet
eos. Nunc si peccatum definimus esse id, quod
faciat homines coram Deo reos & obnoxios æ-
ternæ damnationi, certè concupiscentia, quæ in
renatis post Baptismum remanet, & non regnat
in mortali nostro corpore, vocatur quidem pecca-
tum. Et hoc est quod dicimus, hoc peccatum non
imputari credenti, sed condonari ex gratuita ele-
mentia propter Christum: & quod ex Augustino
citari solet: Concupiscentiam carnis dimitti in Ba-
ptismo, non vt non sit, sed vt in peccatum non im-
putetur. Sin autem peccatum definimus id esse
quod

quod pugnat cum Spiritu sancto & cum lege Dei, certè concupiscentia post Baptismum remanens, non solum vocatur nomine, sed etiam est verè, reipsa ac propriè peccatum. Pugnat enim cū hac lege DEI: Non concupisces: inimicitia est aduersus DEVM: legi DEI non subditur: concupiscit aduersus spiritum: aduersatur spiritui: rebellat legi mentis, hoc est, dictamini Spiritus sancti ex lege Dei: captiuum reddit hominem baptizatum legi Dei: venundat hominem sub peccatum: quæ omnia si non sunt peccata, quid tandem erit peccatum? Certè Paulus vno capite septimo ad Romanos hanc concupiscentiam quaterdecies vocat peccatum: idque in se inhabitans omne malum perpetrare grauissima oratione conqueritur. Per totum autem caput sextum, ne id peccatum in nobis regnet, ne nobis dominetur, ne serui eius fiamus, significantissimis verbis & prægnantibus rationibus cohortatur. Quid multa? Augustinus ipse suæ sententiæ optimus est interpret, in eo ipso testimonio, quod Torrensis in prima acie collocatum cæteris omnibus præmisit: Tu autem qui putas (inquit ad Iulianum) quòd si malum esset concupiscentia, careret ea qui baptizatur, multum erras. Tomo. 7. contra Iulianum Pelag. lib. 6. cap. 5. Omni enim peccato caret, non omni malo. Quod planius ita dicitur: **Omni REATV** omnium malorum caret, nō omnibus malis. Hactenus verba Augustini, quibus manifestè declarat, se non intelligere nomine peccati vitium pugnant cum Lege Dei, & resistēs Spiritui sancto (hoc enim vitium manifestè asseuerat post Baptismum in renatis remanere) sed intelligere Reatum: **Omni**, inquit, peccato caret, hoc est, vt mox addit, **omni REATV**. Quod ergò Augustinus tolerabiliter dicit, & non impiè intelligit, id Iesuitam impiè & damnabiliter interpretari profectò indignissimū

est. Sed hic habes specimen candoris & integritatis Iesuiticę in allegandis ac interpretandis Augustini testimonijs, vnde cętera, ceu ex vngue leporem æstimare possis.

I E S V I T A.

Lib. 2. ca. *Primos concupiscentiæ motus, quibus nõ præbetur assensus, peccatum non esse.*
2. Parag 3.

C H R I S T I A N V S.

Non satis erat Torrensi, ipsam concupiscentiam peccatum esse negare: nisi primos etiam motus concupiscentiæ à peccato eximeret: quod argumento est, illum hominem Pharisæica iustitia tumidum, parum abesse ab eo vt dicat: Peccatum non habemus: vt sic seipsum fallant Iesuitę, & veritas in ipsis non sit. Nam heus tu prædure stipes, & tua ipsius conscientia aduste
 1. Ioan. 1. Torris, cur Christus pronunciat, obnoxium esse iudicio, quicumque temerè irascatur fratri suo, si primus ille motus & inconsultus feruor irę, qui nemini quàm ipsi irascenti magis dolet, peccatum non est? Non solùm Racha concilio facit obnoxium: non tantùm fatui conuitium Gehennę incendio adiudicat: sed iram quoque & hanc subitam, temerè & quasi foruitò exardescentem, iudicio subiicit. Nunquam ne legisti apud Ioannem definitionem peccati, vt breuissimam, sic disertissimam *ή άμαρτία όστιν ή άνομία?* Quòd si deuiare à Lege, à norma Legis deflectere, pugnare cum Lege vel cum diuina voluntate, est propria, & secundum Dialecticos constitutiua differentia peccati: Lex autem expressè prohibet motus concupiscentię, siue primos, siue secundos, cum ait, Non concupisces

Matth. 5.
 1. Ioan. 3.
 Exod. 20.

pifces:neceffariò confequitur, hos motus verè ef-
 fe & propriè dici peccata : licet renatos, fi affen-
 fum eis non præbeât,reatu non obftingant. Nulla Rom. 8.
 enim nunc eft cõdemnatio his qui in Chrifto Ie-
 fu funt, qui non iuxta carnem verfantur, fed iuxta
 Spiritum.

I E S V I T A.

*Peccato primi hominis liberum arbitriũ non
 fuisse sublatum, sed infirmatum, attenua-
 tum & deprauatum.* Lib. 2.ca
 3.Parag.6

C H R I S T I A N V S.

IN rebus fpiritualibus, quæ ad veram pœ-
 nitentiam, fidem, iuftitiam & falutem æ-
 ternam pertinent, fi fublatum negat Tor-
 renfis liberum hominis arbitrium, negat vera efle,
 quæ Paulus multis in locis conftanter afleuerat: Ephes. 2.
 Cùm efferis (inquit) M O R T V I delictis ac pecca-
 tis. Et mox: Cùm efferis M O R T V I per delicta,
 conuiuificauit nos Deus vnà cum Chrifto. Et ali- Rom. 6.
 bi: Velut ex M O R T V I S viuentes. Vbi autem vi-
 ta fpiritualis ablata eft, nonne liberum etiam ar-
 bitrium fublatum eft? Cur fe idem Apoftolus fate- Rom. 7.
 tur efle veditum fub peccato? cur impios, nifi Deus 2. Tim. 2.
 illis det pœnitentiam ad agnofcendum veritatem,
 negat poffe refipifcere è Diaboli laqueo, CAPTOS
 ab eo ad ipfius voluntatem? Cur Dauid orat? Cor
 Mundum crea, C R E A, in me Deus? Cur filius Dei Pfal. 51.
 tum demum nos verè liberos fore pronunciat, fi Ioan. 8.
 nos ipfe filius liberauerit? Quia nimirum feiunt
 hominem naturâ efle feruum, non Dominum pec-
 cati, captiuum, non liberum mancipium Satanæ,
 non filium Dei: denique fpiritualiter mortuũ, non

viuū aut semiuuū: qui nō tantūm adhortatione & quasi exhortatiōe ē somno, sed noua creatione, uiuificatiōe & regeneratiōe opus habeat, nisi in ęternū perire velit. Cetera ex Lutheri diuino libro de Seruo arbitrio petat Torrensis, quæ si verè cōfuta- uerit, ipsum nō modò Erasmi *ἡ ἀριστία* sed etiā *ἡ νικητικότητα* appellabimus, & liberatorē captiuorū, redemptorem venditorum, resuscitorem mor- tuorum, hoc est, Ter maximum Seruatorem vene- rabimur. Ah superbissimam miseriam & miserrimam superbiam Iesuitarum: qui perpetuam seruitutem seruire malunt, quàm ab eo liberari, de quo in Vesperis suis canunt: Cuius benigna gratia crucis per alma vulnera virtute soluit ardua primi parentis vincula. Ligatus es, vt solueres Mundi ruen- tis complices, per probra tergens crimina, quæ mundus auxit plurima.

I E S V I T A.

Lib. 2. cap.
3. Parag. 11

*Non omnes infidelium actiones & Phi-
losophorum virtutes esse peccata.*

C H R I S T I A N V S.

Vanquam multa præclarè gesta ab Ethni-
cis & virtutes Philosophorum suam ha-
bent laudem, ac suam quoque mercedem
in mundo: tamen si absque fide impossibile est pla-
cere Deo, ac proinde, quicquid nō ex fide est, pec-
catum est: fallā est hæc Iesuitarum positio, & ad
Stoicorum *κατηφιλία* pertinens. Cur enim ad
Cain & munera illius non respexit Deus, nisi quia
persona per fidem non placente, opera nequaquā
Deo

Hebr. 11.
Rom. 14.

Genes. 4.

Deo placent? Nam ad opus verè non tantùm coram Mundo, sed coram Deo bonum, requiritur, non tantùm vt à Deo bono mandatum sit: verùm etiam vt ex bono & puro corde, per fidem purificato, proficiscatur; atque hunc finem propositum habeat, vt seruiatur Deo. Cùm ergo infidelium opera ab ipsa cordis impuritate, velut à sua scaturigine, corrupta sint: & scopum, quem Dei sapientia præscribit, non respiciant: tametsi officio bonum videatur, quod agunt, tamen & origine praua & sine peruerso peccatum est. Præterea si (quod Iohannes ait) extra filium Dei vita non est, certè qui I. Ioan. 5. partem in Christo non habent, quales quales sint, quicquid agant vel moliantur, ira Dei manet super illos: ac toto suo cursu in exitium pergunt. Postremò, si mala arbor bonos fructus proferre non potest, si palmes à vite resectus foràs eiicitur, exarescit, & in ignem coniectus ardet: nemo pius Fabricii iustitiam & Scipionis continentiam, castitati Iosephi, & integritati Samuelis æquabit. Nam si iustus etiam in omni bono opere peccat: quia quantum perfectionis deest, tantum peccati adest: quomodo Ethnicorum virtutes à peccato excusari possunt, qui cùm iusti non sint, iustitiam facere nequeunt? Neque de spinis vixæ, neque de tribulis Matth. 7. I. Ioan. 5. ficus colliguntur: inquit agricola filius, vitis vera Matth. 7. Ioan. 15. is, sine quo nihil possumus facere.

I E S V I T A.

Hominem suo libero arbitrio ad propriam Lib. 2. ca. 4. Par. 14.
iustificationem coram Deo cooperari.

Scilicet quantum mortuus ad resuscitationem suam cooperari valet, tantum homo suis naturalibus viribus ad iustificationem sui, hoc est, remissionem peccatorum & adoptionem in gratiam cooperatur. Nam ut egregiam nostram facultatem cooperandi ad iustificationem nostram intelligas, non pigebit me adscribere locum prolixum quidem, sed & autoritatis pondere & utilitatis ubertate præstantissimum. Sic ergo ad Ephesios scribit Paulus: Et vos cum essetis mortui delictis ac peccatis, in quibus aliquando ambulastis iuxta seculum Mundi huius, iuxta Principem, cui potestas est aëris; & Spiritus nunc agentis in filiis cõtumacibus, inter quos & nos omnes conuersabamur aliquando, in concupiscentiis carnis nostræ, facientes quæ carni ac menti liberabant: & eramus naturâ filii iræ, quemadmodum & cæteri. Sed Deus, qui diues est in misericordia, propter multam charitatem suam, qua dilexit nos, etiam cum essemus mortui per delicta, conuiuificauit nos vnâ cum Christo: per gratiam estis seruati, simulque cum eo resuscitauit, & simul cum eo sedere fecit inter cœlestes, in Christo Iesu, ut ostenderet in seculis superuenientibus eminentem opulentiam gratiæ suæ, benignitate erga nos per Christum Iesum. Gratia enim estis seruati per fidem, idque non ex vobis: Dei donum est, non ex operibus, ne quis gloriatur. Nec multò aliter Ioannis Baptistæ Pater Zacharias canit, de salute populi Dei, quæ est in remissione peccatorum eius: per viscera misericordiæ Dei nostri, quibus visitauit nos oriens ex alto: ut illucesceret his qui in tenebris & umbra mortis sedebant, ad dirigendos pedes nostros in viam pacis. Similiter & Petrus:

Ephes. 2.

Luc. 1.

1. Pet. 2.

Vos

Vos autem genus electum, regale sacerdotium, gens sancta, populus qui in lucrum accessit, ut virtutes prædicetis illius, qui, è tenebris vos vocavit in admirabilem suam lucem: qui quondam eratis non populus Dei: qui quondam non consecuti misericordiam, nunc estis misericordiam consecuti. Audis hinc resuscitari mortuos, in gratiam recipi filios iræ, seruari perditos, visitari desertos, illuminari cæcos, dirigi errantes, in lucem reuocari obtenebratos, adscisci in peculium alienos, misericorditer respici & recipi misericordia indignos, sed tamen indigos. Vbi ergo nunc est gloriatio cooperationis nostræ ad iustificationem? Exclusa est. Per quam doctrinam? Liberi arbitrii? Non: Sed per doctrinam gratiæ. Nam si per gratiam, non iam ex libero arbitrio: quandoquidem gratia iam non est gratia.

Hof. 2.

I E S V I T A.

Sola fide neminem iustificari.

Lib. 2. cæ.
4. Par. 9.

C H R I S T I A N V S.

Nanc positionem tum credemus esse veram, cum totum Christianismum abiurauerimus: siquidem de vera in Christum fide seu fiducia saluifica intelligitur. (Nã si Torrësis talem fidem intelligit, qualem infrà alicubi fingit, quæ sine poenitëtia etiam in sceleratis sit, quæ que etiam in Dæmonibus est, non habebit contradicentem.) Nos, cum *sola* fide hominem iustificari dicimus, ex ipsissima Pauli sententia loquimur. Nũ enim caput ad Romanos 3. & 4. ad Galatas secundum, ad Ephesios secundum, ad Titum tertium, è tuo Testamento execuisti Torrens, ut non

Rom. 3. cerneret id , quod de Æquipollentibus Proposi-
 Rom. 4. tionibus vel ipse Aristoteles te docere poterat?
 Gal. 2. Quid enim aliud est: Arbitramur fide iustificari
 Eph. 2. hominem absque operibus legis. Et denuò: Ei qui
 Tit. 3. non operatur, sed credit in eum qui iustificat im-
 Scimus non iustificari hominem ex operibus leg-
 is, nisi per fidem Iesu Christi. Et rursus: Gratia
 estis seruati per fidem, idque non ex vobis, Dei do-
 num est, non ex operibus, ne quis glorietur. Et i-
 terum: Non ex operibus, quæ sunt in iustitia, quæ
 faciebamus nos, sed secundum suam misericor-
 diam saluos nos fecit. Et mox: Vt iustificati illius
 gratia hæredes efficeremur iuxta spem, vitæ æternæ.
 Quid, inquam, hæc aliud sibi volunt, quàm so-
 LA fide hominem iustificari? Imò si quis rem ex-
 actius consideret, videbit quòd Paulinæ locutio-
 nes opera nostra fortius negent & excludant ex
 iustificatione, quàm nostra particula SOLA. Hæc
 enim implicite (vt in Scholis loquuntur) negat,
 nos operibus nostris iustificari. Paulus autem ex-
 plicite negat, bona nostra opera quicquam ad iu-
 stificationem conferre: atque ita negat, vt à gratia
 excidisse affirmet, quicumque per legem iustifica-
 ri velint: & iisdem Christum ociosum esse factum
 pronunciet. Quòd si, vt paulò antè dicebas, Chri-
 stiani populi est, sanctorum Patrum autoritatem
 sequi, cur obsecro hanc sententiam damnas, quam
 veteres plerique omnes scriptores amplexi sunt?
 Nam ante annos decem, Hermanus Hamelman-
 nus, Marpurgi ædidi librum, in quo ex Patribus
 quadraginta collegit erudita testimonia, quæ
 ostendunt præcipuos Ecclesiæ doctores de SOLA
 fide iustificante prorsus idem sensisse ac docuisse,
 quod nos amplectimur & sonamus: atque illos
 propè omnes, particula exclusiua, quæ vobis tam
 ægrè

ægrè facit, *SOLA*, nominatim & expressè in hoc negotio Iustificationis fidei vsos esse. Nō possum teneri, quin adscribam ex Luthero locum quendam plenum fide & Spiritu sancto, in quo singulari cum maiestate suam & totius sanctæ Ecclesiæ fidem his verbis profiteretur. Hæc sunt igitur eius verba, ex Germanico idiomate conuersa.

Hunc articulum, Sola fides absque omnibus Ex Tomo 5. Germanico Ihes. fol. 298. operibus iustificat coram Deo, inconcussum relinquent, nobisque in æternum non eripient, Imperator Rom. Turcicus, Tartaricus, Persicus, cc Papa, Cardinales, Episcopi, Sacrificuli, Monachi & cc Moniales, Principes, Domini, totus denique mundus cum omnibus Diabolis: nec aliam sibi pro ea cc re gratiam habeant, quàm gehennæ ignem perpetuum. Hæc mea, Martini Lutheri, esto sententia: cc hoc meum ex Spiritu S. inspiratum oraculum, hoc cc verum & sanctum esto Euangelion. Stat enim cc Articulus Symboli, quem pueri etiam recitare cc solent: Credo in Iesum Christum, crucifixum, mor- cc tuum, &c. Heus tu, nemo pro peccatis no- cc stris mortuus est, nisi solus Iesus Christus Dei cc filius, solus inquam Iesus Dei filius. Iterum re- cc peto: Solus Iesus Dei filius nos à peccatis rede- cc mit. Hoc certissimè verum est, hoc tota sacra cc Scriptura clamat: & licet rumpantur omnes dia- cc boli, ac fractus illabatur orbis, tamen hoc verum cc manet, æternumque manebit. Quòd si solus Iesus cc est, qui peccata Mundi tollit, nos certè ij non su- cc mus, qui nostris operib. ea tollamus. Iã & hoc fieri cc non potest, vt hūc solum atque vnicū redēptorem cc & expiatorē peccatorum, Iesum Christū, alia qua- cc dā ratione, quàm fide, apprehendamus & accipia- cc mus. Operibus enim apprehēdi nequaquā potest. cc Cū autē fides, priusquā vlla sequantur opera, hūc cc redēptorem apprehēdat, necessariò verū est, quòd cc

» sola fides ante opera & sine operibus hanc redem-
 » ptionem accipiat : quod nihil aliud est , quàm iu-
 » stificari. Nam à peccatis redimi & liberari, seu ha-
 » bere remissionem peccatorum, nihil aliud est, quàm
 » iustum esse, seu iustificari. Porro post hanc fidem &
 » acceptam redemptionem, seu remissionem peccato-
 » rum, seu iustitiam, sequuntur deinceps bona ope-
 » ra, tanquam fructus huius iustificantis fidei. Hæc
 » nostra est doctrina. Et sic docet Spiritus sanctus,
 » sic vniuersa sancta Ecclesia Catholica. Hanc do-
 » ctrinam vsque ad extremum spiritum retinebimus,
 » in nomine Domini: Amē. Hactenus verba Lutheri.
 Quid autem de iustificatione fidei simplicius, pla-
 nius, breuius & rotundius dici potest, pro ijs qui
 discere cupiunt? Quid verò contra obstinatos cõ-
 temptores & persecutores iustitię fidei grauius &
 horribilius pronuciari potest? Torrensem si non
 mouent, inter ἀπληρονότας & ἀνομιετακίτους re-
 feratur.

I E S V I T A.

Lib. 2. ca. 4. Pat. 13. *Hominem iustitia inherente, non imputati-
 ua, neque sola remissione peccatorum iu-
 stificari.*

C H R I S T I A N V S.

Rom. 4.
Gen. 15.

Vid autem Scriptura dicit? Credidit A-
 braham Deo, & imputatum est ei ad iu-
 stitiam. Ei verò qui operatur, merces non
 imputatur secundum gratiam, sed secundum debi-
 tum. Porro ei qui non operatur, sed credit in eum
 qui iustificat impium, imputatur fides sua ad iusti-
 tiam. Audis Moſen apertè dicentem, Abraha-
 mo non inhæſiſſe ſed imputatam eſſe iuſtitiam.
 Audis

Audis Paulum generaliter inde concludentem, fidem credenti imputari ad iustitiam. Non scri- Rom. 4.
ptum est enim propter illum tantum, imputatum fuisse illi, sed etiam propter nos, quibus imputatur, credentibus in eum, qui excitauit Iesum Dominum nostrum à mortuis, qui traditus fuit propter peccata nostra, & excitatus est propter iustificationem nostri. Sed & Dauid ita explicat beatificationem hominis, cui Deus imputat iustitiam absque operibus. Beati quorum remissæ sunt iniquitates, & quorum obiecta sunt peccata. Beatus vir, cui non imputauit Dominus peccatum. En tibi hæc remissionem, non inhætionem: imputationem, non infusionem. Mirum perfectò est, addè alienum & abominabile Iesuitis esse vocabulum imputatiuæ iustitiæ: cum verbo imputandi vndecies in hoc 4. cap. ad Rom. vtatur Paulus: idque non ipse cõfinxerit, sed ex Mose & Dauide hauserit. Quid autè quæso aliud est iustitia quæ imputatur, quàm iustitia imputata vel imputatiua? Itaque vel à coniugatis argumētari prohibebūt Iesuitæ, vel iustitiã imputatiuam concedent. Vbi enim in Scripturis vocabulum inhærentis iustitiæ nobis ostensuri sint, equidem ignoro. Itaque posthac inter *καυνοφωρίαις*, in quibus Torrensis super cap. 6. prioris ad Timotheum, iustitiam imputatiuam recensuit, suam inhærentem iustitiam numeret. Imputatiua enim suam antiquitatem à Paulo, Dauide & Mose repetit, & per omnes vtriusque testamenti fideles, iustos & beatos, continua serie deducit.

I E S V I T A.

In iustificatione prorsus auferri peccata mortalia, nec ita manere, vt qui iustificatur, partim iustus sit, partim iniustus. Lib. 2. ca. 4. Par. 14.

CHRISTIANVS.

DE non imputatione peccatorum, & imputatione iustitiæ hoc verissimum est. Perfectissima enim est iustitia Christi, quæ per fidem homini ita imputatur, vt coram Deo non pro semiusto, sed pro perfectè iusto habeatur, ac si omnia mandata Dei perfectè impleffet, omnesque numeros iustitiæ integerrimè absoluisset. Itaque quasi nebula deleri omnia nostra peccata, & post tergum reici, & in profundum maris demergi dicuntur: non quòd non sint amplius, sed quòd credenti non imputentur. De inhærente autem iustitia, de qua modò Torrensis dixit, falsissimum & impiissimum est, quod in hac Positione statuitur. Fatetur enim Paulus iam iustificatus de seipso, quòd mente quidem seruiat Legi Dei, carne verò Legi peccati. Fatetur, perpetuam esse in iustificatis luctã carnis & Spiritus: Caro (inquit) concupiscit aduersus Spiritum, Spiritus autem aduersus carnem. Hæc autem inter se mutuò aduersantur, vt non quæcunque volueritis, eadem faciatis. Et cur Ioannes iubet, eum qui iustus est iustificari adhuc, & sanctum sanctificari adhuc? si non, quantum ad inhærentem iustitiam operum attinet, partim iusti, partim iniusti sumus. Et si in iustificatione prorsus auferuntur peccata mortalia (voco autem mortalia, quæ sua natura talia sunt, non quæ per gratiam Christi venialia fiunt) vt ne insint quidem amplius in homine: cur iustificati etiam necesse habent quotidie orare: *Di-
mitte nobis debita nostra*: & quotidie profiteri in Symbolo: *Credo remissionem peccatorum*: nisi fortassis Iesuitæ somnient tantùm venialium (quæ sic vulgò vocant) non mortalium peccatorum remissionem & orari & credi debere. Quòd si sic insauerint, catalogum hæreticorum augebunt, & in-

Rom. 7.

Gal. 5.

Apoc. 22.

ter Catharos ac Nouatianos medium fortientur locum. Nescio autem, quomodo Torrensis hanc de iustificatione decimamquartam Positionem cum decimasexta conciliare velit: qua clarè pronúciat, iustificatis plenam & absolutam non dari iustitiã, sed vetustatem Adæ relinqui ad exercitiũ & perfectum iustitiæ suæ: nisi è suis castris ad Lutheranos profugiens, illam de imputatiua, hanc verò sextamdecimam de reali seu inhærente iustitia intelligat.

IESVITA.

Iustificationis gratiam non æqualem omnibus, sed aliis maiorem, aliis minorem dari, iuxta diuersam horum dispositionem. Lib. 2. cap. 4. Par. 15.

CHRISTIANVS.

UM Christus factus sit nobis à Deo sapientia, iustitiãque, & sanctificatio, & redemptio: isque Christus heri & hodie & in secula idem sit perpetuò: & non alius Petro quàm Paulo, nõ alius Centurioni, alius Regulo, vtriq; in Capernaũ: nõ alius mulieri Cananæ heroica fide præditæ: alius Patri Dæmoniacci illius apud Marcum pueri, paruulam admodum scintillam fidei habenti: consequitur, eandem & æqualem iustificationem omnibus credentibus in Christum contingere. Nam etsi alius alio in fide firmior sit atque robustior: tamen quia Christus fide, siue firma, siue infirma, modò fide apprehensus, idem & æqualis est omnibus: ac si fide apprehensus nostra est iustitia: nemo maiorem & minorem iustitiam fidei

facere potest, nisi Christum maiorem & minorem faciat: maiorem pro maiori fide, minorem pro minori fide hominis. Quomodo autem illud Propheticum stabit? Ego Deus, & non mutor. Et illud Ipsi peribunt, tu autem permanes. Tu idem ipse es, & anni tui non deficient? Et quomodo sempiterna erit iustitia, sicut Daniel appellat, si pro diuersa hominum ratione & dispositione (vt Torrēsi loqui placuit) toties mutatur, vt altis maior, aliis minor existat? Vnum corpus (inquit Apostolus) & vnus Spiritus, quemadmodum & vocati estis in vna spe uocationis vestre. Vnus Dominus, vna fides, vnum Baptisma, vnus Deus & Pater omnium, qui est super omnia, & per omnia, & in omnibus uobis. Ergo vna etiam iustificatio, hoc est, vna peccatorum remissio, vna à peccatis absolutio, vna vnus Christi iustitiæ imputatio. Et hoc sibi vult id quod de ἰσότητι fidei Petrus scribit: Simon Petrus, seruus & Apostolus Iesu Christi: iis qui ἰσότητων, æquè preciosam nobiscum sortiti sunt fidem per iustitiam Dei nostri & Seruatoris Iesu Christi. Puras ne aduenas sparsim incolentes Pontum, Gallatiã, Cappadociam, Asiam & Bythiniam, æqualem, hoc est, magnitudine & firmitate parem, vel inter se ipsos, vel cum Petro habuisse fidem? Nequaquã. Fuerunt enim, sunt, & erunt semper diuisiones donorum, hoc est, non solùm variæ formæ & species variorum donorum Spiritus sancti, sed vnus etiã ac eiusdem doni variæ proportionēs, inæquales inquam, non multitudine tantùm, sed & magnitudine, quemadmodum & stella à stella differt in gloria seu claritate. Cur ergò Petrus illorum omnium ac suam & cunctorum Christianorum fidem vocat ἰσότητων? quia scilicet, vt ibidem ait, vna est iustitia Dei nostri & Seruatoris Iesu Christi. Et vt
 p̄ius

Malac. 3.
Psal. 103.

Dan. 9.

2. Pet. 1.

1. Cor. 12.

1. Cor. 15.

2. Pet. 1.

priur dixerat, vna est electio & præfinitio Dei Pa-^{1. Pet. 1.}
 tris, vna sanctificatio Spiritus, vna obediētia fidei,
 vna aspersio sanguinis Iesu Christi, vna regenera-
 tio iuxta copiosam misericordiam Dei, vna spes vi-
 ua, vna hæreditas immortalis, & incontaminabi-
 lis, & immarcessibilis, conseruata in coelis erga
 eos, qui virtute Dei custodiuntur per fidem ad sa-
 lutem. Valeat ergò Torrensis, qui ex *ἰσοτιμία* cre-
 dentium & iustificatorum nobis talem *ἀνισοτιμίαν*
 fabricatur, quæ Christum ipsum inæqualem facit:
 eiusque iustitiam vnā & simplicissimam in ma-
 iorem & minorem secat. Quod num sit *ὑποτομίαν*,
 etiam lippus coquus videat. Sed video rimam, per
 quam elabi Torrensis conabitur. Dicit enim, se nō
 de ipsa iustificatione, sed de iustificationis gratia
 locutum esse: hoc est, (vt ego ipse aduersarij ver-
 ba obscuriora clarius explicem) de donis per
 gratiam: distinguit enim Paulus inter gratiam &
 donum per gratiam. Gratiam ergo ipsam forsitan
 dicit esse æqualem: sed dona Spiritus sancti inæ-
 qualia. Linguam igitur corrigat, sententiā teneat.
 Sed huic correctioni obstabit Positio, quæ iam sta-
 tim sequitur, in qua iustificationis gratiam apertè
 pro remissione peccatorum accipit, & illam per
 hanc quasi per epexegetin interpretatur. Sic en-
 nim ait.

I E S V I T A.

*Iustificationis gratiam occultam esse, nec
 quenquam certo scire ac statuere debere, re-
 missa sibi, esse peccata, nisi Deo id reuelante.*

Zz.iiiij.

Lib. 2. ca.
4. Para. 18.

AGnosceis Lector obedientem filium Romanæ Ecclesiæ, & diligentem observatorem Canonum Concilii Tridentini. Hæc enim Propositio ex ipsis medullis duodecimi, & decimi tertii Canonis, Sessionis sextæ, expressa & distillata est. Quorum verba hæc sunt: Si quis dixerit, fidem iustificantem nihil aliud esse, quàm fiduciam diuinæ misericordiæ peccata remittentis propter Christum, vel eam fiduciam solam esse, qua iustificamur, Anathema sit. Si quis dixerit, omni homini ad remissionem peccatorum assequendam necessarium esse, vt credat certò & absque vlla hæsitacione propriæ infirmitatis & indispositionis, peccata sibi esse remissa, Anathema sit. Nonne vt Hannæ & Caiaphæ Concilium personam Christi, sic Tridentinum fidem Christi, ac proinde totâ Christianam Ecclesiam damnauit? Nam ideo in Symbolo Apostolico remissionem peccatorum credere nos profitemur, ne hæsitemus: ideo in oratione Dominica precamur remitti nobis debita nostra, ne hæsitemus: ideo per Sacramenta Baptismi & Coenæ Dominicæ confirmatur & obsignatur fides nostra, ne hæsitemus: ideo Euangelium prædicari audimus: ideo publicam & priuatam Absolutionem accipimus, ne hæsitemus: ideo exemplum Abrahamæ nequaquam hæsitatis ad promissionem DEI, sed robusti facti fide, tribuentis gloriam DEO, & certam persuasione cum de misericordia tui de potentia DEI concipientis, tantopore commendatur, nobisque roties inculcatur, ne hæsitemus. Ergo Tridentino isto anathemate, tota fides Christiana, Oratio Christiana, Sacramenta Christiana, prædicatio Christiana, Absolutio Christiana, omnia exempla Christiana semel & simul anathema-

themate feriuntur: & cōtrā in Christianarum virtutum choro ponūtur illa Ethnica, & quæ à Christianis alienissima esse debēt, vitia, quæ in DEVM ipsum & omnes eius promissiones ac ordinationes cōtumeliosa sunt: Dubitatio seu hæsitatio, diffidentia, murmur, fremitus, incredulitas, desperatio: denique damnato Christianismo, saluatur Ethnicismus, Thalmudismus & Mahumetismus. *Ἡ κριμὴλια* dū Torrens repetit & exornat, nōne perturbatas sensu peccatorum conscientias & terret & torret? Veruntamen modestior videtur Torrēsis, dum correctionē adiicit: Nisi Deo id reuelāte. Vbi si peculiare cœlestes reuelationes, extra Verbum Dei in Scripturis reuelatū, nescio vnde prolatas, intelligit, ad Enthusiastas Monerarienses & Monasterienses reiiciatur: nisi inter fanaticos Schuuenckfeldianos hære malit. Sin per reuelationē Dei, sacrā Scripturā intelligit, per quā tāquā per Epistolam ad genus humanum missam, suā nobis abundē voluntatem patefecit Deus: rectē id quidem, & cum nostra doctrina consentaneè. Sed cur non disertius loquitur? Nā & nos absque Scripturarum patefactione fatemur neminem de suorum peccatorū remissione certum esse posse. Quis .n. mētem Domini cognosceret, nisi eam ipse nobis in Scripturis aperiret? Quis hanc esse voluntatem Dei sciret, vt omnis qui credit in filiū, habeat vitam æternam, nisi ipse filius, qui est in sinu Patris, nobis enarrasset? Itaque omnes de Deo cogitationes, speculationes, imaginationes, absque verbo susceptas, tam abest vt foueamus & hominibus commendemus, vt eas partim tanquam vanos & frustraneos *διαλογισμῶς* (vt Roman. 1. cap. vocantur) partim tanquam Satanæ phantasmata & ludibria detestemur, omnēsque contra illos Enthusiastos & præstigias diligēter præmoneamus. Fidu-

Ioan. 6.
Ioan. 1.

ciã igitur misericordiã Dei, peccata propter Christum remittentis, nõ ex speciali quadã & extraordinaria reuelatione Dei, sed ex illa generali reuelatione Scripturarum, seu doctrina Euangelii ob-signata Sacramentis, concipiendam esse docemus: & pro se singulos credere ac certò statuere iubemus, absque vlla hæsitacione propriã infirmitatis & indispositionis, peccata sibi propter Christum condonari, seque in gratiam Dei & ius adoptionis ac cœlestis hæreditatis recipi. Hãc enim fiduciam Christus ipse nos docet: Confide, inquit, fili, remittuntur tibi peccata tua. Hanc Paulus in Abrahamo commendat. Hanc scientiam non occultam sed manifestam esse vult Corinthiis: Hęc (inquit) eratis quidem, scilicet, flagitiosi & scelerati peccatores: sed abluti estis, sed sanctificati estis, sed iustificati estis, per nomen Domini Iesu, & spiritum Dei nostri. Hac ipsemet *πληροφρονησθε* gloriatur: Vitam quam nunc viuo in carne, per fidem viuo filii Dei, qui dilexit me, & tradidit semetipsum pro me. Et alibi non impia securitate, sed piissima fiducia, omnibus hostibus medium digitum ostendens: Quis intentabit (inquit) crimina aduersus electos Dei? Deus est qui iustificat: Quis ille qui condemnet? Et cætera quæ sequuntur. Eandem fiduciam Epistola ad Hebræos toties à nobis exigit: Accedamus cum fiducia ad thronum gratiæ: Et iterum: Accedamus cum vero corde in certitudine fidei. Eandem Iacobus præcipit: Postulet cum fiducia, nihil hæsitans. Eandem Petrus imperat: Perfectè sperate in eam quæ ad vos defertur gratiam. Damnare igitur hanc fiduciam certissimæ remissionis peccatorum propter Christum nemo potest, quin simul totum Apostolorum chorum condemnet.

Matt. 9.
Rom. 4.

1. Cor. 6.

Gal. 2.

Rom. 8.

Heb. 4.
Heb. 10.

Iac. 1.
1. Pet. 1.

*Neminem de sua perseverantia, sine re-
velatione diuina, certi aliquid sibi polliceri
debere.*

Lib. 8. cap.
4. Para. 19.

CHRISTIANVS.

MT in præcedenti positione Torrensis dam-
nauit articulum fidei: Credo remissionem
peccatorum: sic nunc alterum articulum
damnat: Credo vitam æternam. Nam si is tantum, Matth. 10.
qui vsque ad finem perseverauerit, saluus erit: certè & 24.
nemo salutem æternam credere potest, nisi finalem
etiam perseverantiam credat: ac contrà, nemo fi-
dem de perseverantia damnare potest, nisi etiam
fidem de vita æterna damnet. Bis iam ergo factus
est *æthos* Torrensis & *amsos*. Sed quid faciat miser?
quid credat? cum Synodus Tridentina hoc tan-
tum iubeat eum credere, nihil esse credendum. Et
certè si patuissent corda omnium Patrum Triden-
tinorum, quantum fidei putas in plærisque inuen-
tum fuisset de resurrectione mortuorù & vita æ-
terna? in Italis præsertim Episcopis, quibus Epi-
curæismus meliorem vultum facit, quàm Chri-
stianismus. Sextæ Sessionis duo Canones, deci-
mus quintus & decimus sextus, idem statuunt,
quod hæc torrida & horrida Torrensis positio. Sic
enim sonant: Si quis dixerit, hominem renatum &
iustificatum teneri ex fide ad credendum, se certò
esse ex numero prædestinatorum, Anathema sit. Si
quis magnum illud vsque in finem perseverantiæ
donum se certò habiturum absoluta & infallibili
certitudine dixerit, nisi hoc ex speciali reuelatio-
ne didicerit, Anathema sit. Sed quid ad hæc Plal-
tes? Bonitas (inquit) & misericordia tua sub-
sequentur me omnibus diebus vitæ meæ: & Psalm. 22.

Rom. 8. inhabitabo in domo Domini perpetuò. Quid Paulus? Persuasum mihi habeo, quòd neque mors, neque vita, neque Angeli, &c. neque vlla creatura alia poterit nos separare à dilectione Dei, quæ est in Christo Iesu Domino nostro. Et alibi. Noui secundum expectationem & spem meam, quòd nulla in re pudefiam. Itaque tam certos vult esse Christianos de salute sua, vt non saluos fututos, sed saluos factos esse dicere audeat. Spe inquit, saluati sumus. Et hanc spem asseuerat non pudefacere. Et ex Esaia non vno loco repetitur: Credentem in Christo nõ pudefieri. Ergò & fides & spes de perseuerantia in gratia Dei vel de perpetuitate dilectionis Dei erga nos in Christo, neminem pudefacient. Atque hanc ipsam propositionem Paulus in secunda parte Epistolæ ad Rom. à cap. 7. vsque ad cap. 12. multis firmissimis rationibus probat. 1. quia Deus nos propter Christum dilexerit, quum adhuc impii & inimici essemus: quãtò magis iam conuersos ad Christum & amicos factos diliget & seruabit. 2. quia gratia Dei per Christum parta maior sit, quàm peccatũ Adæ. 3. quia non amplius simus sub Lege, sed sub gratia. 4. quia nulla sit condemnatio his qui insiti sunt Christo. 5. quia accepimus Spiritum adoptionis, per quem clamamus, Abba Pater, tanquam filij & hæredes Dei. 6. quia Deus vnà cū filio pro nobis tradito & donato, omnia nobis donauerit. 7. quia in Christo simus electi, priusquàm iacerentur fundamēta Mundi. Quas omnes rationes ita firmat ac munit, vt credentibus in Christum nihil sit certius sperata propter Christum salute: quia hinc nihil nobis tribuitur, sed Deo omnia: nihil humanis viribus, operibus, meritis, voluntati, cursui, consiliis, sed omnia diuinæ misericordiæ, veritati, constantiæ, sapiētix, potentix. Quemadmodum Paulus illum totum locum

cum

cum piissima ratione concludit: Quoniam ex illo, Rom. 11.
& per illum, & in illum omnia. Ipsi gloria in secula,
Amen.

IESVITA.

*Non solum infidelitatem esse peccatum dam- Lib. 2. ca.
nabile.* s. Parag. 4

CHRISTIANVS.

 Via per fidē omnia peccata propter Christum remittuntur, non impiē vsurpata à quibusdam Theologis est hæc sententia, solum incredulitatem damnare. Nam hæc si absit, adsit autem vera in Christum fides, iustificatur etiam Latro in cruce: contrā si absit fides, adsit autem incredulitas, tūm non tantūm omnia scelera, sed etiam omnes humanæ iustitiæ damnantur. Itaque Christus cū Spiritum sanctum affirmat arguitur esse Mundum de peccato, hoc solum adfert: Quia non credunt in me. Et alibi: Qui credit in eum, non condemnatur: qui autem non credit, iam condemnatus est: quia non credidit in nomen vnigeniti filii Dei. Et iterum: Qui credit filio, habet vitam æternam. Qui verò non credit filio, non videbit vitam, sed ira Dei manet super eum. Et rursus summam totius doctrinæ Apostolicæ complectens: Prædicate, inquit, Euangelion omni creaturæ. Qui crediderit & baptizatus fuerit, saluus erit. Qui verò non crediderit, condemnabitur. Aut igitur Torrensis officium Spiritus S. mundum arguentis arguat: & eius linguam, qui homini os & linguam dedit, corrigat: aut propter solum incredulitatem homines damnari conce-

dat: quia repudiato per incredulitatem filio, simul etiam omnis iustitia, vita & salus respuitur: nec alia ad salutem via, nisi per solam in Christum fidem, patet.

I E S V I T A.

Ibidem. *Fidē in hominibus sceleratis manere posse.*

C H R I S T I A N V S.

 I de fide nudè historica loquitur Torrensis, age credat cum sceleratis, & contremiscat cum Diabolis. Nobis enim cum dæmonū fide & horrore nihil est negocii. Sin eam fidem intelligit, qua iustificati pacem habemus erga Deum, per Dominum nostrum Iesum Christum: nihil in fidem Christianam dici potest contumeliosius. Cū enim is qui peccatū committit, ex Diabolo sit: & omnis qui non facit iustitiam, non sit ex Deo: quomodo semen Dei in illo manebit, qui se Diabolo prostituit? quomodo in conscelerata & turpificata scelerum labe conscientia, & perturbato exturbatōque Spiritu sancto, & amissa Dei gratia, fides sedem habebit, quam Diabolus occupavit? Itāne mirificus conciliator es Torrensis, vt fidem cum impietate, hoc est, lucem cum tenebris, iustitiam cum iniustitia, fidelem cum infideli, Christum cum Belial, templum Dei cum cloaca Diaboli, in communionem, consortium & concordiam redigas? Paulus certè, si quis suis, & maximè domesticis, non prouideat, eum fidem abnegasse, & esse infideli deteriorem, grauius pronunciat. Et quosdam, dum pecuniam auarè appetunt, aberrasse à fide, & seipsos doloribus multis implicuisse conqueritur. At verò Torrensis ita est

Rom. 5.

1. Ioan. 3.

2. Cor. 6.

1. Tim. 5.

1. Tim. 6.

est cum avaris, tum à sòp̄ōis ac sceleratis omnibus propitius, vt eos non à fide aberrare, fidem abnegare, & infidelibus deteriores fieri, sed fidem retinere, & bellè Christianos esse dicat. Nam in quo fides Christiana manet, hunc etiam Christianum manere necesse est. Vique adeò Iesuitæ Christianis infensi sunt, vt non modò nomen, sed fidem quoque Christianorum sceleratissimis hominibus tribuant: nec sibi ipsis conscelerati satis esse videantur, nisi aliorum etiã sceleratorũ patrociniũ suscipiant. Atque hìc iudicet pius lector: Vtri scelerata foueant: Protestantes ne, qui per hæc fidem amitti & Spiritũ sanctum excuti dicũt: an verò Põtificii, qui fidẽ cum sceleratis ira copulãt, quasi ab ijs nunquã possit recedere. Quoties ergò calũniam nobis struent aduersarii, quòd cum sola fide iustificari homines docemus, fenestram ad nequitiam aperiamus improbis, toties hæc contra ipsos testimonium dicit Positio, & audacissimæ scelerum licentiæ autores, doctores, patronos esse Põtificios, clamabit: qui fidem in sceleratis permanẽtem, hoc est, sceleratam fidem, per summam nequitiam & impietatem fabricantur. Quod certissimo argumento est, istos homines, quid sit fides, nunquam cognouisse: qui tamen Doctores & defensores fidei Catholicæ & haberi & dici cupiunt.

I E S V I T A.

Euangelium esse Legem nouam. Lib. 2. ca. 6. Par. 3.
Præcepta Decalogi & morum ad nouum quoque Testamentum pertinere. Parag. 4.
Christum etiam legis latorem esse. Parag. 5.

Nisi Legis vocabulo, Hebræorum more, pro doctrina vtatur Torrensis: & Legislatoris, pro explicatore genuinæ sententiæ Legis, quam interdum Christus, quasi alieno fungens officio, à corruptelis Phariseorum asserit. Nisi ergò sic distinguat Torrensis, nondum Legis & Euangelii, Mosis & Christi, Literæ & Spiritus discrimen nouit. Discat igitur prius cum Catechumenis: Legem per Mosen datam esse, gratiam & veritatem per Christum exortam esse: ac sermonem certum esse, dignumque quem modis omnibus amplectamur, quòd Christus Iesus venit in mundum, non vt Leges ferret, sed vt peccatores saluos faceret: Ego enim (inquit ipse Christus) non iudico quenquam. Et alibi: Iugum meum suaue est, & onus meum leue. Et qui profiteretur, se ad Euangelizandum pauperibus esse missum, idem Apostolos suos iubet facere: Consolamini, ait, consolamini populum meum. Loquimini ad cor Ierusalem, & aduocate eam, quoniam completa est militia eius, (sic enim legendum pro malitia) dimissa est iniquitas eius: Suscepit de manu Domini duplicia pro omnibus peccatis suis. Hoc enim est, quod Paulus ait: Idoneos nos fecit ministros noui Testamenti, non Literæ, sed Spiritus. Litera enim occidit, Spiritus autem viuificat. Et iterum: Dedit nobis ministerium reconciliationis: & posuit in nobis sermonem reconciliationis. Itaque nomine Christi legatione fungimur, tanquam Deo vos obsecrante per nos, rogamus pro Christo, reconciliemini Deo: eum enim qui non nouit peccatum, pro nobis peccatum fecit, vt nos efficeremur iustitia Dei per illum.

Fidem sine bonis operibus homini ad salutem esse satis, Eunomianorum & Aëtianorum errorem fuisse damnatum.

Lib. 2. ca.

7. Par. 3.

CHRISTIANVS.

SI extra disputationē, vbi accuratè limanda est veritas, hominibus securis audacem & temerariam quandam confidentiam sine omni pœnitentia sibi pro fide confingentibus, ista Propositio opponeretur, tolerari forsan posset à pio doctore, & feruido exhortatore, cuius alioquin spectata esset synceritas. Nunc cum à Iesuita contra Christianos in negotio Iustificationis, ad obscurandam Dei gratiam, ad extenuādum Christi meritum, labefactandam fidem contritorum cordium, esurientium & sitientium iustitiam vrsurpetur, tolerari nequaquam potest. Nec terrent nos per calumniam nobis imputatæ hæreses nescio quorum hominum. Nam si Eunomiani & Aëtiani sunt, qui fide absque bonis operibus hominem iustificari asserunt: certè Torrensi etiam Eunomianus & Aëtianus fuit Paulus, λογίζομενος & firmiter concludens, hominem iustificari, atque etiam (sicut paulò pòst loquitur) beatificari fide, absque operibus legis. Aut igitur opera legis negabit Torrensis esse bona opera: aut concedet, fidem solam absque bonis operibus ad iustificationem & beatificationem hominis sufficere. Nam qui opera Legis à iustificatione excludit, omnia bona opera, quorum regula & norma est lex Dei, excludit. Non quòd fides vnquam sola sit sine bonis operibus: sed quòd sola Christum (qui factus est nobis à Deo iustitia) apprehendat: atque sic sola

Rom. 3.

Rom. 4.

1. Cor. 1.

738 CONSENSVS IESVITARVM
absque vlllo operum præcedentium, comitatum,
vlllo subsequendum respectu iustificet ac saluet.
Quemadmodum è Pontificiis quidam magni no-
minis Episcopus, commodius, quàm Iesuitæ, dixit:
Fidè foetâ bonis operibus iustificare ante partum.

Roffensis
contra
Lutherû.

I E S V I T A.

Lib. 2. cap.
7. Parag. 4. *Fide per charitatem operante, siue forma-
ta, vt vocant, nos filios esse Dei.*

C H R I S T I A N V S.

Vid iuvat, quæso, reuocare rancidam istam
distinctiunculam formatae & informis fi-
dei, dudum explosam, ad quam omnes sa-
ni homines nauseant? Scimus fidem per charitatè
operari: sed informari per eam is dicat, qui causam
per effectum informari dicat. Non enim fidei for-
ma charitas est, sed cùm formosus ille præ filiis ho-
minum, Christus, apprehensus, est, satis formata &
formosa est fides propter Christum: quæ fides po-
stea etiam charitatem format, & omnia opera in-
de manantia satis formosa ac Deo grata facit, vt
pote iam non seruorû sed filiorum opera, qui pro-
pter Christum facti sunt filij D E I. Filii enim Dei
sumus, non operando per charitatem, sed nascen-
do per fidem: Qui non ex sanguinibus, (inquit)
neque ex voluntate carnis, neque ex volûtate vi-
ri, sed ex Deo nati sunt. Non opera filios faciunt,
sed filii opera efficiunt: vt nec arborem fructus, sed
fructum arbor. Et Paulus ad Galatas fidè per cha-
ritatem operari, non charitatem per fidem operari
dicit. Ac longè aliud est, fidem operari per chari-
tatem, quàm fidem iustificare per charitatem: non
enim operantes iustificantur, sed iustificati operan-
tur.

Ioan. 1.

Gal. 5.

tur. Itaque tãquam à signo & effectu verã ac viuã fidem Paulus describit: ac non quomodo iusti fiamus, sed quomodo iusti facti agamus & operemur, eo in loco ostendit: vt nos per fidem iam antè iustificatos esse, pòst ex operibus tanquam ex fructibus elucescat. Fides enim non ficta, non imaginaria, non diabolica, sed vera, viuã & diuina, postquam homo per eam iustificatus est propter Christum, iam non stertit ociosa, sed est per charitatem operosa.

IESVITA.

Etsi nemo sit in hac vita sine peccato, non tamen idcirco iustos in omni opere peccare. Lib. 2. cap. 7. Parag. 5.

CHRISTIANVS.

SI omne imperfectum, eo ipso quo imperfectum est, malum est, certè bona opera, quia nunquam perfectè bona sunt, semper aliquid peccati admixtum habebunt: & hoc ipso peccat iustus, quia non tantum facit, quãtum debebat. Pronunciat ergo Ecclesiastes: Non est homo iustus in terra, qui faciat bonum: & non peccet. Et Esaias vniuersas iustitias nostras (iustitias, inquam, non iniustitias) cum panno menstruatæ comparat. Et Paulus: Reperio igitur per legem volenti mihi facere BONVM, quòd mihi MALVM adiuctum sit. Nam lex membrorum repugnans legi mentis, & rebellio carnis aduersus spiritum, omnia bona opera coinquinant, vt etiam sancti necesse habeant orare: Dimitte nobis debita nostra. Et: Non intres in iudicium cum SERVO TVO, Psal. 143. Aa. ij.

740 CONSENSVS IESVITARVM
quia non iustificabitur in conspectu tuo omnis
uiuens.

I E S V I T A.

Lib. 3. ca.
1. Parag. 5. *Apud hæreticos vel schismaticos Sacra-
menta esse, non tamen sanctificare.*

C H R I S T I A N V S.

Parag. 2. **H**anc Positionē alia Positiones ipsius Tor-
rensis subuertunt: dicit enim, Sacramenta
Parag. 3. nouæ legis habere vim ad gratiam con-
Parag. 6. ferendam: & habere eam ex sanguine Christi. Fa-
tetur etiam, Sacramenta per malos ministros non
inquinari. Cur ergo non sanctificabunt Sacramē-
ta ab hæreticis & schismaticis administrata? si mo-
dò quæ in illis substantialia sunt, ritè iuxta institu-
tionem Christi seruentur, & ab accipiente legiti-
mè sumantur. Nunquid enim hæresis vel schisma
Rom. 3. fidem Dei faciet irritam? quam ne ipsa quidem
hominum incredulitas irritâ potest facere? Quòd
si hæreticorum Sacramenta non sanctificarent, re-
ctè sensisset Cyprianus cū suis asseclis, qui ab hæ-
reticis baptizatos rebaptizari volebant. Quis e-
nim impediret eum, qui nondum esset sanctifica-
tus, adhuc sanctificari? & lauari sordidum, & mū-
dari immundum? Cum autem baptizati ab hære-
ticis in nomine Patris, Filii, & Spiritus sancti iu-
dicarentur à vera Ecclesia per illum Baptismum
1. Cor. 6. sanctificati, abluti & mundati esse, damnatus fuit
Ephes. 5. error Rebaptizantium. Vbi damnata simul est ista
Donatistica & Anabaptistica Torrensis Positio.

IESVITA.

Sacramenta signo crucis perfici.

Lib 3. ca.

Aquam Baptismi signo crucis consecrari

1. Para. 8.

solitam.

Lib 3. ca.

2. Para. 12.

*Baptizatos visibili unguento seu chris-
mate inungi.*

Parag. 14.

*Exorcismum & exufflationem baptizan-
dis ex consensu Ecclesie & Apostolica tradi-
tione adhiberi.*

Parag. 13.

CHRISTIANVS.

VT pios nostros maiores, qui citra supersti-
tionem, alicuius pædagogicæ gratia, illas
ceremonias in Baptisato vlturparunt, ne-
quaquam damnauerim: sic qui opinionem necessi-
tatis affingunt, quasi sine his Sacramenta essent
imperfecta (vt Torrensis facit, qui Sacramenta
signo crucis perfici affirmat,) nequiquam in Ec-
clesia audiendi sunt. Sic enim illis intonat Apo-
stolus: Si mortui estis cum Christo ab elementis Col. 2.
huius Mundi, quid adhuc tanquam viuētēs Mun-
do his decretis tenemini? Et notissima est regula:
Frustrà colis Deum doctrinis ac præceptis homi-
num. Et illud: Quod præcipio tibi, hoc tantùm fa-
cias Domino, nec addas quicquam nec minuas. Matth. 15.
Itaque quæ iam dudum apud nos cum honore se-
pulta sunt, sepulta per nos maneant, neque ex so-
pitis cineribus eruantur. Deut. 12.

Lib. 3. ca. *Baptismum Ioannis à Baptismo Christi esse
2. Para. 9. diuersum.*

CHRISTIANVS.

Matth. 3.
Ioan. 7.

Vm Ioannes dicit, se quidem aqua baptizare: venturum autem Christum, qui baptizaturus sit Spiritu sancto & igni, non Baptismum à Baptismo distinguit, sed personam suam cum Christi persona confert: se ministrum esse, illum Dominum & datorem Spiritus sancti: & hanc virtutem visibili miraculo declaraturum, quo die Spiritum S. Apostolis sub linguis igneis missurus sit. Sic & Apostoli & qui hodie baptizant, sunt ministri: Christus autor interioris gratiæ. Non autem diuersum Baptismum Ioannis & Christi faciunt diuersæ manus, quibus administratur: sed eundem esse eadem doctrina ostendit. In vnam enim doctrinam Ioannes & Apostoli con-
Luc. 4.
Act. 2.
Ioan. 7.
ferunt. Vtrique in pœnitentiam, vtrique in remissionem peccatorum, vtrique in nomen Christi, à quo pœnitentia & remissio peccatorum esset, baptizârunt. Ioannes dixit, Agnum esse Dei tol-
leantem peccata Mundi. Quibus verbis eum hostiam fecit Patri acceptam, propitiatorem, Seruatorem. Quid ad hanc confessionem adiicere vlt-
erius potuerunt Apostoli? Itaque Scripturis potius, quàm veterum quorundam argutiis credemus. Si quis autem omninò diuersam rationem Ioannici & Apostolici Baptismi è Dei Verbo quærat, non aliam differentiam inueniet, quàm quòd Ioannes baptizabat in eum, qui venturus erat: Apostoli in eum, qui iam se exhibuerat.

IESVITA.

Confirmationem }
 Ordinem }
 Pœnitentiam } esse Sacramentum.
 Matrimonium }
 Extremam un- }
 ctionem }

Lib. 3.
 cap. 3. Pa-
 ragr. 1.
 cap. 7. Pa-
 ragr. 1.
 cap. 8. Pa-
 ragr. 4.
 cap. 9. Pa-
 ragr. 4.
 cap. 10. Pa-
 ragr. 1.

CHRISTIANVS.

SI horum quinque pseudosacramentorum institutionem ex Euangelio Christi, si mandatum ea vsurpandi, si promissionem remissionis peccatorum ipsis affixam, si elementum diuinitus ad hæc destinatum, sigillatim commemorabit Torrensis: persuadebit nobis id, quod multis nudis Positionibus nondum persuasit: vt ea credamus propriè dici & verè esse Sacramenta. De Baptismo & Cœna Dominica, quin propriè & verè Sacramenta sint, nunquam est à nobis dubitatum: Quia à Christo ipso instituta certum verbum mandati & promissionis, certa item elementa designata habent: vt fides de promissa remissione peccatorum & vita æterna in nobis excitetur, conseruetur, confirmetur & augeatur. Cætera quinque falsò nominata Sacramenta suis auctoribus, quos fortasse ne ipsi quidem Iesuitæ nominare poterunt, relinquimus.

Lib. 3. cap. 4. Para. 4.
In Eucharistia substantiam panis & vini post consecrationem non remanere.

CHRISTIANVS.

1. Cor. 10.
Act. 2.

Vr igitur Paulus etiam post *Ἐλογίαν* panē & poculum nominat? Quotiescunque, inquit, comederitis panem hunc, & de poculo hoc biberitis. Et mox: Quisquis ederit panem hunc aut biberit de poculo Domini indignè. Et iterum: Probet autem homo seipsum, & sic de pane illo edat, & de poculo illo bibat. Præterea, quæ ratione Paulus colliget, nos omnes panem vnum ac corpus vnū esse, qui de pane vno simul participamus, si spectrū panis dūtaxat, ac non potius naturalis veritas manet? Et cur recitat Lucas cōmuni cassæ fideles in fractione panis, si qui frangi posset panis, nō adfuit? Deniq; quomodo Eucharistia manebit Sacramentum, si terrenum elementum euauit? cū ad substantiam Sacramenti elementum necessariò requiratur.

IESVITA.

Lib. 3. cap. 4. Parag. 7.
Sumptam esse à quib. sdam Eucharistiam sub altera tantū specie, Augustini tempore, ex eius verbis posse colligi.

CHRISTIANVS.

Ego verò ex tuis verbis certius colligere possum, Torrensis, te non esse bonum virum, sed impudentem calumniatorem, qui mille

mille apertissimis testimoniis Augustini, quib⁹ v-
triusque speciei vsus asseritur, duos tantum, eos-
que obscuros locos opponis : in quorum altero
Augustinus tantum panis mentionem facit : vini
expressè non meminit: in altero corporis meminit
sanguinis non item. Tu ne hinc alterius tantum
speciei vsum euinces calumniator? quasi qui panē
& corpus nominat, statim vinum & sanguinem
excludat, ac non potius includat : cum in talibus
locutionibus pueri etiam Synecdochen facilè a-
gnoscant. Sed bene habet. Tua ipsius conscientia
te redarguens, hanc tibi vocem expressit. Sed sint^{cc}
hæc (inquis) tanquam probabilia. Nos verò Tor-^{cc}
rensis, non probabilia, sed probata, certa, firma, &
omnibus demonstrationibus solidiora volumus,
vbi de articulo religionis agitur. Addis postea: Dū^{cc}
modò constet, sumptionem sub vtraque specie nō^{cc}
esse Christianis omnibus Augustini sententia præ-^{cc}
ceptam. Sed quid respondebis præstigiator, ad hūc^{cc}
vnicum locum, qui est in sermone ad Neophytos:
Hoc accipite in pane, quod pependit in cruce : &
hoc accipite in calice, quod effusum est de Christi
latere? Certè ex Donati rudimentis discere potui-
sti, hæc imperandi modo dicta, hoc est, præcepta
esse. Sed quia suprà præfatus sum, me Augustinum
per Augustinum confutare nolle, sed solis scriptu-
rarum autoritatibus cum Torrensi pugnare vel-
le: en tibi præceptū Christi: Bibite ex hoc omnes.
En tibi discipulorum obedientiam. Et biberunt ex^{Mar. 14}
eo omnes. Quæ dum sibi obstare nō vult perfidum
illud & ληστρῶν Concilium, quò minus altera spe-
cie Laicos defraudet, rectius Obstantiense quàm
Constantiense dicitur : quod & Torrense posses
dicere, quia Ioannem Hussum & Hieronymū Pra-
gensē torruit. His armis pugnârūt *παισιον*,
quibus & tu, opinor, pugnare malles, quàm sacra-

746 CONSENSVS IESVITARVM
rum literarum testimoniis. Nam faces, ignes, flam-
mæ, celeriter ora eorum obstruunt, qui vestra sa-
cristia, ex Dei verbo, vobis tam importunè in-
clamant.

I E S V I T A.

Lib. 3. cap. 5. Par. 1. *Errare negantes visibile sacrificium Deo offerendum esse.*

C H R I S T I A N V S.

Posteaquã vmbri Testamenti veteris cor-
pus ipsum, quod Christi est, successit, om-
niãque Leuitica sacrificia vno Christi sa-
cristio semel in cruce peracto consummata abro-
gatãque sunt: deinceps Christiani spiritualia tan-
tùm sacrificia Deo offerre iubentur. Obsecro (in-
quit Paulus) vos fratres, per miserationes Dei, vt
præbeat corpora vestra hostiam viuentem, san-
ctam, acceptam Deo, rationalem cultum vestrum.
Et autor Epistolæ ad Hebræos: Per ipsum offeramus
hostiam laudis semper Deo, hoc est, fructum
labiorum confitentium nomini eius. Sed omnium
clarissimè Petrus: Ipsi quoque veluti viui lapides
ædificemini, domus spiritualis, sacerdotium san-
ctum ad offerendas SPIRITVALES hostias,
acceptabiles Deo per Iesum Christum. Si spiritua-
les, ergo non visibiles. Nam quæ videntur, tempo-
raria sunt: at quæ non videntur, æterna.

I E S V I T A.

Lib. 3. cap. 3. Parag. 2. *Sanctam Eucharistiam non solum confici & distribui, sed etiam in veteri Ecclesia offerri solitam esse.*

Sanctam

Sanctam Eucharistiam, Augustini sententia, oblationem, sacrificium, victimam atque hostiam esse. Parag. 3.

CHRISTIANVS.

Veteres scriptores in negotio Eucharistiæ verbum offerendi & sacrificandi sæpè vsurpasse, & Eucharistiam nominasse oblationem, sacrificium, victimam atque hostiam, non negamus. Causæ autem huius appellationis longè aliæ sunt, quàm Torrensis somniat. Non enim hoc voluerunt: in Cœna DE O Patri offerri seu immolari corpus & sanguinem Christi ad expianda peccata viuorum & mortuorum. Sed quia voce ex veteri Testamento petita omnes cultus Noui Testamenti vocantur sacrificia, integram actionem & celebrationem Cœnæ Dominicæ, quæ inter illos cultus non postremum locum obtinet, hac appellatione (quam Malachias etiam prædicationi Euangelij tribuit) insignire voluerunt: vt præstantiam huius cultus, noto apud Iudæos & Gentes vocabulo commendarent. Deinde ideo etiam appellauerunt sacrificium: quia Cœna Dominica est Sacramentum & commemoratio vnici sacrificij Christi semel in cruce peracti: Solent autem Sacramenta (ipso Augustino teste) propter similitudinem, quæ cum rebus, quarum Sacramenta sunt, habent, ipsarum rerum nomina accipere. Tertio: quia cum celebratione Cœnæ Dominicæ piæ preces fidelium coniunguntur, quæ in sacris literis nomine sacrificij dignantur. Quarto: quia in Cœna gratiæ aguntur Deo, cum pro omnibus beneficiis, tum pro illo maximè, quod filium pro nobis in mortem tradidit. Vnde non incommodè Eucharistia sacrificiū

August.
ad Hono-
ratum E-
pistola
120.
Item ad
Bonifa-
cium. Epi-
stola. 23.

dicitur, ἐὺχαιστικὸν videlicet, non ἰλαστικὸν. Quintò: quia populus ad celebrationem Cœnæ afferebat primitias frugum, panem, vinum, munerâque alia, quæ ἀγάπαι vocabant, pro conseruatione ministerii Ecclesiastici, & subleuatione pauperum. Taliâ munera, & collationes, seu collectæ, in sacris literis vocantur sacrificia Deo grata & accepta: quemadmodum Paulus Philippensibus pro misso subsidio indigentiae suae gratias agens: Expletus sum, inquit, posteaquam accepi ab Epaphrodito, quæ à vobis missa fuerant, odorem bonæ fragrantiae, hostiam acceptam gratiamque Deo. Et Heb. 13. Beneficentiæ & communicationis ne obliuiscamini: talibus enim victimis delectatur Deus. Postremò, quia spiritualia sacrificia, fides, spes, caritas, patientia, ac vniuersa Christiani hominis poenitentia, per vsum Cœnæ Dominicæ excitantur & exercentur. His de causis nec impiè nec importunè Sacramentum Eucharistiæ sacrificium dici potest, & à veteribus dictum est. Sin aliqui recentiores fuerunt, qui eo sensu, quo Torrensis, vocabulo sacrificii & oblationis vsi sunt, ij quia neque ex Scripturis, neque cum Scripturis ita loquuntur, præscribere veritati non possunt: præsertim cum non res verbis, sed verba rebus seruire debeant.

I E S V I T A.

Lib 3. cap.

4 Parag 3.

Sacrificium Missæ à Melchisedech significatum, & à Malachia prædicatum esse.

C H R I S T I A N V S.

Genes. 14.

Non te pudet, Torrensis, qui in tanta luce cognitionis linguarum, nondum videas, quid apud Hebræos נָחֵיזִי Hozî, apud Græ-

cos ἑλισσεν, apud Latinos protulit, significet. Nihil Moses dicit de sacrificio, sed de cōmēatu, quē Melchisedech Abrahamo eiūsq̄ exercitui ē suo penu protulerit & apposuerit. Cur autem Christus dicatur Sacerdos secundum ordinem Melchisedech, Epistola ad Hebræos cap. 7. copiosè exponit: Missatici autem sacrificii ne vna quidem syllaba meminit. Porrò quid Malachias intellexerit per oblationem mundam, quæ inter Gentes in omni loco offerenda sit nomini Domini, nemo nobis electo vase melius exposuerit: Data est mihi, inquit, gratia à Deo, in hoc, vt sim minister Iesu Christi inter Gentes, administrans Euangelion Dei, vt fiat oblatio gentium acceptabilis, sanctificata per Spiritum sanctum. Hic Paulus se vocat λειτουργὸν & ἱερουργῶντα. Liturgiam autem & Hierurgiam suam ipse interpretatur non de sacrificio Missæ Pontificiæ, sed de ministerio prædicationis Euangelii. Vsitatum autem est Prophetis, cū de gentium vocatione verba faciunt, phrasibus & typis ætati suæ congruentibus, de spiritali cultu Dei per totum orbem propagādo vaticinari. Nam pro conuersione ad Dominum, ascensum in Ierusalem: pro Dei adoratione, munerum oblationem: pro ampliori eius cognitione, somnia & visiones ponunt. Sic & Malachias prædicationem Euangelii, & fructus inde manantes, per externum Legistritum, incensum scilicet & oblationem, designare voluit, quò familiaribus seculi sui hominibus indicaret, Gentes in veram Religionis participationem esse vocandas. Quæ si Torrensis non intelligit, neque Grammaticus est, neque Theologus. Sin quod intelligit, studio deprauat, & in alienum sensum detorquet, iam non tantum boni Theologi & boni Grammatici, sed boni etiam viri nomine indignus est.

Psal. 110,

Malac. 1

Rom 15.

IESVITA.

Lib.3.cap.
5.Parag. 5.

Sacrificium Missæ à Christo institutum esse.

CHRISTIANVS.

VBi quæso, mi Torrensis? Num in Bucolicis Virgiliis? Cùm faciam vitula, pro frugibus, ipse venito. Sed mirum non est, vos ex Christo Missificem fingere, quem, ne per saltum (quod aiunt) promoueretur, etiam Ostiarium, Lectorem, Exorcistam, Acoluthum, Hypodiaconum & Diaconum fecistis: scilicet, ne sine ratione insanire videremini. Atqui in verbis Cœnæ Dominicæ, HOC FACITE, solummodò de iis rebus dicitur, quæ præcedunt, scilicet de accipiendo, edendo, & bibendo: & de iis quæ sequuntur, videlicet, de commemoratione Christi. Proinde de sacrificio Missæ intelligi non potest.

IESVITA.

Lib.3.cap.
5.Parag. 6.
& 9.

Sacrificium Missæ non solum esse gratiarum actionis, sed etiam pro peccatis propitiatorium.

Pro morituris & pro mortuis Missæ sacrificium rectè offerri.

CHRISTIANVS.

Ioan. 19.

CUr penultimam Christi vocem in cruce emissam, qua consummatum esse pronunciat, mendacii arguis? Nam si consummatum est eius sacrificium, cur non offerre desinitis? Sancti-

Sanctificati sumus (ait Scriptura) per oblationem corporis Iesu Christi semel peractam. Et omnis quidem Sacerdos assistit quotidie sacra peragens, & eisdem sæpius offerens hostias, quæ nunquam possunt auferre peccata. Hic verò vna pro peccatis oblata victima, perpetuò sedet ad dextram Dei. Vnica enim oblatione perfectos effecit in perpetuum eos qui sanctificatur. Porro vbi peccatorum est remissio, non est amplius oblatio pro peccato. Nam id fecit semel, cum semetipsum obtulit. Quid multis? Ipse est propitiatio pro peccatis nostris: Ipse Christus, non Missa. Et: Sanguis Iesu Christi filii Dei mundat nos ab omni peccato. Sanguis, inquam, non exangue & incruentum sacrificiū Missæ. Nam absque sanguinis effusione non fit remissio. Ridiculum autem est, pro mortuis etiam sacrificium Missæ offerri, qui nec audiunt, nec vident, nec olfaciunt, nec gustant, nec tangunt, nec vlllo modo sentiunt, intelligunt vel credunt hoc sacrificium: quique eo vel nō egent, quia beati: vel iuari nequeūt, quia dānati sunt. Itaque rectè Ecclesiastes: Quodcunque facere potest, inquit, manus tua, instāter operare: quia nec opus, nec ratio, nec sapientia, nec scientia erunt apud inferos, quò tu properas.

Hebr. 10.

Hebr. 7.

1. Ioan. 2.

1. Ioan. 1.

Hebr. 9.

Eccles. 9.

IESVITA.

Hoc sacrificio Dæmones fugari, quod priuatim etiam celebrabatur.

Lib. 3. cap. 5. Para. 10.

CHRISTIANVS.

Atanas Satanam non eiicit. Nam si aduersus seipsum diuisus est, quomodo stabit regnū eius? Cū autē Missa priuata & angu-

Luc. 11.

laris Satanæ inuentum fit, quomodo dæmones fugabit? nisi fortè, vt ad Iuliani Apostatæ manu formatum crucis signum, sic ad priuatam Missam aliquando Dæmon fugam simulauit, vt superstitionem & impietatem hominum augetet. Alioquin, si verè fugit huius sacrificii virtutem & efficaciam, mirum est, cur sub regno Papifico spectra, lemures, vmbrae, & nescio quæ Satanæ phantasmata, omnes ferè omnium locorum angulos infestarent: quæ iam, vbi Missæ sacrificium abrogatum est, vel euauerunt, vel rarissimè obuersantur. Fugandi enim dæmonis vera ratio nostris hominibus ex Euangelio monstratur: Resistite ei (inquit Petrus) solidi fide. Et Iacobus. Subditi estote Deo, resistite autem diabolo, & fugiet à vobis. Et Paulus: Induite totam armaturam Dei, vt possitis stare aduersus assaultus diaboli. Vbi totam Christianorum panopliam sigillatim per omnia membra explicat: sed de Missa ne gry quidem.

1. Pet. 5.
Iac. 4.
Ephes. 6.

I E S V I T A.

Lib. 3. cæ.
6. Par. 2.

In calice, vino miscendam esse aquam.

C H R I S T I A N V S.

Hoc facite, dicit Christus Apostolis: id mirum, quod me vidistis facere, & quod ego vos facere iubeo. Accipite, gratias agite, frangite, edite, bibite, mortem meam annunciate. Cùm autem Apostoli non viderint Christum vino miscere aquam, neque vt miscerent à Christo iussi fuerint: quis hoc præceptum obtrudere audebit Ecclesiæ, in calice aquam vino miscendam esse? Quòd si necessarium præceptum est, cur Paulus, quando apertè profitetur, se id de Cœna tra-

Cor. 11.

ita tradere, quod à Domino acceperit, tantum mysterium subicit, neque enim eius cognitionem Ecclesiæ inuidisset, qui alibi dicit, se omne consilium Dei annunciasse, ac nihil suffugisse eorum, Actor. 28. quæ in rem Ecclesiæ essent, quin annuntiaret, omniâque clarè ostenderet, & quasi oculis subiecta demonstraret. Miror autem, cur Torrensis tantoperè hanc mixturam aquæ & vini probet, cum alioquin apud Prophetam malè audiat: Esai. 1. Argentum tuum versum est in scoriam: vinum tuum mixtum est aqua. Et Paulus non vult nos ΚΑΤΑΛΕΥΕΙΝ Verbum 1. Cor. 2. Dei. A quo crimine Pontificios non immunes esse, hac commixtione aquæ cum vino, tanquam malo omine & infausto signo, portenditur.

I E S V I T A.

*Ordines septem esse.*Lib. 3. cap.
7. Parag. 3.

C H R I S T I A N V S.

Paulus ad Ephesios cap. 4. functiones Ecclesiasticas, partim extraordinarias & temporarias, vt Apostolos, Prophetas, Euangelistas, partim ordinarias & perpetuas, vt Pastores & Doctores, commemorat: Ex Papisticis verò Ordinibus ne vntum quidem ponit. Alibi quidem mentionem facit Diaconorum & Presbyterorum. Sed horum nemo sacrificabat pro viuis & mortuis: illorum longè alia tum erat functio, quàm nunc est: vt in priori scripto ad cap. 3. prioris ad Timotheum ostendimus. Adde quòd Episcopos à Presbyteris Paulus non distinguit, ipsius etiam Hieronymi testimonio: ac vult eos esse didacticos, tenaces eius, qui secundum doctrinam est, fidelis sermonis, & potentes exhortari per doctrinam sa-

nam, ac contradicentes conuincere. Quæ officia cum in Papisticis Ordinibus non inueniatur, quis non in hoc ipso ordine Ordinem desideret? & in Diaconis Diaconatum, in Presbyteris, τὸ ἀρχιερεὺς in Episcopis Episcopatum accensa in meridie lucerna scrutetur?

I E S V I T A.

Lib. 3. cap. 7. *In nouo Testamento sacerdotes esse, qui non Baptismo, aut sanctitate, sed electione & ordinatione fiant.*

C H R I S T I A N V S.

 Pistola quidem ad Hebræos multam facit mentionem Sacerdotum, sed Leuiticorum, quos confert cum sacerdotio Christi. Nam in Nouo Testamento nusquam tribuitur ministris Ecclesiæ nomen sacerdotum, nisi ubi omnes pios in Christo renatos vocat Sacerdotes. Petrus de omnibus Christianis sanctificatis per spiritum in obedientiam & asperisionem sanguinis Iesu Christi sic loquitur: Domus spiritualis, sacerdotium sanctum, ad offerendum spirituales hostias, acceptabiles Deo per Iesum Christum. Et paulò post: Vos autem genus electum, regale sacerdotium, gens sancta, populus qui in lucrum accessit. Et in Apocalypsi: Qui dilexit nos, & lauit nos à peccatis nostris in sanguine suo, fecit nos regnum & Sacerdotes Deo & Patri suo. Sed age, vocentur sanè ministri Ecclesiæ etiam sacerdotes (ne videamur ῥωμαχοί) modò non eam ob causam, quòd sacrificium Missæ offerant: sed quòd sacrum Euangelion doceant, & Sacramenta dispensent Ecclesiæ, sicut Paulus

Paulus vocat se *ιερωματευου*, hoc est, sacrificantem Rom. 15.
 Euangelion Dei. Quo sensu etiam Malachias præ-
 dixit: In omni loco sacrificatū iri nomini Domini. Mal. 1.

IESVITA.

Peccata cum circumstantiis necessariis Lib. 3. cap.
confitenda esse sacerdoti. 8. Parag. 8.

CHRISTIANVS.

Vlgò aiunt: Ad impossibile nemo obliga-
 tur. Constat autem, enumerationem singu-
 lorum delictorum, qualis in auriculari &
 susurratoria Confessione requiritur, esse impossi-
 bilem, & tale iugum, quod neque Patres nostri,
 neque nos portare potuimus. Cùm enim nemo ho-
 minum omnia delicta sua intelligat, nunquam cer-
 tò nouit is, qui sacerdoti confitetur, an omnia pec-
 cata sua sufficienter explorauerit, & coram Sacer-
 dote plenè ac citra defectum enumerauerit. Aper-
 tè enim Paulus fatetur, se in Pharisaismo peccatū Rom. 7.
 non cognouisse. Et Dauid: Delicta quis intelligit? Psalm 19.
 Ab occultis meis munda me. Quibus verbis vter-
 que testatur, occulta peccata, hoc est, ea quæ à no-
 bis non reputantur peccata, esse omnium maxima.
 Cùm ergo confitentes nunquam de exploratione
 atque enumeratione peccatorum certi esse queāt,
 quomodo auricularis Confessio fiet ex fide? Porrò
 quicquid ex fide non est, peccatum est. Qualis au- Rom. 14.
 tem ratio sit Confitendi & Absoluendi, in nostris
 Ecclesijs, alibi dicitur, & ex publicis ordinationi-
 bus cuius innotescit.

IESVITA.

*A dveram pœnitentiam spectare non so-
lum nouam vitam, sed & pro peccatis præte-
ritis satisfactionem.*

Lib. 3. cap.
8. Para. 10.

CHRISTIANVS.

Esai. 53.

1. Ioan. 2.

Actor. 10.

Satisfactionem pro peccatis nullam aliam ex verbo Dei nouimus, quàm solius Domini nostri Iesu Christi, de qua Esaias ait: Ipse vulneratus est propter iniquitates nostras, attritus est propter scelera nostra: disciplina pacis nostræ super eum, & linore eius sanati sumus. Et Ioannes: Ipse est propitiatio pro peccatis nostris: non pro nostris autem tantum, sed & pro totius Mundi. Atque hæc satisfactio Christi nullis nostris præcedentibus vel sequentibus operibus, sed sola fide à nobis accipitur. Huic enim omnes Prophetæ testimonium ferunt, quòd remissionem peccatorum accipiat per nomen eius, quisquis crediderit in eum.

IESVITA.

Lib. 3. cap.
3. Para. 12.

Satisfactionem à sacerdote præscribi.

CHRISTIANVS.

Ioan. 8.

Ioan. 5.

Non sic Christus & Apostoli, qui ab iis quorum remissa sunt peccata, hoc modò exigunt, ne in posterum denuò peccent: satisfactionem autem pro præteritis peccatis nõ imponunt. Adulteræ mulierculæ dicit Christus: Nec ego condemno, Vade, & posthac ne peccaueris. Viro post continuum triginta octo annorum languorem sanato, dicit: Ecce sanus factus es: iam noli peccare,

peccare, ne deterius aliquid tibi contingat. In die Pentecostes Iudæis compunctis corde, & querentibus Quid faciemus viri fratres? respondet Petrus: Delictorum pœnitentiam agite, & baptizetur vnusquisque vestrum in nomine Iesu Christi, in remissionem peccatorum, & accipietis donum Spiritus sancti. Vbi hîc Iesuitica satisfactio præscribitur? Custos carceris Philippensis Paulo & Silæ dicit: Domini, quid me oportet facere, vt saluus fiam? En hominem ad satisfactionem, quæ præscribatur, paratum, Quam igitur satisfactionem ei præscribunt? Sequitur. At illi dixerunt: Crede in Dominum Iesum, & saluus eris tu & domus tua. Apage sis igitur, Torrensis, cum tua sacerdotali satisfactione: qua num tibi ipse satisfacias, nescio: Deo quidem satisfacies nunquam.

I E S V I T A.

Pœnam non semper cum culpa remitti, sed remisso etiam peccato exigi. Lib. 3. cap. 8. Para. 13.

C H R I S T I A N V S.

 Vòd Adam, Dauid, aliique sancti Dei homines etiam post remissionem peccatorum suam crucem & afflictiones sustinent, id non fit pœnæ, vlcionis aut satisfactionis nomine pro peccatis præteritis: sed in castigationem & disciplinam ipsorum, quam *παιδεία* vel *παιδεία* Greci vocant: & in exemplum aliorum: vt maiori cura vitent peccata, quæ tantoperè Deo displicere intelligunt. Etenim sicut afflictiones præsentis temporis non sunt pares ad gloriam, quæ reuelabitur erga nos: ita etiam non sunt pares

Esa. 53.

1. Cor. 11.

ad satisfaciendum pro minimo peccato, nedum ad commutandam æternam pœnam in temporariam. Omnes enim pœnæ peccatorum Christo incubuerunt, vt nos pacem haberemus. At cum iudicamur, à Domino corripimur, ne cum Mundo cõdemnemur: hoc est, dum nos filij Dei manu cœlestis Patris affligimur, non hæc pœna est, qua confundamur: sed castigatio duntaxat, qua erudiamur ne per mundanam & carnalem securitatem pereamus. Itaque rectè à veteribus dictum est: quæ sint ante remissionem supplicia peccatorum, ea post remissionem esse certamina exercitationesque iustorum.

I E S V I T A.

Lib. 3. cap.

9. Parag.

4.

Parag. 6.

Matrimonium sola morte dissolui.
Si separentur coniuges propter fornicationem, neutri licere, quamdiu alter sit superstes, alteri matrimonio iungi.

C H R I S T I A N V S.

Christus autem & Apostoli matrimonium etiam fornicatione & iniusta desertione dissolui testatur, atque ita dissolui, vt personæ innocenti alterum coniugium inire liceat. Verba Christi sunt bis apud Matthæum repetita: Quicumque repudiauerit vxorem suam, NISI OB STVPRVM, & aliam duxerit, adulterium committit. Ergò qui ob stuprum repudiata vxore aliam ducit, adulteriũ non cõmittit. Verba Apostoli sunt: Quòd si incredulus discedit, discedat: non est seruituti subiectus frater aut soror in huiusmodi. Expressè pronunciat Paulus, personam iniuste deser-

Matth 5.
& 19.

1. Cor. 7.

desertam liberam esse, nec cogendam esse, vt vagabundum desertorem sequatur. Si igitur accedat legitima cognitio Iudicū libertate iterum nubendi iustè vti potest persona iniustè deserta. Et qui sana mente præditus est, ac iudicio non prorsus stупido facile colligit: quòd sicut homo non debet separare, quod Deus coniungit, ita homo non debeat coniungere, quod Deus separat. Deus autem separat & liberat coniugem ab adultera & desertrice coniuge, siue mare, siue muliere, expresso suo verbo. Quæ igitur duricies & tyrannis est, hominem à Deo liberatum, ab hominibus ita constringi & prohiberi, ne sua libertate diuinitus concessa vti possit?

I E S V I T A.

Animarum post mortem varia esse loca.

Lib. 4. ca.

I. Para. 1.

Purgatorium ignem vel temporarias penas multis post mortem superesse.

Parag. 4.

Ignis Purgatorio venialia tantum peccata & reliquias lethalium purgari.

Parag. 8.

In generali iudicio præter eos, qui damnandi sunt ad gehennam, & eos qui omninò purgati fuerint, futuros alios, qui per ignem Purgatorium salui futuri sint.

Parag. 15.

C H R I S T I A N V S.

Ignis Purgatorius à Monachis & Sacrificulis in vium culinæ suæ olim accensus & fofus iamdudum viuus aquis factus.

Bb. iij.

crarum scripturarum ita extinctus est, vt vel pueri eum rideant, qui in Catechismo suo discunt: Credentem saluum fieri, non credentem condemnari: intermedium statum post mortem nusquam esse, nisi in Virgilij campo Elyfio. Certè in glaciem necesse est istum ignem concrefcere, ad hanc filij Dei vocem: Qui credit in filium, non iudicatur: qui autem non credit, iam iudicatus est. Et iterum: Amen amen dico vobis, qui verbum meum audit, & credit ei qui misit me, habet vitam æternam: & in iudicium non venit: sed transiit à morte in vitam. Iam Paulus in tertium cœlum raptus, & inenarrabilem mysteriorum conscius, cum ad Thessalonicenses ex professo ait de statu defunctorum, etsi præfatur, se nolle nos ignorare: tamen de Purgatorio prorsus tacet, ea autem loquitur, quæ malè purgatam de Purgatorio opinionem confutant, Nam exitum credentium vocat somnum, quo vix aliquid est suauius: non pœnam, non cruciatum, nõ supplicium. Adhæc dicit, Deum eos, qui obdormierunt per Iesum, adducturum CVM ILL O, vt videlicet iuxta promissionem Christi, vbi ipse est, ibi sint & illi, quos Pater ei ministros dedit. Præterea, quo medio aut qua via credentes illuc perueniant, docet: videlicet, non per cruciatum & tormenta ignis Purgatorii, sed si credant, quòd Iesus mortuus est & resurrexit. Denique in Epilogo hortatur Paulus Thessalonicenses, vt sese mutuò his sermonibus consolentur. Quæ autem esset ista consolatio, si anima hominis piè defuncti, qui pro peccatis suis in hac vita non satisfacisset, illic demùm in Purgatorio pro peccatis suis satisfacere cogere? Lubens prætereo alia testimonia. Nam & multa sunt, & Papistis toties obiecta, vt nisi erubescere nescirent, buccas ad sufflandum istum ignem altè

altè inflatas & latè diductas iamdudum comprimere atque contrahere debuerint.

IESVITA.

Sacrificium altaris, preces, eleemosynas, Lib. 4. ca. 1. Par. 10. & oblationes viuorum, defunctis (quanuis non omnibus) prodesse.

Defunctos meritis & intercessione Paragr. 12. Sanctorum inuari, praesertim in quorum basilicis sepulti sunt.

CHRISTIANVS.

Serò venere bubulci. Et nihil valet apud Torrensem Apostolica obsecratio: qua & 2. Cor. 6. adiuuantes diligenter obsecrant & exhortantur, ne in vacuum gratiam Dei receperimus. Ait enim: Tempore accepto exaudiui te: & Esai. 49. in die salutis succurri tibi. Ecce nunc tempus acceptabile. Ecce nunc dies salutis. Nam quicquid seminauerit homo, hoc & metet. Itaque dum tempus habemus, operemur bonum. Omnes e- Gal. 6. nim nos manifestari oportet coram tribunali 2. Cor. 5. Christi, vt reportet vnusquisque ea quæ fiunt per corpus, iuxta id quod fecit, siue bonum, siue malum. Et quamuis fatuæ virgines, non in tempore de parando oleo sollicitæ, prudentibus dicant: Date nobis de oleo vestro: tamen repulsam fe- Matth. 25. runt, & mox clausa ianua audiunt à Domino: Non noui vos.

IESVITA.

Preces nostras à Sanctis intelligi.

Lib. 4. ca.
2. Parag. 1.

762 CONSENSVS IESVITARVM
CHRISTIANVS.

Um preces non verbis semper, sed sapè
mente duntaxat concipiantur, quomodo
Sancti eas intelligēt, nisi sint *καρδιογνώσται*?
Hoc autē Scriptura soli Deo tribuit: Tu nosti (in-
quit) solus cor omnium filiorum hominum. Et ille
qui scrutatur corda, nouit, quis sit sensus spiritus.
Quapropter cum Esaia nō veremur dicere: Abra-
ham nesciuit nos, & Israel ignorauit nos. Quòd si
Abraham, Isaac & Iacob ignorāt nos, qui sanctif-
simi Patriarchę clarissimis testimonijs in Scriptu-
ra ornātur, quòd apud Deum uiuant: quid de no-
bis scient fictitii sancti, Georgius, Christophorus,
Catharina, & complures alii, de quibus partim in-
certi sumus, an vnquam in terris vixerint: partim
dubitamus, vtrum in cœlis beati sint, an verò a-
pud inferos torqueantur? Neque enim est articu-
lus fidei, vt credamus, eos omnes esse beatos, quos
Papa Canonizatos in numerum Diuorum retulit,
& rubrica in Calendarium inscribi voluit.

3. Reg. 8.

Rom. 8.
Esa. 63.

I E S V I T A.

Lib. 4. cap
2. Parag. 3.

*Preces & patrocinia Sanctorum nobis ad
salutem commodare.*

C H R I S T I A N V S.

Er Sanctos hinc vbique Torrensis intelligit
Sactos hac terrena vita defunctos, & exu-
tos corpore: quos nos sanctos Mortuos vo-
camus. Etsi enim Deo viuunt, nobis tamen, nobis
inquam, quibus eos patronos destinat Torrensis,
mortui sunt. Itaque patrocinijs eorum fidere non
possu-

possumus. Ioannes vnum nobis monstrat aduoca- ^{1. Ioan. 2.}
 tum seu patronum: Si quis peccauerit inquit, ad-
 uocatum (non, aduocatos) habemus apud Patrem,
 Iesum Christum iustum. Et Paulus: Vnus Deus, ^{1. Tim. 2.}
 vnus etiam mediator Dei & hominũ, homo Chri-
 stus Iesus, qui dedit semetipsum precium redem-
 ptionis pro omnibus. Et Christus vbique in nomi-
 ne S V O (non sanctorũ) petere iubet: nec nisi per
 se ad Patrem veniri posse asseuerat.

I E S V I T A.

Merita Sanctorum prodesse fidelibus.

Lib. 4. cap
2. Para. 4.

C H R I S T I A N V S.

Meriti nomẽ, vt nimis ambitiosum, in Scri-
 pturis Canonicis non inuenitur. Quomo-
 do igitur, quod in Sanctis non est, prodes- ^{Abas. 2.}
 se nobis potest? Iustus ex fide sua viuít, non ex Sã-
 ctorum meritis, qui quantũcunq; boni fecerunt,
 seruos inutiles se esse confessi sunt; qui quod de- ^{Civ. in}
 buerint fecerint. Etsi enim necessariò sunt facien-
 da bona opera, quæ Deus præcepit: tamen nullus
 vnquã sanctus tantam bonorũ operum perfectio-
 nem assecutus est, vt coram iudicio D E I operi-
 b⁹ suis inniti potuerit: sed omnes ex gratia per me-
 ritum Christi saluati sunt, omnesque cum Dauide ^{Psal. 143.}
 orarũt: Ne intres in iudicium cum seruo tuo, quia
 nõ iustificabitur in conspectu tuo omnis viuẽs. Et
 quotidiana precatione indiguerũt: Dimitte nobis
 debita nostra. Quare cum sanctissimi quique præ-
 ceptis diuinis propter infirmitatẽ carnis suæ non
 satisfecerint, sed adhuc plurimũ debeãt: quomodo ^{Matth. 25.}
 in iudicio Dei de suis meritis gloriabũtur? & cum
 vix satis olei in lâpadib. suis habeãt, quomodo aliis

etiam de oleo suo dabunt: hoc est, cum ipsi suis meritis non saluentur, quomodo alii meritis illorum iuuabuntur? Ideoque Spiritus sanctus, ostensus, omnem salutem sanctorum non in meritis eorum, sed in mera gratia Dei sitam esse, quoties in Scripturis de mercede loquitur, qua Deus bona opera sanctorum compensare solet, utitur vocabulis dandi, rependendi, iudicandi &c. nunquam verò merendi aut meritorum ullam mentionem facit. Merces enim non semper venit ex merito, sed interdum ex gratuita bonitate & clementia: interdum ex pacto seu promisso datur. Omne enim promissum cadit in debitum.

I E S V I T A.

Lib. 4. ca.
2. Parag. 5.

Sanctos honorandos & suo modo adorandos esse.

Parag. 6.

Sanctos suo etiam modo inuocari posse.

Parag. 14.

Sanctos opem ferre suum patrocinium implorantibus, quamuis modus incertus nobis sit.

C H R I S T I A N V S.

Onec igitur Iesuitæ istum SVV M MODVM adorationis & inuocationis Sanctorum, quem tacent, explicant: & istum INCERTVM modum opitulationis certum faciant: nos Sanctos quidem honorandos, sed nullo modo patronis & opitulatores vel adorandos vel inuocandos esse dicemus, his testimoniis freti: Dominum Deum tuum adorabis, & illum solum colles. Afferte Domino gloriam & honorem, afferte Domi-

Deut. 6
Math. 4
Psal. 29.

Domino gloriã nomini eius, adorete Dominum
 in atrio sancto eius. Inuoca ME in die tribulatio-
 nis, eruam te, & honorificabis me. Venite ad ME
 omnes, qui laboratis & onerati estis, & ego refo-
 cillabo vos. Ac si his contenti esse noluerint Ie-
 suitæ, audiant Samuelem, non tam Israelitis, quàm
 Iesuitis dicentem: Vos hodie projecistis Deum
 vestrum, qui SOLVS saluauit vos de vniuersis ma-
 lis & tribulationibus vestris. Audiant & Sapien-
 tem, de Idololatriis, quales Iesuitæ sunt, pronun-
 ciantem: Infelices sunt, & inter mortuos spes il-
 lorum est. Pro vita rogant mortuum. Si excipiant,
 de Ethnicis ista dici, ostendant, qua in re, præter-
 quam in nudis nominibus, Pontificia Idoloma-
 nia ab Ethnica differat. Nam in Iunonis Lucinæ
 locum, quam parturientes inuocare solebant, suc-
 cessit Margaretha: in Mineruæ Catharina: in Mer-
 curii, Erasmus: in Apollinis & Æsculapii, Seba-
 stianus & Rochus: in Iouis sospitatoris, Geor-
 gius. Mirum si non & suos Vagitanos, & Statili-
 nos, & Sterculios & suas Cuninas, & Edulias, &
 Poticas, & Cubas, & Floras, & nescio quæ alia
 Idola habeant Pontificii. Nam tantoperè ipsis
 Ethnicismus placuit, vt bonam partem suorum
 cultuum inde petierint: ac etiamnum hodie, quæ
 ex Scripturis defendere non possunt, ex Ethnico-
 rum ritibus tueri fatagunt.

IESVITA.

Ieiunantẽ de se pœnas sumere & Deum Lib. 4. ca.
placare. 3. Par. 5.

Non sufficiebat Tortensi, honorem soli Christo debitum in sanctos transferre, nisi ex ieiunio quoque Christum faceret. Nam Deum placare, solius Christi opus est: de quo Paulus ita loquitur: Si cum inimici essemus, reconciliati fuimus Deo per mortem filii eius, multo magis reconciliati seruabimur per vitam ipsius. Et Ioannes: Ipse est propitiatio pro peccatis nostris. Usque adeo hypocritæ non vident, quid sit peccatum, quanta ira Dei aduersus peccatum, quæ peccati expiatio, quæ placatio iræ Dei: & quod mireris, etiam dum ieiunant, ebrii sunt: spiritua-liter videlicet inebriati persuasione propriæ iustitiæ, qua se Deum placare posse confidenter & impiè præsumunt.

Rom. 5.

1 Ioan. 2.

I E S V I T A.

Lib. 4. ca.
4. Par. 1.

*Quadragesimam à Christo consecratam
& præceptam esse.*

Parag. 5.

Per obseruationem Quadragesimalis ieiunii bonos à malis discerni.

C H R I S T I A N V S.

Verum quidem est, Christum quadraginta dies & noctes ieiunasse: verum est etiam, sua fame omnium in se credentium famem & paupertatem vniuersam consecrasset. Sed quod hoc suo exemplo præceperit Ecclesiæ quadragesimale ieiunium, ac tertium tempus anni ad hoc ieiunium consecraverit, commentum humanum est. Nusquam enim docet, ieiunium suum esse imitandum: imò verò contrà: Omne quod apponitur vobis,

Luce 10.

bis,

bis comedite, inquit. Et: Regnum Dei non venit cum observatione. Et: Regnum Dei non est cibum ac potus, sed iustitia, pax & gaudium in Spiritu sancto. Ieiunia quidem commendat Christus; non autem ea, quæ constant certis diebus, certo dierum numero, certo genere ciborum, idque ad placandum Deum, & expianda peccata, & promittendam vitam æternam: Sobrii, inquit, estote. Vigilate, Orate, Cauete ne corda vestra grauentur crapula & ebrietate. Quibus verbis & significationibus, non quadragesimale ieiunium indicit, sed perpetuam totius vitæ temperantiam & sobrietatem exigit. Quid autem de Phariseorum ieiuniis senserit, non ex Evangelica tantum historia, sed ex Esaiæ etiam cap. 58. notum est. Quem locum si Torrens inspicere dignatus est, non amplius dicet, per observationem quadragesimalis ieiunii bonos à malis discerni: cum illic etiam impiissimi hypocritæ & iniustissimi usurarii, per diem afflixerint animam suam, contorsissent quasi circulum vel iuncum, caput suum, & faccum cineremque instrauissent legantur.

Luc. 17.

Rom. 14.

1. Pet. 5.

Luc. 21.

Matth. 6.

Esai. 58.

I E S V I T A.

Etsi omnis creatura bona sit, tamen propter obedientiam, vel aliorum infirmitatem, ciborum delectum, & à carnibus abstinentiam rectè obseruari.

Lib. 4. ca.

5. Para. 4.

C H R I S T I A N V S.

Isi per obedientiam Traditiones Prælatorum & obseruantiam regularum Monasticarum intelligeret, totâ hanc Positione

1. Cor. 8. acceptaremus. Nunquam enim nobis illud Paulinum displicuit: Si esca offendit fratrem meum, haudquaquam vescar carnibus in æternum, ne fratri meo sim offendiculo. Et illud: Omnia quidem pura, sed malum est homini, qui per offendiculum vescitur. Bonum est non edere carnes, aut bibere vinum, neque quicquam, per quod frater tuus impingit, aut offenditur, aut infirmatur. Sed quòd Torrèsis adhuc vult *δογματίζειν*, & nos nescio quibus Traditiunculis humanis, sub pœna obedientiæ (vt vulgò loquuntur) ad delectum ciborum obstringere, id approbare nequaquam possumus. Improbat enim Paulus, & exprobrat Colossensibus: Si mortui estis cum Christo ab elementis mundi, quid quasi viuentes in Mundo decretis tenemini? Ne tetigeris, ne gustaris, neque contectaris: quæ omnia ipso pereunt abusu, iuxta præcepta & doctrinas hominũ: quæ verbo tenus quidẽ habent speciem sapientiæ per superstitionẽ ac humilitatem animi, & læsionem corporis, nõ per honorem aliquem, ad expletionem carnis.
- Rom. 14.
- Col. 2.

IESVITA.

Lib. 4. cap. 6. Parag. 1. *Bonam esse castitatem coniugum, meliorem viduarum, optimam verò virginum.*

CHRISTIANVS.

Matth. 13. **B**ella sanè Gradatio. Sed quo fundamento Scripturæ nititur? Num parabola de semine afferente fructum, alio quidem centuplum, alio verò sexagecuplum, alio verò trigecuplum? Sed quàm insulse huc detorqueatur, dum à multis ostensum est. Nos verò sentimus;

2. Cor. 7. *ut cir-*

vt circumcisio nihil est, præputium nihil est, sed obseruatio mandatorum Dei: sic virginitatem, viduitatem, coniugium nihil esse, sed in his statibus obseruationem mandatorum Dei aliquid esse, & in Iesu Christo nihil valere, nisi nouam creaturam. Non enim est personarum respectus apud Deum: sed in quauis gente (ergò etiam inter coniuges non minus quàm virgines & viduas) qui timet ipsum, & operatur iustitiam, is acceptus est illi. De Noha scribit Moses: Noha vir iustus atque perfectus fuit in generationibus suis, & cum Deo ambulauit, & genuit tres filios. Audis, coniugium & generationem filiorum non obstiterit Nohæ, quò minus Deo placeret. Num tu igitur virginitatem Ioannis Baptistæ, & viduitatem Annæ filiæ Phauelis, coniugio Nohæ, vel Abrahæ, vel similitum, præferes? atque id dices, quod in proxima Positione statim subsequitur? videlicet:

Acton. 10.

Genes. 6.

I E S V I T A.

*Virginitati Deo sacrata æquare nuptias, Lib. 4. ca
heresin fuisse Iouiniani. 6. Para. 2.*

C H R I S T I A N V S.

Hoc pronunciatum ipse Torrensis clarius explicat fol. 287. Virginitas (inquit) PER SE præfertur coniugio. Et rursus: Nuptias & virginitatem paræ esse meriti, hæresis est. Si autem hæc hæresis est, bis hæreticus fuit Paulus qui interdum pro ratione circumstantiarum non modò æquat, sed etiam præfert coniugium cœlibatui. Nam si hæc genera vitæ per se consideres, & à meritis suis (si sic nobis cum Torrensi loqui

Cc. j.

licet) coram Deo, ætates, indifferentia sunt, & coram Deo aliud alio non est sanctius. Si autem consideres ea secundum conditionem personarum, & circumstantias temporū ac aliarum rerum, præfertur interdum cœlibatus coniugio, aliquoties coniugium cœlibatui. Nam cū ea est personæ conditio, vt habeat donum continentia, & ea sunt tempora, vt vel nubendum sit Ethnico, vel singulis horis expectanda sit persecutio: ibi tum Paulus consilio suo, non præcepto Domini (vt clarè præfatur) rectè præfert cœlibatum coniugio: Arbitror, inquit, hoc bonum esse, scilicet, vt virgo non nubat. Sed addit: Propter præsentem necessitatem. Non inquit: quia per se bonum est: vel, propter maius & excellentius meritum: sed: propter PRÆSENTEM necessitatem, scilicet, persecutiones Christianorum. Ac mox: Qui non elocat virginem suā, melius facit. Et iterum: Beatior est, si sic maneat, iuxta meam sententiam. Sed statim rursus sese ipse interpretatur, cū dicit: Si nupserit virgo, nō peccauit: attamen afflictionem in carne habituri sunt eiusmodi. Melius ergo hīc dicitur, quod commodius est, & minoribus difficultatibus obnoxium: & virgo beatior coniuge, quia minus habet afflictionis, minus periculi in persecutione: non quia coram iudicio Dei sanctior, aut, sicut Torrēsis loquitur, maioris est meriti. Sed cū sunt aliæ vel personarum vel temporum circumstantiæ, tunc Paulus ipse præfert coniugium cœlibatui. Dicit enim: Propter supra vitanda suam quisque vxorem habeat, & suum quæque virum. Et iterum: Si se non continent, nubant: melius enim est nubere quā vrī. Denique tā abest, vt coniugij sanctitatem Paulus extenuet, vt alibi coniugibus summas & Christianissimas virtutes tribuat, fidem, dilectionem, sanctificatio-

1. Cor. 7.

1. Cor. 7.

sanctificationem, castitatem, atque ad eam ipsam æternam salutem. Mulier, inquit, salua fiet per generationem liberorum, si mäterit in fide ac dilectione & sanctificatione cum castitate. Quapropter, si non alia deterior fuit hæresis Iouiniani, quàm quòd coniugium virginitati æquauit: certè in extremo die cum piis coniugibus præcedet cœlibes & impuros Monachos & Moniales, in Regnum Dei.

I E S V I T A.

Continentiam donum esse Dei: quod tamen cuique volenti & petenti detur. Lib. 4. ca. 6. Parag. 3.

C H R I S T I A N V S.

Contradiçtoriam apertè ponit Christus: Nò omnes capiunt verbum hoc, sed ij quibus datum est. Qui potest capere, capiat. Et Paulus: Vnusquisque proprium donum habet ex Deo: alius quidem sic, alius autem sic. Cùm ergò donum perpetuæ continentix non omnibus detur, fiduciam specialis & extraordinarij doni capere, nostrum non est, ac proinde illud ex fide petere non possumus. Matth. 19. 1. Cor. 6.

I E S V I T A.

Continentiam rectè promitti ac voueri Deo, illudque votum fideliter seruandum esse. Lib. 4. ca. 6. Para. 4.

Castitatem Deo vouere, consilij atque Parag. 5. Cc. ij.

que supererogationis opus esse.

Paragr. 6. *Castitatis Deo per votum consecrata singularem esse prerogatiuam.*

CHRISTIANVS.

VM nihil ritè voueatur Deo, nisi quod ei^o mādato præscriptū & quasi dictatū est: & facultatē virium nostrarum non excedit: & cum vocatione nostra non pugnat: Votum cœlibatus (hunc enim Torrensis per continentiam & castitatem, quæ alioquin omnibus præcepta sunt, intelligit) temerè nuncupatur ab iis, quos Deus ad coniugium aptos condidit. Nam & mandato Dei præcepta, & benedictione eius promissa est generis humani per coniugium propagatio. Masculum, inquit Moses, & foeminam creauit eos: benedixitque illis Deus, & ait: Crescite & multiplicamini, & replete terram. Et rursus:

Genes. 1.

Genes. 2.

Eccles. 4.

1. Corin. 7.

Non est bonum hominem esse solum: faciamus ei adiutorium simile sibi. Et Salomon: Melius est, duos esse simul quàm vnum: habent enim emolumentum societatis suæ. Quid multis est opus? Apostolica, hoc est, diuina voce citantur ad coniugium, quibus continendi facultas non est data. Si non continent, inquit, nubant. Continentiam autem dicit, non qua corpus solum à scortatione purum seruatur, sed qua mens etiam impollutam castitatem seruat, ne illicitis flammis ardeat. Neque enim externam tantum lasciuiam, sed animi quoque vstionem cauere iubet. Quid tu igitur consilij & supererogationis opera crepas, vbi DEVS ipse aliter consulit, inò aliter præcipit? Et quid

quid tu Domino supererogabis de eo, quod tibi ^{1. Cor. 4.}
 ipse non erogavit? aut si tibi dedit, reddere certè
 plus non potes, quàm accepisti? Et quæ erit præro-
 gatiua operis à Deo non mandati, cum Deus fru- ^{Esai. 29.}
 strà colatur humanis placitis: cumque quod ex fi- ^{Matth. 15.}
 de non est, peccatum sit? Quid erit meritum ope- ^{Rom. 14.}
 ris temerè supra vires suscepti, & abstrahentis à
 vocatione Dei, qua ad coniugium à Deo vocantur
 omnes, qui non specialiter & præter vsitatum
 naturæ cursum à communi conditione creationis
 eximuntur, cum sui simile procreare, non minus
 naturale sit, quàm edere, bibere, vigilare, dormi-
 re, & huius generis reliqua?

I E S V I T A.

Voto castitatis obstrictos, si nubant, da- ^{Lib. 4. ca.}
mnationem mereri, etiam Apostoli sen- ^{9. Parag. 9}
tentia.

C H R I S T I A N V S.

Locus Pauli 1. Timoth. 5. iam pridem à no-
 bis aduersus Pseudotimotheanas Affer-
 tiones Iesuitarum ita explicatus est: vt
 clarè ostenderimus, per primam fidem non intel-
 ligi votum perpetuæ continentix, sed pactum in
 Baptismo cum Deo initum, & fidem datam
 de ducenda pia ac honesta vita, quæ nomine
 & vocatione Christianorum digna sit: quam fi-
 dem Paulus dicit frangi seu irritam fieri, & fide-
 fragas damnationem habere, non quando ^{1. Tim. 5.}
 γαμῶσι, sed quando ^{κατὰ σπρωτῶσι τῷ χριστῷ} hoc est,
 Cc. iij.

cùm excussis habenis (*σπλισην* enim quasi *σπερην* *ηνισα* dicitur) & amisso pudore, omnem honestatis curam abijciunt, ad omnem lasciuia & petulantiam se prostituunt, & licentiosa dissolutaque vita nihil minus, quàm Christianas mulieres præ se ferunt. Quemadmodum eo ipso capite Paulus ait: Si qua suis, & maximè familiaribus, nõ prouideat, fidem abnegasse, & esse infideli deteriorè. Alioquin si ea esset sententia Pauli, quam Torrensis ei affingit, secum ipse pugnaret: quod de tanto Apostolo cogitare nefas est. Nam mox subiungit: Volo igitur iuniores nubere, liberos gignere, domum administrare. Et aliàs. Si non continèt, nubant: melius enim est nubere, quàm vri. Et iterum: Non vt laqueum vobis iniiciam. Qui certè iniicitur, vbi voto castitatis obstringuntur conscientia, & vbi semel obstricta sunt, nullum eis effugium, nulla relaxatio, nullum incontinentiæ remedium conceditur. Quanquam si maximè perpetuum cœlibatum vouissent vidua illa Diaconissæ, de quibus Paulus loquitur: tamen quid cum hodiernis votis Monasticis haberèt simile? Illic enim ad vouendam continentiam non admittebantur nisi sexagenaria: & quidem vidua: & tales vidua, quæ vnico matrimonio contenta, specimen continentia iam antè præbuerant, & iam periculum amittenda pudicitia communiter euaserant: & in hunc finem vtrò se offerebant, vt feruirent Ecclesie, consolandis & fouendis egrotis pauperibus. Nunc autem intra Monalium septa concluduntur miserae virgines, vix pueritiam egressa, certè vix ingressa adolescentiam: virum non experta: quæ per ætatem se nosse, vel vllum sui experimentum capere nondum potuerunt: & his

his maledictis laqueis induuntur, vel fraude pellectæ, vel vi ac minis compulsæ: ac in hunc impiissimum finem, non vt Ecclesiæ seruiant, sed vt isto suo coelibatu, & cantionibus preculisque sine intellectu demurmuratis, peccata sua & aliorum expient, ac æternam salutem mereantur. Quæ omnia non minus impiè nec minus immaniter fiunt, quàm cum Moabitæ & Pseudoisraelitæ Chammo & Molocho liberos suos per ignem immolarent, quem cultum non vero Deo, sed dæmonijs præstitum fuisse Scriptura conqueritur. Psal. 106.

I E S V I T A.

Monachatum exemplo & traditione Lib. 4. c. 9.
Apostolorum confirmari. p. Parag. 2.
Apostolos paupertatem ex voto seruasse. Parag. 3.

C H R I S T I A N V S.

Mirabile est auditu, Apostolos fuisse Monachos, cum in totum orbem exire, ac Evangelio vniuersæ creaturæ prædicare, muneris ipsorum fuerit proprium: nisi fortassis fuerint Franciscani, qui erinaceorum instar totam terram perambulare dicuntur. Quod si ideo Monachi fuerint, quia centum & viginti habitauerunt in vnum, & simul fuerunt in vno loco post resurrectionem & ascensionem Domini, donec eis superuenit Spiritus S. tum post Pentecosten Monachi esse desierunt: postquam in dispersione per totum orbem à se inuicem fuerunt separati. Matth. 28.
Marc. 16.
Actor. 1.
Actor. 1.

Cc. iij.

que aliæ rationes satis militant pro Monachismo. Nam quòd deseruerunt omnia, & pauperes fuerunt, non Monachismum sectati sunt, sed cœlesti vocationi obedierunt. Quòd autem in primitiua Ecclesia credentes vendiderunt suas facultates, & habuerunt omnia communia, exemplum est personale, instituti per se indifferentis & temporarij, quòd tantùm abest, vt approbet votum paupertatis Monachorum, vt potius cum eo ex diametro pugnet. Hi enim vouent paupertatem perpetuam: illi autem nec vouerunt paupertatem, nec institutum eorum fuit perpetuum. Horum multi facultates suas ita deserunt, vt mendicitate quærant victum, vnde Mendicantes appellantur: illi autem suas facultates ita contulerunt, vt nullus esset inter illos egens aut mendicus. Denique hi vouent suam paupertatem, vt satisfaciant pro peccatis hominum, & mereantur vitam æternam: illi autem antè habuerunt remissionem peccatorum, & meritum æternæ vitæ in Christo filio Dei per fidem, priusquam sua in commune contulerunt.

I E S V I T A.

Lib. 4. ca.
8. Par. 6.

Augustinum fuisse Monachum, & Monachorum institutorem.

C H R I S T I A N V S.

DE

DE hac positione verbum non faciam : cùm ex solis Scripturis confutandos errores Torrensis susceperim. Et quia Erasmi censuram floccipendis, remitto te ad libellum Iacobi VVimphelingi, ante sexaginta annos æditum : in quo non contemnendis argumentis probat, Augustinum neque Fratrem (vtor enim ipsius verbis) neque Monachum cuculla indutum vnquam fuisse, & eneruat iacula blaterantium, Monachū fuisse Augustinum: & ostendit, falsum esse hoc prouerbium: Scientia latet in cucullis, excludendo seculares: & demonstrat, maximos ac profundissimos Theologos fuisse seculares, nulla vnquam cuculla indutos.

I E S V I T A.

Facultates suas relinquere propter Christum, consiliū esse Evangelici, & meriti singularis. Lib. 4. cap. 8. Parag. 8.

C H R I S T I A N V S.

Non facultates tantum, sed vitam etiam amittere potius, quàm contra vocationem Dei pecces, præceptum est, non consilium. Abiicere autem facultates seu vitam, absque certa Dei vocatione, nec præceptum nec consultum est. Nam quòd Christus ad diuitē, iactātem, se omnia præcepta Dei à iuuentute obseruasse, dicit : Si vis Marc. 8. Matth. 19.

esse perfectus, vade, vende omnia quæ possides, & da pauperibus : non dat ei arbitrarium consilium, sed ferium præceptum : cui cum non obsequitur, pronuntiatur regno cælorum indignus : nec imponit ei aliquod maius & præstantius opus vera & perfecta dilectione Dei & proximi faciendum (nam pars huius dilectionis est, omnia commoda gloriæ Dei & saluti proximi postponere) sed proponit ei notam, qua manifestè probet, se, quod iactabat, Deum ex toto corde, & proximum sicut se ipsum diligere. Nō igitur est præceptum generale: sed tantum personale, accommodatum homini turgido & inflato persuasione propriæ iustitiæ, & singularis cuiusdā perfectionis, à qua eum longè abesse mox apparebat, cum tristis abiret, nudata quæ antea latebat, insigni hypocrisi. Quæ in nostris etiam Monachis haud obscurè deprehenditur. Nam facultates suas ita deserunt, vt collatis ijs, quæ plerumque exiguæ sunt, in commune & opulentum quoddam Monasterium, non paupertatem sectentur, sed de certiore & copiosiore victu sibi prospiciant. Qui qualis sit coram Deo cultus, ipsi foeneratores & viurarij vident, si non prorsus nihil vident.

I E S V I T A.

Lib. 3. cap.
8. Parag. 10

Monachos Apostatas esse damnandos.

C H R I S T I A N V S.

SI Apostatas, vt soles, nominas, qui votum Deo nuncupatum in Baptismate, malunt, quàm id quod homini incōsultè & impiè præsti-

præstiterunt, cum offensione Dei & læsione conscientia, & iactura æternæ salutis, seruare: Apostatæ quidem nominari possunt, ab ijs qui Paulum ipsum Apostatam & hæreticum vocare non erubescunt: damnari autem sano iudicio veræ Ecclesiæ non possunt. Ac tantò beatiore sunt, quantò pluribus probis onerantur propter Christum à mentientibus. Sin Apostatæ sunt ij, qui à fide Deo data deficiunt, qui vota sua Baptismati æquant: qui Ordinarijs suis, iuxta Chalcedonensis Oecumenici Concilij Canones, non subsunt: qui non solitudines, sed populosissimas quasque vrbes habitant: qui non in suis tuguriolis latent, sed superbissima palatia incolunt: qui non manuum labore victitant, sed omnes labores ad eò fugitant, vt etiam in ocio salutem collocent: qui non parcè ac frugaliter viuunt, sed gulæ & vino ita dediti sunt, vt amphoras potius quàm homines referant: quorum καυρία non virtutum & eruditionis ἀσκησία, sed superstitionis, ignorantia, inuidia, ebrietatis, & foedissimarum libidinum officina & ganeonũ iustra sunt: deniq; qui quasi alteri quidã Κρητες ἀπὸ Ἰεῦσαι, καὶ ἀπὸ Δνεία, γαστρὸς ἀργαί, hoc Milesium pro Lege habent: Nemo nostrum frugi esto. Si vnquam hi Apostatæ sunt, vt verè sunt, sua sibi conuitia reseruet Torrensis, nec Apostatas nominet eos, quos, nisi ab istis fraterculis deficerent, à Deo deficere oporteret. Nec damnet eos, qui, nisi ab istis discederent, saluari non possent. Nota enim sunt seuerissima mandata: Fugite idola, Fugite è Babylone. Exite de illa populus meus, ne participes sitis delictorum eius & de plagis eius ne accipiatis. Nam vt locum de Monachis, hoc est, de grege bipedum porcorum, tandè cõcludamus, seuerissima comminatio extat apud Sophoniã cõtra

Ioann. 5.
Ierem. 51
Apoca. 18

Sopho. 1.

Sophon. 1. Monachos: Disperdam de loco hoc reliquias Baal,
& nomina Camarim (id est, Monachorum) cū Sa-
Matth. 15. cerdotibus. Et apud Matthæum: Omnis plantatio,
quam non plantavit Pater meus cœlestis, eradica-
bitur: Qui ergo nolunt cum Monachis & Sacrifi-
& haris eorum fugiant, seque ad Ecclesiam filii
Dei aggregēt, ne cū Monachis aliquādo *μόνον ἄγχος*
fletum & stridorem dentium experiantur: sed cum
Christo sponso verę Ecclesię ad æterna gaudia in-
tromittantur.

Lib. 4. cap. 9. 10. 11. & 12.
Væ in Positionibus Torrensis sequuntur de
variis ceremoniis Ecclesiasticis & consuetu-
dinibus, locorum, personarum, temporum: ea par-
tim in controuersiam à nobis non vocātur: partim
sunt chaos quoddam vel anilium delyrriorum, vel
puerilium gesticulationum, vel Monasticarum su-
perstitutionum: in quibus diu commorari non libet,
ne pupparū lusu delectari videamur. Qualia sunt,
de signo crucis pingendo in frontibus, de bene-
dicendis & inungēdis altaribus, de peregrinatio-
nibus ad loca sanēta, de Diaconorum Dalmatica
& Alba, de Sanctimonialium & Viduarum con-
secratione seu professione, de Monachorum &
Monialium vestibus, de coma Clericorum & Mo-
nachorum, de diebus lugubribus & lætis in Ec-
clesia, de cantu & silentio Alleluia, & similibus o-
ciosis ac ludicris ceremoniis scenę Pontificiæ in-
seruiētibus. Nam quid de his diu multūque dis-
ferere opus est, quæ Paulus omnia refert inter ege-
Coloss. 2. na elementa mundi, inter hypocritarum *δογματισ-
μὸς* & *ἰδεολογηματικὰς*, inter præcepta & doctrinas
hominum, qui nobis palmam interuertere cupiāt,
data opera, per humilitatem & superstitionē An-
gelorum

gelorum, in iis quæ non viderunt, fastuosè incedentes, frustrà inflati à mente carnis suæ, nec obtinentes caput, ex quo totum corpus per commissuras & compagines subministratum & compactum augetur augmento Dei? Quibus verbis Iesuitas ita depinxit, vt nullo penicillo melius potuerit. Admonet autem nos ibidem per Christum acquisitæ libertatis, ne quis nos iudicet in cibo aut potu, aut in parte diei festi, aut nouilunii, aut Sabbathorum, quæ sunt umbra rerû futurarû, corpus autè Christi: neque patiamur nos, posteaquâ mortui sumus cum Christo ab elementis mundi, adhuc quasi viuètes in mûdo decretis istis teneri. In libertate igitur, qua Christus nos liberauit, stemus, & ne rursus iugo seruitutis implicemur. Doctrinis variis ac peregrinis ne circûferamur: sed gratia Dei, ac verbo gratiæ & veritatis ita stabilia

Gal. 5.
 Heb. 13.
 Gal. 1.
 Ephes. 6.

mus cor, vt non modò versipelliû Iesuitarum Sophismatibus sed ipsis etiam Angelis, aliud Euangelion præter id quod prædicatum nobis est, prædicantibus, non credat vel cedat: sed aduersus omnes assaultus diaboli, & aduersus spirituales astutias in cœlestibus ita consistat, vt fortiter vincamus & triumphemus per Iesum Christum Dominum nostrum, Amen.

Epilogus ad lectorem.

HAbes, Christiane lector, examen Christianum & Catholicum, impiarum & hæreticarum Propositionum, quas Torrensis Iesuita affinxit & appinxit ad Confessionem, nomine Augustinianam, re Iesuiticam. Quæ quanquam *πλευρῶν ἀποστόλων* Augustinæ quasi ex aduerso opponitur: tamen cum non ex Deo, vt Augustana, sed

ex hominibus sit, facillè dissoluetur: præsertim-
 cùm mendacium, quod seipsum destruere solet
 magnam eius partem occupet. Nam & Augusti-
 nus plæraque opuscula, quæ hîc sub eius nomine
 ex Possidonii indiculo & æditione Parisiensi al-
 legantur, nunquam vidit, nedum scripserit: & quæ
 scripsit, animo scripsit Christiano, non Iesuitico,
 eaque ita vt scripta sunt, intelligi voluit & ora-
 uit: neque sibi pronunciata Torrenficia, tanquam
 anteceptas & concessas hypothesas, seu Mathe-
 maticorum *αἰνύματα*, præscribi vnquam voluit:
 sed solis Scripturis Canonicis eum honorem de-
 tulit, vt earum autoritati cederet: absque his ne
 Stridonienfem quidem, nedum Torrenfem, Hie-
 ronymum audire sustinuit. Sed nec scoriis, scho-
 liis inquam Iesuiticis: argentum fidei & Confes-
 sionis suæ obduci æquo animo tulisset, si quis se
 viuo id tentasset, quod in cineres sibi licenter su-
 munt Iesuitæ. Iurisconsultorum celebris regula
 est: Non dubium est in legem committere eum,
 qui verba legis amplexus, contra legis nititur vo-
 luntatem: Id qua fide, qua perfidia commiserit
 Torrensis, iudicet lector, non obcæcatus studio
 partium. Fatebitur certè, si è mortuis ad nos redi-
 ret Augustinus, istam Iesuiticam & Torrenficam
 Confusionem nequaquã agnosceret pro sua Con-
 fessione: sed Torrenfem clamaret esse calumnia-
 torem, Sycophãtam, & collectorem Rhapsodum,
 iudicii corrupti, fidei nequaquam integræ. Quòd
 si Torrensis & ego de disceptatore & iudice con-
 trouersiarum nostrarum quæreremus, responsurus
 esset nobis: Quis nesciat sanctam Scripturam Ca-
 nonicam tam veteris quàm noui Testamenti cer-
 tis suis terminis contineri, eamque omnium poste-
 riorum libris Episcoporum ita præponi, vt de illa
 omninò disceptari & dubitari non possit, vtrum
 verum

August.
 Tom. 7.
 contra
 Donati-
 stas.
 De Bapt.

verum vel vtrum rectum sit, quicquid in ea scriptum esse constiterit? Ac nihil ferè de obscuritatibus Scripturæ eruitur, quod non planissimè dictum alibi reperiat. In libris his (Scripturæ) timentes Deum & pietate mansueti, quærunt voluntatem Dei. Non igitur afferatis (diceret idem) stateras dolosas, vbi appendatis, quod vultis, & quomodo vultis pro arbitrio vestro, dicentes, hoc graue, hoc leue est: sed afferatis diuinâ staterâ de Scripturis sanctis, tanquã de thesauris dominicis, & in illa quid sit grauius appendatis: imò non appendatis, sed à Domino appensa recognoscatis. Sic Augustinus moneret & iuberet, nisi à se ipse dissentire vellet. Illam ergo stateram ego in hoc libello meo protuli in medium, hic à Domino appensa recognoui: hic Torrensẽ cum suis Positionibus appendi: & inuentus est minus habens. Ponderatus est in trutina Verbi Dei, & repertus est leuior. Quòd si congregi posthac mecum voluerit, ad hanc stateram, ad has lances, ad hæc pondus, ad hoc momentum & æquilibrium diligenter respiciat: & si veritatem Euangelicam mendacio Papistico præponderare videbit, hanc saltem Ethnicæ ingenuitatis micam habeat, vt dicat, vel animo saltem suo concipiat: Forte est mendacium, sed fortior veritas. Ac nisi apertissimas meas Scripturas per Scripturas confutauerit (quod tùm faciet, cùm Diabolus esse probus inceperit) per suum putidum os & impias fauces resorbeat suum illud quod euomuit Satanicum mendacium: Nulla esse apud nos principia: regulam cerni nullam, præter plumbeam illam & Lesbiam, quæ ad omnem figuram soleat inflecti. Heus tu Torrensẽ, si bonus vir es, si pius Theologus es, si de tua fide certus es, in aperto campo Scripturarum mecum congregitor: ac si ex Scripturis in-

lib. 2. ca. 3.
De doctr.
Christ.
lib. 2. cap.
6. Eodem
cap. 9. De
Baptif.
contra
Donat.
lib. 2. ca. 6

corruptis omnia tua Cacolyca Pronunciata probaueris, vera esto vniuersa Iesuitarum religio: sancta esto tota eorum vita: certa esto eorum fa-

lus atque beatitudo. Sin id non potueris:

Ordo vester impius, sceleratus, ma-

ledictus & damnatus in

omnem æternitatem

habetor.

BREVE COL-
LOQVIUM IESVITI-

cum, toti orbi Christiano, ad rectè cognoscendâ, hædenus non satis perspectam Iesuitarum religionem, utilissimum: habitum à sacra Theologia Doctore & professore, Paulo Florenio, cum Christiano Francken Philosophia Professore in Casareo Iesuitarum Gymnasio Vienna, Anno 1578. xx. Ianuarij.

CVM singularis viri, & propè diuini, Pauli Florenii tempus adesset, quo ex peruersa Iesuitarum sodalitate, ad communem hominum societate remigraret: nòsque illo ipso tempore soli essemus, tum ille: Videtur mihi, inquit, Christiane, rem omnem sincerius & subtilius contemplanti, nostra hæc, in qua versamur, religio Iesuitica, tota ex superstitione, hypocrisi, & ficta quadâ, pictâque sanctitate conflata, vltimâque hac mundi senectute à diabolo excitata: quæ omnes errores, nugas & superstitiones: quæ, vno vt verbo dicam, minus honesto quidem, & quo sanè inuitus vtor, sed huic rei aptissimo, planèque necessario, quæ inquam omnia turpissima Papæ stercora, tum grauitèr per se olentia, tum verò hoc tempore, quo à curiosis plerisque & eruditis viris crebrò commouentur, multò magis foetentia, sanctitatis iam quadam simulatione condita, temperatave, mæandrisque, nescio quibus, inuoluta, orbi Christiano iterum vederet pro aromatis, atque adeò per vim fermè quadam obtruderet: vt nihil tam turpe,

fœdum & falsum in Romana Ecclesia cernatur, quod hæc nouo non artificio, vel mentis aciem præstringendo, vel omnem turpitudinem & falsitatem callidè tegendo, pulchrum apparere faceret, atque verum. Quare considerandum nobis etiam atque etiam, censeo: in quânam religione versemur, ne hanc esse falsam ignorantes, & ipsi à Deo ignoremur: Deinde verò, quod præclarus ille
 Jerem. 51. vates Ieremias iubet, faciendum: Fugite, inquit, de medio Babylonis, vt saluet vnusquisque animâ suam. Itane verò, inquam, Paule, omnium tu sanctissimam & doctissimam religionem fictam esse putas, & falsam? Atqui ego vel hanc esse verâ existimo, proindèque in eadem nobis, tanquam legitima in vocatione nostra, iuxta Apostoli doctrinâ,
 1. Cor. 7. permanendum, nec latum ab ea vnguem discedendum: vel omnes, quæ vbique sunt, falsas esse religiones: quapropter velis, vt aiunt, remisque fugiendas.

Tum Paulus, Idem mihi, inquit, Christiane, necdum hanc religionem ingresso videbatur: eademque de causa, è blandientis mundi huius, ex amplexuque me suo dimittere nolentis, erupi tandem brachiis: quasique currens, ad Societatem I E S V, tanquam ad omnium sanctissimam, Deo gratissimam, animæ meæ utilissimam religionem, veni: sed veram nunc in ea, & sinceram sanctitatē quærens, non nisi (heu mihi) fucatam, & simulatam inuenio.

Hoc autem non odio me, vel malevolentia, inductum confingere, sed ab ipsa conuictum veritate, & coactum esse dicere videbis, euidentissimèque palpabis, si ad ipsâ statim mecum Societatis fundamenta penetrans, relictaque omni voluntaria, vel, vt nostri vocant, sancta simplicitate, animæ cæcitate, purum rationis lumen tecum afferas:

ras : siquē claro & sincero, non autem præstigiis Iesuiticis cæcato animo ea intuens, omnem fucum & fallaciam cernere queas.

Quod si, vt spero, facis; non dubito, quin iā nunc ex iis, quæ in quavis nostra probationis domo, ad erudiendos, & iuxta normam Societatis instituēdos nouitios iaciuntur, spiritualibus fundamentis intelligas : neminem prorsus huic esse religioni aptum, nisi qui vel naturalem quandam, vel serui- li educatione acquisitam, vel stupore quodam ani- mi arreptam propensionem habeat, ad hypocrisim & superstitionem : nempe qui manifesta quadam oris pietate, vultusque totius benignitate deu- tionem; quam vocant, sciat suam prodere in pro- patulo, quam tamen Christus abscondere iussit in Matt. 6 cubiculo: quivē publicè orans, non aliter ac Pha- risæus ieiunans, faciem nouerit suam extermina- re: quæ cūm verissima sit hypocrisis, à nostris ta- men ædificatio appellatur, & deuotio. Equidem hoc esse Societatis nostræ fundamentum, indies magis magisque perspicio, atque valde etiam de- ploro: neque prius animus conquiescet meus, quā ex his sordibus emerfero. Tu verò si diuturna con- suetudinē quasi altera natura impeditus, illud for- tassis necdum vides, efficiam profectò, vt vel solo id tactu, sensuum omnium stupidissimo illo qui- dem, sed sincerissimo, & qui minimè deprauari possit, cognoscas.

Fateor sanè, inquam, Paule me ista nondum vi- dere: quare si tenebris me Iesuiticis circumfusum arbitraris, fac, si potes, tactu saltem cuiusmodi ea sint, vt cognoscā. Atque ille accede igitur, inquit, iam propius, memoriæque quasi manu tæge omnē, quam partim in teipso, partim in aliis Iesuitis es hactenus expertus sanctitatem: eamque diligenter eum singulorum simul naturis, Italicis, Hispanicis,

Gallicis, Germanicis: ingeniosis, vel stolidis: ingenuis, vel seruilibus diligenter ponderans explorato, sic tandē, scio, statues: in Hispanis & Italis multo te semper plura & maiora Iesuiticæ sanctitatis insignia notasse, atque obseruasse, quàm in Germanis, Gallis, & aliis nationibus: in stolidis autem & seruilibus hominibus multo adhuc plura & maiora, quàm in ingenuis & ingeniosis.

Causam autem huius rei, in Hispanis quidem, nullam aliam reperies, nisi seruilem in Christiana religione educationem. Tanta enim in Hispania, vt scis, de fide Romana in singulos fit inquisitio: tamque arcta, ne inde auolet, septa tenetur custodia, vt nisi ipsi filij ad parentes suos *αἰπέτους* damnatos exurendos, allato propria ex domo lignorum fasciculo, carnificem adiuent, ipsique propemodum parentum carnifices existant, hæretici ferè ab omnibus iudicentur, eodēque digni supplicio censeantur. Ex quo certè cognoscis, necesse esse Hispanos supersticiosos euadere, actus religionis externos multiplicare, & vel mortuos fidem Romanam spirare: ne si minus multa religionis suę signa dederint, suspecti de fide reddantur, & in tertiam vsque & quartam generationem crudelissimè puniantur. In hac igitur infinita animi seruitute nata, educata, instituta natio Hispanica, per se feruens, & cholericæ, qui potest non fieri sua in religione feruentissima, vel, si mauis, sanctissima? imò qui non ipse diabolus si Hispanicę inquisitionis esiet capax, semper se in angelum lucis transfigurare, aliquemque acquirere Romanæ sanctitatis habitum cogeretur? Hoc ex fonte profluxit Ignatius de Loyola, qui miles Gallorum virtute in arce Pompeiopolitana victus: ipse verò superstitione omnes vincens, factus est pater Iesuitarum, quibus vicissim Gallos, nec non totum orbem expugnet

gnaret terrarum. In Italis verò frequentes illos religionis externos actus oriri deprehendes, ex naturali quadam ad hypocrisim & superstitionem inclinatione : quippe qui, vt ex omnibus ferè suis ipsorum monumentis constat, semper fuerint, sintque ad Deorum multitudinem colendam, & ad omnem Idololatriam propensissimi: facillè vt appareat, ex hoc eos fornicationis poculo permulta in religionem Christianam transfudisse: eamque ferè Apoc. 17. totam veneno mortifero infecisse. Quo veneno adhuc maxima pars orbis Christiani, suauitate, dulcedine, antiquitate & pulchritudine ipsius illecta deceptaque inebriatur, dum quotidie de sua sollicita salute ad multitudinem Romanorum confugit Deorum, nimirum & ad innumeros sanctos à Pontificibus Romanis Deorum loco ethnicorum inductos, ad inuocandumque propositos, atque hos etiam eosdem, si non re ipsa, at nominibus multiplicatos : & ad plurimas Deas, seu sanctas, in quibus proculdubio loco Cereris, quam Romanæ mulieres facibus accensis religiosissimè colebant, Virgo Maria tum est constituta, cum festum luminarium seu Purificationis est institutum: cùmque ad augendam idololatriam, hæc ipsa solenitas in mensẽ potissimum Februarium est cõiecta: quo tempore prisci Romani Februa celebrabant sua, totamque urbem februare, id est, lustrare, seu purgare solebant. Siquidem omnis tunc populus, vt Romani scriptores testantur, pro imperanda defunctorum animabus quiete, piaculis, sacrificiisque circa sepulchra, facibus accensis, cæresisque intentus erat. Ad hæc idololatriam sacram deinde scripturam per se venire nolentem quasi per crines attraxerunt : & fortassis aliquem etiam eiusmodi librum inuentum, ex quo hæc quoquomodo deduci, probarique possit, canonicum fecerunt.

Varro
lib. 1. de
vita pop.
Romani.
Macro-
bius lib.
1. Satur-
natorum
cap. 13.
Ouid. 2.
& 4. Fast.

runt, vt ex ea omnino articulus fieret fidèi: in quo defendendo, vt in multis aliis, omnes Romanæ Ecclesiæ Doctores, vel somniatores potius mirandum in modum, sed frustra desudant: tandèmq; excogitandis, inquirendisque quotidie nouis rationibus, cùm nihil se proficere videât, ad traditionem Ecclesiasticam, tanquam extremam ad anchoram, vnicũque portum salutis confugiunt. Cum tamen illa ipsa traditio maxime ex parte, præcipuo Idolo Romano, magnitudine sua ad cœlum vsque pertingente, imò ad venerandam & tremendam Trinitatem, triplici, quam gestat, corona, triplicique, quam omnes ad ipsum accedentes faciunt, genuflexione, sese erigente, fulciatur. Nec verò vlla ego alia de causa Germanos & Bohemos suapte natura ad omnem pietatem propendentes, tam facile à Romana descivisse arbitror Ecclesia, quàm quod ipsi ob insitam sibi grauitatem, morũque honestatem, ab omni idolorum & ceremoniarum multitudine, ab omni que gesticulationum & superstitionum leuitate, Italorum propria, semper abhorruerint, adhucque abhorreant. quanquam hac tamen Idololatria, & leuitate non per paucos annos sese contaminarunt, inducti idoli Romani auctoritate, nunquamque fallente, quam semper se possidere prædicaret, veritate. Quòd si nonnulli specioso Hieronymi, Ambrosij, Augustini, Bernardi, Thomæ Aquinatis, & aliorum nomine sanctorum per nostros Iesuitas commoti ad pristinam abominationem reuertantur: hi certè vel indocti, & inexperti sunt iuuenes, vel minus prudentes & intelligentes viri: qui confuso quodam sanctitatis, & doctrinæ rumore ipsi quoque confusi, cernere non valent: quòd, quoniam isti, quos dixi Patres, Romanum Pontificem Deum terrenum fecerunt, summam inter omnes homines potestatem, & perpetuam

petuam doctrinæ veritatem illi alligando, vicissim
 eis Romanus hic Deus sanctitatis quoddam dona-
 tum, & alligatum voluerit nomen: vt tanta illa,
 tamque suæ dignitati, ne dicā vanitati, seruiēs do-
 ctina, nō humana, sed diuina voce fusā videretur,
 eaq; ipse semper fretus quosuis nobis fidei posset
 articulos condere. Seruiles denique & stolidos ho-
 mines, (hi enim in nostra illa diuisione nobis re-
 stant) quis non videt eam ipsam ob causam, & fa-
 cilimè arripere, & pertinacissimè retinere stolidā
 hanc, & seruilem, sibi que naturaliter conuenientē
 religionem? Sed hoc tu optimè intelligis, qui non
 ita multis, si meministi, abhinc diebus, dolorem
 mihi tuum, ex rusticis collegij huius & stolidis
 moribus acceptum, communicasti, cū non sine
 tui aliqua commiseratione ex te audirem: te post-
 ea quā ex Italia in Germaniam esses reuersus,
 acerbissimis exagitatū animi doloribus, citissi-
 mam tibi sæpe mortem exoptasse, ne quid contra
 tuam facere vocationem cogerere, quam vehemē-
 ter infringeret & labefactaret ea cogitatio, & ex-
 perientia: quòd in istis partibus Societatem IESV
 non ingrederetur, vel certè non remaneret, nisi
 fax hominum, quæ vix rationis sit capax, nedum
 veræ pietatis & religionis: cui tamen, quòd multi-
 tudine vincat, te in omnibus conformare debeas,
 si externa velis pace, simulque interna tranquilli-
 tate animi frui. Bene igitur habet, cognita sūt no-
 stræ religionis fundamenta: ad ipsum nunc corpus
 Societatis pergamus, quod cuiusmodi sit, non est
 iam difficile ex suis quasi principiis, causisque co-
 gnoscere. Nam cū Societas nostra, quæ IESV co-
 gnomentum impudentissimè sibi arrogat, ex eius-
 modi hypocritarum, & superstitionum hominū
 colluie constet, pharisaica erit potius dicenda

religio, quæ tamen IESU, vt dixi, pulcherrimo vestita sit nomine, vt miseri mortales iam non solum
 Matth. 7. sub vestimentis ouium, sed etiam sub diuinitatis
 ornamento salutis suæ latitantes insidiatores haberent: vt etiam, si fieri possit, electi, nihil in tanto
 Matt. 24. veritatis nomine subesse suspicantes falsi, in errorem inducerentur.

Totum autem corpus Societatis præter Generalem, qui ordinis huius est caput, & Coryphæus, sex omnino hominum genera complectitur: quorum primi sunt quatuor votorum professi: alteri, trium votorum professi: tertij, Coadiutores spirituales: quarti, Coadiutores temporales: quinti, Scholastici: sexti, nouitij. Quatuor votorum Professi ita appellantur, quod præter tria communia Paupertatis, castitatis & obedientiæ vota, peculiariter vouent: & Pontifici Romano obedientiam, in disseminandis nimirum & propagandis totum per orbem terrarum, cum ipse iusserit, Romanæ Ecclesiæ erroribus & superstitionibus, non petito viatico: & Patri Generali abnegationem honorum, ne scilicet fieri extra Societatem Cardinales velint, & tamen hoc ipso nomine fiunt Cardinales in Societate: ex quibus Generalis, ipsorum Papa, eligatur: quibus tanquam cardinibus tota Societas vertatur: qui habeant existimationem doctrinæ, & sanctitatis: sicque vana & stulta Societas, dum ambitionem se fugere putat, vel dissimulat, in ipsam ambitionem incurrit. Non secus ac vani illi, de quibus Cicero meminit, Philosophi, qui iis ipsis libris, quos de contemnenda gloria scribebant, in illis nomina inscribentes sua, inanem gloriam aucupabantur.

In primo
 Tusculanarum
 quaestio-
 num li-
 bro.

Trium verò votorum Professi sunt in societate Episcopi. nam hic gradus cum in aliis religionibus

bus

bus à simplici sacerdotio nõ separetur, sed iidem, qui sacerdotes, fiant quoque Professi: in nostra tamen religione ab eo seiungitur quò nimirum altior, maiorque appareret, si multis annis primum post Sacerdotium, ad Professionem, tanquam ad Episcopatum concederetur ascensus. Quibus sanè gradibus satis supérque nobis demonstrant, se turpem ambitionis speciem in pulcherrimum, speciosissimúmue inanis gloriæ simulachrum cõmutasse: quod pulchritudine sua omnes mortales cõmoueret, plurimos etiam alliceret, & retineret apud sese.

Cùm si acri mentis acie, externam hanc formã, figurãmque penetrantes, interiora eius viderent, proculdubio bestiam ibi illam secundam, quæ ad Apoc. 13. rari faciat primam, latitantem inuenirent.

Per primam bestiam Pontificem Romanum intelligo, qui ob secularem, quam sibi vsurpat, potestatem, verissimus est Antichristus: quémque Societas nostra per vniuersum iam ferè mundum adorari facit, semperque vt faciat, se quarto illo suo, & peculiari voto obstrinxit. Illud autem quod Matt. 24. Apoc. 13. Daniel. 9. Seruator noster, & dilectus ipsius discipulus Iohannes, & Propheta Daniel de breui dicunt Antichristi tempore, de vltima est persecutione intelligendum: quæ tunc erit, cùm bellua illa Germaniam, Bohemiam, atque alia imperia sibi nuper erepta, per secundam hanc bestiam, Societatem nostram, aliqua ex parte recuperauerit: multaque Daniel. 8. alia regna per eandem sibi adiecta viderit. Tunc enim diuitiis aucta magnificabit cor suum, & contra Principem Principum consurget, & sine manu conteretur.

Coadiutores spirituales (quò nomine omnes Sacerdotes, Theologiæ ac Philosophiæ Professores,

& artium inferiorum Præceptores non professi comprehenduntur) nuncupatis prius paupertatis, castitatis & obedientiæ votis, bestiam hanc adiuvant in pervertendis & traducendis ad primam belluam animabus: quæ in re quò quisque aptior & diligentior extiterit, eò citius ad professionem admissus membrum huius monstri efficitur.

Coadiutores verò temporales corpus huius bestię curant, victum atque amictum ei præparantes, omniãque negocia domestica tractantes.

Scholastici denique & novitij in eum finem domi aluntur, ne monstrum hoc tandem deficiat aliquando: sed vt putrescentibus veteribus membris in recentioribus semper & novis conferuetur.

Porro autem ad perpetuò occultandam, conservandam & augendam superstitionem & idolatriam bestia hæc catulis suis intellectum (si quæ habent) ipsũque sensum ligat: dum monet & mandat serio, vt ea quæ superior iubet, cæca obedientia perficiant: quæque ipse facit, cæco iudicio pertranseant, non considerantes an bonum vel utile sit necne quod præcipitur: quãdoquidem omnis eiusmodi cogitatio meritum tollit, & valorẽ obedientiæ. Qua quidem in re Societas Canonistas imitatur, perniciosissimos Summorum Pontificum adultores, & mundi totius seductores. Hi enim orbi Christiano quondam persuaserũt, Romanum Pontificem tantæ esse dignitatis & authoritatis, vt, etiamsi totum ille mundum destrueret, nemo tamen ex ipso diabolici huius facti vel posset, vel querere deberet rationem. Sic prorsus, imò multo peius suos Societas alumnos instituit, cum docet: quæque Superior iubet, quæque ipse facit, non solum iudicanda non esse (multò verò minus reprehendenda) sed etiam tanquam bona & sancta

In epist.

pat.

Ignatij
de Loyo-

la qua

singulis

mensib.

legitur

ad men-

sam.

Distinct.

40. cap. Si

Pap.

ta (vt Patris nostri Ignatij verbis vtar) præsupponenda. Quò nimirum omnis tandem stultitia, idolatria, & superstitio Sanctitatis nomen obtineant, locòque reliquiarum Societatis colantur. / Ac mihi quidem videor satis te ad cognoscendam & palpandam religionem nostram circumduxisse: neque dubito, quin iam tandem intelligas, quàm grauius in hoc vitæ genere deligendo decepti simus: quàmque facilè nobis, si ab eodem recesserimus, sit ignoscendum.

Horrenda sunt, inquam, ista Paule, & quidè ipse sæpe istiusmodi visus sum in Italia monstra videre: sed intellectum, vt constitutiones nostræ iubet, excæcans meum, illa à diabolo conficta imaginabar, qui circuiret quærens, quemadmodum mea me vocatione priuaret, pèrque huius amissionem in miseriam protruderet sempiternam. Itaque abominandis tu portentis potius, quàm fortissimis fretus argumentis, & primam vocationem nostram, & Ecclesiam Romanam conuellere conaris: quod tibi vni si concedam, non video, cur idem singulis sectis omnium aliorum religionem contemnentibus non concedendum foret: cum nihil non ex sacra scriptura à quouis vt sibi placet intellecta probari posse videatur. Sed tamen quia valde probabilia, quæ de istis monstris commemorasti, sunt omnia: reliqua verò euentissima etiam, ipsùmque sensum conuincunt, in hisce tibi, homini omnium, meo iudicio, Iesuitarum doctissimo & ingeniosissimo, non repugnabo: quin etiam excitare & excutere conabor, quam præstigiis tu Iesuiticis obscuratam dicebas, & deprauatam intelligentiam meam, complicatamque animi mei de Societate IESV notionem euoluere, vt latius deinde explices, quænam sit

Species, forma atque notio veri Iesuitæ, quem orbis Christianus tantopere admiratur ac suspicit. Ut autem tuo more ad ipsa me statim Societatis fundamenta conuertam, quàm varia mihi hæc variis temporibus visa sint, accipe. Diuina profus, mihi crede, primis diebus esse iudicabam Societatis primordia: mihi que non amplius in terris, sed versari videbar in cœlis: quòd idem omnibus nostris nouitiis, vel certè plurimis vsu venire puto. Nam tanta quotidianarum de rebus diuinis nostrarum vis est meditationum, vt homo veluti denud natus, non quidem vt antè à naturalibus parentibus, sed à societate IESV velut Iniesuanatus, non aliter ac Christus à Spiritu sancto incarnatus, videatur. Testatur hoc tota fermè hominis quasi deificata natura: quippe quæ ab eo tempore, quo huiusmodi sese dedit meditationibus, à corporis obsequio, indulgentiæque quàm longissimè recedit: carnis societatem flagris, aliisque voluntariis corporis suppliciis eiicit: voluptatem sicut labem aliquam dedecoris opprimit: imaginem Domini DEI nostri (vt decima octaua nostra iubet regula) in quouis suo spirituali fratre agnoscit: nec non despicit, contemnit, próque nihilo putat diuitias, honores, atque omnia, quæ vulgò ducuntur amplissima. Et hæc primo anno mea fuit de Societate IESV, firma sanè, & constans persuasio.

In commentario
de reb.
Indicis
& Iaponicis
anno 1574.
Coloniæ
edito.
fol. 241.
& 424.

Altero verò anno cum casu in literas nostras Iaponicas incidissem, ibique inter cætera non sine admiratione legissem: quòd apud Iaponios etiam, antipodas nostros, religiosi quidam (quos Iamambuxas, hoc est, milites conuallium vocant) reperiuntur, qui ad famam sanctimonix colligendam grauiter sese puniant, permultum vigilent, diutissimè ieiuent, ac meditationibus quibusdam arbitrati

tratu suo compositis vacent: quòdque his rebus
 adeò proficiant, vt non ratò tanquam spiritu affla-
 ti diuino fundere oracula credantur, perfectique
 & sancti viri ab omnibus habeantur, tum præfer-
 tim, cum propter idolum suum mortem sibi vltro
 consciscere non dubitant. Hæc inquam, & multa
 huiusmodi alia cum ex literis illis, à nostri ordinis
 hominibus, & scriptis, & nunc etiam in lucem
 editis cognouissem, obstupui scilicet, tamque co-
 horruui, quàm si ex astris in terram relapsus fuif-
 sem. Occurrebat enim menti meæ subitò, nihil
 nostræ inueniri posse religioni similius: quare ve-
 hementer timendum esse, ne omnis hæc nostra
 spiritualis viuendi ratio non diuina sit, sed huma-
 na tantùm, & philosophica: quòd eam vel Idolo-
 latræ, & ethnici homines, Euangelij luce carentes
 assequantur: & quidem tales Ethnici, qui natura,
 moribus, ingenio, nostris Europæis ingeniosiori- fol. 443
 bus (Italis pura & Hispanis) persimiles dicun-
 tur, quiuis iam vt intelligat, à similibus naturis,
 & ingeniis similitas inuentas & constitutas esse
 religiones. Quid, quod apud eosdem Iaponios non
 nostra tantùm religio, sed rota fermè Ecclesia Ro-
 mana ethnico spiritu fundata, constitutâque cer-
 natur? Nam in iisdem literis commemoratur, Prin folio 291.
 cipem omnium in Iaponiorum imperio locum te-
 nere supremum religionis antistitè: qui penè pro folio 422
 numine colitur, & vulgò sacrosanctus putatur sic,
 vt prohibeatur humi vestigia ponere, latissimèque
 imperat, & cum profanis Regibus sæpe certat.
 Tundos etiam (qui sunt velut Episcopi) tamen si
 eorum nominatio, quæ dicitur, quibusdam in locis
 penes Regulos sit, confirmat tamen, & creat ipse:
 qui deinde magno apud summos, infimosque in
 honore sunt, sacerdotia conferunt, ieiunia indi-

fol. 421.

cunt, carnis gustatus, cum religiosis diebus ad idolorum delubra vulgò peregrinantur, concedunt. Nascentes præterea Bontiorum (qui Iaponij sunt monachi) sectæ, nullam auctoritatem, vel existimationem obtinent, nisi eas idem suo diplomate & testimonio comprobauerit. Hi porrò Bontij amplissima incolere dicuntur nostrorum ritu monachorum cœnobìa, cœlibem vitam ducere, in phano medio aram excitare, in qua Amide signum ligneum, in rosa item lignea confidet, præclara ad aspectum: ingentes habere bibliothecas, cœnationes ad cibum vnà sumèdum, ærumenta seu tintinnabula, quibus ad preces horarias excitantur: vesperè Præfectum certum vnicique argumentum ad meditandum proponere: à mediâ nocte ante aram templi alternantibus choris quasi matutinas recitare preces, è Xacæ libro nouissimò: prima luce vitam horâ singulos meditando consumere: permagna construere perystilia, & in iis Fotuquiorum (quo nomine Iaponij quidam sancti appellantur) sacella: mento, capitèque esse: rasos: dies per annum festos celebrare multos. Nihilominus tamen eosdem Bontios vita, moribùsque esse turpissimos, & omnium mortalium avarissimos, omnesque nosse conficiendæ pecuniæ vias: vendere populo multa chirographa, quorum præsidio se tutos fore à dæmonibus vulgus existimat: mutuari etiam nummos, quos in altera vita duplicato reddant foenore: darèque cautionis causa creditori syngraphas, quas secum è vita discedens deferat ad inferos: claro denique eos vt plurimum esse genere, eò quòd Iaponii proceres multiplici prole onerati, quibus filiis satis amplum patrimonium relinquere se posse diffidunt, hos ferè ad Bontiorum numerum aggregent. Christianos hosce dice-

Ibidem.

diceret monachos, vel, si mores spectes, Canonicos, & Romanæ Ecclesiæ prælatos, si lux Evangelii vel tenuiter eis ante nostrorum hominum ad ipsos aduentum affulsisset: vel vllus omnino ad illos Christianus, ex quo hæc audita imitarentur, penetrasset. Sed neque animarum cultus Iaponiis deest, in quo tamen paulò magis, quàm nos, sunt superstitioni. Nam Augusto mensè integrum ipsi biduum fol. 306. tribuere dicuntur colendis manibus mortuorum. Sub imminentem noctem in ædium foribus lampadas multas accendere, vario genere picturæ & ornatu: Inde urbem nocte tota partim religionis, partim spectandi causa perambulare: magnam etiam populi vim cum aduesperascit, ex urbe, aduentantibus suorum (vt ipsi videlicet opinantur) manibus obuiam prodire: Vbi quendam ad locum peruentum est, quo loco eos sibi occurrere arbitrantur, humanis primùm verbis excipere: Felix dicentes, faustusque sit vester aduentus, iam diu aspectus vestri fructu caruimus: confidete parumper, ciboque vos ex itineris defatigatione reficite. Tum oryzam, arborum fructus, aliâque cibaria apponere: ibique per horam moratos quasi sinem epularum expectent, eos precibus in domos suas inuitare, diceréque, se iam præcedere vt domum instruant, parentque conuiuium. Vt biduum illud effluxit funalibus accensis plebem oppido egredi, lumina discedentibus præferentem (ne scilicet in tenebris offendant, aut quopiam incurrant) Inde in urbem reuersos ædium tecta lapidationibus diligenter excutere, ne qui fortè ex manibus (à quibus nimirum aliquod sibi incommodum metuunt) occultè remanserint. Interrogatos à nostris Iaponios, cur illis epulum præbeant, respondisse, eos ad paradysum tendentes suum, qui

abest leucarum decies millies millena millia, quod iter non minus, quam triennio conficitur, recolligendarum virium causa huc diuertere.

Ibidem.

fol. 429.

fol. 444.

fol. 432.

In his autem omnibus regnare Bontios, Iaponiorum sacrificulos, neminemque esse re familiari, quamuis exigua, quin ad expiandos ritè suorum manes, Bontiiis munus aliquod afferat. Mitto iam breuitatis gratia aquam lustralem: vascula vaporaria suffimenti causa prunis imposita: multas & magnas indulgentias, quas Bontii populo in concionibus perseveranti, & cœnobია ipsoꝝ di-tanti proponunt: globulos precatorios, quos per multi Iaponii non solùm priuatos inter parietes, sed in publico, torâque vrbe ferè semper manu percurrunt, ab Amida, Xacâque diuitias, honores, prosperam valetudinem, sempiterna gaudia suppliciter postulantes. Quæ quidem vsque adeò verâ sunt, vt & à nostri ordinis hominibus visa, perscriptaque sint: & penè ipsa etiam nostri Patris Petri Maffei, qui literas illas ex Italico idiomate in Latinum conuertit, verba vsurparim. Atque hæc altera mea fuit de Societate I E S V, torâque Romana Ecclesia opinio, vel potius, vt Confessarius dicebat meus, tentatio: quam vix multis diebus ex animo tandem meo exclusi, omnem eiusmodi vim rationum dies, nostesque in mentem meam irrum-pentium, precibus iaculatoriis, vt vocant: ieiuniis & aliis corporis afflictionibus constanter repel-lendo. Hac autem vixdum deuicta tentatione, ecce tibi repentè alia, quæ vitam mihi vix reliquam faceret. Nam paulò post accidit, vt in prandio nobis pro spiritali cibo prælegeretur 18. caput certij libri Regum: vbi de Sacerdotibus Baal narratur, quòd ad suum ipsi placandum Deum cultris se, & lanceolis incidentes sanguinem emisserint. Quo audito

audito (nondum videlicet Theologus eram , neque tota adhuc sacra biblia perlegeram) equidem toto corpore exhorui , omnemque comedendi sensum & appetitum amisi : nostrorum nimirum recordans flagellorum , quibus tanquam cultris & lanceolis in nostra ipsi terga saeuientes , non parum aliquando sanguinis elicimus : atque haud scio , an vt Iaponij illi Iesuitæ (quos Iamambuxas vocari dixi) mortem tandem vltro nobis inferimus , sanitatem quidem certè eripimus. Verùm isti & istiusmodi sexcenti alij spirituales scrupuli à me in Societate excepti , vereor ne leuiorès sint , quàm vt tibi , homini grauissimo enumerentur ; & ad cognoscendum proponantur. Quocirca reliquis omnibus omissis , duo tantùm sancta & catholica , id est , Italica monstra , & idola quorum patrocinium Societas nostra peculiariter suscepit , & de quibus per decem iam annos laboro , ea vt mihi catholica effecta , sancta quoque facerem possim , describere conabor : ex quo tuam , de Societate IESV , & Romana Ecclesia sententiam in omnem æternitatem confirmari & corroborari senties.

Alterum igitur horum idolorum vidi Romæ in phano D. Petri , quod idolum vulgò appellant Vicarium Christi : ego verò illud vel ipsum Christum , vel quid maius etiam Christo propterea existimabam , quòd omnis populus , qui religionis causa eò confluerat , simul ac illud in sublimi solio positum manibus rubrorum hominum , Seraphinorum instar angelorum , ne fortè ad lapidem pedem suum offenderet ; afferri vidit , statim in genua procumberet , pectus suum tunderet , multaque id genus alia , quæ soli Deo conueniunt , faceret.

Pròh Christe sancte , animus tunc exclamabat

Ec. j.

meus, quousque, quæso, tibi ferendum videbitur, ut quantum ipse te verus Deus humiliaueris in terris, tantum Vicarius tuus, homo duntaxat, super omnes sese efferat, & extollat cœlos? Ut cum nullo
 Ioan. 18. lum tu hic regnum habueris, imò Regnum tuum nō esse de hoc mundo dixeris, nullaque regia vsus maiestate fueris: Vicarius tamen tuus omnium iura possideat regnorum, omnesque Reges, teque etiam Regem Regum humana, diuinaque vincat pompa & maiestate? Ut cum discipulus tuus Pe-
 Actor. 10. trus, qui primus Papa fuisse dicitur, Cornelium Centurionem sibi ad pedes ne iacere quidem, nedum eos osculari sit passus, sed statim illum erexit: Surge, inquit, & ego ipse homo sum: Successor tamen eius se hominem oblitus, sicut Deus istic aliquis sedeat, cuius ipsi homines deosculentur pedes? Sed tamen reuocaui me statim, & reduxi ad nonnullam animi æquitatem hoc quasi mecum habito colloquio: Est certè, inquam, omnino Pontifici Romano eiusmodi pompa & maieestas necessaria ad alliciendos, in officioque retinendos superbos Imperatores, Reges & Principes huius mundi: ad perstringendos oculos vulgi, ut quod humilitas efficere apud huiusmodi homines non possit, id saltem præstaret vanitas: ut cum proprio sanctitatis & virtutis splendore, sicut Christus, Apostoli, & alij sancti viri, dignitatem tueri suam non possit, eam fulgore saltem alieno defendat: nec cum prisca Romani toti quondam mundo dominarentur, si Pontificis Romani potestas non ad cœlos eriam & tartara, vel Purgatorium in hunc usum confictum extenderetur, Papa minor illis, aut saltem æqualis videretur: ut quemadmodum summus Romanorū Deus, Iupiter Opt. Max. quosdam fulmine fingitur ad inferos deturbasse: sic
 Romanus

Romanus Pontifex suum terrificum haberet excō-
 municationis fulmen, quo omnes Christianorum
 animas attonitas redderet, eāsque contra ipsius po-
 tentiam vel hiscere audentes, vltra inferos etiam,
 si fieri possit, deiiceret: vt denique, sicut iidem illi
 verum domini amplissimum suum, purpurāque ful-
 gentem magistratum habebant, ex quo alij Prin-
 cipes erant ciuitatis, alij instar Regum exteris im-
 perabant nationibus: sic Papa Romanus non sō-
 lum Episcopos tanquam Principes haberet, sed
 Cardinales etiam, Purpureosve Patres; qui sum-
 mis Regibus æquarentur: ex quibus solis instinctu
 Spiritus sancti Vicarius Christi eligeretur. Quasi
 verò vt Cathedra Petri vrbi Romæ, sic Spiritus
 sanctus alligari non possit Cardinalibus, sc̄tidi-
 mis certè ac turpissimis libidinum & ambitionū
 cloacis. Ipse enim sua sponte tantum in quietis, Iesaiæ 66.
 seu modestis & humilitate præditis hominibus
 quiescere se velle dixit: inuitus autem & alliga-
 tus, vbicunq; Romana velit Ecclesia, permanere
 cogitur. quanquam hic semper mens mea recla-
 mabat, quod non tam arctè Spiritum sanctum sibi
 & suæ alligarent Ecclesiæ, quin vigesies & septies
 eius præsentia destituti, viginti septem illa, quæ in
 tabulis Pontificum visuntur, excitarint schisma-
 ta: quæ certè perpetuum dicerent contra spiritum
 sanctum testimonium, omnemque eius vim & po-
 testatem redarguerent. Quid enim erroris & dis-
 sensionis author numen potest esse diuinum? Hoc
 loco cum vrgentur, non discessisse tunc dicunt à
 Romana Ecclesia Spiritum sanctum: sed errore at-
 que ambitione hominum monstruosam Ecclesiæ
 caput, modò biceps, modò triceps extitisse: ex his
 autem omnibus semper vnum tantum verum &
 legitimum fuisse. O môstrosolum Spiritum vestrum

Apoc. 13. sanctum, monstrosamque Ecclesiam, quæ errore ac ambitione vestra toties, totque sibi capita afficta sustinere, per tot annos circumferre, tot mortalibus, ad errorem, abominationem & desperationem obtrudere cogatur. nã ego istud monstrum, quod toties iam duo, aliquando etiam tria simul capita habuit, facile septem simul monstrosa vestra libidine, ambitioneque capita acquirere posse video. Sed de primo isto monstrum seu idolo satis.

Alterum autem idolum vidi Laureti, quod Itali vocant, la Madonna di Loreto. Est autem imago picta, ut dicitur, à S. Luca Euangelista, atque eam ob causam mirabilium operum effectrix prædicatur. Non queo verbis assequi, quanta sit idoli huius religio, quanta ipsius miraculorum per totam Italianam fama. Hoc vnum Italiam est cunctis, siue repentino aliquo mortis periculo percussis, siue ægritudine aliqua laborantibus, in ore. Huic omnes in tali statu vota faciunt, munera promittunt, peregrinationemque ad ipsius templum pollicentur. Quod si accidat imminenti aliquos periculo, morbove liberari, illico miraculum exclamant, promissa soluenda statuunt, Lauretanamque profectio-nem suscipiunt. Itaque concurritur ex omnibus Italiae partibus Lauretum, quotidie dona innumera afferuntur, tabellæ pictæ totam miraculorum seriè exprimentes in templo suspenduntur. Commouebat me sanè primo aspectu tabellarum infinita multitudo, aliquidque ibi regnare diuini suspicabar. Verum ut propius accedens eos inspexi, facile cognoui, stupentis illa populi atque sensu (quem ferè solum habet) Deos sibi sensibiles quærentis esse deliramenta. Nam hic quempiam pictum cernebã pendentem in equuleo, votisque Virgini Lauretanæ factis omnia illa tormenta feretè fortiter: illic

lic alium ex feroci corruentem equo, mortis tamē
 fatum euadere : hīc quosdam ægrotantes eiusdem
 inuocatione in pristinam sanitatem restitui : il-
 lic alios, eosque nauigantes simili voto maritimā
 procellam, tempestatēque effugere, Quas tamen
 ineptias ipse quondam Romanarum superstitionū
 diligens obseruator Cicero explosisse videtur, de
 natura tractans Deorum, deque Diagora Philoso-
 pho, Romanorum Deos ridente ita scribens: Cū In 3. de
 Diagoras Samothraciam venisset, atque ei quidā nat. Deo-
 amicus : Tu qui Deos putas humana negligere, rum li-
 nōane animaduertis ex tot tabellis pictis, quā bro non
 multi votis vim tempestatis effugerint, in portū- longē ā
 que salui peruenerint? Ita fit, inquit. Illi enim nus- fiat.
 quam picti sunt, qui naufragium fecerunt, in ma-
 rīque perierunt.

Acutum sanē ac Philosopho homine dignum
 responsum, quo satis apertē significauit, tales non
 Iouis, non Iunonis, non Neptuni, non aliorum,
 quibus vota fecerant, Deorum ope seruatos fuis-
 se: cū plures alij, iisque multō fortassis his, qui
 mortem euaserant, meliores, similibus factis votis,
 fluctibus tamen hausti periissent: sed cū omnes
 ferē in periculo constituti ad aliquem eiusmodi
 confugere solerent Deorum: acciderētque sæpif-
 simē, vt causæ naturales vehementius incitatae,
 mortēque minitantes, in medio deinde cursu vel
 impeditæ, vel per sese attenuatæ repentē salutis
 spem afferant, sine vlla ratione effectum hunc fi-
 ctis commentitiisque Diis adscribi. Hoc idem no-
 stris accidit Italis in colendo Idolo Lauretano, ta-
 bellisque pictis ei offerendis: quia cū tota fermē
 Italia huic vota faciat, & necesse sit quodammo-
 do in tanta hominum multitudine aliquos saltem,
 siue singulari ope diuina, siue viribus etiam natu-

ræ, voti sui compotes fieri, & aliqua interdum natura miracula existere, stolidè hæc & stultè Virgini Lauretanæ attribuuntur : nisi negare fortè velint, quod eodem modo, eadè que de causa olim apud Enneses etiam, in Sicilia (vt idem Tullius *In 6 orat. in Verrè.* testatur) simulachrum Cereris multis sæpe prodigiis (vt verbis eius vtar) vim suam, numenque declararit : & multis sæpe in difficilimis rebus præsens eius auxilium tulerit. Sed hæc, vt dixi, ferè vulgus tantùm, vulgique similes sectantur. nam doctiorum Philosophi, Medici, necnon Theologi, dignitate aliqua Ecclesiastica non deliniti, non modò hæc Lauretana miracula, sed ipsam etiam fidem Romanam (quod facilè cum Neapoli essem, vbi non nihil illis ab inquisitione papali respirare licet, intellexerim) tanquam fictam, & falsam animo contemnunt : quin etiam apertè athei illi nomen Christiani ridebāt meum, quòd Italico idiomate per hominem Christianum, stupidum & stolidum significare ac intelligere soleant : idque propterea credo, quòd nemo illis, nisi stupidus & stolidus ad Chimæras papales credendas aptus & idoneus videatur.

Hæc mihi ferè in mentem veniebant, quæ tuo excitatus, & nescio quò modo illuminatus sermone, dicenda putarem de Societate IESU, de que suis, quæ ipsa præcipuè colit & veneratur, idolis. Tum Paulus fortibus me oculis intuēs : Non quæram, inquit, posthac amplius tantæ cæcitatæ Iesuiticæ causas, excusationes non recipiam : si in te tantum potuit veritatis lumen institutione Iesuiticæ deprauari, ac propemodum, nisi ipse, credo, huc diuinitus venissem, extingui, quid ego in obscuris & tenebricosis aliorum animis non fieri existi-

existimem? Quæ cum dixisset, finitæ signum nostræ
recreationis dabatur, & vterque no-
strum compresso, vt sit, sermo-
ne in suum se cubicu-
lum recepit.

* *
*

FINIS.

1334890

TRIVITUM

...
...
...
...
...

A. 1289181

024 902182073

reftamēto ramiā 7c. ramiāls

Eachine nite ditta p̄romiffi

reſtauratio . iiii . cardinalis .

ſacramentum . iiii . cardinalis .

